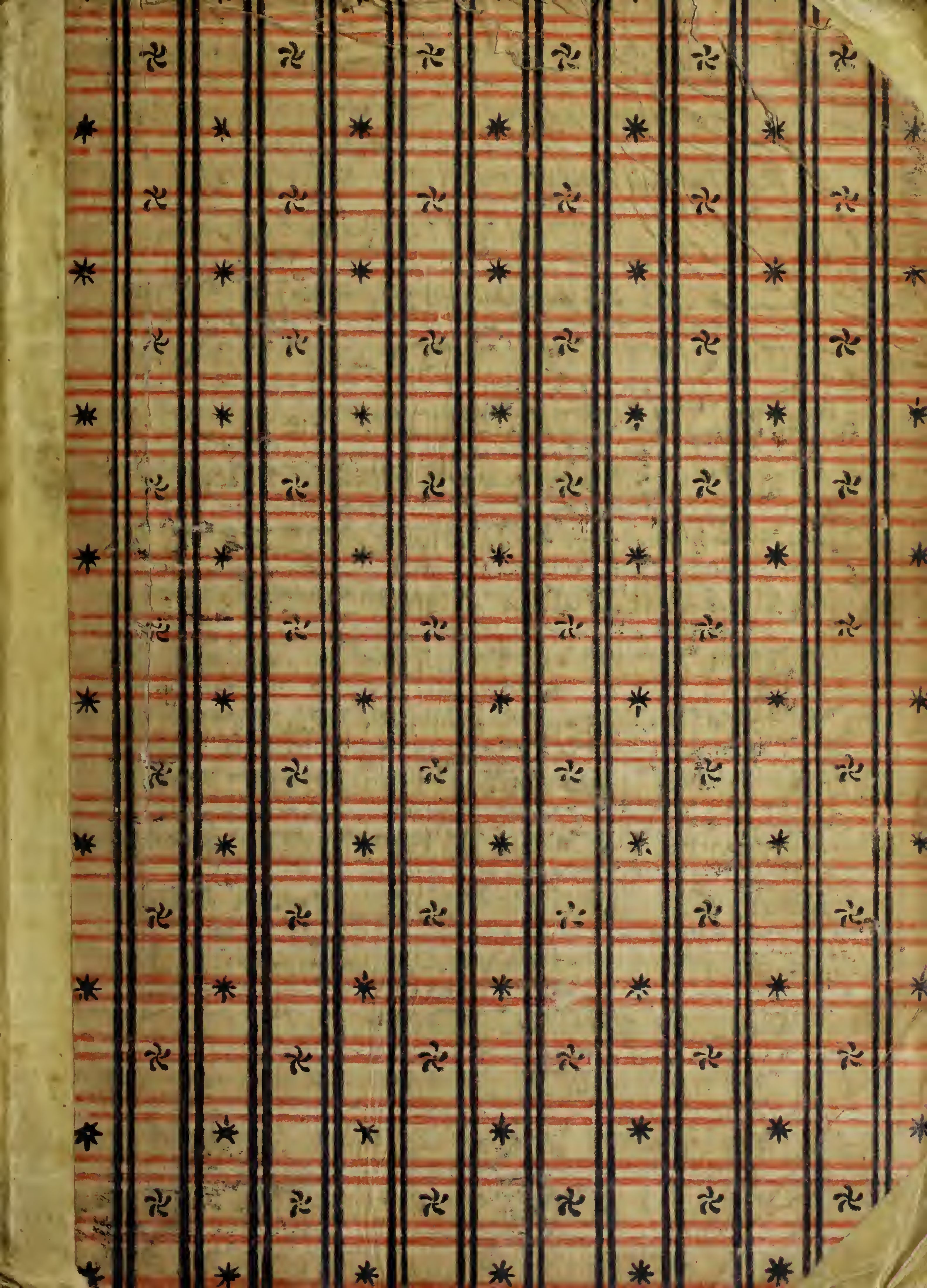


# SANCTI GREGORII PAPÆ I, COGNOMENTO MAGNI, OPERA OMNIA,

*JAM OLIM*

AD MANUSCRIPTOS CODICES ROMANOS, Gallicanos, Anglicanos emendata, aucta, & illustrata notis,

*Studio & Labore MONACHORUM Ordinis Sancti Benedicti, e Congregatione Sancti Mauri:*

Nunc autem a JOHANNE BAPTISTA GALLICCIOLLI Sacerdote Veneto, ad Codices præsertim MARCIANOS iterum exacta, atque novis accessionibus locupletata.

## TOMUS QUINTUS,

*COMPLECTENS*

HOMILIARUM in EZECHIELEM Librum II. necnon HOMILIAS in EVANGELIA.



VENETIIS, MDCCLXIX.

SUMPTIBUS CAROBOLI, ET POMPEATI.

*SUPERIORUM PERMISSU, AC PRIVILEGIIS.*

a [a]IN EZECHIELEM

PROPHETAM

# HOMILIARUM

## *LIBER SECUNDUS.*

## PRÆFATIO.

*Joh. Diac. l. 4. n. 67.*



Uoniam multis curis prementibus, Ezechielis prophetæ librum coram caritate vestra totum per ordinem perscrutari non licuit, bonis vestris desideriis placuit petere, ut saltem extrema ejus visio, quæ ei facta est de ædificio in monte constituto, quæ & cunctis est visionibus ejus obscurior, exponi debuisset. Et quidem voluntati vestræ me parere necesse est: sed duo sunt, quæ hac in re perturbant animum meum. Unum, quod hæc eadem visio tantæ obscuritatis nebulis tegitur, ut vix in
b ea aliquid intellectu [b] interlucente videatur. Aliud, quod jam Agilulphum Langobardorum Regem ad obsidionem nostram summopere festinantem,
c [c] Padum transisse cognovimus. Unde pensate, fratres (*Supra hom. 11. n. 26. & l. 5. ep. 40.*) carissimi, [d] in caliginosis ac my-
d sticis sensibus penetrare quid valeat mens misera, timoris sui perturbationibus occupata. Quanto enim circa terrena [e] plus angitur, tanto in e
his quæ sunt cœlestia, minus videt: & pro eo quod curis suis extra se ducitur, valdè intus minor est, quia sicut scriptum est: *Deprimit terrena inhabitatio sensum multa cogitantem.* (*Sap. 9. 15*) Quæ enim superiora penetrare etiam collecta non sufficit, pensate quid agere poterit divisa? Scimus autem, scimus omnes, quia & fluvius qui in multis rivis dividitur, a suo alveo exsiccatur. Sed tamen inter hæc adest superna gratia. Et si mentem meam cogitationum mearum pondera deprimunt, vestrorum hanc pennæ desideriorum levant. Obscurum quidem valde est opus quod aggredimur; sed ponamus in animo, quia nocturnum iter agimus. Restat ergo, ut hoc palpando carpamus.

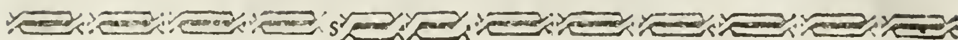
*a* In MSS. legitur: *Incipit liber secundus homeliarum Sancti Gregorii Papæ urbis Romæ, in extremam partem Ezechielis Prophetæ, quæ sunt numero decem.*

*b* Val cl *interlucere*. Ceterum de obscuritate prophetiæ Ezechielis consule quæ diximus in præfatione.

*c* Norm. *Padum transire*.

*d* Codex antiquissimus Ecclesiæ Laudunensis & alii, *in caligosis* Ebroic. & Lyran. *in lectionibus mysticis*.

*e* Vulgati, *plus satagit*.



a

# [a] HOMILIA PRIMA.

*In explicatione trium priorum Versuum Cap. 40. Ezechielis, & quarti incoati, de Christo & Ecclesia, de electis, & de occultis erga eos Dei judiciis, præsertim disseritur.*

Ezech. 40. Vers. 1.



*N vigesimo & quinto anno transmigrationis nostræ, in exordio anni, decima mensis, quartodecimo anno postquam percussa est civitas, ipsa hac die facta est super me manus Domini, & adduxit me illuc.*

Quando & quot annis Ezechiel prophetavesit. b

1. [b] Dicturus mystica, narrationem historicam præmittit, ut figat ex tempore, quod credatur ex revelatione. Notandum vero quod in exordio libri hujus, quo anno prophetare cœperit, indicavit: in fine vero inseruit, quo extremam visionem vidit, itaut cognosci valeat in quot annis prophetiæ suæ librum [c] duxerit. Tempus namque quo prophetare cœpit, in locutionis suæ initio posuit, dicens: *Aperti sunt cœli, & vidi visiones Domini in quinta mensis: ipse est annus quintus transmigrationis regis Joachin.* Nunc vero loquitur, dicens: *In vigesimo & quinto anno transmigrationis nostræ.* Idem namque Propheta in captivitate prima cum Joachin rege fuerat [d] in Babyloniam transductus. Nam de secunda Jerosolymorum captivitate subjungit: *Quartodecimo anno postquam percussa est civitas.* Undecim quippe annis, Sedecias post captivitatem primam in qua Ezechiel Propheta cum Joachin rege ductus est [e] in Babylonem, in Jerosolymorum urbe regnaverat. Post captivitatem vero ejusdem Sedeciæ, [f] quæ jam secunda erat urbis captivitas, quartodecimo anno Propheta visionem ultimam videbat. Undecim itaque & quatuordecim simul juncti, faciunt viginti & quinque. Si igitur visionem primam quinto captivitatis prioris anno locutus est, atque hanc ultimam vigesimo & quinto anno factam fuisse describit: profecto patet quod in viginti annis locutionis suæ moras [g] usque ad ultimæ visionis suæ verba tetenderit. Nec movere quempiam debet quod in medio prophetiæ suæ volumine, cum de Babylonico rege loqueretur, vigesimi ac septimi anni memoriam facit. Quo in loco cum nihil de tempore suæ captivitatis interserit, aperte demonstrat, quia ejus Regis tempora describat, de quo [h] ut pro-

c

Ezech. 1. 1

d

e

f

g

h

*a* In editis, repugnantibus MSS. *homilia decima tertia.*

*b* Editi præter Gussanvil. *dicturus mysticam narrationem historicam præmittit.* Prælucent nobis MSS. Anglic. &c.

*c* Norm. omnes, quibus concinunt edit. Paris. 1502. 1518. 1571. & Vatic. *dixerit.* Cod. Longip. *digesserit.*

*d* Val-cl. cum Norm. *in Babylonem.* Hic & ubique deinceps legitur tam in MSS. quam in editis, si Gussan. excipias, *Joachim.* Sed scribendum *Joachin*, aut *Joakin*, ut in Hebraicis, Græcis, ac Latinis exemplaribus Ezech. Proph. & lib. 4. Regum legitur; sicque distinguitur a patre Joachim dicto.

*e* Omittitur *in Babylonem*, in Norm.

*f* Editi omnes, *quæ etiam.*

*g* In vet. editis, *usque ad ultimum visionis suæ verba.* Recent. *usque ad ultima.* Favent MSS. Norm. & Val-cl. Nobis vero Laud. & Suess. & Longip.

*h* Val-cl. concinentibus Norm. *prophetare cœperat.*

Fructuum spiritualium Scripturæ sacræ radix est litera.

prophetaret acceperat. Quod vero ait: *In exordio anni, decima mensis*, tempus simpliciter exprimit: ut ex ipso quoque tempore in corda audientium juxta litteram verbi radicem figat, ex qua spiritales fructus postmodum proferat.

Deus simul Pœnitentes consolatur, & pervicaces percutit.

2. Notandum vero quod ait: *Quartodecimo anno postquam percussa est civitas, ipsa hac die*. Quid est enim quod per hanc visionem ultimam omnipotens Deus ea ipsa die dignatus est promissionis suæ misericordiam facere, qua die in percussa civitate iram justitiæ implevit:
a nisi [a] quod illa divinitatis vis, quæ in diversitatis motum & mutabilitatem non ducitur, ea ipsa luce justitiæ, afflictos ac pœnitentes vivificat, qua superbientes ac rigidos percutit? Præmisso itaque visionis suæ tempore, subjungit:

Vers. 1. & 2.

*Facta est super me manus Domini, & adduxit me illuc in visionibus Dei: adduxit me in terram Israel, & dimisit me super montem excelsum nimis, super quem erat quasi ædificium civitatis vergentis ad Austrum.*

In Scripturis quæ juxta litteram veritate carent, allegorice sunt intelligenda.

3. Cujus videlicet civitatis ædificium accipi juxta litteram nullatenus potest. Nam paulo post subdit hoc ipsum ædificium calamo sex cubitorum & palmo, portam vero [b] ejus-
b dem ædificii quatuordecim cubitis mensuratam; cujus portæ frontes esse perhibet sexaginta cubitorum. Quæ cuncta stare juxta litteram nullatenus valent. Quomodo enim totum simul ædificium calamo, id est sex cubitis & palmo mensuratur; & portæ ædificii in quatuordecim cubitis, frontes vero portarum in sexaginta cubitis extenduntur? Porta enim in civitate est, frontes vero in portis. Et nulla recipi ratio permittit, quia minus est hoc quod continet, ab eo quod continetur. In Scriptura autem sacra & ea quæ accipi secundum historiam possunt, plerumque spiritaliter intelligenda sunt: ut fides habeatur in veritate historiæ, & spiritalis intelligentia capiatur de mysteriis allegoriæ. Sicut illud quoque novimus quod Psalmista ait: *Quoniam videbo cælos tuos, opera digitorum tuorum; lunam & stellas, quas tu fundasti*. Ecce enim in exteriori descriptione stat sermo rationis, quia & cœli opera Dei sunt, & luna ac stellæ ab eo creatæ atque fundatæ sunt. Sed si hoc Psalmista juxta sola exteriora opera, & non etiam secundum intellectum mysticum asserit; qui cœlos opera Dei esse professus est, dicturus lunam & stellas, cur non etiam solem, quem scimus quia ejus opus est, pariter enumeravit? Si enim juxta solam litteram loquebatur, dicturus luminare minus, prius luminare majus dicere debuit, ut ante solem, & post lunam atque stellas fundatas esse perhiberet. Sed quia juxta intellectum mysticum loquebatur, [c] c
ut lunam sanctam Ecclesiam, & stellas Sanctos omnes accipere deberemus, solem nominare noluit, quia videlicet ipsi æterno Soli loquebatur, de quo scriptum est: *Vobis autem qui timetis Dominum, orietur sol justitiæ*. De quo reprobi in fine dicturi sunt: *Sol justitiæ non ortus est nobis*. Dicendo ergo, *Lu-*

Pater. in Ps. c. 18. Et Excerpt. in Ps. 8.

Psal. 8. 4.

Malach. 4. 2.

Sap. 5. 6.

*a* Ita Suess. Laud. & alii antiq. Editi cum aliis MSS. *quod illa divinitas*.

*b* Excusi, *ejusdem civitatis*, absque MSS. auctoritate. Ceterum propositæ difficultatis nodum haud difficile est solvere, dicendo mensurandæ civitati calamum quidem sex cubitorum & palmi fuisse adhibitum, idque dicere Prophetam; eam vero minime, nisi pluries repetitum adæquasse.

*c* Gussanvil. corrupte, *ut unam omnes accipere debemus* &c. Legitur *ut Lunam* in duobus German. & cet. MSS. Neque vero aliter legi posse orationis series satis demonstrat.

*Lunam & stellas quas tu fundasti*, & tamen tacendo solem qui factus est, indicavit quia illi Soli locutus est, qui non solum solem & lunam atque stellas corporaliter, sed etiam lunam Ecclesiam, atque stellas Sanctos omnes spiritaliter fecit. Si ergo [a] cum aliquid deest historiæ, aperta ratione ducimur ad intellectum allegoriæ; quanto magis illa spiritaliter accipienda sunt, in quibus juxta rationem litteræ nihil historicum sonat? *Facta est super me manus Domini, & adduxit me illuc in visionibus Dei: adduxit me in terram Israel*. Quod dixerat, *Adduxit me illuc*, hoc replicans subdidit: *Adduxit me in terram Israel*. Ait enim: *Facta est super me manus Domini, & adduxit me illuc in visionibus Domini*. Manus etenim virtutem potestatis, visiones vero ipsam quam acceperat revelationem significant; Manus quippe in visione, est virtus in contemplatione. Quibus verbis quid aperte indicat, nisi quia nihil de civitate quam viderat, [b] juxta litteram dicat? Nam spiritaliter de ea loquitur, quam spiritaliter contemplatur.

Manus potestatem, visio revelationem significat.

4. *Et dimisit me super montem excelsum nimis*. Quem ergo significat mons excelsus, nisi Mediatorem Dei & hominum hominem Christum Jesum? Qui de terra quidem, sed ultra terram est: quia caro ejusdem Redemtoris nostri de imis habet materiam, se in summis præeminet ex potestate. Quem minus erat ut excelsum diceret, nisi adderet *nimis*: quia non solum homo, sed ex ejusdem humanitatis conceptione quæ ab eo assumta est, [c] Deus homo: non solum homo ultra homines, sed homo etiam [d] super angelos factus. Hinc enim de illo per Isaiam dicitur: *In die illa erit fructus terræ sublimis*. Creator etenim noster quia pro nobis incarnatus est, fructus terræ factus est nobis. Sed jam fructus terræ sublimis est, quia homo natus in terra, super angelos regnat in cœlo: quia juxta David & Pauli vocem, *Omnia subjecit sub pedibus ejus*. In eo enim quod ei subjecit omnia, nihil dimisit non subjectum ei. Mons ergo iste est & excelsus, & nimis, quia etsi de terra est per substantiam humanitatis, [e] incomprehensibilis tamen est ex altitudine divinitatis. Hinc est enim quod eumdem Dominum cum Isaias Propheta prospiceret [f] in carne esse venturum, per prophetiæ spiritum sublevatus, ait: *Et erit in novissimis diebus præparatus mons domus Domini in vertice montium*. Domus enim Domini Israeliticus populus fuit. Mons itaque domus Domini ille appellatus est, qui ex Israelitico populo incarnari dignatus est. Fuerunt autem in eodem populo sancti viri, qui montes jure vocarentur, quia per vitæ meritum ad cœlestia propinquaverunt. Sed incarnatus unigenitus istis montibus æqualis non fuit, [g] quia naturam, vitam, merita omnium ex sua divintate transcendit. Unde & recte mons super verticem montium dicitur: quia excelsus ex divinitate sua inventus est, etiam super cacumina Sanctorum: ut hi qui multum in Deo profecerant, ejus vestigia vix potuissent tangere ex vertice cogitationis. Qui ergo illic mons super verticem montium dicitur, ipse hic mons excelsus

Mons excelsus Jesus Christus.

Quantum ex divinitate emineat.

Pater. in Isai. c. 10.

Isai. 4. 2.

Psal. 8. 8.

Pater. in Isai. c. 5.

Isai. 2. 2.

Mons est super verticem montium.

*a* Laud. *cum aliquid de historia aperta ratione dicimus*.

*b* Laud. & Longip. *juxta historiam*.

*c* Removimus hinc conjunctionem *&*, ab edit. adjectam, *Deus & homo*; & paulo supra restituimus particulam *ex*, ante *ejusdem*, repertam in omnibus melioris notæ codicibus.

*d* Longip. *ultra Angelos*.

*e* Ebroic. Lyr. Val-cl. *incomparabilis*.

*f* Laud. & Lyran. *incarnandum esse venturum*.

*g* Laud. & Longip. *quia natura, vita*. Suess. *quia naturam, vita merita*.

sus nimis esse perhibetur. Sequitur:

Spiritalis civitatis ædificium quale sit.

5. *Super quem erat quasi ædificium civitatis vergentis ad Austrum.* Notandum est quod non dicitur, Super quem erat ædificium, sed *quasi ædificium*: ut videlicet ostenderetur, quod non [a] de corporalis, sed de spiritalis civitatis ædificio cuncta dicerentur. Qui enim non se ædificium, sed quasi ædificium, vidisse perhibet, cor audientium ad spiritalem fabricam mittit; sicut per Psalmistam dicitur: *Jerusalem quæ ædificatur ut civitas.* Quia etenim illa internæ pacis visio ex sanctorum civium congregatione construitur, Jerusalem cœlestis ut civitas ædificatur. Quæ tamen in hac peregrinationis terra dum flagellis percutitur, tribulationibus tunditur, ejus lapides quotidie quadrantur. Et ipsa est civitas, scilicet sancta Ecclesia, quæ regnatura in cœlo adhuc laborat in terra. Cujus civibus Petrus dicit: *Et vos tamquam lapides vivi superædificamini.* Et Paulus ait: *Dei agricultura, Dei ædificatio estis.* Quæ videlicet civitas habet hic in Sanctorum moribus magnum jam ædificium suum. In ædificio quippe lapis lapidem portat, quia lapis super lapidem ponitur: & qui portat alterum, portatur ab altero. Sic itaque, sic in sancta Ecclesia unusquisque & portat alterum, & portatur ab altero. Nam vicissim se proximi tolerant, ut per eos ædificium caritatis surgat. Hinc enim Paulus admonet, dicens: *Invicem onera vestra portate, & sic adimplebitis legem Christi.* Cujus legis virtutem denuntians, ait: *Plenitudo legis caritas.* Si enim ego vos portare negligo in moribus vestris, & vos me tolerare contemnitis in moribus meis: caritatis ædificium inter nos unde surgit, quos vicaria dilectio per patientiam non conjungit? In ædificio autem, ut prædiximus, lapis qui portat, portatur: quia sicut ego jam mores eorum tolero qui adhuc in conversatione boni operis rudes sunt, ita ego quoque ab illis toleratus sum, qui me in timore Domini præcesserunt & portaverunt, ut portatus portare discerem. Sed ipsi quoque a majoribus suis portati sunt. Lapides vero qui in summitate atque extremitate fabricæ ponuntur, ipsi quidem portantur ab aliis, sed alios nequaquam portant: quia & hi qui in fine Ecclesiæ, id est in extremitate mundi nascituri sunt, tolerantur quidem a majoribus, ut eorum mores [b] ad bona opera componantur: sed cum non eos sequuntur qui per illos proficiant, nullos super se fidelis fabricæ jam lapides portant. Nunc itaque alii portantur a nobis, nos vero portati sumus ab aliis. Omne autem pondus fabricæ fundamentum portat, quia mores simul omnium solus Redemtor noster tolerat. De quo Paulus ait: [c] *Fundamentum enim aliud nemo potest ponere præter id quod positum est, quod est Christus Jesus.* Portat fundamentum lapides, & a lapidibus non portatur; quia Redemtor noster omnia nostra tolerat, sed in ipso malum non fuit quod tolerari debuisset. Unde bene nunc dicitur: *Dimisit me super montem excelsum nimis, super quem erat quasi ædificium civitatis;* quia mores & culpas nostras solus ille sustinet, qui totam sanctæ Ecclesiæ fabricam portat. Qui per Prophetæ vocem de perverse adhuc viventibus dicit: *Laboravi sustinens.* Non autem sustinendo Dominus laborat, cujus divinitatis potentiam nulla

Marginal notes: Ps. 121. 3. — Pater. in 1. Petr. c. 2. — 1. Pet. 2. 5. — 1. Cor. 3. 9. — Ejus lapides & portant & portantur. — Galat. 6. 2. — Rom. 13. 10. — Portatus portare discat. — Lapidum omnium fundamentum Christus. — 1. Cor. 3. 11. — A nemine portatur. — Quo sensu laboret sustinens. — Jer. 6. 11.

a Laud. & Longip. *de corporali, sed spiritali.*

b Laud. & Longip. *ad bona merita.*

c Plur. *fundamentum autem . . . quod positum est Christus Jesus.*

la fatigatio contingit: sed verbis humanis loquens, ipsam suam circa nos patientiam, laborem vocat.

*Auster Spiritum sanctum, Aquilo diabolum signat.*

6. Et notandum, quod eamdem civitatem quam Propheta conspexit, ad Austrum vergentem vidit. Auster enim ventus quia in sancti Spiritus typo poni soleat, hi qui in sacro eloquio studiosi sunt recognoscunt, sicut e contrario per Aquilonem sæpe diabolus designatur; quia & ille relaxat in calore, & iste constringit in
a frigore. Et Veritas dicit: [a] *Abunda-*
*Matt. 24. 12.* *bit iniquitas, & refrigescet caritas multorum*. Propheta quoque de Ju-
*Jerem. 6. 7.* dæa asserit, dicens: *Sicut frigidam facit cisterna aquam, sic frigidam fecit malitiam suam*. Hinc enim diabolus, Propheta eodem attestan-
*Isa. 14. 13.* te, dixisse perhibetur: *Sedebo in monte Testamenti, in lateribus Aquilonis*. At contra hæc civitas ad Australem partem vergit, quia torporem mentis sancti Spiritus gratia relaxat. Hinc Psalmista ait: *Con-*
*Psal. 125. 4.* *verte Domine captivitatem nostram, sicut torrens in Austro*. Captivitas enim nostra, quæ torporis frigore ad sequendum Deum pigra remanserat, per calorem sancti Spiritus relaxatur, ut currat in amorem Dei. Unde & nunc dicitur, quod civitas quæ in monte constituta est, ad Austrum vergit: quia electorum
b Ecclesia cogitationes suas [b] in afflatu sancti Spiritus aperit, atque ab omni superbiæ suæ vertice descendens, in Deo, cui credit, amoris calorem concipit: ut nihil ei libeat,
c nisi ejus gratiæ submitti, [c] dilectione calefieri, ejus afflatus semper munere repleri. Unde & valido amore
*Psal. 34. 9.* succensus contemplator dicebat: *Anima mea exsultabit in Domino, & delectabitur super salutari ejus*. Qui enim Latine salutaris, ipse Hebraice Jesus dicitur. Propheta igitur quia vias ejus atque miracula, redemtionis quoque nostræ mysterium per prophetiæ spiritum contemplabatur, exsultare se in Domi-
no [d] & delectari super Jesu perhibet: quia inde gaudium in mente conceperat, unde per amorem fortiter ardebat. Pensemus itaque si mentes spiritalium patrum in illo delectatæ sunt qui necdum venerat, sed prævidebatur; cujus reatus sit ejus vias, ejus exempla, ejus monita postquam venit, & redemtionem exhibuit, non amare. Hæc ergo civitas ad Austrum vergere dicitur, ac si aperte diceretur, quod prior illa civitas, scilicet synagoga, in infidelibus suis ad Aquilonem stetit, quæ in frigore perfidiæ [e] duravit. Sancta vero Ecclesia, quæ caritatem fidei concepit, per calorem ad Austrum vergit, & quasi calido vento innititur: quia non in sui fiducia, sed in dono spiritalis gratiæ lætatur. Sequitur:

*Veteres Patres in Christo venturo mire delectati, torporis arguunt Christianos in ejus amore non flagrantes.*

*Et introduxit me illuc.* *Vers. 3.*

*Quinam cœlestem civitatem intrent, qui vero ejus ædificium foris conspiciant.*

7. Cœlestis civitatis ædificium ille intrat, qui in sancta Ecclesia bonorum vias imitando considerat. Intrare quippe est ædificium super montem, electos sanctæ Ecclesiæ in virtutum culmine constitutos, qualiter in Domino proficiant, amando considerare. Iste enim vitam conjugio ligatam ducit, propriis rebus contentus est, aliena non diripit, de suo quidquid prævalet indigentibus largitur, peccata sine quibus quotidiana vita a conjugatis duci non potest, flere non negligit. Pro eo enim quod ipsa familiaris cura animum

*a* Longip. *abundavit*; & Laudun. *refrigescit*.
*b* Laudun. *in affectu*.
*c* Solus Gussanvil. hic addit, *ad bona opera elevari, ejus* &c. Unde hoc sit accersitum non indicat; quapropter rescindendum judicavimus. Ibid. Laud. & Suess. habent, *ejus delectatione*.
*d* Laud. & Longip. *& delectare*.
*e* Longip. *duruit*. Norm. cum Val cl. *manere curavit*.

mum conturbat, sese ad lacrymas excitat. Ille vero jam cuncta quæ sunt mundi, deseruit, nil ejus ha-
a bere appetit, [a] solius contemplationis exercitatione pascitur, spe præmiorum cœlestium cum fletibus lætatur, transcendit ipsa etiam, quæ haberi concessa sunt, quotidianum cum Domino habere secretum quærit, nulla ejus animum prætereuntis mundi cura perturbat, mentem semper in exspectatione cœlestium gaudiorum dilatat. Alius vero jam hujus mundi cuncta deseruit, ejusque mens in contemplationem cœlestium sublevatur: sed tamen pro ædificatione multorum, locum regiminis tenens, qui rebus prætereuntibus ex desiderio non succumbit, ad eas aliquando propter proximorum compassionem reflectitur, ut ex earum cura indigentibus misereatur: verbum vitæ auditoribus prædicat, animabus simul & corporibus necessaria ministrat. Et qui propter se ad cœleste desiderium jam per contemplationem evolat, adhuc tamen [b]
b pro provectu & utilitate proximorum in rebus temporalibus desudat. Quisquis ergo in sancta Ecclesia considerare solicite studet, ut aut in bonorum conjugatorum vita, aut in arce continentium, & omnia quæ sunt hujus mundi derelinquentium, aut etiam in prædicatorum summitate proficiat, jam civitatis in monte positæ ædificium intravit. Nam qui considerare meliorum vitam ut proficiat negligit, adhuc extra fabricam stat. Et si honorem quem jam sancta Ecclesia in mundo habet, admiratur, quasi ædificium foris conspicit, & obstupescit. Et quia exterioribus solis intentus est, intus ingressus non est. Sequitur:

*Et ecce vir, cujus erat species quasi species æris.*

8. Ipse signatur in viro, qui figuratur in monte. Vir autem iste metiri ædificium dicitur. Et recte Dominus per virum signatur & montem, quia & ipse omnia intra sanctam Ecclesiam judicando disponit, & ipse eamdem sanctam Ecclesiam portat, & portando ad cœlestia sublevat. Sic in sancto quoque Evangelio idem Redemtor noster loquitur, dicens: *Qui intrat per ostium, pastor est ovium*. Et paulo post: *Ego sum ostium*. Atque iterum post pauca subjungit: *Ego sum pastor bonus*. Si igitur ipse Pastor & ipse ostium, & intrat Pastor per ostium; cur non hoc loco & ipse mons, & ipse vir intelligitur, qui ædificium metitur in monte?

Christus in Ecclesia omnia disponit.

*Johan. 10. 1.*

*Ibid. v. 7.*

*Ibid. v. 11.*

9. Sed quærendum nobis est cur de hoc viro dicitur, *Cujus species erat quasi species æris*? Cuncti autem novimus, fratres, metallum æris valde esse durabile, atque omnimodo sonorum. Quid est ergo quod aspectus Mediatoris Dei & hominum, speciei comparatur æris, nisi hoc quod aperte novimus, quia unigenitus Filius formam servi accipiens, fragilitatem carnis humanæ per resurrectionis suæ gloriam vertit in æternitatem, quia in eo caro facta est jam sine fine durabilis? Nam *surgens a mortuis jam non moritur, mors ei ultra non dominabitur*. Quid est autem, quo ipsa ejus incarnatio sonoro metallo comparatur, nisi quod per eamdem assumtionem
humanitatis nostræ, [c] insonuit omni- c
bus gloria majestatis suæ? Et quasi a-
spectum æris [d] habet in corpore quia d
Deus mundo innotuit ex carne. Un-

Fragilitatem carnis humanæ vertit in æternitatem.

*Rom. 6. 9.*

*a* Laudun. *solius contemplatione pascitur*.
*b* Ita Laud. Suess. Longip. Val-cl. Editi omiserunt *pro*, ad complendum sensum necessarium.

*a* Laud. & Longip. *insonuit omnibus gloriam*.
*b* Al. *habet ex corpore*, quod exhibent vulgati.

Apoc. 19. 16. Unde & per Johannem dicitur: *Habebat in vestimento & in femore suo scriptum: Rex regum, & Dominus dominantium*. Quid enim vestimentum ejus est, nisi corpus [a] quod assumsit ex Virgine? Nec tamen aliud ejus vestimentum est, atque aliud ipse. Nam nostrum quoque vestimentum caro dicitur, sed tamen ipsi nos sumus caro, qua vestimur. Hoc autem vestimentum illius longe ante Isaias aspiciens per crucem passionis, sanguine cruentatum, dixit: *Quare rubrum est indumentum tuum, & vestimenta tua quasi calcantium in torculari?* Cui ipse respondit: *Torcular calcavi solus, & de gentibus non est vir mecum*. Solus enim torcular in quo calcatus est, calcavit qui sua potentia eam quam pertulit, passionem vicit. Nam qui usque ad mortem crucis passus est, de morte cum gloria surrexit. Bene autem dicitur: *Et de gentibus non est vir mecum*; quia hi pro quibus pati venerat, passionis ejus esse participes debebant; qui pro eo quod illo tempore necdum crediderant, de ipsis in passione queritur, quorum vita in illa passione quærebatur. Per femur vero propagatio carnis est. Quia ergo per propagationem generis humani, sicut generationum ordines Matthæo vel Luca narrantibus describuntur, in hunc mundum venit ex virgine, & per incarnationis suæ mysterium quia Rex esset & Dominus, cunctis ubique gentibus indicavit, in vestimento & femore scriptum habuit: *Rex regum, & Dominus dominantium*. Unde enim in mundo innotuit, ibi de se lectionis [b] scientiam infixit. Prædicatio ergo ejus ex carne, quasi quidam sonitus ex ære est. Dicatur igitur recte: *Cujus species quasi species æris*. Sequitur:

Pater. in Isai. c. 78. & in Apoc. c. 42.

Isai. 63. 2.

Ibidem 3.

Prædicatio ejus ex carne, quasi sonus ex ære.

*Et funiculus lineus in manu ejus*. Ibid.

10. In Septuaginta interpretibus funiculus lineus non habetur, sed *funiculus* [c] *cæmentariorum*. Quorum si in hoc versu translationem ad exponendum tenemus, quid aliud cæmentarios, quam sanctos doctores accipimus, qui loquendo spiritalia, ad cœleste ædificium vivos lapides, id est electorum animas componunt? Quidquid enim antiqui patres, quidquid Prophetæ, quidquid Apostoli, quidquid Apostolorum successores locuti sunt, quid aliud fuit quam compositio lapidum in hac quæ quotidie construitur fabrica Sanctorum? In funiculo autem cæmentariorum hoc agi solet, ut cognosci æqualitas vel rectitudo surgentis parietis valeat: & si lapis intus est, foras ejiciatur; si exterius prominet, interius revocetur. Et certe quotidie hoc agit prædicatio doctorum, ut unaquæque anima, cui regiminis onera suscipere fortasse non expedit, etiamsi foris apparere appetat, interius revocetur. Et rursum, quæ latere vult, & sui tantummodo curam gerere, si sibi ac multis esse utilis potest, etiam cum latere desiderat, exterius producatur, ut appareat. Sicque fit, ut sanctorum lapidum ordo teneatur, dum sæpe & volens ad honorem venire, repellitur; & honorem fugiens, in sacri ordinis arce sublevatur. Sed quia, ut per interpretem nostrum didicimus, Hebræorum historia non habet *cæmentariorum*, sed *funiculus lineus in manu ejus*: hoc quod apud nos certius habetur, exponere debemus. Scimus autem quod funiculus lineus subtilior est quam si funiculi fiant aliunde. Et quid in funiculo lineo, nisi subtiliorem prædicationem, [d] id est spiritalem debemus accipere? Censura etenim Legis, funiculus fuit

Cœlestis ædificii lapides sunt electi. A quibus disponantur.

Prædicatio Legis, carnalis est; Evangelii, spiritualis.

[a] Laud. Longip. Lyran. *quod assumsit*.
[b] Suess. *lectionis sententiam*.
[c] In Laud. semper legitur, *cimentariorum*.
[d] Laudun. *id est spiritalem debemus accipere censuram. Etenim Lex funiculus*.

fuit, sed lineus non fuit: quia rudem populum non subtili prædicatione coercuit, in quo [a] per pœnæ sententiam non peccata cogitationis, sed operis resecavit. At postquam per semetipsum Dominus etiam cogitationes hominum prædicando religavit, & perfectum esse peccatum etiam in corde innotuit, funiculum lineum in manu tenuit. Ait enim: *Audistis, quia dictum est antiquis: Non mœchaberis: ego autem dico vobis, quia qui viderit mulierem ad concupiscendum eam, jam mœchatus est eam in corde suo.* Funiculus ergo lineus prædicatio est subtilis, quæ mentem audientis ligat, ne se vel in misera cogitatione dissolvat. Et notandum, quod dicitur, quia ei funiculus in manu est, id est prædicatio in operatione. [b] In se enim ostendit omne quod docuit, sicut scriptum est: *Quæ cœpit Jesus facere & docere.* Et quia ipsa quæ dixit, etiam scripturæ tradidit ut ad posteros mandarentur, recte subjungitur:

Matth. 5. 27. Exod. 20. 14. Act. 1. 1.

*Et calamus mensuræ in manu ejus.*

Ibidem.

Una est doctrina veritatis, sed ejus discipulorum varius profectus.

11. De sancta Ecclesia per Prophetam alium Dominus pollicetur, dicens: *Orietur in ea viror calami & junci.* Quod * in loco alio exposuisse me memini, ut per calamum scriptores, per juncum vero debeant auditores intelligi. Sed quia ad humorem aquæ & juncus & calamus nasci solet, & ex una eademque aqua utraque proficiunt, & calamus quidem ad scribendum assumitur, cum junco vero scribi non potest: quid in junco & calamo accipere debemus, nisi quod una est doctrina veritatis, quæ multos auditores irrigat? Sed irrigati alii ad hoc usque proficiunt in verbo Dei, ut etiam scriptores fiant, videlicet tamquam calami: alii verbum vitæ audiunt, bonæ spei & rectorum operum viriditatem tenent, sed tamen ad scribendum proficere nullatenus possunt. [c] Hi quid in aqua Dei, nisi quidam, ut ita dicam, junci sunt? Qui quidem viridescendo proficiunt, sed litteras exprimere nequaquam possunt. Redemtor igitur noster, quia verba quæ dixit, etiam per doctorum studium scribi largitus est, in manu calamum tenuit. Qui calamus mensuræ dicitur: quia in ipsa doctorum studia sub quadam occulti judicii dispensatione detinentur, ut & aliis legentibus prosint, & aliis legentibus prodesse non possint. Unde sancti Apostoli cum [d] magistrum veritatis sibi apertius loquentem requirerent, cur turbis in parabolis loqueretur, audierunt: *Quia vobis datum est nosse mysterium regni cœlorum, illis autem non.* Vel certe calamus mensuræ est, quia in ipso sacro ejus eloquio, quod nobis conscriptum est, occultas esse dispensationes ejus agnoscimus. Nam per incomprehensibile ejus judicium & alter intra mensuram electorum mittitur, & alter foras relinquitur, ut nullo modo ad electorum numerum [e] pertinere mereatur. Habet ergo funiculum, habet in manu calamum mensuræ. Qui enim funiculo locum metitur, alibi funiculum trahit, aliunde retrahit: & huc ducit, quem aliunde subducit. Sic nimirum, sic Redemtor noster in collectione hominum facit, dum alios a suis iniquitatibus educit, alios in sua iniquitate derelinquit. In his enim quos colligere dignatus est, occultæ mensuræ funiculum traxit: & ab his quos derelinquendos esse judicavit, quid aliud nisi funiculum retraxit? ut & boni intra mensuram cœ-

Isai. 35. 7. * Lib. 29. moral. n. 52. pater. in Isai. c. 48. Matt. 13. 11.

Occultæ Dei dispensationes.



*a* Ebroic. & Lyr. quibus suffragantur Sueff. & Longip. *per pœnitentiam*.

*b* Ita melius MSS. Laud. Sueff. Longip. Beccensis, quam ed. *ipse enim*; quibus tamen nonnulli favent MSS.

*c* Longip. *hi inquam, quid nisi*.

*d* Laud. & Longip. *magistram veritatem*.

*e* Norm. cum Val cl. *pervenire*. Suess. *pertingere*.

cœlestis fabricæ teneantur, & mali extra fabricam. In quibus bona quæ æstimantur, non sunt, quasi sine mensura remaneant.

Prædicare aliis jubet, aliis prohibet. Pater. in Act. c. 25.

12. Hunc funiculum & mensuræ calamum in manu sua Redemtor noster tenuit, cum Paulum Apostolum per apparentem virum Macedonem admonere dignatus est, itaut idem Macedo vir diceret: [a] *Transiens adjuva nos*. Et tamen volentes Apostolos ad prædicandum ire in Asiam, non permisit Spiritus Jesu. Quid est quod sancti Apostoli, & ibi vocantur ire, ubi fortasse pergere non cogitabant, & illuc ubi desiderabant pergere, ire prohibentur: nisi quia occulti judicii funiculus & mensuræ calamus tenetur in manu, ut & alii verba vitæ audiant, & alii audire nullatenus mereantur? Funiculus ergo mensuræ est, qui alio tractus est, aliunde retractus.

Act. 16. 9.

Invitos aliquando trahit, volentes repellit. Matt. 8. 19. Ibid. v. 20.

13. Sancto quoque Evangelio testante didicimus, quod venit qui diceret: *Magister, sequar te quocumque ieris*. Cui responsum est: *Vulpes foveas habent, & volucres cœli nidos; filius autem hominis non habet ubi caput suum reclinet*. Venit alter qui diceret: *Magister, sine me primum ire, & sepelire patrem meum*. Cui dicitur: [b] *Sine mortuos sepelire mortuos suos, tu autem me sequere, & annuntia regnum Dei*. Quid est quod ille promittit se ire, & deseritur: iste domum vult redire, & tamen ut sequi debeat jubetur? Ille non suscipitur, iste nec ad horæ momentum ab obsequio relaxatur? [c] Interna ergo occulti judicii dispensatione funiculus & mensuræ calamus ducitur, in quo & iste trahitur, & ille relinquitur, ut cœlestis fabrica non sine pio & justo examine construatur.

Ibid. v. 21. & 22.

Scriptura sacra calamus mensuræ, ad quam nos metiamur.

14. Potest etiam calamus mensuræ Scriptura sacra pro eo intelligi, quod quisquis hanc legit, in ea semetipsum metitur vel quantum in spiritali virtute proficit, vel quantum a bonis quæ præcepta sunt longe disjunctus remansit; quantum jam assurgat ad bona facienda, quantum adhuc in pravis actibus prostratus jaceat. Sequitur:

*Stabat autem in porta.*

Ibidem.

Christus ex parte visibilis, & ex parte invisibilis.

15. Quisquis in porta stat, ex quadam parte intus est, ex quadam vero foris: quia aliud ejus foris aspicitur, aliud intus absconditur. Redemtor itaque noster pro nobis misericorditer incarnatus, ante humanos oculos quasi in porta stetit: quia & per humanitatem visibilis apparuit, & sese invisibilem in divinitate servavit. Hinc enim Judæi qui hunc ex Prophetarum promissione sustinuerant, perfidiæ suæ confusione turbati sunt: quia eum quem ad ereptionem suam venire crediderant, mortalem videbant. Qui igitur in porta stat, sicut superius dictum est, ex quadam parte foris, ex quadam vero parte intus videtur. Unde nec ipsa Judæorum perfidia sine divinæ virtutis ostensione est derelicta. Nam miracula ejus videntes trahebantur ut crederent, sed rursum passiones illius perpendentes dedignabantur Deum credere, quem carne mortalem videbant; unde factum est ut de ejus cognitione dubitarent. Videbant enim esurientem, sitientem, comedentem, bibentem, [d] lassescentem, dormientem; & purum hunc hominem esse æstimabant.

*a* Longip. *transiens in Macedoniam adjuva*.

*b* Laud. Norm. Longip. *sine mortuos sepeliant*, & Val-cl. *sine mortuos ut sepeliant*.

*c* Hic veriant MSS. Laud. habet, *In terra ergo occulti judicii*. Suess. *In ira*. Val-cl. *Interna ergo cculti judicis*.

*d* Laud. *lassiscentem*.

bant. Videbant mortuos suscitantem, leprosos mundantem, cæcos illuminantem, dæmonia ejicientem; & esse hunc ultra homines sentiebant. Sed ipsa ejus miracula in eorum corde cogitata, humanitas perturbabat. Unde sancta Ecclesia sub sponsæ voce hunc aperte jam videre desiderans, ait: *En ipse stat post parietem nostrum*. Qui enim humanis oculis hoc quod de mortali natura assumsit, ostendit; & in seipso invisibilis permansit; in aperto se videre quærentibus, quasi post parietem stetit, quia videndum se manifestata majestate non præbuit. Quasi enim post parietem stetit, qui humanitatis naturam quam assumsit, ostendit; & divinitatis naturam humanis oculis occultavit. Unde & illic subditur: *Respiciens* [a] *per fenestras, prospiciens per cancellos*. Quisquis enim per fenestras, vel per cancellos respicit, nec totus latet, nec totus videtur. Sic sic nimirum Redemtor noster ante dubitantium oculos factus est: quia si miracula faciens nil pertulisset ut homo, plene eis apparuisset Deus: & rursum humana patiens, si nulla fecisset ut Deus, purus putaretur homo. Sed quia & divina fecit, & humana pertulit, quasi per fenestras vel per cancellos ad homines prospexit, ut Deus & appareret ex miraculis, & lateret ex passionibus: & homo cerneretur ex passionibus, sed tamen esse ultra hominem ex miraculis agnosceretur. Sed quia vir iste stare in porta dicitur, [b] quærendum nobis est utrum facie interius, & tergo exterius? Qua in re si ea quæ sunt præmissa & subjuncta conspicimus, citius qualiter steterit invenimus. Prius enim dicitur: *Erat quasi ædificium civitatis vergentis ad Austrum, & introduxit me illuc*. Et paulo post de eodem viro subditur: *Stabat autem in porta*. Statimque subjungitur:

Cant. 2. 9. — Pater. in Cant. c. 12.

a

b

*Et locutus est ad me idem vir.*

16. Qui enim introducto Prophetæ in ædificium, stans in porta locutus est, profecto constat quia facie interius, & tergo exterius stetit. Sed introductus Propheta, cui vir stans in porta locutus est, proculdubio faciem ad portam tenebat, unde verba loquentis audiebat. Quid est ergo, quod vir interius aspicit, Propheta foris? Quid est quod ejusdem viri facies ad ædificium, Prophetæ vero oculi ad portam sunt: nisi quod Unigenitus Patris idcirco incarnatus est ut nos ad spiritale ædificium, id est ad sanctæ Ecclesiæ fidem introduceret? Cujus oculi ædificium suum semper aspiciunt: quia quantum quisque in virtutibus proficiat, indesinenter attendunt. Propheta vero ad portam respicit, quia qui verba Dei audit, semper oculos cordis ponere ad exitum debet, & sine cessatione meditari quando a præsenti vita exeat, atque ad æterna gaudia pertingat. Propter hoc quippe incarnatus est Deus, ut nos introducat ad fidem, [c] & reducat ad speciem visionis suæ. Unde quoque in sancto Evangelio Veritas loquitur, dicens: *Per me si quis introierit, salvabitur, & ingredietur & egredietur, & pascua inveniet*. Ingredietur videlicet ad fidem, egredietur autem ad speciem: pascua vero inveniet in æterna satietate. Hinc etiam Psalmista ait: *Dominus custodiat introitum tuum, & exitum tuum*. Custodit enim Dominus uniuscujusque animæ introitum, quo intrat

Vers. 4. Dei filius ut nos ad Ecclesiæ fidem introduceret, incarnatus.

Mors semper cogitanda.

c

Johan. 10. 9.

Ps. 120. 8.

Pater. in Ps. cap. 255.

*a* Edit. excepta Paris. 1502. *per fenestram*.

*b* In vet. ed. ante Gussanvil. *quær . . . utrum facie interius stetit. Qua*. Gussanvil. post, *& tergo exterius* addit *an tergo interius & facie exterius stetit*. Stamus pro MSS.

*c* Ita MSS. Norm, Val-cl, &c. In edit. *& educat*.

trat ad fidem, & exitum quoque quo exit ad speciem: ut neque intrans Ecclesiam erroribus supplantetur, neque ab hac temporali ad æternam exiens, ab antiquo hoste rapiatur. Propter hunc vero egressum nostrum quem quotidie debemus mente meditari, Apostolus de Redemtore nostro loquitur, dicens: *Ut sanctificaret per suum sanguinem populum, extra portam passus est. Exeamus igitur ad eum extra castra, improperium ejus portantes. Non enim hic habemus manentem civitatem, sed futuram inquirimus.* Vir itaque qui apparuit, in porta stetit, atque ita locutus est: quia Mediator Dei & hominum Christus Jesus in ipso quoque passionis suæ tempore, præcepta vitæ discipulis dedit: ut hi qui in eum credunt, ad portam semper respiciant, & passionem ejus solicita consideratione pensantes, a suo quoque exitu, cordis oculos non avertant. Nos quoque cum jam claustra carnis despicere, mortalitatis nostræ angustias per immortalitatis desiderium transire, ad supernæ lucis libertatem tendere, ad cœlestis patriæ gaudia anhelare cœperimus, ad portam oculos tenemus: quia dum [a] a sacramentis temporalibus transire ad æterna cupimus, quasi jam præsenti vitæ terga dedimus, & cordis faciem in desiderio nostri exitus habemus. Scriptum quippe est: *Corpus quod corrumpitur, aggravat animam, & deprimit terrena inhabitatio sensum multa cogitantem.* Sic itaque per contemplationem jam mente extra carnis angustias tendimus; adhuc tamen in sacramentis quæ cognovimus, ipsa carnali angustia intra portam tenemur.

*Hebr. 13. Vers. 12. 13. & 14.*

a

Sic præsenti vitæ terga vertuntur.

*Sap. 9. 15.*

17. Sæpe namque animus ita in divina contemplatione suspenditur, ut jam se percipere de æterna illa libertate, quam oculus non vidit, nec auris audivit, aliquid per quamdam imaginem lætetur: [b] sed tamen mortalitatis suæ pondere reverberatus, ad ima relabitur, & quibusdam pœnæ suæ vinculis ligatus tenetur. Portæ igitur intendit, qui veræ libertatis suæ gaudia conspicit, jamque exire concupiscit, sed adhuc non valet. Hinc est quod Hebraicus populus de Ægypti servitute liberatus, cum loquente Deo columnam nubis cerneret, unusquisque in tabernaculi sui foribus stabat, & adorabat. De quibus paulo superius dicitur: *Cum egrederetur Moyses ad tabernaculum, surgebat universa plebs, & stabat unusquisque in ostio papilionis sui.* [c] Ibi etenim stamus, ubi mentis oculos figimus. Unde Elias ait: *Vivit Dominus, in cujus conspectu sto.* Ibi utique stabat, ubi cor fixerat. Quid est autem populum columnam nubis aspicere, & in tabernaculi sui foribus stare atque adorare, nisi quod humana mens cum superiora illa atque cœlestia utcumque in ænigmate conspicit, jam claustra habitationis corporeæ per sublevatam cogitationem exit, atque illum humiliter adorat, cujus etsi videre substantiam non valet, jam tamen ejus potentiam per illuminationem spiritus [d] miratur? Et cum Moyses tabernaculum ingreditur, ejus terga populus aspicit, & in papilionum suorum ostiis consistit: quia cum sanctus quisque prædicator alta de Deo loquitur, supernæ habitationis jam utcumque tabernaculum ingreditur. Cujus prædicationis infirmi quique quasi virtutem plene pensare non possunt, [e] tamen velut terga aspiciunt: quia po-

Animæ ad æterna festinantis sed ad ima mortalitatis pondere

relabentis angustiæ.

b

*Pater. in Exod. c. 56.*

*Exod. 33. 8.*

c

*3. Reg. 17. 1.*

d

e

*a* Suess. *a sarcinis temporalibus.*

*b* Norm. & Val-cl. *sed tamen dum mortalitatis . . . quibusdam.*

*c* Lyran. *ibi itaque.*

*d* Ebroic. & Lyran. *rimatur.*

*e* Longip. *vel terga*, hoc est *saltem.*

postrema quæ prævalent, per intel-
a lectum sequuntur. [a] Sed & in ipsis quoque minimis quæ capere sufficiunt, jam de suis papilionibus quasi exeunt, atque in ostiis stant: quia & habitacula carnis relinquere, & ad illa æternæ vitæ gaudia quæ audiunt, progredi conantur. Hinc est etiam quod Elias cum vocem Domini secum loquentis audiret, in speluncæ suæ ostio stetisse describitur, & faciem velasse: quia cum per contemplationis gratiam vox supernæ intelligentiæ fit in mente, totus homo jam intra speluncam non est; quia animam carnis cura non possidet, sed stat in ostio; quia mortalitatis angustias exire meditatur.

*Pater. in 3. Reg. c. 11.*

*Ad contemplationem evectus, humilitate faciem velet.*

18. Sed jam qui in ostio speluncæ consistit, & verba Dei in aure cordis percipit, necesse est ut faciem velet: quia dum per supernam gratiam ad altiora intelligenda ducimur,
b [b] quanto subtilius levamur, tanto semper per humilitatem nosmetipsos in intellectu nostro premere debemus, ne conemur plus sapere, quam oportet sapere; sed sapere ad sobrietatem: ne dum nimis invisibilia discutimus, aberremus; ne in illa natura incorporea corporei luminis aliquid quæramus. Aurem enim intendere & faciem
operire, est [c] vocem interioris sub- c
stantiæ audire per mentem, & tamen ab omni specie corporea oculos cordis avertere: ne quid sibi in illa corporale animus fingat, quæ ubique tota & ubique incircumscripta est. Nos itaque, fratres carissimi, qui jam per Redemtoris nostri mortem ac resurrectionem, atque ad cœlos ascensionem, gaudia æterna didicimus, qui in testimonium divinitatis ejus apparuisse exterius cives nostros angelos illius scimus, concupiscamus Regem, desideremus cives quos cognovimus; atque in hoc sanctæ Ecclesiæ ædificio stantes oculos in porta teneamus: demus terga mentis huic corruptioni vitæ temporalis, intendamus cordis faciem ad cœlestis patriæ libertatem. Sed ecce adhuc multa sunt, quæ nos de cura vitæ corruptibilis premunt. Quia ergo perfecte exire non possumus, saltem in speluncæ nostræ ostio stemus, exituri quandoque prospere per gratiam Redemtoris nostri: Qui vivit & regnat cum Patre in unitate Spiritus sancti Deus, per omnia secula seculorum. Amen.

*a* Ita magno consensu Laud. Longip. Valcl. Ebroic. aliique MSS. Editi tamen tum recent. habent: *sed in ipsis quoque qua minus capere.*

*b* Solus Gussanvil. *quanto sublimius.*

*c* Norm. *vocem superioris.*



HO-

# HOLILIA II.

*In duobus Cap. 40. Versibus, quarto videlicet ac quinto explicandis, de activa & contemplativa vita fuse disserit sanctus Doctor; & plurima, suo more, documenta moralia inspergit.*

Humilitate duce Gregorius altiora Scripturæ sacræ investigavit.

1. E quidam me fortasse tacita cogitatione reprehendant, quod Ezechielis Prophetæ tam profunda mysteria a magnis expositoribus intentata discutere præsumo; qua mente id faciam, agnoscant. Non enim hoc temeritate aggredior, sed humilitate. Scio enim, quia plerumque multa in sacro eloquio quæ solus intelligere non potui, coram fratribus meis positus intellexi. Ex quo intellectu & hoc quoque intelligere studui, ut scirem ex quorum mihi merito intellectus daretur. Patet enim quia hoc mihi pro illis datur, quibus [a] mihi præsentibus datur. Ex qua re, largiente Deo, agitur ut & sensus crescat, & elatio decrescat, dum propter vos disco, quod inter vos doceo: quia (verum fateor) plerumque vobiscum audio, quod dico. Quidquid ergo in hoc Propheta minus intellexero, meæ cæcitatis est: si quid vero intelligere apte potuero, ex divino munere vestræ venerationis est. Sæpe autem per omnipotentis Domini gratiam, in ejus eloquio quædam intelliguntur melius, cum sermo Dei secretius legitur, atque animus culparum suarum conscius, dum recognoscit quod audierit, doloris se jaculo percutit, & compunctionis gladio transfigit, ut nihil ei nisi flere libeat, [b] & fluentis fletuum maculas lavare. Inter quæ etiam aliquando ad sublimiora contemplanda rapitur, & in eorum desiderio suavi fletu cruciatur. Dolet se hic esse anima, ubi adhuc prostrata per infirmitatem jacet; atque illic adhuc non esse, ubi illuminata fortiter vigeat, & jam mentis oculum ad mortalitatis tenebras non reducat. Hinc itaque, hinc ardor nascitur in mente, luctus oboritur ex ardore. Et quia inhærere cœlestibus necdum valet, fervore suo, in lacrymis fessa requiescit. Sed aliud est cum de unius profectu res agitur, aliud cum de ædificatione multorum. Ea itaque doctrinæ sermone, largiente Deo, proferenda sunt, quæ vitam audientium moresque componunt. Nunc ergo quidquid nos ad studium bonæ operationis ædificet, in Prophetæ verbis, sicut cœpimus, exsequamur.

[a] Quæ a Deo accipit Concionator, suis auditoribus debet.

Sacræ lectionis utilitas.

*Fili hominis, vide oculis tuis, & auribus tuis audi.* — *Ezech. 40. Vers. 4.*

Aures & oculi spirituales, a carnalibus quantum discrepent. *Pater. in Matth. c. 65.*

2. Ad testimonium spiritalium rerum deducto quid est quod cum dicitur, *Vide oculis*, additur *tuis*, & cum subditur, *Audi auribus*, adjungitur *tuis*? Sed sciendum quia oculi atque aures corporis adsunt etiam carnalibus, eisque sunt in usu rerum quæ corporaliter videntur. Oculi vero atque aures cordis solummodo spiritalium sunt, qui invisibilia per intellectum vident, & laudem Dei sine sono audiunt. Has omnipotens Dominus aures quærebat, cum diceret: *Qui habet aures au-*

*a* Ebroic. *mihi præstantibus.*
*b* Sic legendum ex MSS. Locum hunc corruperant editores ante Gussanvil. scribendo, *& fluentes fletuum maculas.* Cui corruptelæ ut mederetur Gussanvil. inconsultis MSS. pro *fluenes* legendum putavit, meliori sane sensu, *fonte*, Val-cl. habet, *& fluente fletu.*

*audiendi*, *audiat*. Quis namque in illo populo eſſe tunc poterat, qui aures corporis non haberet? Sed cum dicitur: *Qui habet aures audiendi*, *audiat*; aperte monſtratur quod illas aures quæreret, quas omnes habere non poterant. Dicatur ergo: *Fili hominis*, *vide oculis tuis*, *&* *auribus tuis audi*. In priori autem [a] locutionum noſtrarum parte jam diximus cur Propheta, quoties ad videnda ſpiritalia ducitur, filius hominis appellatur. Sed ne hoc mente exceſſerit, breviter replico: quia hac appellatione memoratur ſemper quid eſt ex infirmitate, ne extollatur de contemplationis magnitudine. Et notandum, quia diverſa ſunt ut dicatur, *Oculis tuis vide*, *auribus tuis audi*, & tamen filius hominis vocetur. Sed per hæc verba quid ei aliud aperte dicitur, niſi ſpiritalia ſpiritaliter [b] aſpice, & tamen carnales infirmitates tuas memorare?

*Luc.* 8. 8.

*Sup. hom.* 12. *n.* 21.

a

Ad contemplationem raptus infirmitatis propriæ ſemper recordetur.

b

3. Hinc eſt etiam, quod plerumque qui plus in contemplatione rapitur, contingit ut amplius in tentatione fatigetur: ſicut quibuſdam ſæpe contingere bene proficientibus ſolet, quorum mentem dum aut compunctio afficit, aut contemplatio ſuper ſemetipſam rapit, ſtatim etiam tentatio ſequitur, ne de his ad quæ rapta eſt, extollatur. Nam compunctione vel contemplatione ad Deum erigitur, ſed tentationis ſuæ pondere reverberatur ad ſemetipſam: quatenus tentatio aggravet, ne contemplatio inflet; & item contemplatio elevet, ne tentatio demergat. Si enim ſic contemplatio attolleret, ut tentatio funditus deeſſet, in ſuperbiam animus caderet. Et ſi ſic tentatio premeret, ut contemplatio non elevaret, [c] plene in culpam laberetur. Sed mira diſpenſatione, in quodam medio anima libratur, ut neque in bonis ſuperbiat, neque in malis cadat. Unde & per beatum Job de Domino dicitur: *Et aquas appendit menſura*. Aquas quippe Deo menſura appendere, eſt inter proſpera & adverſa, inter dona & tentationes, inter ſumma & infima animarum ſenſum in humilitate cuſtodire. Sic Elias ignem de cœlo depoſuerat, aquas cœlo ligaverat, & tamen pavore unius mulieris territus, per deſerta fugiebat. Apparet fugienti Angelus, cibum præbet, quia longum iter reſtat prædicit, & tamen timorem de corde non excutit: quia in Prophetæ mente magna erat cuſtodia fortitudinis, illa infirmitas timoris. Sequitur:

Ideo tentationibus fatigari permittitur.

c

Donorum ſpiritualium & tentationum mira diſpenſatione in bonis ſuperbiamus, aut in malis cadamus.

*Job* 28. 25.

*Pone cor tuum in omnia quæ ego oſtendam tibi*: *quia ut oſtendantur tibi*, *adductus es huc*. *Annuntia omnia quæ tu vides*, *domui Iſrael*. *Verſ.* 4.

4. *Pone cor tuum*. Ac ſi dicatur: Conſidera. *Quia ut oſtendantur tibi*, *adductus es huc*: *&* *annuntia omnia quæ vides*. Id eſt, ideo adductus es, ut videas: & ideo vides, ut annunties: quia quiſquis ſpiritalia videndo proficit, oportet ut hæc loquendo etiam aliis propinet. Videt quippe ut annuntiet, qui in eo quod in ſe proficit, etiam de profectu proximi prædicando curam gerit. Unde & alibi ſcriptum eſt: *Qui audit*, *dicat*: *Veni*. Cui enim jam vox vocantis Dei efficitur in corde, neceſſe eſt ut proximis per prædicationis officium erumpat in voce; & idcirco alium vocet, quia jam ipſe vocatus eſt. Unde & ſponſus quoque in Canticis canticorum loquitur, dicens: *Quæ habitas in hor-*

Qui ad intelligenda ſpiritualia profecit, ea ceteris propinet.

*Apoc.* 22. 17.

*Pater. in Apoc. n.* 53.

*Cant.* 8. 13.

*a* Hoc eſt, homiliarum, ſeu homeliarum; quæ Græce idem ſignificant, quod ſermones aut *locutiones* Latine.

*b* Ebroic. & Lyr. *accipe*.

*c* Ita MSS. omnes Anglic. Norm. & alii, aut *plane*; quod habent pauciores. Recentiores ed. prætulerunt *pene*, quod ſenſum a Gregorio intentum evertit.

a *hortis*, [a] *amici auſcultant, fac me*
Pater. in *audire vocem tuam*. In hortis enim
Cant. c. 48. ſancta Eccleſia, in hortis unaquæque
b anima habitat, [b] quæ jam viriditate ſpei eſt & bonorum operum caritate repleta. Sicca quippe ſpes eſt hujus ſeculi, quia omnia quæ hic amantur, cum feſtinatione marceſcunt: & Petrus nos Apoſtolus fe-
1. Petr. 1. 4. ſtinare admonet, dicens: *In hereditatem incorruptibilem, incontaminatam, immarceſcibilem*. Quæ ergo jam in hortis habitat, oportet ut ſponſum ſuum vocem ſuam audire
c faciat, id eſt [c] canticum bonæ prædicationis emittat, in qua ille delectetur quem deſiderat: quia amici auſcultant, videlicet omnes electi, qui ut ad cœleſtem patriam reviviſcant, verba vitæ audire deſiderant. Sed
d jam Propheta ea nobis [d] quæ videt, aperiat. Sequitur:

Verſ. 5. *Et ecce murus forinſecus in circuitu domus undique.*

Chriſtus nobis murus. 5. Plerumque in ſacro eloquio ex protectionis ſuæ munimine, murus
Pater. in Iſai. c. 30. dici ipſe incarnatus Dominus ſolet, ſicut de ſancta Eccleſia per Prophetam dicitur: *Ponetur in ea mu-*
Iſai. 26. 1. *rus, & antemurale*. Ipſe enim nobis murus eſt, qui nos undique cuſtodiendo circumdat. Antemurale
Antemurale, Prophetæ. autem muri noſtri Prophetæ omnes fuerunt, qui priuſquam Dominus appareret in carne, ad conſtruendam fidem prophetando miſſi ſunt. In ſancta ergo Eccleſia Dominus murus nobis, & Prophetæ ejus antemurale ſunt poſiti: quia ad nos, quos ipſe perfecte protegit, etiam Prophetarum verba in fidei conſtructione venerunt. Unde & bene prius murus, & poſt antemurale ponitur: quia vocati ex Gentibus, niſi prius Dominum cognoſceremus, Prophetarum illius dicta minime ſuſcepiſſemus. Et notandum quod iſte murus ſpiritalis ædificii eſſe forinſecus dicitur. Murus quippe qui ad mu- Murus nobis intus Deus, foris Deus homo.
nitionem ædificii conſtruitur, non interius, ſed exterius poni ſolet. Quid ergo neceſſarium fuit ut diceretur forinſecus, cum nunquam poni murus intrinſecus ſoleat? quia neceſſe eſt, ut exterius poſitus, ea quæ intus ſunt, defendat. Sed in hoc verbo quid aperte niſi ipſa Dominica incarnatio demonſtratur? Murus enim nobis intus eſt Deus: murus vero foris eſt Deus homo. Unde ei per quemdam Prophetam dicitur: *Exiſti in ſalutem populi tui,* Habac. 3. 13.
*ut ſalvos facias chriſtos tuos*. Iſte etenim murus incarnatus, videlicet Dominus, murus nobis non eſſet, ſi forinſecus non fuiſſet: quia intus nos non protegeret, ſi exterius non appareret. Sed neque hoc negligenter prætereundum eſt, quod idem murus poſitus dicitur in circuitu domus undique. Domus quippe Dei non ſolum Angeli ſancti, de quibus Pſalmiſta ait: *Domine dilexi* Pſal. 25. 8.
*decorem domus tuæ, & locum tabernaculi gloriæ tuæ*: ſed etiam nos ſumus, quorum mentes inhabitare dignatur. Et murus iſte undique in circuitu domus eſt; quia Unigenitus Surſum Angelos firmavit, deorſum homines redemit.
Patris, qui ſurſum eſt firmitas Angelorum, ipſe deorſum factus eſt redemtio hominum. Illis fortitudo ne cadant, nobis adjutorium ut ſurgamus poſt caſum.

6. Si vero per domum Dei hoc loco Quanta Chriſtus pro nobis egerit & paſſus ſit.
ſola redemtorum hominum multitudo ſignatur; undique nobis Dominus & per circuitum murus eſt; quia ut nos perfecte cuſtodiret, omnia quæ docuit, oſtendit, ſicut ſcriptum eſt: *Quæ*

*a* Ed. omnes neglectis MSS. (nam lectio noſtra eſt omnium Norm. Laud. Valcl. Longip.) habent, *amica auſculta*. Quæ lectio a textu Græco & ab omnibus ejus verſionibus reprobatur; imo ab ipſomet Greg. nam paulo poſt legitur: *quia amici auſcultant videlicet omnes electi*.

*b* Sueſſ. *quæ jam viriditate & ſpecie bonorum operum repleta eſt*. Noſtra lectio eſt MSS. Anglic. & fere omnium.

*c* Laud. *cantum*.

*d* Laud. & Longip. *quæ didicit*.

Act. 1. 1. *Quæ cœpit Jesus facere & docere*. Quia enim vocare nos ad cœlestem patriam venit, nimirum despicere nos bona transitoria docuit, & mala temporalia non timere. Unde & opprobria non despexit, injurias pertulit, mortem non timuit, crucis patibulum non refugit; & cum hunc voluissent rapere, & regem constituere, statim fugit: quid nobis aliud his exemplis innuens, nisi ut debeamus hujus mundi & adversa non metuere, & prospera vitare? quia plus plerumque ejus bona occupant animum, quam mala perturbant. Ante passionem vero suam contumelias audivit, nec tamen contumelias reddidit: traditorem suum diu tacitus pertulit, eique ficte salutanti dare osculum non recusavit: suscepit mortem, ne mori timeremus: ostendit resurrectionem, ut nos resurgere posse crederemus. Post passionem quoque suam de his qui se crucifixerant, ad fidei gratiam vocavit, donum pro iniquitate reddidit. Qui ergo nos exemplo suo de omnibus instruxit, murus nobis per circuitum & undique factus est. Sequitur:

Ibidem. *Et in manu viri calamus mensuræ sex cubitorum & palmo*.

Sacra Scriptura morum regula. * Hom. sup. num. 14.

7. * Præterita lectione jam diximus, quia per calamum Scriptura sacra signatur. Qui calamus mensuræ esse dicitur: quia in ipsa omnem vitæ nostræ actionem metimur, ut scilicet videamus vel quantum proficimus, vel quantum longe a profectu distamus. Nam sæpe aliquid agentes, jam cujusdam meriti esse nos credimus; sed cum ad verba Dei recurrimus, præcepta sublimia audimus, ibi cognoscimus [a] quantum a perfectione minus habeamus. Calamus ergo mensuræ est; quia per manus scribentium vita mensuratur auditorum. Qui calamus in manu viri esse dicitur: sive quia sacrum eloquium in potestate est Mediatoris Dei, & hominum, hominis Christi Jesu: seu certe quia hoc quod scribi voluit, operando complevit. Idem vero calamus sex cubitorum & palmo esse describitur. Duæ etenim vitæ sunt, in quibus nos omnipotens Deus per sacrum eloquium erudit: activa videlicet, & contemplativa. Et per sex cubitos quid aliud quam activa vita exprimitur? quia sexto die perfecit Deus omnia opera sua. Palmus vero, qui super sex cubitos esse dicitur, jam de septimo est, sed tamen cubitus non est. Activa ergo vita signatur per sex cubitos, contemplativa per palmum: quia illam opere perficimus, de ista vero etiam [b] cum contendimus, vix parum aliquid attingere valemus.

In utraque vita, activa & contemplativa. Vide Morel. l. 6. n. 61.

8. Activa enim vita est, panem esurienti tribuere, verbum sapientiæ nescientem docere, errantem corrigere, ad humilitatis viam superbientem proximum revocare, infirmantis curam gerere, quæ singulis quibusque expediant dispensare, & commissis nobis qualiter subsistere valeant providere. Contemplativa vero vita est; caritatem quidem Dei & proximi tota mente retinere, sed ab exteriore actione quiescere, soli desiderio conditoris inhærere, ut nil jam [c] agere libeat, sed calcatis curis omnibus, ad videndam faciem sui Creatoris animus inardescat: itaut jam noverit carnis corruptibilis pondus cum mœrore portare, totisque desideriis appetere illis hymnidicis Angelorum choris interesse, admisceri cœlestibus civibus, de æterna in conspectu Dei incorruptione gaudere. In palmo itaque manus & digiti tenduntur. Sed parum quid de mensura cubiti per palmum contingitur, quia quantolibet amore animus

Activæ vitæ officia. Et contemplativæ.



*a* Val-cl. *quantum ad perfectionem*.
*b* Omnes editi, *cum cor tendimus*. Sequimur MSS. Norm. Val-cl. & plur.
*c* Longip. *habere libeat*.

nimus ardeat, quantalibet virtute se in Deum [a] cogitatione tetendit, non jam quod amet perfecte videt, sed adhuc incoat videre quod amat: quia sicut fortissimus prædicator dicit: *Videmus nunc per speculum in ænigmate, tunc autem facie ad faciem*. Et, *Nunc cognosco ex parte, tunc autem cognoscam sicut & cognitus sum*. De septimo ergo cubito palmum tangimus, quia in hac vita positi, contemplationis intimæ sola initia degustamus. Activa enim vita quia perfecte teneri potest, & sexto die homo est conditus, qui bona debet operari, sex cubitos calamus habet.

a

1. Cor. 13. 12.

Ibidem.

Utraque per Martham & Mariam figurata. Pater. in Luc. c. 26.

9. Bene has utrasque vitas duæ illæ mulieres signaverunt, Martha videlicet & Maria: quarum una satagebat circa frequens ministerium, alia vero sedebat ad pedes Domini, & audiebat verba de ore ejus. Cumque contra sororem Martha quereretur quod se adjuvare negligeret, respondit Dominus, dicens: *Martha occuparis & satagis circa multa; porro unum est necessarium. Maria autem optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea*. Ecce, pars Marthæ non reprehenditur, sed Mariæ laudatur. Neque enim bonam partem elegisse Mariam dicit, sed optimam, ut etiam pars Marthæ indicaretur bona. Quare autem pars Mariæ sit optima, subinfertur cum dicitur: *Quæ non auferetur ab ea*. Activa etenim vita cum corpore deficit. Quis enim in æterna patria panem esurienti porrigat, ubi nemo esurit? Quis potum tribuat sitienti, ubi nemo sitit? Quis mortuum sepeliat, ubi nemo moritur? Cum præsenti ergo seculo vita aufertur activa: contemplativa autem hic incipitur, ut in cœlesti patria perficiatur: quia amoris ignis qui hic ardere incoat, cum ipsum quem amat, viderit, in amore ipsius amplius ignescet. Contemplativa ergo vita minime aufertur: quia subtracta præsenti seculi luce perficitur.

Luc. 10. 41. & 42.

Ac per Liam & Rachelem. * Ab Aug. lib. 22. contra Faustum c. 54. & 55. Pater. in Gen. c. 63.

10. Has utrasque vitas, * sicut & ante nos dictum est, duæ beati Jacob mulieres signaverunt, Lia videlicet & Rachel. Lia quippe interpretatur Laboriosa: [b] Rachel vero Ovis, vel Visum principium. Activa autem vita laboriosa est; quia desudat in opere: contemplativa vero simplex ad solum videndum principium anhelat, videlicet ipsum qui ait: *Ego principium, propter quod & loquor vobis*. Beatus autem Jacob Rachel quidem concupierat, sed in nocte accepit Liam: quia videlicet omnis qui ad Dominum convertitur, contemplativam vitam desiderat, quietem æternæ patriæ appetit: sed prius necesse est ut in nocte vitæ præsentis operetur bona quæ potest, [c] desudet in labore, id est Liam accipiat, ut post ad videndum principium in Rachel amplexibus requiescat. Erat autem Rachel videns, sed sterilis: Lia vero lippa, sed fecunda: [d] Rachel pulchra & infecunda: quia contemplativa vita speciosa in animo est; sed dum [e] quiescere in silentio appetit, filios non generat ex prædicatione. Videt & non parit: [f] quia dum quietis suæ studium diligit, minus se in aliorum collectione succendit: & quantum introrsus conspicit, aperire aliis prædicando non sufficit. Lia vero lippa &

b

Johan. 8. 25.

c

d

e

f

*a* Abest, *cogitatione*, a Laud. Ebroic. Sagiensi.

*b* Val-cl. *Rachel vero quies vel ovis*.

*c* Val-cl. *& in labore activam, id est Liam accipiat*.

*d* In ed. Vatic. & Gassanvil. hic insertum legitur: *quia nimirum mens, cum contemplando otia appetit, plus videt, sed minus filios Deo generat: cum vero ad laborem se prædicationis dirigit, minus videt, sed amplius parit. Rachel* &c. Hæc in MSS. nostris & in vet. ed. ignota sunt, atque haud dubie pro assumento habenda.

*e* Ebroic. & Lyr. *crescere*.

*f* Laud. & Suess. *quia quietis suæ studio intenta, minus* &c.

& secunda est; quia activa vita dum occupatur in opere, minus videt: sed dum modo per verbum, modo per exemplum ad imitationem suam proximos accendit, multos in bono opere filios generat. Et si in contemplatione mentem tendere non valet, ex eo tamen quod agit exterius, gignere sequaces [a] valet. Recte ergo in mensura calami prius sex cubiti, & postmodum palmus dicitur: quia ante activa agitur, ut ad contemplativam postmodum veniatur.

*Utriusque vitæ ordo.*

11. Sed sciendum est, quia sicut bonus ordo vivendi est, ut ab activa in contemplativam tendatur; ita plerumque utiliter a contemplativa animus ad activam reflectitur, ut per hoc quod contemplativa mentem accenderit, perfectius activa teneatur. Debet ergo nos activa ad contemplativam transmittere, & aliquando tamen ex eo quod introrsus mente conspeximus, [b] contemplativa melius ad activam revocare. Unde & idem Jacob post Rachelis amplexus ad Liæ rediit; quia & post visum principium, laboriosa vita boni operis non est funditus deserenda.

*Quanta in contemplativa vita mentis contentio. Pater. in Gen. c. 66.*

12. Est autem in contemplativa vita magna mentis contentio, cum sese ad cœlestia erigit, cum in rebus spiritalibus animum tendit, cum transgredi nititur omne quod corporaliter videtur, cum sese angustat, ut dilatetur. Et aliquando quidem vincit, & reluctantes tenebras suæ cæcitatis exsuperat, ut de incircumscripto lumine quiddam furtim & tenuiter attingat: sed tamen ad semetipsam protinus reverberata revertitur, atque ab ea luce, ad quam respirando transiit, ad suæ cæcitatis tenebras suspirando redit. Quod bene sacra historia designat, quæ beatum Jacob cum Angelo luctatum narrat. [c] Cum enim ad parentes proprios rediret, in via Angelum invenit, cum quo in luctamine magnum certamen habuit. Is enim qui certat in luctamine, aliquando superiorem se, aliquando vero eum cum quo contenderit, inferiorem invenit. Designat ergo Angelus Dominum, & Jacob qui cum Angelo contendit, uniuscujusque perfecti viri, & in contemplatione positi animam exprimit. Quæ videlicet anima cum contemplari Deum nititur, velut in quodam certamine posita, modo quasi exsuperat, quia intelligendo & sentiendo de incircumscripto lumine aliquid degustat, modo vero succumbit, quia & degustando iterum deficit. Quasi ergo vincitur Angelus, quando intellectu intimo apprehenditur Deus.

*Deus per contemplationem cognitus carnis voluptatem extinguit.*

13. Sed notandum, quod idem victus Angelus nervum femoris Jacob [d] tetigit, eumque marcescere statim fecit, atque ab eo tempore Jacob uno claudicavit pede: quia scilicet omnipotens Deus cum jam per desiderium & intellectum cognoscitur, omnem in nobis voluptatem carnis arefacit. Et qui prius quasi duobus pedibus innitentes, & Deum videbamur quærere, & seculum tenere, post agnitionem [e] suavitatis Dei unus in nobis pes sanus remanet, atque alius claudicat; quia necesse est ut debilitato amore seculi, solus convalescat in nobis amor Dei. Si ergo tenemus Angelum, uno claudicamus pede: quia dum crescit in no-

a In Vatic. & Gussanvil. *valet. Post Liæ ergo complexum ad Rachelem Jacob pervenit, quia perfectus quisque ante activæ vitæ ad fecunditatem jungitur, & post contemplativæ ad requiem copulatur. Recte.* Quæ in MSS. non contineri fatetur Gussanvil. Sane in nullis reperimus nec in vet. excusis.

b Suess. *ad activam melius contemplativam revocare.* Ebroic. & Lyr. *a contemplativa.*

c Post verba hæc in Laud. & Suess. scriptum: *ex qua re Jacob luctatur cum Angelo, uno claudicatur pede, cum enim.*

d Plur. *tenuit.*

e Laud. & Suess. *suavitatis intimæ.*

nobis fortitudo [a] amoris intimi, in-
a firmatur proculdubio fortitudo carnis. Omnis quippe qui uno pede claudicat, soli illi pedi innititur, quem sanum habet: quia cui desiderium terrenum jam arefactum fuerit, in solo pede amoris Dei tota virtute se sustinet. Et in ipso stat, quia pedem amoris seculi quem ponere in terra consueverat, jam a terra suspensum portat. Et nos ergo si ad parentes proprios, id est ad spiritales patres redimus, teneamus in via Angelum, ut suavitate intima apprehendamus

Contemplationis dulcedo.

Deum. Contemplativæ etenim vitæ amabilis valde dulcedo est, quæ su-
b per semetipsam animam rapit, [b] cœlestia aperit, terrena autem debere esse contemtui ostendit, & spiritalia mentis oculis patefacit, corporalia abscondit. Unde bene Eccle-
c sia in Canticis canticorum dicit: [c]

Cant. 5. 2.

*Ego dormio, & cor meum vigilat.* Vigilanti etenim corde dormit, quia per hoc quod interius contemplando
d proficit, [d] ab inquieto foris opere quiescit.

Nemo in hac vita Deum ipsum videt.

Pater. in Isai. c. 14.

14. Sed inter hæc sciendum est, quia quamdiu in hac mortali carne vivitur, nullus ita in contemplationis virtute proficit, ut in ipso jam incircumscripto luminis radio mentis oculos infigat. Neque enim omnipotens Deus jam in sua claritate conspicitur, sed quiddam sub illa
e speculatur anima, unde [e] resota proficiat, & post ad visionis ejus gloriam pertingat. Sic namque Isaias cum se Dominum vidisse fate-

Isai. 6. 1.

retur, dicens: *Anno quo mortuus est rex Ozias, vidi Dominum sedentem super solium excelsum & elevatum*, protinus adjunxit: *Et ea quæ sub eo erant, implebant templum*. Quando Ozias rex superbus ac præsumtor moritur, Dominus videtur: quia cum mundi hujus elatio a desiderio mentis occiditur, tunc ipsa mens Dei gloriam contemplatur. Et notandum, quod Dominus super solium excelsum & elevatum sedet. Quid namque est ejus solium, nisi creatura angelica vel humana, cui per intellectum quem dedit, præsidet? Quod videlicet solium excelsum & elevatum dicitur; quia & natura humana ad cœlestem gloriam elevata proficit, & creatura angelica dum multis spiritibus cadentibus jam solidata est in cœlo ne cadat, inde elevata est, unde & confirmata. Templum vero ejus, hoc est quod solium; quia æternus Rex ibi habitat, ubi sedet. Nos ergo templum illius sumus, in quorum mentibus habitare dignatur. Sed ea quæ sub eo erant; implebant templum: quia quidquid de illo modo conspicitur, adhuc non est ipse, sed sub ipso est. Sic Jacob Angelum vidit, & vidisse se Dominum fatetur: quia cum ministeria ejus conspicimus, jam multum est quod super nosmetipsos levamur. Notandum vero quod dicitur: *Implebant templum*, quoniam etsi Angelus apparet, infirmæ tamen mentis desiderio satisfacit; ut si adhuc majus non potest, jam tamen minus quod videt admiretur. Ea ergo quæ sub eo sunt, implent templum; quia sicut dictum est, & cum mens in contemplatione profecerit, non jam quod ipse est, sed id quod sub ipso est, contemplatur. In qua videlicet contemplatione jam quietis internæ gustus contingitur. Cujus quia quædam quasi pars est, & perfecta nunc esse non potest, recte in Apocalypsi scriptum est: *Factum est silentium in cœlo, quasi media hora*. Cœlum quippe est anima justi, sicut per Prophetam Dominus di-

Apoc. 8. 1. Pater. in Ap. c. 19.

*a* Laud. *amoris Dei*. Norm. & Val c'. ibidem, *infirmamur . . . - fortitudine carnis*.

*b* Anglic. consentientibus Norm. *cœlestibus appetit*.

*c* Laud. *ego dormivi*.

*d* Vatic. & Gussanvil. *a pravo*.

*e* Norm. & Val.cl. *refecta*.

*Isai. 66. 1.* dicit, *Cœlum mihi sedes est*. Et, *Ps. 18. 1.* *Cœli enarrant gloriam Dei*. Cum ergo quies contemplativæ vitæ agitur in mente, silentium fit in cœlo: quia terrenorum actuum strepitus quiescit a cogitatione, ut ad secretum intimum [a] aurem animus apponat. Sed quia hæc quies mentis esse in hac vita perfecta non potest, nequaquam hora integra factum in cœlo silentium dicitur, sed quasi media hora; ut neque ipsa media hora plene sentiatur, cum præmittitur *quasi*, quia mox ut se animus sublevare cœperit, & quietis intimæ lumine perfundi, redeunte citius cogitationum strepitu, de semetipso confunditur, & confusus cæcatur. Vita igitur contemplativa quæ illic hora quasi media dicitur, apud Ezechielem Prophetam non cubitus, sed palmus appellatur. Ecce fratres carissimi, dum uniuscujusque vitæ causas exprimere [b] cupimus, paulo latius per excessum locuti sumus. Sed bonis mentibus, quibus utraque eadem vita est ad agendum amabilis, esse non debet ad audiendum gravis. Sequitur:

Nulla mentis quies aut perfecta, aut diuturna.

*Ibidem*

*Et mensus est latitudinem ædificii calamo uno, altitudinem quoque calamo uno.*

Latitudo spiritualis ædificii caritas.

15. Omnipotens Deus qui nec in magnis tenditur, nec in minimis angustatur, sic de tota simul Ecclesia loquitur, ac si de una anima loquatur. Et sæpe quod ab eo de una anima dicitur, nil obstat si de tota simul Ecclesia intelligatur. Latitudo itaque ædificii ad caritatem pertinet, de qua Psalmista dicit: *Latum mandatum tuum nimis*: Nil enim latius, quam omnes in sinu amoris recipere, & nullas odii angustias sustinere. Sic quippe lata est caritas, ut in amplitudine dilectionis suæ capere etiam inimicos possit. Unde & præcipitur: *Diligite inimicos vestros, benefacite iis qui oderunt vos*. Considerandum quoque nobis est, quia latitudo in æqualitate, altitudo vero in sublimitate tenditur. Latitudo ergo pertinet ad caritatem proximi, altitudo [c] ad intelligentiam Conditoris. Sed latitudo & altitudo ædificii uno calamo mensuratur; quia videlicet unaquæque anima quantum lata fuerit in amore proximi, tantum & alta erit in cognitione Dei. Dum enim se per amorem [d] juxta dilatat, per cognitionem se superius exaltat: & tantum super semetipsam excelsa fit, quantum se juxta se in proximi amorem tendit. Et quia ædificium quod inhabitet Deus, ex angelica simul & humana natura perficitur: per hoc quod angelica creatura sursum est, & humana adhuc deorsum, potest per latitudinem atque altitudinem ædificii, utraque hæc creatura significari; quia ista adhuc in imis degit, illa vero in sublimibus permanet. Sed uno calamo mensuratur utraque, quia humilitas hominum quandoque ad æqualitatem perducitur Angelorum. Unde scriptum est: *Neque nubent neque nubentur, sed erunt sicut Angeli Dei in cœlo*. Et unde per Johannem dicitur: *Mensura hominis quæ est Angeli*. Quia usque ad illam altitudinem gloriæ homo perducitur, in qua solidatos se Angeli lætantur. Latitudo ergo ædificii tanta est, quanta & altitudo; quia electi quique qui modo in imis laborant, quandoque illis beatissimis spiritibus non erunt inæquales.

*Ps. 118. 96.* *Pater. in Psal. c. 244.* *Luc. 6. 27.* *Pater. in Ap. c. 50.* *Mat. 22. 30.* *Apoc. 21. 17*

Sed nos inter hæc redeamus ad mentem, ac totis medullis cordis Deum diligamus & proximum. Dilatemur in affectu caritatis, ut exaltemur in

*a* Vatic. & Gussanvil. *auris animum apponat*. Refelluntur ex MSS. nostris & Anglic.

*b* Ebroic. & pl. Norm. *cœpimus*.

*c* Val-cl. cum Norm. *ad intelligentiam contemplationis*.

*d* Lyr. *amorem justi dilatat*.

in gloria celsitudinis. Compatiamur per amorem proximo, ut conjungamur per cognitionem Deo. Condescendamus fratribus minimis in terra, & coæquemur Angelis in cœlo: quia vir qui sua imagine Redemtorem signat, mensus est latitudinem ædificii calamo uno, altitudinem quoque calamo uno. Nunc igitur metitur mores, pensat opera, cogitationes considerat, ut sine fine postmodum retributionem reddat Jesus Christus Unigenitus Patris: qui cum eo vivit & regnat in unitate Spiritus sancti, per omnia secula seculorum, Amen.



HO-



# HOMILIA III.

*In trium Versuum explicatione potissimum describitur Ecclesiæ ædificium ex omnibus sub utroque Testamento justis constructum.*

a 1. IR [a] cui calamus mensuræ in manu esse describitur:

Ezech. 40. Vers. 6. *Venit ad portam quæ respiciebat ad viam Orientalem.*

Qui Christus per semetipsum ad nos intret. Quis vero alius portæ hujus appellatione signatur, nisi ipse Dominus ac Redemtor noster, qui nobis janua factus est regni cœlestis? Sicut ipse ait: *Nemo venit ad Patrem, nisi per me?* (Joh. 14. 6.) Sed cum eumdem virum lineis indutum figuram Domini tenere dixerimus, quærendum nobis est qua ratione conveniat, ut idem Dominus & per virum designari valeat, & per portam, dum vir veniat ad portam? Numquidnam ipse venit [b] ad semetipsum? An ita est, quia & in Evangelio ipse testatur, dicens: *Qui non intrat per ostium in ovile ovium, sed ascendit aliunde, ille fur est & latro? Qui autem intrat per ostium, pastor est ovium.* (Johan. 10. v. 1. & 2.) Et paulo post dicit: *Ego sum ostium.* (Ibid. 9.) Atque iterum subjungit: *Ego sum pastor bonus.* (Ibid. 14.) Si ergo pastor intrat per ostium, & ipse est ostium, ipse pastor: ipse proculdubio intrat per semetipsum. Ecce dum Ezechielis sensum enodare cupimus, de Evangelio etiam quæstionem [c] ligamus. Quærendum nobis itaque est qualiter & ipse intret: & per semetipsum intret. Dominus enim ac Redemtor noster, cum sancta Ecclesia quam redemit, secundum carnem una substantia est, Paulo attestante qui ait: *Adimpleo ea quæ desunt passionum Christi in carne mea pro corpore ejus, quod est Ecclesia.* (Coloss. 1. 24.) Hujus capitis corpus Ecclesia est, & hujus corporis caput Christus. De quo suo capite exsultat corpus, id est sancta Ecclesia, cum per Psalmistam dicit: *Nunc autem exaltavit caput meum super inimicos meos.* (Psal. 26. 6.) Quia enim quandoque ipsa etiam exaltanda est, jam nunc caput suum super inimicos suos exaltatum gaudet in cœlis. Cum ergo electi quique ad vitam perveniunt, quia membra ejus per eum intrant ad eum, ipse per se intrat ad se. Ipse enim in suis membris est qui intrat, ipse caput ad quod intrantia membra perveniunt. Quod Ezechiel Propheta multipliciter insinuat, qui virum venisse dicit ad portam, & quæ eadem porta sit ostendit, dicens: *Quæ respiciebat ad viam Orientalem.* Ipse etenim nobis est via, qui dixit: *Ego sum via, veritas, & vita.* (Johan. 14. 6.) Ipse etiam Orientalis via, de quo scriptum est: *Ecce vir, Oriens nomen ejus.* (Zach. 6. 12.) Porta ergo viam Orientalem respicit, quia illum signat qui nobis iter ad ortum fecit luminis.

2. Potest etiam portæ nomine, unusquisque prædicator intelligi: quia quisquis nobis januam regni cœlestis ore suo aperit, porta est. Unde & duodecim portæ vel in Johan- (Pater. in Apoc. c. 49. Portæ nomine intelliguntur prædicatores.)

*a* Sic legendum ex MSS. non, ut in editis habetur, *vir cujus calamus mensura in manu ejus describitur.*

*b* Longip. *ad semetipsum per semetipsum, an non ita est.*

*c* Laud. *legamus*, non sequendus.

hannis Apocalypsi, vel in extrema hujus Prophetæ visione describuntur. Potest etiam portæ nomine, Scripturæ sacræ scientia non inconvenienter intelligi: quæ dum nobis intellectum aperit, cœlestis regni januam pandit. Possumus portæ nomine & fidem accipere, quam primam contingimus, ut ad virtutum ædificia intremus. Unde hic aperte subjungitur.

*Scripturæ sacræ scientia.*

*Fides.*

*Ibidem.*

*Et ascendit per gradus ejus.*

*Virtutes gradus sunt per quos ascendimus.* *Pater in Psal. c. 107.*

3. Quid enim gradus sunt hujus portæ, nisi merita virtutum? Sive enim in cognitione Mediatoris Dei & hominum hominis Jesu Christi, seu in scientia divini eloquii, seu in ipsa fide quam de illo accepimus, quibusdam gradibus ad altiora incrementa pervenimus. Nemo enim repente fit summus, sed in bona conversatione a minimis quisque incoat, ut ad magna perveniat. De his gradibus per Psalmistam dicitur: *Deus in gradibus ejus dignoscetur dum suscipiet eam.* Dum enim sanctam Ecclesiam Dominus suscipit, in gradibus ejus dignoscitur, quia ejus gloria per illius incrementa declaratur. Quantum enim sancta Ecclesia ascendendo profecerit, tantum Deus hominibus ex ejus virtutibus innotescit. De his quoque gradibus beatus Job loquitur, dicens: *Per singulos gradus meos pronuntiabo illum.* Omnipotentem quippe Dominum per singulos gradus suos pronuntiat, qui per incrementa virtutum quæ accipit, ei semper laudem suæ pietatis reddit. Si quidam gradus in cordis ascensione non essent, Psalmista non diceret: *ambulabunt de virtute in virtutem.*

*Psal. 47. 4. De pœnit. dist. 2. c. Cum sanctam.*

*Job. 31. 37.*

*Pater. in Marc. c. 5.*

*Virtutum gradus, initium, profectus, & perfectio.*

4. Nec mirum si de virtute in virtutem gradus sunt, quando unaquæque virtus quasi quibusdam gradibus augetur, & sic per incrementa meritorum ad summa perducitur. Aliud namque sunt virtutis exordia, aliud provectus, aliud perfectio. Si enim ipsa fides ad perfectionem suam non quibusdam gradibus duceretur, sancti Apostoli minime dixissent: [a] *Adauge nobis fidem.* Et quidam venit ad Jesum, qui curari voluit filium suum, sed requisitus an crederet, respondit: *Credo Domine, adjuva incredulitatem meam.* Pensate rogo, quod dicitur. Si credebat, cur incredulitatem dicebat? Si vero incredulitatem habere se noverat, quomodo credebat? Sed quia per occultam inspirationem gratiæ, meritorum suorum gradibus fides crescit, uno eodemque tempore is qui necdum perfecte crediderat, simul & credebat, & incredulus erat.

*Luc. 17. 5.*

*Marc. 9. 23.*

*De his gradibus explicata sementis parabola.* *Marc. 4 v. 26. &c.*

5. Hos nimirum gradus Dominus sub messis nomine describit, dicens: *Sic est regnum Dei, quemadmodum* [b] *si jaciat homo semen in terram, & dormiat, & exsurgat nocte ac die, & semen germinet & crescat, dum nescit ille. Ultro enim terra fructificat primum herbam* [c] *deinde spicam, deinde plenum frumentum in spica. Et cum* [d] *se produxerit fructus, statim mittit falcem, quoniam adest tempus messis.* Semen homo jactat in terram, cum cordi suo bonam intentionem [e] inserit. Et postquam semen jactaverit, dormit; quia in spe boni operis quiescit. Nocte vero exsurgit ac die; [f] quia inter adversa & prospera proficit. Et semen germinat & crescit dum nescit ille: quia & cum adhuc metiri incrementa sua non valet, se-

*a* Plur. mss. *auge.*
*b* Laud. Lon ip. & plerique, *si jacet.*
*c* Omissum in Vatic. & Gussanvil. *deinde spicam*, revocavimus ex mss. & vet. ed. necnon ex Evangelii textu.
*d* Ita mss. Laud. Longip. Norm. &c. cum in excusis legatur; *Et cum ex se produxerit fructus.*
*e* Laud. *miserit*, sano sensu.
*f* Laud. & Longip. *quia in adversa.*

ſemel concepta virtus ad provectum ducitur. Et ultro terra fructificat: quia præveniente ſe gratia, mens hominis ſpontanee ad fructum boni operis aſſurgit. Sed hæc eadem terra primum herbam, deinde ſpicam, deinde plenum frumentum producit in ſpica. Herbam quippe producere, eſt incoationis bonæ adhuc teneritudinem habere. Ad ſpicam vero herba pervenit, cum ſe virtus animo concepta, ad profectum boni operis pertrahit. Plenum autem frumentum in ſpica fructificat, quando jam intantum virtus proficit, ut eſſe robuſti & perfecti operis poſſit. At cum ſe produxerit fructus, ſtatim mittit falcem; quoniam adeſt tempus meſſis. Omnipotens enim Deus producto fructu falcem mittit, & meſſem ſuam deſecat; quia cum unumquemque ad opera perfecta perduxerit, ejus temporalem vitam per emiſſam ſententiam incidit, ut granum ſuum ad cœleſtia horrea perducat. Cum igitur deſideria bona concipimus, ſemen in terram mittimus. Cum vero operari recta incipimus, herba
a ſumus. [a] Cum autem ad provectum boni operis creſcimus, ad ſpicam pervenimus. Cumque in ejuſdem boni operis perfectione ſolidamur, jam plenum frumentum in ſpica proferimus.

Per hos gradus Petrus crevit.

6. Herba etenim Petrus fuerat, quia paſſionis tempore per amorem Dominum ſequens, hunc confiteri ante ancillæ vocem timebat. Erat enim jam viriditas in mente, quia credebat omnium Redemtorem, ſed valde adhuc flexibilis pede conculcabatur timoris. Jam in ſpicam ſurrexerat, quando eum quem moriturum confiteri timuerat, nuntiante Angelo, in Galilæa viventem vide-
b bat. [b] Sed tunc plenum granum in ſpicam pervenerat, quando veniente deſuper Spiritu, & ſuam mentem in illius amore roborante, ita ſolidatus eſt, ut vires perſequentium cæſus deſpiceret, & Redemtorem ſuum libere inter flagella prædicaret. Nullus itaque, qui ad bonum propoſitum adhuc in mentis teneritudine eſſe conſpicitur, deſpiciatur; quia frumentum Dei ab herba incipit, ut granum fiat. Vir ergo veſtitus lineis, venit ad portam: quia Dominus ac Redemtor noſter membris ſuis intrantibus perducitur ad ſe. Et aſcendit per gradus ejus: quia nobis proficientibus, eo nobis amplius exaltatur, quo altus & incomprehenſibilis eſſe cognoſcitur. In virtutum quippe noſtrarum gradibus ipſe aſcendere dicitur, quia tanto ipſe ſublimior nobis oſtenditur, quanto noſter animus a rebus infimis ſeparatur. Sequitur:

Frumentum Dei ab herba incipit, ut granum fiat.

*Et menſus eſt limen portæ calamo uno in latitudinem, id eſt limen unum calamo uno in latitudinem.* Ibidem.

Veterum Patrum ex quibus Christus, perfectio. c

7. Cur poſtquam dictum eſt, *Limen portæ*, ſtatim ſubjungitur, [c] *Limen unum*: niſi quia aperte innuit, quod adhuc inferius limen aliud dicatur? Porta autem a limine ſurgit, ut porta ſit. Si igitur porta Dominus, quis hujus portæ limen eſt, niſi illi antiqui patres, ex quorum progenie Dominus incarnari dignatus eſt? Sicut per Paulum dicitur: *Quorum patres, ex quibus Chriſtus ſecundum carnem, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſecula.* Notandum vero eſt in hac Pauli ſententia, quod dii & ceteri hominum ſunt vocati, ſicut Moyſi dicitur: *Ponam te in deum Pharaoni.* Et per Pſalmiſtam dicitur: *Ego dixi, dii eſtis.* Et rurſum: *Deus ſtetit in ſynagoga deorum.* Sed aliud eſt

Rom. 9. 5. Exod. 7. 1. Pſal. 81 6. Ibid. v. 1.

D 2 nun-

*a* Correctores Rom. ad hunc locum allatum De pœnit. diſt. 2. c. 15. admonent deeſſe in originali, *cum autem ad profectum boni operis creſcimus, ad ſpicam pervenimus.* Extant tamen in omnibus mſſ. noſtris.

*b* Sueſſ. *ſed ad plenum granum in ſpicam.*

*c* Val-cl. *limen imum.*

a Christus Deus super omnia.

nuncupative, aliud [a] naturaliter dici Deum. Et si Moyses in deum Pharaoni est positus, sed deus intra omnia, non Deus super omnia dicitur. Qui vero est intra uterum Virginis incarnatus, Deus super omnia vocatur. Itaque limen portæ, sunt antiqui patres, ex quibus ille natus est, qui nobis aditum regni cœlestis aperuit. Limen autem portæ uno calamo mensuratur; quia ipsi antiqui patres, qui potuerunt Redemtorem nostrum & prophetando & bene vivendo prædicare, tamquam sex cubitos in perfectione operis, & palmum in incoatione contemplationis habuerunt. Quia enim eorum vitam in unitatem fidei & perfecta operatio, & incoata contemplatio sublimem reddidit, in uno calamo mensura liminis fuit. Sequitur:

Vers. 7. *Et thalamum uno calamo in longum, & uno calamo in latum.*

Animæ cœlesti sponso junctæ amor & pia desideria.

8. Consideremus quid agi in thalamo soleat, atque exinde hoc quod in sancta Ecclesia agitur colligamus. In thalamo quippe sponsus & sponsa fœderantur, sibique in amore junguntur. Quid ergo sunt in sancta Ecclesia thalami, nisi eorum corda in quibus anima per amorem sponso invisibili jungitur, ut ejus desiderio ardeat, nulla jam quæ in mundo sunt concupiscat, præsentis vitæ longitudinem pœnam deputet, exire festinet, & amoris amplexu in cœlestis sponsi visione requiescere? Mens itaque, quæ jam talis est, nullam præsentis vitæ consolationem recipit, sed ad illum quem diligit, medullitus suspirat, fervet, anhelat, anxiatur. Vilis ei fit ipsa salus corporis, quia transfixa est vulnere amoris: unde & in Canticis canticorum dicit: *Vulnerata caritate ego sum.* Mala autem salus est cordis, quæ dolorem hujus vulneris nescit. Cum vero anhelare jam in cœleste desiderium, & sentire vulnus amoris cœperit, fit anima salubrior ex vulnere, quæ prius ægrotabat ex salute.

Cant. 2. 5. sec. lxx. Ex caritatis vulnere sanitas.

Mentis de hujus vitæ mora dolentis quæ consolatio. b

9. Menti autem sponsum suum fortiter amanti, [b] de mora vitæ præsentis una solet esse consolatio, si per hoc quod ipsa ab ejus visione differtur, aliorum animæ ejus verbo proficiant, & ad cœlestem sponsum amoris facibus inardescant. Mœret, quia differri se conspicit; triste est ei omne quod aspicit; quia illum adhuc non videt, quem videre concupiscit. Sed est, ut dixi, non parva consolatio, si cum fervens anima differtur, per eam multæ colliguntur, ut tarde eum cum multis videat, quem sola videre citius volebat. Unde rursus in Cantico canticorum sponsa dicit: *Fulcite me floribus, & stipate me malis, quia amore langueo.* Quid namque sunt flores, nisi animæ bonum jam opus incoantes, & desiderium cœleste redolentes? Quid mala de floribus, nisi perfectæ jam bonorum mentes, quæ ad fructum perveniunt boni operis de initio sanctæ propositionis? Quæ ergo amore languet, fulciri quærit floribus, & stipari malis: quia si illum desiderat, & videre adhuc non permittitur, magna est ei consolatio si de aliorum provectibus lætetur. Anima ergo sancto amore languida, floribus malisque fulcitur, ut requiescat in bono opere proximi, quæ adhuc contemplari non valet vultum Dei.

Cant. 2. 5. Pater. 17. Cant. c. 8.

In exemplum adductus Paulus. Philip. 1. 21.

10. Pensemus rogo, qualis thalamus Pauli mens fuerat, qui dicebat: *Mihi vivere Christus est, & mori lucrum:* omnipotenti Deo in quantum se amore conjunxerat, qui sibi vitam Christum tantummodo, & mori lucrum esse deputabat? Hinc est

*a* Laud. *essentialiter*.

*b* Editi omnes ante Gussanvil. faventibus mss. Norm. *de amore vitæ*. Manifesta est hallucinatio.

est quod iterum dicit : *Desiderium* Ibid. v. 23. *habens dissolvi, & cum Christo esse multo magis melius*. Sed ecce qui dissolvi desideras, quo amore langueas videamus. Quia interim differri te conspicis, fulciri quæso floribus non requiris ? Quæris plane, Ibid. v. 24. nam sequitur: *Permanere autem in carne necessarium propter vos*. Et 1. Thess. 2. 19. proficientibus discipulis dicit: *Quæ est enim nostra spes, aut gaudium, aut corona gloriæ? Nonne vos ante Dominum nostrum Jesum Christum?*

Eadem est longanimitatis & caritatis mensura.

11. Hinc est quod idem thalamus uno calamo in longum, & uno calamo in latum dicitur mensus. Longitudo quippe ad longanimitatem exspectationis pertinet, & latitudo ad amplitudinem caritatis. Tantum ergo unusquisque thalamus habet in longitudinem, quantum & in latitudinem habere potuerit: quia mens [a] cœlesti desiderio succensa, quantum amorem habuerit ad colligendum proximum, tantum & longanimitatem exhibet ad exspectandum Deum: & patienter [b] portat moras longitudinis, quia se in provectu proximi dilatat amplitudo caritatis. Potest etiam ipsa longitudo longanimitatem patientiæ quæ exhibetur proximo, designare. Et quia latitudo caritatem signat, quæ sinum mentis aperit, & amicos simul atque inimicos in amorem recipit, tanta est longitudo thalami, quanta latitudo: quia quantum lata mens fuerit, per amorem, tantum erit & patiens per longanimitatem. Nam tantum quisque portat proximum quantum amat. Si enim amas, portas : si desistis amare, desistis tolerare. Quem enim minus diligimus, minus etiam toleramus: quia irruente fastidio, citius facta proximi adducuntur in gravedinem ponderis, quæ nobis non levigat penna caritatis. Sequitur :

*Et inter thalamos, quinque cubitos.* Ibidem

Minus perfectorum in Ecclesia status.

12. Unum supra thalamum dixerat, & postmodum quinque cubitos esse inter thalamos narrat : ea videlicet ratione, qua multi thalami unum faciunt; sicut & multæ Ecclesiæ una Ecclesia vocatur. Unde & in Johannis Apocalypsi septem Ecclesiis scribitur, per quas una Catholica designatur. Hi itaque qui in sancta Ecclesia, sicut diximus, ferventi amore Deum videre sitiunt, eique jam per desiderium conjunguntur, thalami vocantur. Sed tamen sunt in ea quidam, qui penetrare subtilia non valentes, & quinque adhuc corporis sensibus depressi, tanto minus amant eum qui fecit omnia, quanto amplius in his quæ facta sunt, illigantur. Et jam quidem exercere se in timore Domini, & amore proximi tendere student, bona opera corporaliter agere, eleemosynis peccata redimere : sed quia amore intimo ardere ad cœleste desiderium nesciunt, quasi adhuc devincti corporeis sensibus tenentur. Isti itaque thalami non sunt, sed tamen inter thalamos continentur; quia per eorum ducatum qui visionem Dei perfecte diligunt, & ipsi ad provectum mentis diriguntur. Inter thalamos ergo, quinque sunt cubiti; quia hi qui ab exterioribus quinque sensibus adhuc ad intellectum non assurgunt, dum inter eos sunt qui spiritu amoris fervent, velut manentes inter thalamos in fidei constructione proficiunt, & a mensura cœlestis ædificii disjuncti non sunt. Nam & paulisper se ab appetitu corporalium sensuum subtrahunt, & dilatato mentis spatio, imitantes caritatem quam conspiciunt, hinc inde ad thalamos extenduntur. Quod ergo non per sex cubitos, sed per quinque descripti sunt,

a Laud. *cælesti amore conjuncta.*
b Val-cl. *portat de compassione proximi moras longitudinis.*

ſunt, ipſa adhuc eorum imperfectio deſignatur.

Cœleſtis ædificii partes ſunt.

13. Sed tamen per bonum deſiderium in menſura ſpiritalis ædificii eſſe memorantur, quia & voce ſanctæ Eccleſiæ per Pſalmiſtam dicitur: *Imperfectum meum viderunt oculi tui, & in libro tuo omnes ſcribentur.* (Pſal. 138. 16.) Hinc iterum idem Pſalmiſta dicit: *Benedixit omnes timentes ſe Dominus, puſillos cum majoribus.* (Pſal. 113. 13.) Hi itaque etſi perfecti ſunt & puſilli: in quantum tamen cognoſcere prævalent, & Deum & proximum diligunt, atque ideo bona quæ poſſunt, non negligunt operari. Qui etſi necdum ad ſpiritalia dona proficiunt, ut vel ad perfectam operationem, vel ad ſuccenſam [a] contemplationem animam exerant; tamen ab amore Dei & proximi, inquantum animo capere prævalent, non recedunt. Unde fit, ut ipſi quoque etſi minori loco, in ſanctæ tamen Eccleſiæ ædificatione ſint poſiti: quia & ſi ad doctrinam, ſi ad prophetiam, ſi ad miraculorum gratiam, ſi ad contemtum mundi plenius exſequendum fortaſſe minores ſunt, tamen in timoris & amoris fundamento ſunt, in quo ſolidantur: quia etſi igne cœleſtis deſiderii non ardent, in ipſis exterioribus quæ exercere ſufficiunt, vapore caritatis animantur, & inter proximorum præcellentium ædificia continentur. (Modo timoris & amoris fundamento ſuſtineantur.) Unde & recte ſponſa in Canticis canticorum loquitur, dicens: *Ferculum fecit ſibi rex Salomon de lignis Libani, columnas ejus fecit argenteas, reclinatorium aureum, aſcenſum purpureum, media caritate conſtravit propter filias Jeruſalem.* (Cant. 3. Verſ. 9. & 10.) (Pater. in Cant. c. 24.) Neque enim credendum eſt Salomonem tantæ magnitudinis regem, qui ſic immenſis divitiis affluebat, ut pondus auri ejus æſtimari non poſſet; & argentum in diebus illis pretium non haberet, quia ferculum ſibi ligneum fecit. Sed eſt Salomon videlicet pacificus noſter, qui ſibi de lignis Libani ferculum fecit. Libani quippe ligna cedrina valde ſunt imputribilia.

Eccleſiæ conſtructio & variæ partes.

14. Ferculum itaque Regis noſtri ſancta Eccleſia eſt, quæ de fortibus patribus, id eſt [b] de imputribilibus mentibus eſt conſtructa. Quæ recte ferculum dicitur, quia ipſa fert quotidie animas ad æternum convivium Conditoris ſui. Cui ferculo columnæ argenteæ factæ ſunt: quia prædicatores Eccleſiæ [c] ſanctæ, eloquii luce reſplendent. Eſt autem cum columnis argenteis reclinatorium aureum: quia per hoc quod a ſanctis prædicatoribus lucide dicitur, mentes audientium [d] fulgorem claritatis intimæ, in qua reclinentur, inveniunt. Per hoc enim quod luculente & aperte audiunt, in illud quod clareſcit in corde, requieſcunt. Columnæ ergo ejus argenteæ, & reclinatorium aureum factum eſt; quia per lucem ſermonis invenitur apud animum claritas quietis. (Columnæ argenteæ, & reclinatorium aureum.) Ille quippe fulgor internus mentem irradiat, ut per intentionem ibi requieſcat, ubi prædicationis gratia non quæratur. De eadem quippe ſancta Eccleſia ſcriptum eſt: *Pennæ columbæ deargentatæ, & poſteriora dorſi ejus* [e] *in ſpecie auri.* (Pſal. 67. 15.) Quæ enim hic ſpiritu manſuetudinis impleta quaſi columba pennas deargentatas habet, in poſteriora dorſi ejus ſpeciem auri continet: quia hic prædicatores ſuos ſermonis luce induit; in poſteriori autem ſeculo fulgorem in ſe claritatis oſtendit. Sed ad hoc quod clarum intus oſtenditur, qualis ſit aſcenſus adjungit, cum (Aſcenſus purpureus.)

de

a Lyr. *contempl. a caritatis tamen & bonorum operum ſtudio, quantum animo capere prævalent, non recedant.*

b Laud. & Suell. *quaſi de lignis cedrinis, id eſt de imputribilibus.*

c Laud. *ſancti eloquii.*

d Editi invitis mſſ. Anglic. Norm. & al. *fulgorem caritatis.* Legendum *claritatis*; ſatis probant quæ ſequuntur.

e Suell. *in pallore.*

de eodem ferculo protinus subdit : *Ascensum purpureum*. Vera quippe purpura, quia de sanguine tingitur; non immerito in colore sanguinis videtur. Et quia maxima multitudo fidelium in exordio nascentis Ecclesiæ per martyrii sanguinem pervenit ad regnum, Rex noster ascensum purpureum fecit in ferculo: quia ad clarum quod intus aspicitur, per tribulationem sanguinis pervenitur.

Cant. 3. 10.

In hoc ædificio infirmis nobis quæ pars?

15. Quid ergo nos miseri atque ab omni fortitudine destituti, quid acturi sumus? Ecce in hoc ferculo columnæ esse non possumus, quia in nobis nec fortitudo operis, nec lumen emicat prædicationis. Reclinatorium aureum non habemus: quia necdum sicut oportet, per intellectum spiritalem, requiem internæ claritatis aspicimus. Ascensus purpureus non sumus: quia pro Redemtore nostro fundere sanguinem non valemus. Quid ergo de nobis agendum est? Quæ spes erit, si nullus ad regnum pervenit, nisi qui summis virtutibus præditus fuerit? Sed adest quoque nostra consolatio. Amemus inquantum possumus Deum, diligamus & proximum, & simul quoque nos ad Dei ferculum [a] pertinemus; quia sicut illic scriptum est: *Media caritate constravit*. Habe quippe caritatem, & ibi sine dubio [b] pervenis, ubi & columnæ argenteæ eriguntur, & ascensus purpureus tenetur. Nam quia hoc propter nostram infirmitatem dicitur, aperte monstratur, cum illic protinus subdidit; *Propter filias Jerusalem*. Sermo etenim Dei qui non filios, sed filias dicit, quid aliud per sexum femineum, quam mentium infirma signavit? Quod ergo illic inter columnas argenteas, reclinatorium aureum, & ascensum purpureum, inesse media caritas dicitur propter filias Jerusalem; hoc hic inter thalamos per quinque cubitos designatur: quia & qui in virtutibus infirmantur, si ipsi bona quæ possunt facere cum caritate non negligunt, a Dei ædificio alieni non sunt. Sequitur:

*Et limen portæ juxta vestibulum portæ intrinsecus, calamo uno.* Ibidem.

Ecclesiæ limen exterius, veteris Testamenti; interius, novi Testamenti patres.

16. Dum limen quod modo describitur, juxta vestibulum portæ intrinsecus esse memoratur, aperte ostenditur, quia limen quod prius descriptum est, extrinsecus fuit. Sed si porta est Dominus, quod sit limen portæ intrinsecus & extrinsecus requiramus. Per limen etenim portam unusquisque ingreditur. Et quæ sunt duo hæc limina, nisi patres Testamenti veteris, & patres Testamenti novi? Non solum quippe hi de quibus Dominus incarnari dignatus est, sed omnes Testamenti veteris patres portæ hujus limen fuerunt: quia hi qui eum prædicere & in eo sperare meruerunt, cunctis ad eum venientibus aperuerunt aditum fidei; & omnes qui per hos crediderint Dominum, quasi jam portam hujus liminis intraverunt. Sed cur ante limen exterius, & post limen interius dicitur, nisi quia prius Testamenti veteris patres, & postmodum novi Testamenti doctores fuerunt? Recte autem limen exterius Testamenti veteris patres designat, quia per eorum prædicationem opera perversa punita sunt. Per dicta vero novorum patrum, uniuscujusque animus etiam ab illicitis cogitationibus coercetur, dum reatus esse perfectus & in deliberatione cordis ostenditur. Illi quippe a flagitiis, a crudelitatibus, a rapinis auditorum animas prohibere curaverunt: isti vero dum non solum perversa opera, sed etiam illicita cogitationum

Pater. in Matth. c. 13.

Vetus Testamentum prava opera, novum etiam cogitationes illicitas punit.

*a* Ebroic. & Lyr. *pervenimus*. Laud. *pertingemus*.

*b* Ita Laud. Sueff. Longip. Ebroic. In Uticensi olim sic legebatur, sed jugulata obelo voce *pervenis*, nunc superscriptum legitur *pertines*, quod habent editi.

num resecant, quid nobis aliud, nisi limen intrinsecus facti sunt? Unde & ipsa Veritas loquitur, dicens: *Audistis quia dictum est antiquis: Non occides, qui autem occiderit, reus erit judicio. Ego autem dico vobis, quia omnis qui irascitur fratri suo* [a] *sine causa reus erit judicio*. Recte quoque exterius limen illos patres designat, qui ab ipsa incarnatione Redemtoris nostri per intervalla temporum longius constiterunt. Et quidem ab Abel sanguine, passio jam cœpit Ecclesiæ: & una est Ecclesia electorum præcedentium atque sequentium. Sed tamen quia discipulis dicitur: *Multi reges & prophetæ voluerunt videre quæ vos videtis, & non viderunt*; antiquis patribus quasi foris stetisse est, Redemtoris nostri præsentiam corporaliter non vidisse. Exterius igitur, sed tamen non divisi a sancta Ecclesia fuerunt; quia mente, opere, prædicatione, ista jam fidei sacramenta tenuerunt, istam sanctæ Ecclesiæ celsitudinem conspexerunt, quam nos non adhuc præstolando, sed jam habendo conspicimus. Sicut enim nos in præterita passione Redemtoris nostri, ita illi per fidem in eadem ventura sunt salvati. Illi ergo foris non extra mysterium, sed extra tempus.

*Matth.5.v.21. & 22.*

a

*Pater. in Exod. c.45.*

Una sanctorum utrinsque Testamenti Ecclesia.

*Luc.10.24.*

Per fidem in Christi passione veteres patres salvati.

17. Unde & in constructione tabernaculi, ut columnæ argenteæ interius starent, paxilli ærei figi per circuitum exterius jussi sunt, in quibus religatum tabernaculum teneretur. Columnæ itaque argenteæ interius, paxilli vero ærei [b] exterius figuntur, atque in ipsis funes ligati sunt, ut tabernaculum fixum maneret: quia videlicet ut sancti Apostoli in luce sermonis sui solidi starent, ut totum tabernaculum, id est sancta Ecclesia in fidei integritate consisteret, tamquam paxilli ærei patres Testamenti veteris ac Prophetæ exterius fixi sunt, qui verborum suorum funibus prædicatorum mentes in soliditate stringerent, atque hoc Dei habitaculum in statu fidei ligarent. Extra ergo paxilli sunt, qui ante tempus hujus sanctæ Ecclesiæ fuerunt. Sed tamen eos ligant qui in ipsa sunt; quia dum cœlestia mysteria ventura prædicant, hæc postquam ostensa sunt, credibilia omnibus fecerunt. Ut ergo intus columnæ immobiles stent, foris paxilli funes continent: quia ut sancti Apostoli perfecte incarnationis Dominicæ mysterium crederent, illorum prædicatio obtinuit, qui hoc priusquam fieret, & videre & prædicere potuerunt. Unde recte quoque ipse primus Apostolorum, magna scilicet columna veri tabernaculi, loquitur dicens: *Habemus firmiorem propheticum sermonem, cui bene facitis intendentes, quasi lucernæ lucenti in caliginoso loco*. Quibus verbis indicat, quia quamvis ad altiora surrexerit ex culmine, [c] ibi religata persistat in fide. Quæ tamen lucerna prophetici sermonis jam quidem intelligentibus lucet, sed adhuc non intelligentibus cooperta allegoriarum obscuritatibus permanet. Unde etiam per Psalmistam de iisdem dictis Prophetarum dicitur: *Tenebrosa aqua in nubibus aeris*; quia videlicet occulta est scientia in Prophetis. Nec immerito columnæ argenteæ, paxilli vero ærei facti sunt: quia quod clare jam Apostoli prædicant, hoc Prophetæ sub intellectu mystico obscure

In constructione tabernaculi qui paxilli ærei, qui columnæ. *Pat. ibid.*

b

Quid ad fidei soliditatem veteres Patres conferant.

Propheticus sermo firmior. *Pater. in 2. Pet. c. 3.*

*2. Petr.1.19.*

c

*Ps. 17. 12.* Sed obscurior.

a Abest, *sine causa*, a mss. Norm. Longip. Val-cl.

b Vulgati omnes, *in circuitu figuntur*, reluctantibus mss. nostris.

c Solus Gussanvil. *ibi religatus*. Ad columnam referendum *religata*. Ibid. post *in fide*. Vatic. & Gussanvil. adtexunt: *Scriptura autem prophetici sermonis in tenebris vita præsentis facta est nobis lucerna, & lumen itineris; unde Psalmista dicit*; Lucerna pedibus meis verbum tuum Domine, & lumen semitis meis. *Quæ tamen* &c. Unde hæc eruta sint non indicant editores. Fatetur Gussanvil. abesse *a mss. & a quibusdam impressis*. Videtur esse nota quædam, quæ ex margine in textum irrepserit.

ſcure locuti ſunt. Recte ergo per æris metallum ſignati ſunt, qui clari in ſuis prædicationibus non
a fuerunt. Sancti vero Apoſtoli, [a] quia de Redemtoris noſtri myſterio lucem prædicationis habuerunt, argenti columnis expreſſi ſunt. Et notandum, quod argentum ſonat & lucet, æs vero ſonat & non lucet: quia prædicatores novi Teſtamenti aperte locuti ſunt, quæ etiam monſtrare potuerunt. Prædicatores vero Teſtamenti veteris quia per allegoriarum umbras de cœleſti myſterio obſcura dicta protulerunt, quaſi ſine luce ſonitum dederunt. Quod ergo illic per paxillos & columnas, hoc hic per limen exterius & limen interius deſignatur.

Scripturæ ſacræ limen duplex; exterius, littera; interius, allegoria.

18. Si vero portam, Scripturam ſacram hoc in loco accipimus, ipſa quoque duo limina habet, exterius & interius, quia in litteram dividitur & allegoriam. Limen quippe Scripturæ ſacræ exterius, littera: limen vero ejus interius, allegoria. Quia enim per litteram ad allegoriam tendimus, quaſi a limine quod eſt exterius, ad hoc quod eſt interius venimus. Et ſunt in ea permulta, quæ ita juxta litteram mentem ædificant, ut per hoc quod
b exterius [b] agitur, audientis mens interius trahatur. Ibi quippe invenimus prædicamenta operis & exempla virtutis: ibi jubetur quid agere etiam corporaliter debemus: ibi hoc quod ad operandum præcipitur, in ſanctorum virorum ac fortium actione monſtratur: ut poſtquam nos apertiora præcepta atque exempla juſtorum ad bonam operationem inſtruunt, tunc ad limen interius, ideſt ad intellectum myſticum intimæ contemplationis tendamus, ſi poſſumus, pedem mentis. Studete quæſo, fratres cariſſimi, Dei verba meditari, nolite deſpicere ſcripta noſtri Redemtoris, quæ ad nos miſſa ſunt. Multum valde eſt, quod per ea animus refricatur ad calorem, ne iniquitatis ſuæ frigore torpeſcat.

Veterum juſtorum exempla quid nobis præſtent.

19. Cum illa præcedentes juſtos fortiter egiſſe cognoſcimus, & ipſi ad fortitudinem bonæ operationis accingimur, ſanctorum exemplorum flamma animus legentis incenditur. Videt quæ fortia ab eis facta ſunt, & valde indignatur ſibi, quia talia non imitatur. Unde recte ſponſi voce ad ſponſam dicitur in Canticis canticorum: *Sicut turris David collum tuum, quæ ædificata eſt cum propugnaculis ſuis. Mille clypei pendent ex ea, omnis armatura fortium.* In collo etenim guttur, in gutture vox eſt. Cant. 4. 4.

Scriptura ſacra iis quæ exhibet præceptis & exemplis nos munit.

20. Quid ergo per collum ſanctæ Eccleſiæ, niſi ſacra ejus eloquia deſignantur? In qua dum mille clypei dependere memorantur, per hunc perfectum numerum numerus univerſus oſtenditur, quia univerſa noſtra munitio in ſacro eloquio continetur. Ibi quippe ſunt præcepta Dei, ibi exempla juſtorum. Si enim torpet animus a Conditoris ſui deſiderio, audiat quod dicitur: *Diliges Dominum Deum tuum* [c] *ex tota mente tua, & ex tota virtute tua.* [d] In odio fortaſſe labitur proximi? Audiat quod dicitur: *Diliges proximum tuum, ſicut te ipſum.* Res alienas concupiſcit? Audiat quod illic ſcriptum eſt: *Non concupiſces rem proximi tui.* De injuria quæ proximi ore vel facto illata eſt, ad iram mens accenditur? Audiat quod dicitur: *Non quæres ultionem, nec memor eris injuriæ civium tuorum.* In carnis concupiſcentiam male ſauciata mens accenditur? Ne ſequatur oculus mentem, audiat quod paulo * ſuperius dictum eſt: *Qui viderit mulierem ad concupiſcendum eam, jam*

Matth. 22. 37. c d Ibid. v. 39. Levit. 19. 18. Matt. 5. 28. * In tota hom. locus hic non

*a* Ex his verbis male lectis, edit. confecerunt, *qui ob redemtoris noſtri myſterium.*
*b* Laud. *dicitur.*
*c* Lyr. *ex toto corde tuo.*
*d* Longip. *odio*, omiſſo *in*.

*laudatur. : nisi dicamus unum eumdemque contextum constari ex his verbis, & ex superioribus :* Audistis quia dictum est antiq. *Matth. 5. & seq. jam adductis*

*Luc. 6. 35. Ibid. 12. 33. Matth. 6. 24.*

*Pater. in Luc. c. 42.*

*Luc. 11. 23.*

Ad ea confugere, & mores componere debemus.

*jam mœchatus est eam in corde suo.* Contra inimicum forsitan quisquam animum suum relaxare disponit in odium? Audiat quod illic scriptum est; *Diligite inimicos vestros, benefacite his qui oderunt vos.* Sed is qui aliena jam non rapit, adhuc forsitan sua inordinate retinet? Audiat quod illic dicitur: *Vendite quæ possidetis, & date eleemosynam.* Infirmantis animus perfrui desiderat Deo simul & seculo? Audiat quod illic scriptum est: *Nemo potest duobus dominis servire.* Alius non ad necessitatem stipendii, sed [a] ad voluntatem desiderii possessa retinet? Audiat quod illic scriptum est: *Qui non renuntiaverit omnibus quæ possidet, non potest esse meus discipulus.* Quidam enim relinquunt omnia, multi autem etiam possidendo renuntiant, quia sic ad usum possessa retinent, ut eis ex desiderio non succumbant. Torpere quisquam appetit, & laborem subire pro Domino etiam cum prævalet, refugit? Audiat quod illic scriptum est: *Qui mecum non colligit, spargit.* In collo ergo Ecclesiæ id est in sacri eloquii prædicatione, quod pro sua munitione & altitudine, turri David simile dicitur, mille lypei dependent: quia quot illic præcepta sunt, tot etiam pectoris nostri munimina.

21. Ad servandam itaque innocentiam etiam læsi a proximo perdurare in humilitate festinamus? Abel ante oculos veniat, qui & occisus a fratre scribitur, & non legitur reluctatus. Mentis munditia etiam [b] in conjugali copula eligitur? Enoch debet imitari, qui & in conjugio positus ambulavit cum Deo, & non inveniebatur, quia transtulit illum Deus. Præcepta Dei festinamus præsenti nostræ [c] utilitati præponere? Noe ante oculos veniat, qui [d] cura domestica postposita, ex jussione omnipotentis Domini, per centum annos ad arcæ fabricam vixit occupatus. Subire obedientiæ virtutem nitimur? Aspicere Abraham debemus, qui relicta domo, cognatione, patria, obedivit exire in locum quem accepturus erat in hereditatem: & exiit nesciens quo iret: qui paratus exstitit, ut pro æterna hereditate dilectum quem acceperat, occideret heredem. Et quia unicum Domino offerre non distulit, universam multitudinem Gentium in semine accepit. Morum simplicitas placet? Isaac ad mentem veniat, quem in omnipotentis Dei oculis vitæ suæ tranquillitas ornavit. Laboriosa fortitudo, ut obtineri debeat, quæritur? Jacob ad memoriam deducatur, qui postquam scivit fortiter servire homini, ad eam quoque virtutem perductus est, ut non potuisset a luctante Angelo superari. Conamur carnis illecebram vincere? Joseph ad memoriam redeat, qui tentante se domina studuit carnis continentiam etiam cum vitæ periculo custodire. Unde factum est, ut quia membra sua bene noverat regere, [e] regendæ quoque omni Ægypto præficeretur. Mansuetudinem atque patientiam obtinere quærimus? Moysen ante oculos deducamus, qui exceptis parvulis ac mulieribus, sexcenta millia armatorum regens, mitis fuisse describitur super omnes homines qui habitabant super faciem orbis terræ. Rectitudinis zelo contra vitia accendimur? Phinees ante oculos deducatur, qui coeuntes gladio transfigens, [f] castitati populum reddidit, & iram Dei iratus placavit. De spe omnipotentis Dei

*a* Laud. Val-cl. Longip. *ad voluptatem desiderii.*

*b* Laud. *cum conjugali.*

*c* Idem cod. *humilitati*, quod minime recipiendum quantamvis auctoritatem huic codici conciliet antiquitas.

*d* Beccensis & Lyr. *qui curando mystica.*

*e* Laud. *regendo.*

*f* Rotomag. & Lyr. *castitatem populo reddidit.*

Dei præsumere in dubiis quærimus? Josue ad memoriam revocemus, qui
a dum dubia [a] certamina certa mente subiit, ad victoriam sine dubietate
b pervenit. Jam mentis [b] inimicitias ponere cupimus, in benignitate animum dilatare? Samuel in cogitationem deducatur, qui de principatu dejectus a populo, cum idem populus peteret, ut pro eo Domino preces
1. Reg. 12. 23. effunderet, respondit dicens: *Absit a me hoc peccatum in Domino, ut cessem orare pro vobis*. Culpam quippe vir sanctus perpetrare se credidit, si eis quos adversarios pertulerat usque ad dejectionem, benignitatem gratiæ non reddidisset in prece. Qui rursus cum jubente Domino mitteretur ut David ungeret
c in regem, respondit: [c] *Quomodo va-*
1. Reg. 16. 2. *dam? Inveniet enim me Saul, & occidet me*. Et tamen quia iratum Deum eidem Sauli cognoverat, in tanto se luctu afflixerat, ut ei per
Ibid. v. 1. se Dominus diceret: *Quousque tu Saulem luges, cum ego illum abjecerim?* Pensemus ergo ejus animum quantus ardor caritatis incenderat, qui & illum flebat a quo timebat occidi. Cavere autem volumus quem timemus? Solicita nobis mente pensandum est, ne si locum fortasse reperimus, malum pro malo reddamus ipsi quem fugimus. David ergo ad memoriam redeat, qui persequentem se regem & invenit ut potuisset occidere, & tamen in ipsa feriendi potestate positus, elegit bonum quod ipse deberet facere, non autem malum quod ille
Ibid. 24. 7. merebatur pati, dicens: *Absit a me ut mittam manum meam in Christum Domini*. Et cum idem Saul post ab hostibus fuisset interemtus, eum quem persecutorem dum viveret pertulit, flevit occisum. Errantibus hujus mundi potentibus libere loqui decernimus? Johannis auctoritas ad animum reducatur, qui Herodis nequitiam reprehendens, pro verbi rectitudine occidi non timuit. Et quia Christus est veritas, ipse ideo pro Christo, quia pro veritate, animam posuit. Carnem jam nostram pro Deo ponere in morte festinamus? Petrus ad mentem veniat, qui inter flagella gaudet, qui cæsus principibus resistit, qui vitam suam pro vita despicit. Cum mortis appetitu disponimus adversa contemnere? Paulum ante oculos deducamus, qui non solum alligari, sed & mori paratus pro Christo, non facit pretiosiorem animam suam, quam se. Succendi cor nostrum igne caritatis quærimus? Johannis verba pensemus, cujus omne quod loquitur, caritatis igne vaporatur.

22. Quia ergo in voce sacri eloquii, cujuslibet dum quærimus munimen virtutis invenimus; mille clypei pendent ex ea, omnis armatura fortium. Si enim pugnare contra spiritalia nequitiæ volumus, in collo Ecclesiæ, quæ nobis sicut David turris erecta est, id est in divino eloquio protectionis arma requiramus, ut ex discretione præcepti, contra vitia sumatur virtus adjutorii. Ecce enim contra aereas potestates festinamus fortes exsistere? In hac turri armaturam nostræ mentis invenimus, ut inde præcepta Conditoris, inde sumamus exempla præcedentium, per quæ contra adversarios nostros inexpugnabiliter armemur. Dum enim quamlibet virtutem subire appetis, & hanc illic a patribus jam impletam vides, ibi armaturam tuam invenis, per quam contra spiritalia bella muniaris. Dependent in ea quippe mille cly-

Scriptura sacra turris ex qua mille clypei pendent.

E 2

*a* Ebroic. Rotomag. Lyr. *certamina certamini addidit*.

*b* Mendose in editis, *inimicitias punire*. Hic error etsi crassus, a prima edit. in aliis omnibus propagatus est, nemine editorum attendente ad benignitatem quæ hic proponitur, non pertinere *inimicitias punire*, neque hoc Samuelis exemplo suaderi. Laud. habet *inimicitias postponere*.

*c* Plur. Norm. *quomodo vado?*

clypei: si quis pugnare appetit, assumat, & ex ea virtute pectus muniat, & verborum jacula emittat.

Hæc turris cum propugnaculis ædificata cur dicatur.

23. Et notandum, quia ædificata cum propugnaculis suis dicitur. Hoc quippe agunt propugnacula, quod clypei, qui utraque pugnantem muniunt. Sed inter utraque hoc distat, quia clypeum pro nostro munimine ubicumque volumus, movemus: propugnaculo autem defendere nos possumus, sed hoc movere non possumus. Clypeus in manu est, nam propugnaculum non tenetur. Quid ergo inter propugnacula & clypeos distat, nisi quod in sacro eloquio patrum præcedentium & miracula legimus, & virtutes bonorum operum audimus? Ibi namque cognoscimus, quod alius potuit mare dividere, alius solem figere, alius mortuum suscitare, alius paralyticum verbo erigere, alius umbra ægrotos curare, alius [a] per sua semicinctia febribus obviare. Qui tamen omnes & patientiæ longanimitate mites, & zelo rectitudinis ferventes fuerunt; verbi prædicatione divites, simul & misericordiæ largitate. Hi itaque quam vera de Deo dixerint testantur miracula, quia talia per illum non facerent, nisi de illo vera narrarent. Et quam pii, quam humiles, quam benigni exstiterint, eorum testantur operationes. Si igitur de fide tentamur, quam ex illorum prædicatione concepimus, loquentium miracula conspiciamus, & in fide quam ab eis accepimus, confirmamur. Quid ergo illorum miracula, nisi nostra sunt propugnacula? Quia & muniri per illa possumus, & tamen hæc in manu nostri arbitrii non tenemus: nam talia facere non valemus. Clypeus vero in manu est, & defendit: quia virtus patientiæ, virtus misericordiæ, præcedente nos gratia, & in potestate est arbitrii, & [b] a periculo protegit adversitatis. Turris itaque nostra cum propugnaculis suis ædificata est, in qua mille clypei dependent: quia in Scriptura sacra & sub miraculis patrum a jaculis adversitatis abscondimur, & conversationis sanctæ munimina etiam in manu operis tenemus. Notandum vero, quod limen portæ uno calamo mensuratur. Calamus autem in sex cubitis & palmo tenditur: quia videlicet in Scriptura sacra, & doctrina perfectæ operationis & initium supernæ contemplationis invenitur. Sin vero porta hoc loco unusquisque prædicator accipitur; limen exterius in porta est vita activa; limen vero interius, vita contemplativa. Per illam quippe ambulatur in fide, per hanc vero festinatur [c] ad speciem. Illa exterius ducit, ut unusquisque bene vivere debeat: ista interius perducit, ut ex bona vita ad gaudia æterna pertingat. Hæc nos hodie tractasse sufficiat. Quia enim transeuntes ad alia, diu per excessum locuti sumus, ea quæ subjuncta sunt, lectioni alteri reservemus, reparandi per silentium, sperantes in Verbo, quod vivit & regnat cum Patre in unitate Spiritus sancti, per omnia secula seculorum. Amen.

Ea sunt Sanctorum miracula, quibus roboramur.

*a* Ita omnes mss. Solus cod. Rotomag. pro diversa lect. exhibet in margine annotatum, *per suam sententiam*; quam amplectuntur edit. Parisienses 1502. 1518. 1571. & Vatic. Gussanvil. habet, *per suam præsentiam*.

*b* Longip. *a periculi adversitate*.

*c* Species ut hic opponitur fidei, significat visionem & comprehensionem, ab antiquo verbo *spicio*; unde *aspicio*; *conspicio* &c.

HO-

# HOMILIA IV.

*Quatuor Versibus a nono ad duodecimum allegorice aut moraliter explicatis, absolvitur.*

Ezech. 40. vers. 9. 1. IR, cujus erat species quasi species æris, *Mensus est vestibulum portæ octo cubitorum, & frontem ejus duobus cubitis*. Ac ne hoc vestibulum extra portam esse crederemus, subditur:
Ibidem. *Vestibulum autem portæ erat intrinsecus*.

Post præsentis vitæ angustias, æternæ latitudo. Quid autem per interius vestibulum, nisi æternæ vitæ latitudo signatur, quæ modo inter angustias vitæ præsentis jam per spem mente concipitur? De qua per Psalmistam dicitur: *Intrate portas ejus in confes-*
Psal. 99. 4. *sione, atria ejus in hymnis confessionum*. Cum enim peccata nostra per
Pater. in Psal. c. 203. lacrymas confitemur, [a] angustæ
a vitæ portam ingredimur. Sed cum post hæc ad æternam vitam perducimur, portæ nostræ atria in confessionum laudibus intramus; quia ibi jam angustia non erit, cum
b nos lætitia perpetuæ [b] festivitatis exceperit. Propter confessionis nostræ angustiam Veritas dicit:
Matth. 7. 13. *Intrate per angustam portam*. Et cum se Psalmista [c] recipi in latitu-
c dinem gaudii æterni præsumeret,
Ps. 30. 9. dicebat: *Statuisti in loco spatioso pedes meos*. Ad atrium ergo per portam tenditur, quia ad latitudinem solemnitatis pertingitur ab angustia confessionis. Illa itaque gaudia quæ apud David atria, apud Ezechielem vestibulum intrinsecus vocantur. Unde & hoc ipsum vestibulum octo cubitis dicitur mensuratum. Ibi enim omnes recipiendi sunt, qui nunc & in exercitio operis laborant, & ad æterna gaudia per contemplationis gratiam suspirant.

2. Nec immerito mensura vestibuli in octo cubitis ponitur; quia septem diebus universum tempus evolvitur. Æterna etenim dies, quæ expleta septem dierum vicissitudine sequitur, scilicet octava est. Æternitatis dies cur octava dicta. Pater. in Ps. c. 10. & Excer. in Ps. 6. Unde etiam psalmista resurrectionis diem considerans, quia de extremi judicii districtione erat locuturus, præmisit titulum, dicens: *In finem Psalmus David pro octava*. Ps. 6. 1. Ut enim quam octavam diceret demonstraret, diem illam tremendi terroris, in Psalmi incoatione secutus est, dicens; *Domine, ne in ira tua arguas me, neque in furore tuo corripias me*. Ibid. 2. Modo enim quisquis per flagella corripitur, & correptionibus emendatur, in mansuetudine corripitur, non in ira. In districto autem illo examine omnis argutio atque [d] correptio furor & ira d
est; quia venia post correptionem non est. Hujus octonarii numeri causa est, quod post Sabbatum Dominus voluit a morte resurgere. Dies quippe Dominicus, qui tertius est a morte Dominica, a conditione dierum numeratur octavus, quia septimum sequitur. Unde & ipsa vera Redemtoris nostri passio, & vera resurrectio, figuravit aliquid de suo corpore in diebus passionis suæ. Sexta enim feria passus est, Sabbato quievit in sepulcro, Dominico autem die resurrexit a morte. Præsens etenim vita nobis adhuc sexta est feria, quia [e] in doloribus ducitur, & in e
an-

*a* Val-cl. *angusta via*.
*b* Ebroic. *felicitatis*.
*c* Vatic. cum superior. edit. *recipere . . . gaudia æterna*. Favet mss. Laud.
*d* Norm. *correptio in furore & in ira est*.
*e* Rotomag. & Lyr. *in laboribus*.

angustiis cruciatur. Sed Sabbato quasi in sepulcro quiescimus, quia requiem animæ post corpus invenimus. Dominico vero die, videlicet a passione tertio, a conditione ut diximus octavo, jam corpore a morte resurgimus, & in gloria animæ etiam cum carne gaudebimus. Quod ergo mire Salvator noster fecit in se, hoc veraciter signavit in nobis; ut nos & dolor in sexta, & requies in septima, & gloria excipiat in octava. Hinc per Salomonem dicitur: [a] *Da partem septem, necnon & octo; quia ignoras quid mali futurum sit super terram.* (Eccl. 11. 2.) Partem etenim septem simul & octo damus, quando sic ea quæ septem diebus evolvuntur disponimus, ut per hæc ad bona æterna veniamus; ut dum modo caute agitur, postmodum venientis tremendi judicii ira devitetur. Octo itaque cubitis vestibulum mensuratur intrinsecus; quia per lucem quæ post septem dies sequitur, latitudo nobis æternitatis aperitur.

Ad illam per duplicem caritatem pervenitur.

3. Sed nemo ad illam venit, nisi qui hic dilectionem Dei ac proximi devota mente tenuerit. Unde & subditur: *Et frontem ejus duobus cubitis.* Frons etenim portæ, est bonum meritum vitæ præsentis. Sicut enim vestibulum intrinsecus æterna requies debet intelligi, ita per frontem portæ necesse est qualitatem visibilis vitæ signari. Frons ergo portæ duobus cubitis mensuratur; quia quisquis hic dilectionem Dei ac proximi servare studuerit, ipse ad æternitatis atrium pertinget. Vita igitur nostra ut duobus cubitis sit mensurata, tendi quotidie per caritatem debet in amorem Dei simul & proximi. Non est enim caritas vera si minus a duobus cubitis habet. Unde Moyses cum per colores vestium, electorum virtutes exprimeret, in ornamento Pontificis bis tinctum coccum jubet adhiberi. Quid namque per coccum, nisi caritas designatur, quæ semper per flammam amoris accenditur? Sed coccus bis tingitur, quando non solum ex amore Dei, sed etiam proximi nostra caritas inflammatur. Nam quisquis sic amat Deum, ut commissi sibi proximi curam relinquat, adhuc in eo coccus semel tinctus est. Et quisquis sic amat proximum, ut imminuat desiderium quo flagrare debet ad Deum, non est adhuc in eo color tincturæ geminatus. Debemus ergo & amare eos, cum quibus vivimus, & ad illum totis desideriis anhelare, in quo veraciter vivamus. Ecce etenim ad fidem atque ad audiendum verbum omnipotentis Domini nos qui religioso (Pater. in Isai. c. 21.) induti habitu videmur, ex diversa mundi qualitate convenimus, atque ex dissimilibus iniquitatibus in sanctæ Ecclesiæ concordiam congregati sumus, ita ut jam patenter factum esse videatur, quod de promissione Ecclesiæ per Isaiam dicitur: *Habitabit lupus cum agno, & pardus cum hœdo accubabit.* (Isai. 11. 6.) Nam per sanctæ caritatis viscera lupus cum agno habitat; quia hi qui in seculo raptores fuerunt, cum mansuetis ac mitibus in pace conquiescunt. Et pardus cum hœdo accubat; quia is qui peccatorum suorum maculis varius fuit, cum eo qui se despicit & peccatorem fatetur, humiliari consentit. Ubi & subditur. *Vitulus & leo & ovis simul morabuntur:* (Isai. 11. 6.) quia is qui per contritum cor ad quotidianum se Deo sacrificium præparat, & alius qui tamquam leo ex crudelitate severiter sæviebat, & alter qui velut ovis in innocentiæ suæ simplicitate perdurat, in caulis sanctæ Ecclesiæ convenerunt. Ecce qualis est caritas, quæ diversitates mentium accendit, concremat, conflat, & quasi

Caritas diversas mentes in unam conflat.

*a* Editi omnes, *da partes*; infra: *partes etenim septem*. Sequimur unanimem mss. consensum, cui favet Vulgata cum aliis versionibus & ipso textu Hebr. Sensus est: *da partem, seu portionem, illis septem.*

& quasi in unam auri speciem reformat. Sed in eo quod se electi sic amant, ad illum necesse est ut sestinent, quem æterno gaudio in cœlis videre merentur. Unus est etenim Dominus ac Redemtor noster, qui & hic electorum suorum corda ad unanimitatem ligat, & ad supernum amorem per interna desideria semper stimulat. Unde & illic

Ibid. subditur: *Et puer parvulus minabit eos*. Quis iste est puer parvulus,

Ibid. 9. 6. nisi de quo scriptum est: *Puer natus est nobis, filius datus est nobis*? Qui simul habitantes minat; quia ne in terrenis rebus corda nostra inhæreant, hæc per internum desiderium quotidie inflammat. Et hoc ipsum ejus minare, est ad suum nos amorem incessanter accendere: ne cum nos vicissim diligimus, mente in hoc exsilio remaneamus: ne quies hujus vitæ sic placeat, ut ad oblivionem patriæ perducat; ne

a delectata mens prosperis torpeat. [a]

Cur Deus donis suis flagella permisceat.

Unde & donis suis flagella permiscet, ut nobis omne quod nos in seculo delectabat, amarescat; & illud incendium surgat in animo, quod nos semper ad cœleste desiderium [b] inquietet, excitet, atque ut

b ita dicam, delectabiliter mordeat, suaviter cruciet, hilariter contristet. Puer ergo nos parvulus minat, quia is qui paulo minus quam Angeli minoratus est, per caritatem quam nobis tribuit, in hoc nos mundo mentem figere non permittit. Bis tinctus itaque in nobis coccus est, si & hic proximos nostros sicut nos diligimus, & ad auctorem omnium cum ipsis quos diligimus, festinamus. Si igitur vita nostra de perfecta caritate bis tingitur, frons in nobis portæ duobus cubitis mensuratur. Sive igitur doctor, seu sacrum eloquium, vel certe fides portæ nomine signetur, in mensura utriusque cubiti caritas non inconvenienter accipitur; quam ille vere prædicat, qui Dei ac proximi amorem docet: & ipsa est certa scientia, quam caritas ædificat: & fides robusta est, quæ se in dilectione Dei ac proximi exercet. Sequitur:

*Porro thalami portæ ad viam Orientalem, tres hinc, & tres inde, & mensura una trium.* Vers. 10.

Amore sanctæ Trinitatis accensi electi etiam sub veteri Testamento.

* Sup. hom. 3. n. 8. & seqq.

4. Quid thalami, quid via Orientalis designet, jam * superius diximus, nec replicare ea latius necessarium putamus. Sed quærendum nobis est quid est quod dicitur, *Tres hinc, & tres inde*. Thalami quippe juxta viam Orientalem, sunt corda ferventium in amore Dei. Et sive hi qui electi in Testamento veteri fuerunt, sive qui in Testamento novo secuti sunt, nimirum constat quia omnes ex amore Trinitatis accensi sunt. Neque enim vere Deum diligerent, si ejusdem Trinitatis, quæ Deus est, gratiam non accepissent. Juxta viam ergo Orientalem, tres hinc, & tres inde sunt thalami, quia dum inter veteres & novos patres Dominus incarnari dignatus est, quasi in medio thalamorum via Orientalis apparuit, qui thalami ad veram virtutum speciem in Trinitatis sunt cognitione decorati. Sin vero ad virtutes electorum eumdem numerum referamus, tres sunt virtutes, sine quibus is qui aliquid operari jam potest, salvari non potest, videlicet fides, spes, caritas. Et quia eadem fides, spes, & caritas in antiquis patribus, [c] quæ in novis doctoribus fuit, juxta Orientalem viam tres hinc, & tres inde thalami describuntur.

Quibus non minus quam Christianis fides, spes, & caritas ad salutem fuerunt necessariæ.

c

5. Vel certe quia tres patrum veterum distinctiones fuerunt, tres quoque novorum sub gratia sequuntur. Vetus quippe populus habuit pa-

Tres in utroque Testamento salvandorum ordines.

*a* Ebroic. & Val-cl. *unde & Dominus suis*.

*b* Laud. & Longip. *inquietet & excitet, atque*. In omnibus excusis, *in quiete excitet, atque*; reluctantibus mss.

*c* Laud. *atque novis doctoribus*.

patres ante Legem, ac deinde in Lege, & postmodum Prophetas. In novo autem populo prius Hebræorum primitiæ crediderunt, postmodum plenitudo Gentium in fide secuta est, ac deinde in fine seculi Hebræorum reliquiæ salvantur. Quia ergo incarnatio Domini & ex superiori parte patres ante Legem, patres in Lege, atque ad extremum Prophetas habuit; & ex posteriore fideles ex Hebræis, fideles ex Gentibus, ac postmodum Hebræorum reliquias colliget, Orientalis via tres hinc & tres inde thalamos habere memoratur. Sed hoc quoque non inconvenienter accipimus, si tres esse fidelium ordines dicamus. Sive namque in veteri, seu in novo Testamento, alius est ordo prædicantium, alius continentium, atque alius bonorum conjugum. Unde & idem Propheta in superiori parte tres viros liberatos vidit: Noe, Daniel, & Job. In quibus videlicet tribus prædicatores, continentes, & conjugati signati sunt. Nam Noe arcam in undis rexit, atque ideo figuram rectorum tenuit. Daniel in aula regia abstinentiæ deditus fuit, & idcirco vitam continentium signavit: Job vero in conjugio positus, & curam domus propriæ exercens placuit Deo, per quem digne bonorum conjugum ordo figuratur. Quia ergo etiam ante Mediatoris adventum, & prædicatores, & continentes, ac boni conjugati fuerunt, qui eumdem ejus adventum præstolati sunt, & magna hunc siti desiderii videre cupierunt; & postmodum prædicatores, & continentes, ac boni conjugati, sicut cernimus, exsistunt, qui Redemtorem nostrum non jam desiderant incarnandum, sed in majestatis suæ gloria contemplandum: Orientalis via tres hinc, & tres inde thalamos habet, juxta Psalmistæ vocem, qui de eadem via, videlicet Redemtore nostro, dicit: *In circuitu ejus* [a] *tabernacula ejus*.

Pater. in Ezech. c.19.

Psal. 17.12.

6. Sed pensandum nobis est sollicita intentione, quod dicitur, quia *mensura una trium*. Cum enim longe sit a continentibus, & tacentibus excellentia prædicatorum, & valde a conjugatis distet eminentia continentium, quid est quod una mensura dicitur trium? Conjugati quippe quamvis & bene agant, & omnipotentem Deum videre desiderent, domesticis tamen curis occupantur, & necessitate cogente, in utroque mentem dividunt. Continentes autem ab hujus mundi [b] actione remoti sunt, & voluptatem carnis etiam a licito conjugio restringunt: nulla conjugis, nulla filiorum cura, nullis noxiis ab difficilibus rei familiaris cogitationibus [c] implicantur. Prædicatores vero non solum se a vitiis coercent; sed etiam alios peccare prohibent, ad fidem ducunt, in studio bonæ conversationis instruunt. Quomodo ergo una eorum mensura est, quorum vitæ æqualitas una non est? Sed mensura una trium est, quia etsi in eis meritorum magna est diversitas, tamen distantia in fide in qua tenduntur non est. Nam eadem fides quæ istos solidat in maximis, illorum infirmitatem continet in parvis. Vel certe trium una mensura est, quia in retributione ultima quamvis eadem dignitas omnibus non sit, una tamen erit omnibus vita beatitudinis. Unde & per semetipsum Dominus dicit: *In domo Patris mei mansiones multæ sunt*. Sed tamen qui in vineam ducti sunt, quamvis diversis horis venerint, unum denarium perceperunt. Qua itaque ratione conveniant mansiones multæ cum uno denario, nisi quia diversæ quidem beatorum civium dignitates erunt, sed tamen una quies æternæ retributionis? Nam etsi dispar erit meritum singulorum, non erit diver-

a — Sanctorum etsi dispar meritum, una tamen est fides.

b

c

Una vita beatitudinis.

Joh. 14. 2.

a Editi, *tabernaculum*.
b Plur. mss. *occupatione*.

c Ebroic. & Lyran. *occupantur*].

versitas gaudiorum: quia etsi alter minus atque alius amplius exsultat, omnes tamen unum gaudium de Conditoris sui visione lætificat.

In justis tam veteris, quam novi Testamenti.

7. Hoc quoque est, sive de veteribus, seu de novis patribus sentiendum: quia Orientalis via cum tres hinc, & tres inde thalamos habeat, mensura una trium est, quoniam ipsa fides atque ipsum meritum tenuit corda præcedentium, quæ replevit corda sequentium sub Testamento novo positorum, sicut & per Paulum dicitur: *Habentes autem eumdem spiritum fidei, sicut scriptum est: Credidi, propter quod locutus sum: & nos credimus, propter quod & loquimur.* Spiritales quippe illi patres omnipotentem Deum Trinitatem ita esse crediderunt, sicut eamdem Trinitatem novi patres aperte locuti sunt. Isaias namque audivit angelica agmina in cœlo clamantia: *Sanctus, sanctus, sanctus Dominus Deus sabaoth.* Ut enim personarum Trinitas mostraretur, tertio *sanctus* dicitur: sed ut una esse substantia Trinitatis appareat, non Domini sabaoth, sed *Dominus Deus Sabaoth* esse perhibetur. Quod David quoque similiter sentiens, ait: *Benedicat nos Deus, Deus noster, benedicat nos Deus.* Qui cum tertio dixisset Deum, ut unum esse hunc ostenderet, subdidit: *Et metuant eum omnes fines terræ.* Paulus quoque loquitur, dicens: *Quoniam ex ipso, & per ipsum, & in ipso sunt omnia.* Ex ipso, videlicet ex Patre: per ipsum, per Filium: in ipso autem, in Spiritu sancto. Qui cum ipsum tertio dixisset, adjunxit: *Ipsi gloria in secula seculorum. Amen.* Qui enim non dixit, ipsis, sed *ipsi*, dicendo ter ipsum, [a] distinxit personas, & subjungendo, *Ipsi gloria*, non divisit substantiam. Quia itaque una est veterum ac novorum patrum fides, recte thalamorum describitur mensura una trium. Quod verbis aliis replicatur cum subditur:

2. Cor. 4. 13. Psal. 115. 1.

Utrisque Trinitatis fides revelata.

Isai. 6. 3.

Psal. 66. 7.

Rom. 11. 36.

Ibidem

*Et mensura una frontium ex utraque parte.*

Ibidem.

8. Ex utraque enim parte est una mensura frontium; quia patres nostri vel prius a veteri, vel nunc a novo Testamento venientes, in una Mediatoris fide conveniunt. Qui pro eo quod caritate pleni sunt, carnem suam abstinentia edomant, corda audientium prædicationis lumine illustrant, signa faciunt, virtutes operantur: per hoc quod eorum bona nobis foris innotescunt, non immerito hujus cœlestis ædificii frontes vocantur. Omne enim quod nunc in aperto ostenditur, frons est: ut illud sit vestibulum ædificii, quod nobis interius reservatur. Unde & sanctæ Ecclesiæ in Canticis canticorum dicitur: *Sicut cortex mali punici genæ tuæ, absque occultis tuis.* Genæ quippe sunt sanctæ Ecclesiæ spirituales patres, qui nunc in ea miraculis coruscant, & velut in ejus facie venerabiles apparent. Cum enim videmus multos mira agere, ventura prophetare, mundum perfecte relinquere, cœlestibus desideriis ardere, sicut cortex mali punici sanctæ Ecclesiæ genæ rubent. Sed quid illud est omne quod miramur, in illius rei comparatione de qua scriptum est, *Quod oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparavit Deus diligentibus se?* Bene ergo cum miraretur genas Ecclesiæ, subdidit: *Absque occultis tuis.* Ac si aperte diceretur: Ea quidem quæ in te non latent, magna sunt, sed illa [b] valde ineffabilia, quæ latent. Sequitur:

Utrique in Mediatoris fide conveniunt.

Cur cœlestis edificii dicuntur frontes.

Cant. 6. 6.

Pater. in Cant. 6. 33.

1. Cor. 2. 9. Isa. 64. 4.

*Et*

a In editis, *distinxit per personas*; ubi *per*, redundat.

b Vatic. & Gussanvil. *inæstimabilia*.

Vers. 11. *Et mensus est latitudinem liminis portæ decem cubitorum, & longitudinem portæ tredecim cubitorum.*

Quantum novum Testamentum veteri præcellat.

9. Multa superius de portæ significatione jam diximus: sed unum tenere aliquid debemus, per quod possit & cetera lectoris prudentia penetrare. Dictum quippe est, per portam Scripturam sacram posse figurari. Sed hoc nobis modo laboriose discutiendum est, cur latitudo liminis portæ decem cubitis, & longitudo portæ tredecim mensuratur. Hoc autem loco longitudo portæ altitudo dicitur, sicut nos longæ staturæ dicimus, quem altum videmus. Nam longitudo portæ dici in transversum non potest, cujus latitudo [a] per decem cubitos demonstratur. Quid ergo latitudo liminis portæ, nisi Lex Testamenti veteris fuit: & longitudo portæ, nisi gratia Testamenti novi? Quia videlicet Scriptura sacra dum per Testamentum vetus crimina operum compescuit, dari decimas præcepit, quasi per mandata humilia in liminis latitudine jacuit. Sed dum per Testamentum novum cogitationes pravas coercuit, derelinqui omnia, & pro Deo vitam corporis jussit cum præsenti seculo despici, quasi porta nostra in longitudinis altitudinem surrexit. Minora quippe præcepta Israelitico populo per Legem data sunt: unde & eidem populo Moyses in campo locutus est. Altiora Dominus sanctis Apostolis dedit: unde & eos de mandatis vitæ in monte docuit. Dum vero Redemtor noster per Evangelium dicit: *Nolite putare quoniam veni solvere Legem aut Prophetas; non veni solvere, sed adimplere.* Adimplere enim venerat Legem, qui Legis justitiæ gratiam addidit, ut quod illa jubebat in minimis, ipse perfici adjuvaret in summis: & quod illa coercebat ab opere, ipse resecaret a corde. Intellecta ergo Lex, quæ in latitudine jacuit, in altitudinem surrexit. Ipsa enim Dei cognitio quæ apud illam in spiritalibus patribus fuit, nota omni Hebræorum populo non fuit. Nam omnipotentem Deum, sanctam videlicet Trinitatem cum Prophetæ prædicarent, populus ignorabat; solum Decalogum [b] tenebat in Lege, fidem Trinitatis nesciens. Mensuratur ergo latitudo liminis portæ decem cubitis; quia durus ille populus [c] subtilitatem fidei ignorans, mandatis serviebat Decalogi. Mensuratur vero longitudo portæ tredecim cubitis; quia per Testamentum novum in corde fidelis populi super mandata Decalogi quæ verius custodit, [d] cognitio Trinitatis crevit. Et eo mandata Legis perficit, quo Trinitatem esse omnipotentem Dominum credit.

Pater. in Matth. c. 11.

Matth 5. 17.

Veteris Testamenti patres, Trinitatis mysterium prædicatunt.

10. Ubi & quæri rationabiliter potest, cur istam latitudinem liminis portæ, quam superius dixerat uno calamo mensurari, inferius subjunxit quod decem cubitis mensuretur; ac deinde subditur, quod longitudo portæ tredecim sit cubitis mensurata. Unus etenim calamus, sicut jam sæpe dictum est, sex cubitos habet, & palmum; decem vero cubiti jam mensuram suam super calamum tenent; tredecim vero amplius quam decem. Quid est ergo, quod prius uno calamo limen portæ, postmodum latitudo ejus decem cubitis, ad extremum quoque longitudo portæ tredecim mensuratur; nisi quod sancti patres, quos per sanctam Scripturam ante Legem fuisse cognoscimus, unum quidem omnipotentem Deum, sanctam videlicet Trinitatem esse noverunt, sed eamdem Trinitatem quam cognoverunt, aperte minime

a Laud. *per decem cubita.*

b Edit. omnes, *tenebat in fide legem Trinitatis*, adversantibus mss. Anglic. Norm. &c. immo ipso sensu.

c Val cl. cum Norm. *sublimitatem.*

d Ebroic. *cognitionem Trinitatis credit.*

nime prædicaverunt? Qui ejus jussionibus obedientes, & vitæ munditiam conservantes, quasi in sex cubitis calami habuerunt perfectionem operis, & sæpe Angelos videntes habuerunt palmum contemplationis. Data autem Lege, rudis ille Hebræorum populus mandata Decalogi servare conatus est, sed tamen de cognitione sanctæ Trinitatis eruditus non est. Et quamvis hanc spiritales patres perfecte cognovissent, multitudo tamen magna synagogæ nec invenire mysterium Trinitatis potuit, nec quærere [a] scivit.

a Quod Christianis omnibus innotuit.

11. Superveniente autem gratia per Testamentum novum, omnis fidelis populus unum Deum Trinitatem esse cognovit, & virtutem Decalogi in ejus agnitione complevit. Prius ergo limen portæ mensuratur calamo uno, postmodum latitudo ejus cubitis decem, atque ad extremum longitudo portæ cubitis tredecim: quia & sanctis patribus ante Legem activa & contemplativa vita non defuit, & sub Legis Decalogo populus [b] divinæ substantiæ mysterium nesciens, in mandatorum latitudine servivit. Et nunc sub gratia, custoditis verius Decalogi præceptis, omnis qui ad fidem venerit, sanctæ Trinitatis mysterium cognoscit.

Varia in antiquis patribus divinæ doctrinæ incrementa. Pater. in Dan. c. ult.

12. Qua in re hoc quoque nobis sciendum est, quia & per incrementa temporum crevit scientia spiritalium patrum. Plus namque Moyses, quam Abraham; plus Prophetæ, quam Moyses; plus Apostoli, quam Prophetæ in omnipotentis Dei scientia eruditi sunt. Fallor si hæc ipsa Scriptura non loquitur: *Pertransibunt*, inquit, *plurimi*, *& multiplex erit scientia*. Dan. 12. 4. Sed hæc eadem, quæ de Abraham, Moyse, Prophetis & Apostolis diximus, ex ejusdem Scripturæ verbis, si possumus, ostendamus. Quis enim nesciat, quia Abraham cum Deo locutus est? & tamen ad Moysen Dominus dicit: *Ego sum Deus Abraham, Deus Isaac, & Deus Jacob, & nomen meum Adonai non indicavi eis*. Exod. 3. 6. Ibid. 6. 3. Ecce plus Moysi quam Abrahæ innotuerat, qui illud de se Moysi indicat, quod se Abrahæ non indicasse narrabat. Sed videamus si Prophetæ plus quam Moyses divinam scientiam apprehendere potuerunt. Certe Psalmista dicit: *Quomodo dilexi legem tuam Domine! tota die meditatio mea est*. Psal. 118. 97. Atque subjunxit: *Super omnes docentes me intellexi; quia testimonia tua meditatio mea est*. Ibid. v. 99. Et iterum: *Super seniores intellexi*. Qui ergo Legem meditari se memorat, & super omnes docentes se ac super seniores intellexisse testatur, quia divinam scientiam plus quam Moyses acceperat, manifestat. Quomodo autem ostensuri sumus, quia plus sancti Apostoli edocti sunt, quam Prophetæ? Luc. 10. 24. Certe Veritas dicit; *Multi reges & prophetæ voluerunt videre quæ videtis, & audire quæ auditis, sed non viderunt*. Plus ergo quam Prophetæ de divina scientia noverunt; quia quod illi solo spiritu viderunt, isti etiam corporaliter viderunt. Impleta itaque est ea, quam superius diximus, Danielis sententia: *Quia pertransibunt plurimi, & multiplex erit scientia*. Mensura ergo calami, qui est sex cubitorum & palmi, ducatur ad cubitos decem; est



*a* Val-cl. *studuit*.

*b* Suesl. *divinæ cognitionis*. Porro quod hic S. Doctor div. substantiæ mysterium appellat, Trinitas est quam sic revelatam Patriarchis supra docuit num. 7. ut tamen a populo Judaico ignoraretur. Vide num. 9. sup. & 10. seq. Hinc quando num. 4. ait, omnes electos etiam veteris Test. ex amore Trinitatis accensos esse; explicandus est de gratia utrisque electis, per Trinitatem, etsi non explicite cognitam ab omnibus, collata, ut amore ferverent. Patet S. Doctoris mens ex verbis immediate sequentibus: *neque enim vere Deum diligerent, si ejusdem Trinitatis qua Deus est, gratiam non accepissent*.

& mensura decem cubitorum ad extremum surgat in tredecim: quia quanto mundus ad extremitatem ducitur, tanto nobis æternæ scientiæ aditus largius aperitur. Sequitur:

Vers. 12.

*Et marginem ante thalamos cubiti unius.*

Ad amorem, nisi prius habita fide, non pervenitur.

13. Sicut sæpe diximus, thalami corda electorum sunt, omnipotentis Dei amore ferventia. Quid ergo per marginem ante thalamos, nisi fides exprimitur? quia nisi prius ipsa teneatur, nullo modo ad spiritalem amorem pertingitur. Non enim caritas fidem, sed fides caritatem præcedit. Nemo enim potest amare quod non crediderit. Margo itaque est ante thalamos, fides ante ardorem caritatis: quia sicut dictum est, nisi ea quæ audis credideris, ad amorem eorum quæ audieris, nullatenus inflammaberis. Sed margo ante thalamos cubiti unius est; quia tunc fides corda audientium in amore Deo copulat, quando per errores & schismata divisa non est, sed in unitate perdurat: ut videlicet margo unius cubiti audientis animum
a ad thalamum perducat, quia [a] cœlestis sponsi speciem quam hic prædicat, postmodum in cælestibus demonstrat: Ubi & bene subditur:

Ibidem. b

*Et cubitus unus, [b] finis utrinque.*

Utriusque Testamenti finis Christus.

14. Utrinque autem dicitur, ac si dicatur utrique, scilicet limini & portæ. Per latitudinem quippe liminis, & longitudinem portæ, vetus ac novum Testamentum diximus designari. Ad extremum vero additur, quod cubitus unus sit finis utrinque; quia videlicet & Testamentum vetus unum nobis Mediatorem Dei & hominum nuntiavit, & Testamentum novum eumdem nobis nuntiat in æterna claritate venturum, quem jam pro nobis cognovimus incarnatum. Cubitus ergo
unus [c] finis utrorumque est: quia c
& quem Lex prædixit, in carne apparuit, & ipse quem nunc Testamentum novum loquitur, in gloria majestatis apparebit. Et tunc utrorumque finis erit, cum visus in divinitatis suæ potentia, omnia quæ sunt prædicta compleverit. Scriptum namque est: *Finis Legis Christus ad justitiam omni credenti.* Finis videlicet, non qui consumit, sed qui perficit. Tunc etenim Legem perfecit, cum sicut Lex prædixerat, incarnatus apparuit. Sed adhuc de ejus judicio multa novum Testamentum loquitur, adhuc multa de regno illius narrat, quæ necdum videmus impleta. Ecce quotidie Evangelium legitur, ventura vita prædicatur. Tunc ergo erit & novi Testamenti finis, cum ea quæ de se promisit, Dominus compleverit.

Rom. 10. 4. Non qui consumit, sed qui perficit.

Finietur novum Testamentum, quia perficietur.

15. Finietur vero Testamentum novum, quia perficietur. Nam cum ipse de quo loquitur visus fuerit, ejusdem Testamenti verba cessabunt. Unde & sanctæ Ecclesiæ veri luminis diem quasi tempus vernale præstolanti, per sponsi vocem dicitur: *Surge, propera, amica mea, columba mea, formosa mea, & veni. Jam enim hiems transiit, imber abiit & recessit, flores apparuerunt in terra.* Sive enim sancta Ecclesia, seu unaquæque electa anima, cœlesti sponso est amica per amorem, columba per spiritum, formosa per morum pulchritudinem. Quæ cum jam de corruptione carnis educitur, ei proculdubio hiems transit, quia præsentis vitæ torpor abscedit. Imber quoque abit & recedit: quia cum ad contemplandum in sua substan-

Cant. 2. v. 10. & 11.

*a* Excusi, *cœlestis spiritus*. Quibus contradicunt omnes mss. nostri.

*b* Laud. & Longip. *finis utrumque*. U*tramque autem*. Fortasse *utrumque*, pro *utrorumque*, ut in excusis.

*c* In plur. Norm. & al. pro *utrorumque*, legitur, *utraque* hic & infra.

ſtantia omnipotentem Deum educitur, jam verborum guttæ neceſſariæ non erunt, ut pluvia debeat prædicationis infundi. Nam quod minus audire potuit, amplius videbit. Tunc apparent flores in terra; quia cum de æternæ beatitudinis vita quædam ſuavitatis primordia prægustare anima cœperit, quaſi jam in floribus odoratur exiens, quod poſtquam egreſſa fuerit, in fructu uberius habebit. Unde & illic ſubditur: *Tempus putationis advenit.* In putatione quippe ſarmenta ſterilia reciduntur, ut ea quæ prævalent, uberius fructum ferant. Noſtræ itaque putationis tempus tunc advenit, quando infructuoſam ac noxiam corruptionem carnis deſerimus, ut ad fructum animæ pervenire valeamus. Qui fructus nobis erit uberrimus, viſio unius. Cubitus ergo unus eſt finis utrinque; quia unus eſt ille qui dixit: *Singulariter ſum ego donec tranſeam.* Qui ſolus cum Patre & ſancto Spiritu præſidet in cœlo, ſicut paſſer unicus in ædificio. Quemadmodum implevit Legem per myſterium incarnationis & perfectæ humanitatis ſuæ, ita Teſtamenti novi promiſſa impleturus eſt per oſtenſam gloriam claritatis ſuæ.

*Ibid. 2. 12.*

Viſionis unius Dei uberrimus fructus.

*Pſal. 140. 10.*

Arca Noe Eccleſiæ typus.

*Pater. in Geneſ. c. 36.*

16. Hunc unum nobis cubitum menſura quoque arcæ locuta eſt. Arca enim quæ trecentis cubitis fieri in longitudine juſſa eſt, ſexaginta vero in latitudine, triginta autem in altitudine, in uno eſt cubito conſummata. Quid enim per arcam, niſi ſancta Eccleſia figuratur, quæ inferius ampla eſt, ſuperius anguſta? Quæ a trecentis, & ſexaginta, ac triginta cubitis ad unum cubitum colligitur; quia ab ea latitudine quam ſancta Eccleſia in membris ſuis adhuc infirmantibus habet paulisper anguſtata, & in altum proficiens, ad unum tendit. Ipſa enim ratio exigit, ut credamus quod illa arcæ latitudine omnes beſtiæ, cuncta quadrupedia atque reptilia in inferioribus fuerunt, homines atque volatilia nimirum in ſuperioribus. Juxta ſuperiorem etenim partem feneſtra fuit in latere, de qua corvum & columbam dimiſit homo, ut ſi jam diluvii tranſiſſent aquæ, cognoſceret. Et quia arca eadem in uno fuit cubito conſummata, homines & volatilia juxta cubitum fuerunt. Recte itaque per arcam univerſa Eccleſia deſignatur, quæ adhuc in multis ſuis carnalibus lata eſt, in paucis ſpiritalibus anguſta. Et quia ad unum hominem, qui eſt ſine peccato, colligitur, quaſi in uno cubito conſummatur.

In ea carnales deorſum, tamquam in arca beſtiæ continentur.

Spirituales ſurſum.

17. Videmus etenim multos intra ejuſdem ſanctæ Eccleſiæ ſinum in ſuperbia erigi, in carnis voluptate diſſolvi, acquirendis terrenis rebus inhiare, imperante avaritia maria tranſire, deſervire iracundiæ, jurgiis vacare, proximos quos prævalent, lædere. Sed quia eos adhuc ſancta Eccleſia tolerat ut convertantur, quaſi in arcæ latitudine deorſum beſtiæ morantur. Videmus alios jam aliena non quærere, illatam injuriam æquanimiter portare, rebus propriis eſſe contentos, humiliter vivere. Sed quia iſti jam pauci ſunt, anguſtatur arca. Alios autem conſpicimus etiam poſſeſſa relinquere, nullum terrenis rebus ſtudium dare, inimicos diligere, carnem a cunctis voluptatibus domare, motus omnes ſub rationis judicio premere, per cœleſte deſiderium contemplationis penna ſublevari. Sed quia tales quique valde rari ſunt, [a] jam arca juxta cubitum ducitur, ubi homines & volatilia continentur. Quæratur tamen ſi quis in eis eſſe valeat ſine pec-

a Ita omnes mſſ. a quibus excuſi recedentes habent, *in arca juxta cubitum ducantur*.

Nullus hominum ſine peccato eſt, niſi qui peccati expers eſt conceptus.

peccato, & nullus invenitur. Quis itaque homo ſine peccato eſt, niſi ille qui in peccatis conceptus non eſt? In uno ergo cubito conſummatur arca, quia unus eſt auctor & Redemtor ſanctæ Eccleſiæ ſine peccato, ad quem & per quem omnes proficiunt, qui ſe eſſe peccatores noverunt: Dicatur itaque de limine & porta: *Et cubitus unus, finis utrinque*: quia cum unus Mediator Dei & hominum homo Chriſtus Jeſus in majeſtate ſua apparuerit, omnia utriuſque Teſtamenti quæ prædicta & promiſſa ſunt, complebit.

Dei viſio fidem finit, & caritatem perficit.

18. Sin vero utraque hoc loco marginem ac thalamos memorat, neque hoc ab hac ſententia abhorret: quia cum majeſtas Redemtoris noſtri nobis fuerit oſtenſa, finitur fides, cum jam cœperit videre homo quod credidit. Et ad finem ſuum perveniunt thalami; quia corda fidelium incomparabiliter longe quam modo ſunt, in amore illius perficiuntur. Cubitus ergo unus finis utrinque eſt; quia unius Domini & Salvatoris viſio in electis ſuis fidem finit, & caritatem perficit.

Quantum Deo debitores exſtent Chriſtiani.

19. Conſiderare libet, qui nos ſumus qui iſta tractamus. Certe ex Gentibus venimus, certe parentes noſtri lignorum ac lapidum cultores fuerunt. Unde ergo hoc nobis, ut ea quæ nunc uſque [a] Hebræi neſciunt, Ezechielis Prophetæ tam profunda myſteria rimemur? Agamus ergo gratias uni, qui cuncta quæ de eo in ſacro eloquio ſcripta ſunt, opere implevit, ut quæ intelligi audita non poterant, viſa panderentur. Ibi quippe incarnatio, ibi paſſio, ibi mors, ibi reſurrectio, ibi aſcenſio illius continetur. Sed quis noſtrum hæc audita crederet, niſi facta cognoviſſet? Signatum ergo librum, ſicut in Johannis Apocalypſi legitur, quem aperire & legere nemo poterat, leo de tribu Juda aperuit; quia omnia ejus nobis myſteria in ſua paſſione ac reſurrectione patefecit. Et per hoc quod infirmitatis noſtræ mala pertulit, ſuæ nobis potentiæ & claritatis bona monſtravit.

Per Verbi incarnationem collata nobis beneficia.

20. Caro enim factus eſt, ut nos ſpiritales faceret: benigne inclinatus eſt, ut levaret: exiit, ut introduceret: viſibilis apparuit, ut inviſibilia monſtraret: flagella pertulit, ut ſanaret: opprobria & irriſiones ſuſtinuit, ut ab opprobrio æterno liberaret, mortuus eſt, ut vivificaret. Agamus ergo gratias vivificanti, & mortuo, & ideo amplius vivificanti, quia mortuo. Unde bene ſalutem noſtram, & paſſionem illius Iſaias contemplatus ait: *Ut faciat opus ſuum, alienum opus ejus: ut operetur opus ſuum, peregrinum eſt opus ejus ab eo*. Opus etenim Dei eſt animas quas creavit colligere, & ad æternæ lucis gaudia revocare. Flagellari autem atque ſputis [b] illini, crucifigi, mori, atque ſepeliri, non hoc in ſua ſubſtantia opus Dei eſt, ſed opus hominis peccatoris, qui hæc omnia meruit [c] per peccatum. *Sed peccata noſtra ipſe pertulit in corpore ſuo ſuper lignum*. Et qui in natura ſua manet ſemper incomprehenſibilis, in natura noſtra comprehendi dignatus eſt, ac flagellari: quia niſi ea quæ erant infirmitatis noſtræ ſuſciperet, nunquam nos ad ſuæ fortitudinis potentiam ſublevaret. Ut ergo faciat opus ſuum, alienum opus ejus: & ut operetur opus ſuum, peregrinum eſt opus ejus ab eo: quia incarnatus Deus ut nos ad ſuam juſtitiam colli-

*Pater. in Iſai. c. 36.*

*Iſai. 28. 21.*

*1. Pet. 2. 24.*

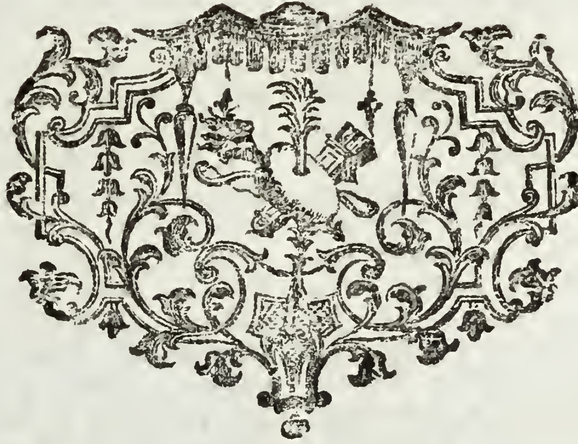
lige-

*a* Obſcuritatem Ezechielis Prophetæ, maxime in viſione hic explicata, fatentur Hebræi, ut in præfatione attigimus num. 2.

*b* Ita melius mſſ. quam editi qui habent, *illiniri*.

*c* Val-cl. cum Norm. *pro peccato*.

ligeret, dignatus est pro nobis tamquam peccator homo vapulare. Et alienum opus fecit ut faceret proprium, quia per hoc quod infirmans mala nostra sustinuit, nos qui creatura illius sumus, ad fortitudinis suæ gloriam perduxit: In qua vivit & regnat cum Deo Patre in unitate Spiritus sancti Deus, per omnia secula seculorum. Amen.



# HOMILIA V.

*Ab extrema duodecimi Versus parte ad decimum-septimum, Ezechielis Cap. quadragesimum exponitur, ac de contemplatione præsertim disseritur.*

Ex fidelibus alii Deum amant & contemplantur: alii ad contemplationem non assurgunt.

1. EMORATIS superius thalamis, Propheta subjungit, quia thalami sex cubitorum erant hinc & inde. Qua in re magna nobis quæstio generatur, cur superius thalamum uno calamo mensuratum dixit, quem videlicet calamum sex cubitos & palmum habere perhibuit, atque inferius thalamos, sex solummodo dicit cubitis mensurari? Si enim non calamo, sed sex cubitis mensurantur, palmus deest, qui superius in mensura calami dicebatur adesse. Sed si thalami sunt sensus atque cogitationes fidelium, in quibus castæ animæ Conditori suo in amore junguntur, & per sex cubitos perfecta operatio, per palmum vero incoatio contemplationis exprimitur; sanctæ universalis Ecclesiæ debemus membra conspicere, & citius invenimus, quia sunt in ea thalami uno calamo, & sunt alii, sex tantummodo cubitis mensurati. Nam fideles quidam in illa omnipotentem Deum ita amant, ut & in opere perfecti sint, & in contemplatione suspensi. Hi profecto calamum in mensura habent; quia & sex cubitos operationis, & palmum contemplationis possident. Quidam vero omnipotentem quidem Deum diligunt, & perfecte in bonis operibus exercentur; sed tamen contemplari ejus magnitudinem subtiliori intellectu nesciunt. Amant autem, sed investigare gaudia ejus claritatis ignorant. Hi itaque sex cubitos habent, & palmum non habent; quia ei jam per amorem juncti sunt, sed ex contemplatione disjuncti. Qui tamen thalami post commemorationem cubiti unius, hinc & inde esse referuntur: quia videlicet in amore auctoris ac Redemtoris nostri fideles animæ, & ex Judaico populo & ex Gentilitate convenerunt.

Christi ingressus in Jerusalem, quid moraliter significet.

Marc. 11. v. 7. &c.

Pater. in Matth. c. 93.

2. Unde & idem Redemtor noster cum *Asellum sedens, Jerusalem tenderet*, sicut Evangelista testatur, *multi vestimenta sua straverunt in via: alii autem frondes cædebant de arboribus, & sternebant in via; & qui præibant, & qui sequebantur clamabant, dicentes: Hosanna, benedictus qui venit in nomine Domini.* Salvator enim noster asellum sedens, Jerusalem tendit, quando uniuscujusque [a] fidelis animam regens, a
videlicet jumentum suum, ad pacis intimæ visionem ducit. [b] Jumentum b
sedet etiam, cum sanctæ Ecclesiæ universaliter præsidet, eamque in supernæ pacis desiderium accendit. Multi autem vestimenta sua in via sternunt; quia corpora sua per abstinentiam domant, ut ei iter ad men-

*a* Vitiose vulgati omnes, *fidelis anima, regens*. Juxta quam lectionem anima non regitur a Christo, quod dicere scopus est S. Doctoris, sed ipsa regit; sicque ruit comparatio ducta a Christo super asinum sedente. Ceterum hic modus loquendi, *sedens asellum*, Gregorio familiaris est. Vide l. 1. Moral. num. 22. & notam. Restituimus hunc locum ex omnibus mss. nostris & Anglic.

*b* Hujus phrasis Gregorianæ jam meminimus in notis ad lib. 1. Moral. num. 23. Quam trita sit apud sanctum Doctorem, patet vel ex hoc loco, ubi ter adhibetur; nam supra legimus: *cum asellum sedens*, &c. & paulo post, *Salvator enim noster asellum sedens*.

mentem parent, vel exempla bona sequentibus præbeant. Alii autem ramos vel frondes de arboribus cædunt & sternunt in via: quia in doctrina veritatis, verba atque sententias patrum ex eorum eloquio decerpunt, & hæc in via Dei ad auditoris animum venientes, humili prædicatione submittunt. Quod indigni quoque & nos modo facimus. Nam cum patrum sententias in sermone exhortationis assumimus, frondes de arboribus cædimus, ut has in via Dei omnipotentis sternamus. Sed qui præibant & qui sequebantur, clamabant: *Hosanna*. Præcessit quippe Judaicus populus, secutus est Gentilis: & quia omnes electi, sive qui in Judæa esse potuerunt, sive qui nunc in Ecclesia exsistunt, in Mediatorem Dei & hominum crediderunt & credunt, qui præeunt, & qui sequuntur, Hosanna clamant. Hosanna autem Latina lingua, Salva nos dicitur. Ab ipso enim salutem & priores quæsierunt, & præsentes quærunt: & benedictum qui venit in nomine Domini confitentur, quoniam una spes, una fides est præcedentium atque sequentium populorum. Nam [a] sicut illi exspectata passione ac resurrectione ejus sanati sunt, ita nos præterita passione illius ac permanente in secula resurrectione salvamur. Quem enim priores nostri ex Judaico populo crediderunt atque amaverunt venturum, hunc nos & venisse credimus & amamus, ejusque desiderio accendimur, ut eum facie ad faciem contemplemur. Thalami ergo ejus hinc & inde sunt; quia corda amantium, fidem quæ in illo est, & a priori parte seculi, & ab ultima complectuntur. Sequitur:

Electi omnes etiam ante Christum, in Mediatorem crediderunt.

Vers. 13. *Et mensus est portam a tecto thalami usque ad tectum ejus, latitudinem viginti & quinque cubitorum.*

3. Sæpe jam diximus, portam fidem, & per eamdem fidem ipsum Dominum ac Redemtorem nostrum, Mediatorem Dei & hominum Jesum Christum posse signari: quia per fidem quæ in eo est, introitus ad vitam patet. Sed etiam Scripturam sacram, quæ nobis eamdem ipsam fidem in Redemtoris nostri intellectum aperit, non immerito portam accipimus; quia ea ut oportet cognita, ad intelligenda invisibilia intramus. Si igitur hoc in loco, ut prædiximus, porta Scriptura accipitur, quærendum est quid per tectum thalami, quid per tectum portæ signetur. Sed habet thalamus tectum; quia operta est mens amantium, & adhuc fervor amoris in occulto est. Habet quoque & porta tectum; quia Scriptura tota quidem propter nos scripta est, sed non tota intelligitur a nobis.

Scriptura sacra intellectu difficilis.

4. Multa quippe in illa ita aperte scripta sunt, ut pascant parvulos; quædam vero obscurioribus sententiis velantur, ut exerceant fortes, quatenus cum labore intellecta plus grata sint. Nonnulla autem ita in ea clausa sunt, ut dum ea non intelligimus, agnoscentes infirma nostræ cæcitatis, ad humilitatem magis, quam ad intelligentiam proficiamus. Sunt enim quædam quæ ita de cœlestibus loquuntur, ut solis illis supernis civibus in patria sua persistentibus pateant, necdumque nobis peregrinantibus referentur. Nam si quis ad urbem incognitam pergens, multa de illa in via audiat, quædam quidem ex ratione colligit, quædam vero quia necdum videt, nullo modo cognoscit: ipsi vero cives qui in ea sunt, &

Patet, ut pascat parvulos: ut exerceat fortes, velatur.

Solis cœli civibus, nonnullis aperta.

[a] Ebroic. & pler. Norm. quibus consentiunt omnes pene editi; *sicut illorum* (vel *illis*) *peccata* . . . . . *sanata sunt*. Sequimur Longip. Val cl. & alios cum Gussanvil. Favet antithesis Passionis &c. *exspectata* & *præterita*.

& quæ de illa tacentur vident, & quæ de illa dicuntur intelligunt. Nos igitur in via adhuc sumus, multa de illa cœlesti patria audimus, alia jam per spiritum & rationem intelligimus, quædam vero non intellecta veneramur. Unde & de eodem sacro eloquio scriptum est:

Psal. 103. 2. *Extendens cœlum sicut pellem, qui*

Inter. in Psal. c. 207. *tegis in aquis superiora ejus.* Cœlum quippe sicut pellis extenditur, quia per ora mortalium Scriptura sacra nobis in expositionibus explicatur. Sed sunt aquæ in cœlo, superiores videlicet multiudines, id est Angelorum agmina, in quibus ejusdem cœli teguntur superiora; quia ea quæ in sacro eloquio altiora & obscuriora sunt, angelicis solummodo spiritibus patent, & nobis adhuc

Solis etiam Angelis. incognita perdurant. Habet ergo thalamus tectum: quia nescit adhuc proximus, quantum amatur a proximo. Porta quoque, id est sacrum eloquium habet tectum: quia necdum omnia penetrare intellectu possumus, quæ de cœlestibus audimus.

Ex his quæ intelligimus, proficere in caritate curemus.

5. Restat ergo, ut in his quæ intelligimus, in profectu quotidie caritatis ambulemus. Et quamvis in nobis proximi quoque nostri non videant quantum diligantur a nobis, atque in sacro eloquio ea quæ necdum intelligimus, humiliter veneremur: in his tamen, ad quæ intelligendo pervenimus, dilatari per bonam operationem debemus. Unde & dicitur; *Et mensus est portam a tecto thalami, usque ad tectum ejus, latitudinem viginti & quinque cubitorum.* Quinque enim carnis sensibus præditi sumus, videlicet visu, gustu, olfactu, auditu, atque tactu. Idem vero quinarius numerus per semetipsum multiplicatus, ad vigesimum & quintum numerum surgit. Operari autem exterius quiddam de mandatis cœlestibus sine istis corporeis quinque sensibus non valemus. His quippe officiis suis judex animus interius præsidet, & quid exterius agere juste vel misericorditer possit, quasi eisdem officiis renuntiantibus ac deservientibus agnoscit. Cum ergo timore omnipotentis Domini animus impletur, necesse est ut quinque nostri sensus nobis velut subjecta officia in bona operatione deserviant. Per quos cum aliquid agere misericorditer cœperimus, plus se quotidie ipsa misericordia aperit, & quasi quidam sinus boni operis expandit. Misericordiam operanti sinum expandit misericordia.

Quinque igitur sensus multiplicantur in se, dum hoc quod per ipsos agitur, in bono quotidie opere per profectum multiplicatur. Unde & latitudo esse viginti & quinque cubitorum dicitur; quia timor, tenacia, & pigredo, angustia est. Quisquis enim ideo indigenti dare panem metuit, ne sibi desit; adhuc in angustia timoris est. Quisquis ideo vestimentum algenti non porrigit, quia hoc solus habere concupiscit; adhuc tenaciæ suæ angustia coarctatur. Quisquis ideo bonum non agit, quia tepore animi [a] pigrescit; ipse ei suus torpor angustia est. Respicere autem inopem, exaudire precem, largiri stipem, præbere defensionem, atque pro ejusdem defensione pauperis, adversantis cujuslibet inimicitias non timere, magna mentis latitudo est. Mensuretur ergo inter thalamum & portam ea quæ interjacet latitudo, cubitis viginti & quinque: quia in exteriorum sensuum operatione probatur & cognoscitur, quæ intrinsecus largitas bonitatis habeatur. [b] Nam quid jam de Scriptura sacra didiceris & quantum proximum tacitus ames, in latitudine boni operis ostendis.

a Caritatis latitudo.

b

Caritatis certum argumentum bona operatio est.

6. Pateat itaque viginti & quinque cubitis [c] latitudo inter thalamum

c

a Al. *torpescit*, ut in editis legitur.

b Norm. & al. a Gussanvil. inspecti, *nam quid dicam de Scriptura sacra. Quantum didiceris.*

c Laud. *in latitudine.*

mum & portam: quia inter caritatem & scientiam testis est bona operatio. Quæ si fortasse defuerit, profecto certum est nec cognovisse te Deum, nec diligere proximum; id est, nec portam sacri eloquii, nec amoris thalamum habere. Et notandum est, quod a tecto thalami, usque ad tectum portæ dicitur mensuratum. Per ea enim quæ nobis in sacra Scriptura cooperta sunt, nostra humilitas approbatur: quia quidquid in illa non intelligimus, non superbe reprehendere, sed venerari humiliter debemus. Unde & de Domino scriptum est: *Palpebræ ejus interrogant filios hominum*. Palpebræ quippe ejus, judicia sunt, quæ aliquid nobis claudunt, & aliquid aperiunt. Quæ aperiendo nos interrogant, si intelligendo non extollimur. Claudendo nos interrogant, si non despicimus, quæ intelligere non valemus. Per ea autem quæ de caritate nostra proximis nostris non loquimur, in conspectu Dei verius probamur. In quorumdam enim ore caritas ficta est, in quorumdam vero cordibus vera. Et sæpe de caritate ostenditur quod non est, & non demonstratur quod est. Amorem itaque nostrum erga proximum plus bona operatio loquitur, quam lingua, ut in ipso bono opere proximus noster amari se videat. Et cum tantum non possumus, quantum volumus operari, omnipotenti Deo occulta [a] amoris nostri sufficiant. A tecto ergo thalami usque ad tectum portæ sit magna latitudo, ut ab occultis nostræ caritatis propter proximum usque ad humilitatem scientiæ, & propter Deum, in quantum intelligimus & valemus, bona semper operemur.

Pater. in Psal. c. 27.

Ps. 10. 5.

Pater. excerpt. in Ps. 10. 5.

Temporis mortis ignoratio, ut bene operari festinemus admonet.

7. Potest etiam porta, ipse jam aditus regni cœlestis intelligi. Habet nunc thalamus tectum, habet & porta tectum: quia & quanta sit nostra caritas in Deum & proximum, non cognoscitur, & quando de hoc seculo ad æternæ vitæ requiem introducamur, ignoratur. Esse enim nobis Conditor noster diem mortis nostræ incognitum voluit, ut dum semper ignoratur, semper esse proximus credatur: & tanto quisque ferventior sit in operatione, quanto & incertus est de vocatione. Unde & latitudo viginti & quinque cubitorum a thalamo ad portam tenditur: quia per caritatem quam semel in Deo & proximo concepimus, usque ad ingressum regni debemus omne quod possumus multipliciter atque incessanter operari. A tecto itaque thalami usque ad tectum portæ magna latitudo est: quia ex gratia qua incoamus Deum diligere, usque [b] ad ipsam dilectionem quæ nobis aditum regni cœlestis aperit, debemus nosmetipsos in magna bonorum operum actione dilatare, adversa patienter perpeti, [c] bona libenter impendere, ipsos etiam quos patimur, amare, habita tribuere, non habita non ambire, proximos sicut nosmetipsos diligere, eorum bona nostra credere, eorum mala quasi propria deflere. In tali ergo mente magna latitudo est, in qua angustia odiorum non est. Quam profecto latitudinem ex Dei & proximi amore concepimus, & per sacra mandata cognovimus. Nam & ipsos latitudinis viginti & quinque cubitos non inconvenienter intelligimus, si eos juxta sacrum eloquium discutere velimus. Sex enim cubitis mensuratos thalamos dixerat, & sexto die homo est conditus: eo quoque die Dominus perfecisse opera sua describitur. Unde etiam pro perfectione poni senarius numerus solet. Et quia omnem operationem bonam per quatuor sancti Evangelii libros agnovimus, si sex



a Lyr. *cordis nostri*.
b Suess. *ad ipsam vocationem*.
c In editis, *benigna impendere*, aut *benigna caritatis obsequia*.

sex quater ducimus, ad viginti & quatuor pervenimus. Cui monas additur, [a] quia unus est per quem bene omnes operantur. Viginti ergo & quinque cubitis latitudo hæc explicari debuit: quia omnis bona operatio per quatuor sancti Evangelii, ut diximus, libros agnoscitur, & in unius Dei cognitione & confessione completur. Sequitur:

Vers. 13. Per aditum fidei pervenitur ad Dei visionem.

*Et ostium contra ostium.*

8. Hoc loco, *contra*, non ad adversitatem ponitur, sed ad rectitudinem. Ostium enim contra ostium est, cum recto itinere ab exteriore ad interiorem aditum pervenitur. In cognitione vero omnipotentis Dei primum ostium nostrum fides est, secundum vero species illius, ad quam per fidem ambulando pervenimus. In hac etenim vita hanc ingredimur, ut ad illam postmodum perducamur. Ostium ergo contra ostium est; quia per aditum fidei aperitur aditus visionis Dei. Si quis vero utraque hæc ostia in hac vita velit accipere, neque hoc a salubri intelligentia abhorret. Nam sæpe volumus omnipotentis Dei naturam invisibilem considerare, sed nequaquam valemus; atque ipsis difficultatibus fatigata anima, [b] ad semetipsam redit, sibique de seipsa gradus ascensionis facit: ut primum semetipsam, si valet, consideret, & tunc illam naturam quæ super ipsam est, inquantum potuerit, investiget. Sed mens nostra si in carnalibus imaginibus fuerit sparsa, nequaquam vel se vel animæ naturam considerare sufficit: quia per quot cogitationes ducitur, quasi per tot obstacula cæcatur.

Varii ad Dei contemplationem gradus.

9. Primus ergo gradus est, ut se ad se colligat. Secundus, ut videat qualis est collecta. Tertius, ut super semetipsam surgat, [c] ac se contemplationi auctoris invisibilis intendendo subjiciat. Sed se ad se nullatenus colligit, nisi prius didicerit terrenarum atque cœlestium imaginum phantasmata ab oculis mentis compescere, quidquid de visu, quidquid de auditu, quidquid de odoratu, quidquid de tactu & gustu corporeo cogitationi ejus occurrerit, respuere atque calcare, quatenus talem se quærat intus, qualis sine istis est. Nam hæc quando cogitat, quasi quasdam umbras corporum introrsus versat. [d] Abigenda ergo sunt omnia manu discretionis ab oculis mentis, quatenus talem se anima consideret, qualis sub Deo super corpus creata est, ut a superiore vivificata, vivificet inferius quod administrat. Quæ & sic infusa est corpori, ut non per membrorum partes partibus sit divisa. Nam si in quolibet loco pars corporis percutitur, tota dolet. Miro autem modo una eademque vivificatione membris præsidens, cum ipsa per naturam non diversa sit, per corpus tamen agit diversa. Ipsa quippe est quæ per oculos videt, per aures audit, per nares odoratur, per os gustat, per membra omnia tangit, & tangendo lene ab aspero discernit. Et cum tam diversa per sensus operatur, non hæc diversa, sed una illa in qua creata est ratione disponit. Cum ergo seipsam sine imaginibus corporis cogitat anima, jam primum ostium intravit. Sed ab hoc ostio ad aliud tenditur, ut de natura Dei omnipotentis aliquid contempletur. Anima itaque in corpore, vita est carnis: Deus vero qui vivificat omnia, vita est animarum. Si igitur tantæ est magnitudinis ut comprehendi non possit vita

Anima natura simplex, quam diversa in corpore operetur.

*a* Ita omnes mss. nostri; cujus lectionis loco in excusis legitur: *in uno semper Deo bene omnes operamur.*

*b* Laud. *ad semetipsam recidit.*

*c* Plur. Norm. & Val-cl. *ac se in contemplatione*, aut, *in contemplationem.*

*d* Iidem, *aspicienda.*

vita vivificata, quis intellectu comprehendere valeat, quantæ majestatis sit vita vivificans? Sed hoc ipsum considerare atque discernere, jam est aliquatenus intrare: quia ex sua æstimatione anima colligit quid de incircumscripto spiritu sentiat, [a] qui ea incomprehensibiliter regit, quæ incomprehensibiliter creavit.

Major Dei simplicitas & in operando diversitas.

10. Conditor etenim noster longe incomparabiliter creaturæ suæ præsidet, & quædam operatur ut sint, nec tamen vivant: quædam vero ut sint & vivant, nec tamen discernere aliquid de vita valeant: quædam autem ut sint, vivant, atque discernant. Et operatur unus omnia, sed in omnibus non divisus. Est enim vere summus & nunquam sibi dissimilis. Anima autem etsi per naturam sibimetipsi diversa non est, per cogitationem tamen diversa est, Eo enim [b] momento & ictu quo de visu cogitat, de auditu cogitare obliviscitur: & eo momento & ictu quo de auditu, vel gustu cogitat, de odoratu, vel tactu cogitare non prævalet: quia per intentionem & oblivionem fit semper sibimetipsi dissimilis, ut nunc hoc, nunc illud cogitatione teneat. Omnipotens autem Deus, quia sibimetipsi dissimilis non est, ea virtute videt, qua audit omnia: ea virtute creat, qua judicat creata. Ejus ergo & videre simul omnia, administrare est; [c] & administrare, conspicere. Nec alia cogitatione justos adjuvat, atque alia injustos damnat; sed una eademque vi naturæ singularis, sibi semper indissimilis dissimilia disponit. Cur autem hoc de potentia Creatoris admiremur, qui virtutis ejus vestigia & in creaturis conspicimus? Natura quippe luti & ceræ diversa est. Solis vero radius non est diversus, & tamen cum diversus non sit, diversa sunt quæ in luto operatur & cera: quia uno eodemque sui ignis calore lutum durat, & ceram liquat. Sed fortasse hoc in natura luti vel ceræ est, non ipsa solis substantia, quæ in naturis diversis diversa videtur operari. Omnipotens autem Deus in semetipso habet sine immutatione mutabilia disponere; sine diversitate sui diversa agere; sine cogitationum vicissitudine dissimilia formare. Longe ergo dissimiliter operatur dissimilia nunquam sibi dissimilis Deus, qui & ubique est, & ubique totus est. Ait enim: *Cœlum mihi sedes est, terra autem scabellum pedum meorum*. Et de ipso scriptum est: *Qui cœlum metitur palmo, & terram pugillo concludit*.

Isa. 60. 1.

Ibid. 40. 12.

Sic Deus intus est, ut extra sit.

11. Ex qua re considerare necesse est, quia is qui cœlo velut sedi præsidet, super & intus est. Et qui cœlum palmo, & terram pugillo concludit, & exterius, superius, & inferius est. Ut ergo indicaret omnipotens Deus interiorem se esse, & superiorem omnibus, cœlum ipse sibi sedem esse perhibuit. Ut vero se ostenderet omnia circumdare, cœlum metiri palmo, & terram se asserit pugillo concludere. Ipse est ergo interior & exterior: ipse inferior, & superior: regendo superior, portando inferior: replendo interior, circumdando exterior. Sicque est intus, ut extra sit: sic circumdat, ut penetret; sic præsidet, ut portet; sic portat, ut præsideat.

*a* Omnes Norm. cum Longip. & Val-cl. *qui eam.... regit*, sc. *animam*, & infra, *quam... creavit*. Legendum tamen videtur *ea*, &, *qua*, cum hic enumerentur omnia creaturarum genera.

*b* Laud. & Longip. *momenti ictu*; quod repetitur inferius in Laud.

*c* Ita optimo sensu Laud. Sues. Longip. Norm. In editis legitur, *& administrata conspicere*, vel ut habet Gussanvil. *& administrando*. Minus ad S. Doctoris mentem, qui hic docet idem omnino Deo esse *& videre, & administrare creaturas*, ita ut cum conspicit, administret; cum administrat, conspiciat.

sideat. Cum ergo elevata ad seipsam anima suum modulum intelligit, & quia corporalia omnia transcendat, agnoscit, atque ab intellectu suo se ad auditoris intellectum tendit: quid jam hæc, nisi ostium quod est contra ostium aspicit? Unde & auctori omnium Propheta dicit: *Mirabilis facta est scientia tua ex me*: quia quantumlibet intenderit, semetipsam anima perfecte non sufficit penetrare; quanto magis illius magnitudinem, qui potuit & animam condere? Cumque in scientia Dei intellectu laboraret, lassescens ac deficiens subdidit: *Confortata est, nec potero ad eam*. Sed cum conantes atque tendentes quiddam jam de invisibili natura conspicere cupimus, lassamur, reverberamur, repellimur: & si interiora penetrare non possumus, tamen jam ab exteriore ostio interius ostium videmus. Ipse enim considerationis labor ostium est: quia ostendit aliquid ex eo quod intus est, etsi adhuc ingrediendi potestas non est. Sequitur.

Psal. 138. 6. — Ibidem.

Vers. 14. *Et fecit frontes per sexaginta cubitos: & ad frontem atrium portæ undique per circuitum.*

Senarii numeri perfectio, & mysteria. * Hom. 2. 2. lib. n. 7. & seq.

12. Sæpe * jam diximus senario numero perfectionem boni operis designari, non illud sequentes quod conati sunt hujus seculi sapientes adstruere, dicentes idcirco senarium numerum esse perfectum, quia suo ordine numeratus perficitur: ut cum unus, duo, tres dicuntur, senarius numerus impleatur: vel quia in tribus partibus dividitur, id est sexta, tertia, & dimidia, videlicet in uno, duobus, & tribus: sed idcirco senarium numerum dicimus esse perfectum, quia sicut paulo ante dictum est, sexto die perfecit Deus omnia opera sua. Quoniam vero peccatori homini Legem dedit, quæ in decem præceptis scripta est, & sex decies ducta in sexagenarium surgunt, recte per sexaginta cubitos, bonorum operum perfectio designatur. Quod aperte etiam Dominus in Evangelio designat, qui cum parabolam seminantis exponeret, dixit: *Aliud cecidit in terram bonam, & dabat fructum ascendentem & crescentem, & afferebat unum triginta, & unum sexaginta & unum centum*. Fructus etenim terræ bonæ triginta affert, cum mens perfectionem fidei, quæ est in Trinitate conceperit. Sexaginta affert, cum bonæ vitæ opera perfecta protulerit. Centum vero affert, cum ad æternæ vitæ contemplationem profecerit. Sinistra enim nostra, est vita præsens; dextera vero, est vita ventura. Et recte per centenarium numerum æternæ vitæ contemplatio designatur: quia cum post triginta ac sexaginta ad centesimum numerum computando pervenimus, idem centenarius numerus [a] in dexteram transit. Fides atque operatio adhuc in sinistra est: quia hic adhuc positi, & credimus quod non videmus, & operamur ut videamus. Cum vero jam se animus in contemplationem æternæ vitæ suspenderit, quasi ad dexteram manum [b] computus pervenit. Fecit itaque frontes per sexaginta cubitos. Quia enim per sexagenarium numerum perfectio: quid per frontes ædificii, nisi ipsa opera designantur quæ exterius videntur? Prædicationis enim verbum tribuere, alimenta esurientibus, vestimenta algentibus dare, & pro bono opere patienter adversa sustinere, quid aliud quam frontes sunt ædificiis cœlestis? quia pulchritudo operum ex-

Pater. in Marc. c. 2. — Matth. 13. 8. Marc. 4. 8. Luc. 8. 8. — Modus computandi veterum.

te-

*a* Alludit ad morem computandi veterum. Olim quippe numeri omnes sinistræ digitis aut erectis, aut varie inflexis significabantur usque ad centenarium; ad quem ubi perventum esset, de sinistra transferebatur ad dextram. Qua de re consule Cælium Rhodiginum Lectionum antiq. lib. 23. c. 11. & 12.

*b* Laud. *compositus*.

a teriorum ornat [a] habitaculum Dei, quod adhuc latet intrinsecus. Sed istæ frontes habent atrium undique per circuitum; quia in hoc magna sunt opera, si hæc in mente dilatat amplitudo caritatis. De caritate quippe scriptum est: *Latum mandatum tuum nimis*. De hac iterum Psalmista ait: *Statuisti in loco spatioso pedes meos*.

*Pater. in Matth. c. 34. Ps. 118. 96.*

*Ps. 30. 9.*

Via Dei incipientibus angusta, perfectis lata.

13. Sed ecce, dum loquor, animo occurrit quomodo lata est caritas? Si per caritatem pertingitur ad Deum, & per semetipsam Veritas dicit: *Intrate per angustam portam*. Et rursum Psalmistam audio dicentem: *Propter verba labiorum tuorum ego custodivi vias duras*. Atque in Evangelio Dominus dicit: *Jugum enim meum suave est, & onus meum leve*. Quomodo ergo aut lata caritas, si angusta porta? aut quomodo jugum suave est & onus leve, si in præceptis Dei viæ duræ sunt quæ custodiuntur? Sed hanc nobis quæstionem citius [b] ipsa caritas solvit; quia via Dei & incoantibus angusta est, & perfecte jam viventibus lata. Et dura sunt quæ contra consuetudinem spiritaliter animo proponimus, & tamen onus Dei leve est, postquam hoc ferre cœperimus: ita ut pro amore ejus etiam persecutio [c] placeat, & omnis pro eo [d] afflictio in mentis dulcedine veniat; sicut sancti quoque Apostoli gaudebant, cum pro Domino flagella tolerabant. Ipsa ergo angusta porta amantibus lata fit, ipsæ viæ duræ spiritaliter currentibus molles & planæ fiunt, [e] dum enim scit animus, se pro temporalibus doloribus gaudia æterna recipere, & hoc incipit quod affligitur amare. Atrium ergo ante frontes ejus, est in perfectione operis latitudo dilectionis.

*Mat. 7. 13.*

*Ps. 16. 4.*

*Mat. 11. 30.*

In omnibus operibus caritas nos muniat.

14. Et notandum quod dicitur, *Undique per circuitum*; ut videlicet homo per omne quod agit, semper se in caritatis amplitudine dilatet, ne hunc aut timor, aut odia angustent. Si quis ergo de verbo Dei loquitur, & caritatem quam prædicat, in mente non servat, ædificii frontem habet, sed atrium ante frontem non habet. Si quis eleemosynam indigentibus largitur, & per hanc fortasse in corde extollitur, nec ex caritate proximi inopiæ subvenit, sed se elatione tacita extollit, frontem quidem in ædificio ostendit, sed juxta frontem atrium non fecit. Si quis illatas a proximo contumelias tolerat, & mala objecta tacitus portat, magna est patientia quam demonstrat; sed si dolorem in corde non habeat, si lucrari ad tranquillitatem mansuetudinis etiam ipsum qui male excesserat, quærat. Nam si patientiam exterius adhibens, intus dolorem tenet, nec amat eum quem sustinet, habet quidem frontem in ædificio, sed ante frontem atrium non habet: quia is qui se angustiæ odiorum subdidit, profecto caritatis latitudinem amisit. Nam sicut in superiori parte jam diximus, patientia ea vera est, quæ & ipsum amat quem portat. Nam tolerare, sed odisse, non est virtus mansuetudinis, sed velamentum furoris. Et notandum, quod hoc ipsum atrium portæ dicitur. Porta quippe nostra est aditus ad regnum. Et Deum ac proximum perfecte amare, jam ad ingressum regni est tendere. Inquantum enim quisque amat, intantum ad ingressum propinquat. In quantum vero ama-

*Vide hom. 9. maxime n. 22. & seq.*

*a* Lyr. & nonnulli, *tabernaculum*.

*b* Sic legere cogunt omnes mss. nostri. Editoribus autem satius visum est scribere, *ipsa veritas*.

*c* Laud. *valeat*.

*d* Sic legendum ex omnibus mss. non *affectio*, ut habent omnes editi. Vox superior *persecutio*, satis innuit hic agi de afflictione.

*e* Restitutione voculæ *enim*, huic periodo gratiam & perspicuitatem reddimus.

amare negligit, in tantum ingredi recusat: quia nec studet videre quod appetit. Tunc ergo habemus atrium portæ, quando ex latitudine caritatis, ad supernam vitam quam adhuc contingere minime possumus, jam per desiderium intramus. Itaque cum bonum opus erga proximum agitur, restat ut ejusdem boni operis intentio discernatur, si non præsentis gratiæ retributionem quærit, sed spem suam animus ad futuram promissionem tendit, ut ex temporalibus æterna, ex terrenis cœlestia speret. Spes enim cœlestium mentem solidat, ne concutiatur fluctibus tumultuum terrenorum. De qua
Hebr. 6.19. a & per Paulum dicitur: *Quam sicut anchoram habemus* [a] *animæ tutam ac firmam, & incedentem usque ad interiora velaminis*. De quibus interioribus hic quoque subjungitur:

Vers. 15. *Et ante faciem portæ quæ pertingebat usque ad faciem vestibuli portæ interioris, quinquaginta cubitos*.

Quinquagenarius numerus æternam requiem significat.

15. Hoc quod hoc loco dicitur, *Ante faciem portæ*, non exterior, sed interior ante portam locus describitur, dum usque ad faciem vestibuli portæ interioris pertingere perhibetur. Unde & idem locus quinquaginta cubitis dicitur mensuratus. Per quinquagenarium enim numerum requies æterna signatur. Habet enim septenarius numerus perfectionem suam, quia eo die dierum numerus est completus. Et per Legem
b [b] Sabbatum in requiem datum est. Ipse autem septenarius numerus per semetipsum multiplicatus, ad quadraginta & novem ducitur; cui si monas additur, ad quinquagenarium pervenitur: quia omnis nostra perfectio in illius unius contemplatione erit, in cujus nobis visione jam minus aliquid salutis & gaudii non erit. Hinc etiam Jubilæus, id est annus quinquagesimus in requiem datus est: quia quisquis ad omnipotentis Dei gaudia æterna pervenerit, laborem & gemitum alterius non habebit.

Sine fide, spe, & caritate nullus adultus salvus.

16. Notandum vero, quia locus qui describitur per quinquaginta cubitos tendi, ad faciem vestibuli portæ interioris pertingere memoratur. Non ergo hoc loco Propheta jam ipsum vestibulum portæ interioris,
[c] sed locum interius qui tendit ad vestibulum portæ interioris, narrat. c
Per quem locum utique, sicut diximus, spes nostra signatur, quæ dum æternam requiem quærit, mentem ad vestibulum portæ interioris ducit. Hoc ipsum enim, quod desideramus cœlestia, quod ad promissa gaudia suspiramus, quod æternæ vitæ requiem quærimus, jam ad interioris vestibuli faciem propinquamus. Signetur ergo per portam fides, per atrium caritas, per locum vero qui ad faciem vestibuli portæ interioris propinquat, figuretur spes: sine quibus virtutibus quisquis jam uti ratione potest, ingredi [d] ad cœleste d
ædificium non potest. Habeatur ergo fides in porta, quæ introducit ad intelligentiam; caritas in atrio, quæ mentem dilatat in amorem: spes in loco qui quinquaginta describitur cubitis, quia [e] per desideria at- e
que suspiria introducit animum ad secreta gaudia quietis. De qua quiete etsi adhuc, [f] sicut est, verita- f
tis lumen non cernimus, jam tamen [g] per rimas intelligentiæ ali- g
quid videmus. Unde & hic subditur:

*Et*

*a* Abest *animæ* a mss. Norm. Exstat in textu Græco & in Vulgata.

*b* Laud. *Sabbathus . . . datus est*.

*c* Longip. *sed locum exterius*. Sic fieri debet constructio: *sed locum qui interius ducit ad vest.* Frequentes in Gregorio transpositiones observare licet.

*d* Val-cl. Longip. & Norm. *ad cœlest. ædificii portam*.

*e* Val cl. *per desideria ad secreta gaudia quietis pervenitur*.

*f* Laud. Suess. Longip. *sicut veritas est, lumen*.

*g* Ebroic. & Lyr. *per sensus*.

Verf. 10. *Et fenestras obliquas in thalamis.*

Mentis, ex contemplatione, dilatatio.

17. In fenestris obliquis pars illa per quam lumen intrat, angusta est; sed pars interior quæ lumen suscipit, lata: quia mentes contemplantium quamvis aliquid tenuiter de vero lumine videant, in semetipsis tamen magna amplitudine dilatantur. Quæ videlicet & ipsa quæ conspiciunt, capere pauca vix possunt. Exiguum quippe valde est quod de æternitate contemplantes vident, sed ex ipso exiguo laxatur sinus mentium in augmentum fervoris & amoris: & inde apud se amplæ fiunt, unde ad se veritatis lumen quasi per angustias admittunt. Quæ magnitudo contemplationis, quia concedi nonnisi amantibus potest, in thalamis obliquæ fenestræ esse perhibentur, vel in his quæ juxta thalamos non jam extrinsecus, sed esse intrinsecus dicuntur. Nam de eisdem fenestris subditur:

Ibidem. *Et in frontibus eorum quæ erant intra portam undique per circuitum.*

Exteriora immoderatius cogitantes, contemplationi non apti.

18. Erant enim in thalamis, erant & in frontibus eorum, quæ intra portam undique per circuitum fuerant constructa, quia qui [a] cor intus habet, ipse quoque lumen contemplationis suscipit. Nam qui adhuc exteriora immoderatius cogitant, quæ sint de æterno lumine [b] rimæ contemplationis ignorant. Neque enim cum corporearum rerum imaginibus illa infusio incorporeæ lucis capitur: quia dum [c] sola visibilia cogitantur, lumen invisibile ad mentem non admittitur. Sed quisquis jam lumini contemplationis intendit, curare magnopere debet, ut mentem semper in humilitate custodiat, nunquam se de gratia qua infunditur, extollat; & ipsas quæ mentes contemplantium signant, quales sint obliquæ fenestræ consideret. Per obliquas etenim fenestras lumen intrat, & fur non intrat: quia hi qui vere speculatores sunt, semper sensum [d] in humilitate deprimunt, atque ad eorum mentes intelligentia contemplationis intrat, sed jactantia elationis non intrat. Et patent itaque fenestræ, & munitæ sunt: quia & aperta est in mentibus eorum gratia qua replentur, & tamen ad se adversarium ingredi per superbiam non permittunt.

Ad eam quam necessaria humilitas.

Nulli fidelium conditioni contemplatio denegata.

19. Notandum vero, quod intra portam undique per circuitum fenestræ obliquæ esse memorantur. Non enim contemplationis gratia summis datur, & minimis non datur, sed sæpe hanc summi, sæpe minimi, sæpius [e] remoti, aliquando etiam conjugati percipiunt. Si ergo nullum est fidelium officium, a quo possit gratia contemplationis excludi, quisquis cor intus habet, illustrari etiam lumine contemplationis potest: quia intra portam undique per circuitum fenestræ obliquæ constructæ sunt, ut nemo ex hac gratia quasi de singularitate glorietur. Nullus se donum veri luminis æstimet habere privatum: quia in eo quod se habere præcipuum putat, sæpe alter est ditior, quem habere apud se boni aliquid non putabat. Unde hic quoque adhuc apte subjungitur:

*Similiter autem erant & in vestibulis fenestræ per gyrum intrinsecus.* Ibidem.

Ne iis quidem qui in imis jacent.

20. Postquam dixit, fenestras in frontibus, adjungit fenestras in vestibulis per gyrum intrinsecus: quia non solum alta sanctæ Ecclesiæ membra quæ præeminent, habent contemplationis gratiam, sed plerumque hoc

*a* Longip. *cor intus latum habet;* quod infra repetitur.

*b* Idem codex, *rimæ cogitationis.*

*c* Mss. Norm. non admittunt *sola.*

*d* Laud. & Longip. *per humilitatem.*

*e* Scil. *Anachoritæ* vel *Monachi.* E. V.

hoc donum etiam illa membra percipiunt, quæ etsi jam per desiderium ad summa emicant, tamen adhuc per officium in imo jacent. Nisi enim & his qui despecti videntur, omnipotens Deus lumen contemplationis infunderet, fenestræ in vestibulis non fuissent. Videmus itaque alios in summis locis sanctæ Ecclesiæ constitutos alta de cœlestibus loqui, miro studio in quantum illustrata mens sufficit, supernæ patriæ secreta rimari: fenestræ sunt in frontibus. Alii vero in sanctæ Ecclesiæ sinu continentur, & despecti humanis oculis videntur, sed apud se sapientiæ studiis vacant, ad cœlestia anhelant, atque in quantum prævalent, quæ sint gaudia æterna considerant: fenestræ itaque obliquæ sunt, sed in vestibulis.

In contemplatione per inquisitionem proficimus.

21. Bene autem dicitur, *Per gyrum*, quia omnis inquisitio secretarum rerum gyrum habet, dum in cogitatione sua dicit animus: Putasne hoc? putasne illud est? Quasi circuit, ut inveniat quod quærit. Cui cum incircumscriptum lumen erumpere [a] in cognitione cœperit, quasi per obliquam fenestram radius veritatis venit. Sic quippe in contemplatione nostra multa cogitationibus circumeundo [b] proficimus, sicut exempla bonorum sæpe quærimus, ut in moribus proficiamus. Nam cum jam cogitat animus ad meliora transire, quidquid melius de aliis audire possit exquirit, nunc hujus, nunc sancti alterius vitam ventilat. Unde & electus quidam, qui [c] in expanso sinu sanctæ Ecclesiæ per universum mundum mentis oculos miserat, bonorum vitam ad imitationem requirens, dicebat: *Circuibo & immolabo in tabernaculo Dei hostiam jubilationis*. Ecce ut immolaret jubilationis hostiam, circuibat: quia nisi animum huc illucque ad bonorum vitam exquirendam mitteret, ipse usque ad jubilationis sacrificium non perveniret. Cum vero sancti viri intra sanctam Ecclesiam ad loca summa perducuntur, eorum vita quasi in speculo ponitur, ut cuncti videant bona quæ debeant imitari. Unde & adhuc apte subjungitur:

Investiganda Sanctorum exempla.

Psal. 26. 6.

*Et ante frontes pictura palmarum.*

22. Quid per palmas, nisi præmia victoriæ designantur; ipsæ quippe dari vincentibus solent. Unde & de his qui in certamine martyrii antiquum hostem vicerant, & jam victores in patria gaudebant, scriptum est: *Et palmæ in manibus eorum, & clamabant voce magna, dicentes: Salus Deo nostro, qui sedet super thronum, & Agno.* Palmas quippe in manibus habere, est victorias in operatione tenuisse. Cujus operationis palma ibi retribuitur, ubi jam sine certamine gaudetur. Unde & hic non dicitur: Palmæ ante frontes, sed *ante frontes pictura palmarum*. Ibi enim victoriæ palma videbitur, ubi jam sine fine gaudebitur. Nam hic plerumque sanctos viros aspicimus mira agere, virtutes multas facere, leprosos mundare, dæmonia ejicere, tactu ægritudines corporum [d] fugare, prophetiæ spiritu ventura prædicere. Cuncta hæc necdum palmæ sunt, sed adhuc pictura palmarum: nam hæc aliquando dantur & reprobis. Unde & per Evangelium Veritas dicit: *Multi dicent mihi in die illa: Domine, Domine, nonne in nomine tuo prophetavimus, & in tuo nomine dæmonia ejecimus, & in tuo nomine virtutes multas fecimus? Et tunc*

Pater. in Apoc. c. 17.

Apoc. 7. 9. 10.

Pater. in Johan. c. 23. Miracula non sunt certa sanctitatis argumenta.

Matth. 7. v. 22. & 23.

*a* Ita mss. vel, *in agnitionem*. Editi, *in cogitatione*.

*b* Laud. & Suess. *requirimus*.

*c* Vulgati, *in expanso rivo*. Quibus codicibus mss. auctoribus, nos latet, cum in omnibus legatur, *sinu*.

*d* Mutarunt excusi, *fugare* in *sanare*; quod nullis in mss. offendimus. Certe morbi proprie non sanantur; cum morbus & sanitas contradictoria sint.

a *tunc confitebor illis, quia* [a] *nunquam novi vos: discedite a me qui operamini iniquitatem* . Unum vero signum electionis est soliditas caritatis, sicut scriptum est: *In hoc scietur quia discipuli mei estis, si dilectionem habueritis ad invicem*. Hæc autem miracula cum electi faciunt,
b longe dissimiliter [b] a reprobis faciunt: quia quod electi ex caritate, hoc reprobi student agere per elationem. Sed eisdem electis & ipsa mira quæ per caritatem faciunt, non jam palmæ, sed adhuc pictura palmarum: quia de eis foris ostenditur, quales apud omnipotentem Dominum intus habeantur. Ibi autem eis palma erit, ubi jam mortis contentio non erit. Nam prædicator egregius tunc aspexit palmam veram vincentibus dari, cum resurrectionem prævidit mortuorum fieri, sicut dicit: *Oportet enim corruptibile hoc induere incorruptionem, & mortale hoc induere immortalitatem. Cum autem mortale hoc induerit immortalitatem, tunc fiet sermo qui scriptus est: Absorpta est mors in victoria. Ubi est mors victoria tua? ubi est mors stimulus tuus?* Tunc ergo erit perfecta victoria, cum mors plene fuerit absorpta. In omne autem quod modo mirabiliter de signis agi conspicimus, non jam ipsam victoriam, sed adhuc imagines victoriæ videmus. Quia ergo plerumque Sanctis etiam & in locis sublimioribus positis, ut ad bona opera alii provocentur, virtutes & signa dantur; ante frontes interioris ædificii palmarum pictura ostenditur. Hæc hodierno die [c] tractata sufficiant, ut ad ea quæ subjuncta sunt, valentiores, adjuvante Domino nostro Jesu Christo veniamus: qui vivit & regnat cum Deo Patre in unitate Spiritus sancti Deus, per omnia secula seculorum. Amen. c

*Johan. 13. 35.*

Aliter a Sanctis, & a malis fiunt.

*1 Cor. 15. v. 53. 54. 55.*

*a* Rotomag. *non novi vos*.
*b* Editi, reluctantibus omnibus mss. nostris, *a reprobis fiunt*.
*c* Longip. *dictata*.



# HOMILIA VI.

*Tres dumtaxat Versus explicantur, & quanta in Christianis, maxime vero in Apostolis perfectio eluxerit, ostenditur.*

Perfectiori contemplatione videntur quæ lingua fari non potest.

I.  Ostquam de contemplationis gratia obliquas fenestras insinuans Propheta multa locutus est, eductum se exterius dicit, & gazophylacia vidisse commemorat. In quibus gazophylaciis quid aliud quam doctorum scientia designatur? Sed recte hac in re quæri potest, cum doctores sancti spiritalia atque interna doceant, cur Propheta eductum se exterius dicit, & gazophylacia foris vidisse? Sed sciendum est, quia alia est contemplatio quæ tantum videt, quantum dicere non valet: alia vero scientia atque doctrina, quæ tantum videt, quantum exprimere per linguam possit. [a] In comparatione quippe illius luminis, quod voce exprimi non potest, quasi hoc totum foris est, quod exprimi voce potest. Ait itaque:

Ezech. 40. Vers. 17.

*Et eduxit me ad atrium exterius, & ecce gazophylacia, & pavimentum stratum lapide in atrium per circuitum.*

Qui recte vivit & prædicat, in domo Dei gazophylacium est.

2. Quia sermone Græco [b] φυλάττειν servare dicitur, & gazæ lingua Persica divitiæ vocantur, gazophylacium locus appellari solet quo divitiæ servantur. Quid itaque per gazophylacia designatur, nisi, ut prædiximus, corda doctorum sapientiæ atque scientiæ divitiis plena? Quia juxta Pauli vocem: *Alii datur per spiritum sermo sapientiæ, alii sermo scientiæ in eodem spiritu.* (1. Cor. 12. 8.) Sunt enim quidam, qui per donum gratiæ & ipsa intelligunt quæ exponi a doctoribus non audierunt: hi videlicet sermonem sapientiæ perceperunt. Et sunt quidam qui per semetipsos intelligere audita nequeunt, sed ea quæ in expositoribus legerint, retinent, atque scienter proferunt quæ lecta didicerunt. Unde itaque isti, nisi sermone scientiæ pleni sunt? Quamvis hoc intelligi & aliter possit, quia sapientia ad vitam, scientia vero pertinet ad doctrinam. Qui igitur bene vivit, & prudenter prædicat, gazophylacium spiritalis ædificii recte nominatur: quia ab ejus ore cœlestes divitiæ dispensantur. His divitiis abundare discipulos idem magister Gentium viderat, cum dicebat: *Divites facti estis in illo, in omni verbo & omni scientia.* Sunt itaque in sanctæ Ecclesiæ ædificio constructa gazophylacia, quia abundat divitiis scientiæ lingua doctorum. Has veras esse divitias ipsa per se Veritas denuntiat, cum de transitoriis divitiis dicit: *Fallacia divitiarum suffocat [c] verbum.* Sapientia etenim atque scientia doctrinæ spiritalis, veræ sunt divitiæ, in quarum comparatione, quæ transire possunt, falsæ nominantur. De his divitiis per Salomonem dicitur: *Thesaurus desiderabilis requiescit in ore sapientis.* Excepto autem eo, quod ad æternam patriam divitiæ spiritales ducunt, est eis a terrenis divitiis magna distantia: quia spiritales divitiæ erogatæ proficiunt, terrenæ autem divi-

Sapientiæ & scientiæ discrimen

Illa ad mores, hæc ad doctrinam pertinet.

1. Cor. 1. 5. Pater. in Matth. c. 66.

Matth. 13. 22.

c Veræ sunt divitiæ.

Prov. 21. 20.

a Laud. & Suess. *in contemplatione enim veri luminis qua.*

b Ebroic. & Sag. φυλάξαι.

c In editis, *verbum scientiæ*, quæ ultima vox abest ab omnibus mss. nostris, nec habetur in Græco textu aut in Vulgata.

divitiæ aut erogantur, & deficiunt: aut retinentur, & utiles non sunt. Qui ergo has in se veras divitias continent, recte gazophylacia dicuntur.

Sacri gazophylacii pavimentum fidelium humilitas, caritas, & fidei fortitudo.

3. Et habent ipsa gazophylacia pavimentum per circuitum: quia eis adhæret ac subjacet humilitas auditorum. Quod pavimentum recte stratum lapide in atrium dicitur; quia in latitudinem caritatis vicissim [a] sibi junctæ sunt animæ fideles. Quæ & lapides appellantur in fortitudine fidei, & stratæ in pavimento sunt in compage humilitatis. Has fidelium mentes Petrus Apostolus fortes in fide conspexerat, cum dicebat: *Et vos tamquam lapides vivi superædificamini* [b] *domus spiritalis*. (1. Petr. 2. 5.) De his lapidibus sanctæ Ecclesiæ Dominus per Isaiam dicit: (Isai. 54. 12.) *Ponam jaspidem propugnacula tua, & portas tuas in lapides* [c] *sculptos, universos terminos tuos in lapides desiderabiles: omnes filios tuos doctos a Domino*. Omnipotens enim Deus sanctæ Ecclesiæ propugnacula jaspidem, qui lapis viridis coloris est, posuit; quia prædicatorum illius mentes internæ viriditatis amore solidavit, ut transitoria cuncta despiciant, nihil in hoc mundo qui fine clauditur, appetant, cuncta ejus gaudia velut arida contemnant. Unde & ipse pastor Ecclesiæ, auditores suos ad pascua æternæ viriditatis vocans, de Deo loquitur, dicens. (1. Petr. 1. v. 3. & 4.) *Secundum magnam misericordiam suam regeneravit nos in spem vivam, per resurrectionem Jesu Christi ex mortuis, in hereditatem incorruptibilem & incontaminatam & immarcessibilem, conservatam in cælis*.

Portæ Ecclesiæ sculptæ qui sint.

4. Hujus sanctæ Ecclesiæ portæ in sculptos lapides ponuntur: quia hi, per quorum nos vocem ad vitam æternam ingredimur, sancta opera quæ divinitus præcepta sunt, dum in semetipsis ostenderent, quasi in se sculpta tenuerunt. (Pater. in Isai. c. 67.) Portæ etenim non sculptæ, sed puræ essent, si vocem quidem promerent, sed sancta in se opera non demonstrarent. At ubi secundum hoc se ostendunt vivere quod loquuntur, & portæ sunt, quia intus ducunt; & sculptæ, quia vivendo custodiunt quæ aliis loquuntur. Hujus sanctæ Ecclesiæ universos terminos in lapides desiderabiles positos videmus, dum in ea fideles quosque fortes in fide & caritate conspicimus. Qui, ut quos dixerit lapides demonstraret, adjunxit: (Isai. 54. 13.) *Omnes filios tuos doctos a Domino*. Quod ergo Isaias universos terminos Ecclesiæ lapides desiderabiles vidit, hoc Ezechiel pavimentum lapide stratum per circuitum esse perhibuit; qui adhuc de gazophylaciis subdit.

*Triginta gazophylacia in circuitu pavimenti*. (Ibidem.)

Quæ triginta in circuitu pavimenti gazophylacia.

5. Denarius numerus pro perfectione semper accipitur, quia in decem præceptis Legis custodia continetur. Activa etenim ac contemplativa vita simul in Decalogi mandatis conjuncta est, quia in eo & amor Dei, & amor servari proximi jubetur. Amor quippe Dei ad contemplativam, amor vero proximi pertinet ad activam. Sed unusquisque doctor, ut in activam vitam plene se dilatet, atque in contemplativam vigilanter surgat, in sanctæ Trinitatis fide debet esse perfectus. Unde & eadem gazophylacia triginta esse commemorantur, ut cum denarius ter ducitur, vita & lingua doctoris in Trinitate solidetur.

Auditores ex prædicatorum doctrina.

6. Sed hac in re illud nobis est vigilanter intuendum, quod Propheta

*a* Sag. & Longip. *subjectæ sunt*.

*b* Vulgati, *domus spirituales*, quod abhorret a sensu, nec legitur in fonte Græco vel in Vulg.

*c* Laud. *scalptos*. Contextum hunc in Gussanvil. media ex parte mutilum restituimus tum ex mss. Germ. ac aliis, tum ex antea vulgatis.

& pradicatores ex auditorum vita profi. ciunt.

ta dum gazophylacia descripsisset, adjunxit: *Pavimentum per circuitum*. Atque inferius subjunxit: *Gazophylacia in circuitu pavimenti*. Quatenus & gazophylacia in circuitu pavimenti, & pavimentum in circuitu gazophylaciorum esse videatur. Pavimentum quippe & gazophylacia eo sunt ordine distincta, ut gazophylacia inter pavimentum, & pavimentum inter gazophylacia fuerit stratum. Non hoc, fratres, sine magno mysterio est, quod in circuitu gazophylaciorum dicitur esse pavimentum, & in circuitu pavimenti narrantur esse gazophylacia. Habet enim pavimentum in circuitu gazophylacia, quia vitam audientium erudit quotidie & custodit lingua doctorum. Doctores etenim boni in sanctæ eruditionis verbis modo fomentis dulcedinis, modo asperitate increpationis invigilant, ut auditorum suorum vitam a vitiis defendant. Sed habent ipsa quoque gazophylacia in circuitu pavimentum: quia sæpe etiam doctorum cor, vitiorum tentationibus tangitur,
a ut modo elevetur [a] jactationis superbia, modo iræ stimulis inflammetur. Sed cum bonorum auditorum vitam considerant, eamque profecisse suis exhortationibus pensant, erubescunt tales non esse, quales auctore Deo per se conspiciunt alios factos
b esse, [b] & ante se in mente stabiliunt, quam plene in culpam labantur. Nam cum ipsa sua doctoribus verba ad memoriam redeunt, erubescunt non servare quod dicunt. Unde per Salomonem quoque dicitur: *Anima laborantis laborat sibi, quia compulit eum os suum*. Os enim nostrum nos compellit ad laborem, quando per hoc quod dicimus, a vitiis refrenamur: quia turpe nimis est, ibi nos negligendo cadere, unde prædicando conati sumus alios levare. Habent ergo gazophylacia in circuitu pavimentum; quia doctorum magna custodia est vita venerabilis auditorum. Et suus eis sermo fit in adjutorium, quia erubescunt pulsantibus vitiis non resistere, qui contra vitia alios armaverunt.

Erubescunt non servare quod docent.

Prov. 16. 26.

In hac vita, tamquam in acie stamus. Quomodo contra elationem qui alios docet, pugnare debeat.

7. Quia enim quamdiu in hac vita vivimus, contra malignos spiritus quid aliud quam in acie stamus? sicut prædiximus, doctoris animus forsitan aliqua elatione pulsatur. Sed sive ne ipse pereat, sive ne per exemplum suum alios ad perditionem trahat, vigilanter se & festine circumspicit, in cogitationibus remordet: adducta auditorum suorum vita ad memoriam, semetipsum humiliat, & quibus prævalet modis agit ne elatio principetur in mente, ne dominetur in opere. Scriptum quippe est: *Initium omnis peccati superbia*. Quis ergo erit ante Dei oculos fructus boni operis, si ex radice putruit elationis? Sæpe, ut prædictum est, ejus animus tentatur ex ira; sed citius se ad se circumspiciendo recolligit, & disciplinæ se pondere deprimens agit ne motus animi transeat in sermone, ne erumpat in voce. Fitque ut ira perturbati animi, ubi per negligentiam oritur, ibi per judicium suffocata moriatur. Qua ex re agitur, ut ex concepta culpa animus virtutem pariat; quia etsi se fortiter custodire noluit ne ad motum surgeret, se tamen in commotione fortiter vicit. Unde bene per Salomonem dicitur: *Melior est patiens viro forti; & qui dominatur animo suo, expugnatore urbium*. Recte autem expugnatori urbium patiens præfertur: quia in illa actione victo-

Eccli. 10. 15. Et contra iram.

Prov. 16. 32.

*a* Laud. & Longip. *jactatione superbiæ*.

*b* Ita emendavimus recent. edit. Gussanvil. Rom. Gilot. &c. ex mss. maxime Laud. & Suess. ac ex vet. excusis. Prius legebatur, *& tanto se in mente stabiliunt quanto plene* (Gussanvil. *pene*) *in culpam labebantur*. In utic. legitur ut apud Gussanvil. & alios recent. sed secundis curis, at antiqua manu, & fortasse eodem atramento. Ib. Laud. habet, *doctores verba ad memoriam revocant*.

ctoriæ, homo victor est hominum, in hac autem mansuetudine patientiæ, animus victor est sui. Sequitur:

*Vers. 18.*

*Et pavimentum in fronte portarum secundum longitudinem portarum erat inferius.*

Doctores auditoribus quantum antecellere debeant.

8. Si portarum longitudinem ad locum referimus in quo portæ fuerant constructæ, secundum longitudinem portarum pavimentum erat inferius: quia quantum tenere locus portarum poterat, tantum [a] tendebatur & pavimentum quod erat inferius. Longitudo ergo pavimenti a portis non erat dissimilis, sed tamen æqualitas pavimenti non erat cum portis. Quid est ergo quod pavimentum cum portis longum similiter erat, sed æquale non erat, nisi quod longe distat vita populorum a vita docentium? Quia etsi ad regna cœlestia tendentes, eamdem longanimitatem spei habent, eadem tamen vivendi studia non habent. Tendatur ergo pavimentum similiter in longum: quia ipsam fidem, ipsam spem [b] in se retinent auditores, quam habere certum est prædicatores. Sed pavimentum inferius jaceat, ut omnes auditores, prædicatores suos longe a suis meritis excellere cognoscant. Sin vero longitudinem portarum ipsam, sicut superius diximus, earum altitudinem intelligere debemus, dum, sicut paulo post scriptum est, ad portas gradibus ascendebatur, tanto pavimentum jacet inferius, quanto unaquæque porta surgit in altitudinem. Quia quanto sanctior est vita doctoris, tanto fit humilior sensus audientis. Et semetipsum despicit, dum prædicatoris sui vitam in magnam surgere altitudinem perpendit. Imitari etenim bona ejus alia forsitan potest, alia non potest. In quibus prævalet, proficit; in quibus minime prævalet, ad humilitatem crescit. Et hoc ipsum ergo ei in provectu est, quod ei imitabile ad provectum non est.

Auditores inde ad humilitatem provocantur.

Apostolorum in dictis præstantia.

9. Ecce enim si prædicatorum nostrorum ea quæ legimus dicta & facta pensamus, in quantam altitudinem surrexerint [c] portæ cognoscimus. Ut enim taceamus de ostensione signorum, loquamur de virtutibus cordium. Certe Paulus, qui se Legi mortuum per Legem dicit, quia ut in Christum crederet, ei hoc & Lex ipsa prædicavit, magno fidei ardore succensus præcepta Legis [d] tenere carnaliter noluit, circumcisionem in Gentibus fieri vetuit. Et cum Petrus Apostolus servari adhuc in circumcisione Legis consuetudinem vellet, ei in faciem restitit, eumque hac in re fuisse reprehensibilem dicit. Et hoc ejus [e] studium discipulis loquens, non solum culpam, sed quod est majus, hypocrisim, id est simulationem nominat, dicens: *Cum venisset Petrus Antiochiam, in faciem ei restiti, quia reprehensibilis erat.* (*Galat. 2. 11.*) Et paulo post: *Et simulationi ejus consenserunt ceteri Judæi.* (*Ibid. v. 1[illegible]. Pater. in 2. Petr. c. 5.*) Idem vero Apostolorum primus cum multa discipulos admonet, atque a quibusdam detrahi [f] de Pauli scriptis agnosceret, dicit: *Sicut carissimus frater noster Paulus secundum datam sibi sapientiam scripsit vobis, loquens in eis de his, in quibus sunt quædam difficilia intellectu, quæ indocti & instabiles depravant, sicut* (*2. Petr. 3. 15. & 16.*)

Petrus corripientem se inferiorem laudat.

rat,

*a* Excusi pene omnes, *tenebatur*. Corriguntur ex mss. Anglic. & nostris.

*b* Longip. *ipsi*.

*c* Idem cod. *forte* pro *porta*.

*d* Laud. *teneri*, quod melius congruit Apostolo, quid facto opus sit docenti. Unde etiam infra: *circumcisionem ... fieri vetuit.* At quo minus ita legamus obstant alii mss.

*e* Amovimus hinc particulam, *in*, ante, *studium*, quam adhibuerunt ed. invitis mss.

*f* Carent editi particula *de*, quam suppeditarunt mss. maxime Laud. Nonnulli habent, *detrahi scripta*.

*ceteras scripturas, ad suam ipsorum perditionem*. Ecce Paulus in epistolis suis scripsit Petrum reprehensibilem, & ecce Petrus in epistolis suis asserit Paulum in his quæ scripserat, admirandum. Certe enim nisi legisset Petrus Pauli epistolas, non laudasset. Si autem legit, quia illic
a ipse reprehensibilis diceretur [a] invenit. Amicus ergo veritatis laudavit etiam quod reprehensus est, atque ei & hoc ipsum placuit, quia in his non placuerat, quæ aliter quam debuerat, sensit. Seque etiam minori fratri ad consensum dedit, atque in eadem re factus est sectator minoris sui, ut etiam in hoc præiret: quatenus qui primus erat
b [b] in Apostolatus culmine, esset primus & in humilitate. Pensate ergo fratres carissimi, in quo mentis vertice stetit, qui illas epistolas laudavit, in quibus scriptum se vituperabilem invenit. Quæ illa mansuetudo tanta esse potuit, quæ quies animi, quæ soliditas mentis, atque
c [c] imperturbatio cogitationis? Ecce a minore suo reprehenditur, & reprehendi non dedignatur. Non ad memoriam revocat quod primus in Apostolatum vocatus sit, non quod peccata quæcumque in terra solveret, essent soluta & cœlo, non quod in mare pedibus ambulavit, non quod paralyticos in Jesu nomine jubendo erexerat, non quod ægros corporis sui umbra sanaverat, non quod mentientes verbo occiderat, non quod mortuos oratione suscitabat. Ne igitur increpationis verba dedignaretur audire, omnia dona quæ acceperat, quasi a memoria repulit, ut unum fortiter humilitatis donum teneret. Quis rogo nostrum si vel extremum aliquod signum fecisset, a minori fratre increpatus, increpationis verba patienter audiret? Nihil enim signi fecimus: & si quis nos fortasse de actione nostra reprehenderit, statim intumescimus, magnos quosdam nos tacite cogitamus, virtutes nobis ad animum reducimus, etiam quas non habemus. At contra Petrus cum virtutibus humilis in reprehensione permansit, sed porta surrexit in altitudinem. Hanc autem tantam mansuetudinem nos imitari non possumus; sed quia pavimentum sumus, longe inferius jacemus.

Primus in apostolatus culmine, prior est in humilitate.

10. Sunt vero nonnulli, qui non Petrum Apostolorum principem, sed quemdam alium eo nomine, qui a Paulo sit reprehensus, accipiunt. Qui si Pauli studiosius verba legissent, ista non dicerent. Dicturus etenim Paulus: *Cum venisset Petrus Antiochiam, ei in faciem restiti*: ut de quo Petro loqueretur, ostenderet, in ipso suæ narrationis initio præmisit, dicens: *Creditum est mihi Evangelium præputii, sicut Petro circumcisionis. Qui enim operatus est Petro in Apostolatum circumcisionis, operatus est & mihi inter Gentes*. Patet ergo de quo Petro Paulus loquitur, quem & Apostolum nominat, & præfuisse Evangelio circumcisionis narrat.

Eorum qui alium quam Petrum Apostolum a Paulo correptum fingunt, confutatio.

Gal. 2. 11.

Ib. v. 7. & 8.

11. Et fuerunt quidam, qui secundam Petri epistolam, in qua epistolæ Pauli laudatæ sunt, ejus dicerent non fuisse. Sed si ejusdem epistolæ verba pensare voluissent, longe aliter sentire potuerant. In ea quippe scriptum est: *Voce delapsa ad eum hujuscemodi a magnifica gloria: Hic est filius meus dilectus, in quo mihi* [d] *complacui*. Atque subjungitur; *Et hanc vocem nos audivimus, cum essemus cum ipso in monte sancto*. Legant itaque Evangelium, & protinus agnoscent, quia cum vox ista de cœlo venit, Petrus Apo- d

Pater. in 2. Petr. c. 2. Et illorum qui S. Petro secundam epistolam abjudicant.

2. Pet. 1. 17.

Ibid. v. 18.

*a* Gussanvil. *invenitur*, reluctantibus mss. & aliis ed.

*b* Laud. & Longip. *in apostolatu vocatus*.

*c* Val-cl. cum Norm. *imperturbata*.

*d* Plerique Norm. *complacuit*.

a Apostolus [a] in monte cum Domino stetit. Ipse ergo hanc epistolam scripsit, qui hanc vocem in monte de Domino audivit.

Pauli mansuetudo. 12. Sed quia pauca de Petro diximus, nunc si placet, ad Pauli mansuetudinem convertamur, & pensemus si possumus, ille qui tanti ardoris est in zelo prædicationis, ut Apostolorum quoque primo non parceret, quantæ fuerit mansuetudinis in studio longanimitatis. Taceamus autem quod ter virgis cæsus est, quia semel lapidatus est, quia ter naufragium fecit, quia nocte ac die in profundo maris fuit, quia a Judæis quinquies quadragenas una minus accepit. Minus enim animum ad iracundiam commovent ea mala, quæ nobis ab apertis adversariis irrogantur: hoc plus solet [b] dolere, b quod a propriis patimur. Unde & per Psalmistam ipsa Veritas contra traditorem suum loquitur, dicens: *Quoniam si inimicus meus maledixisset mihi, supportassem utique. Tu vero unanimis dux meus, & notus meus, qui simul mecum dulces capiebas cibos.* Psal. 54. 13. Pensemus ergo, si possumus, Paulus Apostolus qui tantum patiens inter persecutores, quantum mansuetus inter discipulos fuerit. Certe [c] c Corinthum veniens, ab idolorum servitio Corinthios retraxit, quis esset verus Deus innotuit, & æternæ eis vitæ gaudia prædicavit. Et cum magnam multitudinem populi in fide collegisset, tantam illic inopiam pertulit, ut victus sui gravi necessitate laboraret. Et panem terræ a discipulis non accepit, quibus panem cœli prædicavit. Insistebat verbo pro vita audientium, insistebat labori manuum pro vita corporis sui. De terris quoque aliis stipendia ei a discipulis mittebantur, ut Corinthiis prædicare sufficeret. Ipse quippe ad eosdem Corinthios post per epistolam loquitur, dicens: *Cum essem apud vos, & egerem, nulli onerosus fui: nam quod mihi deerat, suppleverunt fratres, qui venerunt a Macedonia.* 2. Cor. 11. 9 Quibus ad magnum quoque improperium præmisit, dicens: *Alias Ecclesias spoliavi, accipiens stipendium ad ministerium vestrum.* Ibid. v. 8. Pensemus ergo, si possumus, cujus hoc mansuetudinis fuerit, panem spiritus prædicare, & panem carnis non accipere; corda audientium de divitiis æternis instruere, & inter eosdem discipulos fideles & abundantes fame laborare; inter satiatos pati inopiam, nec tamen quod patiebatur dicere; quæ patiebatur non dicere, nec tamen dolere; videre dura erga se corda auditorum tenacium, nec a prædicatione desistere. Nam sicut Apostolorum Acta testantur, anno & sex mensibus continue in eadem civitate prædicavit. Cumque ab eisdem Corinthiis recessisset, ad eos postmodum scripsit quod apud eos positus pertulit. Quare autem hoc eis cum inter eos viveret, nunquam dixit? Ne scilicet quod erga eum factum ex bona voluntate non fuerat, fieret ex jussione: & cum innotesceret [d] eorum misericordia, d remaneret voluntas ignota. Quare autem hoc postmodum longe positus scribit? Ne omnimodo discipuli incorrecti remanerent, & quales magistro in tenacia fuerant, aliis quoque fratribus tales essent. Vere in hoc Paulus, vere magister Gentilium, sua negligens, aliena curans, implevit quod prædicaverat: Ne-

*a* Omissas in editis voces, *in monte*, supplevimus ex MSS. Laud. Suess. Longip. Norm. & Anglic.

*b* Longip. melius, *lædere*. Verum ad unius codicis fidem, alias non antiquissimi, nihil mutare audemus; maxime cum constet Gregorium aliquando improprie locutum. Ibid. Norm. omnes habent, *quod a proximis*.

*c* Laud. & Longip. *Corinthi veniens*.

*d* Editi, *eorum miseria*, invitis MSS.

1. Cor. 10. 24. *Nemo quod suum est, quærat, sed quod alterius. Et non quæ sua sunt, singuli cogitantes, sed ea quæ aliorum.* Quanta itaque ista mansuetudinis virtus est? Quanta tranquillitas spiritus? Quis autem nostrum, si unum hujus mundi divitem ad omnipotentis Dei servitium convertisset, seque egere conspiceret, & illum sibi vitæ subsidia non præbere, non protinus de ejus vita desperasset? Quis non incassum laborasse se diceret? Quis non ab ejus exhortatione obmutesceret, quem in semetipsum primum ferre fructum boni operis non videret?

Hac mansuetudine Corinthios ad misericordiam perduxit.

13. Sed Paulus per mansuetudinem in virtutum vertice solidatus perstitit, prædicavit, dilexit, & bonum quod cœperat, explevit, atque portando & persistendo discipulorum corda ad misericordiam perduxit. Nam eorum profectum postmodum scire se indicans, in eadem epistola scribit:
2. Cor. 9. 1. & 2. *De ministerio, quod fit in sanctos,* [a] *ex abundantia est mihi scribere vobis. Scio enim promtum animum vestrum, pro quo de vobis glorior apud Macedonas, quoniam Achaia parata est ab anno priore, & vestra æmulatio provocavit plurimos.*
2. Cor. 8. 10. De quibus rursus ait: *Qui non solum facere, sed & velle cœpistis ab anno priore.* In quibus enim non tam opera, quam pia vota requirebat, in eis proculdubio plus laudat pia vota, quam opera. Notandum tamen est, quia habet improperium hæc ipsa consolatio, cum dicitur: *Ab anno priore.* Bonum quidem sed tarde fecerant, atque ideo hoc magister non sine reprehensione laudabat. Medicus quippe est: medicamentum vulneri apponit, quod & ea quæ purgata sunt, refovet, & ea quæ putrida inveniuntur, mordet. Sed hæc tolerando atque prædicando, explevit quod cœpit! Et mira longanimitatis virtute discipulorum duritiam emollivit ad misericordiæ viscera, quia longitudo portæ surrexit in altitudinem. Sed infirmi nos ad imitandum tantæ mansuetudinis longanimitatem idonei non sumus, quia videlicet pavimentum sumus, & despecti in nostris moribus jacemus.

S. Stephanus, quos dure increpavit, quantum dilexerit.

14. Ecce autem dum de duobus ducibus cœlestis exercitus loquor, martyr quoque Stephanus memoriæ occurrit, qui tentus pro Creatoris sui nomine, & in medium persecutorum deductus, imperterritus stetit, fiducialiter docuit, & ex zelo veritatis persecutores suos fortiter increpavit, dicens: *Vos semper Spiritui sancto restitistis.* Act. 7. 51. Cumque illi ad lapides currerent, & eum lapidibus necarent, flexo genu pro eisdem persecutoribus oravit, dicens: *Domine, ne statuas illis hoc peccatum.* Ibid. v. 59. Quæ itaque ista virtus est, sic zelo fervere, ut eis a quibus tenebatur, perfidiæ suæ improperia fiducialiter diceret; & sic diligere, ut in morte quoque pro eis a quibus moriebatur, oraret? Sic quippe ex zelo inferbuit, ac si mansuetudinis nihil haberet: & sic mansuetus in eorum dilectione perstitit, ac si contra eos fervoris nihil habuisset. Pensemus inter hæc ubi nostræ conscientiæ reatus jacet. Quis enim nostrum si saltem verbi contumeliam a proximo acceperit, non statim contumeliam reddit, [b] non funditus commovetur, non ad odium erumpit, non præceptum dilectionis obliviscitur? Sed hoc beatus Stephanus ex omnipotentis Dei gratia potuit; [c] quia surgens in altitudinem porta fuit. Hoc nos miseri nostra virtute imitari non possumus, quia longe inferius sicut pavimentum jacemus.

15.

a Norm. & Val-cl. *ex abundanti.*

b Longip. *non cor funditus commovetur.* Laud. *commovet.* Paulo post, *prorumpit.*

c Edit. Rom. *qui cum esset plen. Sp. s. intendens in cœl. vidit gl. Dei & Jes. st. a dext. & ait: ecce vid. cœl. ap. & Jesum st. a dext. Dei, quia surgens.* Merum amanuensis otiosi assumentum.

Antiqui patres priorum Ecclesiæ ducum præscitam sanctitatem admirati sunt.

15. Quid autem nos in vita Sanctorum de nostra admiratione dicimus, cum ipsi quoque antiqui patres prædicatorum sanctæ Ecclesiæ vitam considerantes, valde admirati sunt? An non eorum vitam Psalmista admiratus est, cum dicebat: *Mihi autem nimis honorati sunt amici tui Deus, nimis confortatus est principatus eorum?* Quod de quibus ejus amicis dicat, Evangelium interroga, in quo Veritas prædicatoribus dicit: *Vos amici mei estis.* Isaias quoque eorum vitam intuens, ait: *Qui sunt isti qui ut nubes volant, & quasi columbæ ad fenestras suas?* Recte autem prædicatores sancti nubes appellati sunt: quia verbis pluunt, miraculis coruscant. Qui volare quoque ut nubes dicuntur: quia & in terra viventes, extra terram fuerunt per omne quod egerunt. Unde & per quamdam nubem dicitur: *In carne enim ambulantes, non secundum carnem militamus.* Priores enim patres conjugiis utebantur, filios procreabant, substantias possidebant, curis rei familiaris intendebant. Istos autem per prophetiæ jam spiritum [a] prævidentes substantias deserere, conjugia non appetere, filios non procreare, nil in terra quærere, nihil possidere, non eos per terram velut homines ambulantes, sed ut nubes volantes nominant. Volant etenim, quia mente ea quæ sunt cœlestia, contemplantur. Qui terram quasi non tangunt; quia in ipsa nil appetunt. Qui & ad fenestras suas quasi columbæ sunt; [b] quia per mansuetudinis suæ spiritum in hoc mundo per oculos nil concupiscunt. Consideremus ergo quantæ altitudinis istæ spiritalis ædificii portæ sunt, quas & spiritales patres admirantur. Quantum itaque nos in earum admiratione humiliari necesse est, qui pavimentum sumus? Sed quia sub longitudinis appellatione altitudinem portarum audivimus, nunc aliquid de earum latitudine cognoscamus. Sequitur:

Psal. 138. 17.

Johan. 15. 14.

Isai. 60. 8.

2. Cor. 10. 3.
Pater. in Isai. c. 76.

a

b

*Et mensus est latitudinem a facie portæ inferioris, usque ad frontem atrii interioris extrinsecus, centum cubitos ad Orientem & ad Aquilonem.* Vers. 19.

Fidei & contemplationis discrimen.

16. In quibus verbis si portam aditum accipimus, quo ad cognitionem Domini intramus; porta inferior fides est, atrium vero interius contemplatio. Habet autem porta inferior latitudinem in facie; quia videlicet fides per caritatis suæ amplitudinem habet eam, quæ videtur a proximis operationem. Quam dum fortiter a perfectioribus agi conspicimus, nos qui in bonis actibus angustamur, exempla per eos magnæ operationis accipimus. Et unaquæque sancta actio quasi quædam nobis fit latitudo itineris, quæ prius erat angustia difficultatis. Habet quoque atrium interius frontem; quia contemplativa vita per quædam signa desideriorum & gemituum ostendit, quantum intus videat, quæ tantum amat. Denarius autem numerus per semetipsum multiplicatus, in centenarium surgit. Unde recte per centenarium magna perfectio designatur, sicut de electis Veritas dicit: *Omnis qui relinquit domum, vel fratres, aut sorores, aut patrem, aut matrem, aut uxorem, aut filios, aut agros propter nomen meum, centuplum accipiet, & vitam æternam possidebit.* Neque etenim sanctus quisque ideo terrena deserit, ut hæc possidere in hoc mundo multiplicius pos-

Pater. in Matth. c. 88.

Matth. 19. 29.



*a* Recent. edit. *prævidens*, contradicentibus omnibus MSS. nostris, & Angl. quos forsitan emendare voluerunt, ut quod hic dicitur non ad priores patres, sed ad solum Isaiam referrent. Ioid. Val-cl. pro *inter homines*, habet, *velut homines*, consentientibus Anglic.

*b* Ita omnes MSS. editis habentibus, *pro mansuetudinis suæ spiritu*.

possit: quia quisquis terreno studio terram relinquit, terram non relinquit sed appetit. Nec qui unam uxorem deserit, centum recepturus est; sed per centenarium numerum perfectio designatur, postquam etiam vita æterna promittitur: quia quisquis pro Dei nomine temporalia atque terrena contemnit, & hinc perfectionem mentis recipit, ut jam ea non appetat quæ contemnit, & in sequenti seculo ad æternæ vitæ gloriam pervenit. Centies itaque recipit quod dedit, qui perfectionis spiritum accipiens, terrenis non indiget, etiamsi hæc non habet. Ille enim pauper est, qui eget eo quod non habet. Nam qui & non habens, habere non appetit, dives est. Paupertas quippe in inopia mentis est, non in quantitate possessionis. Nam cui cum paupertate bene convenit, non est pauper. Mensus est ergo vir latitudinem a facie portæ inferioris usque ad frontem [a] atrii interioris extrinsecus, centum cubitos: quia Redemtor noster quotidie per magistros atque doctores in mensura perfectionis metitur vitam fidelium, [b] vel in specie boni operis per fidem, vel in sanctis desideriis per contemplationem.

Qui ea quibus indiget non appetit, dives est.

a

b

17. Multi etenim videntur in fide positi magna operari, sed in centum cubitis non mensurantur; quia per ipsa quæ faciunt, terrenam gloriam quærunt. Et quidam videntur per abstinentiam cruciari, gemitibus insistere; sed eorum mensura ad centum cubitos minime [c] ducitur; quia in his quæ agunt, ab humano judicio favores requirunt. Qui ergo est qui per centum cubitos mensuratur, nisi is, cujus bona operatio recta intentione utitur, ut in eo quod agit, non ad terrena lucra appetenda, aut ad laudes transitorias reflectatur?

Hypocritarum labores irriti.

c

Recta intentio bonis operibus præluceat.

18. Ecce enim misericordiam proximis exhibere, possessa largiri, cum celeritate indigenti tribuere, latitudo in facie portæ inferioris est. Sed si tua dans, aliena non appetas, si terrenam gloriam de ipso bono opere non requiras, recte in centenario numero, id est in perfectione mensuraris. Nam qui videtur dare misericorditer propria, & rapit forsitan violenter aliena, iste adhuc quæ sit via perfectionis ignorat, nec cognovit unde ad perfectionem tenditur, quia nec ipsum ejus initium invenit. Prius enim appetitum evellere a mente debuit, & postea, quæ jure possidet, largiri. Unde scriptum est: *Declina a malo, & fac bonum*. Quid enim potest esse boni quod facit, qui necdum a malo declinavit? Et sunt quidam, qui, sicut dictum est, ab alimentis abstinent, carnem cruciant, sed tamen si pulsati fuerint, cognoscuntur quia ad mundi gloriam anhelent. Isti frontem atrii interioris ostendunt, sed per centum cubitos non mensurantur.

Prius declinandum a malo, quam bonum fiat.

Ps. 36. 27.

19. Hi ergo in numero perfectionis sunt, de quibus per Paulum dicitur: *Qui carnem suam crucifixerunt cum vitiis & concupiscentiis*. Et notandum, quia non dicitur quod intrinsecus, sed extrinsecus ista mensurantur: quia videlicet Redemtor noster cum per nos facta hominum vel approbat, vel judicat, non intrinsecus sed extrinsecus metitur. Unde & per Evangelium dicit: *Ex fructibus eorum cognoscetis eos*. Qui enim per hoc quod videmus, cognoscimus operantis animum quem non videmus, sive latitudinem quæ in facie portæ est inferioris, sive frontem atrii interioris extrinsecus metimur. Cum enim alios conspicimus largiri eleemosynam, afflictis [d] concurrere, oppressis subvenire, nihil

Qui perfecti dicendi sint.

Galat. 5. 24.

Mat. 7. 16.

d

*a* Laud. *atrii interioris*.
*b* Idem cod. *vel in exhibitione*.
*c* Longip. *perducitur*. Et Val-cl. *de his quæ*, pro *in his*.
*d* Laud. & Longip. *occurrere*.

hil eos in hoc mundo gloriæ quærere, nullis hujus mundi compendiis inhiare; atque alios videmus carnem domare, lacrymis insistere, verbis cœlestibus occupari, nihil transitorii honoris appetere; quid aliud debemus nisi eos perfectos credere, sanctos æstimare? Quia ergo per hoc quod aspicimus, eos perfectos videmus, eorum vitam per centum cubitos extrinsecus metimur.

Per Orientem Judæa, per Aquilonem Gentilitas designatur.

20. Et quia multi in Judæa, plerique vero in Gentilitate positi, ad hanc perfectionis summam pervenerunt, recte subjungitur: *Ad Orientem & ad Aquilonem*. Judaicus etenim populus Oriens jure dictus est, de cujus carne ille est natus, qui Sol justitiæ vocatur. De quo per Prophetam dicitur: *Vobis autem qui timetis Dominum, orietur Sol justitiæ*. (Malac. 4. 2.) Per Aquilonem vero Gentilitas figuratur, quæ diu in perfidiæ suæ frigore torpuit, & in cujus corde ille regnavit, qui attestante Propheta, apud semetipsum dixit: *Ponam sedem meam ad Aquilonem*. (Isai. 14. 13.) Quia itaque incarnatus omnipotens Deus alios perfectos ex Judæa, alios ex Gentilitate perfectos intra sanctam Ecclesiam fecit, centum cubitos non solum ad Orientem mensus est, sed etiam ad Aquilonem.

Effusa in Gentiles Dei misericordia.

21. Sed quia sub Aquilonis nomine de Gentilitate sermo se intulit, considerare libet quantum super nos effusa sunt viscera Creatoris nostri. Omnes enim nos ex Gentilitate venimus. (Pater. in Isai. c. 38.) Antiqui parentes nostri lignis & lapidibus servierunt, & derelinquentes Deum a quo facti sunt, deos venerati sunt quos fecerunt. Nos autem per omnipotentis Dei gratiam ad lucem de tenebris educti sumus. Recolamus ergo de quibus tenebris venimus, ut de luce quam accepimus, gratias agamus. Neque enim divinam misericordiam intelligit, qui suæ miseriæ memor non est. Unde & per Psalmistam Deo dicitur: *Mirifica misericordias tuas Domine, qui salvos facis sperantes in te*. (Ps. 16. 7. Pater. Excerpt. in Ps. 16. 7.) Tunc enim nobis Dei misericordiæ miræ fiunt, cum nobis ad memoriam miseriæ nostræ revocantur: quia recolentes quid fuimus, intelligimus cui debemus quod sumus. Cantemus itaque cum gaudio Creatori nostro, quia de servitio creaturæ colla mentis excussimus. Gaudeamus in nobis impletum esse quod per Isaiam dictum est: *Et frenum erroris quod erat in maxillis populorum, canticum erit vobis, sicut vox sanctificatæ solemnitatis*. (Isai. 30. v. 28. & 29.) Frenum quippe erroris maxillas populorum constrinxerat, quando idolorum errore obligata Gentilitas, Deo vero confessionis laudem dare nesciebat. Sed hoc ipsum erroris frenum jam nobis in canticum versum est, cum gaudendo psallimus atque cantamus: *Omnes dii Gentium dæmonia, Dominus autem cœlos fecit*. (Ps. 95. 5.) Et rursum: *Simulacra Gentium argentum & aurum, opera manuum hominum: os habent, & non loquentur; oculos habent, & non videbunt; aures habent, & non audient; nares habent, & non odorabunt; manus habent, & non palpabunt; pedes habent, & non ambulabunt*. (Psal. 113. v. 4. &c.) Qui itaque hæc omnipotenti Domino psallendo dicimus, ipsum erroris nostri frenum, [a] quod a laude Dei ora nostra ligaverat, vero Domino canticum fecimus. Bene autem dicitur: *Sicut vox sanctificatæ solemnitatis*; quia dum confessionis laudem Deo reddimus, in sanctificata solemnitate gaudemus. Respondeamus ergo moribus tantæ misericordiæ Redemtoris nostri, & qui lucem cognovimus, pravorum operum tenebras declinemus.

Romæ ac Italiæ, miserabilis status.

22. Quid est jam, rogo, quod in hoc mundo libeat? Ubique luctus aspicimus, undique gemitus audimus. Destructæ urbes, eversa sunt castra, de-

a Plerique Norm. cum Longip. *quod ad laudem*.

depopulati agri, in ſolitudinem terra redacta eſt. Nullus in agris incola, pene nullus in urbibus habitator remanſit: & tamen ipſæ parvæ generis humani reliquiæ adhuc quotidie & ſine ceſſatione feriuntur. Et finem non habent flagella cœleſtis juſtitiæ, quia nec inter flagella correctæ ſunt [a] actionis culpæ. Alios in captivitatem duci, alios detruncari, alios interfici videmus. Quid eſt ergo quod in hac vita libeat, fratres mei? Si & talem adhuc mundum diligimus, non jam gaudia, ſed vulnera amamus. Ipſa autem quæ aliquando mundi domina eſſe videbatur, qualis remanſerit Roma, [b] conſpicimus. Immenſis doloribus multipliciter attrita, deſolatione civium, impreſſione hoſtium, frequentia ruinarum: itaut in ea completum eſſe videamus, quod contra urbem Samariam per hunc eumdem Prophetam longe ſuperius dicitur: *Pone ollam, pone, inquam, & mitte in ea aquam, & congere fruſta ejus in ea.* Et paulo poſt: *Efferbuit coctio ejus, & diſcocta ſunt oſſa illius in medio ejus.* Atque iterum: *Congere oſſa, quæ igne ſuccendam: conſumentur carnes, & coquetur univerſa compoſitio, & oſſa tabeſcent. Pone quoque eam ſuper prunas vacuam, ut incaleſcat, & liquefiat æs ejus.* Tunc enim nobis olla poſita eſt, cum hæc eſt civitas conſtituta. Tunc in eam aqua miſſa eſt, & fruſta ejus congeſta ſunt, quando ad eam undique populi confluebant, qui velut aqua calens actionibus mundi ferveſcerent, & quaſi fruſta carnium [c] in ipſo ſuo fervore liquarentur. De qua bene dicitur: *Efferbuit coctio ejus, & diſcocta ſunt oſſa ejus in medio illius:* quia prius quidem in ea vehementer incaluit actio gloriæ ſecularis, ſed poſtmodum ipſa gloria cum ſuis ſequacibus defecit. Per oſſa etenim potentes ſeculi, per carnes vero populi deſignantur: quia ſicut carnes portantur oſſibus, ita per potentes ſeculi infirmitas regitur populorum. Sed ecce jam de illa omnes hujus ſeculi potentes ablati ſunt; oſſa ergo excocta ſunt. Ecce populi defecerunt, carnes ejus liquefactæ ſunt. Dicatur itaque: *Congere oſſa, quæ igne [d] ſuccendam: conſumentur carnes, & coquetur univerſa compoſitio ejus, & oſſa tabeſcent.* Ubi enim ſenatus? Ubi jam populus? Contabuerunt oſſa, conſumtæ ſunt carnes, omnis in ea ſecularium [e] dignitatum faſtus extinctus eſt. Excocta eſt univerſa compoſitio ejus. Et tamen ipſos nos paucos qui remanſimus, adhuc quotidie gladii, adhuc quotidie innumeræ tribulationes premunt. Dicatur ergo: *Pone quoque eam ſuper prunas vacuam.* Quia enim ſenatus deeſt, populus interiit, & tamen in paucis qui ſunt, dolores & gemitus quotidie multiplicantur, jam vacua ardet Roma. Quid autem iſta de hominibus dicimus, cum ruinis crebreſcentibus, ipſa quoque deſtrui ædificia videmus? Unde apte de civitate jam vacua ſubditur: *Incaleſcat, & liquefiat æs ejus.* Jam enim & ipſa olla conſumitur, in qua prius & carnes & oſſa conſumebantur: quia poſtquam defecerunt homines, etiam parietes cadunt. Ubi autem ſunt qui in ejus aliquando gloria lætabantur? Ubi eorum pompa? Ubi ſuperbia? Ubi frequens & immoderatum gaudium?

23. Impletum eſt in ea quod contra deſtructam Niniven per Prophetam dicitur: *Ubi eſt habitaculum leonum, & paſcua catulorum leo-*

In mundi ruinis amantur non gaudia, ſed vulnera.

Ezech. 24. 4.

Ibid. v. 5.

Ibid. v. 10. & 11.

Senatus Romæ ablatus.

Populus peſte aut gladio ſublatus.

Ædificia collapſa.

Romani orbem prius deprædati, omnibus gentibus in prædam dati ſunt.

Nahum 2. 11.

a Laud. & Val cl. *actiones culpa*.
b Idem cum Longip. *conſpicitis*.
c Val cl. conſentientibus Norm. plur. *in ipſa*, id eſt, Roma.
d Idem codices, *ſuccedantur*. Paulo poſt Longip. *coquentur*. *Univerſa compoſitio ejus & oſſa tabeſcent*. Sic etiam legitur ſupra, ubi idem contextus laudatur.
e Editi, *dignitatum ordo*.

*leonum?* An ejus duces ac principes leones non erant, qui per diversas mundi provincias discurrentes, prædam sæviendo & interficiendo rapiebant? Hic leonum catuli inveniebant pascua: quia pueri, adolescentes, juvenes seculares, & secularium filii huc undique concurrebant, cum proficere in hoc mundo voluissent. Sed jam ecce desolata, ecce contrita, ecce gemitibus oppressa est. Jam nemo ad eam currit, ut in hoc mundo proficiat: jam nullus potens & violentus remansit, qui opprimendo prædam diripiat. Dicamus ergo: *Ubi est habitaculum leonum, & pascua catulorum leonum?* Contigit ei quod de Judæa novimus per

*Mich. 1. 16.* Prophetam dictum: *Dilata calvitium tuum sicut Aquila.* Calvitium quippe hominis in solo capite fieri solet, calvitium vero Aquilæ toto insit corpore: quia cum valde senuerit, plumæ ejus ac pennæ ex omnibus membris illius cadunt. Calvitium

a ergo suum [a] sicut Aquila dilatat, quia plumas perdidit, quæ populum amisit. Alarum quoque pennæ ceciderunt, cum quibus volare ad prædam consueverat: quia omnes potentes ejus exstincti sunt, per quos aliena rapiebat.

*Mundus in suo casu saltem despiciendus.*

24. Hæc autem quæ de Romanæ urbis contritione dicimus, [b] in cunctis facta mundi civitatibus scimus.

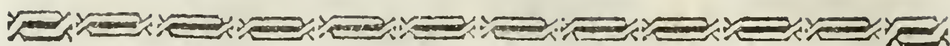
b

Alia etenim loca clade desolata sunt, alia gladio consumta, alia fame cruciata, alia terræ hiatibus absorpta. Despiciamus ergo ex toto animo hoc præsens seculum vel exstinctum: finiamus mundi desideria saltem cum mundi fine: imitemur bonorum facta quæ possumus. Apud Orientem enim & Aquilonem multi sunt, qui pro perfectione vitæ centum cubitis mensurantur. Ex Judæa etenim & Gentilitate, sicut dictum est, ad sanctitatis culmen excreverunt. Quamvis intelligi per Orientem & Aquilonem, etiam justi & peccatores possint. Oriens quippe non immerito justi nominantur, qui sicut in luce fidei nati sunt, in innocentia perstiterunt. Per Aquilonem vero recte peccatores accipimus, qui mentis frigore dilapsi sub peccati sui umbra torpuerunt. Sed quia omnipotentis Dei misericordia etiam tales ad pœnitentiam revocat, compunctione & lacrymis lavat, virtutibus ditat, & usque ad perfectionis gloriam sublevat, non solum ad Orientem centum cubiti, sed etiam ad Aquilonem ducuntur, dum cum justis etiam peccatores per dona & pœnitentiam ad perfectionem veniunt; [c] largiente Domino nostro Jesu Christo, qui cum Patre & Spiritu Sancto vivit & regnat Deus per omnia secula seculorum. Amen. c

*a* Longip. *sicut aquila Roma dilatat.*
*b* Laud. *jam pene in cunctis.* Verius, quam absolute, *in cunctis.*

*c* Carent hæc clausula Val-cl. & pler. Norm.

HO-



# HOMILIA VII.

*Al.* XIX.

*Septem Versuum a 20. ad 27. explicationem complectitur, plurimaque simul exhibet præcepta moralia, de Spiritus sancti donis, gradibusque ad ea ducentibus, de vera perfectione, ac de bonorum operum necessitate.*

Qua discretione in legendis sacris Scripturis opus sit.

1. 
Agna legentium debet esse discretio, ut in sacro eloquio cum quilibet unus sermo dicitur, non semper unam eamdemque rem significare credatur: sicut aliquando Sol in bono, aliquando vero accipitur in malo. Solis etenim nomine aliquando ipse Redemtor noster signatur, aliquando persecutio. Attestante enim libro Sapientiæ, in
Sap. 5. 6. inferno impii dicturi sunt: *Erravimus a via veritatis, & sol justitiæ non luxit nobis*. Et de jactis semi-
Matth. 13. 6. nibus Dominus dicit; *Orto sole a-*
Pater. in Matth. c. 64. *ruerunt*: quia videlicet facta persecutione, in reproborum cordibus prædicationis verba siccantur. Sic leo Dominum signat. Unde scri-
Ap. 5. 5. ptum est: *Vicit leo de tribu Juda*. Sic leonis nomine diaboli similitudo exprimitur, sicut per primum pa-
a storem dicitur: [a] *Adversarius vester*
1. Pet. 5. 8. *diabolus, sicut leo rugiens, circuit quærens quem devoret*. Sic bovis nomine sapiens designatur. Unde scri-
b ptum est: [b] *Non junges bovem &*
Deut. 22. 10. *asinum*, id est, sapientem cum stulto in prædicatione non socies. Sic per bovem fatuus figuratur, sicut
c de eo qui [c] in turpitudine amoris
Prov. 7. 22. captus est, dicitur: *Statimque eam sequitur, quasi bos ductus ad victimam*; id est, sicut fatuus trahitur ad mortem. Hæc igitur dixi, ne quia portam significare Dominum, vel prædicatores, vel Scripturam sacram, vel fidem exposui, ubicumque jam in hoc Propheta porta legitur, signare aliud non credatur.
Cum enim de una porta [d] Prophe- d
ta loqueretur, recte fides intellecta est, quia una est omnium electorum fides. Cum vero aliæ portæ
nominantur, [e] intelligi ora prædica- e
torum possunt, per quæ vera vita cognoscitur, & per quæ ascenditur ad sacramentorum spiritalium cognitionem. Nam porta per quam significari fidem diximus, notandum nobis est quia inferior appellatur. In hac enim vita dum sumus, quasi in imo positi adhuc inferius tenemur. Et recte inferior porta fides est, quia nobis in terra positis aperit cognitionem Dei. Itaque nunc dicitur:

*Portam quoque quæ respiciebat* Vers. 20. 21. & 22.
*viam Aquilonis atrii exterioris, mensus est tam in longitudine, quam in latitudine. Et thalamos ejus tres hinc, & tres inde; & frontem ejus, & vestibulum ejus secundum mensuram portæ prioris: quinquaginta cubitorum longitudinem ejus, & latitudinem viginti & quinque cubitorum. Fenestræ autem ejus, & ve-*
*stibulum, [f] & sculpturæ secundum* f
*men-*

*a* Rotomag. & Tyr. *adversarius noster*.
*b* Laud. & Longip. *non jungas*. Paulo post Laud. *non socias*.
*c* Val-cl. cum Norm. *in amore turpitudinis*.
*d* Suess. Val-cl. & quinque Norm. *Propheta diutius loqueretur*.
*e* Laud. & Suess. *intelligi, sicut & longe superius dictum est; ora* &c.
*f* Laud. & *sculptura*.

*mensuram portæ, quæ respiciebat ad Orientem: & septem graduum erat ascensus ejus, & vestibulum ante eam.*

Pastores quam sedulo suas oves inspiciant & cognoscant.

2. De porta quæ respiciebat viam Aquilonis atrii exterioris, ea ipsa replicantur quæ jam de porta alia superius dicta sunt, atque alia subjunguntur, quæ de prædicta porta Propheta tacuerat. Ut ergo de his latius disseramus, quæ necdum discussa sunt, debemus ea quæ jam dicta sunt, sub brevitate replicare. Porta enim viam Aquilonis respicit, cum prædicator quisque vitam peccatoris agnoscit, eique interiora vitæ per verbum prædicationis aperit. Quæ porta atrii exterioris dicitur. Exterius quippe est atrium vita præsens, in qua omne quod corporaliter agitur, corporaliter etiam videtur. Quæ tam in longitudine, quam in latitudine mensuratur; quia cum ad fidem peccator ducitur, necesse est ut ejus doctor consideret, vel quantum in longitudinem spei, vel quantum in latitudinem caritatis ex ejus admonitione proficiat. Qui enim ad Deum convertitur, si adhuc bona vitæ præsentis sperat, longitudinem non habet, quia brevis est vita in qua spem posuit. Si per terrenarum rerum concupiscentiam, & adhuc per proximi odium coangustatur, latitudinem non habet: quia nescit vel transitoria contemnere, vel se in proximi amore dilatare. Cum vero conversus quisque æternæ vitæ gaudia longanimiter sperat, proximorum molestias cum caritate tolerat, & ea quæ non habet, concupiscere contemnit: longitudinem & latitudinem porta habet, quia gloria prædicatoris, est profectus auditoris. Unde quibusdam per magnum prædicatorem dicitur: *Gaudium meum & corona mea.* Et rursum: *Ecce nunc vivo, si vos statis in Domino.* Atque iterum: *Quæ est nostra spes aut gaudium? Nonne vos ante Dominum?* Longitudo ergo & latitudo portæ est quæ ad Aquilonem respicit: quia cum infidelem quempiam in peccati sui frigore torpentem prædicator ad fidem converterit, per hoc quod eum in longitudinem spei [a] tendit, & in amplitudinem caritatis dilatat, ejus gloriam suam facit. Et quia in cognitione sanctæ Trinitatis ex verbo prædicationis auditores quique in ejusdem Trinitatis amore proficiunt, habet [b] hæc eadem porta thalamos tres hinc, & tres inde: quia omne quod per Testamentum novum [c] de Trinitate Conditor loquitur, hoc etiam de Testamento veteri ostendit. Et cor audientium in amore cœlestis patriæ [d] proficit, ut anima inhærens Deo, quasi sponsa cum sponso in quodam jam thalamo sedeat, atque se a terrenis desideriis funditus avertat.

Longitudo spei, & latitudo caritatis observandæ.

Philipp. 4. 1.

1. Thess. 3. 8.

Ibid. 2. 19.

Tres bene viventium sunt ordines.

Sup. hom. 4. num. 5.

3. Vel certe, ut longe superius dictum est, quia tres sunt ordines bene viventium, bonorum scilicet conjugatorum, continentium, atque prædicatorum: & quia alii etiam in conjugiis positi, amore cœlestis patriæ anhelant: alii autem spe æterni gaudii etiam carnem macerant, omnesque actus terrenos refugiunt, & in cura hujus seculi implicari contemnunt: alii vero & terrena bona despiciunt, & cœlestia [e] gaudia prædicant, quæ cognoverunt: quid isti nisi in spiritali ædificio thalami sunt, in quorum cogitatione & meditatione anima cœlesti sponso socia-

a Suess. *tenet*.

b Non legitur, *hæc eadem porta*, in Gemet. Utic. & al. Norm.

c Val-cl. consentientibus Norm. *de trinitate Conditoris*.

d Recent. ed. *perficit*.

e Ebroic. *bona*.

Anima sancta cœlesti sponso sociatur.

ciatur? Quos tres bonorum ordines, quia non solum Ecclesia ex Gentibus habet, sed aliquando etiam synagoga habuit, dum magna multitudo spiritalium Redemtoris gratiam ardenter exspectavit, porta ædificii cœlestis tres hinc, & tres inde thalamos habet: quia prædicator
a
quisque, cum [a] ad supernam patriam auditorem provocat, & novos patres & veteres anhelasse cœlesti desiderio demonstrat.

Plus exempla quam verba compunctionem generant.

Plus enim plerumque exempla quam ratiocinationis verba compungunt: & cum prædicator dicit quales alii in conjugio, vel in continentia, vel in prædicatione erga omnipotentis Dei amorem in novo Testamento fuerint, vel alii quales in veteri, porta quæ loquitur, ternos ex utroque latere
b
habere se thalamos [b] ostendit. Quæ porta habet & frontem; quia sunt in prædicatoris vita aperta opera quæ videntur. Habet & ante frontem vestibulum: quia priusquam bona opera insinuet, prædicat fidem, per quam anima humiliter veniens, ad bonorum actuum altitudinem sublevetur. Quæ cuncta secundum mensuram portæ prioris sunt, juxta hoc quod subditur:

Vers. 21.

*Quia mensus est quinquaginta cubitorum longitudinem ejus, & latitudinem viginti quinque cubitorum.*

Jubilæus annus quinquagesimus requiem significat.

4. Hæc jam superius latius me dixisse meministis. Per quinquagenarium enim numerum requiem diximus figurari: quia & quinquagesimus annus veteri populo [c] in re-
c
Hom. , . 2.
quiem datus est, quia appellatus est Jubilæus: & septenarius numerus, per quem hoc omne tempus evolvitur, septies multiplicatus, ad quadraginta & novem ducitur. Cui monas additur, quia in unius contemplatione requies æterna perficitur. Idem ergo quinquagenarius numerus nobis in longitudinem est: quia pervenire ad illam requiem non potest, nisi qui ad eam, spem suam modo tendere longanimiter potest.

Ad quam spei longanimitate tendendum.

Quia enim per quinquagenarium numerum ad æternam requiem provocamur, etiam hoc nos omnino instruit, quod in tabernaculo decem cortinæ jussæ sunt fieri, quæ haberent ansulas quinquagenas, & circulos aureos quinquagenos a latere & summitate. [d] cortinæ etenim ta- d
bernaculi, sancti omnes sunt, qui ex diversis virtutum coloribus in sanctæ Ecclesiæ ornamento proficiunt.

Ecclesiæ ornamentum ex variis Sanctorum virtutibus.

Qui & interiora velant, & exteriora omnimodo exornant: quia eorum vita in quantum videtur, ornamentum est; & eorum intellectus intus absconditur, dum cœlestia quæ in mente servant, & dicere non possunt, in eis aliquo modo velantur. Recte autem decem cortinæ sunt, quia [e] per Decalogi custodiam, i- e
psa Sanctorum corda profecerunt. Hyacinthinæ vero ansulæ cortinarum fieri quinquaginta præceptæ sunt. Hyacinthus cœli speciem habet. Ansulæ ergo cortinarum sunt præcepta cœlestia, in quibus ligantur animæ, ut ab inferioribus sublevatæ, superius pendeant. Quæ videlicet ansulæ habent & circulos aureos, intellectum scilicet vera sapientia fulgentem. Qui intellectus, quia esse debet per omnia circumspectus, & cautæ solicitudinis vigilantia munitus, recte per circulos designatur.

In Dei amorem suspendi debemus, & proximo in caritate sociari.

5. Et notandum quod a latere & summitate jubentur ansulæ, vel circuli in cortinis fieri: quia præcepta cœlestia, & intellectus spiritalis, non solum debet nos sursum in Dei amo-

a Laud. *ad superna provocatus.*

b Laud. *tendit.*

c Laud. Longip. Gemet. & al. Norm. sic legendum suadent. In vet. edit. *in requiem datur, qui appellatus.* Alii, *in requiem datus, appellatus est.*

d Sag. & Ebroic. *decem etenim cortinæ.* Ubique Laud. habet, *curtinæ.*

e Editi mutarunt *custodiam*, in *studium*, quod in omnibus legitur.

amorem suspendere, sed etiam proximo in caritate sociare. In eo enim quod Conditorem nostrum diligimus, quasi per superiores ansulas in aere pendemus. In eo vero quod sicut nosmetipsos proximos amamus, ansulas & circulos a latere habemus, ut cortinæ tabernaculi, id est fidelium animæ per caritatem conjunctæ sint, & non per discordiam divisæ. Unde & hic post longitudinem quinquaginta cubitorum, protinus latitudo subjungitur viginti & quinque cubitorum: quæ videlicet latitudo ad caritatem proximi pertinet. Ipsa enim in fratrum amorem se dilatat, atque erga eos omnes quod potest boni operis exercet. Cuncta autem bona opera quæ corporaliter fiunt, per quinque corporis sensus exhibentur, videlicet per visum, auditum, tactum, gustum, odoratum. Quinarius vero numerus per semetipsum ductus ad vicesimum & quintum pervenit; quia bona opera cum agi cœperint, per fervorem animum ad augmentum excitant, & per semetipsa multiplicantur. Unde & latitudinem [a] menti faciunt, ut non sit angusta [b] per teporem, sed expansa in bonis actibus per caritatem. Omnis enim torpor teporis, angustia est: omnis vero benignitas caritatis, magna latitudo. Nam etsi res desunt, quæ fortasse indigenti proximo præbeantur, ampla est substantia voluntatis bonæ, quæ sufficit ad regni retributionem, sicut scriptum est: *In terra pax hominibus bonæ voluntatis*. Sequitur:

Bonorum operum exercitio mens dilatatur.

a

b Pater. in Luc. c. 11.

Bonæ voluntatis ampla substantia.

Luc. 2. 14.

Vers. 22.

*Fenestræ autem ejus, & vestibulum, & sculpturæ secundum mensuram portæ quæ respiciebat ad Orientem.*

5. Cuncta hæc jam superius latius dicta sunt, & idcirco sermo non debet morosa expositione [c] tardari. Hoc tamen magnopere notandum est, quod porta ad Aquilonem ea omnia habere perhibetur, quæ porta ad Orientem: fenestras scilicet contemplationis, vestibulum humilitatis, sculpturam bonæ operationis. Omnes enim qui per hoc quod Deo in conversatione [d] nati sunt, in innocentia persistiterunt, portam ad Orientem habent; quia eis cœlestis regni aditus patet [e] a lumine quod acceperunt. Et omnes qui in peccatis postmodum lapsi, torporis sui frigore sunt depressi, sed dum per pœnitentiam redeunt, ad amorem cœlestis patriæ recalescunt, portam ad Aquilonem habent; quia eis etiam post peccati sui frigus cœlestis regni aditus per misericordiam patet. Ea ergo habere dicitur porta ad Aquilonem, quæ habet porta ad Orientem; quia & conversi peccatores sic ditantur virtutibus, sicut illi sunt divites, qui cadere [f] in peccatum vitaverunt. Unde & Psalmistæ voce per Dominum dicitur: *Cinerem sicut panem manducabam*; quia sic pœnitentes recipit ut justos. Scriptum quippe est de peccatoribus: *Olim in cilicio & cinere pœnitentiam egissent*. Cinis ergo sicut panis comeditur, quando ad auctoris sui gratiam peccator per pœnitentiam sicut innocens revocatur. Porta igitur ad Aquilonem habet fenestras, habet vestibulum, habet sculpturas: quia cum peccator ad vitam post culpas reducitur, sæpe lumen contemplationis accipit, atque de ipsa memoria iniquitatis suæ, gratiam magnæ humilitatis, bonæ quoque operationis efficaciam sumit; ut omne quod fieri præcipitur,

Innocentiæ meritum adæquat vera pœnitentia.

c

d

e

f

Psal. 101. 10.

Matth. 11. 21.



*a* Longip. *in mente*.
*b* Idem *per torporem*.
*c* Vulgati *tardare*, invitis MSS. Laud. Val cl. Longip. &c.
*d* Longip. *juncti sunt*.

*e* Norm. *ad lumen*. Editi, *ex lumine*.
*f* Vatic. & recent. excepto Gussanvil. *in peccati pœnitentiam*. Contradicunt MSS. tum Anglic. tum Gallic.

pitur, in vita ejus quasi sculptum esse videatur.

Ibid.

*Septem vero graduum erat ascensus ejus, & vestibulum ante eam.*

Septem Spiritus sancti donis tamquam totidem gradibus ascendendum.

7. Septem gradibus ad portam ascenditur, quia per sancti Spiritus septiformem gratiam aditus nobis vitæ cœlestis aperitur. Quam septiformem etiam Isaias in ipso nostro capite, vel in ejus corpore, quod nos sumus, enumerans dicit: [a] *Requiescet super eum spiritus sapientiæ & intellectus; spiritus consilii & fortitudinis, spiritus scientiæ & pietatis, & replebit eum spiritus timoris Domini.* Quos gradus, de cœlestibus loquens, descendendo magis quam ascendendo numeravit: videlicet sapientiam, intellectum, consilium, fortitudinem, scientiam, pietatem, timorem. Et cum scriptum sit: *Initium sapientiæ timor Domini*; constat proculdubio, quia a timore ad sapientiam ascenditur, non autem a sapientia ad timorem reditur; quia nimirum perfectam habet sapientia caritatem. Et scriptum est: *Perfecta caritas foras mittit timorem*. Propheta ergo, quia de cœlestibus ad ima loquebatur, cœpit magis a sapientia, & descendit ad timorem. Sed nos qui a terrenis ad cœlestia tendimus, eosdem gradus ascendendo enumeremus, ut a timore ad sapientiam pervenire valeamus. In mente etenim nostra primus ascensionis gradus est timor Domini: secundus, pietas: tertius, scientia: quartus, fortitudo: quintus, consilium: sextus, intellectus: septimus, sapientia. Est enim timor Domini in mente. Sed qualis est iste timor, si cum eo pietas non est? Qui enim misereri proximo ignorat, qui compati ejus tribulationibus dissimulat; hujus timor ante omnipotentis Dei oculos nullus est, quia non sublevatur ad pietatem. Sed sæpe pietas per inordinatam misericordiam errare solet, si fortasse pepercerit quæ parcenda non sunt. Peccata enim quæ feriri Gehennæ ignibus possunt, disciplinæ verbere sunt corrigenda. Sed inordinata pietas cum temporaliter parcit, ad æternum supplicium pertrahit. Ut ergo vera & ordinata sit pietas, ad gradum est alium sublevanda, id est ad scientiam: ut sciat vel quid ex judicio puniat, vel quid ex misericordia dimittat. Sed quid si sciat quid agere quisque debeat, virtutem vero agendi non habeat? Scientia ergo nostra crescat ad fortitudinem, ut cum videt quid agendum sit, hoc agere per mentis fortitudinem possit, ne timore trepidet, & pavore collapsa, non valeat bona defendere quæ sentit. Sed sæpe fortitudo si improvida fuerit, & minus contra vitia circumspecta, ipsa sui præsumtione [b] in casum ruit. Ascendat ergo ad consilium, ut prævidendo præmuniat omne quod agere fortiter potest. Sed esse consilium non potest, si intellectus deest: quia qui non intelligit malum quod agentem gravat, quomodo potest bonum solidare quod adjuvat? Itaque a consilio ascendamus ad intellectum. Sed quid si intellectus magno quidem acumine vigilet, & moderari se nesciat per maturitatem? Ab intellectu ergo ascendatur ad sapientiam, ut hoc quod acute intellectus invenit, sapientia mature disponat. Quia igitur per timorem surgimus ad pietatem, per pietatem ad scientiam ducimur, per scientiam ad fortitudinem roboramur, per fortitudinem ad consilium tendimus, per consilium in intellectum proficimus, per intellectum ad maturitatem sapientiæ pervenimus; septem gradibus ad portam ascendimus, per quam nobis aditus vitæ spiritalis aperitur.

Pater. in Isai c. 20.
a Isai. 11. 2.
Prov. 9. 10.
1. Johan. 4. 18.
Eorum ordo & concatenatio.
b

Ad hæc ascendendum per humilitatem.

8. Bene autem dicitur, quia vestibulum erat ante eam: quia nisi quis

a Laud. *requiescit .... & replevit.*

b Longip. *incassum laborat.*

quis prius humilitatem habuerit, ad hos gradus donorum spiritalium non
*Isai. 66. 2.* ascendit, sicut scriptum est: *Super*
a *quem* [a] *requiescet spiritus meus, nisi super humilem & quietum, & trementem sermones meos?* De quo
*Psal. 83. 6.* per Psalmistam dicitur: *Ascensus in corde ejus disposuit in convalle lacrymarum*. Convallis quippe humilis locus est; & peccator quisque dum se in lacrymis humiliter affligit in corde,
b [b] per ascensum virtutum proficit. Qui rursus ait:
*Ps. 103. 10.* *Emittit fontes in convallibus*; quia omnipotens Deus dona spiritalis gratiæ humilibus præstat.

Et per fidem. 9. Potest quoque per vestibulum fides intelligi. Ipsa quippe est ante
*Pater. in Act. c. 20.* gradus & portam: quia prius ad fidem venimus, ut postmodum per spiritalium donorum gradus, cœlestis vitæ aditum intremus. Non enim per virtutes venitur ad fidem, sed per fidem pertingitur ad virtutes. Cornelius enim Centurio, cujus eleemosynæ ante baptismum Angelo testante laudatæ sunt, non operibus venit ad fidem, sed fide venit ad opera. Nam & ei per Angelum di-
*Act. 10. 4.* citur: *Orationes tuæ & eleemosynæ*
c *ascenderunt in conspectum Dei*. [c] Si enim Deo vero & ante baptismum non crediderat, quem orabat? vel quomodo hunc omnipotens Deus exaudierat, si non ab ipso se in
Nulla, sine fide in verum Deum, opera bona. bonis perfici petebat? Sciebat igitur Creatorem omnium Deum, sed quod ejus omnipotens Filius incarnatus esset, ignorabat. Neque enim poterat bona agere, nisi ante credidis-
*Hebr. 11. 6.* set. Scriptum namque est: *Sine fide impossibile est placere Deo*. Fidem ergo
d habuit, [d] cujus orationes & eleemosynæ placere Deo potuerunt. Bona autem actione promeruit, ut Deum perfecte cognosceret, & incarnationis ejus mysterium crederet, quatenus ad sacramenta Baptismatis perveniret. Per fidem ergo venit ad opera, sed per opera est solidatus in fide. Vestibulum itaque ante gradus est: quia qui prius credidit, ipse post virtutum gradibus ad portæ aditum ascendit. Sequitur: Per bona opera in fide proficimus.

*Et porta atrii interioris contra portam Aquilonis, & Orientalem.* *Vers. 23.*

10. Hoc loco *contra*, non pro adversitate ponitur, sed pro rectitudine: ita enim porta interioris atrii posita monstrabatur, ut porta Aquilonis & Orientis recto ad eam aditu tenderet. Quid est ergo quod porta interior recto itinere posita contra portam Orientis & Aquilonis ostenditur, nisi hoc, quod aperte datur intelligi, quia sive Judaico & Gentili populo, seu justis & peccatoribus, sed post peccata conversis, æque aditus regni cœlestis aperitur? Larga est enim misericordia Creatoris nostri. Et porta interior non solum portam Orientis respicit, sed etiam Aquilonis: quia non solum his qui in innocentia permanent, sed etiam peccatoribus peccata sua pœnitendo damnantibus aperiuntur interioris atrii gaudia: ut ineffabilia mysteria patriæ cœlestis agnoscant, agnoscendo sitiant, sitiendo currant, currendo perveniant. [e] Hæc interni gaudii secreta cognoverat, qui dicebat: *Sitivit anima mea ad Deum vivum, quando veniam & apparebo ante faciem Dei?* Prædicator Gentium ad hunc aditum regni cœlestis anhelabat, cum dicebat: *Cupio dissolvi, &* Non solis innocentibus, sed etiam pœnitentibus, cœlum patet. e *Ps. 41. 3.* *Philipp. 1. 23.*

a Laud. *requiescit*.

b Val-cl. consentientibus Norm. *per ascensum ad virtutem*.

c Editi dissentientibus MSS. Suess. Laud. Val-cl. Longip. & Norm. omnibus, *si enim Deum vere .... non crediderat, quid orabat?* Ex Germ. unus favet editis; alter communem aliorum MSS. lectionem habet.

d In excusis, *operationes*; secus in mss. Anglic. & nostris.

e Editi, *hæc æterni*.

a *& esse cum Christo*. Hæc [a] exsultationis occultæ secreta cognoverat sponsa, quæ dicebat: *Dilectus meus misit manum suam per foramen: & venter meus intremuit ad tactum ejus*. Dilectus etenim manum per foramen mittit, quando virtute sua Dominus nostrum animum per subtilem intellectum pulsat. Et venter in tactu illius contremiscit, quia infirmitas nostra per hoc quod cœlestis gaudii intellectu tangitur, ipsa sua exsultatione turbatur, & fit in mente pavor cum lætitia; quia jam sentit quid de cœlesti gaudio diligat, &
b adhuc metuit, [b] ne non recipiat, quod vix tenuiter sentit. Quid igitur restat, nisi ut se ad perfectionis vitæ cursum dirigant omnes, qui illa gaudia patriæ cœlestis agnoscunt? Unde & hic apte subjungitur:

*Cant. 5. 4.*
De adipiscenda cœlesti gloria spes pavoris non expers.
*Pater. in Cant. c. 34.*

*Ibidem.*

*Et mensus est a porta usque ad portam, centum cubitos.*

Ad perfectionem quo studio contendendum.
** Hom. 6. n. 16.*

11. * [c] Centenarium numerum, quia decies per denarium ducitur, jam superius diximus esse perfectum. Is itaque qui aditum atrii interioris
c videt, profecto necesse est ut per vitam perfectionis currat, & a porta incoationis usque ad consummationis ingressum perveniat. Mensuretur ergo atrium interius, quod a portis exterioribus usque ad portam interiorem tenditur, centum cubitis: ut qui intrare amando cœpit, latitudinem perfectionis habeat in mente; quatenus in eo quem diligit, hunc nec adversa coangustent, nec prospera elevent; sed transitoria cuncta despiciens, quousque ad gaudia secreta perveniat, per atrium perfectionis currat. Sunt etenim multi, qui jam in septem gradibus aditum portæ exterioris intraverunt, juxta quemdam supernæ dispensationis modum, per timorem Dei humiles, per pietatis studium misericordes, per scientiam discreti, per mentis fortitudinem liberi, per consilium cauti, per intellectum providi, per sapientiam maturi; sed adhuc quibusdam necessitatibus obligati, hujus mundi curis inserviunt: & unde jam ex magna parte excusserunt animum, ibi adhuc tenentur inviti. Cumque superimposita terrenæ occupationis portant onera, minus in præceptis cœlestibus exercentur. [d] Anhelare d
medullitus ad æternam patriam non vacat, ipsa in eis sua aliquo modo desideria languescunt: [e] quia nimi- e
rum curis temporalibus præpeditum vera gaudia, quæ cognovit, amare non tantum licet, quantum libet. Hi plerumque a jugo mundi colla mentis excutiunt, omnia deserunt, terrenæ curæ pondera deponunt, atque ut ad cœleste desiderium latius animi sinum laxent, vitam remotam petunt, & in sanctis precibus intenti, sacris meditationibus dediti, quotidiano se fletu afficiunt, & vetustatem cordis igne amoris conflant, atque ad cœleste gaudium accendendo se innovant. Hi plerumque in ipso suo desiderio accensi, exire jam de carne concupiscunt, atque ad vitam præsentem redire post fletum nolunt. Sed tamen differuntur, ut dilatus amor ex ipsa sua dilatione proficiat, & ardenti desiderio quasi quod negatur, crescat. Sic in regione Gerasenorum qui

Qui curis secularibus illigantur, ad eam non sunt expediti.

*a* Val-cl. & alii a Gussanvil. laudati *exspectationis*.

*b* Ita MSS. quotquot consuluimus, vel, *ne non plene recipiat*, aut percipiat. Ubi editi habent, *ne non pereat*, quæ duplex negatio sensum contrarium proposito S. Gregorii efficit.

*c* Ebroic. Gemet. ac alii Norm. *centenarius numerus qui decies per denarium ducitur, pro perfectione semper accipitur*.

*d* Excusi, *& dum anhelare*, invitis MSS.

*e* Ita plerique MSS. In Laud. *quia animo .... præpedito .... quæ cognovit*. Consentit Gussl. mutato *cognovit*, in *cognoverunt*. Vatic. & al. *præpediti .... quæ cognoverunt*.

qui liberatus a legione dæmonum fuerat, jam cum Domino ire volebat, sed tamen ei dicitur: *Revertere in domum tuam, & narra quanta fecerit tibi Dominus*. Sic sponsa in Canticis Canticorum sanctis desideriis anxia loquitur, dicens: *In lectulo meo per noctes quæsivi quem diligit anima mea. Quæsivi illum, & non inveni*. In lectulo enim dilectum quærit, quando in ipso suo otio & vacatione quam appetit, jam videre anima Dominum concupiscit, jam ad eum exire desiderat, jam carere præsentis vitæ tenebris anhelat. Sed quærit illum, & non invenit: quia quamvis magno amore desiderat, adhuc tamen ei non conceditur videre quem amat.

Luc. 8. 39.

Cant. 3. 1.

Pater. in Cant. c. 17.

In otio quærendus est dilectus.

12. Tales itaque Sanctorum mentes quid aliud in hoc desiderio faciunt, nisi quod jam a portis exterioribus per atrium interius ad portam currunt? Quibus sæpe evenit, ut cum se viderint magno cœlestis gratiæ munere compunctos, jam se perfectos existiment, & obedientes putent; sed quia nullus est qui dura præcipiat: patientes esse se credant, sed quia nemo eos per contumelias & adversitates pulsat. Et plerumque contingit, ut spiritale ministerium vel inviti suscipiant, atque ad gubernationem fidelium deducantur. Qui cum magnis tribulationibus fuerint hinc inde pulsati, turbati mente, sese imperfectos inveniunt, qui non pulsati, perfectos se esse crediderunt. Qua ex re agitur, ut se ad semetipsos colligant, & apud se tacite opprobrium suæ infirmitatis erubescant, atque ex ipsa sua confusione [a] roborati, contra adversa patientiam opponant, & ex tribulatione proficiant, qui

Quam longe absint a perfectione plurimi, qui eam adeptos se blandiuntur.

Eam tamen, si pro sua infirmitate humilientur aliquando, assecuturi.

a

prius in otio ex ipsa sua securitate torpebant. Et veraciter esse tales incipiunt, quales se esse prius inaniter putaverunt. Hi itaque cum a portis exterioribus usque ad interiorem portam per boni studii atrium [b] differuntur, hoc ipsum in eis atrium centum cubitis mensuratur; quia dilatione & exercitatione sancta quotidie ad perfectionem proficiunt. [c] Per quotidiana enim desideria in mente proficere, quasi centum est cubitis interius atrium mensurari. Idcirco ergo a portis usque ad portam centum sunt cubiti; ut quasi quædam mora eundi sit ipsa dilatio vivendi, per quam quotidie in virtutibus crescitur, ut ad interiorem aditum perfectius perveniatur. Sequitur:

b

c

*Et eduxit me ad viam Australem, & ecce porta quæ respiciebat ad Austrum: & mensus est frontem ejus, & vestibulum ejus juxta mensuras superiores: & fenestras ejus, & vestibula in circuitu, sicut fenestras cæteras, quinquaginta cubitorum longitudinem, & latitudinem viginti-quinque cubitorum. Et in gradibus septem ascendebatur ad eam: & vestibulum ante fores ejus*.

Vers. 24. 25. & 26.

13. Cuncta hæc in Orientis & Aquilonis porta jam dicta sunt, & congruum non est, ut ea quæ semel ac secundo exponentes diximus, sæpius replicemus. Notandum tamen nobis est, quia in spiritali ædificio alter aditus ad Orientem, alius ad Aquilonem, atque alius ad Austrum patet. Sicut enim Aquilonis frigore peccatores, ita per Australem viam ferventes spiritu designantur: qui calore sancti Spiritus accensi, velut in meridiana luce virtutibus [d] excre-

Per Orientem, Aquilonem & Austrum qui fidelium status designati.

d

a Sueff. *revocati*.

b Excusi contra MSS. omnium Anglic. & Gallic. fidem habent, *deferuntur*; & infra *dilectione*, pro *dilatione* magno sensus detrimento: hic [enim significatur fideles a statu perfectionis differri, ut suæ infirmitatis conscii, humilientur: qua dilatione fit ut *per quotidiana desideria* proficiant.

c Ebroic. *& dum quotidiana desideria in mente proficiunt, quasi centum cubitis interius atrium mensuratur*.

d Longip. *exercentur*.

crescunt. Pateat itaque porta ad Orientem, ut hi qui sacramenta fidei bene incoaverunt, & in nulla postmodum vitiorum profunditate demersi sunt, ad gaudia secreta perveniant. Pateat porta ad Aquilonem, ut hi qui post incoationem caloris & luminis in peccatorum suorum frigore & obscuritate dilapsi sunt, per compunctionem pœnitentiæ ad veniam redeant, & quæ sit internæ retributionis vera lætitia cognoscant. Pateat porta ad Meridiem, ut hi [a] qui sanctis desideriis in virtutibus fervent, per spiritalem intellectum quotidie interni gaudii mysteria penetrent. Inter hæc autem quæri potest, cum quatuor hujus mundi partes sint, cur in hoc ædificio [b] exterioris atrii non quatuor, sed tres portæ esse memorantur? Quod recte quærendum fuerat, si Propheta non spiritale, sed corporale ædificium vidisset. Sancta enim Ecclesia, id est spiritale ædificium, ut ad secreta gaudia pertingat, tres solummodo portas habet, videlicet fidem, spem, atque caritatem: unam ad Orientem, aliam ad Aquilonem, tertiam ad Meridiem. Porta quippe ad Orientem est fides, quia per ipsam lux vera nascitur in mente. Porta ad Aquilonem spes; quia unusquisque in peccatis positus, si de venia [c] desperaverit misericordiam funditus perdit. Unde necesse est, ut qui per suam iniquitatem exstinctus est, per spem [d] misericordiæ reviviscat. Porta ad Meridiem caritas, quia igne amoris ardet. In meridiana etenim parte sol in altum ducitur, quia per caritatem lumen fidei in Dei & proximi dilectione sublevatur. Tribus igitur portis ad interius atrium tenditur, quia per fidem, spem, atque caritatem ad gaudia secreta pervenitur. Alia quoque quæstio oritur, cur porta atrii interioris posita contra portam Orientis & Aquilonis dicitur, & quod ad Australem portam pateat, tacetur. Sed quia per Orientem incoantes, per Aquilonem lapsos diximus designari, dignum fuit ut vel de incoantibus, quibus adhuc sol in tepore est, vel etiam de lapsis, sed [e] per conversionem redeuntibus, aperte diceretur, quod eis porta atrii interioris pateat, quatenus ex ipsis nos certos faceret, de quibus dubitari potuerat. Hoc autem de porta Australi dicendum non erat; quia eos ad gaudia interna pertingere, qui fervore spiritus in virtutibus permanent, nullus ignorat. [f] (Usus quippe est sacri eloquii, ea de quibus dubitari poterat aperte dicere, & ea quæ constant tacere: sicut per Psalmistam dicitur: *Irritaverunt Moysen in castris, Aaron sanctum Domini*. Aaron quippe, exigente populo, idolum fecerat; & recte poterat de vita ejus dubitari. Moyses ergo sanctus non dicitur, quia sanctus esse ab omnibus scitur; & Aaron sanctum Domini nominat, ut nobis de vita illius dubietatem tollat.) Sequitur: *Ps. 105. 16.*

*Et cælatæ palmæ erant, una hinc; & altera inde in fronte ejus.* *Vers. 26.*

14. Quid hoc est, quod prius in frontibus pictura palmarum, nunc autem cælatæ palmæ in fronte esse memorantur? In cælatura quippe lapidum foris opera esse videntur. Sed, sicut jam superius diximus, pictura palmarum est ostensio signorum. Nunc vero cælatura palma- *Bona opera signis præstantiora.*

*a* Laud. Suess. Longip. *qui post acceptæ lucis initium, sanctis* &c.

*b* Suess. *hæ exteriores non quatuor, sed tres.*

*c* Ita MSS. Anglic. Norm. & pene omnes, ac potiores. In vulgatis legitur, *desperaverit, funditus perit.*

*d* Laud. & Suess. *ad misericordiam reviviscat.*

*e* Gemet. & alii e Norm. *per confessionem.*

*f* Inclusa uncinis restituimus ex MSS. Laud. & Longip. Absunt a Norm.

marum dicitur, ut bonorum operum demonstratio designetur. Ipsis enim summis prædicatoribus dicitur: *Videant opera vestra bona, & glorificent Patrem vestrum qui in cælis est*. Qui igitur in vita sua impressa esse sancta opera demonstrant, palmas in fronte cælatas habent: quia quanta illos in posterum victoria sequatur, jam nunc in sanctis suis operibus ostendunt. Vel certe quia fidem per Orientis, spem per Aquilonis, caritatem vero per Australem portam diximus designari; notandum nobis est, quia in Orientis porta pictura palmarum, [a] in Aquilonis vero & Meridiei, cælatura esse perhibetur: quia contingit sæpe, ut hi qui adhuc incoantes sunt, necdum se in operibus solidis ac magnis exerceant: hi vero qui post iniquitates ad virtutes redeunt, plerumque ut culpas suas ante omnipotentis Dei oculos tegere valeant, in magnis operibus exercentur. Et qui jam fervore spiritus in virtutibus excreverunt, [b] quasi Meridies in sanctis actibus inardescunt. In Orientis ergo porta pictura est, in Aquilonis vero & Meridiei, cælatura: quia signum victoriæ quod in incoantibus ostenditur, hoc in revertentibus atque ferventibus jam solidius & robustius tenetur.

Matt. 5. 16.

a In bonis operibus aliquando pœnitentes innocentibus alacriores.

b

Nec in prosperis exsultandum; nec in adversis deficiendum.

15. Notandum quoque magnopere est, quod dicitur: *Hinc & inde*. Omnes enim qui ad vitæ aditum tendimus, & ex dextro & ex sinistro latere habere palmam debemus. Quod enim hinc & inde dicitur, latus utrumque signatur. A dextro igitur palmam habet is, quem prospera non extollunt: a sinistro palmam habet is, quem adversa non dejiciunt. Quasi ex utraque parte portabat Paulus palmam cum diceret: *Per arma justitiæ a dextris & a sinistris, per gloriam & ignobilitatem, per infamiam & bonam famam: ut seductores, & veraces*. Non hunc adversa frangebant, non prospera in mentis tumorem sublevabant. Hinc inde ergo gestabat palmam, quia & in adversitate fortis, & in prosperitate humilis permanebat. Quisquis enim de prosperis extollitur, habere in dextera parte palmam nescit. Quisquis in adversitatibus frangitur, portare palmam a sinistro latere ignorat. Ut ergo hinc & inde palma gestetur in fronte, adesse semper nostris mentibus debet & in adversis fiducia, & in prosperis timor: ne aut adversa in desperationem pertrahant, aut prospera animum in sui fiduciam extollant. Hinc est quod idem egregius prædicator dicebat: *Scio & humiliari, scio & abundare: ubique & in omnibus institutus sum. Et satiari & esurire, & abundare & penuriam pati: omnia possum in eo qui me confortat*.

2. Cor. 6. 7.

Phil. 4. 12.

Ars hæc quanto adnisu addiscenda.

16. Nunquidnam, fratres, ars est aliqua, humiliari & abundare, satiari & esurire, abundare & penuriam pati: ut pro magno se ista scire tantus prædicator insinuet? Ars omnino, & mira disciplinæ scientia, quæ toto nobis cordis est adnisu discenda. Quem enim penuria sua non frangit, a gratiarum actione non retrahit, in rerum temporalium desiderium non accendit, scit humiliari. Hoc enim loco Apostolus humiliari, dicit penuriam pati. Nam statim e contrario subjungit: *Scio & abundare*. Qui enim acceptis rebus non extollitur, qui eas ad usum vanæ gloriæ non intorquet, qui solus non possidet quod accepit, sed hoc cum indigentibus misericorditer dividit, scit abundare. Qui acce-

a Scilicet *portis*. Ubi emendandi vulgati qui habent, *Aquilone vero & meridie*.

b Longip. & Val-cl. *quasi in meridie*.

acceptis alimentis non ad ingurgitationem ventris utitur, sed ad reparationem virtutis, nec plus carni tribuit, quam necessitas petit, scit satiari. Qui alimentorum inopiam sine murmuratione tolerat, nec pro necessitate victus agit aliquid unde anima peccati laqueum incurrat, scit esurire. Quem ergo nec in abundantia superbia elevat, nec in necessitate cupiditas irritat, novit abundare, novit penuriam pati. Qui cum statim subderet, *Omnia possum*; ne elationis esse verba crederemus, a-
a adjunxit [a] in quo, *In eo qui me confortat*. Ecce in altum ramus prodiit, sed quia in radice se tenuit, in viriditate permansit. In altum enim surgens aresceret, si se a radice divisisset. Sibi enim nihil tribuit, quia omnia se posse non in se; sed in eo qui se confortat, fatetur. Hinc & inde ergo prædicator egregius palmam habet, quem nec abundantia in superbiam, nec inopia ad avaritiam pertrahit.

Quomodo lætis & adversis rebus utendum.

17. Discamus itaque, fratres, non solum in prosperis, sed in adversis quoque gratias agere. Pater enim nobis ex pietate sua factus est Conditor noster, nosque adoptivos filios ad hereditatem regni cœlestis nutrit. Et non solum donis reficit, sed etiam flagellis erudit. Discamus igitur abundare, ut cuncta quæ ab eo accepimus, cum indigentibus partiamur. Et mentem abundantia non elevet, ne fortasse gaudeat quia hoc adest sibi, quod deest alteri, & non jam communi
Pater. in Luc. c. 23. bono, sed proprio lætetur. A pri-
b vato gaudio Veritas [b] ad commune discipulos revocat, cum eos de prædicatione redeuntes, & de subjectione dæmonum lætantes admonet, dicens: *Nolite gaudere super hoc, sed potius gaudete & exsultate, quia nomina vestra scripta sunt in cœlo.* Luc. 10. 20. Non enim omnes electi dæmonia ejiciunt, sed tamen electorum omnium nomina cœlo tenentur adscripta. Admonentur ergo [c] discipuli privatam lætitiam deponere, de communi autem & perpetua felicitate gaudere. c Quisquis itaque in eo gaudet quod alter non habet, ex ipsa sua abundantia deterior factus, [d] gaudium d privatum habet. Contra hujus nos appetitum abundantiæ Johannes admonet, dicens: *Nolite diligere mundum, neque ea quæ in mundo sunt.* Pater. in 1. Job. c. 3. 1. Johan. 2. 15. Qui mox rationem subdidit, quare: *Si quis diligit mundum, non est caritas Patris in eo.* Ibidem. *Nemo enim potest duobus dominis servire*, Matt. 6. 24. quia non valet simul transitoria & æterna diligere. Si enim æternitatem diligimus, cuncta temporalia in usu, non in affectu possidemus. Qui eamdem rationem protinus subdidit, dicens: *Quia omne quod in mundo est, concupiscentia carnis est, & concupiscentia oculorum, & superbia vitæ.* 1. Johan. 2. 16.

Avaritiæ & superbiæ affinitas.

18. Ideo enim habere aliquid homines, & ultra quam necesse est, concupiscunt, ut habendo superbiant: & quia hoc alius non habet, se in cogitationibus extollant. Quisquis itaque talis est, adhuc ad portandam abundantiam doctus non est. Sæpe autem quod avaritia ex appetitu suggerit, necessitatem putat: & cum minora sufficiant, dolet majora deesse; atque incautus animus quamdam quasi necessitatem patitur quam parit. Et cum nimia sint quæ desiderat, suam sibi avaritiam aliquo modo excusat. Abundantia itaque superbiæ [e] vicina est. Quam e si quan-

a Deest *in quo*, in omnibus ed. Legitur in MSS. Laud. Val-cl. Gemet. ac aliis Norm.

b Plerique Norm. consentiente Val-cl. *ad commune bonum*.

c Longip. *electi discipuli*.

d Ebroic. & Lyr. *gaudio privato hoc habet*.

e Vel, *e vicino est*, ut habent plur. MSS.

ſi quando etiam cupiditas intercepit, hanc, ut ita dixerim quaſi [a] peregrina captivitas invaſit. Si igitur abundandi artem ſcire volumus, neceſſe eſt, ut non ſolum ea quæ vicina ſunt, ſed ea etiam quæ de longinquo veniunt, vitia fugiamus. Diſcamus penuriam pati, ne ea quæ non habemus, habere etiam cum culpa requiramus; nec felices putemus, quos rebus onuſtos cernimus. Nimia valde ſunt ea, quæ ſibi quaſi in ſumtus vitæ præſentis præparant. Multa portant, ſed in via brevi magna eſt nobis in hoc itinere ſocia paupertas, quæ animum non anguſtat, cum deeſt terrena ſubſtantia de qua æterno judici rationes ponamus. Liberius ad patriam tendimus, quia quaſi in via pondere caremus.

a Non ſolum vicina ſed remota vitia ſunt cavenda.

In via ad patriam paupertas fida comes.

Satiari diſcemus & eſurire.

19. Diſcamus ſatiari, ne in ſumendis alimentis corporis, gulæ magis quam neceſſitati ſerviamus. Plus enim concupiſcentia quam neceſſitas petit. Et ſæpe dum carnis inopiæ ſatisfacere curamus, voluptas ſubrepit, modum refectionis excedit. Unde fit, ut culpa tranſeat ad culpam: quia plerumque inde alia tentatio carnis naſcitur, dum carni immoderatius in refectione ſervitur. Ex peccato etenim primi hominis infirmante natura in hoc mundo cum noſtris tentationibus naſcimur. Et caro nobis aliquando adjutrix eſt in bono opere, aliquando autem ſeductrix in malo. Si igitur ei plus quam debemus, tribuimus, hoſtem nutrimus. Et ſi neceſſitati ejus, quæ debemus, non reddimus, civem necamus. Satianda itaque eſt caro, ſed ad hoc uſque, ut in bono nobis opere famulari ſufficiat. Nam quiſquis ei tantum tribuit, ut ſuperbiat, ſatiari penitus ignorat. Ars itaque magna eſt ſatiari, ne unuſquiſque per ſatietatem carnis ad iniquitatem prorumpat turpitudinis. Diſcamus eſurire, ut nobis propter abundantiam ſequentem noſtra hic inopia placeat, ne nos ventris [b] neceſſitas ad culpam trahat, ne peccatum menti ipſi indigentia ſuggerat: & dum caro fame afficitur, ad cupiditatem animus irritetur, & quærat cum culpa providere, unde carni valeat in neceſſitate ſatisfacere: ne cor in indignationem proſiliat, & linguam in murmurationis amaritudinem accendat. Qui igitur in carnis ſuæ inopia ſe hinc inde circumſpicit, atque a peccati laqueo cuſtodivit, novit eſurire. b

20. Nos itaque, fratres cariſſimi, iram atque avaritiam in adverſitate fugientes, & elationem & immoderata gaudia in proſperitate declinantes, quia per fidem, ſpem, atque caritatem, interioris vitæ atrium tribus portis intrare concupiſcimus, palmas hinc & inde teneamus. Libet adhuc [c] alterum civem cœleſtis patriæ ad mentem reducere, & qualiter hinc inde palmam teneat, demonſtrare. Beatus etenim Job cum eſſet viris Orientalibus ditior, & ei proſpera cuncta ſuppeterent, [d] filii pollerent, familia creſceret, greges exuberarent, in tanto omnipotentis Dei timore perſtitit, ut inter cuſtodiam diſciplinæ, inter acta juſtitiæ, inter multa humilitatis obſequia, miſericordiæ operibus intentus, ſacrificiis offerendis deditus, holocauſta Domino pro ſingulis filiis immolaret, ne quis eorum ſaltem in corde peccaſſet. Penſemus ergo, quanta ei erat cuſtodia boni operis, qui in filiis ſuis expiabat ſacrificiis culpas cordis. Sed quam juſtus eſſet, in proſperitate innotuerat:

Ira & avaritia in adverſitate; elatio & immoderata lætitia in proſperitate cavendæ.

c

Exemplum Job.

d

L 2

*a* Ebroic. *peregrini captivitas.*
*b* Lyran. *ingluvies.*
*c* Gemet. & alii quatuor Norm. *alterum quidem . . . . militiam ad mentem.*
*d* Vulgati habent, *filiis polleret*, ex unanimi MSS. conſenſu caſtigandi.

rat : valde autem ignotum erat ſi perſeverare juſtus & inter flagella potuiſſet. Tangendus ergo erat verbere, ut vir ille ſanctus in proſperis, interrogaretur adverſis: ut qui notus erat omnipotenti Domino, notus per flagella fieret nobis & ſibimetipſi. Diſponente itaque Domino conſumti ſunt greges, interfecti cuſtodes, everſa domus, exſtincti filii, percuſſa caro a planta pedis uſque ad verticem. Remanſit uxor incolumis, quæ verborum jaculis vulnera augeret. Sed hanc vir ſanctus in tentatione, ſanus in vulnere prudenter docet, eique reſpondet,
Job. 2. 10. dicens : *Si bona accepimus de manu Domini, mala quare non ſuſcipiamus?* Amici quoque ad conſolandum veniunt, ad contumelias prorumpunt, & in dolore vulnerum, addunt adhuc vulnera verborum. Immiſericordem dicunt, raptorem nominant, violentum denuntiant, oppreſſorem pauperum fatentur. Quid igitur miles Dei faceret inter dolentia
a. vulnera & amara verba [a] deprehenſus? Ecce flagella Dei & verba hominum ſimul afflictum animum ad deſperationem premunt : ſed virtute ſpiritus plenus, carnis vulneribus jacens, mentis robore ſtans, contra deſperationis impulſum reduxit ad memoriam bona quæ egerat. Quia
Job. 29. 15. miſericors fuerat, dicit : *Oculus fui cæco, & pes claudo.* Et rurſum :
Ibid. v. 16. *Pater eram pauperum.* Quia & diſciplinæ cuſtos & benignus, dicit :
Ibid. v. 25. b *Cumque ſederem quaſi rex, [b] circumſtante me exercitu, eram tamen mærentium conſolator.* Quia humilis
Job. 31. 13. fuerit, dicit : *Si contemſi ſubire judicium cum ſervo meo & ancilla mea, cum diſceptarent adverſum me.*
Ibid. v. 19. Quia hoſpitalis fuerit, fatetur : *Si deſpexi prætereuntem, eo quod non habuerit indumentum.* Quia largus in donis, dicit : *Si non benedixerunt* Ibid. v. 20.
*mihi latera ejus, & de velleribus ovium mearum calefactus eſt.* Quia violentus non fuerit teſtatur, dicens:
*Si levavi ſuper pupillum manum* Ibid. v. 21.
*meam, cum viderem me in porta ſuperiorem.* Quia de inimici periculo nunquam exſultaverit, dicit ; *Si gaviſus* Ibid. v. 29.
*ſum ad ruinam ejus qui me oderat.* Quia patiens fuit, & etiam ſuorum malitiam æquanimiter pertulit, dicit : *Si non dixerunt viri* Ibid. v. 31.
*tabernaculi mei : Quis det de carnibus ejus ut ſaturemur?* Quid eſt ergo, quod vir ſanctus tot ſuas virtutes inter flagella enumerat? Quid eſt, quod ore ſuo opera quæ fecerat, laudat: niſi quia inter vulnera & verba quæ hunc ad deſperationem trahere poterant, ad ſpem animum reformat? Et qui in proſperitate humilis fuit, revocatis bonis ſuis ad memoriam, infractus in adverſitate permanſit. Cujus enim animum inter tot flagella, illa verba ad deſperationem non impellerent, niſi ſibi ad memoriam bona quæ fecerat revocaſſet? Vidit igitur ſanctus vir mentem ſuam auditis tot malis ad deſperationem concuti, & mirabiliter ſtuduit in ſpe certa ex bonis ſuis actibus ſolidari. Sic impletur quod ſcriptum eſt : *In die bo-* Eccli. 11. 27.
*norum ne immemor ſis malorum, & in die malorum ne immemor ſis bonorum.* Si enim cum bona habemus, malorum reminiſcimur, quæ aut jam paſſi ſumus, aut adhuc pati poſſumus : accepta bona mentem non elevant, quia eorum gaudium timor memoriæ malorum premit. Et ſi cum mala habemus, bonorum reminiſcimur, quæ aut jam accepimus, aut adhuc nos poſſe accipere ſperamus, malorum pondus animum in deſperationem non deprimit, quia hunc ad ſpem memoria bonorum le-

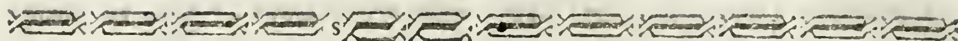
*a* Ita Laud. & omnes alii MSS. noſtri. Editis magis placuit, *depreſſus*.

*b* Excuſi, *circumſpectante me exer.*

levat. Si itaque fratres cariſſimi, ſic per præcepta Dominica & per Sanctorum exempla gradimur, ut nos nec proſperitas elevet, nec adverſitas frangat, habere nos ante omnipotentis Dei oculos palmas hinc & inde monſtramus. [a] Cui eſt honor & gloria, in ſecula ſeculorum. Amen.

a Additur in Laud. Sueſſ. Longip. *Latemur ergo in ejus adjutorio, qui in ſuis nobis ſequacibus, omnia quæ præcepit oſtendit omnipotens Redemtor noſter, qui vivit & regnat cum Patre in unitate Spiritus ſancti Deus per omnia ſecula ſeculorum. Amen.*





al. xx.

# HOMILIA VIII.

*Versus 27. ac reliqui usque ad 38. inclusive plerique cursim, alii fusius exponuntur, & dogma de Resurrectione potissimum adstruitur.*

In expositione sacræ Scripturæ repetitiones caveantur.

1. Rophetæ verba, quæ largiente Domino hodie caritati vestræ loquenda sunt, lectione magis indigent, quam expositione. Ea enim in tribus portis interioribus replicantur secundo iam, vel tertio de exterioribus dicta quæ sunt. Pauca vero in earum descriptione permutantur. Unde necesse est ea nos quæ jam dicta sunt, legendo transcurrere, ut ea quæ necdum dicta sunt, licentius possimus enodare. Itaque nunc dicitur:

a

Vers. 27. 28. 29. & 30. *Et porta atrii interioris* [a] *in viam Australem: & mensus est a porta usque ad portam in via Australi, centum cubitos. Et introduxit me in atrium interius ad portam Australem: & mensus est portam juxta mensuras superiores, thalamum ejus, & frontem ejus, & vestibulum ejus eisdem mensuris: & fenestras ejus, & vestibulum ejus in circuitu quinquaginta cubitos longitudinis, & latitudinis vigintiquinque cubitos,* [b] *& vestibulum per gyrum.*

b

* Maxime hom. superiori.

Cuncta hæc * superius dicta atque exposita esse meministis. Necdum vero est dictum quod de eodem vestibulo subditur:

Vers. 30. & 31. *Longitudine viginti & quinque cubitorum, & latitudine quinque cubitorum: & vestibulum ejus ad atrium exterius.*

Atque iterum hoc quod jam superius dictum fuerat, replicatur, cum dicitur: *Et palmas ejus in fronte.* Ibidem. Et statim quod adhuc dictum non fuerat, subditur: *Et octo gradus erant in quibus ascendebatur* [c] *ad eam.* Ibidem. c Hoc quoque quod de Australi porta scriptum est, de Orientali quoque porta in eodem ordine narratur. Nam protinus subinfertur:

*Et introduxit me in atrium interius per portam Orientalem: & mensus est portam secundum mensuras superiores, thalamum ejus, & frontem ejus, & vestibulum ejus sicut supra: & fenestras ejus, & vestibula ejus in circuitum longitudine quinquaginta cubitorum, & latitudine vigintiquinque cubitorum. Et vestibulum ejus, id est* [d] *atrii interioris, & palmæ cælatæ in fronte ejus hinc & inde, & in octo gradus ascensus ejus.* Vers. 32. 33. & 34. d

Ea quoque, quæ de Australi porta & Orientali dicta sunt, in eisdem verbis etiam de porta quæ ad Aquilonem respicit, replicantur. Nam subditur:

*Et introduxit me ad portam quæ res-* Vers. 35. 36. & 37.

*a* In editis, *in via australi.*
*b* Plur. MSS. *& vestibulum ejus per gyrum.*
*c* Laud. cum Longip. *per eam.*
*d* Longip. concinentibus Laud. & Suess. *atrii exterioris*; quod emendandum putamus.

*respiciebat ad Aquilonem, & mensus est secundum mensuras superiores, thalamum ejus, & frontem ejus, & vestibulum ejus, & fenestras ejus per circuitum, longitudine quinquaginta cubitorum, & latitudine viginti quinque cubitorum. Et vestibulum ejus respiciebat in atrium exterius, & calatura palmarum in fronte illius hinc & inde, & in octo gradibus ascensus ejus.*

Legis opera exteriora, veteris Testamenti patres præcipiebant; cordis custodiam, novi doctores.
* Sup. hom. 6. & 7.

2. Quid itaque interiori atrio, quid thalamo, quid frontibus, quid vestibulo, quid fenestris, quid longitudine & latitudine, quid palmarum cælatura signetur, late jam * superius diximus: nec oportet ut in eisdem iterum, sed in his solummodo quæ necdum dicta sunt, occupemur. Nunc ergo quærendum nobis est, quæ istæ tres portæ interiores sint: vel quid est quod earumdem portarum vestibula vigintiquinque cubitis in longitudine, & quinque cubitis in latitudine metiuntur: vel cur ad eas non septem, sicut de portis exterioribus dictum fuerat, sed octo gradibus ascenditur. Porta enim [a] atrii interioris quæ superius dicta est, de his tribus portis interioribus non est: quia illa contra Orientis & Aquilonis portam respicere dicitur, istæ autem singulæ interius ad Austrum vel Orientem & Aquilonem positæ esse memorantur. Unde recte [b] per illam aditus interior designatur; quia sicut præcedenti locutione jam dictum est, vel Judæis & Gentilibus, vel incoantibus atque in bono [c] perseverantibus, vel a bono cadentibus, sed post culpas per pœnitentiam surgentibus patet. Nunc autem postquam singulæ in Oriente & Aquilone & Austro portæ descriptæ sunt, cur interioris atrii rursum portæ singulæ in Austro & Oriente atque Aquilone describuntur? Aspirante Domino, magna intentione opus est sinum tantæ profunditatis indagare. Si enim portarum nomine sanctos prædicatores accipimus: sciendum nobis est, quia una est Ecclesia in prædicatoribus Testamenti veteris ac novi. Portæ autem, septem vel octo gradus habent: quia sancti Spiritus septiformem gratiam concorditer prædicant: [d] octavo vero gradu annuntiant præmium retributionis æternæ. Unde scriptum est: [e] *Da partem septem, necnon & octo.* Quid itaque dicere possumus exteriores portas, nisi antiquos patres fuisse, qui per præcepta Legis noverant opera populi magis, quam corda custodire? ut interiores portas prædicatores sanctæ Ecclesiæ debeamus accipere, qui spiritalibus monitis discipulorum corda custodiunt, ne malis, quæ non faciunt, vel in cogitationibus delectentur. Per illas enim septem gradibus ascendi dicitur, istarum vero octo graduum ascensus esse perhibetur: quia & in veneratione Legis dies septimus fuit, & in novo Testamento octavus dies in sacramento est: is videlicet, qui Dominicus appellatur, qui tertius a passione, sed octavus a conditione est, quia & septimum sequitur.

Eccle. 11. 2.

Non incipientibus, sed perfectis mystica & alta prædicaverunt Apostoli.

3. Sin vero portarum nomine solos intelligimus sanctos Apostolos designari, qui videlicet primi nobis sunt sanctæ Ecclesiæ prædicatores, & nos fidem, spem, atque caritatem summopere tenere docuerunt: ipsi itaque nobis in his virtutibus portæ sunt, qui nos per easdem virtutes ad interiorem intellectum æterna.

*a* Sueff. *atrii exterioris*, sed mendose.
*b* Laud. *per illas... qui sicut* &c.
*c* Addunt, *opere*, Gemet. cum aliis Norm. & Longip.
*d* Laud. Sueff. Longip. Val-cl. *octavum vero gradum annuntiant retributionis æternæ*.
*e* Vulgati, *da partes*. Sequimur MSS. Laud. Longip. Norm. &c. Vide quæ supra observavimus nota *a* *pag.* 38. ad hom. 4. olim decimam sextam, num. 2.

æternæ sapientiæ perducunt. Sed si
a ipsi exteriores portæ sunt, [a] quos accipimus interiores? Si vero ipsi interiores sunt, quos intelligimus exteriores? Qua in re intelligi utiliter potest, quia ipsi nobis exteriores simul & interiores portæ sunt. Cum enim adhuc incoantibus non alta & mystica, sed quædam quæ capi prævalent, prædicant, portæ ex-
b teriores sunt: cum vero perfectis [b] profunda & mystica loquuntur, portæ interiores. Videamus qualiter
1. Cor. 3. 1. porta exterior pateat: *Non potui vobis loqui quasi spiritalibus, sed quasi carnalibus, tamquam parvulis in Christo lac vobis potum dedi, non escam*. Videamus qualiter porta in-
Ibid. 2. 6. terior pateat: *Sapientiam loquimur inter perfectos*. Videamus utrum ipsa eadem sit porta interior & exterior:
Rom. 1. 14. *Sapientibus & insipientibus debitor*
2. Cor. 5. 13. *sum*. Qui rursum dicit: *Sive mente excedimus, Deo; sive sobrii sumus, vobis*. In hoc enim quod contemplando & loquendo sapientibus mente excedit, porta interior est: in hoc vero quod parvulis sobrie in prædicatione se temperat, & quanta ebrietate spiritus infundatur in mente cum prædicat non ostendit, exteriorem portam se esse manifestat. Ipsi itaque & exteriores portæ nobis sunt & interiores, qui nos & in primo aditu fidei, spei, atque caritatis instituunt: & cum jam proficientibus cœlestis regni mysteria prædicant, per subtiliorem sensum nos ad interiora perducunt.

Non in septimo virtutis gradu standum est, sed ad octavum perveniendum.

4. Unde & per septem gradus prius ascensus earum describitur, & postmodum per octo. Per octavum etenim gradum illius vitæ mysteria signantur, quam in secretis suis [c]
c perfecti intelligunt, quia jam cuncta temporalia mente transcendere noverunt, qui præsentem vitam quæ septem dierum curriculo evolvitur, plene despiciunt, qui de intima contemplatione pascuntur. Habent igitur portæ spiritalis ædificii septem gradus: quia timorem Domini, pietatem & scientiam, fortitudinem & consilium, intellectum & sapientiam suis auditoribus prædicant. Sed cum jam omnia dimitti præcipiunt, cum nihil in hoc mundo diligi admonent, [d] nil per d affectum teneri, cum contemplationi cœlestis patriæ intendi, atque in ejus suadent mysteriis delectari, gradum addunt, & ad interiora trajiciunt. Iste gradus docente Veritate cuidam ostensus est, cui cum Legis præcepta dicerentur, respondit: *Hæc* Matth. 19. 20. *omnia custodivi a juventute mea*. Quasi enim jam in septem gradibus stabat, cum a juventute sua omnia custodisse se diceret. Sed ei mox dicitur: *Adhuc unum tibi deest: Si* Ibid. v. 21. *vis perfectus esse, vade, vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & habebis thesaurum in cælo, & veni sequere me*. In quibus verbis octavum quidem gradum vidit, sed ascendere noluit; quia tristis abscessit. Quisquis itaque contemtis rebus temporalibus æternitatis contemplatione pascitur, cœlestis regni gaudia rimatur, post septem gradus quos timendo & operando atque intellectu sapientiæ succrescendo tenuit, octavo gradu interioris portæ aditum intravit.

Pater. Exc. in Ps. 6. Per octavum numerum, judicium extremum & resurrectio designantur.

5. Per octavum quoque numerum & dies æterni judicii, & carnis resurrectio designatur. Unde & Psalmus, qui [e] pro octava scribitur, a pavore judicii est incoatus, cum dicitur: *Domine, ne* e *in ira tua arguas me, neque in furore tuo corripias me*. Nunc enim Ps. 6. 1. tempus est misericordiæ, in illo autem judicio dies iræ. In quo videli-

*a* Laud. *quos aspicimus*.
*b* Suess. *summa & mystica*. Laud. *profunda summa & mystica*.
*c* Ebroic. & Sagiens. *perfecte*.
*d* Ebroic. *nil imperfectum tenere*.
*e* Multi sunt qui pro octava inscribuntur. At iste primus est.

licet die, omne hoc tempus finitur quod septem diebus evolvitur. Quia autem post septem dies sequitur, jure octavus appellatur. In quo & caro nostra resurget ex pulvere: ut sive bona, sive mala quæ egit, recipiat a Veritate. Unde & per Legem quoque octavo die fieri circumcisio jubetur. Nam per membrum quod circumciditur, mortalis propagatio generatur, decedentium quoque & succedentium numerus augetur. Sed quia in resurrectione mortuorum nec carnis jam propagatio agitur, & decessio atque successio nulla erit, quia sicut scriptum

Matth. 22. 30. est: *Neque nubent, neque nubentur, sed erunt sicut Angeli in cœlo;* octava die præcipitur præputium incidi. Ibi enim locum jam carnis propagatio non habet, ubi resurgens caro perseverantiam æternitatis ha-

a bet.[a] Per hoc membrum mater virgo descendit, quæ Deum in utero sine virili admixtione concepit, qui primus nobis æternæ patriæ gloriam in sua resurrectione monstravit:

Rom. 6. 9. *Quia resurgens a mortuis, jam non moritur, & mors ei ultra non dominabitur.* Nobisque exemplum dedit, ut ea fieri in die ultimo de nostra carne credamus, quæ facta de carne illius in die resurrectionis agnovimus.

De resurrectione, Gregorii temporibus, quidam dubitarunt.

6. Sed quia de carnis resurrectione nobis sermo se intulit, triste nimis & valde lugubre est, quod quosdam in Ecclesia stare, & de carnis resurrectione dubitare cognoscimus. Hanc autem antiqui patres venturam esse certissime crediderunt, etiam cum nullum adhuc ejusdem resurrectionis exemplum tenerent. Qua igitur damnatione digni sunt, qui & exemplum jam Dominicæ resurrectionis acceperunt, & tamen adhuc de sua resurrectione diffidunt? Pignus tenent, Refelluntur.
& fidem non habent. Ecclesiam replent, sed quia de resurrectione sua dubitant, mente vacua stant. De hac resurrectione per beatum Job dicitur: *Scio quod Redemtor meus* Iob. 19. v. 25. &c.
*vivit, & in novissimo die de terra surrecturus sum, & rursum circumdabor pelle mea, & in carne mea* b
[b] *videbo Deum: quem visurus sum ego ipse, & oculi mei conspecturi sunt, & non alius.* Hinc etiam per Psalmistam dicitur: *In conspectu ejus* Psal. 21. 30.
c
[c] *procidunt universi qui descendunt in terram.* In terra enim mortui Pat. Excerpt. in Ps. 21. 30.
non spiritu, sed corpore descendunt. In conspectu ergo Domini procidunt qui in terram descendunt: quia resurgendo ad judicium veniunt, qui nunc in pulvere putrescunt. Hinc iterum dicit: *Sitivit in te anima* Ps. 62. 2.
*mea, quam multipliciter & caro mea.* d
Sitit[d] anima ut Deum videat: caro quid sitit, nisi ut resurgat? Hinc rursus ait: *Aufer spiritum eorum,* Psal. 103. 29.
*& deficient: & in pulverem suum revertentur.* Moxque de carnis resurrectione subjungit: *Emitte spiri-* Ibid. v. 30.
*tum tuum, & creabuntur, & renovabis faciem terræ.* Hinc iterum dicit: *Exsurge Domine in requiem tuam,* Psal. 131. 8.
*tu & arca sanctificationis tuæ.* Exsurrexit enim Dominus in requiem suam, cum carnem suam de sepulcro suscitavit. Post hunc quoque exsurgit & arca: quia resurgit Ecclesia. Hinc per eumdem Prophetam de

*a* Editi ante Gussanvil. *per hoc verbum*. Emendantur ex MSS. Anglic. & nostris.

*b* Lyr. *videbo Deum salvatorem meum*. Ceterum quæ de resurrectione in dubium adducta hic dicuntur, etiam leguntur l. 14. Moral. n. 70. Lege nostram Præfationem in Dialogorum libros num. x.

*c* Gemet. Rotomag. & plerique Norm. cum Val-cl. *procedunt*. Quæ lectio non abhorret a Gregorii proposito; sed a textu Hebr. Vulgata, ceterisque versionibus respuitur.

*d* Vulgati, *anima mea*. Redundare videtur *mea*, abestque a MSS. Laud. Val-cl. & plur.

Ezech. 37. v. 4. &c. de quo loquimur, scriptum est: *Ossa arida audite verbum Domini. Hæc dicit Dominus Deus ossibus his: Ecce ego intromittam in vos spiritum, & vivetis. Et dabo super vos nervos, & succrescere faciam super vos carnes, & superextendam in vos cutem, & dabo vobis spiritum, & vivetis.* Hinc est quod Propheta alius [a] per resurrectionem Domini humanum genus vidit in fine suscitari, atque ait: [b] *Vivificabit nos post duos dies, in die tertia suscitabit nos, & vivemus in conspectu ejus.* Hinc est, quod cum de semetipso Dominus loqueretur, adjunxit: *Nolite mirari hoc, quia venit hora in qua omnes qui in monumentis sunt, audient [c] vocem filii Dei. Et procedent qui bona fecerunt, in resurrectionem vitæ: qui vero mala egerunt, in resurrectionem judicii.* Hinc Paulus ait: *Unde etiam salvatorem exspectamus Dominum Jesum Christum, qui reformabit corpus humilitatis nostræ, configuratum corpori claritatis suæ:* Hinc iterum dicit: *Si enim credimus quod Jesus mortuus est & resurrexit, ita & Deus eos qui dormierunt per Jesum, adducet cum eo.* Qui rursus ait: *Primitiæ dormientium Christus.* Si enim nos a mortis somno non surgimus, quomodo resurrectionem Dominicam primitias habemus?

(Marginal references: Osee 6. 3. — Johan. 5. v. 28. & 29. — Philip. 3. 20. — 1. Thess. 4. 13. — 1. Cor. 15. 20.)

Futuram resurrectionem utrumque Testamentum prædicat.

7. Ecce veteres ac novi patres uno sibi spiritu de carnis resurrectione concordant. Ecce ipsa per se Veritas prius voce docuit, quod de resurrectione carnis postmodum opere demonstravit: & tamen adhuc quorumdam infirmitas fidem non habet in domo fidei stans. Sed mirari solent qualiter caro reviviscere possit ex pulvere. Mirentur igitur [d] altitudinem cœli, molem terræ, abyssos aquarum, omnia quæ in mundo sunt, ipsos quoque angelos creatos ex nihilo. Minus est valde aliquid ex aliquo facere, quam omnia ex nihilo fecisse. Ipsa nobis elementa, ipsæ rerum species, resurrectionis imaginem prædicant. Sol enim quotidie nostris oculis moritur, quotidie resurgit. Stellæ matutinis horis nobis occidunt, vesperi resurgunt. Arbusta æstivis temporibus [e] plena foliis, floribus, ac fructibus videmus, quæ hiemali tempore nuda foliis, floribus, ac fructibus, & quasi arida remanent; sed vernali sole redeunte, cum a radice humor surrexerit, suo iterum decore vestiuntur. Cur ergo de hominibus diffiditur, quod fieri in lignis videtur? Sed sæpe pulverem putrescentis carnis aspiciunt, & dicunt: Unde ossa & medullæ, unde caro vel capilli poterunt in resurrectione reparari? Hæc itaque requirentes, parva semina ingentium arborum videant, atque si possunt dicant: Ubi in eis latet tanta moles roboris, tanta diversitas ramorum, tanta multitudo, & viriditas foliorum, tanta species florum, [f] tanta ubertas, sapor atque odor fructuum? Numquidnam semina arborum odorem vel saporem habent, quem ipsæ post arbores in suis fructibus proferunt? Si ergo ex semine arborum, quod videri non potest, produci potest, cur de pulvere carnis humanæ diffidi-

(Marginal notes: Adversariorum objectis respondetur. — Sol quotidie oritur & moritur. — Arbores quotannis. — Arboris ex semine productio, quantum miraculum.)

*a* Al. *in resurrectione Domini*, ut habetur in plerisque Norm. & in Val-cl.

*b* Laud. *vivificavit* . . . . *suscitavit*.

*c* Ita Gemet. Beccensis Lyr. Utic. Rotomag. &c. consentiente Evangelico textu. Editi, *vocem ejus*.

*d* Iidem cod. suffragante Ebroic. *amplitudinem*.

*e* Ita legendum ex MSS. Norm. & Anglic. Laud. non habet *floribus*. Deest etiam in vulgatis, ubi pro *fructibus*, legimus *frugibus*. Infra ubi extat: *nuda foliis, floribus, ac fructibus*, legitur simpliciter in Ebroic. Sag. & Lyr. *& hyeme quasi arida remanent*.

*f* Suess. & Longip. *tanta ubertas saporum atque* &c.

ſiditur, quia ex eo reparari forma valeat, quæ non videtur?

Hominis generatio majus miraculum, quam resurrectio.

8. Sæpe autem objicere inanem quæſtiunculam ſolent, qua dicunt: Carnem hominis lupus comedit, lupum leo devoravit, leo moriens ad pulverem rediit, cum pulvis ille ſuſcitatur, quomodo caro hominis a lupi & leonis carne dividitur? Quibus quid reſpondere aliud debemus, niſi ut prius cogitent qualiter in hunc mundum venerint, & tunc invenient qualiter reſurgant? Certe tu homo qui hoc loqueris, aliquando in matris utero ſpuma ſanguinis fuiſti: ibi quippe ex patris ſemine, & matris ſanguine parvus ac liquidus globus eras. Dic rogo, ſi noſti, qualiter ille humor ſeminis in oſſibus duruit, qualiter in medullis liquidus remanſit, qualiter in nervis ſolidatus eſt, qualiter in carnibus crevit, qualiter in cute extenſus eſt, qualiter in capillis atque unguibus diſtinctus, ita ut capilli molliores carnibus, & ungues eſſent teneriores oſſibus, carnibus duriores. Si igitur tot & tanta ex uno ſemine per ſpecies diſtincta ſunt, & tamen in forma remanent conjuncta; quid mirum ſi poſſit omnipotens Deus in illa reſurrectione mortuorum, carnem hominis diſtinguere a carne beſtiarum, ut unus idemque pulvis & non reſurgat in quantum pulvis lupi & leonis eſt, & tamen reſurgat in quantum pulvis eſt hominis? Vide itaque homo, qualiter ad vitam veniſti, & nequaquam dubites ad vitam qualiter redeas. Cur autem ratione vis comprehendere quomodo redeas, qui ignoras quomodo veniſti? Da potentiæ Creatoris tui quod comprehendere non vales de temetipſo. Certe enim quia tu ex terra factus es, terra vero ex nihilo, tu es creatus ex nihilo. Ne ergo de carnis tuæ reſurrectione deſperes, perpende prudenter, quia minus eſt Deo reparare quod erat, quam feciſſe quod non erat.

Multa in rerum natura non minus nos latent, quam resurrectio.

9. Sed ſi non potes reſurrectionis effectum ratione comprehendere, perpende quam multa ſunt quæ non intelligis qualiter ſint, & tamen eſſe non dubitas. Dic rogo ſi noſti [a] gyros cœli, terræ cardines, aquarum abyſſos, ubi finiuntur, ubi ſuſpenſi ſunt? Scimus autem, quia quod ex nihilo factum eſt, pendet in nihilo. Sed ſi eſt aliquid quod dicitur nihilum, jam nihil non eſt. Si autem nihil eſt nihilum, nuſquam mundi moles dependet, nec eſt ubi ſit quod creatum eſt ut ſit. Quomodo ergo nuſquam eſt quod novimus quia eſt? Sed hæc fortaſſe ad te multa ſunt: ad temetipſum homo revertere. Certe ex ſpiritu es creatus & limo: uno inviſibili, altero viſibili: uno ſenſibili, & altero inſenſibili. Quomodo ergo permiſceri in te potuit ſpiritus & limus, atque ex diverſo fieri res non diverſa, ita ut in tanta convenientia miſceretur ſpiritus & limus: ut cum caro atteritur, ſpiritus marceat; & cum ſpiritus affligitur, caro contabeſcat? Sed forſitan necdum prævales diſcutere temetipſum. Perpende, rogo, ſi vales, quomodo Rubrum mare virga diviſum eſt: quomodo petræ duritia percuſſione virgæ undas emanavit: quomodo Aaron virga ſicca floruit: quomodo ex ejus genere veniens Virgo concepit: quomodo [b] & in partu virgo permanſit: quomodo quatriduanus mortuus juſſione ſuſcitatus, [c] ligatis manibus ac pedibus de ſepulcro exiit, quem poſtmodum ſolvi Dominus per diſcipulos juſſit: quomodo idem Redemtor noſter in vera carne atque oſſibus reſurgens, clauſis oſtiis ad diſcipulos intravit.

Citra resurrectionis fidem cetera frustra creduntur.

10. Ecce hæc inveſtigare non va-



*a* Excuſi, MSS. invitis, *gyrus cæli* ... *abyſſus*.

*b* Val-cl. cum ſex Norm. *poſt partum*.
*c* Editi, *ligatus*.

vales, & tamen credis. Cur ergo [a] de resurrectionis gloria disputando & discutiendo dubitas, qui tam multa mysteria sine discussione credidisti? Qui tamen si resurrectionem carnis non credis, omnia sine causa credidisti: quia in hoc angelorum spectaculo videris quidem velociter currere; sed postquam cursum peregeris, ne bravium accipias aversaris. Unde per Paulum dicitur: *Sic currite ut comprehendatis*. Qui rursus ait: *Si in hac vita in Christo tantum sperantes sumus, miserabiliores sumus omnibus hominibus*. Divinæ autem virtutis mysteria quæ comprehendi non possunt, non intellectu discutienda sunt, sed fide veneranda. Sciendum itaque nobis est, quia quicquid ratione hominis comprehendi potest, mirum esse jam non potest: sed sola est in miraculis ratio, potentia facientis. Ecce dum [b] de resurrectione carnis loquimur, ab expositionis ordine paululum digressi sumus. Ad ea ergo quæ cœpimus, redeamus.

1. Cor. 9. 24.

1. Cor. 15. 19.

Boni auditoris dotes.

11. Habent autem interiores portæ vestibula; quæ viginti & quinque cubitis in longitudinem metiuntur. Si enim octo ter ducimus, ad viginti & quatuor pervenimus. Cui unus additur, ut viginti & quinque teneamus. Auditores etenim boni, qui quasi quædam vestibula sunt portarum, æternæ spei longanimitatem tenent, octavum diem in Trinitatis fide sustinent. Quæ Trinitas [c] quia unus est Deus, octo quidem per tria ducunt, sed in unius Dei [d] confessione solidantur. Plana sunt vestibula; quia humilia sunt corda bonorum auditorum. Habent longitudinem, quia in spei perseverant longanimitate. Viginti & quinque cubitis earum longitudo mensuratur; quia resurrectionem carnis in octava per Trinitatem credunt, & eamdem sanctam Trinitatem unum esse Deum fatentur. Habent quoque quinque cubitos in latitudinem: quia per vitam simplicem quæ quinque sensibus ducitur, circa amorem proximi dilatantur. Et notandum, quia postquam portarum vestibula superius alia dicta sunt, postmodum vestibulum quod quinque cubitos habet in latitudinem exterius respicere dicitur: quia nimirum sunt auditores alii, qui intellectum interioris vitæ magis virtutibus proficiendo penetrant; & sunt quidam simplices, qui bene quidem, sed juxta sensus corporeos vivunt. Unde & exterius respicere dicuntur. Quasi anima extra respiciunt, quia juxta sensus corporeos vivunt. Sed tamen & exterius respicientes intus sunt; quia etsi sensus corporeos intelligendo transcendere nesciunt, fidem tamen atque caritatem humiliter tenent. Et intus ergo sunt in spiritali ædificio per amorem, & quasi foris respiciunt per simplicitatem.

Alia fides incoantium, alia perfectorum. Præcepta alia altiora, alia minima.

12. Potest per vestibulum quod exterius respicit, fides incoantium designari: & per vestibulum quod est interius, fides perfectorum, qui jam per eam in signis & virtutibus emicant. Possunt etiam per vestibulum interius præcepta altiora: per vestibulum vero quod respicit exterius, præcepta adhuc minima figurari. Per vestibulum quippe itur ad gradus & ad portam: quia per præcepta prædicationis pertingitur ad virtutes, atque aditum gratiæ cœlestis. Cum vero jubetur aliis in cogitatione sua æterna meditari, cœlestia sapere; eisque dicitur in psalmis & hymnis & canticis spiritalibus vivere, quasi interius vestibulum ostenditur, quod quinquaginta cubitis longitudine, & vigintiquinque latitudine mensuratur. De quibus nu-

*a* Laud. ad marg. *de resurrectione carnis*.

*b* Suess. *de resurrectionis gloria*.

*c* Abest, *quia*, a Longip. & Val cl.

*d* Laud. Longip. & Suess. *visione*.

numeris nunc tacemus: quia ex his jam multa superius diximus. Cum
1. Cor. 7. 3. vero aliis præcipitur, *Uxori vir debitum reddat, similiter autem & uxor viro*; quasi vestibulum quod exterius respicit, designatur. Quod quamvis extra respiciat, tamen intus est: quia rudis auditor & adhuc agit quod carnis est, & tamen a bonorum numero alienus non est.

Quid per orientis portam, quid per Austri & Aquilonis designetur.

13. Potest autem & per Orientis portam Dominus, & per Austri Judæa, per Aquilonis vero conversa Gentilitas designari. ([a] Portam autem Dominum dicimus, quia per ipsum intramus ad ipsum. Portas vero Judæam & Gentilitatem non incongrue nominamus, quia prius Hebræis, & postmodum patribus ex Gentilitate venientibus aditum ædificii cœlestis agnovimus.) Sed hac in re quæstio animum pulsat, cur in superiori narratione Prophetæ, prius Orientalis, postmodum Aquilonis, ac deinde Austri porta descripta est. Cumque easdem portas in interiori atrio narraret, prius portam Austri, deinde Orientis, & tertio in loco descripsit Aquilonis. Cur autem non eumdem ordinem quem cœperat, tenuit, sed hunc in portarum descriptione permutavit: ut & prius diceret Orientis portam, Aquilonis, & Austri: & postmodum Austri, Orientis & Aquilonis? Sed si Aquilonis nomine Gentilitas designatur, cunctis studiose legentibus liquet, quia ante synagogam Gentilitas fuit. Nam Heber ipse, a quo Hebræi appellati sunt, ex Gentibus est electus. Dicatur ergo porta Orientalis ante portam Aquilonis & Austri: quia in divinitate sua Dominus ante Gentilitatem & Judæam natus est, qui & ante omnia secula.

A quo Hebræi appellati.

Dicatur vero narratione subsequenti porta Austri, Orientis & Aquilonis: quia Redemtor noster in humana natura inter Judæam & Gentilitatem nasci dignatus est: quia & [b] in fine synagogæ venit, & ante initium Ecclesiæ, quam ex Gentibus collegit. In prima ergo descriptione sit Orientalis porta ante portam Aquilonis & Austri: & in secunda autem inter portam Austri & Aquilonis, Orientis porta nominetur, quia & ex divinitate antecessit omnia, & ex humanitate venit inter omnia: qui & [c] decedentis Judææ finis factus est, & subsequentis Gentilitatis initium. Igitur quia ea quæ necdum dicta fuerant, ut, Domino largiente, potuimus, rimati sumus, & ea quæ sæpius sunt replicata, transcurrimus: nunc ad ea veniamus quæ sic jam per ordinem dicuntur, ut in eis pene nihil de his quæ dicta sunt, replicetur:

*Et per singula gazophylacia ostium in frontibus portarum.* Vers. 38.

14. Gazophylacia * superius diximus corda doctorum, quæ scientiæ divitias servant. Frontes autem portarum sunt verba atque opera prædicatorum, in quibus eos foris agnoscimus, quales apud se intrinsecus vivant. Est autem ostium per gazophylacia singula in frontibus portarum: quia unusquisque doctor in corde auditoris intellectum aperit in dictis & operibus patrum. Cum enim Petri Apostoli prædicationem discutimus, cum Pauli verba perscrutamur, cum Johannis Evangelium investigamus, atque ex eorum verbis auditores nostros ad interiorem intellectum trahimus, quid aliud agimus, nisi ostium in portarum frontibus aperimus? Dicatur er-

* Hom. 6. olim 12. num. 1. & seq.

Ex dictis & operibus sanctorum patrum auditores erudiendi.

a Intra uncinos comprehensa restituimus ex MSS. Laud. Sueff. & Longip.

b Ita Laud. Longip. & Norm. cum Anglic. Val-cl. cui consentiunt editi, *in fide*. Melius *in fine synagogæ*, propter antithesim *initii Ecclesiæ*.

c Longip. *decidentis*.

ergo: *Per singula gazophylacia ostium in frontibus portarum*: Quia si doctor hoc quod loquitur, Apostolorum dictis minime confirmat, in frontibus portarum ostium non habet. Et si ostium non habet, dici jam gazophylacium spiritalis ædificii non potest: [a] quia si intellectum non aperit, doctor non est. Cum vero auditores boni per ora docentium, Apostolorum dicta & opera cognoscunt, culpas suas apud semetipsos [b] tacite reprehendunt, & lacrymis insequuntur omne quod se egisse inique meminerunt. Unde hic quoque de ostio quod est in frontibus portarum, subditur:

*Ibidem.* *Ibi lavabant holocaustum.*

Deo voto consecrati holocaustum sunt, quod lacrymis est lavandum.

15. Qui enim se per fidem in conversatione sancta Domino devoverunt, holocaustum Domino facti sunt. Sed quia adhuc multa in se de corruptibili sua carne patiuntur; quia adhuc in eis cordis munditia sordidis cogitationibus inquinatur, quotidie ad lacrymas redeunt, assiduis fletibus affliguntur. Sanctorum enim patrum dicta & facta considerant, & cum se indignos pensant, in portarum ostio holocaustum lavant. Ecce etenim [c] quis pro timore omnipotentis Domini esse patiens devovit, nulli convicium pro convicio reddere, omnia æquanimiter tolerare, & tamen cum hunc contumelia ab ore proximi illata subito percusserit, turbatus forte aliquid loquitur, quod loqui non debuit. Certe iste jam holocaustum est, sed adhuc inquinatum. Fortasse contra illatas contumelias patientiam exhibuit, tacitus permansit; sed tamen contra easdem contumelias quas portat, dolore tangitur, ejusque animus in caritate sauciatur. Patientia enim vera est, quæ & ipsum amat quem portat. Nam tolerare, sed odisse, non est [d] virtus mansuetudinis, sed velamentum furoris. Hic itaque sæpe in cogitatione sua se judicat, reprehendit semetipsum quia dolet, nec tamen apud se prævalet obtinere ne doleat. Jam ergo per bonam devotionem holocaustum est, sed tamen per dolorem quo tangitur, adhuc inquinatum. Alius ea quæ possidet apud semetipsum decrevit indigentibus cuncta tribuere, nil sibimet reservare, vitam suam soli supernæ gubernationi committere: sed dum præbet pauperibus quæ habet, fortasse [e] cogitatio menti subrepit quæ dicit: Unde vives, si cuncta dederis? Nec tamen desistit tribuere: sed quod lætus dare cœperat, postmodum tristis præbet. Quid hujus mens, nisi misericordiæ holocaustum est? sed tamen per tristitiam cogitationis inquinatum. Aut enim deliberare summa non debuit, aut post deliberationem nullo modo dubitare. Alius, contemta mundi superbia, honores atque dignitates hujus seculi decrevit vitare: ultimum appetit inter homines locum tenere, ut tanto excelsior inveniatur in permanenti gloria, quanto humilior aspicitur in transeunte vita. Is fortasse cum subito se a proximo despici agnoscit, dedignatur cur despicitur. Vult quidem esse in loco humili, sed tamen videri contemtibilis non vult. Hunc jam devotio elevat, sed adhuc infirmitas gravat. Jam ergo per devotionem holocaustum est, sed adhuc ex infirmitate inquinatum. Hi itaque qui in eis quæ optime devoverunt, in aliqua infirmitatis suæ culpa tanguntur, cum per verba doctorum dicta patrum intelligunt, & in quanta culpa jaceant, agnoscunt, seque ipsos pœnitentiæ lamentis afficiunt,

Pleraque opera bona inquinantur.

Lamentis pœnitentiæ sunt lavanda.

a Plur. *quia si de his intellectum.*
b Vel, *taciti*, ut habent Laud. & Longip.
c Laudun. & Suess. *qui se.*
d Suess. *non est veritas.*
e Lyran. *cunctatio.*

ciunt, holocaustum in ostio portarum lavant.

Quinam Deo sacrificium offerant, qui holocaustum?

16. Sciendum vero est, quia hoc inter sacrificium atque holocaustum distat, quod omne holocaustum sacrificium est, sed non omne sacrificium holocaustum. In sacrificio etenim pars pecudis, in holocausto vero totum pecus offerri consueverat. Unde & holocaustum Latina lingua Totum incensum dicitur. Pensemus ergo quid est sacrificium, quid holocaustum. Cum enim quis suum aliquid Deo vovet, & aliquid non vovet, sacrificium est. Cum vero omne quod habet, omne quod vivit, omne quod sapit, omnipotenti Deo voverit, holocaustum est. Nam sunt quidam qui adhuc mente in hoc mundo retinentur, & tamen ex possessis rebus subsidia egentibus ministrant, oppressos defendere festinant. Isti in bonis quæ faciunt, sacrificium offerunt: quia & aliquid de actione sua Deo immolant, & aliquid sibimetipsis reservant. Et sunt quidam qui nihil sibimetipsis reservant, sed sensum, linguam, vitam, atque substantiam quam perceperunt, omnipotenti Domino immolant. Quid isti, nisi holocaustum offerunt; immo magis holocaustum fiunt? Israeliticus etenim populus primum sacrificium in Ægypto obtulit, secundum vero in eremo. Qui itaque adhuc mentem habet in seculo, sed boni jam aliquid operatur, Deo sacrificium obtulit in Ægypto. Qui vero præsens seculum deserit, & agit bona quæ valet, quasi jam Ægypto derelicta sacrificium præbet in eremo: quia repulso carnalium desideriorum [a] strepitu, in mentis suæ quiete atque solitudine Deo immolat quidquid operatur. Quamvis ergo, sicut dictum est, sacrificium sit etiam holocaustum, majus tamen est holocaustum sacrificio: quia mens quæ hujus mundi [b] delectatione non premitur, totum in omnipotentis Dei sacrificio incendit quod habet.

Qui in Ægypto; qui in deserto.

Quorum holocaustum non sit perfectum. *Pater. Excerpt. in. Ps. 19. 4.*

17. Sed sciendum nobis est, quia sunt quidam qui etiam seculum relinquentes, totum quidem quod habent, offerunt, sed tamen in bonis quæ agunt, minime compunguntur: & quidem bonum, quod agunt, holocaustum est; sed quia flere ac semetipsos dijudicare nesciunt, seque ex amore ad lacrymas non accendunt, perfectum eorum holocaustum non est. Hinc per Psalmistam dicitur: *Memor sit Dominus omnis sacrificii tui, & holocaustum tuum pingue fiat*. Holocaustum quippe siccum, est bonum opus quod orationis lacrymæ non infundunt. Holocaustum vero pingue est, quando hoc quod bene agitur, corde humili etiam per lacrymas irrigatur. Unde rursus dicitur: *Holocausta medullata offeram tibi*. Quisquis enim bonum opus agit, sed ex omnipotentis Dei amore atque desiderio flere nescit, holocaustum habet, sed medullam in holocausto non habet. Qui vero bona operatur, & visioni jam Creatoris sui inhiat, atque ad æternæ contemplationis gaudia pervenire festinat, seque ipsum ex amore quo accenditur, in fletibus mactat, holocausta Domino medullata dedit. Studendum ergo nobis est & mala funditus relinquere, & bona quæ sufficimus, operari, atque [c] in ipsis bonis quæ agimus, amore æterni luminis compungi. Ipse enim cordis tenebras discutit amor lucis, ut subtilius videre valeamus, ne qua in bonis quæ agimus, prava misceantur. Considerandum nobis quippe est opus nostrum quale sit, quæ cogitatio in opere, quæ intentio in cogitatione. Et cum nostro bono operi admixtum

*Psal. 19. 4.*

Qui pingue fiat & medullatum?

*Ps. 65. 15.*

*a* Ebroic. cum cet. Norm. *tumultu*.
*b* Laud. & Val-cl. *dilectione*,
*c* Laud. *atque ut in ipsis . . . . compungamur*.

tum aliquid malitiæ, vel pravæ delectationis agnoscimus, redeamus ad lacrymas, lavemus holocaustum.

Peccata præterita perfecti defleant.

18. Sunt autem quidam, qui semetipsos in magnis actionibus Domino devoverunt, atque ad tantam perfectionem perveniunt, ut ab eis nulla unquam difficultate flectantur, [a] quatenus deliberatione castitatis nequaquam caro in pravæ cogitationis delectatione animum sternat. Nam & si quando per suggestionem pulsat, surgere non permittitur, quia vigore judicii calcatur. In deliberatione quoque patientiæ non sermo inordinatus ab ore prodeat, nec dolor tacitus animum premat: ut in largitate eleemosynæ nulla inopiæ suspicio tristitiam generet: ut in deliberatione humilitatis nullus [b] despectus animum mordeat. Sed cum jam in his quæ recte devoverunt, sese fortiter exhibent, priora tamen peccata quæ ab ipsis ante bonam deliberationem perpetrata sunt, ad memoriam reducunt, & plangunt quidquid illicite se egisse meminerunt. Hi itaque per vitam quam tenent, holocaustum sunt, sed per vitam quam ante tenuerunt, inquinatum. Lavant ergo holocaustum in ostio portarum: quia in intellectu quem perceperunt de dictis patrum, lamentis se quotidianis afficiunt, & mundant vitam lacrymis, quam pravis aliquando actibus inquinaverunt. Nos itaque inter hæc ad vitam præteritam mentis oculos reducamus, reminiscamur [c] qui fuimus, cum mundi hujus concupiscentias sequeremur. Et si jam Domino toto corde servimus: quia nos peccasse meminimus, [d] defleamus; in fletibus lavemus holocaustum.

Involuntarii vitiorum motus pœnitentia castigandi.

19. Ecce omnipotenti Deo devovimus castitatem nostram: sed si adhuc immunda cogitatio mentem inquinat, redeamus ad lacrymas, lavemus holocaustum. Ecce patientiam nos servare decrevimus. Sed si adhuc ira perturbat, si mentem tacitus dolor excruciat, redeamus ad lacrymas, lavemus holocaustum. Ecce, jam novimus possessa tribuere, atque in hoc mundo humilem locum tenere: si qua adhuc animum inopiæ suspicio deprimit, si despectus proximi in aliqua nos indignatione confundit, redeamus ad lacrymas, lavemus holocaustum. Magnus est enim Creatori nostro ad recipiendos [e] fletus humilium, misericordiæ sinus. Ubi enim innumerabilium hominum fletus suscepti sunt, ibi locum suum inventuræ sunt & lacrymæ nostræ. Pensemus quid per alium Prophetam dicitur: *Et erit qui offenderit ex eis in illa die quasi David, & domus David quasi Dei, sicut Angelus Domini in conspectu ejus.* Hæc est dies misericordiæ nobis quæ de adventu Redemtoris nostri promissa est. Qui itaque offenderit, erit quasi David; quia peccator ad pœnitentiam redit: domus autem David, quasi Dei; quia reversus quisque ad justitiam, habitatio efficitur Creatoris sui, ut sit sicut Angelus in conspectu ejus; quia misericordiæ viscera quæ in se expertus est, annuntiando & aliis propinat. Hinc etiam paulo post illic dicitur: *In die illa erit fons patens domus David habitantibus Jerusalem, in ablutionem peccatoris & menstruatæ.*

Pater. in Zach. c. 7.

Zach. 12. 8.

Zach. 13. 1.

Christus fons misericordiæ patens per incarnationem.

20. Fons quippe occultus, est [f] unigenitus Patris invisibilis Deus. Fons vero patens est idem Deus incarnatus. Qui fons patens recte domus David dicitur: quia ex David genere noster ad nos Redemtor processit.

*a* In excusis, *quatenus a deliberatione*.
*b* Longip. *dolor*.
*c* Vel, *quid fuimus*, quod legitur in Gemet. Ebroic. &c.
*d* Sueff. *defluamus in fletibus*.
*e* Longip. *fletus hominum*.
*f* Val-cl. consentientibus Norm. *unicus Patris*.

cessit. Jerusalem vero Visio pacis interpretatur. Hi autem Jerusalem habitant, qui in visionem pacis intimæ mentem figunt. Peccator vero & menstruata, est vel is qui delinquit in opere, vel mens quæ labitur in prava cogitatione. Menstruatæ namque ista pollutio est: quia & aliena carne non tangitur, & sua carne inquinatur. Sic itaque, sic est omnis anima, quæ etsi malum opus non agit, polluta

a tamen [a] cogitatione sordescit. Unde etiam per Prophetam alium sub Judææ specie de anima immundis desideriis occupata dicitur: *Omnes qui* (Jer. 2. 24.) *quærunt eam, non deficient, in menstruis ejus invenient eam*. Maligni quippe spiritus quærentes non deficiunt, cum inferre perditionem cupiunt,

b & nulla bonæ [b] cogitationis rectitudine repelluntur. Atque in menstruis suis animam inveniunt, quando in pollutis cogitationibus positam facile ad perversam operationem trahunt. (Zach. 13. 1.) Dicatur ergo: *In die illa erit fons patens domus David habitantibus Jerusalem, in ablutionem peccatoris & menstruatæ*: quia apertus jam nobis est fons misericordiæ Redemtor noster, qui in domo David incarnari dignatus est, ut peccatorem lavet a perverso opere, & menstruatam mentem diluat ab immunda cogitatione. Patet igitur fons; curramus cum lacrymis, lavemur in hoc fonte pietatis.

In hoc fonte loti David.

21. In hoc fonte ipse quoque David lotus est, cum rediit ad lamenta pœnitentiæ post maculas gravis culpæ. Ipsum quippe invenire (Ps. 50. 14.) fontem quærebat, cum diceret: *Redde mihi lætitiam salutaris tui, & spiritu principali confirma me*. Jesus enim Hebraice, Latine Salutaris dicitur. Et quid est, quod sibi lætitiam Jesu reddi postulabat, nisi quod hunc ante culpam contemplari consueverat, ejusque contemplationis gaudia in culpa perdiderat? Unde recte post pœnitentiam, visionis ejus lætitiam sibi reddi quærebat.

Maria Magdalene.

In hoc fonte misericordiæ lota est Maria Magdalene, quæ prius famosa peccatrix, postmodum lavit [c] maculas lacrymis, detersit maculas corrigendo mores. c

Petrus & Latro.

In hoc fonte misericordiæ [d] coram omnibus lavit Petrus quod negaverat, quia flevit amare. d In hoc fonte misericordiæ [e] in fine suo lotus est latro, qui semetipsum in morte reprehendens, a culpa sua ablutus est confessione veritatis. e

Torpor ad pœnitentiam increpatur.

22. Cur igitur pigri sumus? cur torpentes & frigidi remanemus, qui in hoc fonte pietatis tantos jam se lavisse cognovimus? Ergone de emundatione nostra desperabimus, qui tot exempla misericordiæ in pignore tenemus? & cessamus veniam quærere, atque cum lacrymis fiduciam habere, qui tantorum jam emundationem spei nostræ pignus accepimus? Quærere enim misericordiæ fontem deberemus, etiamsi clausus esset. Patet nunc, & negligimus. Mittamus oculos fidei in mundum universum, consideremus quanti peccatores diebus ac noctibus per lamenta in hoc fonte misericordiæ lavantur, quanti post tenebras ad lucem, quanti post maculas ad munditiam redeunt. Curramus ergo cum talibus post mortis tene-

*a* Longip. *in cogitatione*.

*b* Al. *conversationis*, ut est in Gemet. & al. Norm.

*c* Laud. & Longip. *maculas criminis*. Hic sanctus Doctor Mariam Magdalenam, & peccatricem mulierem, quas e sanctis patribus distinguunt plurimi, unam & eamdem esse supponit. De hac controversia legendus Tillemontius & alii sive sancti Evangelii interpretes, sive historiæ sacræ Scriptores.

*d* Ita omnes mss. nostri, nisi quod Sueff. & Longip. habent, *coram omnibus Apostolis*.

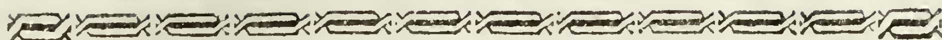
*e* Ebroic. Lyr. Val-cl. *felix ille volutatus est latro*.

tenebras ad aquam vitæ: consideremus quantum peccavimus, quantum quotidie peccavimus, atque ut appareamus mundi post culpas, lavemus holocaustum. [a] Ad hæc agenda adest gratia Redemtoris nostri, qui vivit & regnat in secula seculorum. Amen. a

[a] Reliqua desunt in Norm. & in edit. excepto Gussanv. Exstant in Laud. & Longip. ubi legitur: *qui vivit & regnat cum Patre in unitate Spiritus sancti Deus per omnia secula seculorum. Amen.*



HO-



Al. xxi.

# HOMILIA IX.

*Quinque Versus a 39. ad 43. exponendi proponuntur, & vix tentato sensu litterali, spiritualis & moralis proferuntur, ac de Pastoris officio imprimis disseritur.*



Uid sumus de mysticis sensibus Ezechielis Prophetæ locuturi, qui ipsa ejus historiæ verba vix capimus? Ecce etenim dicit:

Vers. 39. 40. & 41.

*Et in vestibulo portæ, duæ mensæ hinc, & duæ mensæ inde: ut immoletur super eas holocaustum, & pro peccato, & pro delicto. Et ad latus exterius, quod ascendit ad ostium portæ quæ pergit ad Aquilonem, duæ mensæ: & ad latus alterum ante vestibulum portæ, duæ mensæ. Quatuor mensæ hinc, & quatuor mensæ inde per latera portæ. Octo mensæ erant, super quas immolabant.*

Prophetiæ Ezechielis, quoad litteralem sensum obscuritas.

1. In quibus videlicet verbis magna caligo dubietatis oboritur, utrum hæc de una porta qualibet, an de duabus, aut de singulis portis dicantur. Sed dum quaternæ mensæ per latera describuntur, ac postmodum in summa conclusionis dicitur: *Octo mensæ erant super quas immolabant*; patet quia hoc spiritus non de singulis portis quas superius descripserat, dicat: quia si portæ sex superius enarratæ, quaternas mensas per latera haberent, simul omnes non octo, sed quadraginta & octo dicerentur. Rursum si hoc de una dicitur, magno obstaculo nostra intelligentia reverberatur, quod post descriptum portæ vestibulum, ubi duæ mensæ hinc, & duæ mensæ inde esse narratæ sunt, adhuc ad latus exterius, quod ascendit ad ostium portæ quæ [a] pergit ad Aquilonem, duæ mensæ esse memorantur; atque subjungitur: *Et ad latus alterum ante vestibulum portæ duæ mensæ*. Si enim intra vestibulum portæ, binæ per latera mensæ erant, cum subditur: *Et ad latus exterius duæ mensæ, atque ad latus alterum ante vestibulum duæ mensæ*, inter quas etiam porta quæ respicit viam Aquilonis, esse memoratur: profecto patet aliud vestibulum intrinsecus, atque aliud extrinsecus fuisse: [b] quia & prius porta interior, & postmodum hoc in loco exterior Aquilonis porta describitur. Nam cum tres portas superius descripsisset; tres quoque alias interioris atrii esse memoravit, quarum extremam Aquilonis portam narraverat: sed ut prædictum est, atrii interioris. [c] Nunc ergo cum duæ mensæ hinc in portæ vestibulo, & duæ mensæ inde describuntur, adhuc de eadem interiori porta sermo contexitur; quippe cum protinus subinfertur, quia *ad latus exterius, quod ascendit ad ostium portæ quæ pergit ad Aquilonem, duæ mensæ: & ad latus*

 *tus*

*a* Ita Suess. Longip. Val-cl. cum Norm. & Anglic. Hic mutili sunt codices Becc. & Rotomag. Editi, *pertingit*.

*b* Laud. Suess. Longip. *quia hoc in loco interior Aquilonis porta describitur, contra quam esse portam exterior ante vestibulum non dubitatur*.

*c* In Laud. Suess. & Longip. hic & infra multa occurrunt a vulgata lectione prorsus dissona; quæ, cum hoc loco referri non possint, in præfatione prævia observavimus num. xi.

*tus alterum ante vestibulum portæ, duæ mensæ*. Porta ergo interior binas per latera in vestibulo mensas habere descripta est, & porta exterior similiter binas. Quatuor autem hinc, & quatuor inde mensæ pariter fiunt, dum per latera singula binæ in vestibulo portæ interioris, & binæ hinc & inde exterius in Aquilonis porta describuntur: quæ simul omnes octo sunt, in quibus immolatur. His itaque de exteriori narratione discussis, ad spiritalem intellectum sermo redeat: qui tanto jam esse, largiente Domino, facilior debet: quanto nos exterioris descriptionis ignorantia non angustat.

Idcirco firmandus est spiritualis sensus.

2. Possunt etenim portarum nomine, sicut superius dictum est; sancti prædicatores intelligi, ut vestibulum portæ sit populus. Qui dum mente humili verba prædicationis suscipit, in eo mensæ ad sacrificium ex virtutibus construuntur. Rursum nihil obstat si portam accipimus hoc, quod nobis per ora prædicantium sacri eloquii intellectus aperitur; ut vestibulum portæ ejusdem nobis prædicationis verba sint, quæ prius humiliter accipimus, ut post ad sacri eloquii intelligentiam veniamus. [a] Sit itaque nobis porta interior Testamentum novum, porta vero exterior Testamentum vetus: quia & hoc spiritalem intellectum aperit, & illud rudibus adhuc mentibus in historia sacri eloquii litteram custodivit. Habet autem [b] porta interior in magna jam multitudine fidelium populorum duo latera; videlicet dilectionem Dei, & dilectionem proximi. Binæ autem mensæ sunt hinc & inde; quia in dilectione Dei necessario tenenda est fides [c] & vita: in dilectione autem proximi debet summopere patientia & benignitas custodiri. Est enim in dilectione Dei necessaria fides & vita; quia videlicet scriptum est: *Sine fide impossibile est placere Deo*. Et rursus scriptum est. *Fides sine operibus mortua est*. Est autem in dilectione proximi nobis patientia & benignitas conservanda; quia de eadem dilectione scriptum est: *Caritas patiens est, benigna est*. Patiens scilicet, ut illata a proximis mala æquanimiter portet; benigna autem, ut sua bona proximis desiderabiliter impendat. Habet quoque [d] porta exterior, videlicet Lex, duo latera; spiritales patres, & carnalem populum. In quibus singulis binæ mensæ sunt; quia habet in spiritalibus patribus doctrinam & prophetiam, habet in carnali populo circumcisionem & sacrificium. In his itaque octo mensis immolatur; quia quidquid fides credit, quidquid vita in exemplo boni operis ostendit, quidquid patientia humiliter tolerat, quidquid benignitas largiter ministrat, quidquid doctrina salubriter docet, quidquid prophetia in posterum præmonet, quidquid circumcisio ad mandatum exterius ligavit, quidquid sacrificium ex devotione offerentis egit, in omnipotentis Dei oculis hoc esse victimam ostendit. In Lege enim etiam per carnale sacrificium quid aliud populus, nisi devotionem sui cordis immolabat? Notandum vero quod quatuor mensæ solummodo ad holocaustum fuisse memorantur, quas videlicet vestibuli portæ interioris accipimus, [e] ut de reliquis quatuor sentiamus quia ad sacrificium constructæ fuerunt, non ad holocaustum. Holocaustum enim, sicut præcedenti jam locutione professus sum, Totum incensum dicitur. Et Lex quidem Deum ac proximum diligi, di-

Veteris & novi Testamenti discrimen.

Hebr. 11. 6.
Jacob. 2. v. 20. & 26.
1. Cor. 13. 4.

a Laud. Longip. & Suess. *consideremus itaque sanctam Ecclesiam & synagogam, & sit*.
b Laud. & Longip. *vestibulum portæ interioris*.
c Suess. Laud. *vitæ munditia*.
d Laud. & Suess. *vestibulum portæ quod exterius*.
e Longip. *ut de reliquis quatuor exterioris vestibuli*.

divina mandata custodiri præcipit, ab alienarum rerum concupiscentia compescit; non tamen omnia dimitti jubet. In Testamento autem novo nos Veritas contestatur, dicens: *Nisi quis renuntiaverit omnibus quæ possidet, non potest esse meus discipulus.* Atque iterum dicit: *Qui vult post me venire, abneget semetipsum.* Mensæ ergo interioris portæ holocaustum habent: quia in virtutibus Testamenti novi quasi per holocaustum omnia incendimus, quando omnibus quæ hujus mundi sunt, renuntiamus. Mensæ vero [a] portæ exterioris sacrificium habent, sed holocaustum non habent; quia præcepta legalia decimas offerri jubent, sed dimitti omnia non jubent.

Luc. 14. 33.

Ibid. 9. 23.

a

3. De interioris autem vestibuli quatuor mensis dicitur: *Ut immoletur super eas holocaustum, & pro peccato, & pro delicto.* Hoc etenim inter peccatum & delictum distat, quod peccatum est mala facere, delictum vero est bona derelinquere, quæ summopere [b] sunt tenenda. Vel certe peccatum in opere est, delictum in cogitatione. Recte ergo in interioris portæ quatuor mensis immolatur holocaustum, & pro peccato, & pro delicto, quia quicumque potuerit hoc præsens seculum pleniter contemnere, & derelinquens omnia, semetipsum Domino holocaustum dare, ipse jam perfecte novit & peccata operis plangere, & [c] delicta cogitationis, vel quod malum fecit, vel quod bonum quod debuit facere, non fecit. Qui etenim totum dimisit, culpas suas in fletibus jam liberius conspicit. Cumque ejus mentem terrena cura non præpedit, pro opere simul & cogitatione plangendo, mentem suam omnipotenti Domino quid aliud quam holocaustum dedit?

Definitio peccati & delicti.

b

c

4. Neque hoc a ratione videtur extraneum, quod Propheta cum latus exterius diceret, & ostium portæ nominaret, addidit: *Quæ pergit ad Aquilonem.* In exteriori enim custodia litteræ Lex data tenebatur. Ostium vero portæ est ipse historicus intellectus Legis, qui ad Domini timorem ducit. Quæ porta ad Aquilonem pergere dicitur; quia Lex eadem sub [d] timore mortis frigida Judaici populi corda constrinxit. Quasi enim per calorem ille populus curreret, si præcepta Dominica ex amore servasset. Sed quia sub timore mortis propositæ litteram custodivit, quasi in torpore frigoris remansit. Unde novis populis æterna præmia amantibus, non autem temporalia tormenta timentibus, atque jam calentibus dicitur: *Non accepistis spiritum servitutis iterum in timore, sed spiritum adoptionis, in quo clamamus, Abba, pater.* Dicatur autem: *Quatuor mensæ hinc, & quatuor mensæ inde per latera portæ.* Dum enim fides & vita, doctrina & prophetia in bonorum mentibus custoditur, porta nostra, id est intellectus sacri eloquii, quatuor ex latere mensas habet. Cumque in proficientibus populis sancta prædicatio patientiam & benignitatem servat, quæ prius in carnalibus circumcisionem & sacrificium custodivit, mensæ quoque quatuor quasi ex alio latere monstrantur. Quæ simul omnes octo ad immolandum fiunt, quatuor videlicet interiores ad holocaustum, quatuor vero exteriores ad sacrificium; quia & hi qui in sancta Ecclesia fidem, [e] vitam, patientiam atque benignitatem custodiunt, summis jam proculdubio virtutibus pollent: & hi qui in synagoga doctrinam & prophetiam, circumcisionem & sacrificium cogno-

Judæi timore ligati torpebant.

d

Christiani amore aguntur.

Rom. 8. 15.

e

a Laud. *vestibuli exterioris sacrificium.*
b Anglicani cod. consentiente Lyr. *sunt cavenda.*
c Lyr. & edit. pl. maxime 1502. *peccata.*
d Val-cl. & Norm. *timore minarum.*
e Laud. & Longip. *vitæ munditiam.*

gnoverunt, alia offerendo, atque sibimetipsis alia retinendo, devotionis suæ victimam omnipotenti Domino dederunt. Sed quia superius dictum est, idcirco mensas quatuor
a [a] interioris vestibuli constructas, ut immoletur super eas holocaustum & pro peccato & pro delicto, unde mensæ ipsæ constructæ sint, inferius aperitur, cum subditur:

Vers. 42. *Quatuor autem mensæ ad holocaustum de lapidibus quadris exstructæ.*

Sancti lapidibus quadris comparati. 5. Quos enim hoc loco lapides quadros accipimus, nisi quoslibet Sanctos, quorum vita in prosperitate atque adversitate novit fortiter stare? Lapis etenim quadrus æque stat, in quocumque latere fuerit versus. Quisquis ergo in prosperitate non extollitur, in adversitate non frangitur, suasionibus ad malum non trahitur, vituperationibus a bono opere non revocatur, lapis quadrus est. Et quasi ex omni latere statum habet, quia casum in qualibet
Pater. in Isai. c. 18. permutatione non habet. Certe cum Judæorum populum Propheta a fide perire cognosceret, & sanctos Apostolos surgere in Ecclesia prævideret, per quos multi sunt ex
b Gentibus in fidei & vitæ [b] fortitudine solidati, in magna consolatione
c Isai. 9. 10. ne locutus est, dicens: [c] *Lapides ceciderunt, sed quadris lapidibus ædificabimus.* Videns quippe in sancta Ecclesia Apostolos, Martyres, atque Doctores surgere, de lapidum casu, id est de Judæorum perditione minus doluit: quia omnipotentis Dei ædificium, id est sanctam Ecclesiam de quadris lapidibus ædificari conspexit. Mensæ ergo quatuor de quadris lapidibus construuntur: quia fides & vita, patientia & benignitas de vita Sanctorum in exemplum datæ sunt sequentibus populis; ut jam vestibulum mensas habeat, id est virtutes vitæ [d] populus teneat, d in quibus omnipotenti Deo orationis sacrificium in ara sui cordis incendat. Quidquid enim boni fideles sanctæ Ecclesiæ populi vel fecerunt, vel faciunt, hoc in exemplum de prædicatorum suorum vita susceperunt. Unde enim mensas hoc vestibulum haberet, nisi quadros lapides invenisset? Ut enim Præsertim Paulus. unum de quadris lapidibus breviter ad medium deducamus, vultis fratres carissimi, fidem videre? *Mihi* Philip. 1. 21. *vivere Christus est, & mori lucrum.* Vultis vitam cognoscere? *Mihi mundus crucifixus est, & ego mundo.* Galat. 6. 14. Vultis patientiam audire? *Usque in* 1. Cor. 4. v. 11. 12. 13. *hanc horam & esurimus,* [e] *& colaphis cædimur, & instabiles sumus,* e *& laboramus operantes manibus nostris: maledicimur, & benedicimus, persecutionem patimur, & sustinemus: blasphemamur, & obsecramus.* Vultis benignitatem cognoscere? *Ego autem* 2. Cor. 12. 15. *libentissime impendam, & superimpendar ipse pro animabus vestris.* Ac ne forsitan credamus quia [f] eorum f amori pro quibus impendi desiderat, debitor fuerit, mox ad eosdem discipulos subjungit, dicens: *Licet plus vos diligens, minus diligar.* Ibidem. [g] Cum ergo a populo fideli g ad imitandas virtutes sanctorum prædicatorum vita cognoscitur, profecto in vestibulo de quadris lapidibus mensæ construuntur. Habuit vero & synagoga spiritales patres in doctrina atque prophetia, ex qui-

*a* Iidem cod. *in interiori vestibulo esse constructas.*

*b* Laud. *certitudine.*

*c* Laud. & Longip. *lateres*. Et infra; *de laterum casu*; consentiunt Hebr. textus, Vulgata, & aliæ versiones. Favet intentus a Propheta sensus. Attamen in ceteris mss. præsertimque in Norm. legitur *lapides*, *lapidum*; quos sequuntur omnes editi. Potuit facile excidere Gregorio *lapides* dicere, pro *lateres*.

*d* Suess. Laud. Longip. *populus fidelis agnoscat per quas.*

*e* Lyr. *& sitimus, & colaphis.*

*f* Deest, *amori*, in omnibus excusis. Reperitur in omnibus pene mss.

*g* Laud. & Longip. *sed esto. Cum ergo.*

quibus exemplum vitæ in virtutibus traheret. Sed rudis ejus populus magis per timorem serviens, quam per amorem sequens, vitam patrum noluit imitari, quam vidit; atque ideo [a] porta exterior quæ ad Aquilonem pergit, mensas non habet ad holocaustum. Sed quia hæc moraliter diximus, restat adhuc ut easdem mensas per intelligentiam typicam perscrutemur.

Typicus sensus.

6. Porta etenim nostra in interiori vestibulo quatuor mensas habet; quia sancta Ecclesia ([b] quatuor Evangelistarum prædicatione erudita est: per quorum doctrinam didicit cor in amorem Dei omnipotentis [c] ascendere, & suas ei in sacrificio cogitationes immolare. Quarum duæ hinc, & duæ inde esse referuntur; quia duo Evangelistæ [d] & quæ de Domino viderunt attestati sunt; & duo, illa narraverunt quæ præcedentium auditu didicerant. Vel certe quatuor mensæ sunt interioris vestibuli, hoc quod patenter aspicimus, quia sancta Ecclesia) ad eruditionem fidelium populorum, quatuor regentium ordines accipit, quos Paulus ex dono omnipotentis Dei enumerat, dicens: *Ipse dedit quosdam quidem Apostolos, quosdam autem Prophetas, alios vero Evangelistas, alios autem Pastores & Doctores.* Pastores vero & Doctores unum regentium ordinem nominat, quia gregem Dei ipse veraciter pascit, qui docet. Habuit quoque & [e] porta exterior mensas quatuor: quia videlicet synagoga, obsequii exterioris observantiam per principes sacerdotum & seniores populi, per Scribas atque Pharisæos tenuit. Qui scilicet Pharisæi, etiam Legis doctores vocati sunt. Sive autem exteriori, seu interiori portæ duæ mensæ hinc sunt, & duæ inde: quia in exordiis suis sancta Ecclesia Apostolos & Prophetas habuit. Prophetas autem dicimus non eos qui in veteri populo fuerunt, sed eos qui in sancta Ecclesia post Apostolos sunt exorti. Posteriori quoque tempore, quod nunc est, habet Evangelistas atque Doctores. Quia vero [f] Evangelium Bonum nuntium dicitur, Evangelistas utique appellamus, qui rudibus populis bona patriæ cœlestis annuntiant. Qui videlicet Evangelistæ atque Doctores & priori quidem tempore fuerunt, sed & nunc usque, Domino largiente, permanent: quia adhuc quotidie & infideles populos ad fidem trahi, & fideles quosque in bonos mores per Doctores erudiri cognoscimus. Apostoli vero & Prophetæ ab hoc tempore præsenti sublati sunt: atque ideo dicimus quia mensæ hæ portæ nostræ, id est sanctæ Ecclesiæ quasi in alio latere fuerunt.

Quatuor in Ecclesia regentium sunt ordines.

Eph. 4. 11.

Recte gregem Dei pascit, qui docet.

Sublatis Apostolis & prophetis Evangelistæ per quos fides propagatur, remanserunt.

7. Habet & porta quæ pergit ad Aquilonem, duas mensas hinc, & duas inde: eosdem quos diximus, principes sacerdotum & seniores populi in majori auctoritate regiminis: Scribas quoque & Pharisæos, qui rudi illi populo minori loco præfuerunt. [g] Sed hæ mensæ juxta portam sunt quæ ad Aquilonem pergit: quia cum

In synagoga quatuor quoque fuerunt ordines.

*a* Laudati codices, *vestibulum exterius portæ.*

*b* Desiderantur in omnibus edit. excepta Gussanvil. quæ hic intra uncinos continentur. Omittuntur etiam in Sagiensi & Lyr. at in ceteris leguntur.

*c* Guss. *accendere.*

*d* Suess. *ea quæ.*

*e* Laud. & Longip. *vestibulum exterius.* Et paulo infra: *sive exteriori sive interiori vestibulo.* Ubique pro porta legitur vestibulum.

*f* Ebroic. & Lyr. *Evangelista bonus nuntius.*

*g* Laud. Suess. & Longip. *sed hæ mensæ in exteriori sunt vestibulo constitutæ, quia ipsi synagogæ ordines in verbis omnipotentis Domini nulla mystica, sed sola historica quæsierunt. Foris ergo constructæ sunt quia interiori intelligentia eruditæ non sunt. Quæ tamen habuerunt sacrificium quod juxta litteram solidam tenuerunt. Interiores autem mensæ.*

cum quatuor isti ordines populo præessent, synagoga in persecutione Redemtoris nostri sæviens, ad torporem perfidiæ prorupit. Quæ tamen mensæ habuerunt sacrificium, quod juxta solam litteram tenuerunt: unde & ad torporem frigoris lapsi sunt, quia flamma spiritus succensi non sunt. Interiores autem mensæ holocaustum habent, quia sive in cordibus Apostolorum atque prophetarum, seu in mente [a] Evangelistarum atque Doctorum, ignis spiritus & arsit & ardet. Qui pro eo quod omnem eorum cogitationem in bono opere absumit, flamma amoris Dei quasi holocaustum, totum simul quod invenit, incendit. Holocaustum enim offerunt, qui sive in bono opere, seu in sancta cogitatione medullitus accenduntur.

Scriptura sacra lapidibus quadris similis.

8. Mensæ vero hæ ex quadris lapidibus factæ sunt; quia dum quotidie sacri eloquii in suis cordibus verba meditantur, ad offerendum Domino orationis holocaustum, quasi ex quadris lapidibus construuntur. Verba etenim Scripturæ sacræ lapides quadri sunt, quia ubique stant; quia ex nullo latere reprehensibilia inveniuntur. Nam in omne quod præteritum narrant, in omne quod venturum annuntiant, in omne [b] quod moraliter prædicant, in omne quod spiritaliter sonant, quasi in diverso latere statum habent, quia reprehensionem non habent. Corda itaque Sanctorum, mensæ Dei sunt ad holocaustum ex quadris lapidibus constructæ: qui Dei verba semper cogitant, semetipsos Domino a carnali vita in cogitatione mactant.
Psal. 36. 31. Unde scriptum est: *Lex Dei ejus in corde ipsius, & non supplantabuntur gressus ejus*. Et unde rursum
Psal. 118. 11. dicitur: *In corde meo abscondi eloquia tua, ut non peccem tibi*. Sed quia mensæ hæ unde sint constructæ cognovimus, etiam cujus mensuræ sint audiamus. Sequitur:

*Longitudine unius cubiti & dimidii, & latitudine cubiti unius & dimidii, & altitudine cubiti unius.* Vers. 42.

Omnis de divinis rebus scientia imperfecta.

9. Hunc locum [c] quidam exposuit, dicens: Longitudine & latitudine habent mensæ cubitum unum & dimidium, id est per quadrum: quæ simul juncta tres cubitos faciunt. Qui tres cubiti habent in altitudinem cubitum unum, ut mysteria Trinitatis unius cubiti, hoc est divinæ majestatis mensuram conservent. Qui videlicet sensus expositionis idcirco non potest stare, quia in illa summa Trinitate quæ omnia creavit, omnia continet, dimidium nihil est, nec ex duobus dimidiis aliquid unum. Neque enim quidquam imminutionis ac decisionis habet illa substantia, quæ semper incommutabilis manens, nec detrimentum recipit, nec augmentum. Sæpe autem diximus longitudinem ad longanimitatem spei, latitudinem vero ad caritatis amplitudinem pertinere. Mensæ ergo quæ ad holocaustum constructæ sunt, longitudine cubiti unius & dimidii metiuntur; quia sancti patres atque Doctores, qui se longanimiter ad secreta spei intimæ extendunt, per hoc quod in virtutibus vivunt, quantum ad humanam quidem mensuram pertinet, valde perfecti sunt: quantum vero ad divina illa mysteria quæ plene ab homine capi non possunt, quamdiu in hac mortali carne subsistunt, perfecti non sunt. In semetipsis ergo jam cubitum habent, in Deo autem adhuc cubitum non habent: quia jam quidem in virtutibus plene proficiunt, sed tamen aliquid de Deo adhuc ex parte cognoscunt. Ecce ite-

*a* Laud. & Longip. *Evangelizantum*.
*b* Gilot. Vatic. & Gussanvil. crasso errore, *quod mortaliter*. Emendantur ex mss. Anglic. & nostris.

*c* Scilicet Hieronymus l. 12. in Ezech. ad cap. 40. cujus nomini pepercit, sententiam emendare coactus, quod modestiæ Gregorii insigne est argumentum.

Etiam in Paulo.

iterum in mensura mensæ ad testimonium Paulus occurrit. Videamus an ejus vita cubito integro mensuretur. Dicit enim: *Quotquot perfecti sumus, hoc sapiamus.* Videamus si in his quæ de Deo sentit, jam se ad percipienda mysteria perfecte tetenderit: *Ego me non arbitror comprehendisse.* Qui rursus ait: *Ex parte cognoscimus, & ex parte prophetamus: cum autem venerit quod perfectum est, evacuabitur quod ex parte est.* Qui iterum dicit: *Nunc cognosco ex parte, tunc autem cognoscam sicut & cognitus sum.* Si ergo perfectus est, & ex parte cognoscit, cubitum habet, quantum ad se, sed tamen dimidium super se. Tendantur ergo in longanimitate spei corda Sanctorum, [a] tendantur in perfectione quam habent, cubito uno. Sed quia adhuc plene videre non possunt, ubi spei oculum mittunt, hoc quod super unum cubitum habent, in dimidio cubito recidatur, quatenus in hac vita semper se imperfectos aspiciant, & ardentius ad perfectionem currant.

(Philip. 3. 15. — Ibid. v. 13. — 1. Cor. 13. v. 9. & 10. — Ibid. v. 12. — a)

Caritas in proximum perfecta esse potest; secus in Deum.

10. Habent quoque mensæ latitudinem cubiti unius & dimidii: quia Sanctorum corda in caritatis amplitudine dilatata, juxta proximum quem diligunt & vident, habent cubitum. Possunt enim perfecte diligere: quos perfecte valent juxta aliquid scire. Omnipotentem vero Deum medullitus diligunt, medullitus sequuntur, sed tamen tantum diligere non possunt, quantum debent; quia adhuc non valent videre quem diligunt; & mensura amoris minor est, ubi adhuc mensura minor est cognitionis. Super unum ergo cubitum habent & dimidium: quia hoc eis jam [b] in animo integrum est, [c] quod valde minus est, id est caritas cum proximo; atque illud in eis quod valde majus est, id est amor Dei quem non vident, adhuc integrum non est. De hoc amore, qui hic incipitur, ut ex visione Domini in æterna patria perficiatur, recte Isaias loquitur, dicens: [d] *Vivit Dominus, cujus ignis est in Sion, & caminus ejus in Jerusalem.* Plus est autem caminum esse, quam ignem: quia esse ignis & parvus potest, in camino autem vastior flamma succenditur. Sion vero Speculatio, Jerusalem autem Visio pacis dicitur. Pacem vero nostram hic interim speculamur, ut illic postmodum plene videamus. Ex amore ergo Domini in Sion ignis est, in Jerusalem caminus, quia hic amoris ejus flammis aliquatenus ardemus, ubi de illo aliquid contemplamur: sed ibi plene ardebimus, ubi illum plene videbimus, quem amamus.

(Mensura dilectionis est cognitio. — b — c — Pater. in Isai. c. 39. — Isai. 31. 9. — d)

Altitudo Sanctorum fides.

11. Altitudo vero mensarum est cubiti unius. Quæ est enim altitudo Sanctorum, nisi fides invisibilium? Per fidem enim creditur quod non videtur: atque ideo per hanc justorum [e] mens ad altitudinem ducitur, ut cuncta visibilia despiciat in terra, & ea quæ audit invisibilia sequatur in cœlo. Sed unum cubitum habet altitudo mensarum: quia unitas est fidei in corde omnium Sanctorum. Unum Deum esse Trinitatem & patres Testamenti veteris, & prædicatores professi sunt Testamenti novi. Altitudo itaque mensarum nil uno cu-

(e — In veteri Testamento Trinitas agnita.)

*a* Val-cl. Rotomag. & alii Norm. *tendantur.*

*b* Norm. Anglic. Val-cl. & alii a Guss. lecti sic habent; ubi excusi, *in amore.*

*c* Suess. consentientibus Norm. *quod valde minus est in caritate cum proximo*; & infra Suess. & Ebroic. *majus est in amore Dei.* Stant pro nobis alii mss. præsertim Anglic.

*d* Laud. & Longip. *dixit Dominus.*

*e* Editi omnes, reluctantibus mss. *justorum mensa.*

cubito amplius, nil minus habet: quia in magna sibi unitate concordat omnium fides patrum. Sed hi qui jam in longanimitatem spei summis virtutibus proficientes, unum & dimidium cubitum habent, atque in latitudine caritatis uno ac dimidio cubito metiuntur, in altitudinem vero fidei uno cubito excrescunt, magni sunt, & summa admiratione venerandi. Debent ergo parvulorum animas in sinu suæ conversationis suscipere, atque eas in conspectu Domini, velut quoddam holocaustum ac sacrificium offerre. Unde aperte sequitur:

Qui fide, spe, & caritate præstant, admirandi.

Ibid.

*Super quas ponunt vasa, in quibus immolatur holocaustum & victima.*

Animæ fidelium vasa sunt, sive holocausti, sive sacrificii.

12. Quid enim sunt animæ fidelium, nisi vasa sancta, quæ verba pietatis capiunt, ut ex eorum mentibus holocaustum vitæ atque orationis immoletur? Hinc est enim quod Paulus cum adhuc rudis esset in fidei vocatione; quia jam Domini verba perceperat, & cœlesti gratia plenus erat, vas appellatur, cum dicitur: *Vas electionis mihi est*. Hinc pastores atque doctores Propheta admonet, dicens: *Mundamini qui fertis vasa Domini*. Ipsi etenim quasi mensæ, vasa Domini portant, qui vitam fidelium erudiendo tolerant, ut quandoque hanc Domino ad holocaustum & sacrificium perducant. Sed neque hoc negligenter intuendum est, quod in eisdem vasis holocaustum & victima dicitur immolari. Holocaustum enim, sicut & superius diximus, victima est, non tamen victima semper holocaustum; quia cum quid ex parte offertur, & ex parte retinetur, sacrificium quidem est, sed holocaustum non est. Sunt vero in multitudine magna fidelium alii, qui ea quæ mundi sunt omnia relinquunt, cuncta quæ possident tribuunt, nil sibimetipsis reservant, ad æternam patriam medullitus anhelant, seque ex toto corde in lacrymis mactant. Hi videlicet vasa super mensam sunt, in quibus immolatur holocaustum. Et sunt alii qui curam propriæ domus gerunt, de filiis cogitant, eisque hæreditatem servant, qui tamen æterni judicii memores, misericordiam pauperibus impendunt, alimenta ac vestimenta eis ex parte qua decreverint tribuunt. Hi nimirum vasa super mensam sunt, in quibus victima immolata est, non holocaustum. Quia enim patientia & doctrina Sanctorum admonendo & sustinendo, suadendo atque terrendo, aliorum corda usque ad hoc erudiunt, ut omnia deserant, & totos se in amore Domini accendant: aliorum vero ad hoc usque instruunt, ut quia omnia relinquere non valent, vel ex parte qua prævalent, misericordes fiant, & carnis curam cum animæ cura partiantur; mensæ Domini de quadris lapidibus instructæ vasa portant, in quibus immolatur holocaustum & victima: quia & perfecti, sicut dictum est, cum omnia deserunt, totum cor in amorem Domini accendunt, & imperfecti sacrificium offerunt, quod ex parte devoverunt. Sequitur:

Act. 9. 15.

Isa. 52. 11.

Hom. Superiori.

Holocausti, si cuncta reliquerint.

Sacrificii, si ex retentis facultatibus, pauperes refoverint.

Vers. 43.

*Et labia earum palmi unius, reflexa intrinsecus per circuitum.*

Sic agenda magna, ut minima non omittantur.

13. Quid est hoc, quod mensarum labia palmo metiuntur, nisi quod palmo manus tenditur, & sancti patres atque doctores ea prædicant in quibus auditorum opera tenduntur? Quasi enim manum extendimus, cum opera nostra dilatamus. Loquatur ergo unusquisque doctor, cor audientis exerceat, otiosorum torporem excutiat. Quos dum ad bona opera tetenderit, palmum se habere [a] in labiis ostendat. Pensandum

a Laud. & Longip. *in latus*.

dum quoque, quia in palmo digitus major ac minimus tenditur. Quid vero in majori ac minimo digito, nisi magna & extrema actio
a designatur? Palmum ergo mensæ [a] in labiis habeant, quatenus in do-
b ctorum suorum [b] prædicatione magna opera faciat, ut agere & minima non omittat. Sic minimis intentus sit, ut piger in agendis majoribus non sit. Unde per Evange-
Matth. 23. 23. lium Veritas dicit: *Væ vobis Scribæ & Pharisæi hypocritæ: quia decimatis mentam & anetum & cyminum, & relinquitis quæ graviora sunt Legis, judicium, misericordiam, & fidem: hæc oportuit facere, & illa non omittere*. Per judicium quippe, & misericordiam, & fidem, major digitus operationis ostenditur. Per mentam vero, & anetum, & cyminum, digitus proculdubio minimus figuratur. Hæc ergo oportuit facere, & illa non omittere: quia si opus nostrum palmo metiri volumus, sic necesse est ut tendatur minimus, quatenus major digitus non attrahatur.

In bonis operibus unitas mentium servanda.

14. Bene autem cum mensarum labia metiuntur, & mensura palmi dicitur, additur *unius*; ut ex doctorum prædicatione sicut unitas tenetur in fide, ita quoque unitas mentium servetur in opere; ne per opus bonum quod alter agit, alter ad discordiæ malum prorumpat. Ita etenim bona facere opera debemus, ut per hæc quoque cum his, cum quibus vivimus, unanimitatem in quantum recte possumus, conservemus, id est non deserendo quod agimus, sed præveniendo bonis persuasionibus malum discordiæ quod timemus. Sic in suis operibus unitatem palmi custodiens Paulus, discordiam generari prohibebat, cum quemdam lapsum atque ab Ecclesia abjectum jam velle recipere Corinthios videret, dicens: *Si cui aliquid* 2. Cor. 2. 10.
*donastis, & ego. Nam & ego si quid donavi, propter vos in persona Christi, ut non circumveniamur a satana*. Qui videlicet solet de bonis mala generare, & hoc quod caritate agitur, ad discordiam trahere. Unde & mox de ipso subjecit, dicens: *Non enim ignoramus cogita-* Ibid. v. 11.
*tiones ejus*. Doctor autem, qui per bona quæ prædicat, in suis auditoribus rectam operationem format, si mentes operantium [c] ad unanimi- c
tatem non ligat, in labiis palmum habet, sed eam, quæ dicta est, palmi unitatem non habet.

Prædicatores quæ docent, operari studeant.

15. Pensandum vero est valde quod dicitur, quia earumdem mensarum labia interius sunt reflexa. Tunc enim mensarum labia intrinsecus reflectuntur, quando doctores ad conscientiam revocant tacita cogitatione quod dicunt, quando semetipsos subtiliter perscrutantur si faciunt quod loquuntur. Recte autem cum reflexa intrinsecus mensarum labia dicuntur, additur quoque *per circuitum*; ut non in una qualibet se parte considerent, [d] atque ex d
alia semetipsos perpendere prætermittant, sed ubique semetipsos inspiciant, & in quantum prævalent, studeant singula opere implere quæ docent: ne si prædicantes facere bona dissimulant, sui vastatores sint, cultores alieni. O Doctor, ecce jam mensa es, jam vasa portas, jam in vasis fidelibus pondus holocausti & victimæ sustines, sed intus reflecte labium, id est ad cor revoca sermonem. Audi quod dicis, operare quod prædicas. Si enim negligis implere quod prædicas, aliis messem seminas, & ipse a frumenti participatione je-

Qui secus faciunt, sui vastatores sunt, & cultores alieni.



*a* Laud. Longip. Val-cl. & Norm. *in labio*.

*b* Suess. cum Ebroic. aliisque Norm. *prædicatione auditor evigilet, & sic eorum admonitione magna opera faciat*.

*c* Laud. cum Longip. *ad unitatem*.

*d* Laud. & Lyr. *atque alias in semetipsos*. Ita Ebroic. *in* mutato in *ex*. Longip. habet, *alia*.

Job 5. 5. junas. Unde scriptum est: *Cujus messem famelicus comedet*. Messem quippe doctoris qui bona loquitur, sed non operatur, famelicus comedit; quia is qui panem justitiæ esurit, operatur mandata quæ audit, & ipse fructum non habet, qui seminando laboravit. Hinc Salomon ait: *Abscondit piger manum suam* [a] *sub ascella, nec ad os suum porrigit eam*. Nemo ita piger est, ut ad os manum vel comedendo reducere laborem putet. Sed piger nec ad os manum suam porrigit, qui nec hoc vult operari quod dicit. Hinc iterum de bene docentibus & male operantibus dicitur: *Filii* [b] *Ephraim intendentes arcum, & mittentes sagittas, conversi sunt in die belli*. Intendunt arcum, atque sagittas mittunt, qui Scripturæ sacræ sententias proponunt, & verbis rectis auditorum vitia feriunt: sed convertuntur in die belli; quia post semetipsos redeunt in tentatione vitiorum, & pectus opponere non volunt; quia in tentationum certamine non resistunt. Hinc iterum dicitur: *Avertisti adjutorium gladii ejus, & non es auxiliatus ei in bello*. Gladius quippe doctoris, est sermo Dei. Unde per Paulum dicitur: *Et gladium spiritus, quod est verbum Dei*. Omnipotens itaque Deus cum doctorem respicit nolle operari quæ dicit, in die belli adjutorii ejus gladium avertit; quia [c] in tentationum certamine non permittit ei esse in adjutorium doctrinæ verba quæ dedit. Habet igitur gladium, sed hunc in bello non adjuvat: quia cum adversitas tentationis eruperit, verbi obliviscitur quod docebat. Ecce enim de patientia forsitan sermo doctori est, doctrinæ suæ magisterio dicere cogitur qualiter contra illata damna, contra auditas contumelias patientia servetur. Sed cum ipse vel damno, vel contumelia fuerit lacessitus, oblitus quod docuerat, vel in læsione proximi, vel in reddenda gravius contumelia excedit. Inter hæc itaque cogitet quia mensa Dei est, labium intus reflectat, servet quod prædicat. Scriptum quippe est: *In patientia vestra possidebitis animas vestras*. Et rursum scriptum est: *Doctrina viri per patientiam noscitur*. Si itaque index doctrinæ patientia est, tanto quisque doctus ostenditur, quanto patiens fuerit. Hinc est enim quod bonus ille discipulus qui magistrum tolli in aera videbat, per magnæ caritatis affectum clamabat, dicens: *Pater mi, pater mi, currus Israel & auriga ejus*. Quid est, fratres carissimi, quod Elias currus Israel & auriga dicitur, nisi quia auriga agitat, currus portat? Doctor ergo qui mores populi & per patientiam sustinet, & sacri eloquii verbis docet, & currus dicitur & auriga. Currus, quia tolerando portat: auriga, quia exhortando agitat. Currus, quia mala sustinet: auriga, quia populum bonis admonitionibus exercet.

Prov. 19. 24. — Psal. 77. 9. — Psal. 88. 44. — Ephes. 6. 17. — Luc. 21. 19. — Prov. 19. 11. — Argumentum doctrinæ est patientia. — 4. Reg. 2. 12. — Bonus prædicator currus est & auriga.

16. Fortasse autem contra vanam gloriam sermo doctori est, & mire insinuans qualiter debeat declinari, eisdem ipsis sermonibus vanam gloriam quærit, quibus contra eamdem vanam gloriam disputat. Si igitur hoc appetit adipisci quod prohibet, mensa intus labium non reflectit. Tunc autem mensa Domini ex quadris lapidibus exstructa habebit intus labium reflexum, si studuerit audire quod dicit. Scriptum quippe est: *Ne quid per contentionem, neque per inanem gloriam*. Atque eisdem rursus egregius prædicator dicit: *Nec quærentes ab hominibus gloriam, neque a vobis, neque ab aliis*. De prædicationis etenim labore laudem transitoriam quærere, quid est aliud quam rem magnam vili pretio venundare?

Prædicatores vanam gloriam aucupantes, rem magnam, vili pretio vendunt. — Philipp. 2. 3. — 1. Thess. 2. 6.

Sed

a Plerique edit. *sub axilla*. Sequimur unanimem mss. consensum.

b Norm. *Ephrem*.

c Longip. Ebroic. *in tentatione certaminis*.

Quantum ex auditorum plausu, prædicatori periculum immineat.

Sed est [a] in doctrinæ verbis grave periculum; quia sæpe sermonem docentium favores audientium sequuntur: & cum doctores ab eo quod bene innotuerint, apparere [b] jam minores in dictis nolunt, doctrinæ verbum quod pro acquirendis animabus auditorum ex omnipotentis Dei amore incoaverunt, in hoc postmodum pro acquirendis laudibus laborant. Et qui in verbis Dei quærebant prius lucra spiritalia, temporales postmodum favores sequuntur. Unde fit ut sive recta quælibet opera, seu sanctæ doctrinæ verba, in omnipotentis Dei judicio pereant, cum per hæc quisque transitoriis favoribus anhelat. Hinc etenim per Prophetam Judææ dicitur, quod in se ipsa incauta mens invenit, si saltem post culpam suas caute cogitationes rimetur: *Olivam uberem, pulchram, fructiferam, speciosam vocavit Dominus nomen tuum. Ad vocem loquelæ grandis exarsit ignis in ea, & combusta sunt* [c] *fruteta ejus*. Olivam quippe uberem & pulchram, fructiferam & speciosam Dominus vocat, cujus vel efficaciam in operatione, vel sancta studia in verbis scientiæ approbat. Sed ad vocem loquelæ grandis exarsit ignis in ea: quia cum laudari quis cœperit, erubescit forsitan minor videri quam dicitur, & studet esse quod dicatur. Vox enim grandis loquelæ est, favor adulantis. Unde scriptum est: *Qui benedicit proximo suo voce grandi de nocte consurgens, similis est maledicenti*. Ad vocem ergo loquelæ grandis exarsit ignis in ea: quia in magnitudine favoris flamma in corde accenditur de amore laudis. Sed omnia olivæ fruteta comburuntur: quia ante omnipotentis Dei oculos, vel quæ bene gesta vel quæ scienter sunt dicta depereunt, cum jam non amore Domini, sed intentione transitoriæ laudis fiunt. Sic enim sæpe cogitationi bonæ cogitatio sinistra subjungitur, ut vix ipse qui easdem cogitationes generat animus cognoscat. Unde prædicator egregius, cum loquens subtiliter diceret: *Vivus est sermo Dei & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti, & pertingens usque ad divisionem animæ ac spiritus*; illico subjunxit: *Compagum quoque & medullarum, & discretor cogitationum & intentionum cordis*.

(Marginalia: Pater. in Jer. c. 14. — Jer. 11. 16. — Ignis est sermo adulatorius. — Prov. 27. 14. — Subtiliter subrepit. — Hebr. 4. 12. — Ibidem.)

Latentem intentionem Deus discernit.

17. [d] Distinguit enim Dei sermo compages & medullas; quia discernit cogitationes & intentiones cordis. Per compages quippe ossibus ossa junguntur. Et sæpe dum quid recta cogitatione agimus, sed subito in laudis amorem declinamus, atque hoc pro laude facimus, quod prius facere [e] pro veritate cœperamus; quia cogitationes cogitationibus adjunguntur, quasi quædam in spiritu compages fiunt. Sed habent ossa, quæ in compage juncta sunt, etiam medullas. Quod prædicator sanctus apertius intulit, cum subjunxit: *Discretor cogitationum & intentionum cordis*. Compages enim nostræ, cogitationes sunt: medullæ autem, intentiones. Et sæpe aliud cogitamus, atque aliud est, [f] quod per cogitationem intendimus. Nam si quis proposito nummorum præmio, pupilli vel viduæ causam defendat, & fortasse Ecclesiam ingrediens, in suis precibus Deo dicat: Tu vides quia causam pupilli & viduæ defendo; iste procul dubio quod cogitat, scit, sed quo intendat ejus cogitatio ignorat. Aliud quippe cogitat, atque [g] alio intendit. Non enim defensionem pupilli vel viduæ, sed mercedem nummorum quæ-

*a* Al. *in doctrina verbi*.
*b* Val-cl. cum Norm. *jam majores in dictis volunt*.
*c* Laud. Longip. & Val-cl. habent *fructeta ejus*, hic & infra.
*d* Longip. præeunte Laud. *distinguet . . . discernet*.
*e* Longip. *pro Deo*.
*f* Lyran. *quo* pro *quod*.
*g* Laud. consentiente Longip. *aliud intendit*.

quærit. Nam tolle temporale præmium, & pupillum ac viduam non defendit. Sermo itaque Dei discretor est cogitationum & intentionum cordis; quia non aspicit quid apud temetipsum cogitas, sed per medullam compagis, id est per intentionem cogitationis quid accipere requiras. Restat ergo ut doctor cum loquitur, quasi mensa Dei semper intus labium reflectat, ne aut mala intentione loqui incoet, aut cum bene cœperit, seductus favoribus, in appetitum alium declinet.

Quam disciplinæ regulam tenere debeat prædicator.

18. Fortasse autem de custodia disciplinæ sermo doctori est. Et sæpe etiam contingit ut disciplinæ regulam quam scit dicere, nesciat tenere; quia aut nimio zelo motus, minus se per mansuetudinem temperat; aut nimia mansuetudine placidus, minus se contra vitia in zeli stimulo inflammat. Magna enim consideratione debemus pensare quod scriptum est: quia [a] in vasis templi inter coronas & [b] plectas, boves & leones & Cherubim exsculpta sunt, & subter boves & leones lora dependentia. Coronæ quippe signum victoriæ, plectæ autem concordiæ unanimitatem signant: Cherubim vero plenitudo scientiæ dicuntur. Sacerdotes enim atque doctores inter coronas & plectas, id est inter fortitudinem boni operis qua ad victoriam currunt, & caritatis concordiam, qua a se vicissim non discrepant, per boves & leones atque Cherubim designati sunt: quia in plenitudine scientiæ quam habent, necesse est ut & boum mansuetudinem teneant, & fervorem leonum, quatenus in disciplina quam prædicant, & ex sancto zelo accensi sint, & ex paterna dulcedine tranquilli. Quibus subter se lora dependeant, ut disciplinæ suæ retinacula quibus ipsi ligati sunt, etiam subjectis suis solicite impendant. Subter eos enim lora dependere, est custodiæ vincula subditis tenere. Quæ tunc recte servantur, cum nec boum mansuetudo in zeli fervore amittitur, nec leonum terror in mansuetudine declinatur. Tanta quippe debet esse discretio, ut nec disciplina nimia, nec misericordia sit remissa: ne si inordinate culpa dimittitur, is qui est culpabilis, in reatu gravius adstringatur: & rursus, si culpa immoderate retinetur, tanto qui corrigitur, deterior fiat, quanto erga se nil ex benignitatis gratia agi considerat. Exhibenda itaque pravis est asperitas in ostensione, caritas in mente; ut & dura ostensio delinquentem coerceat, & caritatis custodia mercedem mansuetudinis non amittat.

Nec rigor sit nimius, nec misericordia remissior.

Discretionis hujus exemplum in Joseph.

19. Ecce dum loquor, Joseph animum pulsat ut ad ostendenda quæ dico, ipse testis veniat. Certe somnium quod de profectu suo viderat, fratribus narrans, per hoc quod innocenter retulit, malitiæ contra se stimulos excitavit. Ab eisdem fratribus, Ismaelitis est venditus, in Ægyptum ductus, mira omnipotentis Domini dispensatione eidem Ægypto prælatus est. Cumque in terra Chanaan fames exsurgeret, fratres ad Ægyptum venerunt, Joseph prælatum Ægypto repererunt, eumque submissis ad terram cervicibus adoraverunt. Et quia mutare Dei consilium non valuerunt, quem ideo vendiderant ne adorarent, adoraverunt quia vendiderunt. Tunc ipse vir Dei, spiritu discretionis plenus, cognovit [c] fratres non cognitus. Sed memor culpæ, & remissior injuriæ, mala fratrum nec reddere studuit, nec sine purgatione laxare. Nam suspecta voce protinus dixit: *Exploratores estis vos*, [d] *ut videatis infirmiora terræ venistis, jam nunc* ex- Gen. 42. 9.

a Suess. Longip. Laud. *quia in bases templi.*
b πλεκτὴ res implexa, contexta. E. V.
c Laud. & Longip. addunt, *ab eis*. Valcl. & Norm. *a fratribus non cognitus*.
d Lyr. *nam infirmiora terræ considerare venistis*.

*experimentum vestri capiam. Per salutem Pharaonis non egrediemini hinc.* O jaculum in corde! Peregrini venerant, famis periculum fugiebant, frumenta quæ quærebant, non acceperant, [a] & feriri se insuper jactatione criminis videbant. Inter hæc ducuntur ad carcerem, & post triduum educti, adhuc in eadem asperitate terrentur. Jam reditur ad cor, jam culpæ memoria pulsat animum, atque inter se invicem loquuntur: *Merito hæc patimur, quia peccavimus in fratrem nostrum, videntes angustiam animæ illius, cum deprecaretur nos, & non audivimus: idcirco venit super nos ista tribulatio.* In his autem cor Joseph amore vincitur, secessum petit, solvit flendo quod pietati debuit. Severus ad fratres revertitur, [b] ut cruciatus eorum animus a culpa liberaretur. Post hæc unus religatur in vinculis, dimittuntur ceteri cum frumentis, [c] ut unus frater veniat, quem minimum habere se dixerant. Venit postmodum frater. Vincebat mentem pietas, cum frater innocens videretur; sed permanebat in ostensione asperitas, ut fratres noxii purgarentur. Frumenta dantur, scyphus in sacco junioris fratris absconditur, furti post eos quæstio movetur. Mittitur ut reducantur: addici in servitutem decernitur, apud quem scyphus fuisset inventus. In sacco ultimi fratris invenitur. Tunc Benjamin reducitur, afflicti omnes fratres sequuntur. O tormenta misericordiæ! Cruciat, & amat. Reversi igitur, in terram cum lacrymis prostrati veniam postulant. Memores enim quid de illo pati promiserant, mœrore intolerabili tabescebant. Tunc se ultra cohibere non valens pietas clausa prorupit ad medium, & excussit caritatis lacrymas de vultu severitatis. Detersa est ira quæ apparebat, & non erat: ostensa misericordia quæ erat, & non apparebat. Sic vir sanctus facinus fratrum & dimisit, & vindicavit. Sic in vigore clementiam tenuit, ut delinquentibus fratribus nec sine ultione pius exsisteret, nec sine pietate districtus.

*Ibidem v. 21.*

Ex caritate sævit in fratres.

Cruciat & amat.

Sub ira specie latebat misericordia.

20. Ecce hoc est magisterium disciplinæ, [d] ut culpas discrete noverit parcere, & pie resecare. Qui autem discretionis spiritum non habent, aut sic dimittunt peccata, ut non corrigant: aut sic quasi corrigendo feriunt, ut non dimittant. Doctor ergo, cui de disciplinæ moderamine loqui necesse est, mensam Dei esse se sciat, atque intus labrum reflectat, ut quod docendo loquitur, hoc sub discretionis spiritu vigilanter operetur. Nec si quædam sibi deesse considerat, oportet ut ab eorum prædicatione conticescat. Locus quippe ejus exigit ut loquatur. Verbis ergo suis semetipsum conveniat: & si non ideo loquitur [e] quia non operatur, ideo operetur quia loqui compellitur. Ubi itaque se conspicit opere implere quod dicit, ibi auditores admoneat, eorumque animos ad studium bonæ operationis [f] accendat. Ubi autem necdum se videt implesse quod loquitur, ad bona de quibus auditores admonet, se quoque pariter inflammet, ut ipse etiam simul discat in opere, quod per eum loquitur veritas in prædicatione. Sæpe enim quod vivendo ne-

Optimum disciplinæ magisterium.

*a* Ebroic. cum cet. Norm. & Val-cl. consentiente edit. 1502. *Et fieri super se objectionem criminis videbant.*

*b* Longip. *ut cruciatu eorum animus a culpa liberetur.*

*c* Anglic. Lyr. & Val-cl. *& jubet.* Sag. *& petit.*

*d* Ita Laud. Val-cl. Lyr. & Longip. Edit. plur. habent, *culpis, & discrete noverit parcere.*

*e* Editi contra S. Greg. mentem, *quia operatur.*

*f* Ita omnes mss. nostri, ed. vero, *accingat.*

nescimus, compulsi locutione doctrinæ, loquendo discimus: [a] & dum cogitatione nostræ pigritiæ reatus nascitur in mente, eamdem mentem compunctio subito oborta transverberat, & sua voce excitata evigilat in opere, quæ prius torpebat in otio sine voce. Ecce autem cum mensæ labium palmo tenditur, id est cum per doctoris os contra vitia disputatur, atque ad bona opera cor auditorum accenditur, multi qui ejus verba audiunt, quanta vel qualia mala perpetraverint, recognoscunt; atque ad eum confitentes veniunt, eumque pro peccatis suis intercessorem fieri cum fletibus petunt, ut ipse orando deleat culpas, quas prædicando manifestat. Unde & subditur:

Vers. 43. *Super mensas autem, carnes oblationis.*

Pastores orando deleant culpas, quas prædicando manifestant.

21. Doctores etenim sancti cum pro compunctis peccatoribus atque confitentibus omnipotenti Domino preces fundunt, per hoc quod veniam pro carnali eorum vita postulant, mensæ Domini carnes oblationis portant. Ut ergo sint pro quibus conversis & flentibus rogent, oportet ut eisdem prius in peccato positis prædicent; & cum jam cœperint peccata relinquere atque ad innocentiam festinare, necesse est, ut erga eos in ore doctoris incrementa prædicationis excrescant, & quibusdam doctrinæ suæ verbo tanto vehementius insistat, quanto eos gravius cecidisse considerat: videlicet sciens quod ipse tanto mercedem magnæ remunerationis accipiat, quanto verbis suis alios de profundioribus peccatis levat.

Conversi doctrinæ sacræ pabulo pascendi.

22. Libet inter hæc sancti Evangelii ad medium verba deducere, cujus sacra historia per hoc quod factum miraculum narrat, mira quæ quotidie aguntur denuntiat. Nam cum fessi atque jejuni ad Dominum populi convenissent, discipulis Dominus dixit: *Misereor super turbam; quia ecce jam triduo sustinent me, nec habent quid manducent: & si dimisero eos jejunos in domos suas, deficient in via: quidam enim ex eis de longe venerunt.* Turba triduo Dominum sustinet, quando multitudo fidelium peccata quæ perpetravit, per pœnitentiam declinans, ad Deum se in opere, locutione, atque in cogitatione convertit. Quos dimittere jejunos in domum suam Dominus non vult, ne deficiant in via: quia videlicet conversi peccatores in præsentis vitæ via deficiunt, si in sua conscientia sine doctrinæ sanctæ pabulo dimittantur. Ne ergo [b] lassentur in hujus peregrinationis itinere, pascendi sunt sancta admonitione. Valde autem pensanda est pia sententia, quæ processit ex ore Veritatis, qua dicitur: *Quidam enim ex eis de longe venerunt.* Est autem qui nihil fraudis & nihil carnalis corruptionis expertus, ad omnipotentis Dei servitium festinavit. Iste de longinquo non venit: quia per incorruptionem & innocentiam proximus fuit. Alius nulla impudicitia, nullis flagitiis inquinatus, solum autem conjugium expertus, ad ministerium spiritale conversus est. Neque iste venit de longinquo: quia usus conjunctione concessa, per illicita non erravit. Alii vero post carnis flagitia, alii post falsa testimonia, alii post facta furta, alii post illatas violentias, alii post perpetrata homicidia ad pœnitentiam redeunt, atque ad omnipotentis Dei servitium convertuntur: hi videlicet ad Dominum de longinquo veniunt. Quanto etenim quisque plus in pravo opere erravit, tanto ab omnipotente Domino longius recessit. Nam & pro-

Pater. in Marc. c. 8.

Marc. 8. v. 2. & 3.

Maxime qui de longe venerunt.

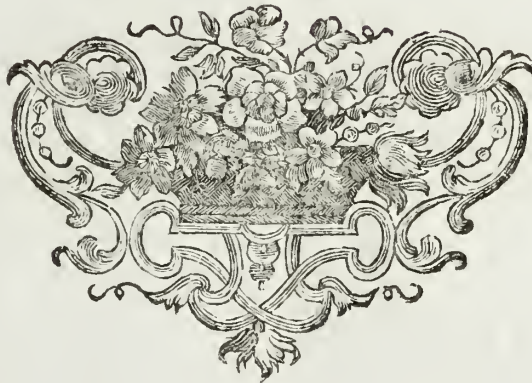
[a] Sic legitur in Val cl. & plur. mss. Alii cum Suess. & Longip. habent, *de cognitione*, &c. Laud. *cognitione nostra pigritia*.

[b] Laud. *laxentur*.

prodigus filius, qui patrem deseruit, abiit in regionem longinquam, in qua porcos pavit, quia vitia nutrivit. Dentur igitur alimenta eis etiam qui de longinquo veniunt: quia conversis peccatoribus doctrinæ sanctæ cibi præbendi sunt, ut in Deum vires reparent, quas in flagitiis amiserunt. Qui sæpe a doctoribus tanto necesse est ut largioribus cibis doctrinæ satientur, quanto fessi majoribus vitiis venerunt. Et cum jam confiteri cœperint mala quæ commiserunt, atque confitendo relinquere & fletibus punire, necesse est ut doctores sancti pro eorum peccatis solicite exorent, quatenus mensæ Domini carnes oblationis portent. Quod quoties agunt in hoc quod pro alienis peccatis interveniunt, sua ante Dei oculos amplius detergunt: quia ea ipsa caritate se justificant, qua mira pietate pro alienis iniquitatibus se in lamentis mactant. Nec laboriosum debet esse doctoribus pro conversis peccatoribus lacrymas fundere, quando & ipse qui omnia creavit, homo factus, [a] pro nostris iniquitatibus in cruce sanguinem sudit: Qui vivit & regnat cum Patre in unitate Spiritus sancti Deus, in secula seculorum. Amen.

Pro eorum peccatis exorando, sua detergunt Pastores.

a Idem, *pro nobis*.



HO-

Al. xxii.

# HOMILIA X.

*Quatuor Versus a 44. ad 48. exponendo S. Doctor de fide, spe, caritate, ac de bonis operibus Deo in cordis altari offerendis liberius excurrit, & hoc opus absolvit.*

Scripturæ sacræ mirabiles sensus.

1. [a] ACRI eloquii mysticos sensus Propheta per aspirationem sancti Spiritus prudenter intelligens, dicit: *Mirabilia testimonia tua; ideo scrutata est ea anima mea.* Qui rursus ait: *Revela oculos meos; & considerabo mirabilia de Lege tua.* Qui enim necdum occulta de apertis intelligit, oculos velatos habet. Qui vero jam intelligit, revelatis oculis mirabilia de Lege Dei considerat; quia spiritaliter litteræ verba discutiens, quæ interius magnitudo lateat, pensat. An non est mirabile quando aliud auribus sonat, atque aliud exit ad intelligentiam quod non sonabat? Cui ergo verbum sacri eloquii, nisi lapidi simile dixerim, in quo ignis latet? Qui manu quidem frigidus tenetur, sed percussus ferro, per scintillas micat, atque hoc emittit ignem, qui post ardeat, quod prius manus frigidum tenebat. Sic etenim, sic verba sunt sacri eloquii, quæ quidem per narrationem litteræ frigida tenentur: sed si quis hæc, aspirante Domino, intento intellectu pulsaverit, de mysticis ejus sensibus ignem producit, ut in eis verbis post animus spiritaliter ardeat, quæ prius per litteram ipse quoque frigidus audiebat. Ecce enim Propheta dicit:

2

Psal. 118. 129. Ibid. v. 18.

Silici ex quo licet frigido ignis excutitur, similis est.

Vers. 44. *Et extra portam interiorem gazophylacia cantorum in atrio interiori, quod erat in latere portæ respicientis ad Aquilonem: & facies eorum contra [b] viam Australem unam, ex latere portæ Orientalis quæ respiciebat ad viam Aquilonis.* b

Litteralis sensus, spirituali præmittendus.

2. In his itaque verbis litteræ, ad amorem Dei cujus animus infervescat; quin potius non ex ipsa eorum lectione tepefiat? Si autem latens in littera spiritalis medulla discutitur, per hoc scintillæ intellectus exeunt, & incendunt quod prius cordis auribus frigidum sonabat. Nobis tamen, ut se aspirante Domino interior intellectus aperiat, ipsa prius narratio juxta litteram patefiat. Ait enim quia porta erat interior, atque extra hanc atrium, quod appellatur interius: ac deinde aliæ, id est Aquilonis, Austri, atque Orientis portæ describuntur, ut ipsum atrium [c] quod esse extra portam interiorem dixerat, a portis exterioribus esse interius ostendat. c Atrium ergo hoc & foris, & intus est: foris, quia extra portam interiorem; intus autem, quia intra portas exteriores. Gazophylacia quoque cantorum esse in hoc eodem atrio narrantur, quæ a latere portæ posita dicuntur respicientis ad Aquilonem. Sed ipsa eadem gazophylacia ad Australem viam respiciunt. Et subditur: *Ex latere portæ Orientalis, quæ respiciebat ad viam Aquilonis.* In quibus verbis aperte intel-

a Val-cl. Ebroic. Lyr. *sacri eloquii mystici sunt sensus, ut Propheta.*

b Longip. & Val-cl. *viam Orientalem.*

c Longip. cum Norm. *quod ipse.*

telligitur, quia cantorum gazophylacia inter latus portæ reſpicientis ad Aquilonem, & latus portæ Orientalis fuerant poſita: quæ porta videlicet reſpiciebat ad viam Aquilonis. Facies itaque gazophylaciorum [a] contra viam Auſtralem, ſed poſitio inter portam erat Orientis & Aquilonis. Porta ergo interior habebat ex latere portam Aquilonis, ex alio quoque latere portam Auſtralem. In fronte vero veſtibuli Orientalis porta ſurrexerat, [b] atque ſic atrium quod erat extra portam interiorem, ut hoc quoque eſſet interius, portæ exterius ambiebant.

Litteralem tranſcurrit Greg. ut myſticis immoretur.

3. Hæc de verbis litteræ ſub brevitate tranſcurrimus, ut in eis ſenſus myſticos non breviter exquiramus. [c] In parte autem ſuperiori tres portæ deſcriptæ ſunt, id eſt Orientis, Aquilonis, & Auſtri: moxque interioris atrii aliæ narratæ, id eſt Auſtri, Orientis, & Aquilonis, ac deinde porta atrii interioris dicta eſt, in qua menſæ de quadris lapidibus extructæ memorantur: & porta quæ reſpiciebat ad Aquilonem in qua menſæ eſſent ad ſacrificium, non ad holocauſtum. Unde in interiori diximus ſignificari Eccleſiam, in exteriori Synagogam. Sed his expletis, rurſum Propheta incipit interiorem portam, atque tres alias, id eſt Aquilonis, Auſtri, & Orientis deſcribere, & in earum atrio interiori, quod erat extra portam interiorem, eſſe [d] gazophylacia, cantores, ſacerdotes, templum, altare, ſacrificia perhibet. In quibus verbis quia de ſanctæ Eccleſiæ inſtitutione narrare alia ab eis quæ prius dixerat, cœpit, patet quod interioris portæ intellectum mutavit. Si enim ſub uno intellectu omnia diceret, novo ordine ipſa atque alia non replicaret. Nam quomodo poſſumus [e] extra portam interiorem, atrium, gazophylacia, cantores, ſacerdotes, templum, altare, ſacrificia dicere, ſi per eamdem portam interiorem hoc loco ſancta Eccleſia deſignatur? Cum enim cuncta hæc intra ipſam ſint, quomodo extra portam interiorem ſunt, ſi extra Eccleſiam non ſunt? Intelligi ergo porta interior poteſt ea, de qua jam longe ſuperius locuti ſumus, quæ contra portam Aquilonis & Orientalem dicitur poſita, per quam figurari diximus aditum, qui nobis ad interiora gaudia patriæ cœleſtis aperitur: ut hic quoque per portas quæ circa veſtibulum narrantur, ſancta Eccleſia; per portam vero interiorem, cœleſtis regni aditus figuretur. Sed ne quis me verba ſancti Spiritus æſtimet ad intellectum meum violenter inflectere, & dicat quia de porta interiori ſignificationem ſanctæ Eccleſiæ quam ſemel dixi, mutare non debui, infulgente Dei omnipotentis gratia, [f] quæ cœpimus ipſa teneamus; ut & porta interior ſignet Eccleſiam, quæ nos ad interiora gaudia perducit; & gazophilacia, cantores, ſacerdotes, tem-

*a* Laud. & Longip. *contra viam Orientalem.*

*b* Sueſſ. Laud. Longip. *atque ſic erat atrium extra portam interiorem, ut hoc quoque eſſet interius portis quæ illud exterius ambiebant.*

*c* Sic legitur hic locus in Longip. Laud. & Sueſſ. *In parte autem ſuperiore tres portæ deſcriptæ ſunt, id eſt Orientis, Aquilonis, & Auſtri. Tres aliæ narratæ, id eſt Auſtri, Orientis, & Aquilonis. Quæ videlicet porta interior ad Aquilonem reſpiciens inter duo veſtibula eſſe memoratur. Atque per eadem utraque veſtibula, & veterem exterius & novum populum ex Gentibus, per hoc quod eſt interius, diximus figurari. Sed his expletis &c.* ut in editis.

*d* Norm. *eſſe gazophylacia cantorum.* Sane paulo poſt legitur *ſint gazophylacia cantorum.*

*e* Lyr. *extra portam exteriorem.*

*f* Laud. & Sueſſ. *eumdem intellectum quem de ſancta Eccleſiæ typo diximus, ſicut cœpimus, teneamus.*

templum, altare, sacrificia sint in atrio quod est extra portam, & tamen extra Ecclesiam non sint. Si enim subtili investigatione perquirimus nil obstat intelligi ut interiorem portam, sicut dictum est, sanctam Ecclesiam sentiamus. De qua nunc dicitur: *Et extra portam interiorem gazophylacia cantorum in atrio interiori*. Duo sunt etenim quæ dicuntur: porta interior, atque extra hanc atrium interius; quatenus hoc ipsum atrium & exterius sit, & interius: a porta exterius; interius autem, sicut prædiximus, portis quas narrando subjunxit.

*Duplex fidelium vita & sacrificium.*

4. Sancta enim Ecclesia duas vitas habet: unam quam temporaliter ducit, aliam quam in æternum recipit. Unam qua laborat in terra, aliam qua remuneratur in cœlo. Unam qua mercedes colligit, aliam vero in qua jam de receptis mercedibus gaudet, atque in utraque vita offert sacrificium. Hic videlicet sacrificium compunctionis, & illic sacrificium laudis. De hoc sacrificio dicitur: *Sacrificium Deo spiritus contribulatus*. (*Psal. 50. 19.*) De illo autem scriptum est: *Tunc acceptabis sacrificium justitiæ, oblationes & holocausta*. (*Ibid. v. 21.*) De quo rursus ait: *Ut cantet tibi gloria mea, & non compungar*. (*Psal. 29. 13.*) In utroque autem sacrificio carnes offeruntur: quia hic oblatio carnis est maceratio corporis, ibi oblatio carnis est in laudem Dei, gloria resurrectionis. Tunc quippe illic quasi in holocaustum offeretur caro, quando in æterna incorruptione permutata, nil contradictionis, nil mortalitatis habuerit: quia tota simul amoris ejus ignibus accensa, in laude sine fine permanebit. Porta ergo hæc interior, id est in sancta Ecclesia habeat interiora sua, illam videlicet vitam, quæ adhuc oculis nostris occulta est. Habeat extra eam atrium exterius, id est vitam præsentem, in qua omne bonum agitur, ut ad bonum sine fine perveniatur.

*Sancti nunc intus sunt per desiderium, non per fruitionem.*

5. Sint ergo in interiori atrio, quod tamen extra portam est, gazophylacia cantorum: quia electi quique atque perfecti, qui adhuc in carne mortali subsistunt, & intra sinum sunt sanctæ Ecclesiæ, & adhuc extra secreta gaudia interioris vitæ. [a] Sint gazophylacia cantorum interius & exterius: quia corda Sanctorum quæ omnipotenti Deo desiderium suum per magni ardoris amorem cantant, & jam intus sunt, & adhuc intus non sunt, quia in sanctæ Ecclesiæ sinu posita, & jam vident per spiritum quod intus fortiter ament, & tamen adhuc non vident perfecte quod amant. Sint itaque in interiori atrio gazophylacia, sed extra portam; ut jam & intus sint per desiderium & adhuc intus non sint per plenarium effectum. Quid sunt autem gazophylacia cantorum, nisi sancta desideria amantium? Qui præcepta divina quasi quasdam divitias custodiunt in mente; quas cantando servant, quia mandata Dei non ex timore, sed ex amore [b] perficiunt: eisque ipsis sacri eloquii præceptiones cantabiles fiunt, quia non ex tristitia, sed ex desiderio semper operantur. Vultis cor justi quasi cujusdam cantoris gazophylacium audire? *Cantabiles mihi erant justificationes tuæ in loco incolatus mei*. (*Psal. 118. 54.*) Justificationes Dei dicimus præcepta divina, quæ nos justos faciunt, [c] si impleantur. Quæ

*Non ex timore sed ex amore operando, Dei præcepta cantando servant.*

tunc

*a* Suess. & Longip. *sint ergo gazophylacia cantorum extra portam interiorem & intra portas exteriores, interius & exterius, quia.*

*b* Iidem cum Laud. *custodiunt. Cantare quippe gaudentis est; & eis ipsa sacri &c.*

*c* Additur in Laud. & Longip. *a nobis.*

tunc nobis in loco incolatus nostri cantabiles fiunt, quando in hac peregrinatione vitæ præsentis ipsa eadem mandata diligimus, & ex desiderio implemus. Hinc est quod idem Psalmista iterum ex cantorum gazophylacio se insinuat, qui ait: *Misericordiam & judicium cantabo tibi Domine*. Psal. 100. 1.

Misericordiam & judicium Deo cantare debet peccator.

6. Misericordiam Domini qua peccata laxantur, cantare etiam peccator debet, id est hanc cum gaudio dicere atque sperare. Sed quis ita justus est, ut ejus sibi æternum judicium ante mentis oculos revocet, & non contremiscat: [a] ac potius venire ad illud examen tanti judicis præsumat, festinet, & gaudeat? Quisquis ille est, magnus est: quia jam misericordia Domini & judicium cantando, omnipotentem Deum qui ejus peccata misericorditer relaxat, toto mentis affectu diligit, ac propterea ejus judicium non pertimescit. *Caritas* namque *perfecta*, ut Johannes Apostolus ait, *foras mittit timorem*. 1. Johan. 4. 18. Cantat quippe judicium, ad quod intrare non trepidat. Sit ergo mens illius gazophylacium cantorum, ut per divitias misericordiæ quas accipit, lætus pergat ad judicium, quod jam non pertimescit. Videamus si placet, fratres carissimi, aliud quoque gazophylacium cantoris. Forsitan & ipse judicium cantat. Quid etenim dicit? *Ego enim jam delibor, & tempus meæ resolutionis instat. Bonum certamen certavi, cursum consummavi, fidem servavi; de reliquo reposita est mihi corona justitiæ, quam reddet mihi Dominus in illa die justus judex*. 2. Tim. 4. 6. 7. & 8. Qui laborum suorum conscius, memor certaminis quod egit, memor fidei quam servavit, esse sibi in judicio repositam coronam dicit, eamque sibi in illa die reddi potius quam donari; profecto patet quia judicium cantat, quod venire desiderat. Unde etiam subdit: *Non solum autem mihi, sed & his qui diligunt adventum ejus*. Nemo enim adventum judicis diligit, nisi qui se habere causam in judicio bonam novit. Eorum ergo corda qui adventum [b] judicis diligunt, gazophylacia cantorum sunt: quia per præsumtionem gratiæ & vitæ, per virtutes sancti desiderii cantant justi judicium, quod omnes injusti pertimescunt.

Inter fidem, & spem positi, tendamus ad caritatem.

7. Meminit autem caritas vestra, quod superiori locutione per portam Orientis, fidem; per Aquilonis, spem; per Austri autem, caritatem diximus designari. Hæc itaque gazophylacia inter portam Orientis & Aquilonis esse memorantur: atque ad viam Australem respicere: quia corda Sanctorum inter fidem & spem posita, Australem viam respiciunt, quoniam sanctæ caritatis ignibus exardescunt. Ipsa quoque Orientalis porta respicere dicitur ad viam Aquilonis, quia nobis per fidem quidem omnia in Baptismate peccata laxantur; sed tamen dum adhuc hic vivimus, etiam post fidem sæpius ad peccata declinamus. Et quasi Orientis porta viam Aquilonis respicit, cum vita nostra post perceptam fidem, adhuc aliquatenus in frigore culpæ torpescit. Quis enim in hac vita valeat post fidem sine culpa vivere, cum Johannes dicat: *Si dixerimus quia peccatum non habemus, ipsi nos seducimus, & veritas in nobis non est*? 1. Johan. 1. 8. Cujus verbis Jacobus concordans, ait: *In multis enim offendimus omnes*. Jacob. 3. 2. Si autem peccata præterita in fidei perceptione dimissa sunt, & adhuc post fidem ad peccata declinatur; quæ nobis erit præsumtio justitiæ, quæ spes vitæ permanentis; nisi ut nunc dum adhuc in-

a Ita omnes mss. Anglic. Norm. &c. In editis legitur mutato sensu, *an potius*.

b Norm. *justi judicis*.

inter portam Orientis & Aquilonis sumus, ad viam Austri mentis oculos levemus, quatenus ex sancta caritate ferventes, calor nos amoris liberet [a] a culpa torporis & frigoris? Sint ergo gazophylacia inter portam Orientis & Aquilonis; sed sicut dictum est, ad Australem viam facies intendant: ut inter hoc quod nati in fide sumus, & quod post ad peccata delapsi de spe [b] pietatis præsumimus, exerceamus nosmetipsos in ardore caritatis, & ibi tendamus oculos cordis, ubi accendimur ignibus amoris.

a Qua ferventes a torpore liberemur.

b

Per Aquilonem Gentilitas designata.

8. Potest autem per Aquilonis portam Gentilitas, per Austri viam Judæa, per Orientis autem portam ipse Dominus designari. Per Aquilonem quippe non immerito Gentilitas figuratur, quam ille in torporis frigore [c] possedit qui dixit: *Sedebo in monte Testamenti, in lateribus Aquilonis*. Per Australem quoque portam recte Judæa accipitur, in qua spiritales patres cœlesti amore ferbuerunt. Quorum unus loquitur, dicens: *Converte Domine captivitatem nostram, sicut torrens in Austro*. Quæ etsi carnalem populum habuit in quo velut Aquilonis frigora portavit, in sanctis tamen suis doctoribus ac Prophetis ad Deum ac proximum calore caritatis arsit. Orientalis autem porta non immerito ipsum signat, de quo scriptum est: *Ecce vir, Oriens nomen ejus*. Et de quo Zacharias ait: *Visitavit nos Oriens ex alto*. Sint ergo gazophylacia cantorum ex latere portæ Aquilonis: quia non solum in Judæa fuerunt corda Sanctorum spiritaliter accensa, sed etiam in Gentilitatis multitudine ad sanctæ fidei sacramenta conversæ, ardent corda Sanctorum amore cœlestis patriæ, inhiant gaudiis æternis, suspirant ad societatem suorum civium in cœlo; sed tamen exempla hujus ardoris, quem dono sancti Spiritus acceperunt, a spiritalibus patribus synagogæ capiunt. Unde ipsa quoque gazophylacia & in Aquilonis latere posita; oculos ad viam Australem tendunt. Ecce enim in Gentibus venimus: sed in hoc quod per sancti Spiritus amorem calemus, Judææ patres aspicimus, qui nobis in suis dictis quotidie sancti desiderii exempla præbent.

c Isai. 14. 13

Judæa per Austrum. Psal. 125. 4.

Christus per Orientem. Zach. 6. 12 Luc. 1. 78.

9. An non quasi calore meridiani fervoris ardebat, qui æstuabat, dicens: *Sicut cervus desiderat ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te Deus. Sitivit anima mea ad Deum vivum: quando veniam & parebo ante faciem Dei?* Qui rursus ait: *Psallam & intelligam in via immaculata, quando venies ad me*. Hoc quoque ardore succensus fuerat qui dicebat. *Nunc [d] dimittis Domine servum tuum secundum verbum tuum in pace: quia viderunt oculi mei salutare tuum*. Quia ergo ex Gentilitate venimus, sed sanctos Judææ patres nobis in divini amoris imitatione proponimus, quasi quædam cantorum gazophylacia ex latere portæ quæ viam Aquilonis respicit, sumus; sed ad viam Austri facies tenemus.

Quanto amore succensus David. Psal. 41. Vers. 2. & 3.

Ps. 100. 2.

Luc. 2. v. 29. & 30.

d

Et Simeon senex.

10. Et notandum, quod hæc eadem gazophylacia inter portam Aquilonis & Orientis esse perhibentur: quia videlicet post incarnationem Dominicam, multitudo Gentium ad fidem venit, atque inter ipsos fideles populos [e] & sacramenta Dominicæ incarnationis quam medullitus diligunt, corda amantium surgunt. Ha-

Quædam a nobis tolerenda sunt, & alia diligenda.

e

*a* Vulgati, *a culpa teporis*, invitis mss. Anglic. Norman. Val cl. *&c.*

*b* Laud. & Longip. *misericordia*.

*c* Male vulgati, *possidet*; cogentibus mss. & rei veritate legere, *possedit*.

*d* Gemet. assentientibus aliis Norm. *dimitte*, quod fert Græcus textus.

*e* Longip. *ex sacramentis*.

a Habeant ergo [a] sancta gazophylacia, hinc Orientis portam, & inde Aquilonis: quia inter ipsa redemtionis suæ mysteria quæ sequuntur, & carnales quosdam quos & intra sanctam Ecclesiam tolerant, multi in Deum forti amore proficiunt, virtutibus excrescunt; æterni judicis adventum quærunt: & inter ea quæ amant, atque illa quæ tolerant, quasi quædam gazophylacia, divitias spiritus in mente servant. Nec inter sacramenta quæ diligunt, & quædam contraria quæ portant, deficiunt: quia ad Australem viam facies intendunt. Quid enim patimur quod patres nostri pro amore Domini antea non pertulerunt?

Christus inter Judæos & Gentiles medius.

11. Notandum vero, quod inter portam Austri & Aquilonis, Orientalis porta esse describitur: quia Dominus ac Redemtor noster de Judæa est natus, moxque in fide sua Ecclesiam ex Gentibus [b] traxit. b Quasi enim inter meridianam portam & Aquilonis apparuit; quia ex illa venit, & istam in suum servitium convertit. Unde & bene dicitur quod porta eadem Orientalis ad viam respicit Aquilonis: quia natus Dominus Synagogam deseruit, & multitudinem Gentium collegit. Notandum quoque est, quod dum de gazophylaciis diceretur: *Et facies eorum ad viam Australem*, additum est, *unam*: ut videlicet aperte sentiamus, quia non alia est via ad cœlestem patriam nobis qui ex Gentilitate venimus, atque alia illis patribus qui fuerunt in Judæa: sed hæc eadem una via est nobis & illis, quæ nos ad æterna gaudia ducit, quæ nobis per Evangelium dicit: *Ego sum via, veritas, & vita*. De qua Psalmista ait: *Ut cognoscamus in terra viam tuam, in omnibus gentibus salutare tuum*. Quod enim Hebraice Jesus, hoc Latine dicitur salutaris. In terra ergo via cognoscitur; quia Jesus, Deus ante secula, & homo factus in fine seculorum, Gentibus est manifestatus. Una ergo est via & illis qui ab Austro sunt, & his qui ab Aquilonis [c] parte respiciunt: quia c electis Judæis & Gentibus Dominus ac Redemtor noster expulsa pœna formidinis, ad Patrem factus est iter amoris, atque adjutorium perventionis. Sequitur: *Et dixit ad me: Hoc gazophylacium quod respicit viam meridianam sacerdotum est, qui excubant in custodiis templi*. Atque mox subditur:

Unusque ipse est via.

Johan. 14. 6.

Ps. 66. 3.

Vers. 45.

*Porro gazophylacium, quod respicit ad viam Aquilonis, sacerdotum erit qui excubant ad ministerium altaris*. Vers. 46.

Quorum sacerdotum sit templum custodire.

12. In quibus Prophetæ verbis prius nobis quærendum est, qui sint majoris ordinis sacerdotes, utrum hi qui custodiis excubant templi, an qui in ministerio altaris. Sed quia paulo post subditur: *Altare erat ante faciem templi*; aperte ostenditur illos esse majoris ordinis sacerdotes, qui in custodiis templi excubant, quia profecto in altari quod est interius, ministrant. Hi autem qui ad altare quod ante faciem templi est excubant, tanto inferiores sunt, quanto in exterioribus ministrant. Quærendum ergo nobis est, qui sacerdotes sint qui templum custodiunt, & qui ad ministerium altaris excubare perhibentur. Magister Gentium fidelibus scribens, ait: *Templum Dei sanctum est, quod estis vos*. Qui itaque sacerdotes sunt qui templum Dei custodiunt, nisi hi qui orando, prædicando, spiritalibus actibus vigilando, sanctam Ecclesiam a malignorum spiri-

1. Cor. 3. 16.

a Editi, *Sancti gazophylacia*. Refelluntur ex omnibus mss.

b Val-cl. cum Norm. omnibus, *construxit*.

c Ita unanimiter mss. At editi, *porta*.

rituum immissionibus, a pravorum suasionibus, ab hæreticorum erroribus defendunt? An non custos templi fuerat [a] qui labores suæ passionis enumerans, dicit: *In labore & ærumna, in vigiliis multis, in fame & siti, in jejuniis multis, in frigore & nuditate*: atque statim subdit: *Præter illa quæ extrinsecus sunt, instantia mea quotidiana, solicitudo omnium Ecclesiarum*? Pensate quæso, custos templi quanta solicitudine vigilet. Ecce enim in seipso inæstimabilia patitur, & cordis sui solicitudinem aliis impartitur. Cujus rogo virtutis est, plus de utilitate proximorum, quam de sua afflictione cogitare? Quis hoc digne æstimet? quis digne penset? Laborat, luget, esurit, sitit, alget, jejunat, vigilat: & tamen vigilando, de Ecclesiarum omnium solicitudine cogitat. Ecce est solertissimus custos templi in exemplo propositus. Imitetur qui valet. Adversa etenim pro veritate pati, bona proximis impendere, circa animarum solicitudinem vigilare, ne quis in perfidiam, ne quis in superbiam, ne quis in rapinam, vel immunditiam labatur, exquirere atque compescere; hoc est templum Dei, id est sanctam Ecclesiam custodire.

a 2. Cor. 11. 27.

Ibid. v. 28.

Quorum sit altari ministrare.

13. Sunt autem minoris ordinis sacerdotes, qui ad ministerium altaris excubant, qui videlicet [b] in adjutorium majorum, peccata delinquentium subtiliter investigant, & vitam carnalium corrigunt, atque ad hoc usque perducunt, ut per lamenta pœnitentiæ quasi incendant carnem in sacrificio, quam prius vivere permiserant in peccato. Non enim hi qui sanctis Ecclesiis præsunt, per semetipsos cuncta agere prævalent. Sed dum ipsi causis spiritalibus occupantur, si qua prava ac carnalia perpetrantur, hæc aliis discutienda atque corrigenda committunt. Per quos dum carnalis vita corrigitur, & usque ad abstinentiæ atque orationis studium a proficientibus pervenitur, quasi in altari jam caro incenditur, ut in conspectu omnipotentis Domini inde sacrificium redoleat, unde prius culpa displicebat.

Priores solis spiritualibus studiis addicti.

14. Sed hac in re quæstio oritur, cum superius dictum sit quod gazophylacia ad Australem viam facies haberent, qua ratione nunc dicatur, quia gazophylacium quod respicit viam meridianam, sacerdotum est qui excubant in custodiis templi: & gazophylacium quod respicit viam Aquilonis, sacerdotum qui excubant ad ministerium altaris. Si enim utraque, facies ad Australem viam [c] tendebant, quomodo nunc unum ad meridianam, atque aliud ad Aquilonis viam respicere dicitur? Sed in verbis agnoscimus, quod gazophylacium sacerdotum qui excubant in custodiis templi, ita positum fuerat, ut solam meridianam viam respiceret: gazophylacium vero sacerdotum qui excubant ad ministerium altaris, ita erat in atrio, ut & Australem viam & Aquilonis faciem tenderet, [d] quatenus & cum gazophylacio sacerdotum qui excubant in custodiis templi meridianam viam aspiceret, & tamen sine gazophylacio eorumdem sacerdotum, gazophylacium sacerdotum qui excubant ad ministerium altaris, Aquilonis viam videret. Sed quid est hoc, fratres carissimi? quid in his verbis mysticum possumus intueri, nisi hoc quod secundum ea quæ præmissa sunt, jam spiritalis [e] audi-

a Long. *qui laboris sui passiones*;

b Laud. *in auditorum malorum*. Longip. *in auditorum suorum*.

c Laud. Longip. Rotomag. *tenebant*.

d Lyr. & Longip. *quatenus & gazophylacium sacerdotum qui*. Laud. *& cum gazophylacium*.

e Lyr. *adjutor majoris ordinis queat intelligi*; sicque olim lectum in Rotomag.

auditor intelligit: quia sacerdotes majoris ordinis, qui excubant in custodiis templi, solam meridianam viam respiciunt, quoniam solis studiis spiritalibus occupati, semper his quæ amoris Dei sunt, solicite intendunt: sacerdotes autem minoris ordinis, qui discutiendis peccatis delinquentium præsunt, etiam ad Aquilonis viam oculos reflectunt, ut in mente peccantium, quæ sint torporis frigora videant, & hæc verbis correptionis usque ad pœnitentiæ gemitus perducentes, quasi carnes in altari Domini incendant? Respiciunt etiam cum magnis sacerdotibus ad meridianam viam: quia quantum ad semetipsos est, fervent igne caritatis, & succensi sunt flammis amoris Dei. Sed quia peccata delinquentium crebro corrigunt, etiam ad Aquilonis viam oculos reducunt. De utrisque autem sacerdotum ordinibus subditur:

Secus sacerdotes minoris ordinis.

*Ibidem.* *Isti sunt filii Sadoch, qui accedunt de filiis Levi ad Dominum ut ministrent ei.*

Cur filii Sadoch & Levi dicuntur qui Deo ministrant.

15. Sadoch Latine dicitur Justus. Qui autem justus est, nisi ipse cui dicitur: *Justus es Domine, & rectum judicium tuum?* *Ps. 118. 137.* Qui vero sunt filii justi, nisi hi de quibus scriptum est: *Quotquot autem* [a] *crediderunt in eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri?* *Johan. 1. 12.* [a] Levi autem interpretatur Assumtus. Quis autem a Domino assumtus est, nisi populus fidelis: qui per sacramenta fidei est a perfidis segregatus? Omnes ergo qui perseveranter spiritalibus actibus intendunt, filii sunt justi. Et de filiis populi assumti accedunt ad Dominum ut ministrent ei; quia de ipsis quoque fidelibus eliguntur, qui ad omnipotentis Dei ministerium veniant, & cœlestibus studiis pro eruditione populi intendant.

Qui non recta intentione bona agunt, non Deo sed sibi serviunt.

16. Sed nobis solerter inquirendum est, qui sunt qui Domino ministrant. Neque enim omnes qui legunt, omnes qui prædicant, omnes qui propria tribuunt, omnes qui per carnis abstinentiam corpus castigant, Domino ministrant. Qui enim legendo atque prædicando, gloriam propriam quærunt, largiendo quæ habent, & corpus in abstinentia macerando, laudes recipere ab hominibus appetunt: sibi, non Domino ministrant. Quo contra per Psalmistam Dominus dicit: *Ambulans in via immaculata, hic mihi ministrabat.* *Ps. 100. 6.* Habet enim maculam in via, qui in bono opere quod agit, terrenæ gloriæ sibi præmium proponit: qui in hoc mundo recipere mercedem quærit, & fœdat in conspectu Dei speciem boni operis macula pravæ intentionis. Fortasse etenim quis disciplinæ studio intentus fervet, culpas delinquentium resecat: qui tamen ad hæc agenda si non ex omnipotentis Dei amore, sed zelo proprio ducitur, sibi in his, & non Domino ministrat. Alius ne asper esse videatur, multa leniter tolerat, quæ prave perpetrantur. Iste itaque quia videri pro Domino districtus non vult, per lenitatis suæ studium sibi & non Domino ministrat. Restat ergo ut sive in verbi ministerio fatigemur, sive indigentibus nostra largiamur, sive per abstinentiam carnem domemus, sive zelo moveamur, sive per patientiam aliquando leniter prava toleremus; ut nos summopere debeamus intentionem nostram discutere, quatenus omne quod facimus, non nostro, sed Domini zelo faciamus: ne in his quæ agimus, nobis potius quam Domino ministremus. Non enim Domino, sed sibi ministraverant, de quibus Paulus dicebat: *Omnes quæ sua sunt quærunt, non quæ sunt Jesu* *Phil. 2. 21.*

[a] Lyr. addit, *vel receperunt eum.*

*su Christi*. Idem vero Paulus cum electis fratribus non sibi ministrare, sed Domino, & vivendo & moriendo festinabat, dicens: *Nemo nostrum sibi vivit, & nemo sibi moritur*. [a] *Sive enim vivimus, Domino vivimus: sive morimur, Domini sumus*. Sibi enim sancti nec vivunt, nec moriuntur. Sibi non vivunt, quia per omne quod agunt, ad lucra spiritalia anhelant: atque orando, prædicando, sanctis operibus insistendo cœlestis patriæ cives multiplicare desiderant. Sibi minime moriuntur, quia in conspectu hominum Deum de sua morte glorificant, ad quem pervenire etiam moriendo festinant. Pensemus itaque, in morte Sanctorum non quantum eorum opprobrium ab infidelibus fuit, sed quanta laus Domini in corde fidelium excrevit. Qui si suam laudem quærerent, profecto pati tot opprobria in morte timuissent. Sed [b] nemo nostrum sibi vivit, & nemo sibi moritur: quia suam gloriam nec vivendo, nec moriendo quæsierunt. Videamus si ipse primus Pastor Ecclesiæ, qui sibi non vixit, sibi sit mortuus. Johannes ejus socius requiratur, & ex verbis Domini de morte Pastoris ejusdem dicat: *Hoc autem dixit significans qua morte clarificaturus esset Deum*. Non ergo sibi est mortuus, qui Deum clarificavit in morte. Discamus igitur, fratres mei, intentionem nostram in omne quod agimus, solicita inquisitione discutere, & nostra non quærere, si omnipotenti Deo volumus ministrare. Sed quia ex fideli populo filios Sadoch ad omnipotentis Dei ministerium diximus [c] assumi, numquid in eodem populo non sunt multi, qui inveniantur in mandatis Dei vivere perfecti? Sunt omnino; nam subditur.

Nemo sibi vivat aut moriatur, sed Deo. Rom. 14. v. 7. & 8.

Joh. 21. 19.

*Et mensus est atrium longitudine centum cubitorum, & latitudine centum cubitorum per quadrum*. Vers. 47.

17. Sæpe jam per longitudinem, longanimitatem spei: per latitudinem vero, caritatis amplitudinem diximus signari. Centenarius autem numerus in quo denarius decies ducitur, quod summam perfectionis signet, plene * superius dictum est. Quid est igitur atrium spiritalis ædificii, nisi amplitudo fidelium populorum? Ipsa autem longanimitas spei & latitudo caritatis vacua in cordibus fidelium non est: nam per fidem quidquid valet operatur. Unde per Paulum dicitur: *In Christo Jesu neque circumcisio aliquid valet, neque præputium, sed fides quæ per dilectionem operatur*. Si ergo in vita fidelium juxta quemdam modum per singulos perfecta est longanimitas spei, perfecta latitudo caritatis, perfecta certitudo fidei, perfectum studium operationis; atrium templi per quadrum centum cubitos habet. In mensura autem quadri non aliud latus majus est, atque aliud minus, sed cuncta simul quatuor latera æquali spatio tenduntur: quia & ipsas easdem virtutes, quas diximus, fidem scilicet, spem, caritatem atque operationem, quamdiu in hac vita vivimus, æquales sibi esse apud nosmetipsos invenimus. Idcirco autem [d] major spe & fide caritas dicitur; quia postquam ad auctoris nostri speciem pervenitur, spes quidem & fides transit, sed caritas permanet. Nam nunc & quantum credimus, tantum amamus; & quantum amamus, tantum de spe præ-

Fides, spes, caritas & boni operatio in eodem sint gradu.

* Hom. 6. olim 18. num. 16.

Galat. 5. 6.

a Laud. & Longip. *sive morimur, Domino morimur. Sive ergo vivimus sive morimur, Domini sumus*.

b Editi, *nemo illorum*. Secus in omnibus mss.

c Ita iidem mss. Vulgati habent, *assumtos*.

d Longip. *major spei & fidei*.

præſumimus. De fide quoque & operatione Johannes Apoſtolus fatetur, dicens: (1. Joha. 2. 4.) *Qui ſe dicit noſſe Deum, & mandata ejus non cuſtodit, mendax eſt.* Notitia quippe Dei ad fidem pertinet, mandatorum cuſtodia ad operationem. Cum ergo virtus, [a] tempus, & locus operandi ſuppetit, tantum quis operatur, quantum Deum noverit: & tantum ſe noſſe Deum indicat, quantum pro Deo bona operatur. Metiantur ergo [b] fidelis populi virtutes in quadrum: quia unuſquiſque qui in activæ vitæ exercitio verſatur, tantum credit, [c] quantum ſperat, & amat, & operatur: tantum ſperat, quantum credit, operatur & amat: tantum amat, quantum credit, ſperat & operatur: tantum operatur, quantum credit, amat, & ſperat. Quia itaque in ſanctæ Eccleſiæ populo multi ſunt & robuſti per fidem, & longanimes per ſpem, & ampli per caritatem, & efficaces per operationem, atrium templi centum cubitis in quadro menſuratur.

Quatuor virtutibus præſertim conſtat ſpirituale ædificium.

18. Nam ut aliquid quoque de eorum virtutibus loquamur, ſæpe ex eis quoſdam videmus prudentes per intelligentiam, fortes in adverſitate, juſtos in operatione, temperantes a voluptatibus, atque in omni zelo diſcretionis ſe menſura moderantes. Qui dum prudentiam, fortitudinem, juſtitiam, atque temperantiam, vel ſicut eas enumerare quibuſdam placet, prudentiam, temperantiam, fortitudinem, atque juſtitiam tenent, menſuram ſpiritalis atrii in quadro habent. Ecce enim ipſæ virtutes, quas habere bonos ac fideles diximus, ita in quadro ſunt, ut una aliam non excedat. Magna quippe eſt prudentia; ſed ſi minus eſt a voluptatibus temperans, minus in periculis fortis, minus in operationibus juſta, profecto minus eſt prudens. Magna eſt temperantia; ſed ſi minus intelligit unde ſe temperet, ſi adverſa ſuſtinere per fortitudinem minus valet, atque in timore animum dejicit, ſi per præcipitationem ſuam aliquando ad injuſtitiæ opera prorumpit, minus eſt temperans. Magna eſt fortitudo; ſed ſi minus intelligit quæ bona cuſtodiat, quibus malis reſiſtat; ſi minus a voluptatis appetitu ſe temperat, ſed vincitur delectatione; ſi juſtitiæ opera minus tenet, atque aliquando in injuſtitiæ dominatione ſuperatur, minus eſt fortis. Magna eſt juſtitia, ſed ſi minus quam debet inter juſta & injuſta opera diſcernit, [d] ſi minus cor a mundi delectatione temperat, ſi minus ſe contra adverſa confortat, minus eſt juſta. Menſuretur ergo perfectorum fidelium vita per quadrum; & tantum habeat ſpiritalis atrii latus unum, quantum latera ſingula: quia unuſquiſque tantum prudens eſt, quantum temperans, fortis & juſtus: tantum temperans, quantum prudens, fortis & juſtus: tantum fortis, quantum prudens, temperans, & juſtus: tantum juſtus, quantum prudens, temperans, & fortis fuerit. Sunt tamen inter eos plurimi, qui adhuc carnaliter vivunt. Qui & ſi fortaſſe litteras ignorant, & præcepta Dei legere non valent: certe in multorum fidelium converſatione, bona quæ imitentur, vident. Ecce in Eccleſia voces ſancti Evangelii atque Apoſtolorum ſonant: ecce exempla bene viventium quotidie omnium

Quam neceſſario ſibi ſint connexæ.

 ocu-

a Ebroic. Sag. Rotomag. Lyr. *tempus & locum operandi appetit.*

b Longip. *fideles populi.*

c In Longip. *quantum ſperat, amat, & operatur; tantum ſperat quantum credit & amat.* Cetera deſunt. In editis ante Guſſan. *qui hoc vitæ exercitio verſatur, tantum credit quantum ſperat & amat, & tantum operatur quantum credit, amat, & ſperat.* Quæ deerant ſupplevimus ex mſſ. Norm. & Anglic. Codex Laud. hic deficit.

d Val cl. & Norm. quibus conſentiunt vet. ed. *ſi minus curam mundi delectatione temperat.*

oculis opponuntur. Nec in excusatione dicere poterunt: Non vidimus quod imitari deberemus. Unde & subditur:

*Ibidem* *Et altare ante faciem templi.*

Cor compunctionis igne succensum, altare est.

19. Quid est templum, nisi fidelis populus? sicut per Paulum Apostolum discipulis dicitur: *Templum enim Dei sanctum est, quod estis vos.* (1. Cor. 3. 17.) Et quid est altare Dei, nisi mens bene viventium? Qui peccatorum suorum memores, lacrymis maculas lavant, carnem per abstinentiam macerant, nullis se mundi hujus actionibus miscent, quæ habent, indigentibus tribuunt, & habere quæ non habent, non concupiscunt. Recte igitur horum cor, altare Dei dicitur, ubi ex mœrore compunctionis ignis ardet, & caro consumitur. Et numquid non tales, fratres carissimi, quotidie in sancto hoc [a] fideli populo quasi in templi atrio videmus? Numquid non eorum vitam nobis ad exemplum propositam indesinenter aspicimus? Altare ergo ante faciem templi est, cum multi in sanctæ Ecclesiæ conspectu sunt positi, qui æterni judicii memores, semetipsos quotidie Deo sacrificium in lamento compunctionis mactant. Qui ut prædictum est, corpora castigant, quatenus hoc quod per Magistrum Gentium dicitur, impleant: *Ut exhibeatis corpora vestra hostiam viventem, sanctam, Deo placentem.* (Rom. 12. 1.) Hostia quippe occiditur, ut offeratur. Sed hostia vivens, est corpus pro Domino afflictum. Quod & hostia dicitur, & vivens: quia vivit in virtutibus, & est a vitiis occisum. Hostia videlicet, quia jam huic mundo est a pravis actibus mortuum: vivens autem, quia cuncta quæ prævalet bona operatur.

Duæ compunctionis sunt species.

20. Sed quia sub altaris nomine; de compunctionis flamma sermo se intulit, necessarium puto, quæ sit diversitas ejusdem compunctionis ostendere. Alia quippe compunctio est quæ per timorem nascitur, alia quæ per amorem: quia aliud est supplicia fugere, aliud præmia desiderare. Unde etiam in tabernaculo per Legem duo altaria fieri jubentur: unum videlicet exterius, aliud vero interius: unum in atrio, aliud ante Arcam; unum quod ære coopertum est, aliud quod auro vestitur. Atque in altari æreo cremantur carnes, in altari vero aureo incenduntur aromata. Quid est hoc, fratres carissimi, quod foris concremantur carnes, intus aromata? nisi hoc quod quotidie videmus, quia duo sunt compunctionis genera, [b] quia alii adhuc per timorem plangunt, alii vero jam se per amorem in lamentis afficiunt. Multi namque peccatorum suorum memores, dum supplicia æterna pertimescunt, quotidianis lacrymis [c] affligunt. Plangunt mala quæ fecerunt, & incendunt vitia igne compunctionis, quorum adhuc suggestiones in corde patiuntur. Quid isti, nisi altare sunt æreum? in quo carnes ardent, quia adhuc ab eis carnalia opera plauguntur.

Qui ex caritate compunguntur, altare sunt aureum ante velum arcæ positum.

21. Alii vero a carnalibus vitiis liberi, aut longis jam fletibus securi, amoris flamma in compunctionis lacrymis inardescunt, cœlestis patriæ præmia cordis oculis proponunt, supernis jam civibus interesse concupiscunt. Dura eis apparet servitus, longitudo peregınationis suæ. Regem in decore suo videre desiderant, & flere quotidie ex ejus amore non cessant. Quid isti, nisi altare sunt aureum? in quorum corde aromata incensa sunt; quia virtutes ardent. Bene autem de eodem altari dicitur, quod ante velum Arcæ sit positum in Sancta sanctorum. Arca quippe Testamenti ipse nobis factus est: de quo scriptum esse novimus: *In*

*a* Val-cl. *fieri populo.*
*b* in Gemet. & al. Norm. unum membrum alteri præponitur.
*c* Val-cl. *afficiunt.*

Coloss. 2. 3. *In quo sunt omnes thesauri sapientiæ & scientiæ absconditi*. Arca intra velum est, Redemtor noster in cœlo. (Arca est Christus.) Altare vero aureum in quo thymiama incenditur [a] ante velum, Sanctorum corda, quæ cum magnis virtutibus in Dei amore succensa sunt, per sanctum desiderium in illo ardent, quem adhuc revelata facie videre non possunt. Inter Arcam quippe & altare velum est: quia hoc quod nos adhuc a visione Dei separat, corruptionis nostræ obstaculum remotum non est. Sed quousque ante velum sumus, oportet ut quasi thymiamatis incensum flamma amoris ardeamus. Per compunctionis autem lacrymas nil terrenum, nil transitorium quærere debemus. [b] Solus ipse nobis sufficiat, qui fecit omnia. Transcendamus per desiderium omnia, ut mentem colligamus in unum. Non jam timore pœnarum, non memoria vitiorum, sed amoris flamma succensi, ardeamus in lacrymis cum odore virtutum.

(Quæ sit electorum oratio.) 22. Ista electorum oratio jam prospiciebatur, cum in sponsæ laude diceretur: Cant. 3. 6. *Quæ est ista quæ ascendit per desertum sicut virgula fumi ex aromatibus myrrhæ & thuris, & universi pulveris pigmentarii?* Sancta quippe electorum Ecclesia cum ab hoc mundo in sanctis precibus ardenti amore se erigit, per desertum quod deserit, ascendit. Qualiter vero ascendat, adjungit: Ibid. *Sicut virgula fumi ex aromatibus*. Fumus de incenso nascitur, sicut per Psalmistam dicitur: Ps. 140. 2. *Dirigatur oratio mea sicut incensum in conspectu tuo*. Fumus excutere lacrymas solet. Itaque fumus est ex aromatibus, compunctio orationis concepta ex virtutibus amoris. Quæ tamen oratio fumi virgula dicitur: quia dum sola cœlestia postulat, sic recta progreditur, ut ad terrena atque temporalia [c] petenda minime reflectatur. Et notandum, quod non virga, sed virgula nuncupatur: quia interdum in compunctionis ardore tantæ subtilitatis est vis amoris, ut hanc nec ipse animus possit comprehendere, qui illuminatus meruit habere.

23. Bene autem dicitur, *Myrrhæ & thuris*. (Myrrhæ & thuris sacrificium offerre debent.) Thus enim ex Lege Domino in sacrificio incenditur. Per myrrham vero corpora mortua condiuntur, ne a vermibus corrumpantur. Myrrhæ ergo & thuris sacrificium offerunt, qui & carnem afficiunt, ne eis corruptionis vitia dominentur: & redolentem in conspectu Domini amoris sui hostiam incendunt, [d] seque ipsos Deo in sanctis virtutibus exhibent. Unde & illic subditur: *Et universi pulveris pigmentarii*. Pulvis est pigmentarii, virtus bene operantis. Et notandum, quod virtutes bene operantium non pigmenta, sed pulveres dicuntur. Cum enim quælibet bona agimus, pigmenta offerimus. Cum vero ipsa etiam bona quæ agimus, retractamus, & ne quid in his sinistrum sit, judicio retractationis attendimus, quasi ex pigmentis pulverem facimus, ut orationem nostram Domino per discretionem & amorem subtilius incendamus.

24. Ecce hæc, ut Deo largiente potuimus, coram vobis, fratres carissimi, rimati sumus. (Quæ fuerit Gregorio causa officii prædicationis intermittendi.) Nemo autem me

a Sic restituendum duximus mss. auctoritate & ratione freti. In vulgatis legitur; *ante velum, quia Sanctorum corda*. Qua lectione sequi videtur Christum esse Arcam & Altare, contra S. Greg. mentem, qui Christum quidem dicit Arcam esse, corda vero fidelium caritate flagrantium, Altare aureum.

b Excusi contra mss. omnium nostr. fidem, *solus nobis desiderium perficit*. Et infra, *ut mente colligamur*.

c Longip. *appetendo, pro terreno studio minime reflectatur*.

d Additur in Longip. *myrrha itaque quia se cruciant, & cruciando se a vitiis conservant. Thus vero quia Dei visionem diligunt ad quam pervenire medullitus inardescunt, seque &c.*

a me reprehendat: [a] si post hanc locutionem cessavero: quia sicut omnes cernitis, nostræ tribulationes excre-
b verunt: undique gladiis [b] circumfusi sumus, undique imminens mortis periculum timemus. Alii detruncatis ad nos manibus redeunt, alii capti, alii interemti nuntiantur. Jam cogor linguam ab expositione retinere: quia *tædet animam meam vitæ meæ*. Jam nullus a me sacri eloquii studium requirat: quia *versa in luctum cithara mea, & organum meum in vocem flentium*. Jam cordis oculus in mysteriorum discussione non vigilat: quia *dormitavit anima mea præ tædio*. Jam minus lectio animo dulcis est: quia *oblitus sum manducare panem meum a voce gemitus mei*. Cui autem vivere non licet, de Scripturæ sacræ sensibus loqui mystica qualiter libet? Et qui cogor quotidie amare bibere, quando possum dulcia propinare? Quid igitur restat, nisi ut inter flagella quæ ex nostris iniquitatibus patimur, cum lacrymis gratias agamus? Ipse etenim qui nos creavit, etiam pater nobis factus est per adoptionis spiritum quem dedit. Et aliquando filios pane nutrit, aliquando flagello corrigit: quia per
[c] dolores & munera ad hereditatem c
perpetuam erudit. Sit itaque gloria omnipotenti Domino nostro Jesu Christo, qui vivit & regnat cum Patre in unitate Spiritus sancti Deus, per omnia secula seculorum. Amen.

*a* Longip. *si post hæc a locutione.*
*b* Ebroic. *circumfossi.*

*c* Norm. *per dolores innumeros*. Val-cl. *per dolores & vulnera innumera.*



HO-

# INDEX
## HOMILIARUM
### IN EZECHIELEM.
### LIBER PRIMUS.



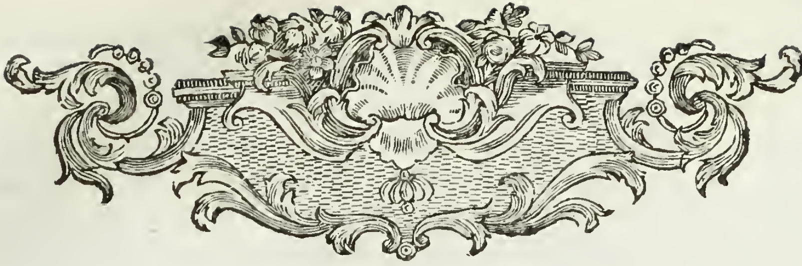
Ho-

## LIBER SECUNDUS.



Explicit Index Homiliarum.

# SANCTI
# GREGORII
## PAPÆ I.
## COGNOMENTO MAGNI,
### XL. HOMILIARUM
## IN EVANGELIA
### LIBRI DUO.



# PP. MAURINORUM

## ADMONITIO

In opus ſubſequens.

I. IN ſubſequentes homilias longius præfari nos vetat, quæ ipſis præfationis vice præmittitur S. Gregorii Epiſtola, in qua fere quidquid ad illas ſcitu dignum occurrit, explicatur. Illas autem homiliis in Ezechielem ea ratione ſubjecimus, qua in ſacrarum Scripturarum ſerie, libris veteris Teſtamenti, Evangelia & quæque ad novum pertinent, poſtponuntur. Alioquin habitas illas fuiſſe, ſaltem aliquas, antequam S. Doctor Ezechielem Prophetam populo exponere inciperet, legenti primam ſtatim conſtabit. Nimirum Paſtor optimus, ut verbo ſimul & exemplo iis quibus præerat, prodeſſet; ſtatim ac Apoſtolicam cathedram conſcendit, nullam verbi divini prædicandi vacationem etiamſi aſſiduis morbis vexaretur, innumeriſque diſtraheretur curis, ſibi indulgendam putavit. (1)

Cur homiliis in Ezech. homiliæ in Evang. poſtpoſitæ.

II. Mira aviditate ſtatim exceptas illas homilias, mirabiliori modeſtia conqueſtus eſt humilis noſter Eccleſiaſtes, in ſua ad Secundinum Epiſtola mox ſubjicienda. Certe quanto ſemper in pretio ſint habitæ, inde liquet, quod omnes, una forſitan excepta aut altera, divinis officiis, præ ceteris Sanctorum Patrum homiliis jam olim fuerint inſertæ. Nec immerito quidem, cum in ipſis litterali ſenſu prius breviter expoſito, fluat ſententiarum ad mores ſpectantium uberrima copia: quarum ſane plurimæ ſunt, quæ aureis litteris deſcribantur dignæ. Utinam vero humanis in cordibus aſſidua lectione ac meditatione inſculpantur & incidantur. Ex his aliquas olim ſelegimus & obſervavimus in vita S. Doctoris gallice ſcripta lib. 4. cap. ult. num. 13. (2)

(1) Qua aviditate ſtatim exceptæ.

Et quam merito.

III. Neque vero ſolum Chriſtianorum mores his in homiliis erudiuntur, ſed etiam fidei dogmata confirmantur, & contra futuros præmuniuntur hæreticos. Incarnationis My-

(2) Quæ fidei dogmata in ipſis contra heterodoxos aſſerta.

ſterium ab oppoſitis, invicemque pugnantibus Neſtorianorum Eutychianorumque erroribus paſſim defenditur, ſed potiſſimum hom. 38. num. 3. Quidquid fere Chriſtianis in ſcholis de Angelis doceri ſolet, id ex hom. 38. eruitur, a num. 7. ad 15. De Confeſſionis & Abſolutionis ſacerdotalis neceſſitate agitur fuſe homil. 26. num. 5. & 6. necnon homil. 40. num. 2. ſed præſertim impium dogma Calvini Chriſtum Dominum damnatorum pœnas perpeſſum eſſe aſſerentis jugulatur hom. 21. Hæc ſunt Calvini verba lib. 2. Inſtit. capit. 16. §. 10. ubi probandum ſibi proponit Jeſum Chriſtum *in locum ſceleratorum ſponſorem, vadem, ideoque inſtar rei ſubmiſſum: ut ſciamus*, inquit, *non modo Corpus Chriſti in pretium redemtionis fuiſſe traditum; ſed aliud majus & excellentius pretium fuiſſe, quod diros in anima cruciatus damnati* (horreſco referens) *ac perditi hominis pertulerit*. Hæc autem contumelioſa in Chriſtum inferni mortiſque debellatorem ſententia validiſſime refellitur a noſtro Gregorio, ſcilicet homil. 21. num. 7. ubi propoſito Samſonis typo, docet Dominum liberum & victorem non ſolum ex inferno exiiſſe, ſed ipſa etiam inferni clauſtra deſtruxiſſe. (3)

Maxime contra impium Calvini errorem de Chriſto inferni pœnis addicto.

(3) Ex iiſdem veteres Eccleſiæ ritus adhuc apud nos ſuperſtites eruuntur.

IV. Ex his & aliis longe plurimis mirum in modum Eccleſiæ cauſa contra impugnantes heterodoxos adjuvatur. Neque omittendum illas Evangeliorum ſectiones quæ a Gregorio hic exponuntur, *Et inter ſacra miſſarum ſolemnia certis diebus jam tunc ex more legebantur*, eaſdem eſſe quæ fere iiſdem adhuc diebus recitantur. Unde patet quam tenax ſit ſuorum rituum Eccleſia Romana. Inde etiam adſtruitur antiqua Proceſſionum & Stationum, publicarumque ſupplicationum in baſilicis & cæmeteriis Martyrum, conſuetudo. Quippe, ut obſervavit Johan. Diaconus lib. 2. vitæ S. Greg. cap. 18. & lib. 4. cap. 74. in illis Proceſſionibus aut Stationibus vigilantiſſimus Paſtor homilias in Evangelia aut pronuntiavit, aut pronuntiandas dictavit.

Utrum Eccleſia S. Johan. Baptiſtæ olim dicta Conſtantiniana.

Refellitur Johannes Fronto.

V. Porro in aſſignandis illis Stationibus nonnihil eſt controverſiæ inter eruditos; neque MSS. codices ubique conſentiunt. Codex enim Lateranenſis nullibi deſignat Baſilicam *S. Johannis Bapt. quæ dicitur Conſtantiniana*; quamvis in aliis optimæ notæ codicibus ſæpiſſime occurrat, maxime in Corb. Germ. Belvac. Bigot. præſertim vero in codice Reginæ Sueciæ, ubi quoties in Lateranenſi aut aliis legitur, *Baſilica S. Salvatoris, quæ dicitur Conſtantiniana*, toties recurrit nomen S. Johannis Bapt. Contendit quoque Johannes Fronto in prænotatis ad Calendarium Romanum pag. 80. nullam fuiſſe Baſilicam Conſtantinianam præter Eccleſiam S. Salvatoris:

toris: ſed id minime probat vir doctiſſimus. Infirmum eſt enim quod ait Anaſtaſium Biblioth. in vita Leonis Papæ qui ſedit ann. 595. meminiſſe Eccleſiæ S. Johannis Bapt. *quæ ponitur juxta Patriarchium Lateranenſe*; at non appellaſſe Conſtantinianam; cum Baſilicam S. Salvatoris ſemper Conſtantinianam dicat. Sed quid roboris habet illud argumentum negans contra tot MSS. clara & indubitata teſtimonia; nimirum Belvac. Bigot. Carnot. Gemet. Reg. Sueciæ, maxime vero Corbejenſis-Germ. qui ætate non eſt Anaſtaſio poſterior? Hoc in codice homilia 16. in Evangelium, *ductus eſt Jeſus in deſ.* legitur habita ad populum, *in Baſilica S. Johannis quæ appellatur Conſtantiniana*. Idem præmittitur hom. 22. 25. 39.

VI. Addit Johan. Fronto Baſilicam S. Johannis Baptiſt. fuiſſe Monaſterium. Porro in Monaſteriorum oratoriis olim non fieri ſtationes & populi confluxus. Refellitur vir eruditus ipſius Gregorii auctoritate ad *ſeptiformem Litaniam* ſeu ſupplicationem & proceſſionem aſſignantis Eccleſiam S. Johannis Bapt. (non appellat oratorium) quo conveniret, & unde procederet Litania Clericorum: quod teſtimonio quoque confirmatur Johann. Diacon. lib. 1. cap. 41. & 42. Præterea Baſilica S. Pancratii locus ſtationis erat S. Gregorii temporibus, ut ex hom. 27. ibidem habita manifeſtum eſt: atque poſtea ſtationem in ea perſeveraſſe, ex antiquis Eccleſiæ monumentis conſtat. Eccleſia tamen S. Pancratii quam prius obtinebant presbyteri, his expulſis propter incuriam & negligentiam, Monachis ceſſerat jubente Sanctiſſimo Papa, ut palam fit ex epiſt. 18. libri alias 3. nunc 4. indict. 12. Denique homilia 3. eſt habita in Baſilica S. Andreæ Apoſtoli ejuſdem natalis die; nimirum in Eccleſia Monaſterii quod Gregorius ipſe condiderat. Ergo lex illa quæ Monachorum quieti proſpiciens vetabat in eorum Eccleſiis ſtationes & populi concurſus fieri, multis patebat exceptionibus.

Quibuſdam in Monaſteriis olim ſtationes & publicæ ſupplicationes factæ.

VII. In eodem Calendario Rom. a Johanne Frontone edito non eædem ubique ſtationes, ac in Gregorianis homiliis videntur aſſignatæ; nec mirum. Primo enim Calendarium illud exaratum fuit, Johannis Frontonis judicio, ſeculo tantum octavo, circiter ann. 731. hoc eſt ſeculo integro & pene dimidio poſt habitas a Gregorio in Evangelia homilias: unde facile potuit tanto temporis intervallo aliquid in ſtationibus immutari. Secundo in homiliarum collectione indicatur quo in loco habitæ ſint, & in Calendario ſtationis locus: at nihil cogit dicere, in loco ſtationis habitam ſemper fuiſſe concionem; quid enim credere vetat præmiſſam aliquando, maxime æſtivo tempore, fuiſſe proceſſioni?(4) (4)

Cur in Rom. Calendario aliæ ſtationes aſſignatæ videantur, quam in his hom.

VIII.

In hac editione quid præstandum suscepimus.

VIII. Solutis omnibus quæ vel ex Calendario Rom. vel ex ejus editoris observationibus opponi poterant, difficultatibus, de hac novissima laudatarum homiliarum editione nunc pauca subjungenda & attexenda. Quamvis in antiquis MSS. & veteribus editis uno eodemque libro comprehendantur homiliæ quadraginta, morem tamen gerendum duximus ipsimet Gregorio, qui in epist. ad Secundinum ait: *Easdem quoque homilias eo quo dictæ sunt ordine, in duobus codicibus ponere curavi; ut & priores viginti quæ dictatæ sunt, & posteriores totidem quæ sub oculis dictæ, in singulis essent distinctæ corporibus*. Porro licet earum unus idemque non sit ordo nostris in MSS. (tres enim scilicet Lateran. Corb. & Reg. Sueciæ a ceteris & ab invicem discrepant) cum tamen alii omnes consentiant, iique vetustiores, eadem serie qua jam antea semper excusæ sunt, ipsas excudi curavimus.

Ut facilius quæ a sancto Ecclesiaste pertractantur, lector statim intelligat, singula brevibus notis in margine indicavimus & numeris distinximus. Alias columnis notas subjecimus, in quibus aut variæ lectiones continentur, aut restitutionum a nobis factarum, sane non paucarum nec contemnendarum rationes afferimus, aut aliquas S. Gregorii sententias illustramus, & si quid difficultatis occurrerit, enodamus.

Emendationum & restitutionum a nobis factarum specimina.

IX. Ut ex locis a nobis emendatis, nonnulla commemoremus: In 2. Homilia quatuor sunt. Num. 1. *Cæcus quippe est genus humanum*, pro *cæcum est &c.* Num. 4. *sed quid ad hæc*. pro. *sed quid adhuc*. Num. 5. *Jesum menti figimus*, pro, *Jesum figimus*. Num. denique 7. *mente salvatum*, pro, *mente illuminatum*. Hom. 3. num. 3. restituimus, *obtinuit*, pro *sustinuit*. & num. 4. *nos in auram maledictionis impingimus*, pro, *nos injuriam maledictionis, in auram maledictoris, impingimus*: quod ab editoribus sine ulla causa fictum. Hom. 5. num. 4. nunc legitur, *nihil unquam appetere, nihil vel sine appetitu possidere: ubi prius legebatur*, *nihil unquam appetere*, *nihil etiam cum appetitu possidere*, corrupto sensu. Hom. 6. n. 2. reposuimus, *nec cujuslibet detractio in ira asperum faciebat*, pro, *nec cujuslibet detractionis ira asperum faciebat*. Num. 3. *expressione*, pro, *sanctitate*. Ibidem, *pilis contextis vestitus*, pro *pilis contextis vestibus*, quod vitiose legitur in Gussanvil. Hom. 7. num. 3. *non lavat*, pro, *non sanat*; & *sine tempore est a Patre generatus*, pro, *sine matre ante tempora est a Patre generatus*. Num. 4. in Gussanvil. legitur, *Israeliticum populum contradictione possidere*, pro, *sine ulla postmodum contradictione possidere*. Hom. 9. num. 3. in fine, magnam editionis Gussanv. Vatic. aliarumque recentiorum lacunam replevimus. Recentiores autem editiones appellamus,

mus, quæ a medio seculo decimo-sexto sunt adornatæ. Homil. 11. num. 3. restituimus *ducta*, pro, *invicta*. Nimius essem si cetera prosequerer. Unicum ergo locum ex tot a nobis sanatis addidisse sufficiet, homil. videlicet 21. ex cujus vitio error dimanare videtur contra Christi divinitatem. Scilicet num. 4. prius lectum in excusis: *non est hic*, (Christus) *dicitur, per præsentiam majestatis*. At ex MSS. legendum juxta sanam Ecclesiæ doctrinam: *non est hic, dicitur per præsentiam carnis, qui tamen nusquam deerit per præsentiam majestatis*. Hinc, ni fallor, liquet quæ jam emissæ sunt editiones, iterum a nobis necessario fuisse recensendas, & ex MSS. codicibus emendandas. Codicum autem a nobis adhibitorum hic indicem accipe.

X. Codex pervetustus membraneus tabularii Basilicæ Constantinianæ S. Salvatoris, in Laterano inscriptus 1674. Ad quos codices rursus recensitæ & purgatæ fuerint hom. illæ.

Codex Corbejensis nunc in Bibliotheca S. Germ. a pratis asservatus, quem idcirco Corbejens-Germanensem appellamus, notatus 166. Hunc nono saltem seculo scriptum esse pene constat ex characterum forma. In eadem Bibliotheca duos alios veteres codices consuluimus, quos vel Sangermanenses, vel simpliciter German. sumus appellaturi. Codicem Bibliothecæ Regiæ certis in locis tantum, non ex integro cum editis contulimus.

Codex Ecclesiæ Belvacensis nono seculo exeunte, aut decimo incipiente videtur exaratus. In fine leguntur carmina recentiori manu descripta de Rogerio Episcopo nuper defuncto, qui in fine decimi seculi, & initio undecimi Belvacensem Ecclesiam rexit.

Codex Corbejensis num. 163. antiquitate cum omnibus superioribus contendit.

Cod. Turonensis insignis Ecclesiæ S. Martini non inferioris ætatis continet tantum 20. priores Homilias.

Codex Reginæ Sueciæ inscriptus 43.

Duo codices Monasterii S. Petri Carnut. sexcentorum annorum.

Cod. Bigotianus quingentorum annorum ætatem præfert.

Codex Gemeticensis non minoris ætatis videtur. Duo alii codices ejusdem celebris Monasterii vix trecentorum sunt annorum. Prior sæpe convenit cum antiquiori, secus alter.

Codex Monasterii Vallis Claræ Ord. Cisterciensis.

Codex Monasterii Longipontis ejusdem Ordinis.

His accedant quatuor exemplaria Anglicana, quorum variantes lectiones suppeditavit Thomas Jamezius.

Adhibendum quoque putavimus subsidium veterum edi-

tio-

tionum, Antuerpianæ ann. 1509. Rotomagensis apud Franciscum Regnaut ( quæ mendose legitur facta ann. 1421. ) Parisiensium, annorum 1518. & 1571. aliarum denique recentiorum. ( 5 )

( 5 ) Homiliarum appendix.

XI. In calce addendum censuimus Sermonem a S. Gregorio habitum *de mortalitate* ( sic in veteribus membranis inscribitur ) postquam ad Romanam sedem fuisset electus. Jam editus fuerat inter Gregorianas Epistolas, ipso in limine libri alias XI. nunc XIII. Indict. VI. in vita ejusdem S. Doctoris auctore Johanne Diacono lib. 1. cap. 41. & 42. & inter Gregorii Turonici opera orationem hanc referentis lib. 10. hist. cap. 1. Eamdem denuo recensuimus & contulimus ad duos codices Bibliothecæ Bigotianæ apud Rotomagum, unum 40. Homilias in Evangelia complectentem, & alterum vitam S. Gregorii a Johann. Diac. conscriptam: ad unum codicem Uticensem seu S. Ebrulphi ejusdem vitæ: denique ad Corb. Germ. quadraginta Homiliarum in Evang. ad cujus calcem rejectus est hic sermo. Extat etiam in nonnullis codd. MSS. Registri ante omnes Epistolas, scilicet in duobus Tellerianis, qui nunc sunt Bibliothecæ Regiæ, & in Colbertino. Utere jam labore nostro, pie lector, & gratus hac in palæstra desudantibus nobis bene precari memineris.



# Notæ ad Homilias in Evangelia.

( 1 ) ( 1 ) NOn omnibus æque facile videatur ex epistola S. Gregorii, quidquid fere scitu dignum occurrit de Homiliis, eruere. Ideoque ut vel utilitati vel curiositati legentium serviatur, quædam sunt nobis diligentius rimanda.

Dum ergo scribit S. Doctor: *eo quo dictæ sunt ordine, in duobus codicibus ponere curavi: ut priores viginti, quæ dictatæ sunt, & posteriores totidem, quæ sub oculis dictæ, in singulis essent distinctæ corporibus*; sic intelligendum est, ut & earum quæ per se, & earum quæ per notarium dixit, in dispositione temporis quidem ordinem servaverit, non tamen priores viginti ita continenter per notarium sint recitatæ, quin aliquam interim per se habuerit S. Doctor. Immo uterque liber totum tempus metitur, intra quod has exposuit homilias. Ut patet ex 27. & 28.

Ordinem tamen ab ipso constitutum immaniter fuisse turbatum, evincunt variorum MSS. in assignandis Homiliis series diversæ. Quod forte accidere potuit vel propter diversos Ecclesiarum usus in illis legendis, vel propter turbatos codices temporis injuria. Quod liber secundus contineat eas, quas per se concionatus est noster Ecclesiastes, præter luculentissimum ejusdem testimonium, eruitur etiam ex brevitate Hom. 23. & 28. atque ex initio maxime 22. *Fractus longa molestia stomachus &c.*

Diem & annum suum cuique assignare prorsus impossibile nobis est ob MSS. dissidium. De tempore autem intra quod habitæ sunt universæ, aliquanto certius videtur posse disputari.

Homilia XIX. num. 7. narrans Theodori conversionem, ait se referre rem, quæ *nuper contigit*. Et mox: *Mense autem Julio nuper elapso, hujus quam nostis, pestilentiæ clade percussus est*, inguinariæ videlicet. Eamdem rem narrat Hom. 38. num. 16. aitque *ante biennium* contigisse. Cœpit lues inguinaria post Tiberis inundationem cum anno 590. quo ineunte Pelagius fato est functus, & S. Gregorius Pontifex consecratus mense Septembri. Ideoque Theodorus mense Julio ejusdem anni debuit corripi lue inguinaria: & Homilia 38. quæ inde biennium distat, recitari omnino debuit post Julium anni 592. quamvis incertum sit utrum recitata fuerit die 23. Novembris in natali Sancti Clementis, vel Dominica XX. post Pentecosten, ad quam illud Evangelium pertinebat, ut eruitur ex Capitulari Evangeliorum editum a Thomasio, de quo sæpe infra mentio recurret. Homilia autem XL. in Dominica II. post Pentecosten, debet ad annum proxime sequentem referri 593. in quo cum Pascha celebratum fuerit die 29. Martii lit. Dom. D. eruimus, quod Dom. II. post Pentecosten inciderit in diem 31. mensis Maji, ultra quem tempus Homiliarum non videtur protrahendum.

Id & aliud argumentum suadeat. Epistola enim ad Maximianum, in qua petit informationem de Miraculis transmitti sibi S. Gregorius, data est Indict. XI. mense Julio, ideoque anno 593. quando nec dum scripti erant Dialogi, qui tamen eodem anno absoluti videntur. Nam l. 4. c. 47. ait, *ante hoc triennium* se cum fratribus sepelisse quemdam monachum in cœmeterio sui Monasterii. Erat ergo Monachus adhuc S. Gregorius triennio antequam Dialogos scriberet, qui tamen exeunte anno 590. episcopus ordinatus est. Et l. 3. c. 19. *Ante hoc fere quinquennium*, inquit, *quando apud hanc Romanam urbem alveum suum Tiberis egressus est*. Id

accidisse mense Novembri anni 589. auctor est Greg. Turon. l. 10. c. 1. At enim ab anno 589. ad 593. inclusis extremis *fere quinquennium* enumeratur. Rursus l. 4. c. 26. *in ea mortalitate*, inquit, *quæ ante triennium hanc urbem .... vastavit*. Duravit ea mortalitas annum & amplius; jam vero an. 593. verum erat dicere mortalitatem *ante triennium* urbem vastasse. Ex quibus liquet Dialogos an. 593. & cœptos & absolutos fuisse. At in Dialogis sæpe citat S. Doctor ea, quæ vel in postremis dixerat Homiliis, ut l. 4. c. 14. 16. 36. 47. 55. ergo ante hos absolutæ probantur Homiliæ.

Jam de singularum quarumdam tempore quid probabiliter dici possit, videamus. Ante tamen moneo Pascha anno 591. celebratum fuisse die 15. Aprilis lit. Dom. G. An. 592. die 6. Aprilis F. E. An. 593. die 29. Martii D.

Prima Homilia habita Dominica II. Adventus, pertinet ad annum 590. In ea enim inquit: *pestilentias sine cessatione patimur*. Lues enim inguinaria totum hunc annum grassata est, ad quem proinde pertinet ea Homilia. Recitata est autem die 10. Decembris. lit. Dom. A.

Homiliæ XI. & XII. habitæ sunt in festo S. Agnetis. Bis celebrabatur ejus festum ut apud nos. In Capitulari Evangel. apud Thomasium Evangelium *Thesauro* assignatur S. Agneti secundo, & Evangelium *decem Virginibus* in die natali ejusdem. Ex quo suspicari licet inverso ordine has Homilias in nostris codicibus legi. Certe codex Reginæ Sueciæ præfert XIIm. sub numero 36. XIæ. sub numero 37.

Homilia XIII. de S. Felice. Duo hujus nominis occurrunt: unus presbyter & confessor die 14. Januarii in eo quod edemus Sacramentario Gregoriano, sed 13. in Capit. Thomasii, cui Evangelistarium Vaticanum assignat Evangelium Homiliæ. Alter est Felix Papa & Martyr 28. Julii, vel 29. in Capit. Thomasii cum eodem Evangelio. Pro hoc secundo cum Sammarthano standum videtur.

Homilia XVII. Ad Episcopos. In quonam Episcoporum conventu habita fuerit determinare, omnino impossibile videtur. Synodi tres attribuuntur S. Gregorio ab anno 590. ad annum 595. Prima pro mittenda de more Synodica, ex ep. 4. l. 1. Secunda in causa Severi episcopi Aquilejensis, aliorumque Schismaticorum ex ep. 16. ejusdem libri. Tertia anno 595. in causa Johannis presbyteri Chalcedonensis. Hæc posterior ad rem nostram non facit. Ad primam Synodum pertinere non potest: tum quia habita ea Synodus fuit statim ab ordinatione S. Gregorii, ut eruitur ex citata ep. 4. lib. 1. tum quia nullus codex ante 13. locum eam ponit; tum etiam quia in ea plura passim leguntur, quæ in Pastorali occurrunt, quare non videatur ante annum 591. potuisse recitari.

Secundam Synodum indictam quidem, nec tamen coactam fuisse credo. Nam ubi Schismatici resciverunt diem fuisse dictam Severo, ut *Romæ aggregata Synodo .... judicetur*, statim libello dato ad Imperatorem obtinuerunt, ut interea nihil contra se ageretur, quemadmodum liquet ex ipso libello, & rescripto Imperatoris ad Gregorium apud Baronium sub anno 590. n. 37. legendis. Hic obiter notandum, male in novissima Conciliorum Collectione notari, Stephani conversionem, de qua S. Gregorius lib. 1. ep. 14. loquitur, contigisse in Synodo coacta in causa Schismaticorum & Severi, cum nec coacta videatur, & ea epistola 16m. præcedat in qua Synodus memoratur. Nec etiam dici potest habitam fuisse hanc Homiliam in adventu Episcoporum Siciliæ: nam ex ep. 9. lib. 7. patet eos jamdiu Romam non advenisse. Cum autem ponatur inter Quadra-

dragesimales Homilias, facile crediderim recitatam fuisse in aliqua ordinatione habita a S. Gregorio, quod suadeat etiam collecta sive oratio, quæ in calce Homiliæ præter morem posita est. Certe unam ordinationem in Quadragesima fecisse S. Gregorium docet liber Pontificalis.

Ad titulum quod attinet: Exstat *de Fontibus Vaticanis* duplex carmen S. Damaso attributum: de quibus etiam fontibus fit mentio in vita ejusdem sancti Pontificis per Benedictum presbyterum conscripta. Veteres aquas fontium derivare consueverunt ad vestibula Ecclesiarum, in usum Baptismi & lotionis sive Cleri sive plebis, & substructionibus ornare. Sanctus Damasus Papa, ut ex citatis carminibus liquet, primus hujus fontis auctor, aquas ad Baptismi usum derivavit & collegit. An etiam aliquid simile fecerit circa fontes Lateranenses mihi non constat: ex iis tamen quæ diximus de usu fontium apud Ecclesias, quomodo ad eos concio haberi potuerit, nemo non videt. Ceterum suspicari quis possit S. Damasum saltem utrosque fontes ex parte construxisse, si attentius citata carmina inspiciat.

Homilia XIX. Ad annum pertinet 591. Lues enim inguinaria, quæ *mense Julio* Theodorum aggressa est, cœpit anno 590. ineunte. Homilia igitur quæ habita sit Dominica in Septuagesima post mensem illum Julium, ad diem 11. Februarii anni 591. consignari debet.

Homiliæ XXVII. & XXVIII. Festum SS. Pancratii, Nerei & Achillei, eadem die celebrabatur, duodecimo nempe Maji. Ad diversos igitur annos pertinent, cum utraque eodem die dici non potuerit. Nulla potest pertinere ad annum 590. nec ulla probabiliter spectat ad annum 593. quia adhuc plures supersunt, quam ut intra paucos dies absolvi potuerint, præsertim si codd. alios attendamus. Ergo XXVII. commode ad annum 591. XXVIII. ad 592. revocanda est. XXXI. Nullatenus dubitandum quin ad Sabbatum quatuor Temporum Septembris pertineat: omnia enim Capitularia Evangeliorum pro illa die assignant Evangelium *Arborem fici*.

XXXII. Homilia in festo SS. Processi & Martiniani 2. Julii. In Capitul. Thomasii ea die aliud Evangelium assignatur, neque illud legebatur in Comm. plurimorum Martyrum. Recentius tamen Capitulare habet illud Evangelium.

Homilia XXXIII. Fer. 6. quatuor Temp. Septemb. Vetustiora Capitul. Evangel. non habent illud Evangelium ea die, omnia vero stationem ponunt *ad Apostolos*. Desunt illa verba *Feria sexta* &c. in plurimis MSS. aliis habentibus *S. Clementis die natalis ejus;* sed & sic discrepat Evangelium.

Homilia XXXIV. Numero 18. *rem*, inquit S. Gregorius, *refero*, *quam* ... *Maximiano* ... *nunc Syracusano Episcopo narrante cognovi*. Fuit, ut notat Bollandus ad diem 9. Junii, cum S. Gregorio Maximianus per annum in Palatio antequam Episcopus crearetur, & ferme triennium in Episcopatu transegit. Mense Novembri anni 594. accepit S. Gregorius nuncium de morte Maximiani lib. 5. ep. 17. Deme hoc fere triennium & incides in annum 591. sub cujus finem Maximianus Agathonem jam in episcopatum exceperat, ut constat ex ep. 7. l. 2. Homilia ergo habita post Pentecosten, & in qua Maximianus episcopus vocatur, pertinet ad annum 592. Error videtur in numero Dominicæ, quia illud Evangelium pertinebat ad Dominic. quartam post Pentecosten. Hic animadverte male a Petro de Castro affirmari, Maximianum ante Gregorium Pontificem jam fuisse Episcopum, quod ad eum Pallium transmissum non legamus. Potuit enim illud ab ipso sancto Gregorio accipere antequam Palatium desereret. Rursus male fortasse consignari obitum S. Maximiani ad diem 9. Junii. Vix

etenim credi potest de illo nonnisi mense Novembri nuncium accepisse S. Gregorium, si ineunte Junio accidisset.

Homilia XXXVI. Error hic quoque videtur in numero Domin. Evangelium namque illud Dom. III. legebatur. Unde merito hic titulus abest a Codd. Reg. Suec. & Gemet. Num. 13. ait S. Doctor ante triennium se fuisse Centumcellis. Post Ordinationem suam id factum minus probabile videtur. Ad tempus inguinariæ pestis plausibilius ea absentia referatur. Quod si forte verum est, Homilia ad annum pertinebit 592.

Homilia XXXVIII. Pertinet ad annum 592. ut supra dictum est. A mense enim Julio anni 590. ad hanc Homiliam, biennium debet intercedere.

Cæteræ ad duos annos æque pertinere possunt. Mensem vero ac diem sub quavis hypothesi quisque nullo negotio invenire potest, ex nota die Paschæ & litera Dominicali.

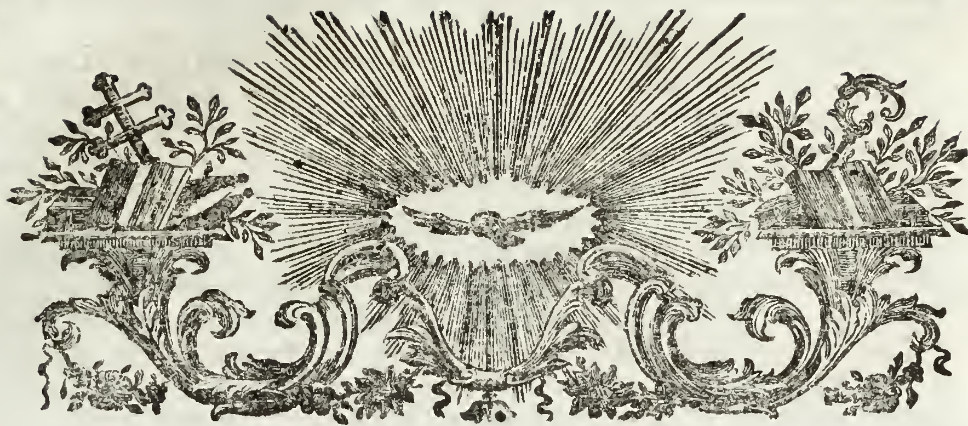
(2) (2) Hinc fortasse factum est, ut S. Dalbulus l. de interp. c. XII. Gregorium nostrum cum Dione, Johanne, Severiano, Antiocho Græcis scriptoribus, qui Chrysostomi cognomine gaudent, comparans, dixerit intueri se in Occidente *Gregorium, quintum nomen Chrysostomi Græcis auferentem*.

(3) (3) Insigne habemus in hanc rem testimonium apud Lequienium *Diss.* 1. *Damasc.* in epistola Monachorum montis Oliveti ad Leonem tertium. In qua ut ostendant processionem Spiritus sancti a Patre & filio, sic loquuntur: *Et in Homilia Sancti Gregorii, quam nobis .... Karolus Imperator dedit, in parabola Octavarum Paschæ, ubi dicit: sed ejus missio ipsa processio est, qui de Patre procedit & Filio*. Quæ verba leguntur in eadem Homil. n. 2. in fine.

(4) (4) Basilicam S. Johannis Baptistæ subinde dictam fuisse *Constantinianam*, non videtur in dubium revocandum. Cum enim vastato a Langobardis Monasterio montis Cassini, a Pelagio obtinuissent Monachi facultatem ædificandæ sibi Ecclesiæ, eam prope Basilicam S. Salvatoris juxta Patriarchium sive Episcopium Lateranense construxerunt, sub titulo SS. Joh. Baptistæ, Joh. Evangelistæ atque Pancratii, quod eruimus ex auctore Miscellæ, ex Leone Ostiensi, ex Anastasio Bibliot. aliisque. De qua re videsis notam Muratorii ad caput XIII. l. IV. Pauli Diaconi p. 458. Ab eo tempore *Constantinianæ* appellationem ea Basilica, quod prope Constantinianam & in Laterano esset, ut ab aliis distingueretur, obtinuisse dicitur. In libro Orationali apud Thomasium sæpe legimus. *Statio ad S. Johannem in Lateranis, hoc est in Basilica Salvatoris*. Nihilominus mihi facile persuadeo, tempore S. Gregorii titulos harum Homiliarum fuisse modo: *in Basilica quæ appellatur Constantiniana*; deinde explicationis & distinctionis gratia additum fuisse, ab aliis quidem *S. Joannis*, ab aliis vero *S. Salvatoris*, prout quisque melius arbitrabatur. Si autem quæras, in quanam ex his duabus Basilicis revera habitæ fuerint; probabilius puto in Basilica S. Salvatoris. Id suadeat MS. Lateranensis vetustissimi auctoritas, in hac parte facile princeps: tum quod scite advertit Fronto, in Monachorum Ecclesiis rarius factæ fuerint Stationes & populi confluxus. Idem vero Fronto male affirmat nullam fuisse Basilicam Constantinianam præter S. Salvatoris: liber enim Pontificalis in S. Silvestro: *Eisdem temporibus Constantinus Augustus fecit Basilicam, via Lavicana inter duas lauros, Beato Petro, & Marcellino martyribus*.

(5) (5) Has Homilias iterum cum MSS. Marcianis collatas hic exhibeo. Tribus usus sum membranaceis in folio maximo, seculi circiter XIII. Videntur inservisse ad usum Ecclesiæ, nam varias continent variorum Homilias secundum festivitates anni dispositas. Hos Codd. 1. 2. 3. *Marc.* ad distinctionem appellabo.

S AN-



# SANCTI
# GREGORII PAPÆ

a [a] XL. HOMILIARUM
# IN EVANGELIA
## LIBRI DUO

*AD SECUNDINUM TAUROMENTIANUM EPISCOPUM.*

b Reverentiſſimo & ſanctiſſimo fratri [b] Secundino Epiſcopo,
c Gregorius [c] ſervus ſervorum Dei.



Nter ſacra Miſſarum ſolemnia, ex his quæ diebus certis in hac Eccleſia legi ex more ſolent, ſancti Evangelii quadraginta lectiones expoſui. Et quarumdam quidem dictata expoſitio,
d [d] aſſiſtente plebe eſt per notarium recitata: quarumdam vero explanationem coram populo ipſe locutus ſum: atque ita ut loquebar, excepta eſt. Sed quidam fratres, ſacri verbi ſtudio ferventes, antequam ad propoſitum modum ea quæ dixerim, ſubtilia emendatione perducerem, tranſtulerunt. Quos recte ego quaſi quibuſdam famelicis ſimiles dixerim, qui prius eſcas edere appetunt, [e] quam plenius excoquantur. e
Hoc vero ubi ſcriptum eſt: *Ductus eſt Jeſus in deſertum a ſpiritu, ut tentaretur a diabolo,* Matth. 4. 1.
prius quidem quaſi ſub quadam

*a* In mſs. cod. variat titulus. In plerisque legitur: *Incipit liber Hom. B. Gregorii Papæ urbis Romæ, de diverſis lect. Evangelii.*

*b* Alius eſt a Secundino ſervo Dei ad quem duos Homil. codices tranſmiſit Greg. ex epiſt. olim 54. l. alias 7. ind. 11. nunc lib. 9. epiſt. 52. Homilias in Evangelia Secundo ſeu Secundino miſſas fuiſſe aſſerit Johan. Diac. lib. 4. cap. 74. In cod. Carnut. legitur *Patri Secundino*. Ad hunc Siciliæ Epiſcopum exſtant plurimæ S. Greg. Epiſtolæ.

*c* De hoc titulo dicemus in notis ad Epiſtolas.

*d* Al. *Aſſiſtenti plebi* ut in ed.

*e* C. Germ. & plerique, *quam cibi plenius excoquantur.*

dam ambiguitate exposui: sed eamdem dubitationem postmodum certa
a [a] notatione correxi. Easdem quoque Homilias, eo quo dictæ sunt ordine, in duobus codicibus ponere curavi: ut & priores viginti, [b] quæ
b dictatæ sunt, & posteriores totidem, quæ sub oculis dictæ, in singulis essent distinctæ corporibus. Quod vero quædam antepositæ sunt, quæ in Evangelio post leguntur; quædam vero postpositæ, quæ ante per Evangelistam scriptæ sunt, inveniuntur; nequaquam movere tuam fraternitatem debet: quia sicut a me diversis temporibus [c] dictæ sunt, ita quoque
c
d sunt ab [d] exceptoribus in codicibus affixæ. Tua itaque fraternitas, sacris semper lectionibus intenta, si prædictum locum Evangelii invenerit sub dubietate prolatum; vel easdem Homilias repererit, ita ut prædixi, non esse dispositas; has inemendatas remansisse cognoscat: & juxta eas, quas per præsentem portitorem mittere studui, corrigat: nulloque modo illas sine emendatione remanere permittat. Editæ autem in scrinio sanctæ Ecclesiæ nostræ retinentur: ut si qui forte a tua fraternitate longe sunt, hic inveniant, unde in his quæ emendatæ sunt, certiores fiant.

*a* 1. Gemet. ac 2. Carnut. *enodatione*.

*b* Corb. Germ. 3. Gemet. vet. edit. Antuerp. 1509. ac Paris. 1518. *quæ dicta sunt*.

*c* Ita plerique mss. & vet. edit. non, *dictata*, ut in al. edit. legitur.

*d* Æmiliano & Paterio: ut constat ex Joh. Diac. l. 2. c. 11.



# LIBER PRIMUS

## Lectio sancti Evangelii secundum Lucam.

*Lucæ Cap.* XXI. ℣. 25. 33.

a I*N illo tempore:* [a] *Dixit Jesus discipulis suis: Erunt signa in so-*
*le & luna & stellis, & in terris pressura gentium, præ con-*
b *fusione sonitus maris & fluctuum* [b] *arescentibus hominibus præ timore*
*& exspectatione, quæ supervenient universo orbi. Nam virtutes cæ-*
c *lorum* [c] *movebuntur. Et tunc videbu‹t filium hominis venientem* [d]
d *in nubibus cum potestate magna & majestate. His autem fieri inci-*
*pientibus, respicite, & levate capita vestra, quoniam appropinquat*
*redemtio vestra. Et dixit illis similitudinem: Videte ficulneam, &*
*omnes arbores: cum producunt jam ex se fructum, scitis quoniam*
*prope est æstas. Ita & vos, cum videritis hæc fieri, scitote quoniam*
*prope est regnum Dei. Amen dico vobis: quia non præteribit gene-*
*ratio hæc donec omnia fiant. Cœlum & terra transibunt: verba au-*
*tem mea non transibunt.*

## HOMILIA PRIMA.

e Habita ad populum [e] in Basilica S. Petri Apostoli, [f] Do-
f minica secunda Adventus Domini.

Ab amore se nescentis mundi qui Christus nos deterreat.

1. DOminus ac Redemtor noster,
fratres carissimi, paratos nos
invenire desiderans, senescentem
mundum quæ mala sequantur de-
nuntiat; ut nos ab ejus amore com-
g pescat. [g] Appropinquantem ejus ter-
minum quantæ percussiones præve-
niant, innotescit: ut si Deum me-
h tuere in tranquillitate non volumus, [h]
vicinum ejus judicium vel percussio-
nibus attriti timeamus. Huic etenim
lectioni sancti Evangelii, quam mo-
do vestra fraternitas audivit, paulo
superius Dominus præmisit, dicens:
*Exsurget gens contra gentem, & re-* Luc. 21 10
*gnum adversus regnum: & erunt ter-*
*ræmotus magni per loca, & pesti-*
*lentiæ, & fames.* Et quibusdam in-
terpositis, hoc quod modo audistis,
adjunxit. [i] *Erunt signa in sole, &* i
*luna, & stellis, & in terris pressura*
*gentium, præ confusione sonitus ma-*
*ris & fluctuum.* Ex quibus profecto
omnibus alia jam facta cernimus,
alia

*a* Geme. 1. *dixit Dominus Jesus*. Big. *dixit Dominus Jesus Christus*.

*b* Codd. Marc. initia tantum Evangeliorum ponunt.

*c* Belvac. Corb. Bigot. C. Germ. *commovebuntur*.

*d* C. Germ. & Bigot. *in nubibus cæli*.

*e* Sic habent C. Germ. Bigot. duo priores Gemet. & omnes edit. In cod. Lateran. not. 2674. legitur, *in Basilica S. Mariæ ad præsepe*. In cod. Reginæ Sueciæ & in multis mss. non assignatur ubi sit habita hæc Hom.

*f* ‹n solo Gemet. 2. id habetur; tamen retinuimus, quod sit in edit. etiam antiquioribus.

*g* 1. Carnut. *a‹propinquante ejus termino*, sic & cod. Marc.

*h* 2. Cod. Marc. *falte n*. Mox *Et erunt s.* in s.

*i* C. Germ. Belvac. & plur. *& erunt*.

alia e proximo ventura formidamus. Nam gentem super gentem exsurgere, earumque pressuram terris insistere,
a plus jam in nostris [a] temporibus cernimus, quam in codicibus legimus.
b Quod terræmotus urbes innumeras [b] subruat, ex aliis mundi partibus scitis quam frequenter audivimus. Pestilentias sine cessatione patimur. Signa vero in sole & luna & stellis, adhuc aperte minime videmus: sed quia & hæc non longe sint, ex ipsa jam aeris immutatione colligimus. Quamvis priusquam Italia gentili gladio ferienda traderetur, igneas in cœlo acies vidimus, [c] ipsum qui postea humani generis fusus est, sanguinem [d] coruscantem. Confusio autem maris & fluctuum needum nova exorta est. Sed cum multa prænuntiata jam completa sint, dubium non est, quin sequantur etiam pauca quæ restant: quia sequentium rerum certitudo, est præteritarum exhibitio.

Italiæ calamitates multa signa præcesserunt.

c d

2. Hæc nos, fratres carissimi, idcirco dicimus, ut ad cautelæ studium vestræ mentes evigilent: ne securitate torpeant, ne ignorantia languescant, sed semper eas & timor solicitet, & in bono opere solicitudo confirmet, pensantes hoc quod Redemtoris nostri voce subjungitur: *Arescentibus hominibus præ timore & exspectatione, quæ supervenient universo orbi. Nam virtutes cœlorum movebuntur*. Quid etenim Dominus virtutes cœlorum, nisi Angelos, Archangelos, Thronos, Dominationes, Principatus, & Potestates appellat, quæ in adventu districti judicis tunc oculis visibiliter apparebunt, ut districte tunc a nobis exigant hoc, quod nos modo invisibilis Conditor æquanimiter portat. [e] Ubi & subditur: *Et tunc videbunt filium hominis venientem in nubibus* [f] *cum potestate magna & majestate*. Ac si aperte diceretur: In potestate & majestate visuri sunt, quem in humilitate positum adire noluerunt: ut virtutem ejus tanto tunc districtius sentiant, quanto nunc cervicem cordis ad ejus patientiam non inclinant.

Ad timorem & vigilantiam exspectatio judicii nos compellit.

e f

3. Sed quia hæc contra reprobos dicta sunt, mox ad electorum consolationem verba vertuntur. Nam & subditur: *His autem fieri incipientibus, respicite, & levate vos capita vestra, quoniam appropinquat redemtio vestra*. Ac si aperte Veritas electos suos admoneat, dicens: Cum plagæ mundi crebrescunt, cum terror judicii virtutibus commotis ostenditur, levate capita [g], id est exhilarate corda: quia dum finitur mundus, cui amici non estis, prope fit redemtio quam quæsistis. In Scriptura etenim sacra sæpe caput pro mente ponitur: quia sicut capite reguntur membra, ita & cogitationes mente disponuntur. [h] Levare itaque capita, est mentes nostras ad gaudia patriæ cœlestis erigere. Qui ergo Deum diligunt, ex mundi fine gaudere atque hilarescere jubentur: quia videlicet eum quem amant, mox inveniunt, dum transit is quem non amaverunt. Absit enim [i] ut fidelis quisque qui Deum videre desiderat, de mundi percussionibus lugeat, quem finiri eisdem suis percussionibus non ignorat. Scriptum namque est: *Quicumque voluerit amicus esse seculi hujus, inimicus Dei constituitur*. Qui ergo Jacob. 4. 4.

Inde tamen fiducia electorum erigitur.

g h i

De fine mundi non dolent, nisi ejus amici.

*a* C. Germ. Corb. 1. Gemet *tribulationibus*. Consentiunt Anglic. & 1. Marc.
*b* Edit. *obruat*: invitis mss.
*c* Marc. *& ipsum*.
*d* Ita Corb. Germ. & plerique. Belvac. & 2. Carn. *coruscare*. Edit. *coruscantes*.
*e* 2. Marc. *Unde*. Mox *cœli in pot.*
*f* Gemet. ac Val cl. *in potestate*.
*g* 2. Marc. *vestra*. Mox *sicuti a capite ... ita cogitationes*.
*h* Duo Carn. & duo priores Gemet. *levare itaque est capita, mentes*.
*i* Belvac. & 3. Gemet. *ne fidelis*. Paulo post 2us Gemet. habet, *persecutionibus*, pro *percussionibus*.

go appropinquante mundi fine non gaudet, amicum se illius esse testatur, atque per hoc inimicus Dei esse convincitur. Sed absit hoc a fidelium cordibus, absit ab his qui & esse aliam vitam per fidem credunt, & eam per operationem diligunt. Ex mundi enim destructione lugere, eorum est qui radices cordis in ejus amore plantaverunt, qui sequentem vitam non quærunt, qui illam neque esse suspicantur. Nos autem qui cœlestis patriæ gaudia
a æterna cognovimus, festinare [a] ad ea quantocius debemus. Optandum nobis est citius pergere, atque ad illam breviore via pervenire. Quibus
b enim malis [b] mundus non urgetur? Quæ nos tristitia, quæ adversitas non angustat? Quid est vita mortalis, nisi via? Et quale sit, fratres mei, perpendite, in labore viæ lassescere, & tamen eamdem viam nolle finiri. Quod autem calcari mundus ac despici debeat, Redemtor noster provida comparatione manifestat, cum protinus adjungit: *Videte ficulneam & omnes arbores, cum producunt jam ex se fructum, scitis quia prope est æstas. Ita & vos cum videritis hæc fieri, scitote quoniam prope est regnum Dei.* Ac si aperte dicat: Quia sicut ex fructibus arborum vicina æstas cognoscitur, ita ex ruina mundi prope esse agnoscitur regnum Dei. Quibus profecto verbis ostenditur, quia fructus mundi ruina est. Ad hoc enim cre-

Fructus mundi ruina est.

c scit, ut cadat. [c] Ad hoc germinat, ut quæcumque germinaverit, cladibus consumat. Bene autem regnum Dei æstati comparatur: quia tunc mœroris nostri nubila transeunt, & vitæ dies æterni Solis claritate fulgescunt.

Verborum Christi certitudo.

4. Quæ omnia sua magna certitudine confirmantur, cum sententia subjungitur qua dicitur: *Amen dico vobis, quia non præteribit generatio hæc, donec omnia fiant. Cœlum & terra transibunt, verba autem mea non transibunt.* Nihil enim in rerum corporalium natura cœlo & terra durabilius: & nihil in rerum natura tam velociter, quam sermo transit. Verba enim quousque imperfecta sunt, verba non sunt: cum vero perfecta fuerint, omnino jam non sunt; quia nec perfici nisi transeundo possunt: Ait ergo, *Cœlum & terra transibunt, verba autem mea non transibunt.* Ac si aperte dicat: Omne quod apud vos durabile est, sine immutatione durabile ad æternitatem non est: & omne quod apud me transire cernitur, fixum & sine transitu tenetur; quia sine mutabilitate manentes sententias exprimit meus sermo qui transit.

Quibus tunc flagellis mundus atteretur.

5. Ecce, fratres mei, jam cernimus quod audiebamus. Novis quotidie & crebrescentibus malis mundus urgetur. Ex illa plebe innumera quanti remanseritis, aspicitis; & tamen adhuc quotidie flagella urgent, repentini casus opprimunt, novæ nos & improvisæ clades affligunt. Sicut enim in juventute viget corpus, forte & incolume manet pectus, torosa cervix, plena sunt brachia; in annis autem senilibus statura curvatur, cervix exsiccata deponitur, frequentibus suspiriis pectus urgetur, virtus deficit, loquentis verba [d] anhelitus intercidit; nam etsi languor desit, plerumque senibus ipsa sua salus ægritudo est: ita mundus in annis prioribus velut in juventute viguit, ad propagandam humani generis prolem robustus fuit, salute corporum viridis, opulentia rerum pinguis; at nunc ipsa sua se-

Juventutis vigor.

Languor senum.

d Mundi juventus, & senectus.

a 7. mss. *ad eam.*

b Marc. *jam.* Mox *quæ non tristitia..... aperte diceret. Quia sicut ex fructu a. v. æ. ita r. e. m. p. e. regnum Dei cognoscitur.*

c In omnibus pene ed. quibus favet 3us Gemet. additur: *ad hoc cadit ut germinet.*

d Turon. *anhelitus intercipit.*

ſenectute deprimitur, & quaſi ad vicinam mortem [a] moleſtiis creſcentibus urgetur. Nolite ergo, fratres mei, diligere quem videtis diu ſtare non poſſe. Præcepta Apoſtolica in animo ponite, quibus nos admonet, dicens: *Nolite diligere mundum, neque ea quæ in mundo ſunt: quia ſi quis diligit mundum, non eſt caritas Patris in eo*. Nudiuſtertius, fratres, agnoviſtis, quod ſubito turbine annoſa arbuſta eruta, deſtructæ domus, atque Eccleſiæ a fundamentis everſæ ſunt. Quanti ad veſperum ſani atque incolumes, acturos ſe in craſtinum aliquid putabant: & tamen nocte eadem, repentina morte defuncti ſunt, in laqueo ruinæ deprehenſi?

1. Johan. 2. 15.

Ex ſeneſcentis mundi plagis extremi judicii aſperitas intelligenda.

6. Sed conſiderandum nobis eſt, dilectiſſimi, quod ad hæc agenda inviſibilis judex venti tenuiſſimi ſpiritum movit: unius procellam nubis excitavit, & terram ſubruit, caſura tot ædificiorum fundamenta concuſſit. Quid ergo judex iſte facturus eſt cum per ſemetipſum venerit, & in ultionem peccatorum ira ejus exarſerit, ſi portari non poteſt cum nos per tenuiſſimam nubem ferit? In iræ ejus præſentia quæ caro ſubſiſtet, ſi ventum movit, & terram ſubruit, concitavit aera, & tot ædificia ſtravit? Hanc diſtrictionem venturi judicis Paulus conſiderans, ait: *Horrendum eſt incidere in manus Dei viventis*. Hanc Pſalmiſta exprimit, dicens: [b] *Deus manifeſte veniet, Deus noſter, & non ſilebit. Ignis in conſpectu ejus ardebit, & in circuitu ejus tempeſtas valida*. Diſtrictionem quippe [c] tantæ juſtitiæ, tempeſtas ignisque comitantur, quia tempeſtas examinat, quos ignis exurat. Illum ergo diem, fratres cariſſimi, ante oculos ponite, & quidquid modo grave creditur, in ejus comparatione levigatur. De illo etenim die per Prophetam dicitur: *Juxta eſt dies Domini magnus, juxta & velox nimis. Vox diei Domini amara, tribulabitur ibi fortis. Dies iræ, dies tribulationis & anguſtiæ, dies calamitatis & miſeriæ, dies tenebrarum & caliginis, dies nebulæ & turbinis, dies tubæ & clangoris*. De hac die Dominus iterum per Prophetam dicit: *Adhuc ſemel & ego movebo non ſolum terram ſed etiam cœlum*. Ecce, ut prædiximus, aerem movit, & terra non ſubſiſtit: quis ergo ferat, cum cœlum moverit? Quid autem terrores quos cernimus, niſi ſequentis iræ præcones dixerimus? Unde & conſiderare neceſſe eſt, quia ab illa tribulatione ultima tantum ſunt iſtæ tribulationes diſſimiles, quantum a potentia judicis perſona præconis diſtat. Illum ergo diem, fratres cariſſimi, tota intentione cogitate, vitam corrigite, [d] mores mutate, mala tentantia reſiſtendo vincite, perpetrata autem fletibus punite. Adventum namque æterni judicis tanto ſecuriores quandoque videbitis, quanto nunc diſtrictionem illius timendo [e] prævenitis.

Hebr. 10. 31

Pſ. 49. 3.

Sophon. 1. 14. 15. 16.

Aggai. 2. 7.

*a* C. Germ. Corb. Bigot. & duo pr. Gemet. *moleſtiis crebreſcentibus*. Longip. *moleſtiis creſcentibus crebrius*. Conſentit ed. Antuerp.

*b* Corb. & duo Gemet. *Deus manifeſtus*. Sic & 1. Marc.

*c* Ita Turon. cum decem al. mſſ. Editi habent, *tanti judicii*.

*d* 1. Carnut. *mentes mutate*.

*e* In omnibus fere mſſ. definit Hom. in his verbis, *timendo prævenitis*. Conſentiunt veteres ed. In aliis legitur, *præſtante Domino* &c. In Pelvac. *ipſo adjuvante qui vivit & regnat Deus*. In duob. pr. Gemet. *pervenitis, qui vivit & regnat per omnia ſecula ſeculorum. Amen.*

## Lectio sancti Evangelii secundum Lucam.

*Lucæ* Cap. XVIII. ℣. 31. —— 43.

*IN illo tempore: Assumsit Jesus duodecim discipulos suos, & ait illis: Ecce ascendimus Jerosolymam, & consummabuntur omnia, quæ scripta sunt per Prophetas de filio hominis. Tradetur enim Gentibus, & illudetur, & flagellabitur, & conspuetur. Et postquam flagellaverint, occident eum: & die tertia resurget. Et ipsi nihil horum intellexerunt. Erat autem verbum istud absconditum ab eis, & non intelligebant quæ dicebantur. Factum est autem, cum appropinquaret Jericho, cæcus quidam sedebat secus viam, mendicans. Et cum audiret turbam prætereuntem, interrogabat quid hoc esset. Dixerunt autem ei, quod Jesus Nazarenus transiret. Et exclamavit, dicens: Jesu fili David, miserere mei. Et qui præibant, increpabant eum, ut taceret. Ipse vero multo magis clamabat: Fili David, miserere mei. Stans autem Jesus jussit illum adduci ad se. Et cum appropinquasset, interrogavit illum, dicens: Quid tibi faciam? At ille dixit: Domine ut videam. Et dixit illi Jesus: Respice, fides tua te salvum fecit. Et confestim vidit, & sequebatur illum, magnificans Deum. Et omnis plebs ut vidit, dedit laudem Deo.*

# HOMILIA II.

a Habita ad populum [a] in Basilica S. Petri Apostoli, Dominica in Quinquagesima.

Cur Christus mortem & resurrectionem suam prædixerit.

1. REdemtor noster prævidens ex passione sua discipulorum animos perturbandos, eis longe ante & ejusdem passionis pœnam, & resurrectionis suæ gloriam prædicit: ut cum eum morientem, sicut prædictum est, cernerent, [b] etiam resurrecturum non dubitarent. b
Sed quia carnales adhuc discipuli nullo modo valebant capere verba mysterii, venitur ad miraculum.

Infirmis concessa miracula.

Ante eorum oculos cæcus lumen recipit: ut qui cœlestis mysterii verba non caperent, eos ad fidem cœlestia facta solidarent. Sed miracula Domini & Salvatoris nostri sic accipienda sunt, fratres [c] carissimi, ut c
& in veritate credantur facta, & tamen per significationem nobis aliquid innuant. Opera quippe ejus & per potentiam aliud ostendunt, & per mysterium aliud loquuntur. Ecce enim

T 2 quis

*a* Ita cod. Reg. Sueciæ, C. Germ. Belvac. & alii mss. pene omnes. In cod. Lateran. alius est ordo Homiliarum, & quæ hic est 2. in illo est 9. In 2. Gemet. additur, *Dominica in quinquagesima*, quod abest ab aliis.

*b* Duo Carnut. *etiam resurrectionem*.

*c* 2. Marc. *fr. mei ... insinuent*.

quis juxta historiam cæcus iste fuerit, ignoramus: sed tamen quem per mysterium significet, novimus. [a] Cæcus quippe est genus humanum: quod in parente primo a paradisi gaudiis expulsum, claritatem supernæ lucis ignorans, damnationis suæ tenebras patitur: sed tamen per Redemtoris sui præsentiam illuminatur; ut internæ lucis gaudia jam per desiderium videat, atque in via vitæ boni operis gressus ponat.

Per Incarnationem humana cæcitas est sanata.

2. Notandum vero est, quod cum Jesus Jericho appropinquare dicitur, cæcus illuminatur. Jericho quippe luna interpretatur: luna autem in sacro eloquio pro defectu carnis ponitur; quia dum menstruis momentis decrescit, defectum nostræ mortalitatis designat. Dum igitur Conditor noster appropinquat Jericho, cæcus ad lumen redit: quia dum divinitas defectum nostræ carnis suscepit, humanum genus lumen, quod amiserat, recepit. Unde enim Deus humana patitur, inde homo ad divina sublevatur. Qui videlicet cæcus recte & juxta viam sedere, & mendicans esse describitur: ipsa enim Veritas dicit: *Ego sum via.* (Johan. 14. 6.) Qui ergo æternæ lucis claritatem nescit, cæcus est: Sed si jam in Redemtorem credit, juxta viam sedet: si autem jam credit, sed ut æternam lucem recipiat, rogare dissimulat, atque a precibus cessat, cæcus quidem juxta viam sedet, [b] sed minime mendicat. [c] Si vero & crediderit, & cæcitatem cordis sui cognoverit, & ut lumen veritatis recipiat, postulat: juxta viam cæcus sedet, & mendicat. Quisquis ergo cæcitatis suæ tenebras agnoscit, quisquis hoc, quod sibi deest, lumen [d] æternitatis intelligit, clamet medullis cordis, clamet & vocibus mentis, dicens: *Jesu fili David, miserere mei.* Sed quid clamante cœco subjungitur, audiamus: *Et qui præibant, increpabant eum, ut taceret.*

Peccatorum phantasmata, orationem impediunt.

3. Quid autem designant isti qui Jesum venientem præcedunt, nisi desideriorum carnalium turbas, tumultusque vitiorum? qui priusquam Jesus ad cor nostum veniat, tentationibus suis cogitationem nostram dissipant & voces cordis in oratione perturbant. Sæpe namque dum converti ad Dominum post perpetrata vitia volumus, dum contra hæc eadem exorare vitia quæ perpetravimus, conamur, occurrunt cordi phantasmata peccatorum quæ fecimus, mentis nostræ aciem reverberant, confundunt animum & vocem nostræ deprecationis premunt. Qui præibant ergo, increpabant eum, ut taceret: quia priusquam Jesus ad cor veniat, mala quæ fecimus, cogitationi nostræ suis imaginibus [e] illisa, in ipsa nos nostra oratione conturbant.

Quanto graviori tumultu cogitationum premimur, tanto ardentius debemus orare.

4. [f] Sed quid ad hæc illuminandus iste cæcus fecit, audiamus. Sequitur: *Ipse vero multo magis clamabat: Fili David, miserere mei.* Ecce, quem turba increpat ut taceat, magis ac magis clamat: quia quanto graviori tumultu cogitationum carnalium premimur, tanto orationi insistere ardentius debemus. Contradicit turba, ne clamemus: quia peccatorum nostrorum phantasmata plerumque & in oratione patimur. Sed nimirum necesse est, ut vox cordis nostri quo durius repellitur, eo valentius insistat: quatenus cogita-

*a* Editi recent. Gilot. recent. Vatic. Guss. *cæcum quippe.*

*b* 2. Carnot. & 3. Gemet. *sed mendicare contemnit.*

*c* Bellovac. Corb. 1. Carnut. *si vero & credit & exorat, & juxta viam sedet & mendicat*; a quibus parum recedunt Corb. Germ. Longip. Val-cl. Consonat & 2. Marc.

*d* Duo priores Gemet. & Bigot. *veritatis.*

*e* Duo posteriores Gemet. ac tres vet ed. Antuerp. sc. Rotom. & Paris. *illusa.*

*f* Ita mss. fere omnes, ubi editi, *sed quid adhuc.*

tationis illicitæ tumultum ſuperet, atque ad pias aures Domini nimietate ſuæ importunitatis erumpat. In ſe, ut ſuſpicor, recognoſcit unuſquiſque quod dicimus: quia dum ab hoc mundo animum ad Deum mutamus, dum ad orationis opus convertimur, ipſa quæ prius delectabiliter geſſimus, importuna poſtea atque gravia in oratione noſtra toleramus. Vix eorum cogitatio manu ſancti deſiderii ab oculis cordis [a] abigitur: vix eorum phantaſmata per pœnitentiæ lamenta ſuperantur.

Sic Jeſum prius tranſeuntem ſtare facimus.

5. Sed cum in oratione noſtra vehementer inſiſtimus, tranſeuntem [b] Jeſum menti figimus. Unde illic ſubditur: *Stans autem Jeſus, juſſit illum adduci ad ſe*. Ecce ſtat, qui ante tranſibat: quia dum adhuc turbas phantaſmatum in oratione patimur, Jeſum aliquatenus tranſeuntem ſentimus. Cum vero orationi vehementer inſiſtimus, ſtat Jeſus ut lucem reſtituat: quia Deus in corde figitur, & lux amiſſa reparatur.

Chriſtus per humanitatem tranſit, ſtat per divinitatem.

6. Qua tamen in re aliud aliquid nobis Dominus innuit, quod intelligi de humanitate ac divinitate illius utiliter poſſit. Clamantem etenim cæcum Jeſus tranſiens audivit, [c] ſed ſtans miraculum illuminationis exhibuit. Tranſire namque humanitatis eſt, ſtare divinitatis. Per humanitatem quippe habuit naſci, creſcere, mori, reſurgere, de loco ad locum venire. Quia ergo in divinis mutabilitas non eſt, atque hoc ipſum mutari, tranſire eſt: profecto ille tranſitus ex carne eſt, non ex divinitate. Per divinitatem vero ei ſemper ſtare eſt: quia ubique præſens, nec per motum venit, nec per motum recedit. Cæcum igitur clamantem Dominus tranſiens audit, ſtans illuminat, quia per humanitatem ſuam vocibus noſtræ cæcitatis compatiendo miſertus eſt, ſed lumen nobis gratiæ per divinitatis potentiam infudit.

Chriſtus importune nos ad orationem admonet.

7. Et notandum quid cæco venienti dicat: *Quid tibi vis faciam?* Numquid qui lumen reddere poterat, quid vellet cæcus, ignorabat? Sed peti vult id, quod & nos petere, & ſe concedere præноſcit. Importune namque ad orationem nos admonet, & tamen dicit: *Scit namque Pater veſter cœleſtis, quid opus ſit vobis, antequam petatis eum*. Ad hoc ergo requirit, ut petatur: ad hoc requirit, ut cor ad orationem excitet. Unde & cæcus protinus adjunxit: *Domine, ut videam*. Ecce, cæcus a Domino non aurum, ſed lucem quærit. Parvipendit extra lucem aliquid quærere: quia etſi habere cæcus quodlibet poteſt, ſine luce videre non poteſt quod habet. Imitemur ergo, fratres cariſſimi, eum, quem & corpore audivimus & mente [d] ſalvatum. Non falſas divitias, non terrena dona, non fugitivos honores a Domino, ſed lucem quæramus: nec lucem quæ loco clauditur, quæ tempore finitur, quæ noctium interruptione variatur, quæ a nobis communiter cum pecoribus cernitur: ſed lucem quæramus, quam videre cum ſolis angelis poſſimus, quam nec initium inchoat, nec finis anguſtat. Ad quam profecto lucem, via fides eſt. Unde recte & [e] illuminando cæco protinus reſpondetur: *Reſpice, fides tua te ſalvum fecit*. Sed ad hæc cogitatio carnalis dicit: Quomodo poſſum lucem ſpiritalem quærere quam videre non poſſum? Unde mihi certum eſt ſi ſit, quæ corporeis oculis non infulget? Cui ſcilicet cogitationi eſt quod breviter quiſque reſpondeat: quia

Mat. 6. 8.

Quid a Deo ſit petendum.

Via ad lucem fides eſt.

*a* In ed. (& 2. Marc.) *abjicitur*. Sequimur mſſ. Turon. Corb. C. Germ. &c.

*b* Omittitur in Gu.l. *menti*, quod habent alii tum mſſ. tum editi.

*c* In Corb. Germ. *non ſedens, ſed ſtans*.

*d* In excuſis, *illuminatum*, etſi in omnibus mſſ. legatur, *ſalvatum*.

*e* 2. Marc. *illuminato*.

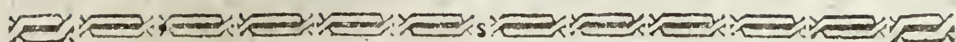
quia & hæc ipsa quæ sentit, non per corpus, sed per animam cogitat. Et nemo suam animam videt: nec tamen dubitat se animam habere, quam non videt. Ex invisibili namque anima visibile regitur corpus. Si autem auferatur quod est invisibile, protinus corruit hoc quod visibile stare videbatur. Ex invisibili ergo substantia in hac vita visibili vivitur, & esse vita invisibilis dubitatur?

Qui lumen accepit, Christum sequitur.

8. Sed jam petenti cæco quid factum est, vel quid ipse fecerit, audiamus. Sequitur: *Confestim vidit, & sequebatur illum*. Videt & sequitur, qui bonum quod intelligit, operatur. Videt autem, sed non sequitur, qui bonum quidem intelligit, sed bona operari contemnit. Si ergo, fratres carissimi, cæcitatem jam nostræ peregrinationis agnoscimus: si credendo in Redemtoris nostri mysterium, juxta viam sedemus: si exorando quotidie ab auctore nostro lucem petimus: si eamdem lucem jam per intellectum videndo, illuminati post cæcitatem sumus: Jesum quem mente cernimus, opere sequamur. Aspiciamus qua graditur, & ejus vestigia imitando teneamus. Jesum etenim sequitur, qui imitatur. Hinc namque dicit: *Sequere me, & dimitte mortuos sepelire mortuos suos*. (Matth. 8. 22.) Sequere enim dicitur, imitare. Hinc rursus admonet, dicens: *Si quis mihi ministrat, me sequatur*. (Johan. 12. 26.) Consideremus ergo qua graditur, ut sequi mereamur. Ecce, cum sit dominus & creator angelorum, susceptурus naturam nostram quam condidit, in uterum Virginis venit. Nasci tamen in hoc mundo per divites noluit, parentes pauperes elegit. Unde & agnus, qui pro illo offerretur, defuit: columbarum pullos & par turturum ad sacrificium mater invenit. Prosperari in mundo noluit: opprobria irrisionesque toleravit: sputa, flagella, alapas, spineam coronam, crucemque sustinuit: & quia rerum corporalium delectatione [a] a gaudio interno cecidimus, cum qua amaritudine illuc redeatur ostendit. Quid itaque homo pro se pati debet, si tanta Deus pro hominibus pertulit? Qui ergo in Christum jam credidit, sed adhuc avaritiæ lucra sectatur, in [b] superbia honoris extollitur, invidiæ facibus inardescit, libidinis se immunditia polluit, prospera quæ in mundo sunt concupiscit: Jesum in quem credidit, sequi contemnit. Diverso quippe itinere ambulat, si gaudia delectationesque appetit, cui dux suus viam amaritudinis ostendit. Revocemus ergo ante oculos peccata quæ fecimus: consideremus, quam terribilis judex hæc puniturus adveniat: mentem formemus ad lamenta: vita nostra ad tempus amarescat in pœnitentia, ne æternam amaritudinem sentiat in vindicta. Per fletus quippe ad [c] æterna gaudia ducimur, Veritate pollicente, quæ ait: *Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur*. (Matth. 5. 5.) Ad fletum vero per gaudia pervenitur, hac eadem Veritate attestante, quæ ait: *Væ vobis, qui nunc ridetis: quia lugebitis & flebitis*. (Luc. 6. 25.) Si ergo retributionis gaudium in perventione quærimus, pœnitentiæ amaritudinem in via teneamus. Sicque fit, ut non solum [d] vita nostra ad Deum proficiat, sed hæc ipsa nostra [e] conversatio ad laudem Dei & alios accendat. Unde illic subditur: *Et omnis plebs, ut vidit dedit laudem Deo*.

Qua sit sequendus. (margin)

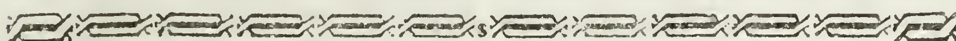
*a* Longip. *a gaudio æterno*.
*b* 1. Carnot. *in superbia honoribus*. 2. Marc. *in superbia honore*.
*c* Abest, *æterna*, in C. Germ. Bigot. & duob. prioribus Gemet. Et a 2. Marcian.
*d* 2. Marc. *nostra in Deum vita prof.*
*e* Turon. Val-cl. & unus Gemet. *conversio*.



Lectio Sancti Evangelii secundum Matthæum.

*Matt. Cap.* XII. ℣. 46. —— 50.

*IN illo tempore: Loquente Jesu ad turbas, ecce mater ejus & fratres stabant foris, quærentes loqui ei. Dixit autem ei quidam: Ecce mater tua & fratres tui foris stant, quærentes te. At ille respondens dicenti sibi, ait: Quæ est mater mea, & qui sunt fratres mei? Et extendens manus in discipulos suos, dixit: Ecce mater mea & fratres mei. Quicumque enim fecerit voluntatem Patris mei qui in cœlis est, ipse meus frater, & soror, & mater est.*



# HOMILIA III.

a Habita ad populum in basilica [a] sanctæ Felicitatis martyris, in die natalis ejus.

Quid Christus matrem non agnoscendo, significaret.

1. SAncti Evangelii, fratres carissimi, brevis est lectio recitata, sed magis mysteriorum ponderibus gravida. Jesus etenim Conditor & Redemtor noster matrem se nosse dissimulat: & quæ ei mater sit, & qui propinqui non per cognationem carnis, sed per
b [b] conjunctionem spiritus designat, dicens: *Quæ est mater mea, & qui sunt fratres mei? Quicumque enim fecerit voluntatem Patris mei qui in cœlis est, ipse meus frater, & soror, & mater est.* Quibus nobis verbis quid aliud innuit, nisi quod obsequentes jussionibus suis multos ex Gentilitate colligit, & Judæam, ex cujus carne est genitus, non a-
c gnoscit. Unde & mater ejus [c] cum quasi non agnoscitur, foris stare perhibetur: quia videlicet Synagoga idcirco ab auctore suo non recognoscitur, quia Legis observationem tenens, spiritalem intellectum perdidit, & sese [d] ad custodiam litteræ foris d
fixit.

Ejus frater aut soror qui fit credendo, fit mater prædicando.

2. Sed cum is qui voluntatem Patris fecerit, soror & frater Domini dicitur, propter utrumque sexum qui ad fidem colligitur, mirum non est: mirandum vero valde est, quomodo etiam mater dicatur. Fideles enim discipulos fratres vocare dignatus est, dicens: *Ite, nuntiate fratribus meis*. Qui ergo frater Domini fieri ad fidem veniendo potuerit, quærendum est quomodo etiam & mater esse possit? Sed sciendum nobis est, quia qui Christi frater & soror est credendo, mater efficitur prædicando. Quasi enim parit Dominum, quem cordi audientis infude-

Matth. 28. 10.

*a* De sancta Felicitate lege *Acta Martyrum* collecta a nostro Theod. Ruinart p. 20. & seq.

*b* 3. Marc. *compunctionem*.

*c* C. Germ. 2us Gemet. & 4. Anglic. *cum fratribus quasi non agnoscitur*,

*d* 3. Marc. *ad custodiendam literam*.

suderit. Et mater ejus efficitur, si per ejus vocem amor Domini in proximi mente generatur.

S. Felicitatis exemplo id probatur.

3. Ad quam rem nobis idonee confirmandam adest beata Felicitas, cujus hodie natalitia celebramus; quæ credendo exstitit ancilla Christi, & prædicando facta est mater Christi. Septem quippe filios, sicut in gestis ejus emendatioribus legitur, sic post se timuit vivos in carne relinquere, sicut carnales parentes solent me-

Hujus martyris elogium.

tuere ne mortuos præmittant. In persecutionis enim labore deprehensa, filiorum corda in amore supernæ patriæ prædicando roboravit: & parturivit spiritu, quos carne pepererat, ut prædicatione pareret Deo, quos carne pepererat mundo. Considerate, fratres carissimi, in femineo corpore virile pectus. Ad mortem stetit imperterrita. Amittere se in filiis lumen veritatis timuit, si non fuisset orbata. Numquid ergo hanc feminam martyrem dixerim? sed plus quam martyrem. Certe Dominus, cum de Johanne loqueretur, dixit:

Mat. 11. 7.

*Quid existis in desertum videre? Prophetam?* [a] *utique dico vobis, & plus quam prophetam.* Et Johannes ipse requisitus respondit, dicens:

Johan. 1. 21.

*Non sum Propheta.* Qui enim se plus quam Prophetam noverat, esse Prophetam negabat. Qui idcirco plus quam Propheta dicitur; quia Prophetæ officium est ventura prænuntiare, non etiam ostendere. Johannes vero plus quam Propheta est, quia [b] quem verbo dixit, digito ostendit. Non ergo hanc feminam martyrem, sed plus quam martyrem dixerim, quæ septem pignoribus ad regnum præmissis, [c] toties ante se mortua, ad pœnas [d] prima venit, sed pervenit octava. Aspexit mater & cruciata & imperterrita filiorum mortem, [e] spei gaudium adhibuit dolori naturæ. Timuit viventibus, gavisa est morientibus. Optavit nullum post se relinquere, ne si quem haberet superstitem, non posset habere consortem. Nemo ergo ex vobis, fratres carissimi, existimet quod ejus cor morientibus filiis, etiam carnalis affectus minime pulsarit. Neque enim filios, quos carnem suam esse noverat, sine dolore poterat morientes videre: sed erat vis amoris interior, quæ dolorem vinceret carnis.

Amore interiori carnis dolorem superavit.

Unde & passuro Petro dicitur: *Cum senueris, extendes manus tuas, & alius te cinget, & ducet quo tu non vis.*

Joh. 21. 18.

Neque enim si plenissime Petrus nollet, pro Christo pati potuisset: sed martyrium, quod per infirmitatem carnis noluit, per virtutem spiritus amavit. Qui dum per carnem ad pœnas trepidat, per spiritum ad gloriam exsultat: actumque est, ut cruciatum martyrii [f] nolendo voluisset. [g] Sic nos quoque cum gaudium quærimus salutis, amarum poculum sumimus purgationis.

Saluti medendum per amara.

Amaritudo quidem in poculo displicet, sed restituenda per amaritudinem salus placet. Amavit ergo juxta carnem Felicitas filios suos, [h] sed pro amore cœlestis patriæ mori etiam coram se voluit quos amavit. Ipsa eorum vulnera accepit,

*a* 3. Marc. *vere.*

*b* 1us Carnot. & 3us Gemet. *quem verbo prædixit.* & 3. Marc.

*c* Bigot. duo priores Gemet. & Val-cl. *toties ante se moritura.*

*d* Val-cl. *non venit.*

*e* Hic locus mira varietate legitur in mss. In Turon. & C. Germ. habes, *spei gaudium adhibuit dolorem naturæ*, sed corrupte. Duo priores Gemet. *spei gaudium delevit dolorem naturæ;* optime. Idem dic de hac lectione primi Carn. *spei gaudium inhibuit dolore naturæ.* 3. Marc. *spei gaudium debuit; dolorem naturæ.*

*f* Belvac. *volendo noluisset.*

*g* C. Germ. primus Carn. & alii, *sicut nos quoque.* Sic & 3. Marc.

*h* C. Germ. Belvac. duo priores Gemet. *præ amore.*

cepit, sed ipsa in eisdem ad regnum prævenientibus excrevit. Recte ergo hanc feminam ultra martyrem dixerim, [a] quæ toties in filiis desiderabiliter exstincta, dum multiplex [b] martyrium obtinuit, ipsam quoque martyrii palmam vicit. Fertur apud veteres mos fuisse, ut quisquis Consul exsisteret, juxta ordinem temporum honoris sui locum teneret: at si quis posterius ad Consulatum veniens, Consul non semel, sed bis fortasse aut tertio fieret, etiam illos laude & honore transcenderet, qui non plus quam semel Consules extitissent. Vicit ergo beata Felicitas martyres, quæ tot ante se morientibus filiis, pro Christo frequenter occubuit: [c] quia & amori illius sola sua mors minime suffecit.

Felicitati unica mors non sufficit.

Pudeat viro, mulierem hanc fortem non imitari.

4. Consideremus, fratres, hanc feminam, consideremus nos [d], qui membris corporis viri sumus, in ejus comparatione quid existimabimur. Sæpe namque agenda aliqua bona proponimus, sed si unus contra nos vel levissimus sermo ab ore irridentis eruperit, ab intentione actionis nostræ fracti protinus & confusi resilimus. Ecce nos plerumque a bono opere verba revocant: Felicitatem vero a sancta intentione frangere nec tormenta potuerunt. [e] Nos in auram maledictionis impingimus: hæc ad regnum etiam per ferrum exiit, nihilque esse quod obsistebat, æstimavit. Nos ad præcepta Dominica largiri nostra saltem superflua nolumus: hæc non solum Deo suam substantiam contulit, sed pro illo etiam propriam carnem dedit. Nos cum ex divina jussione filios amittimus, sine consolatione lugemus: hæc eos velut mortuos plangeret, si non obtulisset. Cum ergo ad illud terribile examen districtus judex venerit, quid nos viri dicemus, cum hujus feminæ gloriam viderimus? De debilitate mentis suæ quæ tunc erit viris excusatio, quando hæc ostendetur, quæ cum seculo & sexum vicit? Sequamur ergo, fratres carissimi, districtam & asperam Redemtoris viam: usu quippe virtutum ita jam plana facta est, ut per eam feminis libeat ambulare. Despiciamus cuncta præsentia: nulla sunt etenim, quæ transire possunt. Turpe sit diligere, quod constat citius perire. Non nos terrenarum rerum amor superet, non superbia inflet, non ira dilaniet, non luxuria polluat, non invidia consumat. Amore nostri, fratres carissimi, Redemtor noster occubuit: & nos amore ejus discamus vincere nosmetipsos. Quod si perfecte agimus, non solum imminentes pœnas evademus, sed [f] una cum martyribus gloria remunerabimur. Nam quamvis occasio persecutionis desit, habet tamen & pax nostra martyrium suum: quia etsi carnis colla ferro non subdimus, spiritali tamen gladio carnalia desideria in mente trucidamus, ipso adjuvante, &c.

*a* 3. Marc. *& toties in filiis, & desid.*

*b* Ita mss. omnes, quibus consentiunt vet. ed. In recentioribus legitur, *Martyrium sustinuit.*

*c* 1us. Carn. *quia & amatori*. Sunt aliæ plures var. lectiones, sed leviter discrepantes. 3. Marc. *morte*.

*d* 3. Marc. *qui esse viri cernimur, in ejus comparatione quid sumus.*

*e* Ita omnes mss. Anglic. & nostri, vel, *in aura*. Et quidem utrumque optimo sensu & eleganter, auram enim opponit ferro. Cedimus auræ, cum Felicitas ferro non cesserit. Id non intelligentes editores sic interpolarunt: *nos injuriam maledictionis in aurem maledictoris impingimus.*

*f* 3. Marc. *communi cum*: & deest *ipso adjuvante &c.*

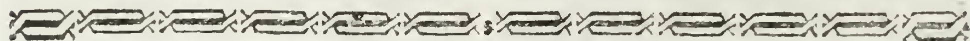
Lectio



Lectio Sancti Evangelii secundum Matthæum.

*Matth. Cap. X. ℣. 5. —— 10.*

*IN illo tempore: Misit Jesus duodecim discipulos suos, præcipiens eis dicens: In viam Gentium ne abieritis, & in civitates Samaritanorum ne intraveritis: sed potius ite ad oves, quæ perierunt domus Israel. Euntes autem prædicate, dicentes, quia appropinquavit regnum cœlorum. Infirmos curate, mortuos suscitate, leprosos mundate, dæmones ejicite. Gratis accepistis,* [a] *gratis date. Nolite possidere aurum, neque argentum, neque pecuniam in zonis vestris: non peram in via, neque duas tunicas, neque calceamenta, neque virgam. Dignus est enim operarius cibo suo.*



# HOMILIA IV.

## Habita ad populum in basilica sancti Stephani martyris, [b] de Apostolis.

Cur prius Judæi vocati, postea Gentiles.

1. CUM constet omnibus, fratres carissimi, quia Redemtor noster in mundum pro redemtione Gentium venit, cum Samaritanos quotidie ad fidem vocari conspicimus, quid est quod in prædicationem discipulos mittens, dicit: *In viam Gentium ne abieritis, & in civitates Samaritanorum ne intraveritis: sed potius ite ad oves, quæ perierunt domus Israel?* Nisi hoc quod ex facti fine colligimus: quia prius soli Judææ voluit, & postmodum cunctis Gentibus prædicari: ut dum illa converti vocata renueret, prædicatores sancti ad vocationem Gentium per ordinem venirent: quatenus Redemtoris nostri prædicatio a propriis repulsa, Gentiles populos quasi extraneos quæreret: & quod Judæis fiebat in testimonium, hoc Gentibus gratiæ esset incrementum. Erant enim tunc qui de Judæa vocandi essent, & de Gentibus vocandi non essent. Nam & in Apostolorum actibus prædicante Petro legimus & prius Hebræorum tria millia, & postea quinque millia credidisse. Et cum prædicare Apostoli Gentibus in Asia voluissent, per Spiritum prohibiti esse memorantur; & tamen ipse Spiritus, qui prius prædicationem prohibuit, hanc Asianorum cordibus postmodum infudit, Nam diu est quod Asia cuncta jam credidit. Idcirco ergo prius prohibuit,

*a* In Belvac. & C. Germ. hæc verba absolvunt lectionem Evang. Nihil quoque ex seq. explicatur in Homil.

*b* Hæc in mss. C. Germ. Belvac. Gemet. Bigot. & Reg. Suec non leguntur.

a buit, quod postmodum fecit: * quia tunc in illa erant qui salvandi non erant. Tunc in illa erant, qui necdum ad vitam reparari merebantur, nec tamen gravius de contemta prædicatione judicari. Subtili ergo occultoque judicio a quorumdam auribus prædicatio sancta subtrahitur; quia suscitari per gratiam non merentur. Unde necesse est, fratres carissimi, ut in omne quod agimus, omnipotentis Dei super nos consilia occulta timeamus: ne dum mens nostra exterius fusa, a sua se b voluptate non revocat, intus contra eam judex terribiliter adversa disponat. Quod bene Psalmista intuens, ait: *Venite & videte opera Domini, quam terribilis in consiliis super filios hominum.* Vidit namque quod alius misericorditer vocatur, alius justitia exigente repellitur. Et quia alia parcendo Dominus, alia irascendo disponit, expavit quod penetrare non potuit. Et quem non solum ininvestigabilem, sed etiam in quibusdam suis sententiis inflexibilem vidit, terribilem in consiliis esse memoravit.

Occulta Dei judicia quam timenda.

Psal. 65. 5.

2. Missis autem prædicatoribus, quid præcipiatur, audiamus. *Euntes prædicate, dicentes, quia appropinquavit regnum cœlorum.* Hoc jam, fratres carissimi, etiam si Evangelium taceat, mundus clamat. Ruinæ namque illius, voces ejus sunt. Qui enim tot attritus percussionibus, a gloria sua cecidit, quasi jam nobis e proximo regnum aliud quod sequitur, ostendit. Ipsis jam & a quibus amatur, amarus est. Ipsæ ejus ruinæ prædicant quod amandus non est. Si enim ruinam sui domus quassata minaretur, quisquis in illa habitaret, fugeret: & qui stantem dilexerat, recedere quantocius a cadente festinaret. Si igitur mundus cadit, & nos eum amando amplectimur, opprimi volumus potius, quam habitare; quia nulla nos ratio a ruina illius separat, quos ejus passionibus amor ligat. Facile est ergo nunc jam cum destructa omnia cernimus, animum nostrum ab ejus dilectione disjungere. Sed hoc illo in tempore difficillimum fuit, quo tunc prædicare cœlorum regnum invisibile mittebantur, cum longe lateque c omnia cernerent florere regna terrarum. c

Mundi minæ proximum regnum cælorum clamant.

Labenti inhærere quam periculosum.

3. Unde & adjuncta sunt prædicatoribus sanctis miracula; ut fidem verbis daret virtus ostensa, & nova facerent, qui nova prædicarent, sicut in hac eadem lectione subjungitur: *Infirmos curate, mortuos suscitate, leprosos mundate, dæmones ejicite.* Florente mundo, crescente humano genere, diu in hac vita subsistente carne, exuberante rerum opulentia; quis cum audiret vitam esse aliam, crederet? Quis invisibilia visibilibus præferret? Sed ad salutem redeuntibus infirmis, ad vitam resurgentibus mortuis, carnis munditiam recipientibus leprosis, ereptis a jure immundorum spirituum dæmoniacis, tot visibilibus miraculis exactis, quis non crederet quod de invisibilibus audiret? Ad hoc quippe visibilia miracula coruscant, ut corda videntium ad fidem invisibilium pertrahant: ut per hoc quod mirum foris agitur, hoc quod intus est, longe mirabilius esse sentiatur. Unde nunc quoque cum fidelium numerositas excrevit, intra sanctam Ecclesiam

Cur juncta prædicationi miracula.

V 2 mul-

a 3us. Gemet. *quia in illa erant qui necdum ad vitam merebantur vocari. Nec tamen* &c. In Turon. uno Sangerm. duo priores Gemet. Bigot. & 2. Carn. *reparari merebantur. Sed tamen eis utiliter prædicationis officium subtrahitur, ne gravius de contemta prædicatione judicari mereren-tur. Subtili ergo.* Sequimur Germ. alterum Germ. Regium, &c.

b Duo Gemet. priores, totidem Carn. Bigot. & C. Germ. *voluntate.* Consonat & 3. Marc.

c C. Germ. Belvac. Bigot. & tres Gemet. *omnes cernerent.* & 3. Marc.

multi sunt, [a] qui vitam virtutum [b] tenent, sed signa virtutum non habent: quia frustra miraculum foris ostenditur, si deest quod intus operetur. Nam juxta magistri Gentium vocem: *Linguæ in signum sunt non fidelibus, sed infidelibus*. Unde & idem prædicator egregius [c] inter prædicationis verba dormientem, cadentemque de fenestra Eutychum, atque a vita funditus exstinctum, coram cunctis infidelibus orando suscitavit. [d] Meliten veniens, & plenam infidelibus insulam sciens, patrem Publii dysenteria febribusque vexatum, orando [e] sanavit. Peregrinationis vero suæ comitem, & sanctæ prædicationis adjutorem Timotheum ex infirmitate stomachi lassescentem non verbo curat, [f] sed medicinali arte reparat dicens: *Modico vino utere, propter stomachum & frequentes tuas infirmitates*. Qui ergo infirmum infidelem [g] una prece salvat, cur & ægrotum socium prece non roborat? Quia nimirum ille foris per miraculum sanandus erat, qui interius vivus non erat: ut per hoc quod exterior potestas ostenderet, hunc ad vitam interior virtus animaret. Ægrotanti autem fideli socio exhibenda foris signa non fuerant, qui salubriter intus vivebat.

1.Cor.14.22.

1.Tim.5.23.

Contra simoniam & turpe lucrum.

4. Sed concessa potestate prædicationis, concessis virtutum miraculis, quid Redemtor noster subjungat, audiamus: *Gratis accepistis, gratis date*. Præsciebat namque nonnullos hoc ipsum donum accepti Spiritus in usum negotiationis inflectere, & miraculorum signa ad avaritiæ obsequium declinare. Hinc est enim, quod Simon Magus per impositionem manus edita miracula [h] conspiciens, percipere donum Spiritus sancti pecunia voluit: scilicet ut deterius venderet, quod male comparasset. Hinc de templo Redemtor noster flagello de resticulis facto turbas ejecit, cathedras vendentium columbas evertit. Columbas quippe vendere, est impositionem manus qua Spiritus sanctus accipitur, non ad vitæ meritum, sed [i] ad præmium dare. Sed sunt nonnulli, qui quidem nummorum præmia ex ordinatione non accipiunt, & tamen sacros ordines pro humana gratia largiuntur: atque de largitate eadem, laudis solummodo retributionem quærunt. Hi nimirum quod gratis acceptum est, gratis non tribuunt: quia de impenso officio sanctitatis, nummum expetunt favoris. Unde bene cum justum virum describeret Propheta, ait; *Qui excutit manus suas ab omni munere*. Neque enim dicit: *Qui excutit manus suas a munere*; sed adjunxit, *ab omni*; quia aliud est munus ab obsequio, aliud munus a manu, aliud munus a lingua. Munus quippe ab obsequio, est [k] subjectio indebite impensa: munus a manu, pecunia est: munus a lingua, favor. Qui ergo sacros ordines tribuit, tunc ab omni munere manus excutit, quando in divinis rebus non solum nullam pecuniam, sed etiam humanam gratiam non requirit.

Nonnulli. Joh.l.3.n.6. Mor. l. 9. n. 53.

Isa. 33. 15.

Patera in Isai.cap.42. Simoniæ diversæ species.

Ad bona opera quam puram offerre debeamus intentionem.

5. Sed vos, fratres carissimi, quos secu-

*a* Recent. ed. *qui viam*, reluctantibus mss. & veteribus excusis.

*b* In 3. Marc. *habent*. Mox *Hinc etenim Paulus dicit*.

*c* 1. Carn. Gemet. Longip. & plur. al. mss. *ad prædicationis*.

*d* Vitiose in plur. *Mitilenem*, *Militene*, *Militina*.

*e* Vel, *salvavit*. In 2. Gemet. *suscitavit*. 3. Marc. *salvavit*.

*f* Duo priores Carn. *mederi parat*; quod etiam habet Turon. nisi quod pro *mederi*, legitur in eo, *medere*.

*g* In recent. ed. additur, *& ut credimus, mortuum, una*. Hoc assumentum recidimus, quod in mss. & in vet. editis non extet.

*h* Turon. C. Germ. & plur. *concupiscens*. Ita & 3. Marc.

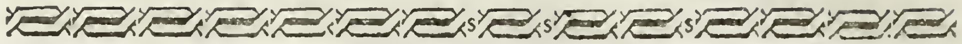
*i* Primus Carn. *ad præmium mundanæ negotiationis*.

*k* Val-cl. *subjectio indebita servitutis impensa*.

ſecularis habitus tenet, cum quæ ſint noſtra cognoſcitis, mentis oculos ad veſtra revocate. Cuncta erga vos viciſſim gratis agite. Nolite operis veſtri in hoc mundo retributionem quærere, quem cum tanta jam cernitis velocitate defeciſſe. Sicut male acta abſcondi vultis ne alii videant: ita bona ne ad humanam laudem appareant, cavete. Neque mala quoquomodo, nec bona pro temporali retributione faciatis. Ipſum veſtri operis teſtem quærite quem judicem ſuſtinetis. Occulta nunc bona veſtra eſſe videat, ut ea retributionis ſuæ tempore in publico oſtendat. Sicut carni veſtræ, ne deficiat, cibos quotidie præbetis: ſic mentis veſtræ quotidiana alimenta bona ſint opera. Cibo corpus paſcitur: pio opere ſpiritus nutriatur. Quod moriture carni tribuitis, victuræ in perpetuum animæ non negetis. Si quando enim repentinus ignis habitaculum abſumit, quiſquis ejus poſſeſſor exſtiterit, rapit quod valuerit, & fugit: lucrum deputat, ſi quid ſecum ex ignibus tollat. Ecce tribulationum flamma mundum concremat, & cuncta quæ in eo ſpecioſa videbantur, finis jam proximus velut ignis devaſtat. Lucrum ergo, fratres cariſſimi, maximum credite, ſi vobiſcum aliquid de illo rapiatis, ſi quid fugientes tollitis, ſi hoc quod perire manendo poterat, ad retributionem vobis perpetuam largiendo ſervatis. Terrena quippe omnia ſervando amittimus, ſed bene largiendo ſervamus. Cum velocitate tempora fugiunt. Ad videndum ergo citius judicem noſtrum, quia cum magna importunitate impellimur, ei bonis actibus cum feſtinatione præparemur: donante Domino noſtro, &c.



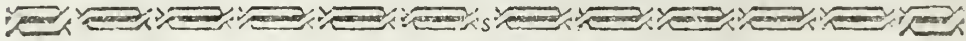
Lectio



## Lectio sancti Evangelii secundum Matthæum.

*Matth. Cap. IV. ℣. 18. —— 22.*

a *IN illo tempore : Ambulans Jesus* * *juxta mare Galilææ , vidit duos fratres , Simonem qui vocatur Petrus, & Andream fratrem ejus, mittentes* [b] *rete in mare ( erant enim piscatores , ) & ait illis: Venite post me , & faciam vos fieri piscatores hominum. At illi continuo relictis retibus, secuti sunt eum . Et procedens inde, vidit alios duos fratres, Jacobum Zebedæi, & Johannem fratrem ejus in navi, cum Zebedæo patre eorum , reficientes retia sua , & vocavit eos . Illi autem statim relictis retibus & patre , secuti sunt eum .*



# HOMILIA V.

### Habita ad populum in basilica beati Andreæ Apostoli, in die natalis ejus.

Apostolorum alacritas ad sequendum Christum.

AUdistis, fratres carissimi, quia ad unius jussionis vocem Petrus & Andreas, relictis retibus secuti sunt Redemtorem . Nulla vero hunc facere adhuc miracula viderant, nihil ab eo de præmio æternæ retributionis audierant : & tamen ad unum Domini præceptum, hoc quod [c] possidere videbantur, obliti sunt. Quanta nos ejus miracula videmus, quot flagellis affligimur, quantis minarum asperitatibus deterremur : & tamen vocantem sequi contemnimus? In cœlo jam sedet , qui de conversione nos admonet : jam jugo fidei colla gentium subdidit , jam mundi gloriam stravit, jam ruinis ejus crebrescentibus, districti sui judicii diem propinquantem denuntiat: & tamen superba mens nostra non vult hoc sponte deserere , quod quotidie perdit invita . Quid ergo , carissimi, quid in ejus judicio dicturi sumus, qui ab amore præsentis seculi nec præceptis flectimur , nec verberibus emendamur?

c Nostram morositatem & cunctationem condemnat.

In terrenis relinquendis personandus affectus non census.

2. Sed fortasse aliquis tacitis sibi cogitationibus dicat: Ad vocem Dominicam uterque iste piscator quid aut quantum dimisit, qui pene nihil habuit? Sed hac in re, fratres carissimi, affectum debemus potius pensare, quam censum. Multum reliquit, qui sibi nihil retinuit: multum reliquit , [d] qui quantumlibet parum, totum deseruit. Certe nos & habita cum amore possidemus, & ea quæ minime habemus , ex desi- d

*a* 3. Gemet. *secus mare* ; consentit C. Germ.

*b* Al. *retia sua*, ut habent C. Germ. Bigot. & al.

*c* Modus est loquendi nostro Gregorio satis usitatus, & alteri Greg. Turon. Vide l. 4 de Mirac. S. Martini c. 11. *sint hæc omnia penes S. Martini ditionem , quæ habere videor.*

*d* C. Germ. Bigot. Long p. *qui quamlibet parvum*. 3 Marc. *quamlibet parum.*

deſiderio quærimus. Multum ergo Petrus & Andreas dimiſit, quando uterque etiam deſideria habendi dereliquit. Multum dimiſit, qui cum re poſſeſſa etiam concupiſcentiis renuntiavit. A ſequentibus ergo tanta dimiſſa ſunt, quanta a non ſequentibus concupiſci potuerunt. Nemo igitur etiam cum quoſdam conſpicit multa reliquiſſe, apud ſemetipſum dicat: Imitari mundi hujus contemtores volo, ſed quod relinquam, non habeo. Multa fratres relinquitis, ſi [a] deſideriis terrenis renuntiatis. Exteriora etenim noſtra Domino quamlibet parva ſufficiunt. Cor namque, & non ſubſtantiam penſat: nec perpendit quantum in ejus ſacrificio, ſed [b] ex quanto proferatur. Nam ſi exteriorem ſubſtantiam perpendamus, ecce ſancti negotiatores noſtri perpetuam angelorum vitam datis rebus & navi mercati ſunt. Æſtimationem quippe pretii non habet: ſed tamen regnum Dei tantum valet, quantum habes. Valuit namque Zacchæo dimidium ſubſtantiæ: quia dimidum aliud ad hoc quod injuſte abſtulit, reſtituendum in quadruplum reſervavit. Valuit Petro & Andreæ dimiſſis retibus & navi: valuit viduæ duobus minutis; valuit alteri calice aquæ frigidæ. Regnum itaque Dei, ut diximus, tantum valet, quantum habes.

Nihil vilius cælo, cum emitur: nihil carius, cum poſſidetur.

3. Penſate igitur, fratres, quid vilius cum emitur, quid carius cum poſſidetur. Sed fortaſſe nec calix aquæ frigidæ ſuppetit qui indigenti præbeatur: etiam tunc ſecuritatem nobis promittit ſermo divinus. Redemtore etenim nato, cœli cives oſtenſi ſunt, qui clamarent: *Gloria in excelſis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis*. (Luc. 2. 14.) Ante Dei namque oculos nunquam eſt vacua manus a munere, ſi fuerit arca cordis repleta bona voluntate. Hinc etenim Pſalmiſta dicit, *In me ſunt Deus vota tua, quæ reddam laudationes tibi*. (Pſal. 55. 12.) Ac ſi aperte dicat: Etſi exterius munera offerenda non habeo, intra memetipſum tamen invenio, quod in ara tuæ laudis impono: quia qui noſtra datione non paſceris, oblatione cordis melius placaris. Nihil quippe offertur Deo [c] ditius voluntate bona. Voluntas autem bona eſt, [d] ſic adverſa alterius ſicut noſtra pertimeſcere; ſic de proſperitate proximi, ſicut de noſtro profectu gratulari: aliena damna, noſtra credere; aliena lucra, noſtra deputare: amicum non propter mundum, ſed propter Deum diligere; inimicum etiam amando tolerare: nulli quod pati non vis, facere: nulli quod tibi juſte impendi deſideras, denegare: neceſſitati proximi non ſolum juxta vires concurrere, ſed prodeſſe etiam ultra vires velle. Quid ergo iſto holocauſto locupletius, quando per hoc quod Deo immolat in ara cordis, anima ſemetipſam mactat?

Nihil Deo ditius offertur, bona voluntate.

Hoc ſacrificium ut perſolvatur cupiditas deſerenda.

4. Sed hoc bonæ voluntatis ſacrificium nunquam plene perſolvitur, niſi mundi hujus cupiditas perfecte deſeratur. Nam quidquid in eo concupiſcimus, hoc proculdubio proximis invidemus. Videtur etenim quia nobis deſit, quod alter aſſequitur. Et quia ſemper invidia a bona voluntate diſcordat, mox ut hæc mentem ceperit, illa diſcedit. Unde prædicatores ſancti ut poſſent proximos perfecte diligere, ſtuduerunt in

a C. Germ. & al. *deſideriis carnis*. Ita & 3. Marc.

b 3. Gemet. *ex quanto affectu*.

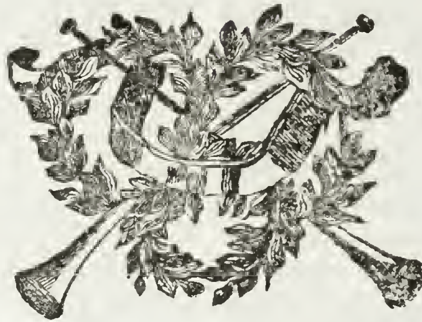
c Duo poſteriores Gemet. *devotius*.

d Corb. *ſic adverſa alteri ſicut nobis pertimeſcere*. Bellovac. *ſic alteri ſicut nobis* &c.

in hoc seculo nihil amare, nihil unquam appetere, [a] nihil vel sine appetitu possidere. Quos bene Isaias intuens, ait; *Qui sunt isti, qui ut nubes volant, & quasi columbæ ad fenestras suas?* Vidit quippe terrena eos despicere, mente cœlestibus propinquare, verbis pluere, miraculis coruscare. Et quos a terrenis contagiis sancta prædicatio & sublimis vita suspenderat, hos volantes pariter & nubes appellat. Fenestræ autem, nostri sunt oculi: quia per ipsos anima respicit, quod exterius concupiscit. Columba vero simplex est animal, atque a malitia fellis alienum. Quasi columbæ ergo ad fenestras suas sunt, qui nihil in hoc mundo concupiscunt, qui omnia simpliciter aspiciunt, & in his quæ vident, rapacitatis studio non trahuntur. At contra, milvus non columba ad fenestras suas est, qui ad ea quæ oculis considerat, rapinæ desiderio anhelat. Quia ergo, fratres carissimi, beati Andreæ Apostoli natalitia celebramus, debemus imitari quod colimus. Ostendat nostræ obsequium devotionis, immutatæ solemnitas mentis: despiciamus quæ terrena sunt, relictis temporalibus mercemur æterna. Si autem necdum possumus relinquere propria, saltem non concupiscamus aliena. Si necdum mens nostra accenditur igne caritatis, in ambitione sua habeat frenum timoris: ut profectus sui passibus vegetata, dum ab alienorum appetitu compescitur, quandoque ad propria contemnenda perducatur, adjuvante Domino nostro Jesu Christo, &c.

a Apostoli cur columbæ dicti. Isa. 60. 8.

*a* Ita legendum ex plur. mss. & quidem uberiori sensu, quam quod legitur in excusis, *nihil etiam cum appetitu possidere*, quod videtur superfluum postquam dictum est, *nihil appetere*. In C. Germ. post, *nihil unquam appetere*, sequitur immediate, *quos bene* &c.



Lectio

## Lectio Sancti Evangelii secundum Matthæum.

*Matth. Cap.* XI. ℣. 2. — 10.

IN *illo tempore: Cum audisset Johannes in vinculis opera Christi, mittens duos ex discipulis suis, ait illi: Tu es qui venturus es, an alium exspectamus? Et respondens Jesus, ait illis: Euntes renuntiate Johanni, quæ audistis & vidistis. Cæci vident, claudi ambulant, leprosi mundantur, surdi audiunt, mortui resurgunt, pauperes evangelizantur: & beatus est, qui non fuerit scandalizatus in me. Illis autem abeuntibus, cœpit Jesus dicere ad turbas de Johanne: Quid existis in desertum videre? Arundinem vento agitatam? Sed quid existis videre? Hominem mollibus vestitum? Ecce qui mollibus vestiuntur, in domibus regum sunt. Sed quid existis videre? Prophetam? Etiam dico vobis; & plus quam prophetam. Hic est enim, de quo scriptum est: Ecce ego mitto Angelum meum ante faciem tuam, qui præparabit viam tuam ante te.*

# HOMILIA VI.

## Habita ad populum in basilica sanctorum Marcellini & Petri, [a] Dominica 3. in Adventu Domini.

a

Utrum Johan. de Christo dubitarit.

b

*Johan. 1. 29.*

*Joh. 3. 31.*

c

1. QUærendum nobis est, fratres carissimi, Johannes propheta & plus quam propheta: qui venientem [b] ad Jordanis baptisma Dominum ostendit dicens: *Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccatum mundi*: qui & humilitatem suam, & divinitatis ejus potentiam considerans, dicit: *Qui de terra est, de terra loquitur; qui autem de cœlo venit, super omnes est*: cur in carcere positus, mittens discipulos suos, requirit: *Tu es qui venturus es, an alium exspectamus?* tamquam si ignoret quem ostenderat; & an ipse sit, nesciat, quem ipsum esse prophetando, baptizando, & ostendendo clamaverat. Sed hæc citius quæstio solvitur, si gestæ rei tempus & ordo pensetur. Ad Jordanis enim fluenta positus, quia ipse Redemtor mundi esset, asseruit: missus vero [c] in carcerem, an ipse veniat, requirit: non quia ipsum esse mundi Redemtorem dubitet, sed quærit, ut sciat si is qui per se in mundum venerat, per se etiam ad inferni claustra descendat. Quem enim præcurrens mundo nuntiaverat, hunc moriendo & ad inferos præcurrebat. Ait ergo: *Tu es qui venturus es, an alium exspectamus?* Ac si aperte dicat: Sicut

pro

*a* Hæc desunt in cod. Reg. Suec. & in ceteris: præterquam in 2. Gemet.

*b* Abest *Jordanis*, a C. Germ. Corb. & Bigot.

*c* 1. Carnut. & Bigot. *in carcerem, utrum alium exspectent an ipse veniat.*

pro hominibus nasci dignatus es, an etiam pro hominibus mori digneris, insinua; ut qui nativitatis tuæ præcursor exstiti, mortis etiam præcursor fiam, & venturum inferno te nuntiem, quem jam venisse mundo nuntiavi. Unde & inquisitus Dominus, enumeratis potentiæ suæ miraculis, de mortis suæ protinus humilitate respondit, dicens: *Cæci vident, claudi ambulant, leprosi mundatur, surdi audiunt, mortui resurgunt, pauperes evangelizantur: & beatus est qui non fuerit scandalizatus in me.* Visis tot signis, tantisque [a] virtutibus, non scandalizari quisquam potuit, sed admirari. Sed infidelium mens grave in illo scandalum pertulit, cum eum & post tot miracula morientem vidit. Unde & Paulus dicit: *Nos autem prædicamus Christum crucifixum, Judæis quidem scandalum, Gentibus autem stultitiam.* Stultum quippe hominibus visum est, ut pro hominibus auctor vitæ moreretur: & inde contra eum homo scandalum sumsit, unde etiam plus debitor fieri debuit. Nam tanto Deus ab hominibus dignius honorandus est, quanto pro hominibus & indigna suscepit. Quid est ergo dicere: *Beatus qui non fuerit scandalizatus in me*, nisi aperta voce abjectionem mortis suæ humilitatemque signare? Ac si patenter dicat: Mira quidem facio, sed abjecta perpeti non dedignor. Qui ergo moriendo te subsequor, cavendum valde est hominibus, ne in me mortem despiciant, qui signa venerantur.

a

1. Cor. 1. 23.

Christus ideo magis honorandus quod pro nobis indigna susceperit.

Carnalis homo arundini similis.

2. Sed dimissis Johannis discipulis, quid de eodem Johanne turbis dicat, audiamus: *Quid existis in desertum videre? Arundinem vento agitatam?* Quod videlicet non asserendo, sed negando intulit. Arundinem quippe mox ut aura contigerit, in partem alteram flectit. Et quid per arundinem, nisi carnalis animus designatur? Qui mox ut favore, vel detractione tangitur, statim in partem quamlibet inclinatur. Si enim ab humano ore aura favoris flaverit, hilarescit, extollitur, totumque se quasi ad gratiam inflectit. Sed si inde ventus detractionis eruperit, unde laudis aura veniebat, mox eum quasi in partem alteram ad vim furoris inclinat. Sed arundo vento agitata Johannes non erat: quia hunc nec blandum gratia, [b] nec cujuslibet detractio ira asperum faciebat. Nec prospera hunc erigere, nec adversa noverant inclinare. Arundo ergo vento agitata Johannes non erat, quem a status sui rectitudine, nulla rerum varietas inflectebat. Discamus ergo, fratres carissimi, arudinem vento agitatam non esse; solidemus animum inter auras linguarum positum, stet inflexibilis status mentis. Nulla nos detractio ad iram provocet, atque ad remissionem inutilis gratiæ nullus favor inclinet. Non nos prospera elevent, non adversa perturbent: ut qui in soliditate fidei figimur, nequaquam rerum transeuntium mutabilitate moveamur.

Johannis Bapt. constantia nobis imitanda.

b

3. Adhuc autem de ejus [c] expressione subjungitur: *Sed quid existis in desertum videre? Hominem mollibus vestitum? Ecce qui mollibus vestiuntur, in domibus regum sunt.* Camelorum etenim pilis contextis vestitus Johannes fuisse describitur. Et quid est dicere: *Ecce qui mollibus vestiuntur, in domibus regum sunt*, nisi aperta sententia demonstrare, quia non cœlesti, sed terreno [d] regi militant hi, qui pro Deo perpeti aspera fugiunt,

Qui aspera fugiunt & mollitiem ectantur, Deo non militant.

c

d

*a* Duo priores Gemet. & Bigot. *miraculis.*

*b* Ita C. Germ. Carnut. Corb. &c. ubi excusi habent, *nec cujuslibet detractionis ira asperum.*

*c* Vulgati, *de ejus sanctitate.* Optime nisi reluctarentur mss.

*d* Belvac. 1. Carn. Valcl. Longip. *regno.*

giunt, sed solis exterioribus dediti, præsentis vitæ mollitiem & delectationem quærunt? Nemo ergo existimet in fluxu atque studio [a] vestium peccatum deesse: quia si hoc culpa non esset, nullo modo Johannem Dominus de vestimenti sui asperitate laudasset. Si hoc culpa non esset, nequaquam Petrus Apostolus per Epistolam feminas a pretiosarum vestium appetitu compesceret, dicens: *Non in veste pretiosa*. Pensate ergo quæ culpa sit, hoc etiam viros appetere, a quo curavit pastor Ecclesiæ & feminas prohibere.

Pater. in 1. Pet. c. 3.

a

Vestes pretiosæ damnantur.

1. Pet. 3. 3.

4. Quamvis hoc quod Johannes non esse vestitus mollibus dicitur, per significationem intelligi & aliter potest. Mollibus enim vestitus non fuit; quia vitam peccantium non blandimentis fovit, sed [b] vigore asperæ invectionis increpavit, dicens: *Genimina viperarum, quis vobis demonstravit fugere a ventura ira?* Unde & per Salomonem dicitur: *Verba sapientium quasi stimuli, & sicut clavi in altum defixi*. Clavis quippe atque stimulis, sapientum verba comparantur: quia culpas delinquentium nesciunt palpare, sed pungere.

Johannis in vitiis increpandis libertas.

b

Matth. 3. 7. & Luc. 3. 7.

Eccle. 12. 11.

5. *Sed quid existis videre in desertum? Prophetam? Etiam dico vobis, & plus quam prophetam*. Prophetæ quippe ministerium est, ventura prædicere, non etiam demonstrare. Johannes ergo plus quam propheta est, quia eum quem præcurrendo prophetaverat, etiam ostendendo monstrabat. Sed quia arundo vento agitata esse denegatur, quia non esse vestitus mollibus dicitur, quia prophetæ nomen huic impar esse perhibetur; jam quid digne dici possit, audiamus. Sequitur: *Hic est de quo scriptum est: Ecce ego mitto Angelum meum ante faciem tuam; qui præparabit viam tuam ante te*. Quod enim Græce Angelus, hoc Latine nuntius dicitur. Recte ergo qui nuntiare supernum judicem mittitur, Angelus vocatur, ut dignitatem servet in nomine, quam explet in operatione. Altum quidem nomen est, sed vita nomine inferior non est.

Cur Johannes plus quam propheta.

Cur Angelus dictus.

6. Utinam, fratres carissimi, non ad judicium nostrum dicamus, quia omnes qui sacerdotii nomine censentur, Angeli vocantur, Propheta attestante, qui ait: *Labia sacerdotis custodiunt scientiam, & Legem requirunt ex ore ejus: quia Angelus Domini exercituum est*. Sed hujus altitudinem nominis, etiam vos, si vultis, potestis mereri. Nam unusquisque vestrum in quantum sufficit, in quantum gratiam supernæ aspirationis accepit, si a pravitate proximum revocat, si exhortari ad bene operandum curat, si æternum regnum vel supplicium erranti denuntiat, cum sanctæ annuntiationis verba impendit, profecto Angelus exsistit. Et nemo dicat: Admonere non sufficio, exhortari idoneus non sum: quantum potes exhibe, ne male servatum [c] quod acceperas, in tormentis exigaris. Neque enim plus quam unum talentum acceperat, qui hoc abscondere magis studuit, quam erogare. Et scimus quod in Dei tabernaculo non solum phialæ, sed præcipiente Domino etiam cyathi facti sunt. Per phialas quippe doctrina exuberans: per cyathos vero parva atque angusta designatur scientia. Alius doctrina veritatis plenus, audientium mentes inebriat: per hoc ergo quod dicit, profecto phialam porrigit. Alius explere quod sentit non valet, sed quia hoc ut-

Sacerdotes sunt Angeli.

Malac. 2. 7.

Angelorum officio defungi debent fideles omnes.

c

Pater. in Exod. c. 39.

 cum-

a Expunximus *pretiosarum*, auctoritate mss. Turon. C. Germ. Belvac. Carn.

b Al. *rigore*, ut legitur in Corb. Germ. Gemet. Bigot.

c Ita simplicius mss. quam excusi ubi legitur, *quod acceperas talentum in tormentis pendere exigaris*.

cumque denuntiat, profecto per cyathum gustum præbet. In Dei ergo tabernaculo, id est in sancta Ecclesia positi, si per doctrinæ sapientiam ministrare phialas minime potestis, inquantum pro divina largitate sufficitis, proximis vestris boni verbi cyathos date. In quantum vos profecisse pensatis, [a] etiam vobiscum alios trahite: in via Dei socios habere desiderate. Si quis vestrum, fratres, ad forum aut fortasse ad balneum pergit, quem otiosum esse considerat, ut secum veniat, invitat. Ipsa ergo terrena actio vestra vos conveniat, & si ad Deum tenditis, curate ne ad eum soli veniatis. Hinc etenim scriptum est; *Qui audit, dicat: veni*; ut qui jam in corde vocem superni amoris acceperit, foras etiam proximis vocem exhortationis reddat. Et fortasse panem, ut indigenti eleemosynam porrigat, non habet; sed majus est quod tribuere valeat, qui linguam habet. Plus enim est verbi pabulo victuram in perpetuum mentem reficere, quam ventrem moriturae carnis terreno pane satiare. Nolite ergo, fratres, proximis vestris eleemosynam verbi subtrahere. Mecum vos admoneo, ut ab otioso sermone parcamus, inutiliter loqui declinemus. In quantum reniti linguæ prævalemus, in ventum verba non defluant, cum judex dicat: *Omne verbum otiosum quod locuti fuerint homines, reddent de eo rationem in die judicii*. Otiosum quippe verbum est, quod aut utilitate rectitudinis, aut ratione justæ necessitatis caret. Otiosa ergo colloquia ad ædificationis studium vertite: quam celerrime hujus vitæ tempora fugiant, considerate: quam districtus veniat judex attendite. Hunc ante oculos vestri cordis ponite: hunc proximorum vestrorum mentibus intimate; ut in quantum vires suppetunt, si annuntiare eum [b] non negligitis, vocari ab eo Angeli cum Johanne valeatis; quod ipse præstare dignetur qui vivit, & regnat Deus in secula seculorum. Amen.

*Pater. in Apoc. c.54.*

Curandum ne soli ad Deum veniamus.

*Ap. 22. 17.*

*Pater. in Matth. c.62.*

*Matth. 12. 36.*

Otiosi verbi definitio.

a Turon. & quinque al. mss. *etiam alios trahere vobiscum satagite.*

b Corb. *non negatis.*



Lectio

## Lectio sancti Evangelii secundum Joannem.

*Johann. Cap. I. ℣. 19. — 28.*

*IN illo tempore: Miserunt Judæi ab Jerosolomis Sacerdotes & Levitas ad Johannem, ut interrogarent eum: Tu quis es? Et confessus est, & non negavit. Et confessus est, Quia non sum ego Christus. Et interrogaverunt eum: Quid ergo? Elias es tu? Et dixit: Non sum. Propheta es tu? Et respondit: Non. Dixerunt ergo: Quis es, ut responsum demus his, qui miserunt nos? Quid dicis de teipso? Ait: Ego vox clamantis in deserto: Dirigite viam Domini, sicut dixit Isaias Propheta. Et qui missi fuerant erant ex Pharisæis. Et interrogaverunt eum, & dixerunt ei: Quid ergo baptizas, si tu non es Christus, neque Elias, neque Propheta? Respondit eis*
a *Johannes, dicens:* [a] *Ego baptizo in aqua: medius autem vestrum stetit, quem vos nescitis. Ipse est, qui post me venturus est, qui an-*
b *te me factus est:* [b] *cujus non sum dignus solvere corrigiam calceamenti. Hæc in Bethania facta sunt trans Jordanem, ubi erat Johannes baptizans.*

# HOMILIA VII.

c Habita ad populum in Basilica S. Petri Apostoli, [c] Dominica quarta in Adventu Domini.

Johannis Bapt humilis confessio.

1. EX hujus nobis lectionis verbis, fratres carissimi, Johannis humilitas commendatur: qui cum tantæ virtutis esset, ut Christus credi potuisset, elegit solide subsistere in se, ne humana opinione raperetur inaniter super se. Nam *confessus est, & non negavit: & confessus est. Quia non sum ego Christus.* Sed qui dixit, *Non sum*, negavit plane quod non erat, sed non negavit quod erat: ut veritatem loquens, ejus membrum fieret, cujus sibi nomen fallaciter non usurparet. Cum ergo non vult appetere nomen Christi, factus est membrum Christi: quia dum infirmitatem suam studuit humiliter agnoscere, illius celsitudinem meruit veraciter obtinere. Sed cum ex lectione alia, Redemtoris nostri sententia ad mentem reducitur, ex hujus lectionis verbis nobis quæstio valde implexa generatur. Alio quippe in loco inquisitus a discipulis Dominus de Eliæ adventu, respondit: *Elias jam venit, & non cognoverunt eum, sed fecerunt in eum quæcumque voluerunt. Et si vultis scire, Johannes ipse est Elias.* Requisitus autem Johannes, dicit: *Non*

Nulli subest falsitati.

Matt. 17. 12.

*a* C. Germ. & Bigot. *ego quidem baptizo.*
*b* Belvac. & C. Germ. *cujus ego non sum dignus ut solvam.* Habet etiam Bigot. *ut solvam.*
*c* In 2. Gemet. solo *Dominica* hæc indicatur, nec alia dies assignatur in mss.

*Non sum Elias*. Quid est hoc, fratres carissimi, quia quod Veritas affirmat, hoc Propheta Veritatis negat? Valde namque inter se diversa sunt, *Ipse est*, &, *Non sum*. Quomodo ergo Propheta Veritatis est, si ejudem Veritatis sermonibus concors non est? Sed si subtiliter veritas ipsa requiratur, hoc quod inter se contrarium sonuit, quomodo contrarium non sit, invenitur. Ad Zachariam namque [a] de Johanne Angelus dicit: *Ipse præcedet ante illum in spiritu & virtute Eliæ*. Qui idcirco venturus in spiritu & virtute Eliæ dicitur: quia sicut Elias secundum Domini adventum præveniet, ita Johannes prævenit primum. Sicut ille præcursor venturus est judicis, ita iste præcursor est factus Redemtoris. Johannes igitur in spiritu Elias erat, in persona Elias non erat. Quod ergo Dominus fatetur de spiritu, hoc Johannes denegat de persona: quia & justum sic erat, ut & discipulis Dominus spiritualem de Johanne sententiam diceret: & Johannes idem turbis carnalibus non de suo spiritu, sed de corpore responderet. Contrarium ergo veritati videtur esse quod Johannes sonuit, sed tamen a veritatis tramite non recessit.

*Pater. in Luc. c. 2.*
*Luc. 1. 17.*
Quomodo si simul erat Elias, & non erat.

2. Qui cum se etiam Prophetam negat, quia videlicet non solum poterat Redemtorem [b] prædicare, sed etiam demonstrare; quisnam sit, continuo exprimit, dum subjungit: *Ego vox clamantis in deserto*. Scitis, fratres carissimi, quia unigenitus Filius Verbum Patris vocatur, Johanne attestante, qui ait: *In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum*. Et ex ipsa vestra locutione cognoscitis, quia prius vox sonat, ut Verbum postmodum possit audiri. Johannes ergo vocem se esse asserit, quia verbum præcedit. Adventum itaque Dominicum præcurrens, vox dicitur; quia per ejus ministerium Patris Verbum ab hominibus auditur. Qui etiam in deserto clamat: quia derelictæ, destitutæque Judææ [c] solatium Redemtoris annuntiat. Quid autem clamet insinuat, cum subjungit: *Dirigite viam Domini, sicut dixit Isaias Propheta*. Via Domini ad cor dirigitur, cum veritatis sermo humiliter auditur. Via Domini ad cor dirigitur, cum ad præceptum vita præparatur. Unde scriptum est: *Si quis diligit me, sermonem meum servabit, & Pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus*. Quisquis ergo in superbiam mentem elevat, quisquis avaritiæ æstibus anhelat, quisquis se luxuriæ inquinationibus polluit, cordis ostium contra veritatem claudit: & ne ad se Dominus veniat, claustra animi seris vitiorum damnat.

Quo sensu vox fuit Redemtoris.
*Pater. in Isai. c. 50.*
*Johan. 1. 1.*
Quid clamaverit.
*Pater. in Johan. c. 26.*
*Johan. 14. 23.*

3. Sed adhuc qui missi sunt, percontantur: *Quid ergo baptizas, si tu non es Christus, neque Elias, neque propheta?* Quod quia non studio cognoscendæ veritatis, sed malitia exercendæ æmulationis dicitur, Evangelista tacite innotuit, cum subjungit, dicens: *Et qui missi fuerant, erant ex Pharisæis*. Ac si aperte dicat: Illi Johannem de suis actibus requirunt, qui doctrinam nesciunt quærere, sed invidere. Sed sanctus quisque etiam cum perversa mente requiritur, a bonitatis suæ studio non mutatur. Unde Johannes quoque ad verba invidiæ, prædicamenta respondit vitæ. Nam protinus adjungit: *Ego baptizo in aqua: medius autem vestrum stetit, quem vos nescitis*. Johannes [d] non spiritu, sed aqua baptizat: quia peccata solvere non valens, baptizatos

Judæorum invidia, Johannem a prædicanda veritate non deterret.

a 2. Marc. *de Johannis promissione*.
b Gemeticenses & nonnulli, *prædicere*.
c Ita mss. cum vet. ed. In recent. *solatium suæ redemtionis*.
d In recent. ed. *spiritu* . . . *in aqua*.

zatorum corpora per aquam lavat, sed tamen mentem per veniam [a] non lavat. Cur ergo baptizat qui peccata per baptisma non relaxat, nisi ut præcursionis suæ ordinem servans, qui nasciturum nascendo prævenerat, baptizaturum quoque Dominum baptizando præveniret? Et qui prædicando factus est præcursor Christi, baptizando etiam præcursor ejus fieret imitatione sacramenti? Qui inter hæc mysterium [b] annuntians, hunc in medio hominum & stetisse asserit, & nesciri: quia per carnem Dominus apparens, & visibilis exstitit corpore, & invisibilis majestate. De quo etiam subdit: *Qui post me venit, ante me factus est*. Sic namque dicitur: *Ante me factus*, ac si dicatur, *Ante me positus*. Post me ergo venit, quia postmodum natus, ante me autem factus est, quia mihi prælatus. Sed hæc paulo superius dicens, etiam prælationis ejus causas aperuit, cum subjunxit: *Quia prior me erat*. Ac si aperte dicat: Inde me etiam post natus superat, quo eum nativitatis suæ tempora non angustant. Nam qui per matrem in tempore nascitur, [c] sine tempore est a patre generatus. Cui quantæ reverentiæ humilitatem debeat, subdendo manifestat: *Cujus non sum dignus solvere corrigiam calceamenti*. Mos apud veteres fuit, ut si quis eam quæ sibi competeret, accipere uxorem nollet, ille ei calceamentum solveret, qui ad hanc sponsus jure propinquitatis veniret. Quid igitur inter homines Christus, nisi sanctæ Ecclesiæ sponsus apparuit? De quo & idem Johannes dicit: *Qui habet sponsam, sponsus est*. Sed quia Johannem homines Christum esse putaverunt, quod idem Johannes negat, recte se indignum esse ad solvendam corrigiam ejus calceamenti denuntiat. Ac si aperte dicat: Ego Redemtoris nostri vestigia denudare non valeo, quia sponsi nomen mihi immerito non usurpo. Quod tamen intelligi & aliter potest. Quis enim nesciat, quod calceamenta ex mortuis animalibus fiunt? [d] Incarnatus vero Dominus veniens, quasi calceatus apparuit: quia in divinitate sua, morticina nostræ corruptionis assumsit. Unde etiam per Prophetam dicit: *In Idumæam extendam calceamentum meum*. Per Idumæam quippe Gentilitas, per calceamentum vero assumta mortalitas designatur. In Idumæam ergo Dominus calceamentum suum se extendere asserit; quia dum per carnem Gentibus innotuit, quasi calceata ad nos divinitas venit. Sed hujus incarnationis mysterium humanus oculus penetrare non sufficit. Investigari etenim nullatenus potest [e] quomodo corporatur Verbum: quomodo summus & vivificator spiritus intra uterum matris animatur: quomodo is qui initium non habet, & exsistit, & concipitur. Corrigia ergo calceamenti, est [f] ligatura mysterii. Johannes itaque solvere corrigiam calceamenti ejus non valet; quia incarnationis ejus mysterium nec ipse investigare sufficit, qui hanc per Prophetiæ spiritum agnovit. Quid est ergo dicere: *Non sum dignus solvere corrigiam calceamenti ejus*; nisi aperte & humiliter suam [g] ignorantiam profiteri? Ac si patenter dicat: Quid mi-

Eximia ejus de Christi divinitate testimonia.

Marc. 1. 7.

Johan. 3. 29.

Psal. 59. 9. Pater. in Ps. c. 130.

*a* 2. Marc. *Redemtoris nostri*.
*b* Excusi, *non sanat*, invitis mss.
*c* Excusi, *sine matre ante tempora est*, &c. Restituimus hunc locum ex mss. Anglic. & omnibus nostris. 2. Marc. *generatur*.
*d* 2. Marc. *in carne*.
*e* Sic legere cogit mss. consensus, Editi habent, *incarnatur*.
*f* Duo prior. Bigot. Longip. Val cl. *est hujus causa nostris sensibus obligata mysterii*. Accedit unus codex San. Germ. Adhæremus autem C. Germ. Regio, Corb. Carnut. &c. 2. Marc. *est involuta nostris mentibus . . . causa mysterii*.
*g* Duo priores Gemet. *confiteri*.

mirum si ille mihi prælatus est, quem post me quidem natum considero, sed nativitatis ejus mysterium non apprehendo? Ecce Johannes Prophetiæ spiritu impletus, mira scientia emicat, & tamen illud de se insinuat, quod ignorat.

*Sanctorum erga humilitatem studium.* 4. Qua in re pensandum nobis est fratres carissimi, & tota intentione cogitandum, quomodo sancti viri, ut humilitatis in se virtutem custodiant, cum quædam mirabilter sciunt, illud ante mentis oculos student revocare quod nesciunt: ut dum ex parte alia infirmitatem suam
a considerant, ex ea parte [a] qua perfectus est, eorum se animus non extollat. Scientia etenim virtus est,
*Quid nos deceat.* humilitas etiam custos virtutis. Restat ergo, ut in omne quod scit sese mens deprimat, ne quod virtus scientiæ con-
b gregat, ventus elationis [b] tollat. Cum bona, fratres, agitis, semper ad memoriam male acta revocate: ut dum caute culpa conspicitur, nunquam de bono opere incaute animus lætetur. Superiores invicem, eos maxime qui vobis commissi non sunt, proximos vestros attendite: quia & quos agere aliqua prava conspicitis, quæ in eis lateant bona nescitis. Magnus ergo unusquisque esse studeat, sed
c tamen aliquo modo [c] esse se nesciat: ne dum sibi magnitudinem arrogan-
d ter tribuit, [d] amittat. Hinc etenim per Prophetam dicitur;
*Isai. 5. 21* *Væ qui sapientes estis in oculis vestris, & coram vobismetipsis pru-*
*Rom. 12.16.* *dentes.* Hinc Paulus ait: *Nolite prudentes esse apud vosmetipsos.* Hinc contra superbientem Saul dicitur:
*1. Reg. 15. 17.* *Cum esses parvulus in oculis tuis,* [e]
e *caput in tribubus Israel factus es.*

Ac si aperte diceretur: Cum tu te parvulum conspiceres, ego te præ ceteris magnum feci. Quia vero tu te magnum conspicis, a me parvus æstimaris. *Pater. in 1. Reg. c. 5.* Quo contra cum David regni sui potentiam coram Arca fœderis Domini saltando despiceret, dixit: *Ludam & vilior fiam plus quam factus sum, & ero humilis in oculis meis.* *2. Reg. 6. 22.* Quem enim non extolleret, ora leonum frangere, ursorum brachia dissipare, despectis prioribus fratribus eligi, reprobato rege ad regni [f] gubernacula ungi, f timendum cunctis uno lapide Goliam sternere, a rege proposita exstinctis allophylis numerosa præputia reportare, regnum ex promissione percipere, cunctumque Israeliticum [g] g populum sine ulla postmodum contradictione possidere? Et tamen in cunctis se despicit, qui in suis oculis se esse humilem confitetur. Si ergo sancti viri etiam cum agunt fortia, de semetipsis vilia sentiunt, quid in sua excusatione dicturi sunt qui sine opere virtutis intumescunt? Sed [h] h etsi quælibet bona adsint opera, nulla sunt, nisi ex humilitate condiantur. Miranda quippe actio cum elatione non elevat, sed gravat. Qui enim sine humilitate virtutes congregat, [i] in ventum pulverem portat; i & unde aliquid ferre cernitur, inde deterius cæcatur. In cunctis ergo quæ agitis, fratres mei, radicem boni operis humilitatem tenete; *Radix boni operis humilitas.* nec quibus jam superiores, sed quibus adhuc inferiores estis, aspicite: ut dum meliorum vobis exempla proponitis, ad majora semper ascendere ex humilitate valeatis [k]. k

Lectio

*a* Vulgati, *qua perfecti sunt.* Contradicunt MSS. omnes. Sed non 2. Marc.

*b* Ita Turon. C. Germ. &c. Excusi, *spargat.*

*c* 2. Marc. *magnum se .... tribuit, aliquid ex nobis amittat.*

*d* Post, *amittat*, habent ed. *intus quod erat.*

*e* 2. Marc. *caput te constitui in trib. Israel.*

*f* In nonnullis edit. *tabernacula.*

*g* In Gussanvil. *populum contradictione possidere.*

*h* Belvac. & al. *sed qualibet bona.*

*i* 2. Marc. *virtutes reliquas congregat, quasi in vento p. p.*

*k* In C. Germ. & Turon. *præstante Domino nostro Jesu Christo.* Additur in Turon. *cui est honor & gloria in secula seculorum. Amen.* 2. Marc. nihil addit.

## Lectio sancti Evangelii secundum Lucam.

*Lucæ* Cap. II. ℣. 1. —— 14.

*IN illo tempore: Exiit edictum a Cæsare Augusto, ut describeretur universus orbis. Hæc descriptio prima facta est a præside Syriæ Cyrino. Et ibant omnes ut profiterentur, singuli in suam civitatem. Ascendit autem & Joseph a Galilæa de civitate Nazareth, in Judæam in civitatem David, quæ vocatur Bethlehem, eo quod esset de domo & familia David, ut profiteretur cum Maria desponsata sibi uxore prægnante. Factum est autem, cum essent ibi,*
a *impleti sunt* [a] *dies ut pareret. Et peperit filium suum primogenitum: & pannis eum involvit, & reclinavit eum in præsepio: quia non erat ei locus in diversorio. Et pastores erant in regione eadem, vigilantes & custodientes vigilias noctis super gregem suum. Et ecce Angelus Domini stetit juxta illos, & claritas Dei circumfulsit illos: & timuerunt timore magno. Et dixit illis Angelus: Nolite timere. Ecce enim evangelizo vobis gaudium magnum, quod erit omni populo: quia natus est vobis hodie Salvator, qui est Christus Dominus, in civitate David. Et hoc vobis signum: Invenietis infantem pannis involutum, & positum in præsepio. Et subito facta est cum*
b *Angelo multitudo militiæ cœlestis* [b] *exercitus, laudantium Deum, & dicentium: Gloria in altissimis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis.*

# HOMILIA VIII.

## Habita ad populum in Basilica B. Mariæ Virginis, in die Natalis Domini.

Tres Missæ in Nativitate Domini.

1. QUia, largiente Domnio, Missarum solemnia ter hodie celebraturi sumus, loqui diu de Evangelica lectione non possumus. Sed nos aliquid vel breviter dicere Redemtoris nostri nativitas ipsa compellit. Quid est quod nascituro Domino mundus describitur, nisi hoc quod aperte monstratur, [c] quia ille veniebat in carne, qui electos suos c adscriberet in æternitate? Quo contra de reprobis per Prophetam dicitur: *Deleantur de libro viventium, & cum justis non scribantur.* (Ps. 68. 29.) Qui bene etiam in Bethlehem nascitur; Bethlehem quippe domus panis inter-

*a* Belv. *dies Mariæ, ut pareret.*

*b* Abest, *exercitus*, a MSS. C. Germ. Belv. Bigot. Paulo post Corb. Germ. & Belv. habent, *in excelsis*, pro *altissimis*.

*c* 2. Marc. *quia apparebat in carne.*

terpretatur. Ipse namque est, qui ait: *Ego sum panis vivus, qui de cœlo descendi*. Locus ergo in quo Dominus nascitur, [a] domus panis antea vocatus est: quia futurum profecto erat, ut ille ibi per materiam carnis appareret, qui electorum mentes interna satietate reficeret. Qui non in parentum domo, sed in via nascitur: ut profecto ostenderet, quia per humanitatem suam quam assumserat, quasi in alieno nascebatur. Alienum videlicet non secundum potestatem dico, sed secundum naturam. Nam de potestate ejus scriptum est: *In propria venit*. In natura etenim sua ante tempora natus est [b], in nostra venit ex tempore. Qui ergo æternus permanens, temporalis apparuit, alienum est ubi descendit. Et quia per Prophetam dicitur: *Omnis caro fenum*; factus homo, fenum nostrum vertit in frumentum, qui de semetipso ait: *Nisi granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit, ipsum solum manet*. Unde & natus in Præsepio [c] reclinatur, ut fideles omnes, videlicet sancta animalia, carnis suæ frumento reficeret, [d] ne ab æternæ intelligentiæ pabulo jejuna remanerent. Quid autem est, quod vigilantibus pastoribus Angelus apparet, eosque Dei claritas circumfulget, nisi quod illi præ ceteris videre sublimia merentur, qui fidelibus gregibus præesse [e] solicite sciunt? Dumque ipsi pie super gregem vigilant, divina super eos gratia largius coruscat.

Johan. 6. v. 41. & 51.

Joha. 1. 11.

Pater. in Johan. c. 18.

Isai. 40. 6.

Johan. 12. 24.

Per Christi nativitatem pax hominibus data.

2. Regem vero natum Angelus nuntiat, ejusque voci Angelorum chori concinunt, & congaudentes clamant; *Gloria in excelsis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis*. Prius quippe quam Redemtor noster nasceretur per carnem, discordiam cum Angelis habuimus, a quorum claritate atque munditia per primæ culpæ meritum, per quotidiana delicta longe distabamus. Quia enim peccando extranei eramus a Deo, extraneos nos a suo consortio deputabant Angeli cives Dei. Sed quia nos cognovimus Regem nostrum, recognoverunt nos Angeli cives suos. Quia enim cœli Rex terram nostræ carnis assumsit, infirmitatem nostram illa jam Angelica celsitudo non despicit. Ad pacem nostram Angeli redeunt, intentionem prioris discordiæ postponunt: & quos prius infirmos abjectosque despexerant, jam socios venerantur. Hinc est enim [f] quod Loth & Josue Angelos adorant, nec tamen adorare prohibentur: Johannes vero in Apocalypsi [g] sua adorare Angelum voluit, sed tamen idem hunc Angelus ne se debeat adorare compescuit, dicens: *Vide ne feceris, conservus enim tuus sum & fratrum tuorum*. Quid est quod ante Redemtoris adventum Angeli ab hominibus adorantur, & tacent, postmodum vero adorari refugiunt: nisi quod naturam nostram, quam prius despexerant, postquam hanc super se assumtam conspiciunt, substratam sibi videre pertimescunt? Nec jam sub se velut infirmam contemnere ausi sunt, quam super se videlicet in cœli Rege venerantur. Nec habere dedignantur hominem socium, qui super se adorant hominem Deum. Curemus ergo, fratres carissimi, ne qua nos immunditia polluat, qui in æterna [h] præscien-

Angeli nunc homines socios habere gaudent.

Pater. in Apoc. c. 40.

Apoc. 22. 9.

*a* 2. Marc. *domus panis interpretatur*.

*b* 2. Marc., *qui per nostram venit... factus est Deus homo: nostrum fenum vertit in fr.*

*c* 2. Marc. *ponitur*.

*d* 1. Carnut. & pauci, *ne ab interna*. Consonat & 2. Marc.

*e* Belvac. & C. Germ. *soliciti sunt*. Sic 2. Marc.

*f* Turon. Corb. Germ. Belvac. Gemet. &c. *quod Loth vel Josue*, ubi *vel*, sumitur pro particula conjunctiva, &c. Sed 2. Marc. *quod Gedeon angelum adorat... prohibetur.*

*g* Abest *sua*, a Turon. & pl. Et a 2. Marc.

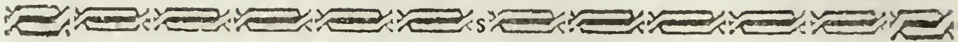
*h* Duo priores Gemet. ac Bigot. *præsentia*.

Hujus societatis dignos nos præstemus.

ſcientia & Dei cives, & Angelis ejus æquales ſumus. Vindicemus moribus dignitatem noſtram, nulla nos luxuria inquinet, nulla nos turpis cogitatio accuſet, non malitia mentem mordeat, non invidiæ rubigo conſumat, non elatio inflet, non ambitio per terrena oblectamenta dilaniet, [a] non ira inflammet. Dii etenim vocati ſunt homines. Defende ergo tibi o homo contra vitia honorem Dei, quia propter te factus eſt Deus homo: qui vivit & regnat in ſecula ſeculorum. Amen. a

*a* Hæc in Belv. Corb. & C. German. minime leguntur. Nec in 2. Marc.





## Lectio Sancti Evangelii ſecundum Matthæum.

*Matt.* *Cap.* XXV. ℣. 14. —— 30.

*IN illo tempore: dixit Jeſus diſcipulis ſuis parabolam hanc: Ho-*
*mo quidam peregre proficiſcens, vocavit ſervos ſuos, & tradidit*
*illis bona ſua. Et uni dedit quinque talenta, alii autem duo, alii*
*vero unum: unicuique ſecundum propriam virtutem, & profectus eſt*
*ſtatim. Abiit autem qui quinque talenta acceperat, & operatus eſt*
*in eis, & lucratus eſt alia quinque. Similiter & qui duo accepe-*
*rat, lucratus eſt alia duo. Qui autem unum acceperat, abiens fo-*
*dit in terram, & abſcondit pecuniam domini ſui. Poſt multum ve-*
*ro temporis venit Dominus ſervorum illorum, & poſuit rationem cum*
*eis. Et accedens qui quinque talenta acceperat, obtulit alia quin-*
*que talenta, dicens: Domine, quinque talenta tradidiſti mihi, ec-*
*ce alia quinque ſuperlucratus ſum. Ait illi Dominus ejus: Euge*
*ſerve bone & fidelis, quia ſuper pauca fuiſti fidelis, ſuper multa te*
*conſtituam: intra in gaudium Domini tui. Acceſſit autem & qui*
*duo talenta acceperat, & ait: Domine, duo talenta tradidiſti mihi:*
a *ecce alia duo* [a] *ſuperlucratus ſum. Ait illi Dominus ejus: Euge ſer-*
*ve bone & fidelis, quia ſuper pauca fuiſti fidelis, ſuper multa te*
*conſtituam: intra in gaudium Domini tui. Accedens autem & qui*
*unum talentum acceperat, ait: Domine, ſcio quia homo durus es,*
*metis ubi non ſeminaſti, & congregas ubi non ſparſiſti; & timens*
*abii & abſcondi talentum tuum in terra: ecce habes quod tuum eſt.*
*Reſpondens autem Dominus ejus, dixit ei: Serve male & piger,*
*ſciebas quia meto ubi non ſemino, & congrego ubi non ſparſi: opor-*
b *tuit ergo te* [b] *dare pecuniam meam nummulariis, & ego veniens*
*recepiſſem utique quod meum eſt, cum uſura. Tollite itaque ab eo*
*talentum, & date ei, qui habet decem talenta. Omni enim habenti*
*dabitur, & abundabit: ei autem qui non habet, & quod videtur*
*habere, auferetur ab eo. Et inutilem ſervum ejicite in tenebras ex-*
*teriores: illic erit fletus, & ſtridor dentium.*

*a* In Corb. Germ. & Norm. ſimpliciter, *lucratus ſum.*

*b* C. Germ. Belv. & Bigot. *committere.*

H O-

# HOMILIA IX.

## Habita ad populum in basilica sancti [a] Silvestri, in die natalis ejus.

*Qui majora a Deo acceperunt, de reddenda ratione magis sint soliciti.*

1. Lectio sancti Evangelii, fratres carissimi, solicite considerare nos admonet, ne nos qui plus ceteris in hoc mundo accepisse aliquid cernimur ab auctore mundi, gravius inde judicemur. Cum enim augentur dona, rationes etiam crescunt donorum. Tanto ergo esse humilior, atque ad serviendum promtior quisque debet ex munere, quanto se obligatiorem esse conspicit in reddenda ratione. Ecce homo qui peregre proficiscitur, servos suos vocat, eisque ad negotium talenta partitur. Post multum vero temporis positurus rationem revertitur: bene operantes pro apportato lucro remunerat, servum vero a bono opere torpentem damnat. Quis itaque iste homo est qui peregre proficiscitur, nisi Redemtor noster, qui in ea carne quam assumserat, abiit in cœlum? Carnis enim locus proprius terra est, quæ [b] quasi ad peregrina ducitur, dum per Redemtorem nostrum in cœlo collocatur. Sed homo iste peregre proficiscens servis suis bona sua tradidit, quia fidelibus suis spiritalia dona concessit. Et uni quidem quinque talenta, alii duo, alii vero commisit unum. Quinque etenim sunt corporis sensus: videlicet visus, auditus, gustus, odoratus, & tactus. Quinque ergo talentis, donum quinque sensuum, id est [c] exteriorum scientia exprimitur. Duobus vero, intellectus & operatio designatur. Unius autem talenti nomine, intellectus tantummodo designatur. Sed is qui quinque talenta acceperat, alia quinque lucratus est: quia sunt nonnulli, qui etsi interna ac mystica penetrare nesciunt, pro intentione tamen supernæ patriæ docent recta quos possunt, de ipsis exterioribus quæ [d] acceperunt; dumque se a carnis petulantia, & terrenarum rerum ambitu, atque a visibilium voluptate custodiunt, ab his etiam alios admonendo compescunt. Et sunt nonnulli, qui quasi duobus talentis ditati intellectum atque operationem percipiunt, subtilia de internis intelligunt, mira in exterioribus operantur: cumque & intelligendo & operando aliis prædicant, quasi duplicatum de negotio lucrum reportant. Bene autem alia quinque, vel alia duo in lucrum venisse referuntur: quia dum [e] utrique sexui prædicatio impenditur, quasi accepta talenta geminantur. Sed is qui unum talentum acceperat, abiens fodit in terram, & abscondit pecuniam Domini sui. Talentum in terra abscondere, est acceptum ingenium in terrenis actibus implicare, lucrum spiritale non quærere, cor a terrenis cogitationibus nunquam levare. Sunt nam-

*Quid sit talentum abscondere.*

*a* Ita legitur in omnibus MSS. nostris, nullibi autem *Felicis*; quod pro varia lect. Gussanv. annotavit. In duob. Gemet. vet. legitur, *Silvestri Papæ*. In alio, *Episcopi*. In Kalend. Rom a Johanne Frontone edito, quod putat an. 731. exaratum esse, aliud Evangelium assignatur in festo S. Silvestri.

*b* Belvac. *quasi peregrina*. Ita & 3. Marc.

*c* 3. Marc. *exterior* hic & infra.

*d* In recent. edit. additur, *duplum talentum portant*; quod abest a veteribus tum vulg. tum manu exaratis.

*e* 1. Carnot. *utrique sensui*.

namque nonnulli qui donum intelligentiæ perceperunt: sed tamen sola quæ carnis sunt sapiunt. De quibus per Prophetam dicitur: *Sapientes sunt ut faciant mala, bene autem facere nescierunt.* Sed Dominus qui talenta contulit, rationem positurus redit: quia is qui nunc pie spiritalia dona tribuit, districte in judicio merita exquirit: quid quisque accepit, considerat, & quod lucrum de acceptis reportet, pensat.

Jer. 4. 22.

Terrena fideliter dispensantis eterna merces.

2. Servus qui geminata talenta retulit, a domino laudatur, atque ad æternam remunerationem [a] perducitur, cum ei voce dominica dicitur: *Euge serve bone & fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, super multa te constituam: intra in gaudium Domini tui.* Pauca quippe bona sunt omnia præsentis vitæ, quamlibet multa esse videantur, [b] comparatione retributionis æternæ. Sed tunc fidelis servus super multa constituitur, quando devicta omni corruptionis molestia, de æternis gaudiis in illa cœlesti sede gloriatur. Tunc ad Domini sui gaudium perfecte intromittitur, quando in æterna illa patria assumtus, atque Angelorum cœtibus admixtus, sic interius gaudet de munere, ut non sit jam quod exterius doleat de corruptione.

Inertis servi vana excusatio, & pœna.

3. Servus autem qui operari de talento noluit, ad Dominum cum verbis excusationis redit, dicens: *Domine, scio quia homo durus es, metis ubi uon seminasti, & congregas ubi non sparsisti; & timens abii & abscondi talentum tuum in terra: ecce habes quod tuum est.* Notandum, quod inutilis servus durum dominum vocat, cui tamen ad lucrum deservire dissimulat, & timuisse se dicit in lucrum talentum expendere, qui hoc solum timere debuerat, ne hoc sine lucro ad dominum reportaret. Sunt enim plerique intra sanctam Ecclesiam, quorum iste servus imaginem tenet, qui melioris vitæ vias aggredi metuunt, & tamen jacere in sui torporis ignavia non pertimescunt: cumque se peccatores considerant, sanctitatis vias arripere trepidant, & remanere in suis iniquitatibus non formidant. Quorum bene Petrus adhuc in infirmitate positus speciem tenet, cum viso miraculo piscium dixit: *Exi a me, Domine, quia homo peccator sum.* Luc. 5. 8.
Immo si te peccatorem consideras, [c] oportet ut a te Dominum non repellas. Sed qui idcirco melioris habitus vias, & rectioris vitæ apprehendere arcem nolunt, quia infirmos se esse conspiciunt, quasi & peccatores se fatentur, & Dominum repellunt, eumque [d] quem in se sanctificare debuerant, fugiunt; & velut in perturbatione consilium non habent, dum moriuntur, & vitam timent. Unde & huic servo protinus respondetur: *Serve male & piger, sciebas quia meto ubi non semino, & congrego ubi non [e] sparsi: oportuit ergo te dare pecuniam meam nummulariis, & ego veniens recepissem utique quod meum est, cum usura.* Ex verbis suis servus constringitur, cum Dominus dicit: *Meto ubi non semino, & congrego ubi non sparsi.* Ac si aperte dicat: Si juxta tuam sententiam [f] & illud exquiro quod non dedi, quanto magis a te exquiro quod ad erogandum [g] dedi: oportuerat ergo te dare pecuniam meam nummulariis; & ego veniens recepis-

*a* In edit. *introducitur.*

*b* Hæc absunt a Belv. Corb. duob. prior. Gemet. duob. Carnut. & Longip. Exstant in C. Germ. alia manu, sed antiqua. Absunt & a 3. Marc.

*c* Additur in duob. Carnut. *in veritate.*

*d* Ita C. Germ. Belv. & potiores mss. In excusis, *eumque in quo sanctificari debeant.*

*e* C. Germ. & 3. Gemet. *non spargo.*

*f* 3. Marc. *exquiro quod erogandum n. d.*

*g* Hic ex MSS. & antiq. edit. replevimus lacunam duarum linearum.

pissem utique quod meum est cum usura. Pecuniam vero dare nummulariis, est eis scientiam prædicationis impendere, qui hanc valeant [a] exercere.

Audientium verbum Dei nec inde proficientium periculum.

4. Sed sicut nostrum periculum aspicitis, si dominicam pecuniam teneamus; ita vestrum, fratres carissimi, solicite pensate, quia a vobis cum usura exigitur quod auditis. In usura quippe pecunia etiam non data recipitur. Cum enim hoc redditur quod acceptum fuerat, illud etiam superimpenditur quod acceptum non est. Pensate ergo, fratres carissimi, quia de accepta hac verbi pecunia usuras solvetis, & curate ut ex eo quod auditis, etiam alia studeatis intelligere quæ non auditis; quatenus alia ex aliis colligentes, etiam illa discatis ex vobismetipsis agere, quæ necdum ex prædicatoris ore didicistis. Pigrum vero servum qua sententia feriat, audiamus: *Tollite ab eo talentum, & date ei qui habet decem talenta.*

Judicis plura habenti ampliora tribuentis, æquitas.

5. Opportunum valde videbatur, ut cum malo servo unum talentum tollitur, ei potius qui duo, quam qui quinque talenta acceperat, daretur. Illi enim [b] dari debuit, qui minus, quam qui plus habuit. Sed, sicut superius diximus, per quinque talenta, quinque videlicet sensus, id est exteriorum scientia designatur: per duo autem, intellectus & operatio exprimitur. Plus ergo habuit qui duo, quam qui quinque talenta perceperat: quia qui per quinque talenta, exteriorum administrationem meruit, ab intellectu interiorum adhuc vacuus fuit. Unum ergo talentum, quod intellectum significare diximus, illi dari debuit qui bene exteriora quæ acceperat, ministravit. Quod quotidie in sancta Ecclesia cernimus: quia plerique dum bene ministrant exteriora quæ accipiunt, per adjunctam gratiam ad intellectum quoque mysticum perducuntur: ut etiam de interna intelligentia polleant, qui exteriora fideliter administrant.

Caritatis necessitas.

6. Generalis etiam mox sententia subditur, qua dicitur: *Omni enim habenti, dabitur, &* [c] *abundabit: ei autem qui non habet, & quod videtur habere, auferetur ab eo.* Habenti namque dabitur, & abundabit; quia quisquis caritatem habet, etiam dona alia percipit. Quisquis caritatem non habet, etiam dona quæ percepisse videbatur, amittit. Unde necesse est, fratres mei, ut per omne quod agitis, erga caritatis [d] custodiam vigiletis. Caritas autem vera est, amicum diligere in Deo, & inimicum diligere propter Deum. Quam quisquis non habet, omne bonum amittit quod habet, talento quod acceperat privatur, & juxta Dominicam sententiam in exteriores tenebras mittitur. Per pœnam quippe in exteriores tenebras cadit, qui per culpam suam sponte in interiores tenebras cecidit: & illic coactus patitur tenebras, qui hic libenter sustinuit [e] tenebras voluptatis.

Nullus a reddenda ratione pro accepto talento, immunis.

7. Sciendum vero est, quod nullus piger ab hac talenti acceptione securus est. Nullus namque est qui veraciter dicat: Talentum minime accepi; non est unde rationes ponere cogar. Talenti enim nomine, cuilibet pauperi etiam hoc ipsum reputabitur, quod vel minimum accepit. Alius namque accepit intelligentiam, prædicationis ministerium debet ex talento. Alius terrenam substantiam accepit, erogationem talenti debet ex rebus. Alius nec internorum intelligentiam, nec rerum affluentiam accepit, sed tamen didicit artem qua pascitur, ipsa ars ei in talenti acceptione reputatur.

Alius

*a* 3. Marc. *in operibus exercere.*
*b* Editi suppleverunt, *magis*, quod abest a MSS.
*c* 3. Marc. *superabundabit* hic & infra.
*d* 3. Marc. *studia.*
*e* Corb. & Belv. *tenebras voluntatis.*

Alius nihil horum assecutus est, sed tamen fortasse familiaritatis locum apud divitem meruit, talentum profecto familiaritatis accepit. Si ergo nihil ei pro indigentibus loquitur, pro talenti retentione damnatur. Habens ergo intellectum, curet omnino ne taceat: habens rerum affluentiam, vigilet ne a misericordiæ largitate torpescat: habens artem qua regitur, magnopere studeat ut usum atque utilitatem illius cum proximo partiatur: habens loquendi locum apud divitem, damnationem pro retento talento timeat, si cum valet, non apud eum pro pauperibus intercedit. Tantum quippe ab unoquoque nostrum venturus judex exiget, quantum dedit. Ut ergo de talenti sui rationibus, redeunte Domino, quisque securus sit, cum tremore penset quotidie quid accepit. Ecce namque jam juxta est ut ille qui peregre profectus est, redeat. Quasi quippe peregre abiit, qui de hac terra in qua natus est, longe discessit; sed profecto revertitur, ut de talentis rationes ponat: quia si a bona actione torpescimus, [a] de ipsis donis quæ a
contulit, nos districtius judicat. Considerемus ergo quæ accepimus, atque in eorum erogatione vigilemus. Nulla nos a spiritali opere terrena cura impediat, ne si in terra talentum absconditur, talenti Dominus ad iracundiam provocetur. Piger etenim servus, cum jam culpas judex examinat, talentum de terra levat: quia sunt plerique qui tunc se [b] a terrenis b
desideriis vel operibus subtrahunt, quando jam per animadversionem judicis ad æternum supplicium trahuntur. Ante ergo de talenti nostri ponenda ratione vigilemus, ut cum jam judex ad feriendum imminet, lucrum nos quod fecimus, excuset. Quod præstet nobis Deus, qui vivit, &c.

*a* Val-cl. *de ipsis bonis*.

*b* Corb. *a terrenis obligationibus*. Turon. *a terrenis desideriis vel cogitationibus, vel operibus*. 3. Marc. *terrenis cogitationibus atque operibus*.



Lectio

Lectio Sancti Evangelii secundum Matthæum.

*Matth. Cap. II. ℣. 1. —— 12.*

*Cum natus esset Jesus in Bethlehem Judæ, in diebus Herodis regis: ecce Magi ab Oriente venerunt Jerosolymam, dicentes: Ubi est qui natus est Rex Judæorum? Vidimus enim stellam ejus in Oriente, & venimus adorare eum. Audiens autem Herodes rex turbatus est, & omnis Jerosolyma cum illo. Et congregans omnes principes sacerdotum, & scribas populi, sciscitabatur ab eis, ubi Christus nasceretur. At illi dixerunt ei: In Bethlehem Judæ. Sic enim scriptum est per Prophetam. Et tu Bethlehem terra Juda, nequaquam minima es in principibus Juda: ex te enim exiet dux, qui regat populum meum Israel. Tunc Herodes clam vocatis Magis, diligenter didicit ab eis tempus stellæ, quæ apparuit eis. Et mittens illos in Bethlehem, dixit: Ite & interrogate diligenter de puero, & cum inveneritis, renuntiate mihi, ut & ego veniens, adorem eum. Qui cum audissent regem, abierunt. Et ecce stella, quam viderant in Oriente, antecedebat eos, usque dum veniens staret supra ubi erat puer. Videntes autem stellam, gavisi sunt gaudio magno valde. Et intrantes domum, invenerunt puerum cum Maria matre ejus: & procidentes, adoraverunt eum. Et apertis thesauris suis, obtulerunt ei munera, aurum, thus, & myrrham. Et responso accepto in somnis, ne redirent ad Herodem, per aliam viam reversi sunt in regionem suam.*

a

# [a] HOMILIA X.

## Habita ad populum in basilica sancti Petri Apostoli, in die [b] Epiphaniæ.

b

Evangelii brevis expositio.

1. SICUT in lectione Evangelica, fratres carissimi, audistis, cœli rege nato, rex terræ turbatus est: quia nimirum terrena altitudo confunditur, cum celsitudo cœlestis aperitur. Sed quærendum nobis est, quidnam sit quod Redemtore nato, pastoribus in Judæa angelus apparuit, atque ad adorandum hunc ab Oriente Magos non angelus, sed stella perduxit? Quia videlicet Judæis tamquam ratione utentibus, [c] rationale animal, id est angelus, prædicare debuit: Gentiles ve- c

*a* Est nona in cod. Reg. Suec.

*b* Belv. *Theophaniæ*.

*c* Propter formam exteriorem hominis quam assumere solent Angeli quos aliunde incorporeos asserit S. Gregorius. Vide l. 4. dial. c. 29. ubi sic discipulum interrogat: *Dic, quæso te, apostatas spiritus . . . . . corporeos, an incorporeos suspicaris*. Respondit Petrus: *Quis sanum sapiens, esse spiritus corporeos dixerit?*

vero quia uti ratione nesciebant, ad cognoscendum Dominum non per vocem, sed per signa perducuntur. a [a] Unde etiam per Paulum dicitur: 1.Cor.14.22. *Prophetiæ fidelibus datæ sunt, non infidelibus: signa autem infidelibus, non fidelibus*: quia & illis prophetiæ tamquam fidelibus, non infidelibus: & istis signa tamquam infidelibus, non fidelibus data sunt. Et notandum, quod Redemtorem nostrum, cum jam perfectæ esset ætatis, eisdem Gentilibus Apostoli prædicant; eumque parvulum, & necdum per humani corporis officium loquentem, stella Gentibus denuntiat: quia nimirum rationis ordo poscebat, ut & loquentem jam Dominum loquentes nobis prædicatores innotescerent, & necdum loquentem elementa muta prædicarent.

Judæorum obcæcatio, Christum quem omnia confitentur, negantium.

2. Sed in omnibus signis, quæ vel nascente Domino, vel moriente monstrata sunt, considerandum nobis est, quanta fuerit in quorumdam Judæorum corde duritia, quæ hunc nec per prophetiæ donum, nec per miracula agnovit. Omnia quippe elementa auctorem suum venisse testata sunt. Ut enim de eis quiddam usu humano loquar: Deum hunc cœli esse cognoverunt, quia protinus stellam miserunt. Mare cognovit, quia sub plantis ejus se calcabile præbuit. Terra cognovit, quia eo moriente contremuit. Sol cognovit, quia lucis suæ radios abscondit. Saxa & parietes cognoverunt, quia tempore mortis ejus scissa sunt. Infernus agnovit, quia hos quos tenebat mortuos, reddidit. Et tamen hunc, [b] quem Dominum omnia insensibilia elementa senserunt, adhuc infidelium Judæorum corda Deum esse minime cognoscunt, & duriora saxis, scindi [c] ad pœnitendum nolunt: eumque confiteri abnegant, quem elementa, ut diximus, aut signis, aut scissionibus Deum clamabant. Qui etiam ad damnationis suæ cumulum, eum quem natum despiciunt, nasciturum longe ante præsciverunt. Et non solum quia nasceretur, noverant, sed etiam ubi nasceretur. Nam ab Herode requisiti, locum nativitatis ejus exprimunt, quem Scripturæ auctoritate didicerunt. Et testimonium proferunt, quod Bethlehem honorari nativitate novi ducis ostenditur: ut ipsa [d] eorum scientia & illis fieret ad testimonium damnationis, & nobis adjutorium credulitatis. Quos profecto bene Isaac, cum Jacob filium suum benediceret, designavit: qui & caligans oculis & prophetans, in præsenti filium non vidit, cui tam multa in posterum prævidit: quia nimirum Judaicus populus prophetiæ spiritu plenus & cæcus, eum de quo multa in futurum prædixit, in præsenti positum non agnovit.

Quod nasciturus esset, ac ubi, præsciverunt.

Isaac caliganti similes.

Herodes hypocritarum figura.

3. Sed nativitate Regis nostri cognita, Herodes ad callida argumenta convertitur, ne terreno regno privaretur. Renuntiari sibi ubi puer inveniretur, postulat: adorare eum velle se simulat, [e] ut (quasi hunc invenire possit) exstinguat. Sed quanta est humana malitia contra consilium divinitatis? Scriptum quippe est: *Non est sapientia, non est prudentia, non est consilium contra Domi-* Prov.21.30.

*a* Hæc usque ad: *signa autem infidelibus, non fidelibus*, absunt a mss. Belv. C. Germ. duob. Carn. Big. & uno Gemet. 2. Marc. *perducuntur. Quia & illis .... data sunt. Unde etiam per Paulum .... non infidelibus*. Deinde. *Et notandum*.

*b* Corb. Germ. tres Gemet. Val-cl. *quem Deum*.

*c* Bigot. & duo prior. Gemet. *ad pœnitentiam*.

*d* Belv. & C. Germ. *eorum gemina scientia*.

*e* Sic legere cogimur magno mss. consensu. Editi habent, *ut hunc si invenire possit extinguat*. 2. Marc. *ut quasi hunc si*.

*minum*. Nam ea quæ apparuit stella, Magos perducit: natum Regem reperiunt, munera deferunt, & ne redire ad Herodem debeant, in somnis admonentur: sicque fit, ut Jesum, quem quærit Herodes, invenire non possit. [a] Cujus persona qui alii quam hypocritæ designantur, qui dum ficte quærunt, invenire Dominum nunquam merentur?

Priscillianistæ refelluntur.

4. Sed inter hæc sciendum, quod Priscillianistæ hæretici nasci unumquemque hominem sub constitutionibus stellarum putant: & hoc in adjutorium sui erroris assumunt, quod nova stella exiit, cum Dominus in carne apparuit: cujus fuisse fatum eamdem quæ apparuit stellam, putant. Sed si Evangelii verba pensamus, quibus de eadem stella dicitur: *Usque dum veniens staret supra ubi erat puer*; dum non puer ad stellam, sed stella ad puerum cucurrit, si dici liceat, non stella fatum pueri, sed fatum stellæ is qui apparuit, puer fuit. Sed a fidelium cordibus absit, ut aliquid esse fatum dicant. Vitam quippe hominum solus hanc Conditor qui creavit, administrat. Neque enim propter stellas homo, sed stellæ propter hominem factæ sunt. Et si stella fatum hominis dicitur, ipsis suis ministeriis subesse homo perhibetur. Certe cum Jacob de utero egrediens, prioris fratris plantam teneret manu, prior perfecte nequaquam egredi potuit, nisi & subsequens incoasset: & tamen cum uno tempore, eodemque momento utrumque mater fuderit, non una utriusque [b] vitæ qualitas fuit.

Mathematicorum responsioni occurritur.

5. Sed ad hoc solent Mathematici respondere, quia virtus constellationis [c] in ictu puncti est. Quibus e diverso nos dicimus, quia magna est mora nativitatis. Si igitur in ictu puncti constellatio permutatur, necesse jam erit ut tot dicant fata, quot sunt membra nascentium. Fateri etiam Mathematici solent, quod quisquis [d] in signo Aquarii nascitur, in hac vita piscatoris [e] ministerium sortiatur. Piscatores vero, ut fertur, Getulia non habet. Quis ergo dicat quia nemo illic in stella Aquarii nascitur, ubi piscator omnimodo non habetur? Rursum quos nasci sub signo Libræ asserunt, trapezitas futuros dicunt; & trapezitas [f] multarum Gentium provinciæ ignorant. Fateantur ergo necesse est, aut hoc in eis signum deesse, aut effectum fatalem nullo modo habere. In Persarum quoque, Francorumque terra Reges ex genere prodeunt; quibus profecto nascentibus quis æstimet quanti eisdem momentis horarum ac temporum ex servili conditione nascuntur? & tamen regum filii uno eodemque sidere cum servis nati, ad regnum proficiunt, cum servi qui secum fuerant [g] geniti, in servitute moriantur. Hæc de stella breviter diximus, ne Mathematicorum stultitiam indiscussam præterisse videamur.

Apud Francos Regnum hereditarium.

Quorum symbola essent magorum munera.

6. Magi vero aurum, thus, & myrrham deferunt. Aurum quippe Regi congruit: thus vero in Dei sacrificium ponebatur: myrrha autem mortuorum corpora condiuntur. Eum ergo Magi quem adorant, etiam mysticis muneribus prædicant: auro Regem, thure Deum, myrrha mortalem. Sunt vero nonnulli hæretici, qui hunc Deum, credunt; sed ubique regnare nequaquam credunt. Hi profecto ei thus of-



a Corb. & C. Germ. *cujus personam ii in aliquam rem agunt qui hypocritæ designantur*.

b Longip. & Val-cl. *vitæ æqualitas*.

c Omnes mss. nostri excepto Belv. habent, *in ictu pungentis*, & tamen postea, *in ictu puncti*. 2. Marc. *pungentis*.

d Abest *in*, 2 Belv. C. Germ. Gemet. &c.

e Belv. & C. Germ. *ministerio*.

f 2. Marc. *Persarum provinciæ ignorat*.

g Duo prior. Gemet. & Bigot. *nati*.

offerunt, sed offerre etiam aurum nolunt. Et sunt nonnulli qui hunc Regem existimant, sed Deum negant. Hi videlicet ei aurum offerunt, sed offerre thus nolunt. Et sunt nonnulli qui hunc & Deum & Regem fatentur, sed assumsisse carnem mortalem negant. Hi nimirum ei aurum & thus offerunt, sed offerre myrrham assumtæ mortalitatis nolunt. Nos itaque nato Domino offeramus aurum, ut hunc ubique regnare fateamur: offeramus thus, ut credamus, quod is qui in tempore apparuit, Deus ante tempora exstitit: offeramus myrrham, ut eum quem credimus in sua divinitate impassibilem, credamus etiam in nostra fuisse carne mortalem. Quamvis in auro, thure & myrrha intelligi & aliud potest. Auro namque sapientia designatur,
Prov. 21. 20. sec. lxx. Salomone attestante, qui ait: *Thesaurus desiderabilis requiescit in ore sapientis*. Thure autem quod Deo incenditur, virtus orationis exprimitur, Psalmista testante, qui di-
Psal. 140. 2. cit: *Dirigatur oratio mea sicut incensum in conspectu tuo*. Per myrrham vero, carnis nostræ mortificatio figuratur: unde sancta Ecclesia de suis operariis usque ad mortem
Cant. 5. 5. pro Deo certantibus dicit: *Manus meæ distillaverunt myrrham*. Nato ergo Regi aurum offerimus, si in
a conspectu illius, [a] claritate supernæ sapientiæ resplendemus. Thus
b offerimus, [b] si cogitationes carnis per sancta orationum studia in ara cordis incendimus, ut suave aliquid Deo per cœleste desiderium redolere valeamus. Myrrham offerimus, si carnis vitia per abstinentiam mortificamus. Per myrrham namque ut diximus, agitur ne mortua caro
Pater. in Joel. c. 3. putrefiat. Mortuam vero carnem putrescere, est hoc mortale corpus fluxui [c] luxuriæ deservire, sicut de quibusdam per Prophetam c
dicitur: *Computruerunt jumenta in stercore suo*. Joel. 1. 17. Jumenta quippe in stercore suo putrescere, est carnales homines in fœtore luxuriæ vitam finire. Myrrham ergo Deo offerimus, quando hoc mortale corpus a luxuriæ putredine per condimentum continentiæ custodimus.

7. Magnum vero nobis aliquid Magi innuunt, quod in regionem suam per aliam viam revertuntur. *Per quam viam redeundum ad Deum.* In eo namque quod admoniti faciunt, nobis profecto insinuant quid faciamus. Regio quippe nostra paradisus est, ad quam, Jesu cognito, redire per viam qua venimus, prohibemur. A regione etenim nostra superbiendo, inobediendo, visibilia sequendo, cibum vetitum [d] d
gustando discessimus: sed ad eam necesse est, ut flendo, obediendo, visibilia contemnendo, atque appetitum carnis refrenando, redeamus. Per aliam ergo viam ad regionem nostram regredimur; quoniam qui a paradisi gaudiis per delectamenta discessimus, ad hæc per lamenta revocamur. Unde necesse est, fratres carissimi, ut semper pavidi semperque suspecti ponamus ante oculos cordis hinc culpas operis, illinc judicium extremæ districtionis. Pensemus quam districtus judex veniat, qui judicium minatur & latet: terrores peccatoribus intentat, & tamen adhuc sustinet: & idcirco venire citius differt, ut minus inveniat quos condemnet. Puniamus fletibus culpas, & cum Psalmistæ voce, præveniamus faciem ejus in confessione. Voluptatum nos ergo fallacia nulla decipiat, nulla vana lætitia seducat. In proximo namque est judex qui dixit: *Væ vobis qui ridetis* Luc. 6. 25. *nunc, quia lugebitis & flebitis*. Hinc ete-

*a* Turon. *claritatis supernæ patriæ luce resplendemus*. C. Germ. *claritatis supernæ sapientiæ lumine resplendemus*.

*b* Secundus Carn. *si concupiscentias carnis*.

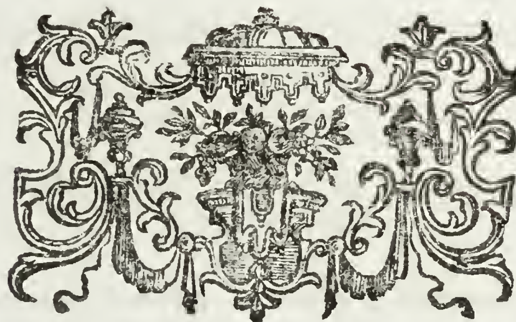
*c* 2. Marc. *libidinis*.

*d* Duo prior. Gemet. *comedendo*.

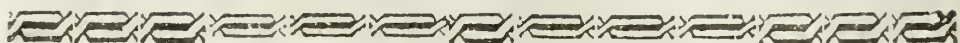
Prov. 14. 13. etenim Salomon ait: *Risus dolori miscebitur, & extrema gaudii luctus occupat*. Hinc iterum dicit: Eccl. 2. 2. *Risum deputavi errorem, & gaudio dixi, Quid frustra deciperis?* Hinc rursus ait: Ibid. 7. 5. *Cor sapientium ubi tristitia est, & cor stultorum ubi lætitia*. Pertimescamus ergo præcepta Dei, si celebramus veraciter solemnitatem Dei. Gratum namque Deo sacrificium est afflictio contra peccatum, Psalmista testante, qui ait: Ps. 50. 19. *Sacrificium Deo spiritus contribulatus*. Peccata nostra præterita in baptismatis perceptione [a] laxata sunt, & tamen post baptisma multa commisimus: sed lavari iterum baptismatis aqua non possumus. Quia ergo & post baptisma inquinavimus vitam, baptizemus lacrymis conscientiam, [b] quatenus regionem nostram per viam aliam repetentes, qui ex ea bonis delectati discessimus, ad eam malis amaricati redeamus, præstante Domino nostro, &c.

*a* Corb. secundus Carn. Gemet. Bigot. *donata sunt*. C. Germ. primus Carn. *deleta sunt*.

*b* 2. Marc. *ut regna cœlestia valeamus capere; quatenus* &c. Post *redeamus* nihil habetur amplius, conclusiones enim hujusmodi nostri Mss. fere omittunt.



Lectio



## Lectio Sancti Evangelii secundum Matthæum.

*Matth. Cap.* XIII. ℣. 44. —— 52.

a *IN illo tempore: Dixit* [a] *Jesus discipulis suis parabolam hanc: Simile est regnum cœlorum thesauro abscondito in agro: quem qui invenit homo, abscondit, & præ gaudio illius vadit, & vendit universa quæ habet, & emit agrum illum. Iterum simile; est regnum cælorum homini negotiatori quærenti bonas margaritas: inventa autem una pretiosa margarita, abiit & vendidit omnia quæ habuit, & emit eam. Iterum; simile est regnum cœlorum sagenæ missæ in mare, & ex omni genere piscium congreganti. Quam, cum impleta esset, educentes, & secus littus sedentes, elegerunt bonos in vasa, malos autem foras miserunt. Sic erit in consummatione seculi. Exibunt Angeli, & separabunt malos de medio justorum, & mittent eos in caminum ignis. Ibi erit fletus & stridor dentium. Intellexistis hæc omnia?* [b] *Dicunt ei: Utique Domine. Ait illis: Ideo omnis scriba doctus in regno cœlorum, similis est homini patrisfamilias proferenti de thesauro suo nova & vetera.*

b



c

# [c] HOMILIA XI.

## Habita ad populum in basilica sanctæ Agnetis, in die Natalis ejus.

*Ex visibilibus ad invisibilia gradus faciendus.* d

I. COElorum regnum, fratres carissimi, idcirco terrenis rebus simile dicitur, ut ex his quæ animus novit, surgat ad incognita [d]: quatenus exemplo visibilium se ad invisibilia rapiat, & per ea quæ usu didicit, quasi confricatus incalescat: ut per hoc quod scit notum diligere, discat & incognita amare. Ecce enim cœlorum regnum thesauro abscondito in agro comparatur, *Quem qui invenit homo, abscondit, & præ gaudio illius vadit & vendit universa quæ habet, & emit agrum illum.* Qua in re hoc quoque notandum est, quod inventus thesaurus absconditur, ut servetur: quia studium cœlestis desiderii a malignis spiritibus custodire non sufficit, qui hoc ab humanis laudibus non abscon-

*Humanæ laudes quam metuendæ.*

*a* Bigot. *Dominus Jesus*. In Belvac. omittitur, *parabolam hanc*. Et in 2. Marc.

*b* Belvac. & C. Germ. *dicunt ei*, *Etiam*.

*c* In Corb. est trigesima tertia. In cod. Reg. Sæc. 37. In omnibus legitur habita in Festo S. Agnetis, seu Agnæ.

*d* Rejecimus, *quæ non novit*, aliorum edit. abest enim a Turon. & potioribus: est in C. Germ. sed non a prima manu.

condit. In præsenti etenim vita quasi in via sumus, [a] qua ad patriam pergimus. Maligni autem spiritus iter nostrum quasi quidam latrunculi obsident. Deprædari ergo desiderat, qui thesaurum publice portat in via. Hoc autem dico, non ut proximi opera nostra [b] bona non videant, cum scriptum sit: *Videant opera bona, & glorificent Patrem vestrum qui in cœlis est*: sed ut per hoc quod agimus, laudes exterius non quæramus. Sic autem sit opus in publico, quatenus intentio maneat in occulto: ut & de bono opere proximis præbeamus exemplum, & tamen per intentionem, qua Deo soli placere quærimus, semper optemus secretum. Thesaurus autem, cœleste est desiderium: ager vero in quo thesaurus absconditur, disciplina studii cœlestis. Quem profecto agrum venditis omnibus comparat, qui voluptatibus carnis renuntians, cuncta sua terrena desideria per disciplinæ cœlestis custodiam calcat: ut nihil jam quod caro blanditur, libeat, nihil quod carnalem vitam trucidat, spiritus perhorrescat.

a

b Matth. 5. 16.

Qua cautione bona publice facienda.

2. Rursum cœleste regnum negotiatori homini simile dicitur, qui bonas margaritas quærit, sed unam pretiosam invenit, quam videlicet inventam, omnia vendens emit: quia qui cœlestis vitæ dulcedinem, in quantum possibilitas admittit, perfecte cognoverit, ea quæ in terris amaverat, libenter cuncta derelinquit: in comparatione ejus vilescunt omnia, deserit habita, congregata dispergit, inardescit in cœlestibus animus, nil in terrenis libet, deforme conspicitur quidquid de terrenæ rei placebat specie; quia sola pretiosæ margaritæ claritas fulget in mente. De cujus dilectione recte per Salomonem dicitur: [c] *Fortis est ut mors dilectio*: quia videlicet sicut mors corpus interimit, sic ab amore rerum corporalium æternæ vitæ caritas occidit. Nam quem perfecte absorbuerit, ad terrena foris [d] desideria velut insensibilem reddit.

Cœlestis vitæ dulcedinem expertis cetera vilescunt.

c Cant. 8. 6. Pater. in Cant. c. 46.

d

3. Nec enim sancta hæc, cujus hodie natalitia celebramus, mori pro Deo potuisset in corpore, si prius a terrenis desideriis mortua non fuisset in mente. Erectus namque in virtutis culmine animus tormenta despexit, præmia calcavit. Ante armatos reges & præsides [e] ducta stetit, feriente robustior, judicante sublimior. Quid inter hæc nos barbati & debiles dicimus, qui ire ad regna cœlestia puellas per ferrum videmus? quos ira superat, superbia inflat, ambitio perturbat, luxuria inquinat. Qui adipisci regna cœlorum per bella persecutionum non possumus, hoc [f] ipsum nobis turpe sit, quod Deum nolumus per pacem sequi. Ecce nulli nostrum hoc tempore dicit Deus, Pro me morere; sed illicita tantummodo in te desideria occide. Qui ergo in pace subigere carnis desideria nolumus, quando in bello pro Domino ipsam carnem daremus?

S. Agnetis encomium.

e

Quantus ex ejus fortitudine, nobis pudor.

f

4. Rursus simile esse regnum cœlorum sagenæ in mare missæ dicitur, ex omni genere piscium congreganti, quæ impleta ad littus educitur, & in vasis boni pisces eliguntur, mali autem projiciuntur foras. Sancta Ecclesia sagenæ comparatur, [g] quia & piscatoribus est commissa, & per eam quisque ad æternum regnum a præsentis seculi fluctibus trahitur, ne in æternæ mortis profunda mergatur. Quæ ex omni genere piscium congregat; quia ad

Cur Ecclesia sagenæ comparetur.

g

a Corb. Germ. Long. Val-cl. *quia ad patriam*.
b Omittitur hæc vox in C. Germ. Turon. Belv. & duobus prioribus Gemet. Et in 3. Marc.
c 3. Marc. *valida*.
d In secundo Carnot. *desideria nequaquam sancta velut*.
e Excusi, *invicta*, reluctantibus MSS.
f C. Germ. *hoc ipsum nobis timor sit*.
g Belv. *qua a piscatoribus est emissa*.

ad peccatorum veniam sapientes & fatuos, liberos & servos, divites & pauperes, fortes & infirmos vocat. Unde per Psalmistam Deo dicitur: *Ad te omnis caro veniet*. Quæ sagena, scilicet [a] tunc universaliter repletur, cum in fine suo humani generis summa concluditur. Quam educunt, & secus littus sedent: quia sicut mare seculum, ita seculi finem significat littus maris. In quo scilicet fine boni pisces in vasis eliguntur, mali autem projiciuntur foras, quia & electus quisque in tabernacula æterna recipitur, & interni regni luce perdita, ad exteriores tenebras reprobi pertrahuntur. Nunc enim bonos malosque communiter quasi permixtos pisces fidei sagena nos continet, sed littus indicat sagena, id est sancta Ecclesia, quid trahebat. Et quidem pisces qui capti fuerint, mutari non possunt, nos autem mali capimur, sed in bonitate permutamur. Cogitemus igitur in captione, ne dividamur in littore. Ecce quam grata est vobis hodierna solemnitas, ita ut se non modicum addicat, si cui ex hoc conventu vestro deesse contingat. Quid ergo in die illa acturus est, qui a conspectu judicis rapitur, ab electorum societate separatur, qui tenebrescit a lumine, cruciatur æterna combustione? Unde & hanc eamdem comparationem Dominus sub brevitate aperit, cum subjungit: *Sic erit in consummatione seculi. Exibunt Angeli, & separabunt malos de medio justorum, & mittent eos in caminum ignis. Ibi erit fletus & stridor dentium*. Hoc jam, fratres carissimi, timendum est potius, quam exponendum. Aperta etenim voce tormenta peccantium dicta sunt, ne quis ad ignorantiæ suæ excusationem recurreret, si quid de æterno [b] supplicio obscure diceretur. Unde & subditur: *Intellexistis hæc omnia? Dicunt ei*. [c] *Utique Domine*.

Psal. 64. 3.

Quanta in natali S. Agnetis solemnitas.

4. Atque in conclusione subjungitur: *Ideo omnis scriba doctus in regno cælorum, similis est homini patrifamilias proferenti de thesauro suo nova & vetera*. Si per novum & vetus quod dicitur, utrumque Testamentum accipimus, Abraham doctum fuisse denegamus, qui novi & veteris Testamenti etsi facta novit, minime verba nuntiavit. Moysen quoque docto patrifamilias comparare non possumus, qui etsi Testamentum edocuit, novi tamen dicta non protulit. [d] Dum ergo ab hoc intellectu excludimur, ad alium vocamur. Sed in eo quod Veritas dicit: *Omnis scriba doctus in regno cælorum, similis est* [e] *patrifamilias*; intelligi valet, quia non de his qui fuerant, sed de his qui esse in Ecclesia poterant, loquebatur. Qui tunc nova & vetera proferunt, cum utriusque Testamenti prædicamenta vocibus & moribus loquuntur. Quod tamen intelligi & aliter potest. Vetustum quippe humani generis fuit, ad inferni claustra descendere, pro peccatis suis supplicia æterna tolerare. Cui per Mediatoris adventum, novum aliquid accessit, ut si hic recte studeat vivere, cælorum regna valeat penetrare: & homo in terra editus, a corruptibili vita moriatur, in cœlo collocandus. Et vetus itaque est, ut pro culpa humanum genus in æterna pœna intereat: & novum, ut conversus in regno vivat. Quod ergo in conclusione locutionis suæ Dominus subdidit, hoc est utique quod præmisit. Prius enim de regni similitudine thesaurum inventum, ac bonam

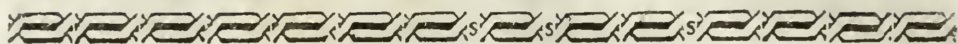
Per nova & vetera, utrumque Testamentum signatur.

Et uterque hominis status.

a 3. Marc. *Ecclesia*.
b Primus Carnot. *judicio*.
c 3. Marc. *etiam* pro *utique Domine*.
d Hæc usque ad, *sed in eo*, desiderantur in Corb. Germ. altero Corb. duobus Gemet. prior. & Bigot.
e Duo priores Gemet. *homini patrifamilias*.

nam margaritam protulit, postmodum vero inferni pœnas de malorum combustione narravit, atque in conclusione subjungit: *Ideo omnis scriba doctus in regno cælorum, similis est patrifamilias proferenti de thesauro suo nova & vetera*. Ac si aperte diceretur: Ille in sancta Ecclesia doctus prædicator est, qui & nova scit proferre de suavitate regni, & vetusta dicere de terrore supplicii: ut vel pœnæ terreant, quos præmia non invitant. Audiat de regno quod amet, audiat de supplicio unusquisque quod timeat: ut torpentem animum & terræ vehementer inhærentem, si amor ad regnum non trahit, vel timor minet. Ecce enim de Gehennæ expressione dicitur: *Ibi erit fletus & stridor dentium*. Sed quia præsentia gaudia sequuntur perpetua lamenta, hic, fratres carissimi, vanam lætitiam fugite, si illic flere formidatis. Nemo etenim potest & hic gaudere cum seculo, & illic regnare cum Domino. Temporalis itaque lætitiæ fluxa restringite, carnis voluptates edomate. Quidquid animo ex præsenti seculo arridet, ex consideratione æterni ignis amarescat. Quidquid in mente pueriliter hilarescit, hoc disciplinæ juvenilis censura coerceat: ut dum sponte temporalia fugitis, æterna gaudia sine labore capiatis, præstante Domino nostro Jesu Christo, &c.

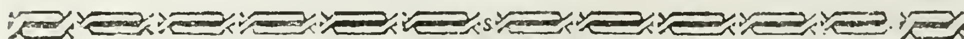




## Lectio sancti Evangelii secundum Matthæum.

*Matth. Cap.* XXV. ℣. 1. —— 13.

a IN illo tempore: Dixit Jesus discipulis suis [a] parabolam hanc: Simile est regnum cœlorum decem virginibus, quæ accipientes lampades suas, exierunt obviam sponso & sponsæ. Quinque autem ex eis erant fatuæ, & quinque prudentes. Sed quinque fatuæ, acceptis lampadibus non sumserunt oleum secum: prudentes autem acceperunt oleum in vasis suis cum lampadibus: Moram autem faciente sponso, dormitaverunt omnes, & dormierunt. Media autem nocte clamor factus est: Ecce sponsus venit, exite obviam ei. Tunc surrexerunt omnes virgines illæ, & ornaverunt lampades suas. Fatuæ autem sapientibus dixerunt: Date nobis de oleo vestro, quia lampades nostræ exstinguuntur. Responderunt prudentes, dicentes: Ne forte non sufficiat nobis & vobis, ite potius ad vendentes, & emite vobis. Dum autem irent emere, venit sponsus: & quæ paratæ erant, intraverunt cum eo ad nuptias, & clausa est janua. Novissime vero veniunt & reliquæ virgines, dicentes: Domine, Domine, aperi nobis. At ille respondens, ait: Amen dico vobis, nescio vos. Vigilate itaque, quia nescitis diem neque horam.



b
# [b] HOMILIA XII.

c
## Habita ad populum in basilica sanctæ [c] Agnetis, in die natalis ejus.

*Cavendum ne bona opera, laudis appetitu vitientur.*

1. SÆPE vos, fratres carissimi, admoneo prava opera fugere, mundi hujus inquinamenta devitare: sed hodierna sancti Evangelii lectione compellor dicere, ut & bona quæ agitis, cum magna cautela [d] timeatis: ne per hoc quod a vobis rectum geritur, favor aut gratia humana requiratur: ne appetitus laudis [e] subrepat, & quod foris ostenditur, intus a mercede vacuetur. Ecce enim Redemtoris voce decem virgines, & omnes dicuntur virgines, & tamen intra beatitudinis januam non omnes sunt receptæ: quia earum quædam, dum de virginitate sua gloriam foris expetunt, in vasis suis oleum habere noluerunt. Sed prius quærendum nobis est quid sit regnum cœlorum, aut cur decem virginibus comparetur, quæ etiam virgi-

*a* C. Germ. & Belvac. non habent, *parabolam hanc*. Nec 3. Marc.
*b* In Corb. est 342. in cod. Reg. Succ. est 362.
*c* In eod. cod. & in C. Germ. nec non in primo Gemet. *S. Agnæ*.
*d* 3. Marc. *teneatis*.
*e* Pler. mss. *subripiat*.

virgines prudentes & fatuæ dicantur. Dum enim cœlorum regnum conſtat quia reproborum nullus ingreditur, etiam fatuis virginibus cur ſimile eſſe perhibetur? Sed ſciendum nobis eſt, quod ſæpe in ſacro eloquio regnum cœlorum præſentis temporis Eccleſia dicitur. De quo alio in loco Dominus dicit: *Mittet filius hominis Angelos ſuos, & colligent de regno ejus omnia ſcandala.* Neque enim in illo regno beatitudinis, in quo pax ſumma eſt, inveniri ſcandala poterunt quæ colligantur. Et unde rurſum dicitur: *Qui ergo ſolverit unum de mandatis iſtis minimis, & docuerit ſic homines, hic minimus vocabitur in regno cælorum. Qui autem fecerit & docuerit, hic magnus vocabitur in regno cælorum.* Mandatum quippe ſolvit & docet, quando hoc quiſque voce prædicat, quod vivendo non implet. Sed ad regnum æternæ beatitudinis pervenire non valet, qui non vult opere implere quod docet. Quomodo ergo in eo minimus vocabitur, qui ad hoc nullo modo intrare permittitur? Quid itaque per hanc ſententiam, niſi præſens Eccleſia regnum cœlorum dicitur? In qua doctor qui mandatum ſolverit, minimus vocatur: quia cujus vita deſpicitur, reſtat ut ejus prædicatio contemnatur. In quinque autem corporis ſenſibus unuſquiſque ſubſiſtit: geminatus autem quinarius denarium perficit. Et quia ex utroque ſexu fidelium multitudo colligitur; ſancta Eccleſia decem virginibus ſimilis denuntiatur. In qua quia mali cum bonis, & reprobi cum electis admixti ſunt, recte ſimilis virginibus prudentibus & fatuis eſſe perhibetur. Sunt namque plerique continentes, qui ab appetitu ſe exteriori cuſtodiunt, & ſpe ad interiora rapiuntur: carnem macerant, & toto deſiderio ad ſupernam patriam anhelant, æterna præmia expetunt, pro laboribus ſuis recipere laudes humanas nolunt. Hi nimirum gloriam ſuam non in ore hominum ponunt, ſed intra conſcientiam contegunt. Et ſunt plerique, qui corpus per abſtinentiam affligunt, ſed de ipſa ſua abſtinentia humanos favores expetunt, doctrinæ inſerviunt, indigentibus multa largiuntur. Sed fatuæ profecto ſunt virgines, quia ſolam laudis tranſitoriæ retributionem quærunt. Unde & apte ſubditur: *Quinque fatuæ acceptis lampadibus non ſumſerunt oleum ſecum: prudentes autem acceperunt oleum in vaſis ſuis cum lampadibus.* Per oleum quippe nitor gloriæ deſignatur: vaſcula autem, noſtra ſunt corda, in quibus ferimus cuncta quæ cogitamus. Prudentes ergo oleum in vaſis habent, quia nitorem gloriæ intra conſcientiam retinent; Paulo atteſtante, qui ait: *Gloria noſtra hæc eſt, teſtimonium conſcientiæ noſtræ.* Fatuæ autem virgines oleum ſecum non ſumunt, quia gloriam intra conſcientiam non habent, [a] dum hanc ab ore proximorum quærunt. Notandum vero, quod omnes lampades habent, ſed omnes oleum non habent: quia plerumque bona in ſe opera cum electis & reprobi oſtendunt, ſed ſoli ad ſponſum cum oleo veniunt, qui de his quæ foris egerint, intus gloriam requirunt. Unde per Pſalmiſtam quoque de ſancta electorum Eccleſia dicitur: *Omnis gloria ejus filiæ regis ab intus.*

*Eccleſia regnum cælorum cur appellatur.* — *Matth. 13. 41.* — *Ibid. 5. 19.* — *Qui pro terrenis bona agunt, fatui.* — *2. Cor. 1. 12.* — *Pſal. 44. 14.*

2. *Moram autem faciente ſponſo, dormitaverunt omnes, & dormierunt:* quia dum venire judex ad extremum judicium differt, electi & reprobi in mortis ſomno ſopiuntur. Dormire etenim mori eſt. Ante ſomnum vero dormitare, eſt ante mor-

*Mori, dormire eſt. Dormitare, eſt languere.*



[a] In Corb. deſunt quæ ſequuntur, uſque ad, *quia plerumque.*

mortem a salute languescere: quia per pondus ægritudinis pervenitur ad somnum mortis. *Media autem nocte clamor factus est: Ecce sponsus venit, exite obviam ei.*

Dies Domini, tamquam fur in nocte, incautos opprimet. 1. Thess. 5. 2.

3. De adventu sponsi clamor in media nocte fit: quia sic dies judicii subrepit, ut prævideri non valeat quando venit. Unde scriptum est: *Dies Domini sicut fur in nocte ita veniet.* Tunc omnes virgines surgunt: quia & electi & reprobi a somno suæ mortis excitantur. Lampades ornant: quia sua secum opera numerant, pro quibus æternam recipere beatitudinem exspectant. Sed lampades fatuarum virginum exstinguuntur: quia earum opera, quæ clara hominibus foris apparuerant, in adventu judicis intus obscurantur. [a] Et a Deo retributionem non inveniunt; quia pro eis receperunt ab hominibus laudes, quas amaverunt. Quid est autem quod tunc a prudentibus oleum petunt, nisi quod in adventu judicis cum se intus vacuas invenerint, testimonium foris quærunt? Ac si a sua fiducia deceptæ proximis dicant: Quia nos quasi sine opere repelli conspicitis, dicite de nostris operibus quid vidistis. Sed prudentes virgines respondent, dicentes: *Ne forte non sufficiat nobis & vobis.* In illo enim die (quod tamen de quibusdam in pace Ecclesiæ quiescentibus loquor) sibimetipsi testimonium uniuscujusque vix sufficit; quanto minus & sibi & proximo? Unde & protinus per increpationem subdunt: *Ite potius ad vendentes, & emite vobis.* Venditores quippe olei, adulatores sunt. Qui enim accepta qualibet gratia, vanis suis laudibus nitorem gloriæ offerunt, quasi oleum vendunt. De quo perfecto oleo Psalmista dicit: *Oleum autem peccatoris non impinguet caput meum.* Principale etenim nostrum, caput est. Appellatione autem capitis, ea quæ principatur corpori mens vocatur. Impinguat ergo caput oleum peccatoris, cum demulcet mentem favor adulantis. *Sed dum irent emere, venit sponsus:* quia cum vitæ suæ testimonium a proximis quærunt, Judex venit, qui non [b] solum operum, sed & cordium testis est. *Quæ autem paratæ erant, intraverunt cum eo ad nuptias, & clausa est janua.*

Venditores olei sunt adulatores.

Psal. 140. 5. Pater. in Ps. c. 272.

Judicis adventus quid admirationis, quid dulcedinis, quid amaritudinis habeat.

4. O si sapere in cordis palato possit, quid admirationis habet quod dicitur: *Venit sponsus?* quid dulcedinis: *Intraverunt cum eo ad nuptias;* quid amaritudinis: *Et clausa est janua?* Venit quippe ille qui adventu suo elementa concutit, in cujus conspectu [c] cœlum & terra contremiscit. Unde etiam per Prophetam dicit: *Adhuc semel, & ego movebo non solum terram, sed etiam cœlum.* Ad cujus examen omne humanum genus deducitur. Cui ad vindictam malorum, remunerationemque bonorum, Angeli, Archangeli, Throni, Principatus, & Dominationes obsequuntur. Pensate, fratres carissimi, ante conspectum tanti judicis qui in illo die terror erit, quando jam in pœna remedium non erit: quæ illa confusio, cui reatu suo exigente continget in conventu omnium Angelorum hominumque erubescere: qui pavor, eum quem & tranquillum mens humana capere non valet, etiam iratum videre. Quem diem bene Propheta intuens, ait: *Dies iræ, dies illa, dies tribulationis & angustiæ, dies calamitatis & miseriæ, dies tenebrarum & caliginis, dies nebulæ & turbinis, dies tubæ & clangoris.* Pensate ergo, fratres carissimi, ex-

Agg. 2. 7. Hebr. 12. 26.

Soph. 1. 15.

a Belvac. *& ad retributionem non veniunt.*

b Belvac. & C. Germ. non admittunt *solum.*

c C. Germ. duo priores Gemet. & alii, *cœlum cum terra.* Paulo post primus Carnot. & ultimus Gemet. *quis in illo die.*

extremi diem judicii super corda reproborum qua asperitate Propheta vidit amarescere, quem tot appellationibus non [a] valet explicare. Quanta vero tunc erit electorum lætitia, qui de ejus merentur visione gaudere, de cujus conspectu vident & elementa omnia contremiscere, cum eo simul ad nuptias intrare? Qui [b] & in sponsi nuptiis gaudent, & tamen ipsi sunt sponsa; quia in illo æterni regni thalamo visioni nostræ Deus conjungitur. Quæ scilicet visio nunquam jam in perpetuum ab amoris sui amplexibus evelletur. Tunc regni janua lugentibus claudetur, quæ modo quotidie pœnitentibus aperitur. Erit namque & tunc pœnitentia, sed fructuosa jam non erit: quia nequaquam tunc veniam invenit, qui modo aptum veniæ tempus perdit. Hinc etenim Paulus dicit: *Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis.* Hinc Propheta ait: *Quærite Dominum, dum inveniri potest: invocate eum, dum prope est.*

Tunc erit pœnitentia, sed infructuosa.

2. Cor. 6. 2.

Isai. 55. 6.

5. Unde & easdem virgines fatuas invocantes Dominus non audit: quia interclusa regni janua, [c] is qui prope esse poterat, prope jam non [d] erit. Nam subditur: *Novissime veniunt & reliquæ virgines, dicentes: Domine, Domine, aperi nobis. At ille respondens, ait: Amen dico vobis, nescio vos.* Ibi jam a Deo non potest mereri quod petit, qui hic noluit audire quod jussit: qui tempus congruæ pœnitentiæ perdidit, frustra ante regni januam cum precibus venit. Hinc est enim quod per Salomonem Dominus dicit: *Vocavi, & renuistis, extendi manum meam, & non fuit qui aspiceret: despexistis omne consilium meum, & increpationes meas neglexistis. Ego quoque in interitu vestro ridebo, & subsannabo, cum vobis quod timebatis advenerit. Cum irruerit repentina calamitas, & interitus quasi tempestas ingruerit, quando venerit super vos tribulatio, & angustia: tunc invocabunt me, & non exaudiam; mane consurgent, & non invenient me.* Ecce [e] aperiri clamant, & repulsionis suæ dolore compulsæ, appellationem dominantis ingeminant: dicentes: *Domine, Domine, aperi nobis.* Preces offerunt, sed nesciuntur: quia tunc velut incognitos Dominus deserit, quos modo suos per vitæ meritum non agnoscit.

Tunc preces irritæ.

Qui nunc Deum non audit, tunc non audietur.

Prov. 1. v. 24. &c.

Hinc modo vigilandum.

6. Ubi apte quoque generalis ad discipulos exhortatio subinfertur, cum dicitur; *Vigilate itaque, quia nescitis diem neque horam.* Quia post peccata Deus pœnitentiam suscipit, si sciret quisque de præsenti seculo quo tempore exiret, aliud tempus voluptatibus, atque aliud pœnitentiæ aptare potuisset. Sed qui pœnitenti veniam spopondit, peccanti diem crastinum non promisit. Semper ergo extremum diem debemus metuere, quem nunquam possumus prævidere. Ecce hunc ipsum diem, in quo loquimur, [f] ad inducias conversionis accepimus, & tamen mala quæ fecimus, flere recusamus. Non solum commissa non plangimus, sed etiam quæ defleantur augemus. At si aliqua nos ægritudo corripiat, si signa ægritudinis vicinam mortem denuntient, inducias vivendi quærimus, ut peccata nostra defleamus, & eas [g] cum magno æstu desiderii petimus, quas acceptas modo pro nihilo habemus. [h]

Chrysaorii superbi & voluptati-

7. Rem, fratres carissimi, refero,

*quam

*a* C. Germ. Belvac. & duo Carn. *non valet explere.*

*b* Belvac. Turon. Longip. *qui de nuptiis.*

*c* Ita simpliciter Turon. Belvac. C. Germ. &c. In Corb. Germ. tamen alia manu adscriptum, ut habent editi, *is qui nunc per exauditionem prope.*

*d* 3. Marc. *est.*

*e* Gemeticenses, *Ecce, aperi, clamant.*

*f* Bellovac. *& inducias.*

*g* Secundus Carn. & ult. Gemet. *cum magno studii desiderio.*

*h* Desunt sequentia in 3. Marc.

bus deditis horrendus exitus.
* l. 4. dial. c. 38.

* quam si [a] intente audire vult caritas vestra, ex consideratione illius vehementer instruetur. Quidam vir nobilis in Valeria provincia nomine Chrysaorius fuit, quem lingua rustica populus Chryserium vocabat: vir valde [b] idoneus, sed tantum plenus vitiis, quantum rebus: superbia tumidus, carnis suæ voluptatibus subditus, in acquirendis rebus, avaritiæ facibus accensus. Sed cum tot malis Dominus finem ponere decrevisset, sicut a religioso viro quodam, qui nunc superest, propinquo illius didici, corporis languore percussus est. Qui ad extremum veniens eadem hora qua jam de corpore erat exiturus, apertis oculis vidit tetros & nigerrimos spiritus coram se assistere, & vehementer [c] imminere, ut ad inferni claustra se raperent. Cœpit tremere, pallescere, sudare, & magnis vocibus inducias petere, filiumque suum nomine Maximum, quem ipse jam monachus monachum vidi, nimiis & turbatis clamoribus vocare, dicens: Maxime, curre, nunquam tibi aliquid mali feci, in fidem tuam me suscipe. Turbatus mox Maximus adfuit, lugens & perstrepens familia convenit. Eos autem, quos ille insistentes sibi graviter tolerabat, ipsi malignos spiritus videre non poterant: sed eorum præsentiam in confusione, in pallore ac tremore illius qui trahebatur, videbant. Pavore autem tetræ eorum imaginis, huc illucque vertebatur in lectulo, jacebat in sinistro latere, aspectum eorum ferre non poterat: vertebatur ad parietem, ibi aderant. Cumque constrictus nimis [d] relaxari se jam posse desperaret, cœpit magnis vocibus clamare, dicens: Inducias vel usque mane, inducias vel usque mane. Sed cum hæc clamaret, in ipsis suis vocibus de habitaculo suæ carnis evulsus est. De quo nimirum constat, quia pro nobis ista, non pro se viderit; ut ejus visio nobis proficiat, quos adhuc divina patientia longanimiter exspectat. Nam illi tetros spiritus ante mortem vidisse, & inducias petiisse, quid profuit, qui easdem inducias quas petiit, non accepit? Nos ergo, fratres carissimi, nunc solicite ista cogitemus, ne nobis in vacuum tempora pereant, & tunc quæramus ad bene agendum [e] vivere, cum jam compellimur de corpore exire. Mementote quid Veritas dicat: *Orate ne fiat fuga vestra hieme vel sabbato.* Per Legis quippe mandatum, ambulare longius sabbato non licet: hiems quoque ad ambulandum [f] impedimento est, quia gressus ambulantium torpor frigoris adstringit. Ait ergo: *Orate ne fiat fuga vestra hieme vel sabbato.* Ac si aperte dicat: Videte ne tunc quæratis peccata vestra fugere, quando jam non licet ambulare. Illud ergo tempus quo fugere non licet, modo debet cogitari dum licet. Illa hora nostri exitus est semper intuenda: ista Redemtoris nostri admonitio ante mentis oculos semper ponenda, qua ait: *Vigilate itaque, quia nescitis diem neque horam.*

Quid ex hoc exemplo discendum.

Matt. 24. 20.

*a* Belvac. C. Germ. Longip. Val-cl. *intenta vult*. Secundus Carnot. *intenta aure*, &c.

*b* Secundus Carn. duo priores Gemet. & Bigot. *dives*.

*c* De hac voce consule notas ad cap. 38. l. 4. Dialog.

*d* Corb. Germ. *relaxare*.

*e* Idem cum Belv. & primo Carn. *venire*.

*f* Turon. C. Germ. Belv. *impedimentum est*.

Lectio

## Lectio sancti Evangelii secundum Lucam.

*Luc. Cap.* XII. ℣. 35. —— 40.

IN *illo tempore: Dixit Jesus discipulis suis: Sint lumbi vestri præcincti, & lucernæ ardentes in manibus vestris: & vos similes hominibus exspectantibus dominum suum, quando revertatur a nuptiis: ut cum venerit & pulsaverit, confestim aperiant ei. Beati servi illi, quos cum venerit dominus, invenerit vigilantes. Amen dico vobis, quod præcinget se, & faciet illos discumbere, & transiens ministrabit illis. Et si venerit in secunda vigilia, & si in tertia vigilia venerit, & ita invenerit, beati sunt servi illi. Hoc autem scitote, quoniam si sciret paterfamilias qua hora fur veniret, vigilaret utique, & non sineret perfodi domum suam. Ideo & vos estote parati: quia qua hora non putatis, filius hominis veniet.*

# HOMILIA XIII.

a Habita ad populum in basilica beati [a] Felicis Confessoris, in die natalis ejus.

Quanta castitatis habenda cura.

1. SAncti Evangelii, fratres carissimi, aperta vobis est lectio recitata. Sed ne aliquibus ipsa ejus planities alta fortasse videatur, eam sub brevitate transcurrimus; quatenus ejus expositio ita nescientibus fiat cognita, ut tamen scientibus non sit onerosa. Quia viris luxuria in lumbis sit, feminis in umbilico, testatur Dominus, qui de diabolo ad beatum Job loquitur, dicens: *Virtus ejus in lumbis ejus, & fortitudo illius in umbilico ventris ejus*. (Job 40. 11.) A principali igitur sexu, lumborum nomine luxuria designatur, cum Dominus dicit: *Sint lumbi vestri præcincti*. Lumbos enim præcingimus, cum carnis luxuriam per continentiam coarctamus. Sed quia minus est mala non agere, nisi etiam quisque studeat & bonis operibus insudare, protinus additur: *Et lucernæ ardentes in manibus vestris*. Lucernas quippe ardentes in manibus tenemus, cum per bona opera proximis nostris lucis exempla monstramus. De quibus profecto operibus Dominus dicit: *Luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona, & glorificent Patrem vestrum qui in cœlis est*. (Mat. 5. 16.) Duo autem sunt quæ jubentur, & lumbos restringere, & lucernas tenere: ut & munditia sit castitatis in

Et bonorum operum.

*a* Sic legitur in cod. Reg. Suec. Belv. C. Germ. & duobus Carnot. In cod. Lateran. & tertio Gemet. tantum legitur, *beati Felicis*. In excusis, *beati Felicis martyris*. In cod. Reg. Suec. est 34. in Later. 38. Porro quis sit iste Felix non liquet. IV. Kal. Aug. legitur in Lib. Sacram. *natalis S. Felicis*, quem noster Hugo Menardus in notis probat esse Felicem II. Liberio Papæ subrogatum. Locum consule.

in corpore, & lumen veritatis in operatione. Redemtori etenim nostro unum sine altero placere nequaquam potest: si aut is qui bona agit, adhuc luxuriæ inquinamenta non deserit: aut is qui castitate præeminet, necdum se per bona opera exercet. Nec castitas ergo magna est sine bono opere, nec
a opus bonum [a] est aliquod sine castitate.

Qua intentione fiant solicite attendendum.

2. Sed & si utrumque agitur, restat ut quisquis [b] ille est, spe ad supernam patriam tendat, & nequaquam se a vitiis pro mundi
b hujus honestate contineat. Qui etsi quædam bona aliquando pro honestate incoat, in ejus tamen intentione non debet permanere, nec per bona opera præsentis mundi gloriam quærere, sed totam spem in Redemtoris sui adventum constituat. Unde & protinus subditur: *Et vos similes hominibus exspectantibus dominum suum, quando revertatur a nuptiis*. Ad nuptias quippe Dominus abiit, quia resurgens a mortuis, ascendens in cœlum, supernam sibi Angelorum multitudinem novus homo copulavit. Qui tunc revertitur, cum nobis jam per judicium manifestatur.

In exspectatione Christi vigilandum.

3. Bene autem de servis exspectantibus subditur: *Ut cum venerit & pulsaverit, confestim aperiant ei*. Venit quippe Dominus, cum ad judicium properat: pulsat vero, cum jam per ægritudinis molestias esse mortem vicinam designat. Cui confestim aperimus, si hunc cum amore suscipimus. Aperire enim judici pulsanti non vult, qui exire de corpore trepidat, & videre eum, quem contemsisse se meminit, judicem formidat. Qui autem de sua spe & operatione securus est, pulsanti confestim aperit, quia lætus judicem sustinet: & cum tempus [c] propinquæ mortis agnoverit, de gloria retributionis hilarescit. Unde c & protinus subditur: *Beati sunt servi illi, quos cum venerit dominus, invenerit vigilantes*. Vigilat, qui ad aspectum veri luminis mentis oculos apertos tenet: vigilat, qui servat operando quod credit: vigilat, qui a se torporis & negligentiæ tenebras repellit. Hinc etenim Paulus dicit: *Evigilate justi, & nolite peccare*. (1. Cor. 15. 34.) Hinc rursus ait: *Hora est jam nos de somno surgere*. (Rom. 13. 11.)

Sic Vigilantium quæ merces.

4. Sed veniens dominus, quid servis vigilantibus exhibeat, audiamus: *Amen dico vobis, quod præcinget se, & faciet eos discumbere, & transiens ministrabit illis*. Præcinget se, id est ad retributionem præparabit: & faciet illos discumbere, id est in æterna quiete refoveri. Discumbere quippe nostrum, in regno quiescere est. Unde rursum Dominus dicit: *Venient & recumbent cum Abraham, Isaac, & Jacob*. (Matth. 8. 11.) Transiens autem Dominus ministrat; quia lucis suæ illustratione nos satiat. [d] Transire vero di- d
ctum est, cum de judicio ad regnum redit. Vel certe Dominus nobis post judicium transit, quia ab humanitatis forma in divinitatis suæ contemplationem nos elevat. Et transire ejus, est in claritatis suæ speculationem nos ducere, cum eum quem in humanitate in judicio cernimus, etiam in divinitate post judicium videmus. Ad judicium quippe veniens, in forma servi omnibus apparet, quia scriptum est: *Videbunt in quem transfixerunt*. (Zach. 12. 10. Johan. 19. 37.) Sed cum reprobi [e] in supplicium corruunt, e justi ad claritatis ejus gloriam pertrahuntur, sicut scriptum est: *Tollatur*

*a* Al. *est aliquid*, ut legitur in duobus prior. Gemet.

*b* Longip. & tertius Gemet. *ille qui ad ... tendit, nequaquam*.

*c* Ita cum mss. vet. ed. At in recent. legitur, *propinqua mortis advenerit*.

*d* Belvac. *transit, vero dictum de judicio*.

*e* Turon. *in supplicium currunt*.

Isai. 26. 10. *latur impius, ne videat gloriam Dei.*

In singulis ætatibus, tamquam in totidem noctis vigiliis excubandum.

5. Sed quid si servi in prima vigilia negligentes exsistunt? Prima quippe vigilia, [a] primæ ætatis custodia est. Sed neque sic desperandum est, & a bono opere cessandum. Nam longanimitatis suæ patientiam insinuans Dominus, subdit: *Et si venerit in secunda vigilia, & si in tertia vigilia venerit, & ita invenerit, beati sunt servi illi.* Prima quippe vigilia, primævum tempus est, id est pueritia. Secunda, adolescentia vel juventus, quæ auctoritate sacri eloquii unum sunt, dicente Salomone: *Lætare juvenis in adolescentia tua.* Tertia autem, senectus accipitur. Qui ergo vigilare in prima vigilia noluit, custodiat vel secundam: ut qui converti a pravitatibus suis in pueritia neglexit, ad vias vitæ saltem in tempore juventutis evigilet. Et qui evigilare in secunda vigilia noluit, [b] tertiæ vigiliæ remedia non amittat: ut qui in juventute ad vias vitæ non evigilat, saltem in senectute resipiscat. Pensate, fratres carissimi, quia conclusit Dei pietas duritiam nostram. Non est jam quid homo excusationis inveniat. Deus despicitur, & exspectat: contemni se videt, & revocat: injuriam de contemtu suo suscipit, & tamen quandoque revertentibus etiam præmia promittit. Sed nemo hanc ejus longanimitatem negligat: quia tanto districtiorem justitiam in judicio exiget, quanto longiorem patientiam ante judicium prærogavit. Hinc etenim Paulus dicit: *Ignoras quoniam benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit? Tu autem secundum duritiam tuam & cor impœnitens, thesaurizas tibi iram in die iræ & revelationis justi judicii Dei.* Hinc Psalmista ait: *Deus judex justus, fortis, & longanimis.* Dicturus quippe longanimem, præmisit justum: ut quem vides peccata delinquentium diu patienter ferre, scias hunc etiam quandoque districte judicare. Hinc [c] per quemdam sapientem dicitur: *Altissimus enim est patiens redditor.* Patiens enim redditor dicitur, quia peccata hominum & patitur & reddit. Nam quos diu, ut convertantur, tolerat, non conversos durius damnat. Ad excutiendam vero mentis nostræ desidiam, etiam exteriora damna per similitudinem ad medium deducuntur: ut per hæc animus ad sui custodiam suscitetur. Nam dicitur: *Hoc autem scitote, quia si sciret paterfamilias qua hora fur veniret, vigilaret utique, & non sineret perfodi domum suam.* Ex qua præmissa similitudine etiam exhortatio subinfertur, cum dicitur: *Et vos estote parati, quia qua hora non putatis, filius hominis veniet.* Nesciente enim patrefamilias, fur domum perfodit: quia dum a sui custodia spiritus dormit, improvisa mors veniens, carnis nostræ habitaculum irrumpit, & eum quem dominum domus invenerit dormientem, necat: quia cum ventura damna spiritus minime prævidet, hunc mors ad supplicium nescientem rapit. Furi autem resisteret, si vigilaret: quia adventum judicis, qui occulte animam rapit, præcavens, ei pœnitendo occurreret, ne impœnitens periret.

Eccle. 11. 9.

Omnis excusatio ad Deum redire detrectantibus præclusa.

Pater. in Eccli. c. 5.

Rom. 2. v. 4. & 5.

Psal. 7. 12. Pater. in Psal. c. 14.

Eccli. 5. 4.

Hora mortis cur nos latere debeat.

6. Horam vero ultimam Dominus

a C. Germ. duo priores Gemet. ac Bigot. *primæva ætatis.*

b C. Germ. & secundus Carn. addunt, *tempore juventutis.* 3. Marc. *tempore juventutis evigilet. Et qui vigilare in secunda vigilia noluit tempore juventutis, tertiæ vigiliæ remedia non amittat:* Quæ duplicem lectionem junctam redolent.

c Sic laudare solet S. Doctor scriptorem libri Ecclesiastici. Vide l. 7. Moral. n. 45. & l. 20. n. 51. Eodem modo designat auctorem libri Sapientiæ.

nus noster idcirco voluit nobis esse incognitam, ut semper possit esse suspecta: ut dum illam prævidere non possumus, ad illam sine intermissione præparemur. Proinde, fratres mei, in conditione mortalitatis vestræ mentis oculos figite, venienti vos judici per fletus quotidie & lamenta præparate. Et cum certa
a mors [a] maneat omnibus, nolite de temporalis vitæ providentia incerta cogitare. Terrenarum rerum vos cura non aggravet. Quantislibet enim auri & argenti molibus circumdetur; quibuslibet pretiosis vestibus induatur caro, quid est aliud quam caro? Nolite ergo attendere quid habetis, sed quid estis. Vul-
Isai. 40. 7. tis audire quid estis? Propheta indicat, dicens: *Vere fenum est populus*. Si enim fenum populus non est, ubi sunt illi qui ea quæ hodie colimus nobiscum transacto anno bea-
b ti Felicis natalitia [b] celebraverunt? O quanta & qualia de præsentis vi-
c tæ [c] provisione cogitabant, sed surripiente mortis articulo, repente in his quæ prævidere nolebant, inventi sunt: & cuncta simul temporalia, quæ [d] congregata quasi stabili- d
ter tenere videbantur, amiserunt. Si ergo transacta multitudo generis humani per nativitatem viruit in carne, per mortem aruit in pulvere, videlicet fenum fuit. Quia igitur momentis suis horæ fugiunt, agite fratres carissimi, ut in boni operis mercede teneantur. Audite quid sapiens Salomon dicat: *Quodcumque potest manus tua facere, in-* Eccle. 9.10.
*stanter operare: quia nec opus, nec scientia, nec ratio, nec sapientia erunt apud inferos, quo tu properas*. Quia ergo & venturæ mortis tempus ignoramus, & post mortem operari non possumus: superest, ut ante mortem tempora indulta rapiamus. Sic enim sic mors ipsa cum venerit, vincetur, si prius quam veniat, semper timeatur.

*a* Sic scribere cogunt veteres cod. mss. Edit. Antuerp. 1509. & Paris. 1518. habent, *moneat* pro, *maneat*.

*b* Duo priores Gemet. & Bigot. *celuc. runt*.

*c* Val-cl. correctoris manu, vel potius corruptoris, *promissione*.

*d* Mss. Turon. C. Verm. tres Gemet. Longip. Val-cl. Bigot. *quæ tractata*; secundus Carn. *quæ tracta*.



Lectio

## Lectio sancti Evangelii secundum Joannem.

*Johann. Cap. X. ℣. 11. — 16.*

a *IN illo tempore: Dixit Jesus [a] Pharisæis: Ego sum pastor bonus. Bonus pastor animam suam ponit pro ovibus suis. Mercenarius autem, & qui non est pastor, cujus non sunt oves propriæ, videt lupum venientem, & dimittit oves, & fugit: & lupus rapit, & dispergit oves. Mercenarius autem fugit, quia mercenarius est, & non pertinet ad eum de ovibus. Ego sum pastor bonus, & cognosco oves meas, & cognoscunt me meæ. Sicut novit me pater, & ego agnosco patrem: & animam meam pono pro ovibus meis. Et alias oves habeo, quæ non sunt ex hoc ovili: & illas oportet me adducere, & vocem meam audient: & fiet unum ovile, & unus pastor.*

# b HOMILIA [b] XIV.

## c Habita ad populum in Basilica Beati [c] Petri Apostoli, Dominica secunda post Pascha.

*Pastoribus si cum Christo comparentur quam formidandum.*

1. AUdistis, fratres carissimi, ex lectione Evangelica eruditionem vestram, audistis & periculum nostrum. Ecce enim is qui non ex accidenti dono, sed essentialiter bonus est, dicit: *Ego sum pastor bonus*. Atque ejusdem bonitatis formam quam nos imitemur, adjungit, dicens: *Bonus pastor animam suam ponit pro ovibus suis*. Fecit quod monuit, ostendit quod jussit. Bonus pastor pro ovibus suis animam suam posuit, ut in sacramento nostro corpus suum & sanguinem verteret, & oves quas redemerat, carnis suæ alimento satiaret. Ostensa nobis est de contemtu mortis via quam sequamur, apposita est forma cui imprimamur. Primum nobis est exteriora nostra misericorditer ovibus ejus impendere: postremum vero, si necesse sit, etiam mortem nostram [d] pro eisdem ovibus ministrare. d A primo autem hoc minimo pervenitur ad postremum majus. Sed cum incomparabiliter longe sit melior anima qua vivimus, terrena substantia quam exterius possidemus: qui non dat pro ovibus substantiam suam, quando pro his daturus est animam suam? Et sunt nonnulli, qui dum plus terrenam substantiam quam oves diligunt, merito nomen pastoris perdunt. De quibus protinus subditur: *Mercenarius autem, & qui non est pa-*

*Christi corpus & sanguis in sacramento.*



a C. Germ. Belvac. & tres Gemet. *discipulis suis*.

b In Corbeiensi est decima octava; in cod. Reg. Sueciæ, decima; in Later. vigesima.

c Editi, *beati Petri principis Apostolorum* quod abest a mss. In solo Gemet. secundo legitur, *Dominica prima post octavam Pascha*.

d C. Germ. *pro ejusdem*.

*paſtor, cujus non ſunt oves propriæ, videt lupum venientem, & dimittit oves, & fugit.*

Veri paſtoris, & mercenarii diſcrimen.

2. Non paſtor, ſed mercenarius vocatur, qui non pro amore intimo oves Dominicas, ſed ad temporales mercedes paſcit. Mercenarius quippe eſt, qui locum quidem paſtoris tenet, ſed lucra animarum non quærit: terrenis commodis inhiat, honore prælationis gaudet, temporalibus lucris paſcitur, impenſa ſibi ab [a] hominibus reverentia lætatur. Iſtæ ſunt etenim mercedes mercenarii, ut pro eo ipſo quod in regimine laborat, hic quod quærit, inveniat, & ab hereditate gregis in poſterum alienus exſiſtat. Utrum vero paſtor ſit, an mercenarius, cognoſci veraciter non poteſt, ſi occaſio neceſſitatis deeſt. Tranquillitatis enim tempore, plerumque ad gregis cuſtodiam ſicut verus paſtor, ſic etiam mercenarius ſtat: ſed lupus veniens indicat quo quiſque animo ſuper gregis cuſtodiam ſtabat. Lupus etenim ſuper oves venit, cum quilibet injuſtus & raptor, fideles quoſque atque humiles opprimit. Sed is qui paſtor eſſe videbatur & non erat, relinquit oves & fugit: quia dum ſibi ab eo periculum metuit, reſiſtere ejus injuſtitiæ non præſumit. Fugit autem non mutando locum, ſed ſubtrahendo ſolatium. Fugit, quia injuſtitiam vidit, & tacuit. Fugit, quia ſe ſub ſilentio abſcondit. Quibus bene per Prophetam dicitur:

Pacis tempore diſcerni nequeunt.

Ezech. 13. 5.

*Non aſcendiſtis ex adverſo, neque oppoſuiſtis murum pro domo Iſrael, ut ſtaretis in prælio in die Domini.* Ex adverſo quippe aſcendere, eſt quibuslibet poteſtatibus prave agentibus, rationis libera voce contraire. Et in die Domini pro domo Iſrael in prælio ſtamus, ac murum opponimus, ſi fideles innocentes contra perverſorum injuſtitiam ex juſtitiæ auctoritate vindicamus. Quod quia mercenarius non facit, cum venientem lupum viderit, fugit.

Satan lupo rapaci ſimilis.

3. Sed eſt alius lupus, qui ſine ceſſatione quotidie non corpora, ſed mentes dilaniat, malignus videlicet ſpiritus: qui caulas fidelium inſidians circuit, & mortes animarum quærit. De quo lupo mox ſubditur: *Et lupus rapit, & diſpergit oves.* Lupus venit, & mercenarius fugit; quia malignus ſpiritus mentes fidelium in tentatione dilaniat, & is qui locum paſtoris tenet, curam ſolicitudinis non habet. Animæ pereunt, & ipſe de terrenis commodis lætatur. Lupus rapit & diſpergit oves, cum alium ad luxuriam pertrahit, alium ad avaritiam accendit, alium in ſuperbiam erigit, alium per iracundiam dividit; hunc invidia ſtimulat, illum in fallacia ſupplantat. Quaſi ergo lupus gregem diſſipat, cum fidelium populum diabolus per tentationes necat. Sed contra hæc mercenarius nullo zelo accenditur, nullo fervore dilectionis excitatur: quia dum ſola exteriora commoda requirit, interiora gregis damna negligenter patitur. Unde & mox adjungitur. *Mercenarius autem fugit, quia mercenarius eſt, & non pertinet ad eum de ovibus.* Sola enim cauſa eſt ut mercenarius fugiat, quia mercenarius eſt. Ac ſi aperte diceretur; Stare in periculo ovium non poteſt, qui in eo quod ovibus præeſt, non oves diligit, ſed lucrum terrenum quærit. Dum enim honorem amplectitur, dum temporalibus commodis lætatur, opponere ſe contra periculum trepidat, ne hoc quod diligit, amittat. Sed quia Redemtor noſter culpas ficti Paſtoris innotuit, iterum formam, cui debeamus imprimi, oſtendit, dicens: *Ego ſum* Pa-

a Bigot. *ab omnibus.*

a *Pastor bonus*. Atque subjungit: [a] *Et cognosco oves meas*, hoc est diligo, *& cognoscunt me meæ*. Ac si patenter dicat; Diligentes obsequuntur. Qui enim veritatem non diligit, adhuc minime cognovit.

Qui per fidem & per amorem, Christum non cognoscunt, non sunt ejus oves.

4. Quia ergo audistis, fratres carissimi, periculum nostrum, pensate in verbis Dominicis etiam periculum vestrum. Videte si oves ejus estis, videte si eum cognoscitis, videte si lumen veritatis scitis. Scitis autem dico, non per fidem, sed per amorem. Scitis dico, non ex credulitate, sed ex operatione. Nam idem ipse qui hoc loquitur Johannes Evangelista
b testatur, dicens: Qui dicit [b] *se nosse*
1. Joha. 2. 4. *Deum, & mandata ejus non custodit, mendax est*. Unde & in hoc loco Dominus protinus subdit: *Sicut novit me Pater, & ego agnosco Patrem, & animam meam pono pro ovibus meis*. Ac si aperte dicat: In hoc constat quia & ego agnosco Patrem, & cognoscor a Patre, quia animam meam pono pro ovibus meis: id est, ea caritate qua pro ovibus morior, quantum Patrem diligam ostendo. Quia vero non solum Judæam, sed etiam Gentilitatem redimere venerat, adjungit: *Et alias oves habeo, quæ non sunt ex hoc ovili: & illas oportet me adducere, & vocem meam audient: & fiet unum ovile, & unus pastor*. Redemtionem nostram, qui ex Gentili populo venimus, Dominus aspexerat, cum se adducere & alias oves dicebat. Hoc quotidie fieri, fratres,
c aspicitis: hoc [c] reconciliatis Gentibus factum hodie videtis. Quasi enim ex duobus gregibus unum ovile efficit; quia Judaicum & Gentilem populum in sua fide conjungit,
Eph. 2. 14. Paulo attestante, qui ait: *Ipse est pax nostra, qui fecit utraque unum*.

Ex Judæis & Gentilibus unus grex fiet.

Dum enim ad æternam vitam ex utraque natione simplices eligit, ad ovile proprium oves deducit.

Harum ovium quæ sint pascua.

5. De quibus profecto ovibus rursum dicit: *Oves meæ vocem meam audiunt, & ego cognosco eas*, Johan. 10. 27.
*& sequuntur me, & ego vitam æternam do eis*. De quibus & paulo superius dicit: *Per me si quis* Ibid. v. 9.
*introierit, salvabitur, & ingredietur, & egredietur, & pascua inveniet*. Ingredietur quippe ad fidem, egredietur vero a fide ad
[d] speciem, a credulitate ad contemplationem: pascua autem inveniet in æterna refectione. Oves ergo ejus pascua inveniunt; quia quisquis illum corde simplici sequitur, æternæ viriditatis pabulo nutritur. Quæ autem sunt istarum ovium pascua, nisi [e] interna gaudia semper virentis paradisi? Pascua namque electorum sunt, vultus præsens Dei: qui dum sine defectu conspicitur, sine fine mens vitæ cibo satiatur. In istis pascuis de æternitatis satietate lætati sunt, qui jam laqueos voluptuosæ temporalitatis evaserunt. Ibi hymnidici angelorum chori: ibi societas supernorum civium. Ibi dulcis solemnitas a peregrinationis hujus tristi labore redeuntium. Ibi providi Prophetarum chori: ibi judex Apostolorum numerus: ibi innumerabilium Martyrum victor exercitus, tanto illic lætior, quanto hic durius afflictus: ibi Confessorum constantia, præmii sui perceptione consolata; ibi fideles viri, quos [f] a virilitatis suæ robore voluptas seculi emollire non potuit: ibi sanctæ mulieres, quæ cum seculo & sexum vicerunt: ibi pueri, qui hic annos suos moribus transcenderunt: ibi senes, quos hic & ætas debiles red-

*a* Corb. Germ. Bellov. duo priores Gemet. *& cognosco meas*.
*b* Belv. & C. Germ. *se nosse eum*.
*c* C. Germ. duo priores Gemet. Bigot. *reconciliatis Gentilibus*.
*d* 1. Marc. *spem*.
*e* Duo Carn. & Corb. Germ. *nisi æterna gaudia*. Corb. *nisi æterna gaudia, sempiterna viriditas paradisi*.
*f* C. Germ. *a viriditatis*.

reddidit, & virtus operis non reliquit.

Ad ea festinemus.

6. Quæramus ergo, fratres cariſſimi, hæc paſcua, in quibus cum tantorum civium ſolemnitate gaudeamus. Ipſa nos lætantium feſtivitas invitet. Certe ſicubi populus nundinas celebraret, ſi ad alicujus Eccleſiæ dedicationem denuntiata ſolemnitate concurreret, feſtinaremus omnes ſimul inveniri, & intereſſe [a] unuſquiſque ſatageret: gravi ſe damno afflictum crederet, ſi ſolemnitatem communis lætitiæ non videret. Ecce, in cœleſtibus electorum civium lætitia agitur, viciſſim de ſe omnes in ſuo conventu gratulantur: & tamen nos ab amore æternitatis tepidi, nullo deſiderio ardemus, intereſſe tantæ ſolemnitati non quærimus: privamur gaudiis, & læti ſumus. Accendamus ergo animum, fratres, recaleſcat fides in id quod credidit; inardeſcant ad ſuperna noſtra deſideria: & ſic amare, jam ire eſt. Ab internæ ſolemnitatis gaudio nulla nos adverſitas revocet: quia & ſi quis ad locum propoſitum ire deſiderat, ejus deſiderium quælibet viæ aſperitas non immutat. Nulla nos proſperitas blandiens ſeducat: quia ſtultus viator eſt, qui in itinere amœna prata conſpiciens, [b] obliviſcitur ire quo tendebat. Toto ergo deſiderio ad ſupernam patriam animus anhelet, nil in hoc mundo appetat, quod conſtat quia citius relinquat: ut ſi cœleſtis paſtoris veraciter oves ſumus, quia in viæ [c] delectatione non figimur, æternis paſcuis in perventione ſatiemur [d]

*a* Belv. & tres Gemet. *intereſſe tantæ ſolemnitati*.
*b* C. Germ. tres-Gemet, ac Bigot. *obliviſcitur quo tendebat*.
*c* Corb. *dilectione*.
*d* Additur in Belv. *præſtante Domino noſtro Jeſu Chriſto, qui cum Patre & Spiritu ſancto vivit & regnat in ſecula ſeculorum. Amen*. 1. Marc. *ipſo adjuvante, q. v. & r. i. ſ. S. A.*



Lectio

## Lectio Sancti Evangelii secundum Lucam.

*Luc. Cap.* VIII. ℣. 4. — 15.

a *IN [a] illo tempore: Cum turba plurima conveniret, & de civitatibus properarent ad Jesum, dixit per similitudinem: Exiit qui seminat, seminare semen suum. Et dum seminat, aliud cecidit secus viam, & conculcatum est, & volucres cœli comederunt illud. Et aliud cecidit supra petram, & natum aruit, quia non habebat*
b *humorem. Et aliud cecidit [b] super spinas, & simul exortæ spinæ suffocaverunt illud. Et aliud cecidit in terram bonam, & ortum fecit fructum centuplum. Hæc dicens, clamabat: Qui habet aures audiendi, audiat. Interrogant autem eum discipuli ejus, quæ esset hæc parabola. Quibus ipse dixit: Vobis datum est nosse mysterium regni Dei, ceteris autem in parabolis: ut videntes non videant, & audientes non intelligant. Est autem hæc parabola: Semen, est verbum Dei. Quod autem secus viam, hi sunt qui audiunt, deinde venit diabolus, & tollit verbum de corde eorum, ne credentes salvi*
c *fiant. [c] Nam quod supra petram, hi sunt qui cum audierint, cum gaudio suscipiunt verbum. Et hi radices non habent: quia ad tempus credunt, & in tempore tentationis recedunt: Quod autem in spinas cecidit, hi sunt qui audierunt, & a solicitudinibus, & divitiis, & voluptatibus vitæ, euntes suffocantur, & non referunt fructum. Quod autem cecidit in terram bonam, hi sunt qui in corde bono & optimo audientes verbum retinent, & fructum afferunt in patientia.*

d
# [d] HOMILIA XV.

e
f
### Habita ad populum in basilica [e] sancti Pauli [f] Apostoli, Dominica in Sexagesima.

*Sacram Scripturam figurate interpretari, Christus ipse nos docuit.*

1. LECTIO sancti Evangelii, quam modo, fratres carissimi, audistis, expositione non indiget, sed admonitione. Quam enim per semetipsam Veritas exposuit, hanc discutere humana fragilitas non præsumit. Sed est quod solicite in hac ipsa expositione Dominica pensare debeatis: quia si nos vobis semen verbum, agrum mundum, volucres

*a* In Belv. & C. Germ. *In illo tempore, dixit Jesus turbis similitudinem hanc. Exiit* &c. Sic & 2. Marc.

*b* C. Germ *inter spinas.*

*c* C. Germ. & Bigot. *nam qui supra petram qui cum audierunt.*

*d* Est octava in Corb. & Lateran. & undecima in cod. Reg. Suec.

*e* Carnut. *sancti Petri.*

*f* Hæc minime habent C. Germ. Bigot. & duo priores Gemet.

cres dæmonia, ſpinas divitias ſignificare diceremus; ad credendum nobis mens forſitan veſtra dubitaret. Unde & idem Dominus per ſemetipſum dignatus eſt exponere quod dicebat, ut ſciatis rerum ſignificationes quærere in iis etiam, quæ per ſemetipſum noluit explanare. Exponendo ergo quod dixit, figurate ſe loqui innotuit: quatenus certos vos redderet, cum vobis noſtra fragilitas verborum illius figuras aperiret. Quis enim mihi unquam crederet, ſi ſpinas divitias interpretari voluiſſem; maxime cum illæ pungant, iſtæ delectent? Et tamen ſpinæ ſunt: quia cogitationum ſuarum punctionibus mentem lacerant, & cum uſque ad peccatum pertrahunt, quaſi inflicto vulnere cruentant. Quas bene hoc in loco alio Evangeliſta atteſtante, nequaquam Dominus divitias, ſed fallaces divitias appellat. Fallaces enim ſunt, quæ nobiſcum diu permanere non poſſunt: fallaces ſunt, quæ mentis noſtræ inopiam non expellunt. Solæ autem divitiæ veræ ſunt, quæ nos divites virtutibus faciunt. Si ergo, fratres cariſſimi, divites eſſe cupitis, veras divitias amate. Si culmen veri honoris quæritis, ad cœleſte regnum tendite. Si gloriam dignitatum diligitis, in illa ſuperna angelorum curia adſcribi feſtinate.

*Divitiæ cur ſpinæ dicantur.*

*Verbum Dei in corde retinendum.*

2. Verba Domini, quæ aure percipitis, mente retinete. Cibus enim mentis eſt ſermo Dei. Et quaſi acceptus cibus ſtomacho languente rejicitur, quando auditus ſermo in ventre memoriæ non tenetur. Sed quiſquis alimenta non retinet, hujus profecto vita deſperatur. Æternæ igitur mortis periculum formidate, ſi cibum quidem ſanctæ exhortationis accipitis, ſed verba vitæ, id eſt alimenta juſtitiæ in memoria non tenetis. Ecce tranſit omne quod agitis, & ad extremum judicium ſine ulla momenti interpoſitione quotidie volentes nolenteſque properatis. Cur ergo amatur, quod relinquitur? Cur illud negligitur, quo pervenitur? Mementote quod dicitur: *Si quis habet aures audiendi, audiat*. Omnes enim qui illic aderant, aures corporis habebant. Sed qui cunctis aures habentibus, *Si quis habet aures audiendi, audiat*, dicit; aures proculdubio cordis requirit. Curate ergo, ut acceptus ſermo in cordis aure remaneat, Curate, ne ſemen juxta viam cadat, ne malignus ſpiritus veniat, & a memoria verbum tollat. Curate ne petroſa terra ſemen excipiat, & fructum boni operis ſine perſeverantiæ radicibus mittat. Multis enim libet quod audiunt, boni operis initia proponunt: ſed mox ut fatigari adverſitatibus cœperint, incoata derelinquunt. Petroſa ergo terra humorem non habuit; quæ hoc quod germinaverat, ad fructum perſeverantiæ non perduxit. Multi namque cum verbum contra avaritiam audiunt, eamdem avaritiam deteſtantur, rerum omnium contemtum laudant: ſed mox ut viderit animus quod concupiſcat, obliviſcitur quod laudabat. Multi cum verbum contra luxuriam audiunt, pollutiones carnis non ſolum perpetrare non appetunt, ſed etiam perpetratas erubeſcunt: ſed mox ut carnis ſpecies eorum oculis apparet, ſic mens ad deſideria rapitur, ac ſi adhuc ab ea nihil ſit contra hæc eadem deſideria deliberatum: & damnanda agit, quæ quidquid egiſſe ſe meminit, [a] jam & ipſa damnavit. Sæpe etiam contra culpas compungimur, & tamen poſt fletum ad eaſdem culpas redimus. Sic Balaam Iſraelitici populi tabernacula contemplatus flevit, eiſque ſe ſimilem fieri in morte depo-

*Pater. in Num. c. 19.*

a

a Germ. & *ipſe damnavit*. 2. Marc. *etiam ipſe*.

Num. 23. 10. Reg. Past. Par. 3. c. 30.

poſcit, dicens: *Moriatur anima mea morte juſtorum, & fiant noviſſima mea horum ſimilia*; ſed mox ut hora compunctionis tranſiit, in avaritiæ nequitiam exarſit. Nam propter promiſſa munera, in ejus populi mortem conſilium dedit, cujus morti ſe fieri ſimilem optavit: & oblitus eſt quod planxerat, cum exſtinguere noluit quod per avaritiam ardebat.

Solicitudinibus, & voluptatibus, ac divitiis ſuffocatur.

3. Notandum vero eſt, quod exponens Dominus dicit, quia ſolicitudines, & voluptates, & divitiæ ſuffocant verbum. Suffocant enim, [a] quia importunis cogitationibus ſuis guttur mentis ſtrangulant: & dum bonum deſiderium intrare ad cor non ſinunt, quaſi aditum flatus vitalis necant. Notandum etiam, quod duo ſunt quæ divitiis jungit, ſolicitudines videlicet & voluptates: quia profecto & [b] per curam mentem opprimunt, & per affluentiam reſolvunt. [c] Re enim contraria, poſſeſſores ſuos & afflictos & lubricos faciunt. Sed quia voluptas convenire non poteſt cum afflictione, alio quidem tempore per cuſtodiæ ſuæ ſolicitudinem affligunt, atque alio per abundantiam ad voluptates emolliunt.

Nulla bona opera ſine patientia.

4. Terra autem bona fructum per patientiam reddit: quia videlicet nulla ſunt bona quæ agimus, ſi non æquanimiter etiam proximorum mala toleramus. Quanto enim quiſque altius profecerit, tanto in hoc mundo invenit quod durius portet: quia cum a præſenti ſeculo menti noſtræ [d] dilectio deficit, ejuſdem ſeculi adverſitas creſcit. Hinc eſt enim quod pleroſque cernimus & bona agere, & tamen ſub gravi tribulationum faſce deſudare. Terrena namque jam deſideria fugiunt, & tamen flagellis durioribus fatigantur. Sed juxta vocem Domini fructum per patientiam reddunt: quia cum humiliter flagella ſuſcipiunt, poſt flagella ad requiem ſublimiter ſuſcipiuntur. Sic uva calcibus tunditur, & in vini ſaporem liquatur. Sic oliva [e] contuſionibus expreſſa amurcam ſuam deſerit, & in olei liquorem pingueſcit. Sic per trituram areæ, a paleis grana ſeparantur, & ad horreum purgata perveniunt. Quiſquis ergo appetit plene vitia vincere, ſtudeat humiliter purgationis ſuæ flagella tolerare: ut tanto poſt ad judicem mundior veniat, quanto nunc ejus rubiginem ignis tribulationis purgat.

Patientiæ ſpecies in Servulo.

5. In ea porticu, quæ euntibus ad Eccleſiam beati Clementis eſt pervia, fuit quidam Servulus nomine, quem multi veſtrum mecum noverunt, rebus pauper, meritis dives, quem longa ægritudo diſſolverat. Nam a primæva ætate uſque ad finem vitæ paralyticus jacebat. Quid dicam quia ſtare non poterat? qui nunquam in lecto ſuo ſurgere vel ad ſedendum valebat: nunquam manum ſuam ad os ducere: nunquam ſe potuit in latus aliud declinare. Huic ad ſerviendum mater cum fratre aderat, & quidquid ex eleemoſyna potuiſſet accipere, hoc eorum manibus pauperibus erogabat. Nequaquam litteras noverat, ſed Scripturæ ſacræ ſibimet codices emerat, & religioſos quoſque in hoſpitalitate ſuſcipiens, coram ſe legere ſine intermiſſione faciebat. Factumque eſt ut quantum ad menſuram propriam, plene ſacram Scripturam diſceret; cum, ſicut dixi, litteras funditus ignoraret. Studebat in dolore ſemper gratias agere, hymnis Deo & laudibus diebus ac no-

cti-

*a* Belv. *quia ſolicitudines importunis*.
*b* Duo priores Gemet. & Bigot. *per curioſitatem*; ſecundum Carn. *per incuriam*.
*c* 2. Marc. *Res enim contraria .... per abundantiam voluptatis*.
*d* Bigot. duo priores Gemet. Longip. & Val cl. *delectatio*. Sic & in 2. Marcian.
*e* C. Germ. Corb. & plur. *contritionibus*. Concordat 2. Marc.

ctibus vacare. Sed cum jam tempus esset, ut tanta ejus patientia remunerari debuisset, membrorum [a] dolor ad vitalia rediit. Cumque se jam morti proximum agnovit, peregrinos viros atque in hospitalitate susceptos admonuit ut surgerent, & cum eo psalmos pro exspectatione exitus sui decantarent. Cumque cum eis & ipse moriens psalleret, voces psallentium repente compescuit, cum terrore magni clamoris, dicens: [b] Tacete; numquid non auditis, quantæ resonant laudes in cœlo? Cumque ad easdem laudes, quas intus audierat, aurem cordis intenderet, sancta illa anima a carne soluta est. Sed exeunte illa, tanta illic fragrantia odoris aspersa est, ut [c] omnes illi qui aderant, inæstimabili suavitate replerentur: ita ut per hoc patenter agnoscerent, quod eam laudes in cœlo suscepissent. Cui rei monachus noster interfuit, qui nunc usque vivit, & cum magno fletu attestari solet, quia quousque corpus ejus sepulturæ traderetur, ab eorum naribus odoris illius fragrantia non recessit.

a — Ad mortem, psalmorum decantatione, se præparat.

b

Quæ ipsius obitum secuta sint miracula.

c

Ecce quo fine ex hac vita exiit, qui in hac vita æquanimiter flagella toleravit. Juxta vocem ergo Dominicam, bona terra fructum per patientiam reddidit, quæ exarata disciplinæ vomere, ad remunerationis segetem pervenit. Sed vos rogo, fratres carissimi, attendite quod excusationis argumentum illo districto judicio habituri sumus nos, qui a bono opere torpentes, & res & manus accepimus, si præcepta Dominica egenus & sine manibus [d] impleverit. d Non contra nos Dominus tunc Apostolos ostendat, qui ad regnum secum turbas fidelium prædicando traxerunt: non contra nos Martyres exhibeat, qui ad cœlestem patriam sanguinem fundendo pervenerunt. Quid tunc dicturi sumus, cum hunc de quo locuti sumus, Servulum viderimus, cui longus languor brachia tenuit, sed tamen hæc a bono opere non ligavit? Hæc vobiscum, fratres, agite, sic vos ad studium boni operis instigate: ut cum bonos vobis modo ad imitandum proponitis, eorum consortes tunc esse valeatis.

*a* Secundus Carn. *calor*.
*b* 2. Marc. *Tacete Tacete*.
*c* Turon. & Longip. *omnes qui illic aderant*.
*d* Excusi, *potuit implere*.



Lectio

Lectio Sancti Evangelii ſecundum Matthæum.

*Matth. Cap.* IV. ℣. 1. —— 11.

I*N illo tempore: Ductus eſt Jeſus in deſertum a Spiritu, ut tentaretur a diabolo. Et cum jejunaſſet quadraginta diebus, & quadraginta noctibus, poſtea eſuriit. Et accedens tentator, dixit ei: Si filius Dei es, dic ut lapides iſti panes fiant. Qui reſpon-*
a *dens,* [a] *dixit: Scriptum eſt: Non in ſolo pane vivit homo, ſed in omni verbo quod procedit de ore Dei. Tunc aſſumſit eum diabolus in ſanctam civitatem, & ſtatuit eum ſupra pinnaculum templi, & dixit ei: Si filius Dei es, mitte te deorſum. Scriptum eſt enim: Quia angelis ſuis mandavit de te, & in manibus tollent te, ne forte offendas ad lapidem pedem tuum.* [b] *Ait illi Jeſus: Rurſum ſcri-*
b *ptum eſt: Non tentabis Dominum Deum tuum. Iterum aſſumſit eum diabolus in montem excelſum valde, & oſtendit ei omnia regna mundi, & gloriam eorum, & dixit illi: Hæc omnia tibi dabo, ſi cadens adoraveris me. Tunc dicit ei Jeſus: Vade ſatana. Scriptum eſt enim: Dominum Deum tuum adorabis, & illi ſoli ſervies. Tunc reliquit eum diabolus: & ecce angeli acceſſerunt, & miniſtrabant ei.*

# c [c] HOMILIA XVI.

## d Habita ad populum in baſilica [d] S. Johannis, quæ dicitur e Conſtantiniana, [e] Dominica prima in Quadrageſima.

Chriſtus tentationes noſtras ſuperaturus in ſe ſuſcepit.

1. DUbitari a quibuſdam ſolet, a quo ſpiritu ſit Jeſus ductus in deſertum, propter hoc quod ſubditur: *Aſſumſit eum diabolus in ſanctam civitatem.* Et rurſum: *Aſ-*
f *ſumſit eum in montem excelſum* [f]
g *valde.* Sed vere & abſque ulla [g] quæſtione convenienter accipitur, ut a ſancto Spiritu in deſertum ductus credatur: ut illuc eum ſuus Spiritus duceret, ubi hunc ad tentandum malignus ſpiritus inveniret. Sed ecce, cum dicitur Deus homo vel in excelſum montem, vel in ſan-



*a* Belvac. & Corb. Germ. *dixi ei*.
*b* Iidem codices, *ait illi iterum Jeſus*.
*c* Eſt decima in codd. Lateran. & Corb. ac in cod. Reg. Sueciæ duodecima.
*d* Cod. Later. *in baſilica S. Salvatoris quæ app. Conſtantiniana*; duo priores Gemet. *S. Salvatoris in Lateranenſi*.
*e* Cod. Reg. Suec. *die Dominica initium quadrageſimæ*. Deſiderantur in Belv. C. Germ. primo & tertio Gemet. *Dominica* &c.
*f* Abeſt, *valde*, a C. Germ. & tribus Gemet. Et a 2. Marc.
*g* Bigot. & duo priores Gemet. *dubitatione*.

sanctam civitatem a diabolo assumtus, mens refugit, humanæ hoc audire aures expavescunt. Qui tamen non esse incredibilia ista cognoscimus, si in illo & alia facta pensamus. Certe iniquorum omnium caput diabolus est, & hujus capitis membra sunt omnes iniqui. An non diaboli membrum fuit Pilatus? An non diaboli membra Judæi persequentes, & milites crucifigentes Christum fuerunt? Quid ergo mirum si se ab illo permisit in montem duci, qui se pertulit etiam a membris illius crucifigi? Non est ergo indignum Redemtori nostro quod tentari voluit, qui venerat occidi. Justum quippe erat, ut sic tentationes nostras suis tentationibus vinceret, sicut mortem nostram venerat sua morte superare. Sed sciendum nobis est, quia tribus modis tentatio agitur, suggestione, delectatione, & consensu. Et nos cum tentamur, plerumque in delectationem, aut etiam in consensum labimur: quia de carnis peccato propagati, in nobisipsis etiam gerimus unde certamina toleremus. Deus vero, qui in utero Virginis incarnatus, in mundum sine peccato venerat, nihil contradictionis in semetipso tolerabat. Tentari ergo per suggestionem potuit, sed ejus mentem peccati delectatio non momordit. Atque ideo omnis diabolica illa tentatio foris non intus fuit.

Tres tentationis gradus.

In primo stetit Christi tentatio.

2. Sed si ipsum ordinem tentationis ejus aspicimus, pensemus quanta magnitudine nos a tentatione liberamur. Antiquus hostis contra primum hominem parentem nostrum in tribus se tentationibus erexit: quia hunc videlicet gula, vana gloria, & avaritia tentavit: sed tentando superavit, quia sibi eum per consensum subdidit. Ex gula quippe tentavit, cum cibum ligni vetitum ostendit, atque ad comedendum suasit. Ex vana autem gloria tentavit, cum diceret: *Eritis sicut dii*. Et ex provectu avaritiæ tentavit, cum diceret: *Scientes bonum & malum*. Avaritia enim non solum pecuniæ est, sed etiam altitudinis. Recte enim avaritia dicitur, cum supra modum sublimitas ambitur. Si enim non ad avaritiam honoris rapina pertineret, nequaquam Paulus de unigenito Dei Filio diceret: *Non rapinam arbitratus est, se esse æqualem Deo*. In hoc autem diabolus parentem nostrum ad superbiam traxit, quod eum ad avaritiam sublimitatis excitavit.

Tribus tentationibus superatus, primus Adam. Pater. in Gen. c. 16.

Gen. 3. 5.

Phil. 2. 6.

3. Sed quibus modis primum hominem stravit, eisdem modis [a] secundo homini tentato succubuit. Per gulam quippe [b] tentat, cum dicit: *Dic ut lapides isti panes fiant*. Per vanam gloriam tentat, cum dicit: *Si filius Dei es, mitte te deorsum*. [c] Per sublimitatis avaritiam tentat, cum regna omnia mundi ostendit, dicens: *Hæc omnia tibi dabo, si procidens adoraveris me*. Sed eisdem modis a secundo homine vincitur, quibus primum hominem se vicisse gloriabatur: ut a nostris cordibus ipso aditu captus exeat, quo nos aditu intromissus tenebat. Sed est aliud, fratres carissimi, quod in hac tentatione Dominica considerare debemus: quia tentatus a diabolo Dominus sacri eloquii præcepta respondit, & qui eo verbo quod erat, tentatorem suum mergere in abyssum poterat, virtutem suæ potentiæ non ostendit, sola divinæ Scripturæ præcepta dedit; quatenus suæ nobis patientiæ præberet exemplum, ut quoties a pravis hominibus

In totidem Christus vicit.

a

b

c

Quibus armis.

*a* Corb. Germ. & primus Carn. *a secundo homine tentato succubuit*. Convenit & 2. Marc.

*b* 2. Marc. *temptavit* ubique.

*c* Primus Carn. *per sublimitatem avaritiæ*.

bus aliquid patimur, ad doctrinam excitemur potius, quam ad vindictam. Pensate quanta est patientia Dei, & quanta impatientia nostra. Nos si injuriis, aut aliqua læsione provocamur, furore permoti, aut quantum possumus nosmetipsos ulciscimur, aut quod non possumus, facere minamur. Ecce adversitatem diaboli Dominus pertulit, & nihil ei nisi mansuetudinis verba respondit. Portat, quem punire poterat, ut hoc [a] in laudem ejus altius cresceret, si hostem suum non exstinguendo, sed interim patiendo superaret.

In Christi una persona duæ naturæ.

4. Notandum vero quod subditur, quia recedente diabolo, angeli ministrabant ei. Ex qua re quid aliud, quam unius personæ utraque natura ostenditur? Quia & homo est quem diabolus tentat, & idem ipse Deus est, cui ab angelis ministratur. Cognoscamus igitur in eo naturam nostram: quia nisi hunc diabolus hominem cerneret, non tentaret. Veneremur in illo divinitatem suam: quia nisi super omnia Deus exsisteret, ei nullo modo angeli ministrarent.

Cur quadraginta dierum jejunium institutum.

5. Sed quia his diebus lectio congruit: nam quadraginta dierum abstinentiam nostri Redemtoris audivimus, qui Quadragesimæ tempus incoamus; discutiendum nobis est, cur hæc ipsa abstinentia per quadraginta dierum numerum custoditur. Moyses enim ut Legem acciperet, secundo diebus quadraginta jejunavit. Elias in deserto quadraginta diebus abstinuit. Ipse auctor hominum ad homines veniens, in quadraginta diebus nullum omnino cibum sumsit. Nos quoque, in quantum possumus, annuo Quadragesimæ tempore carnem nostram per abstinentiam affligere conemur. Cur ergo in abstinentia quadragenarius numerus custoditur, nisi quia virtus Decalogi per libros quatuor sancti Evangelii impletur? Denarius etenim quater ductus, in quadragenarium surgit: quia tunc Decalogi mandata perficimus, cum profecto quatuor libros sancti Evangelii custodimus. Ex qua re sentiri & aliud potest. In hoc enim mortali corpore ex quatuor elementis subsistimus, & per voluptates ejusdem corporis, præceptis Dominicis contraimus. Præcepta autem Dominica per Decalogum sunt accepta. Quia ergo per carnis desideria Decalogi mandata contemsimus, dignum est ut eamdem carnem quaterdecies affligamus. Quamvis de hoc Quadragesimæ tempore est adhuc aliud quod possit intelligi. A præsenti etenim die usque [b] ad Paschalis solemnitatis gaudia sex hebdomadæ veniunt: quarum videlicet dies quadraginta duo fiunt. Ex quibus dum sex dies Dominici ab abstinentia subtrahuntur, non plus in abstinentia quam triginta & sex dies remanent. Dum vero per trecentos & sexaginta quinque dies annus ducitur, nos autem per triginta & sex dies affligimur, quasi anni nostri decimas Deo damus: ut qui nobismetipsis per acceptum annum viximus, [c] auctori nostro nos in ejus decimis per abstinentiam mortificemus. Unde, fratres carissimi, sicut offerre in Lege jubemini decimas rerum, ita ei offerre contendite & decimas dierum. Unusquisque in quantum virtus suppetit, carnem maceret, ejusque desideria affligat, concupiscentias turpes interficiat, ut juxta Pauli vocem, hostia viva fiat. Hostia quippe & immolatur & viva est, quando & ab hac vita homo non deficit, & [d] tamen se a carnalibus deside-

A quadragesimali jejunio exceptæ Dominicæ.

*a* Idem cod. *in laudem gloriæ ejus*.
*b* Idem, *ad præsentis solemnitatis*.
*c* Longip. *actori nostro*, & infra, *actor etenim mort.*
*d* Duo priores Germ. *& tamen in se carnalia desideria occidit*.

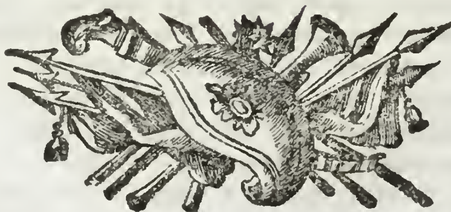
sideriis occidit. Caro nos læta traxit ad culpam, afflicta reducat ad veniam. Auctor etenim mortis nostræ, per fructum ligni vetiti, vitæ præcepta transgressus est. Qui ergo a paradisi gaudiis per cibum cecidimus, ad hæc in quantum possumus, per abstinentiam resurgamus.

Jejunium eleemosyna comitetur.

6. Sed nemo sibi eamdem abstinentiam solam credat posse sufficere, cum per Prophetam Dominus dicat: *Nonne hoc est magis jejunium quod elegi?* subjiciens: *Frange esurienti panem tuum, & egenos, vagosque induc in domum tuam: cum videris nudum, operi eum, & carnem tuam ne despexeris.* Illud ergo jejunium Deus approbat, quod ad ejus oculos manus eleemosynarum levat, quod cum proximi dilectione agitur, quod ex pietate conditur. Hoc ergo quod tibi subtrahis, alteri largire: ut unde tua caro affligitur, inde egentis proximi caro reparetur. Hinc etenim per Prophetam Dominus dicit: *Cum jejunaretis & plangeretis, numquid jejunium jejunastis mihi? Et cum comeditis, & bibitis, numquid non vobis comeditis, & vobismetipsis bibitis?* Sibi enim comedit & bibit, qui alimenta corporis, quæ sunt communia dona Conditoris, sine indigentibus percipit. Et sibi quisque jejunat, si ea quæ sibi ad tempus subtrahit, non pauperibus tribuit, sed ventri postmodum offerenda custodit. Hinc per Joelem dicitur *Sanctificate jejunium.* Jejunium quippe sanctificare, est, adjunctis bonis aliis, dignam Deo abstinentiam carnis ostendere. Cesset ira, sopiantur jurgia. Incassum enim caro atteritur, si a pravis suis voluptatibus animus non refrenatur, cum per Prophetam Dominus dicat: *Ecce in die jejunii vestri invenitur voluntas vera. Ecce ad lites & contentiones jejunatis, & percutitis pugno impie, & omnes debitores vestros repetitis.* Neque enim [a] qui a debitore suo hoc quod dedit, repetit, aliquid injustum facit: sed dignum est ut quisquis se in pœnitentia maceret, etiam hoc quod sibi juste competit, interdicat. Sic sic nobis afflictis & pœnitentibus a Deo dimittitur quod injuste egimus, si pro amore illius & hoc quod nobis juste competit, relaxemus.

*Isai. 58. v. 6. & 7.* — *Zach. 7. v. 5. & 6.* — *Pater. in Joel. c. 3.* — *Joel. 1. 14. & 2. 15.* — *Isai. 58. 3.*

a C. Germ. *qui debitorem suum.* Ita & 2. Marc.



Lectio

## Lectio sancti Evangelii secundum Lucam.

Lucæ Cap. X. ℣. 1. —— 9.

a IN illo tempore: *Designavit* [a] *Dominus & alios septuaginta duos, misit illos binos ante faciem suam in omnem civitatem & locum, quo erat ipse venturus. Et dicebat illis: Messis quidem multa, operarii autem pauci. Rogate ergo dominum messis, ut mittat operarios in messem suam. Ite: ecce ego mitto vos sicut agnos inter lupos. Nolite portare sacculum, neque peram, neque calceamenta: & neminem per viam salutaveritis. In quamcumque domum intraveritis, primum dicite: Pax huic domui. Et si ibi fuerit filius pacis, requiescet super illum pax vestra: sin autem, ad vos revertetur. In eadem autem domo manete, edentes, & bibentes quæ apud illos sunt. Dignus est enim operarius mercede sua.* [b] *Nolite transi-*
b *re de domo in domum. Et in quamcumque civitatem intraveritis, & susceperint vos, manducate quæ apponuntur vobis: & curate infirmos qui in illa sunt, & dicite illis: Appropinquavit in vos regnum Dei.*

c

# HOMILIA [c] XVII.

d

## [d] Habita ad Episcopos in fontes Lateranensium.

Duo sunt caritatis præcepta.

1. DOminus & Salvator noster, fratres carissimi, aliquando nos sermonibus, aliquando vero operibus admonet. Ipsa etenim facta ejus, præcepta sunt: quia dum aliquid tacitus facit, quid agere debeamus, innotescit. Ecce enim binos in prædicationem discipulos mittit: quia duo sunt præcepta caritatis, Dei videlicet amor, & proximi: & minus quam inter duos, caritas haberi non potest. Nemo enim proprie ad semetipsum habere caritatem dicitur, sed dilectio in alterum tendit, ut caritas esse possit. Binos ad prædicandum discipulos Dominus mittit, quatenus hoc nobis tacitus innuat, quia qui caritatem erga alterum non habet, prædicationis officium suscipere nullatenus debet.

Viam Christo prædicatores parant.

2. Bene autem dicitur, quia *misit*

*a* Belvac. *designavit Jesus.*

*b* Hæc, usque ad, *& in quam.* &c. desunt in Belv. & C. Germ.

*c* In Corb. est trigesima sexta, in Lateran. 34. in cod. Reg. Suec. 13.

*d* Sic titulum restituimus ex mss. Lateran. Reg. Suec. Corb. Germ. Bigot. &c. Duo priores Gemet. habent tantum, *in conventu episcoporum*. In editis legitur: *habita ad populum in basilica Lateranensi, de Apostolis*. Verum hanc homiliam habitam esse ad Episcopos congregatos liquet maxime ex n. 13. & seq. Sane hic multa leguntur in libro Reg. Past. jam dicta. *Maur.* Vide quæ diximus in Notis ad præfationem. E. V.

*sit eos ante faciem suam in omnem civitatem & locum, quo erat ipse venturus*. Prædicatores enim suos Dominus sequitur: quia prædicatio prævenit, & tunc ad mentis nostræ habitaculum Dominus venit, quando verba exhortationis præcurrunt, atque per hæc veritas in mente suscipitur. Hinc namque eisdem prædicatoribus Isaias dicit: *Parate viam Domini, rectas facite semitas Dei nostri*. Hinc illis Psalmista ait: *Iter facite ei, qui ascendit super occasum*. Super occasum namque Dominus ascendit; quia unde in passione occubuit, inde majorem suam gloriam resurgendo manifestavit. Super occasum videlicet ascendit: quia mortem quam pertulit, resurgendo calcavit. Ei ergo qui ascendit super occasum, iter facimus, cum nos ejus gloriam vestris mentibus prædicamus, ut eas & ipse post veniens, per amoris sui præsentiam illustret.

*Isa. 40. 3.* *Ps. 67. 5. Pater. in Ps. c. 138.*

*Pauci sunt qui hoc officium rite impleant.*

3. Missis autem prædicatoribus, quid dicat audiamus: *Messis quidem multa, operarii autem pauci. Rogate ergo dominum messis, ut mittat operarios in messem suam*. [a] Ad messem multam operarii pauci sunt, quod sine gravi mœrore loqui non possumus: quia etsi sunt qui bona audiant, desunt qui dicant. Ecce mundus sacerdotibus plenus est, sed tamen in messe Dei rarus valde invenitur operator: quia officium quidem sacerdotale suscepimus, sed opus officii non implemus. Sed pensate, fratres carissimi, pensate quod dicitur: *Rogate dominum messis, ut mittat operarios in messem suam*. Vos pro nobis petite, ut digna vobis operari valeamus, ne ab exhortatione lingua torpeat, ne postquam prædicationis locum suscepimus, apud justum judicem nostra nos taciturnitas addicat. Sæpe enim pro sua nequitia, prædicantium lingua restringitur: sæpe vero ex subjectorum culpa agitur, ut eis qui præsunt, prædicationis sermo subtrahatur. Ex sua quippe nequitia prædicantium lingua restringitur, sicut Psalmista ait: *Peccatori autem dixit Deus: Quare tu enarras justitias meas?* Et rursum ex vitio subjectorum, vox prædicantium prohibetur, sicut ad Ezechielem Dominus dicit: *Linguam tuam adhærescere faciam palato tuo, & eris mutus, nec quasi vir objurgans: quia domus exasperans est*. Ac si aperte dicat: Idcirco tibi prædicationis sermo tollitur, quia dum me in suis actibus plebs exasperat, non est digna cui exhortatio veritatis fiat. Ex cujus ergo vitio prædicatori sermo subtrahatur, non facile cognoscitur. Quia vero Pastoris taciturnitas aliquando sibi, semper autem subjectis noceat, certissime scitur.

*Etsi sacerdotibus plenus sit mundus.*

*Quod vel prædicatorum, vel auditorum culpa fit.*

*Ps. 49. 16.* *Ezech. 3. 26.* *Pater. in Ezech. c. 10.*

*Pastores qui dominos se potius quam patres exhibent objurgantur.*

4. Sed utinam si ad prædicationis virtutem non sufficimus, loci nostri officium in innocentia vitæ teneamus. Nam subditur: *Ecce ego mitto vos sicut agnos inter lupos*. Multi autem cum regiminis [b] jura suscipiunt, ad lacerandos subditos inardescunt: terrorem potestatis exhibent, & quibus prodesse debuerant, nocent. Et quia caritatis viscera non habent, domini videri appetunt, patres se esse minime recognoscunt: humilitatis locum in elationem dominationis immutant: & si quando extrinsecus blandiuntur, intrinsecus sæviunt. De quibus alias Veritas dicit: *Veniunt ad vos in vestimentis ovium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces*. Contra quæ omnia considerandum nobis est, quia sicut agni inter lupos mittimur, ut sensum

*Matth. 7. 15.*

*a* C. Germ. Turon. Corb. Belvac. *at messis multa, sed operarii sunt pauci*. 3. Marc. *Nam messis m. o. autem p. sunt, quia quod*.

*b* Belvac. Turon. C. Germ. *curam suscipiunt*. Sic & 3. Marc.

sum servantes innocentiæ, morsum malitiæ non habeamus. Qui enim locum prædicationis suscipit, mala inferre non debet, sed tolerare: ut ex ipsa sua mansuetudine iram sævientium mitiget, & peccatorum vulnera in aliis ipse afflictionibus vulneratus sanet. Quem & si quando zelus rectitudinis exigit ut erga subjectos sæviat, furor ipse de amore sit, non de crudelitate: quatenus & jura disciplinæ foris exhibeat, intus paterna pietate diligat, quos foris quasi insequendo castigat. Quod tunc bene Rector exhibet, cum [a] seipsum diligere per amorem privatum nescit, cum nulla quæ mundi sunt, appetit; cum terrenæ cupiditatis oneribus nequaquam mentis colla supponit.

Sæviendum aliquando ex amore.

a

5. Unde & subditur: *Nolite portare sacculum, neque peram, neque calceamenta: & neminem per viam salutaveritis.* Prædicatori etenim tanta debet in Deo esse fiducia, ut præsentis vitæ sumtus quamvis non provideat, tamen sibi hos non deesse certissime sciat: ne dum mens ejus occupatur ad temporalia, minus aliis provideat æterna. Cui etiam per viam neminem salutare conceditur, ut sub quanta festinatione [b] iter prædicationis pergere debeat, ostendatur. Quæ si quis verba etiam per allegoriam velit intelligi, in sacculo pecunia clausa est: pecunia vero clausa, est sapientia occulta. Qui igitur sapientiæ verbum habet, sed hoc erogare proximo negligit, quasi pecuniam in sacculo ligatam tenet. Unde scriptum est: *Sapientia abscondita, & thesaurus occultus, quæ utilitas in utrisque?* Quid vero per peram, nisi onera seculi: & quid hoc loco per calceamenta, nisi mortuorum operum exempla signantur? Qui ergo officium prædicationis suscipit, dignum non est ut onus secularium negotiorum portet: ne dum hoc ejus colla deprimit, ad prædicanda cœlestia non assurgat. Nec debet stultorum operum exempla conspicere, ne sua opera quasi ex mortuis pellibus credat munire. Sunt etenim multi, qui pravitatem suam ex alienis pravitatibus tuentur. Quia enim alios talia fecisse considerant, se hæc facere licenter putant. Hi quid aliud faciunt, nisi pedes suos ex mortuorum animalium munire pellibus conantur? Omnis vero qui salutat in via, ex occasione salutat itineris, non ex studio optandæ ejusdem salutis. Qui igitur non amore æternæ patriæ, sed præmiorum ambitu salutem audientibus prædicat, quasi in itinere salutat: quia ex occasione, & non ex intentione, salutem audientibus exoptat.

A cupiditate sit alienus qui prædicandi munus suscipit.

b

Eccli.41.17.

Onus negotiorum secularium fugiat.

Aliorum qui stulte agunt exemplo non se muniat.

6. Sequitur: *In quamcumque domum intraveritis, primum dicite: Pax huic domui. Et si ibi fuerit filius pacis, requiescet [c] super illum pax vestra: sin autem, ad vos revertetur.* Pax, quæ ab ore prædicatoris offertur, aut requiescit in domo, si in ea filius pacis fuerit, aut ad eumdem prædicatorem revertitur; quia aut erit quisque prædestinatus ad vitam, & cœleste verbum sequitur, quod audit: aut si nullus audire voluerit, ipse prædicator sine fructu non erit: quia ad eum pax revertitur, quoniam ei a Domino pro [d] labore sui operis merces recompensatur.

Pax a prædicatore oblata nunquam effectu caret.

c

d

7. Ec-

*a* Turon. C. Germ. Longip. *seipse diligere*.

*b* C. Germ. primus Gemet. & Bigot. *in iter*; Longip. & Val-cl. *in itinere*. Primus Carnot. *itinere*. 3. Marc. *iter* ... *peragere*.

*c* C. Germ. tres Gemet. & Longip. *super illam*, nempe, *domum*: 3. Marc. *super illa*.

*d* Belvac. Longip. Val-cl. *pro labore sui operis recompensatur*.

Prædicatoris stipendia temporalia.

7. Ecce autem qui peram & sacculum portare prohibuit, sumtus & alimenta ex eadem prædicatione concedit. Nam subditur: *In eadem autem domo manete, edentes & bibentes quæ apud illos sunt. Dignus est enim operarius mercede sua.* Si pax nostra recipitur, dignum est ut in eadem domo maneamus, edentes & bibentes quæ apud illos sunt: ut ab eis terrena stipendia consequamur, quibus præmia patriæ cœlestis offerimus. Unde etiam Paulus hæc ipsa pro minimo suscipiens, dicit: *Si nos vobis spiritalia seminavimus*, [a] *magnum est si vestra carnalia metamus?* Et notandum quod subditur: *Dignus est operarius mercede sua*: quia jam de mercede sunt operis ipsa alimenta sustentationis; ut hic merces de labore prædicationis incoetur, quæ illic de veritatis visione perficitur; Qua in re [b] considerandum est, quod uni nostro operi duæ mercedes debentur: una in via, altera in patria: una quæ nos in labore sustentat, alia quæ nos in resurrectione remunerat. Merces itaque quæ in præsenti accipitur, hoc in nobis debet agere, ut ad sequentem mercedem robustius tendatur. Verus ergo quisque prædicator non ideo prædicare debet, ut in hoc tempore mercedem recipiat, sed ideo mercedem recipere, ut prædicare subsistat. Quisquis namque ideo prædicat, ut hic vel laudis vel muneris mercedem recipiat, æterna proculdubio mercede se privat. Quisquis vero [c] vel ea quæ dicit, ideo placere hominibus appetit, ut dum placet quod dicitur, per eadem dicta non ipse, sed Dominus ametur: vel idcirco terrena stipendia in prædicatione consequitur, ne a prædicationis voce per indigentiam lassetur: huic proculdubio ad recipiendam mercedem nil obstat in patria, quia sumtus sumsit in via.

1. Cor. 9. 11.

Et æterna.

Pastores inertes arguuntur.

8. Sed quid nos (quod tamen sine dolore dicere non possum) quid nos, o Pastores, [d] agimus, qui & mercedem consequimur, & tamen operarii nequaquam sumus? Fructus quippe sanctæ Ecclesiæ in stipendio quotidiano percipimus, sed tamen pro æterna Ecclesia minime in prædicatione laboramus. Pensemus cujus damnationis sit, sine labore hic percipere mercedem laboris. Ecce ex oblatione fidelium vivimus, [e] sed quid pro animabus fidelium laboramus? Illa in stipendium nostrum sumimus, quæ pro redimendis peccatis suis fideles obtulerunt; nec tamen contra peccata eadem vel orationis studio, vel prædicationis, ut dignum est, insudamus. Vix pro culpa sua quempiam aperta voce reprehendimus. Et adhuc (quod est gravius) aliquando si persona in hoc mundo potens sit, ejus forsitan errata laudantur, ne si adversetur, per iracundiam munus subtrahat quod impendebat. Sed debemus sine cessatione meminisse quod de quibusdam [f] scriptum est: *Peccata populi mei comedent.* Cur autem peccata populi comedere dicuntur, nisi quia peccata delinquentium fovent, ne temporalia stipendia amittant? Sed & nos qui ex oblationibus fidelium vivimus, quas illi pro peccatis suis obtulerunt, si [g] comedimus & tacemus, eorum proculdubio peccata manducamus. Pensemus, ergo, cujus sit apud Deum criminis, peccatorum pretium manducare, & nihil contra

Pater. in Osee. c. 4.

Qui nec orationi nec prædicationi incumbunt.

Potentibus blandiuntur & adulantur.

Osee. 4. 8.

*a* Duo post. Gemet. *magnum non est si.* In 3. Marc. *dignum est ut nostra cara.*

*b* Marc. *considerandum nobis est, quod in via divini operis duæ &c.*

*c* 3. Marc. *per ea ... quod dicit.*

*d* Restituimus, *agimus*, ex mss. & vet. excusis. Desideratur in recent.

*e* C. Germ. & duo post. Gemet. *sed numquid pro &c.* 3. Marc. *sed minus.*

*f* 3. Marc. *In Osee.*

*g* Corb. Germ. Belv. & primus Gemet. *comederunt*; duo alii Gemet. *comedunt.*

tra peccata prædicando agere. Audimus quid beati Job voce dicitur: *Si adversum me terra mea clamat, & cum ipsa sulci ejus deflent, si fructus ejus comedi absque pecunia.* Terra enim contra possessorem suum clamat, quando contra Pastorem suum juste Ecclesia murmurat. Cujus etiam sulci deflent, si corda audientium, quæ a præcedentibus sunt patribus prædicationis voce & vigore invectionis exarata, vident aliquid quod lugeant de vita Pastoris. Cujus videlicet terræ fructus possessor bonum sine pecunia non manducat: quia discretus Pastor prærogat talentum verbi, ne ad damnationem suam de Ecclesia stipendium sumat alimenti. Tunc enim de terra nostra cum pecunia fructus comedimus, quando sumentes ecclesiastica subsidia, in prædicatione laboramus. Præcones namque venturi judicis sumus. Quis ergo venturum [a] judicem nuntiet, si præco tacet?

*Joh. 31. v. 38. & 39.*

a

Præcipua Pastorum munia recensentur.

9. Proinde considerandum nobis est, ut, in quantum valet quisque, in quantum sufficit, & terrorem venturi judicii, & dulcedinem regni susceptæ Ecclesiæ insinuare contendat. Et qui una eademque exhortationis voce non sufficit simul cunctos admonere, debet singulos, in quantum valet, instruere, privatis locutionibus ædificare, exhortatione simplici fructum in filiorum suorum cordibus quærere. Debemus namque pensare continuo quod sanctis Apostolis dicitur, & per Apostolos nobis: *Vos estis sal terræ.* Si ergo sal sumus, condire mentes fidelium debemus. Vos igitur qui Pastores estis, pensate quia Dei animalia pascitis. De quibus profecto animalibus Deo per Psalmistam dicitur: *Animalia tua habitabunt in ea.* Et sæpe videmus, quod petra salis brutis animalibus ponitur, [b] ut eamdem salis petram lambere debeant, & meliorari. Quasi ergo inter bruta animalia petra salis debet esse sacerdos in populis. Curare namque [c] sacerdotem necesse est, quæ singulis dicat, unumquemque qualiter admoneat: ut quisquis sacerdoti jungitur, quasi ex salis tactu, æternæ vitæ sapore condiatur. Sal etenim terræ non sumus, si corda audientium non condimus. Quod profecto condimentum ille veraciter proximo impendit, qui prædicationis verbum non subtrahit.

*Matth. 5. 13.*

*Psal. 67. 12.*

b

c

10. Sed tunc vere aliis recta prædicamus, si dicta rebus ostendimus, si nosipsi divino amore compungimur, & humanæ vitæ, quæ sine culpa transire nequaquam potest, quotidianas lacrymis maculas lavamus. Tunc autem de nobis vere compungimur, si studiose patrum præcedentium facta pensamus, ut ex conspecta illorum gloria, in nostris nobis oculis nostra vita sordescat. Tunc vere compungimur, cum præcepta Domini studiose perscrutamur, & per hæc proficere ipsi contendimus, per quæ jam profecisse novimus quos veneramur. Hinc est enim quod de Moyse scriptum est: *Posuit & labrum æneum in quo lavarentur Aaron & filii ejus, cum ingrederentur in sancta Sanctorum, quod fecit de speculis mulierum quæ excubabant in ostio tabernaculi.* Labrum quippe æneum Moyses ponit, in quo sacerdotes lavari debeant, & sancta Sanctorum ingredi: quia lex Dei prius nos lavari per compunctionem præcipit, ut nostra immunditia ad penetrandam secretorum Dei munditiam non sit indigna. Quod bene labrum de speculis mulierum perhibet factum, quæ ad tabernaculi ostium

Aliis exemplo sint in compunctione.

*Exod. 38. 8. Pater. in Exod. c. 62.*



*a* Carnot. *mundi* vel *mundo nuntiat*.
*b* C. Germ. Belvac. & duo post. Gemet. *ut ex eadem salis petra lambere*. Ita & 3. Marc. *ex eadem* &c.
*c* Secundus Carn. tres Gemet. & C. Germ. *curare namque sacerdoti*.

ostium indesinenter excubabant. Specula quippe mulierum sunt præcepta Dei, in quibus se sanctæ animæ semper aspiciunt, & si quæ in eis sunt fœditatis maculæ, deprehendunt. Cogitationum vitia corrigunt, & quasi [a] renitentes vultus velut ex reddita imagine componunt: quia dum præceptis Dominicis solerter intendunt, in eis proculdubio vel quid in se cœlesti viro placeat, vel quid displiceat agnoscunt. Quæ quamdiu in hac vita sunt, æternum tabernaculum ingredi nequaquam possunt. Sed tamen ad ostium tabernaculi mulieres excubant: quia sanctæ animæ etiam cum infirmitate adhuc carnis gravantur, amore tamen continuo ingressum æterni introitus observant. Moyses ergo labrum sacerdotibus de speculis mulierum fecit: quia lex Dei lavacrum compunctionis, peccatorum nostrorum maculis exhibet, dum ea per quæ sanctæ animæ superno sponso placuerunt, intuenda nobis cœlestia præcepta [b] præbet. Quibus si diligenter intendimus, internæ nostræ imaginis maculas videmus. Videntes autem maculas, in pœnitentiæ dolore compungimur: compuncti vero, quasi in labro de speculis mulierum lavamur.

Sic invigilent sibi, ut subditorum custodiam non negligant.

11. Est autem valde necessarium, ut cum de nobis in compunctione afficimur, etiam commissorum nobis vitam zelemus. Sic ergo nos amaritudo compunctionis afficiat, ut tamen a proximorum custodia non avertat. Quid enim prodest, si amantes nosmetipsos, relinquamus proximos? Vel quid rursum prodest, si amantes vel zelantes proximos, relinquamus nosmetipsos? In ornamento quippe tabernaculi, bis tinctus coccus offerri præcipitur: ut ante Dei oculos caritas nostra Dei & proximi amore coloretur. Ille autem vere se diligit, qui pure diligit [c] auctorem. Tunc ergo coccus bis tingitur, quando erga se & proximum ex [d] amore veritatis animus inflammatur.

Zelo mansuetudinem conjungat.

12. Sed inter hæc sciendum nobis est, ut sic exerceatur zelus rectitudinis contra prava acta [e] proximorum, quatenus in fervore districtionis nullo modo relinquatur virtus mansuetudinis. [f] Ira etenim sacerdotis nequaquam debet esse præceps & perturbata, sed magis ex consilii [g] gravitate mitiganda. Et portare ergo debemus quos corrigimus, & corrigere quos portamus: ne si ex utroque unum defuerit, vel in [h] fervore, vel in mansuetudine actio sacerdotalis non sit. Hic namque est quod in templi ministerio, in basibus templi sculptorio opere leones & boves & Cherubim expressa sunt. Cherubim quippe est plenitudo scientiæ. Sed quid est, quod in basibus nec leones sine bobus, nec boves sine leonibus fiunt? Quid enim aliud designant bases in templo, nisi sacerdotes in Ecclesia? Qui dum solicitudinem regiminis tolerant, quasi more basium superimpositum onus portant. In basibus ergo [i] Cherubim exprimuntur; quia decet nimirum, ut sacerdotum pectora plenitudine scientiæ sint referta. Per leones autem terror severitatis, per boves vero patientia mansuetudinis figurantur. Itaque in basibus nec leones sine bobus, nec boves sine leonibus exprimuntur: quia semper in sacerdotali pectore cum

Pater. in 3. Reg. c. 5.

*a* Turon. *pœnitentes*. Carnot. *remittentes*. 3. Marc. *retinentes*.

*b* C. Germ. duo Carn. & tertius Gemet. *prabent*.

*c* Longip. *actorem*.

*d* Secundus Carn. *ex amore caritatis*.

*e* Idem, *pessimorum*.

*f* 3. Marc. *ipsa etenim Sacerdotis districtio.... metuenda*.

*g* In recent. edit. contra mss. Anglic. & nostror. fidem, alieno sensu, *metuenda*.

*h* C. Germ. & tres Gemet. *furore*.

*i* C. Germ. Gemet. Big. Longip. Val-cl. *Cherubin exprimitur*.

cum terrore severitatis custodiri debet virtus mansuetudinis: ut & iram mansuetudo condiat, & eamdem mansuetudinem, ne fortasse dissoluta sit, zelus districtionis accendat.

Gravis objurgatio de Episcoporum simonia.

13. Sed ista cur loquimur, cum adhuc plerosque gravari factis atrocioribus videamus? Vobis enim [a] sacerdotibus lugens loquor, quia nonnullos vestrum cum præmiis facere ordinationes agnovimus, spiritualem gratiam vendere, & de alienis iniquitatibus cum peccati damno temporalia lucra cumulare. Cur ergo ad memoriam vestram non redit, quod vox Dominica præcipiens, dicit: *Gratis accepistis, gratis date*. Cur non ante mentis oculos revocatis, quod templum Redemtor noster ingressus, cathedras vendentium columbas evertit, & nummulariorum effudit æs? Qui namque sunt in templo Dei hodie qui columbas vendunt, nisi [b] qui in Ecclesia pretium de impositione manus accipiunt? Per quam videlicet impositionem Spiritus sanctus cœlitus datur. Columba ergo venditur, quia manus impositio, per quam Spiritus sanctus accipitur, ad pretium præbetur. Sed Redemtor noster cathedras vendentium columbas evertit; quia talium negotiatorum sacerdotium destruit. Hinc est enim quod sacri Canones Simoniacam hæresim damnant, & eos privari sacerdotio præcipiunt qui de largiendis ordinibus [c] pretium quærunt. Cathedra ergo vendentium columbas evertitur, quando hi qui spiritalem gratiam venundant, vel ante humanos, vel ante Dei oculos sacerdotio privantur. Et quidem multa sunt alia præpositorum mala, quæ humanos modo oculos latent. Et [d] plerumque se Pastores sanctos hominibus exhibent, atque in occultis suis videri turpes ante interni arbitri oculos non erubescunt. Veniet, veniet profecto ille dies, nec longe est, in quo Pastorum Pastor appareat, & uniuscujusque facta in publicum deducat: & qui modo subditorum culpas per præpositos ulciscitur, tunc præpositorum mala per semetipsum sæviens damnat. Unde & ingressus in templum, per semetipsum quasi flagellum de funiculis fecit, & de domo Dei pravos negotiatores ejiciens, cathedras vendentium columbas evertit: quia subditorum quidem culpas per Pastores percutit, sed Pastorum vitia per semetipsum ferit. Ecce modo hominibus negari potest, quod latenter agitur. Ille certe judex venturus est, cui tacendo quisque se non potest celare, quem negando non potest fallere.

Matth. 10. 8.

Simonia est hæresis.

De multis aliis arguuntur.

Maxime de neglecto prædicationis ministerio.

14. Est & aliud, fratres carissimi, quod me de vita Pastorum vehementer affligit: sed ne cui hoc injuriosum videatur fortasse quod assero, me quoque pariter accuso, quamvis [e] barbarici temporis necessitate compulsus, valde in his jaceo invitus. Ad exteriora enim negotia delapsi sumus, & aliud ex honore suscepimus, atque aliud officio actionis exhibemus. Ministerium prædicationis relinquimus, & ad pœnam nostram, ut video, Episcopi vocamur, qui honoris nomen, non virtutem tenemus. Relinquunt namque Deum hi qui nobis commissi sunt, & tacemus. In pravis actibus jacent, & correptionis manum non tendimus. Quotidie per multas nequitias pereunt, & eos ad infernum tendere negligenter videmus. Sed quando nos vitam corrigere valeamus alienam, qui negligimus

Et assumtis curis secularibus.

*a* Belvac. *sacerdotes*.
*b* Belvac. *qui Ecclesia*.
*c* C. Germ. Bigot. & primus Carn. *pretium accipiunt*. Et 3. Marc.
*d* Primus Carn. & *plerique*.
*e* Belvac. *barbarici timoris*. Turon. utramque lect. exhibet.

gimus nostram? Curis enim secularibus intenti, tanto insensibiliores intus efficimur, quanto ad ea quæ foris sunt, studiosiores videmur. Usu quippe curæ terrenæ, a cœlesti desiderio obdurescit animus: & dum ipso usu durus efficitur per actionem seculi, ad ea emolliri non valet, quæ pertinent ad caritatem Dei. Unde bene sancta Ecclesia de membris suis infirmantibus dicit:

*Cant. 1. 5. Pater. in Cant. c. 3.*

*Posuerunt me custodem in vineis, vineam meam non custodivi.* Vineæ quippe nostræ, actiones sunt, quas usu quotidiani laboris excolimus. Sed custodes in vineis positi, nostram vineam minime custodimus: quia dum extraneis actionibus implicamur, ministerium actionis nostræ negligimus.

a

[a] Nullum puto, fratres carissimi, ab aliis majus præjudicium, quam a sacerdotibus tolerat Deus, quando eos quos ad aliorum correctionem posuit, dare de se exempla pravitatis cernit: quando ipsi peccamus, qui compescere peccata debuimus.

Aliquando ex pastoribus lupi fiunt.

Plerumque, quod est gravius, sacerdotes qui propria dare debuerant, etiam aliena diripiunt. Plerumque, si quos humiliter, si quos continenter vivere conspiciunt, irrident. Considerate ergo quid de gregibus agatur, quando pastores lupi fiunt. Hi enim custodiam gregis suscipiunt, qui insidiari gregi Dominico non metuunt,

b

[b] contra quos Dei greges custodiri debuerant. Nulla animarum lucra quærimus, ad nostra quotidie studia vacamus, terrena concupiscimus, humanam gloriam intenta mente captamus. Et quia eo ipso quo ceteris prælati sumus, ad agenda quælibet majorem licentiam habemus: susceptæ benedictionis ministerium vertimus ad ambitionis [c] argumentum: Dei causam relinquimus, ad terrena negotia vacamus: [d] locum sanctitatis accipimus, & terrenis actibus implicamur. Impletum est in nobis profecto quod scriptum est: *Et erit sicut populus, sic sacerdos.* Sacerdos enim non distat a populo, quando nullo merito vitæ suæ vulgi transcendit actionem.

c

d

*Osee 4. 9.*

Quibus lacrymis hæc sacerdotum peccata defleri debeant.

*Thren. 4. 1.*

15. Imploremus Jeremiæ lacrimas, consideret mortem nostram, & deplorans dicat: *Quomodo obscuratum est aurum, mutatus est color optimus, dispersi sunt lapides sanctuarii in capite omnium platearum?* Aurum quippe obscuratum est; quia sacerdotum vita quondam per gloriam virtutum clara, nunc [e] per actiones infirmas ostenditur reproba. Color optimus est mutatus; quia ille sanctitatis habitus, per terrena & abjecta opera ad ignominiam despectionis venit. Lapides vero sanctuarii intrinsecus habebantur, nec sumebantur in summi sacerdotis [f] corpore, nisi cum sancta Sanctorum ingrediens, in secreto sui Conditoris apparebat. Nos ergo, fratres carissimi, nos sumus lapides sanctuarii qui apparere semper debemus in secreto Dei: quos nunquam necesse est foris conspici, id est nunquam in extraneis actionibus videri. Sed dispersi sunt lapides sanctuarii in capite omnium platearum, quia hi qui per vitam & orationem intus semper esse debuerant, per vitam reprobam foris vacant. Ecce jam pene nulla est seculi actio, quam non sacerdotes administrent. Dum ergo in sancto ha-

e

f

*a* Corb. Germ. *in nullum.* Bigot. & duo priores Gemet. *in nullo.*

*b* Hæc non habent Belvac. & Corb. sed post, *metuunt*, immediate sequitur *nulla* &c.

*c* Secundus Carn. *augmentum.* Sic & 3. Marc.

*d* C. Germ. *jugum sanctitatis.*

*e* Turon. C. Germ. Gemet. & alii, *per actiones infimas*; primus Carn. *per actionum infima.*

*f* Duo priores Gemet. ac Big. *pectore.*

habitu constituti, exteriora sunt quæ exhibent, quasi sanctuarii lapides foris jacent. Quia enim Græca voce platea [a] a latitudine vocatur, sanctuarii lapides in plateis sunt, cum religiosi quique lata mundi itinera sectantur. Nec solum in plateis, sed & in capite platearum dispersi sunt: quia & per desiderium, hujus mundi opera peragunt, & tamen de religioso habitu culmen honoris quærunt. In capite ergo platearum dispersi sunt: quia & jacent per ministerium operis, & honorari volunt de [b] imagine sanctitatis.

*Publicarum calamitatum causa sunt mali sacerdotes.*

16. Quanto autem mundus gladio feriatur, aspicitis: quibus quotidie percussionibus intereat populus, videtis. Cujus hoc, nisi nostro præcipue peccato agitur? Ecce depopulatæ urbes, eversa castra, Ecclesiæ ac monasteria destructa, [c] in solitudinem agri redacta sunt. Sed nos pereunti populo auctores mortis exsistimus, [d] qui esse debuimus duces ad vitam. Ex nostro etenim peccato populi turba prostrata est; quia nostra faciente negligentia, ad vitam erudita non est. Quid autem animas hominum, nisi cibum Domini dixerimus, quæ ad hoc sunt conditæ, ut in ejus corpore trajiciantur, id est ut in æternæ Ecclesiæ augumentum tendant? Sed hujus cibi condimentum nos esse debuimus. Sicut enim paulo superius præfati sumus, missis prædicatoribus dicitur; *Vos estis sal terræ*. (Matt. 5. 13.) Si igitur cibus Dei populus, condimentum cibi sacerdotes esse debuerunt. Sed quia dum nos ab orationis & eruditionis sanctæ usu cessamus, sal infatuatum [e] est, condire non valet cibos Dei: atque idcirco ab auctore non sumitur, quia exigente fatuitate nostra, minime conditur. Pensemus ergo qui unquam per linguam nostram conversi, qui de perverso suo opere nostra increpatione correpti, pœnitentiam egerunt, quis luxuriam ex nostra eruditione deseruit, quis avaritiam, quis superbiam declinavit? Pensemus quod lucrum Deo fecimus nos, qui accepto talento, ab eo ad negotium missi sumus. Etenim dicit: *Negotiamini dum venio*. (Luc. 19. 13.) Ecce jam venit, ecce de nostro negotio lucrum requirit. Quale ei animarum lucrum de nostra negotiatione monstrabimus? Quot ejus conspectui animarum manipulos de prædicationis nostræ segete illaturi sumus?

*In judicio quam severe punientur.*

17. Ponamus ante oculos nostros illum tantæ districtionis diem, quo judex veniet, & rationem cum servis suis, quibus talenta credidit, ponet. Ecce in majestate terribili, inter angelorum atque archangelorum choros videbitur. In illo tanto examine, electorum omnium & reproborum multitudo deducetur, & unusquisque quid sit operatus ostendetur. Ibi Petrus cum Judæa conversa, quam post se traxit, apparebit. Ibi Paulus conversum, ut ita dixerim, mundum ducens. Ibi Andreas post se Achaiam, ibi Johannes Asiam, Thomas Indiam, in conspectum sui regis conversam ducet. Ibi omnes Dominici gregis arietes cum animarum lucris apparebunt, qui sanctis suis prædicationibus Deo post se subditum gregem trahunt. Cum igitur tot Pastores cum gregibus suis ante æterni

*a* 3. Marc. *Latine vocatur latitudo*.
*b* Tres Gemet. Bigot. & secundus Carn. *de imitatione*. Consentiunt vet. edit.
*c* Sic optime emendavimus ex mss. C. Germ. Turon. Bigot. &c. priorem lectionem, *in solitudinem agri redacti sunt*. Significatur monasteria in agrorum solitudinem esse redacta.
*d* Longip. & Val cl. *cui esse debemus*.
*e* Ita mss. & vet. edit. ubi alii excusi habent, *condiri non valet cibus Dei*; quibus tamen favet Corb. Germ.

ni Pastoris oculos venerint, nos miseri quid dicturi sumus, qui ad Dominum nostrum post negotium vacui redimus, qui Pastorum nomen habuimus, & oves quas ex nutrimento nostro debeamus ostendere, non habemus? Hic Pastores vocati sumus, & ibi gregem non ducimus.

Oves suas etsi Pastores negligant, Deus non deserit.

18. Sed numquid si nos negligimus, omnipotens Deus deserit oves suas? Nullo modo: nam ipse eas, sicut per Prophetam pollicitus est, per semetipsum pascit: omnesque quos præordinavit ad vitam, flagellorum stimulis, compunctionis spiritu [a] erudit. Et per nos quidem fideles ad sanctum baptisma veniunt, nostris precibus benedicuntur, & per impositionem nostrarum manuum a Deo Spiritum sanctum percipiunt: atque ipsi ad regnum cœlorum pertingunt, & ecce nos per negligentiam nostram deorsum tendimus. Ingrediuntur electi, sacerdotum manibus expiati, cœlestem patriam: & sacerdotes ipsi per vitam reprobam ad inferni supplicia festinant. Cui ergo rei, cui similes dixerim sacerdotes malos, nisi aquæ baptismatis, quæ peccata baptizatorum diluens illos ad regnum cœleste mittit, & ipsa postea in cloacas descendit? Timeamus hæc, fratres, conveniat actioni nostræ ipsum ministerium nostrum. De peccatorum nostrorum relaxatione quotidie cogitemus, ne nostra vita peccato obligata remaneat, per quam omnipotens Deus quotidie alios solvit. Consideremus sine cessatione quid sumus, pensemus negotium nostrum, pensemus pondus quod suscepimus. Faciamus quotidie nobiscum rationes, quas cum nostro judice habemus. Et sic debemus agere curam nostri, ut non negligamus curam proximi: ut quisquis ad nos jungitur, ex linguæ nostræ sale condiatur. Cum vacantem quempiam & lubricum videmus, admonendus est ut conjugio frenare studeat iniquitatem suam; quatenus per hoc quod licet, discat superare quod non licet. Cum conjugatum videmus, admonendus est ut sic exerceat curam seculi, ne postponat amorem Dei: sic placeat voluntati conjugis, ut non [b] displiceat Conditori. Cum clericum videmus, admonendus est, quatenus sic vivat, ut exemplum vitæ sæcularibus præbeat: ne si quid in illo juste reprehenditur, ex ejus vitio ipsa religionis nostræ æstimatio gravetur. Cum monachum videmus, admonendus est ut reverentiam habitus sui in actu, in locutione, in cogitatione sua semper circumspiciat: ut ea quæ mundi sunt, perfecte deserat, & quod ostendit humanis oculis habitu, hoc ante Dei oculos moribus prætendat. Iste itaque jam sanctus est, admoneatur ut crescat: ille vero adhuc iniquus est, admoneatur ut se corrigat: quatenus quisquis se ad sacerdotem junxerit, sale sermonis illius conditus recedat. Hæc, fratres, vobiscum solicite cogitate, hæc & proximis vestris impendite: omnipotenti Deo fructum vos reddere de negotio quod accepistis, [c] parate. Sed ista quæ dicimus, melius apud vos orando, quam loquendo obtinebimus. [d]

O R E M U S.

Deus, qui nos Pastores in populo vocare voluisti: præsta quæsumus, ut hoc quod humano ore dicimur, in tuis oculis esse valeamus. Per Dominum nostrum, &c.

*a* Secundus Carnut. *eruit*.
*b* 3. Marc. *despiciat conditoris*.
*c* Secundus Carn. Gemet. & Bigot. *sperate*.
*d* 3. Marc. *Oremus itaque dicentes: Deus .... vocari*. Et deest. *Per Dominum &c.*

Lectio

## Lectio ſancti Evangelii ſecundum Joannem.

*Johan. Cap.* VIII. ℣. 46. —— 59.

a *IN illo tempore: Dicebat Jeſus turbis* [a] *Judæorum & principibus ſacerdotum: Quis ex vobis arguet me de peccato? Si veritatem dico, quare non creditis mihi? Qui ex Deo eſt, verba Dei audit: propterea vos non auditis, quia ex Deo non eſtis. Reſponderunt igitur Judæi, & dixerunt ei: Nonne bene dicimus nos, quia Samaritanus es tu, & dæmonium habes? Reſpondit Jeſus: Ego dæmonium non habeo, ſed honorifico Patrem meum: & vos inhonoraſtis me. Ego autem non quæro gloriam meam: eſt qui quærat, & judicet. Amen, amen dico vobis, ſi quis ſermonem meum ſervaverit, mortem non videbit in æternum. Dixerunt ergo Judæi: Nunc cognovimus, quia dæmonium habes. Abraham mortuus eſt, & Prophetæ: & tu dicis: Si quis ſermonem meum ſervaverit, mortem non guſtabit in æternum. Numquid tu major es patre noſtro Abraham, qui mortuus eſt? & Prophetæ mortui ſunt. Quem teipſum facis? Reſpondit Jeſus: Si ego glorifico meipſum, gloria mea nihil eſt. Eſt Pater meus qui glorificat me, quem vos dicitis, quia Deus veſter eſt, & non cognoviſtis eum. Ego autem novi eum. Et ſi dixero, quia non ſcio eum, ero ſimilis vobis, mendax: ſed ſcio eum & ſermonem ejus ſervo. Abraham pater veſter exſultavit ut videret diem meum: vidit, & gaviſus eſt. Dixerunt ergo Judæi ad eum: Quinquaginta annos nondum habes, & Abraham vidiſti? Dixit eis Jeſus: Amen, amen dico vobis, antequam Abraham fieret, ego ſum. Tulerunt ergo lapides, ut jacerent in eum. Jeſus autem abſcondit ſe, & exivit de templo.*

b
# [b] HOMILIA XVIII.

c
## Habita ad populum in baſilica ſancti Petri Apoſtoli, [c] Dominica in Paſſione.

Verbum Dei non auditum & neglectum quanto periculo nos exponat.

1. PEnſate, fratres cariſſimi, manſuetudinem Dei. Relaxare peccata venerat, & dicebat: *Quis ex vobis arguet me de peccato?* Non dedignatur ex ratione oſtendere ſe peccatorem non eſſe, qui ex virtute di-

*a* C. Germ. & Belvac. *turbis: Quis ex vobis.*

*b* Eſt in Corb. undecima, in Later. 12. in cod. Reg. & Suec. 14.

*c* Hæc in cod. Later. C. Germ. Belvac. Reg. Suec. & Bigot. minime leguntur.

a divinitatis [a] poterat peccatores justificare. Sed terribile est valde quod subditur: *Qui ex Deo est, verba Dei audit: propterea vos non auditis, quia ex Deo non estis.* Si enim ipse verba Dei audit qui ex Deo est, & audire verba ejus non potest quisquis ex illo non est: interroget se unusquisque si verba Dei in aure cordis percipit, & intelliget unde sit. Cœlestem patriam desiderare Veritas
b jubet, carnis desideria conteri, [b] mundi gloriam declinare, aliena non appetere, propria largiri. Penset ergo apud se unusquisque vestrum, si hæc vox Dei in cordis ejus aure convaluit, & quia jam ex Deo sit, agnoscit. Nam sunt nonnulli, qui præcepta
c Dei [c] nec aure corporis percipere dignantur. Et sunt nonnulli, qui hæc quidem corporis aure percipiunt, sed nullo ea mentis desiderio complectuntur. Et sunt nonnulli, qui libenter verba Dei suscipiunt, ita ut etiam in fletibus compungantur, sed post lacrymarum tempus ad iniquitatem redeunt. Hi profecto verba Dei non audiunt, qui hæc exercere opere contemnunt. Vitam ergo vestram, fratres carissimi, ante mentis oculos revocate, & alta consideratione pertimescite hoc, quod ex ore Veritatis sonat: *Propterea vos non auditis, quia ex Deo non estis.* Sed hoc quod de reprobis Veritas loquitur, ipsi hoc de semetipsis reprobi, suis operibus ostendunt. Nam sequitur: *Responderunt igitur Judæi, & dixerunt ei: Nonne bene dicimus nos, quia Samaritanus es tu, & dæmonium habes?*

Exemplo Christi contumelia non regerenda.

2. Accepta autem tanta contumelia, quid Dominus respondeat, audiamus: *Ego dæmonium non habeo, sed honorifico Patrem meum: & vos inhonorastis me.* Quia enim Samaritanus interpretatur Custos, & ipse veraciter custos est, de quo Psalmista ait: *Nisi Dominus custodierit civitatem, in vanum vigilant qui custodiunt eam:* & cui per Isaiam dicitur: [d] *Custos quid de nocte? custos quid de nocte?* respondere noluit Dominus: Samaritanus non sum: sed, *Ego dæmonium non habeo.* Duo quippe ei illata fuerunt: unum negavit, aliud tacendo consensit. Custos namque humani generis venerat: & si Samaritanum se non esse diceret, esse se custodem negaret. Sed tacuit quod recognovit, & patienter repulit quod dictum fallaciter audivit, dicens: *Ego dæmonium non habeo.* In quibus verbis quid aliud nisi superbia nostra confunditur? quæ si exagitata vel leviter fuerit, atrociores injurias reddit, quam acceperat: facit mala quæ potest, minatur & quæ facere non potest. Ecce injuriam suscipiens Dominus non irascitur, non contumeliosa verba respondet. Qui si eisdem ista dicentibus respondere voluisset, Dæmonium vos habetis, verum profecto diceret: quia nisi impleti essent dæmonio, tam perversa de Deo loqui non possent. Sed accepta injuria, etiam quod verum erat, dicere Veritas noluit: ne non dixisse veritatem, sed provocatus, contumeliam reddidisse videretur. Ex quare quid nobis innuitur, nisi ut eo tempore quo a proximis ex falsitate contumelias accipimus, eorum etiam vera mala taceamus, ne ministerium justæ correptionis, in arma vertamus furoris? Sed quia quisquis Dei zelo utitur, a pravis hominibus dehonestatur, in semetipso nobis Dominus patientiæ præbuit exemplum, qui ait: *Sed honorifico Pa-*

Psal. 126. 1.
d Isai. 21. 11.
Falsa exprobrantibus, etiam vera non objicienda.

*a* Longip. & Val-cl. *venerat.*
*b* C. Germ. & primus Carnot. *a mundi gloria declinare.*
*c* Primus Carnot. *nec aure cordis, nec aure corporis.* 2. Marc. *in aure corporis percipere dedignantur.*
*d* Belvac. *custos qui de nocte.*

*Patrem meum, & vos inhonorastis me*. Sed quid nobis ad ista faciendum sit, adhuc exemplo nos admonet, cum subjungit: *Ego autem non quæro gloriam meam: est qui quærat, & judicet*. Scimus certe quod scriptum est, quia Pater omne judicium dedit Filio: & tamen ecce idem Filius injurias accipiens, gloriam suam non quærit. Illatas contumelias, Patris judicio reservat, ut nobis profecto insinuet, quantum nos esse patientes debemus, dum se adhuc ulcisci non vult & ipse judicat. Cum vero malorum perversitas crescit, non so-
a lum [a] prædicatio frangi non debet, sed etiam augeri. Quod suo Dominus exemplo nos admonet, qui postquam habere dæmonium dictus est, prædicationis suæ beneficia largius impendit, dicens: *Amen, amen dico vobis, si quis sermonem meum servaverit, mortem non videbit in æternum*. Sed sicut bonis necesse est ut meliores etiam per contumelias exsistant, ita semper reprobi de beneficio pejores fiunt. Nam accepta prædicatione iterum dicunt: *Nunc cognovimus quia dæmonium habes*. Quia enim æternæ morti inhæserant, & eamdem mortem cui inhæserant, non videbant; dum so-
b lam [b] mortem carnis aspicerent, in Veritatis sermone caligabant, dicentes: *Abraham mortuus est, &*
c *Prophetæ* [c] *mortui sunt: & tu dicis, Si quis sermonem meum serva-*
d *verit, mortem* [d] *non gustabit in æternum?* Unde & ipsi Veritati eumdem Abraham & Prophetas quasi venerantes præferunt. Sed aperta nobis ratione ostenditur, quia qui Deum nesciunt, Dei quoque famulos falso venerantur.

Boni ex contumeliis meliores, mali ex beneficiis pejores fiunt.

Qui Deum nesciunt, Dei servos falso venerantur.

3. Et notandum, quod vidit eos Dominus aperta sibi impugnatione resistere, & tamen eis se iterata non desinit voce prædicare, dicens: *Abraham pater vester exultavit ut videret diem meum: vidit, & gavisus est*. Tunc quippe diem Domini Abraham vidit, cum in figura summæ Trinitatis, tres angelos hospitio suscepit: quibus profecto susceptis, sic tribus, quasi uni locutus est: quia etsi in personis numerus Trinitatis est, in natura unitas divinitatis est. Sed carnales mentes audientium oculos a carne non sublevant, dum in eo solam carnis ætatem pensant, dicentes: *Quinquaginta annos nondum habes & Abraham vidisti?* Quos benigne Redemtor noster a carnis suæ intuitu submovet, & ad divinitatis contemplationem trahit, dicens: *Amen, amen dico vobis, antequam Abraham fieret, ego sum*. ANTE enim, præteriti temporis est; *Sum*, præsentis. Et quia præteritum & futurum tempus Divinitas non habet, sed semper esse habet, non ait: Ante Abraham ego fui: sed, *Ante Abraham ego sum*. Unde & ad Moysen dicitur: *Ego sum qui sum*. Et, *Dices filiis Israel: Qui est, misit me ad vos*. Ante ergo & post, Abraham habuit, qui & accedere potuit per exhibitionem præsentiæ, & recedere per cursum vitæ. Veritas vero semper esse habet; quia ei quidquam nec priori tempore incipitur, nec subsequenti terminatur. Sed sustinere ista æternitatis verba mentes infidelium non valentes, ad lapides currunt, & quem intelligere non poterant, obruere quærebant.

Judæis sibi reluctantibus Christus veritatem prædicare pergit.

Suam eis divinitatem manifestat.

Exod. 3. 14.

4. Quid autem contra furorem lapidantium Dominus fecerit ostenditur, cum protinus subinfertur: *Je-*

Mirum patientiæ, humilitatisque exemplum in Christo.



*a* In recent. exc. *prædicatio minui*. Quam quidem lectionem præferendam duceremus, nisi prior esset mss. fere omnium & veterum edit.

*b* Belvac. & duo priores Gemet. *mortis carnem*.

*c* Subjicitur in C. Germ. & Belvac. *mortui sunt*. Sic & in 2. Marc.

*d* Bigot. & secundus Gemet. *non videbit*.

*Jesus autem abscondit se, & exivit de templo.* Mirum valde est, fratres carissimi, cur persecutores suos Dominus se abscondendo declinaverit, qui si divinitatis suæ potentiam exercere voluisset, tacito nutu mentis in suis eos ictibus ligaret, aut in pœna subitæ mortis obrueret. Sed quia pati venerat, exercere judicium nolebat. Certe sub ipso passionis tempore & quantum poterat ostendit, & tamen hoc ad quod venerat, pertulit. Nam cum persecutoribus suis se quærentibus
Johan. 18.6. diceret: *Ego sum*, sola hac voce eorum superbiam perculit, & omnes in terram stravit. Qui ergo & hoc in loco potuit manus lapidantium non se abscondendo evadere, cur abscondit se, nisi quod homo inter homines factus Redemtor noster, alia nobis verbo loquitur, alia exemplo? Quid autem nobis hoc exemplo loquitur, nisi ut etiam cum resistere possumus, iram superbientium humiliter declinemus?
Rom. 12. 19. Unde & per Paulum dicitur: *Date locum iræ*. Quanta humilitate iram
a [a] proximi fugere debeat, perpendat homo, si furores irascentium abscondendo se, declinavit Deus. Nemo ergo se contra acceptas contumelias erigat, nemo conviciis convicium reddat. Imitatione etenim Dei, gloriosius est injuriam tacendo fugere, quam respondendo superare.

Quid contra superbia objiciat.

5. Sed contra hoc superbia dicit in corde: Turpe est, ut accepta injuria taceas. Quisquis conspicit quia contumeliam accipis, & taces, non putat quia patientiam exhibes, [b] sed crimina agnoscis. Sed unde b
vox ista in corde nostro contra patientiam nascitur, nisi quia in imis cogitationem fiximus, & dum in terra gloriam quærimus, placere ei qui nos de cœlo conspicit, non curamus? Accepta ergo contumelia, meditemur in opere vocem Dei: *Ego non quæro gloriam meam: est qui quærat, & judicet.* Hoc autem quod de Domino scriptum est: *Abscondit se*, intelligi & aliter potest. Multa quippe Judæis prædicaverat, sed prædicationis ejus verba deridebant. Deteriores quoque ex prædicatione facti sunt, qui usque ad jaciendos lapides pervenerunt. Et quid abscondendo se Dominus significat, nisi quod eis ipsa veritas absconditur, qui ejus verba sequi contemnunt? Eam quippe quam non invenit humilem, verita fugit mentem. Et quam multi sunt hodie, qui Judæorum duritiam detestantur, quia prædicationem Domini audire noluerunt; & tamen quales illos arguunt fuisse ad fidem, tales ipsi sunt ad operationem. Præcepta Domini audiunt, miracula cognoscunt: sed converti a suis pravitatibus renuunt. Ecce vocat, & redire nolumus. Ecce sustinet, & ejus patientiam dissimulamus. Dum ergo tempus est, fratres, pravitatem suam unusquisque deserat, Dei patientiam pertimescat: [c] ne quem nunc tran- c
quillum despicit, iratum [d] postmo- d
dum nequaquam evadere possit.

a Ita mss. Anglic. Turon. C. Germ. Gemet. &c. Longipont. & Val-cl. *ferri debeat.* Excusi, *ferre debeat.*

b Val-cl. *sed crimen ostendis.*

c 2. Marc. *ut ad æternam vitam perveniat. Ne* &c.

d Tertius Gemet. *post mortem.*

## Lectio Sancti Evangelii secundum Matthæum.

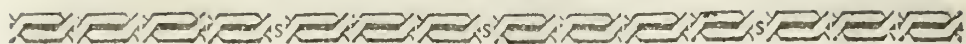
*Matth. Cap.* XX. ℣. 1. —— 16.

a *IN illo tempore: Dixit Jesus discipulis suis* [a] *parabolam hanc: Simile est regnum cœlorum homini patri familias, qui exiit primo mane conducere operarios in vineam suam. Conventione autem facta cum operariis ex denario diurno, misit eos in vineam suam. Et egressus circa horam tertiam, vidit alios stantes in foro otiosos, & dixit illis: Ite & vos in vineam meam, & quod justum fuerit, dabo vobis. Illi autem abierunt. Iterum autem exiit circa sextam, & nonam horam; & fecit similiter. Circa undecimam vero exit, & invenit alios stantes, & dicit illis, Quid hic statis tota die otiosi? Dicunt ei: Quia nemo nos conduxit. Dicit illis: Ite & vos in vineam meam. Cum sero autem factum esset, dicit Dominus vineæ procuratori suo: Voca operarios, & redde illis mercedem, incipiens*

b *a novissimis usque ad primos. Cum venissent ergo* [b] *qui circa undecimam horam venerant, acceperunt singulos denarios. Venientes autem & primi, arbitrati sunt quod plus essent accepturi. Acceperunt autem & ipsi singulos denarios. Et accipientes murmurabant adversus patrem familias, dicentes: Hi novissimi una hora fecerunt, & pares illos nobis fecisti, qui portavimus pondus diei, & æstus? At ille respondens uni eorum, dixit: Amice, non facio tibi injuriam. Nonne ex denario convenisti mecum? Tolle quod tuum est, & vade. Volo autem & huic novissimo dare, sicut & tibi. Aut non licet mihi quod volo facere? An oculus tuus nequam est, quia ego bonus sum? Sic erunt novissimi primi, & primi novissimi. Multi enim sunt vocati, pauci vero electi.*

*a* His verbis prætermissis, Belvac. & C. Germ. *Dixit Jesus discipulis suis simile est.*

*b* Iidem codices, *qui ad horam undecimam venerant.*



# [a] HOMILIA XIX.

## Habita ad populum in basilica beati Laurentii martyris, [b] Dominica in Septuagesima.

*Deus est paterfamilias, cujus Ecclesia vinea est.*

IN explanatione sua, multa ad loquendum sancti Evangelii lectio postulat, quam volo, si possum, sub brevitate perstringere: ne vos & extensa processio, & prolixa expositio videatur onerare. Regnum cœlorum [c] homini patrifamilias simile dicitur, qui ad excolendam vineam suam operarios conducit. Quis vero patris familias similitudinem rectius tenet, quam Conditor noster, qui regit quos condidit, & electos suos sic in hoc mundo possidet, quasi subjectos dominus in domo? Qui habet vineam, universalem scilicet Ecclesiam, quæ ab Abel justo usque ad ultimum electum qui in fine mundi nasciturus est, quot sanctos protulit, quasi tot palmites misit. Hic itaque paterfamilias ad excolendam vineam suam mane, hora tertia, sexta, nona, & undecima operarios conducit: quia a mundi hujus initio usque in finem ad erudiendam plebem fidelium prædicatores congregare non destitit. Mane etenim mundi fuit ab Adam usque ad Noe. Hora vero tertia, a Noe usque ad Abraham. Sexta quoque ab Abraham usque ad Moysem. Nona autem a Moyse usque ad adventum Domini. Undecima vero ab adventu Domini usque ad finem mundi. In qua prædicatores sancti Apostoli missi sunt, qui mercedem plenam & tarde venientes acceperunt. Ad erudiendam ergo Dominus plebem suam, quasi ad excolendam vineam suam, nullo tempore destitit operarios mittere: quia & prius [d] per patres, & postmodum per Legis doctores & Prophetas, ad extremum vero per Apostolos, dum plebi suæ mores excoluit, quasi per operarios in vineæ cultura laboravit. Quamvis in quolibet modulo vel mensura, quisquis cum fide recta, bonæ actionis exstitit, hujus vineæ operarius fuit. Operator ergo mane, hora tertia, sexta, & nona, antiquus ille Hebraicus populus designatur, qui in electis suis ab ipso mundi exordio dum recta fide Deum studuit colere, quasi non destitit in vineæ cultura laborare. Ad undecimam vero Gentiles vocantur, quibus & dicitur: *Quid hic statis tota die otiosi?* Qui enim transacto tam longo mundi tempore, pro vita sua laborare neglexerant, quasi tota die otiosi stabant. Sed pensate, fratres, quid inquisiti respondeant: *Dicunt* enim, *Quia nemo nos conduxit*. Nullus quippe ad eos Patriarcha, nullus Propheta venerat. Et quid est dicere: Ad laborem nos nemo conduxit; nisi, vitæ nobis vias nullus prædicavit? Quid ergo nos bono opere ces-

*Variæ mundi ætates.*

*Ante undecimam horam Gentiles in Dei vinea non laborarunt.*

*a* Est in Later. & Corb. septima; & decima quinta in Cod. Reg. Suec.

*b* Additur in Later. *extra muros*. In secundo Carn. & duob. prior. Gem. pro *beati Laurentii*, legitur, *beati Petri Apostoli*. Ceterum nec in Later. nec in cod. Reg. Suec. nec in Corb. Germ. aut Belvac. habes, *Dominica in Septuagesima*.

*c* Belvac. C. Germ. & duo priores Gemet. non admittunt, *homini*. Nec 2. Marc.

*d* Duo priores Gemet. ac Bigot. *per Patriarchas*.

cessantes, in excusatione nostra dicturi sumus, qui pene a matris utero ad fidem venimus, qui verba vitæ ab ipsis cunabulis audivimus, qui ab uberibus sanctæ Ecclesiæ potum supernæ prædicationis [a] sumsi-
a mus cum lacte carnis?

*In diversis ætatibus homines a Deo vocantur.*

2. Possumus vero & easdem diversitates horarum, etiam ad unumquemque hominem per ætatum momenta distinguere. Mane quippe intellectus nostri, pueritia est. Hora autem tertia, adolescentia intelligi potest: quia quasi jam sol in altum proficit, dum calor ætatis crescit. Sexta vero juventus est; quia velut in centro sol figitur, dum in ea plenitudo roboris solidatur. Nona autem senectus intelligitur, in qua sol velut ab alto axe descendit; quia ea ætas a calore juventutis deficit. Undecima vero hora ea est ætas, quæ decrepita, vel
b veterana dicitur. [b] Unde Græci valde seniores, non γέροντας, sed πρεσβυτέρους appellant, ut plus quam senes esse insinuent, quos provectiores vocant. Quia ergo ad vitam bonam alius in pueritia, alius in senectute, alius in decrepita ætate perducitur, quasi diversis horis operarii ad vineam vocantur. Mores ergo vestros, fratres carissimi, aspicite, &, si jam Dei operarii estis, videte. Penset unusquisque quid agat, & consideret si in Domini vinea laboret. Qui enim in hac vita, ea quæ sua sunt quærit, adhuc ad Dominicam vineam non venit. Illi namque Domino laborant, qui non sua, sed lucra Dominica cogitant, qui zelo caritatis, studio pietatis inserviunt, animabus lucrandis invigilant, perducere & alios secum ad vitam festinant. Nam qui sibi vivit, qui carnis suæ voluptatibus pascitur, recte otiosus redarguitur, quia fructum divini operis non sectatur.

*Tota vitæ die otiosi, saltem sero laboremus.*

3. Qui vero & usque ad ætatem ultimam Deo vivere neglexerit, quasi usque ad undecimam otiosus stetit. Unde recte usque ad undecimam torpentibus dicitur: *Quid hic statis tota die otiosi?* Ac si aperte dicatur: Et si Deo vivere in pueritia & juventute noluistis, saltem in ultima ætate resipiscite, & ad vitæ vias cum jam laboraturi multum non estis, vel sero venite. Et tales ergo paterfamilias vocat, & plerumque ante remunerantur: quia prius ad regnum de corpore exeunt, quam hi qui jam a pueritia vocati esse videbantur. An non ad undecimam horam venit latro, qui etsi non habuit per ætatem, habuit tamen sero per pœnam, qui Deum in cruce confessus est, & pene cum voce sententiæ spiritum exhalavit vitæ? A novissimo autem reddere denarium pater familias cœpit: quia ad paradisi requiem prius latronem, quam
Petrum [c] perduxit. Quanti patres c
ante Legem, quanti sub Lege fuerunt, & tamen hi qui in Domini adventu vocati sunt, ad cœlorum regnum sine aliqua tarditate pervenerunt. Eumdem ergo denarium accipiunt qui laboraverunt ad unde-
cimam, [d] quem exspectaverunt toto d
desiderio qui laboraverunt [e] ad pri- e
mam: quia æqualem vitæ æternæ retributionem sortiti sunt cum his qui a mundi initio vocati fuerant, hi qui in mundi fine ad Dominum venerunt. Unde & hi qui in labore præcesserant, murmurantes dicunt: *Hi novissimi una hora fecerunt, & pares illos nobis fecisti, qui*

*Eodem præmio donandi, ac si a pueritia desudassemus.*

a Editi, *suximus*, quod minime reprobaremus, si mss. consentirent.

b Excusi, *Græce*.

c Turon. C. Germ. Carnut. Gemet. Bigot. *vocavit*.

d C. Germ. Turon. Belvac. *quod expectaverunt*.

e 2. Marc. *a prima*.

*qui portavimus pondus diei, & æstus?* Pondus enim diei & æstus portaverunt [a] hi, quos a mundi initio quia diu hic contigit vivere, necesse fuit etiam longiora carnis tentamenta tolerare. Unicuique enim pondus diei & æstus ferre, est per longioris vitæ tempora carnis suæ calore fatigari.

Qua ratione murmurasse dicuntur, qui tamen postea æternam beatitudinem sunt consecuti.

4. Sed quæri potest, quomodo murmurasse dicti sunt, qui saltem sero ad regnum vocantur? Cœlorum etenim regnum nullus murmurans accipit: nullus qui accipit, murmurare potest. Sed quia antiqui patres usque ad adventum Domini, quantumlibet juste vixerint, ducti ad regnum non sunt, nisi ille descenderet qui paradisi claustra hominibus interpositione suæ mortis aperiret: eorum hoc ipsum murmurasse est, quod & recte pro percipiendo [b] regno vixerunt, & tamen diu [c] ad percipiendum regnum dilati sunt. Quos enim post peractam justitiam inferni loca quamvis tranquilla susceperunt, eis profecto & laborasse fuit in vinea, & murmurasse. Quasi ergo post murmurationem denarium accipiunt, qui post longa inferni tempora ad gaudia regni pervenerunt. Nos autem qui ad undecimam venimus, post laborem non murmuramus, & denarium accipimus: quia post Mediatoris adventum, in hoc mundo [d] venientes, ad regnum ducimur mox ut de corpore eximus, & illud sine mora percipimus, quod antiqui patres cum magna percipere dilatione meruerunt. Unde & idem pater familias dicit: *Volo & huic novissimo dare sicut & tibi.* Et quia ipsa regni perceptio ejus est bonitas voluntatis, recte subjungit: [e] *Aut non licet mihi quod volo facere?* Stulta enim quæstio est hominis contra benignitatem Dei [f] Non querendum quippe esset, si non dat quod non debet, sed si non daret quod deberet. Unde apte subditur: *An oculus tuus nequam est, quia ego bonus sum?* Nemo autem se de opere, nemo de tempore extollat, cum hac expleta sententia subsequenter Veritas clamet: *Sic erunt novissimi primi, & primi novissimi.* Ecce enim etsi jam scimus quæ vel quanta bona egimus, adhuc supernus judex qua subtilitate hæc examinet, ignoramus. Et quidem gaudendum cuique summopere est in regno Dei esse vel ultimum.

A Dei voluntate salus hominis pendet.

Electi pauci. Quare.

5. Sed post hæc terribile est valde quod sequitur: *Multi enim sunt vocati, pauci vero electi*: quia & ad fidem plures veniunt, & ad cœleste regnum pauci perducuntur. Ecce enim ad hodiernam festivitatem quam multi convenimus, Ecclesiæ parietes implemus: sed tamen quis sciat quam pauci sunt qui in illo electorum Dei grege numerentur? Ecce enim vox omnium Christum clamat, sed vita omnium non clamat. Plerique Deum vocibus sequuntur, moribus fugiunt. Hinc etenim Paulus dicit: *Qui confitentur se nosse Deum, factis autem negant.* Tit. 1. 16. Hinc Jacobus ait: *Fides sine operibus* [g] *mortua est.* Jacob. 2. 20. & 26. Hinc per Psalmistam Dominus dicit: *Annuntia-* Ps. 39. 6.

*a* Sic restituimus hunc locum ex mss. & vet. ed. In recent. autem legitur, *hi qui a mundi initio laboraverunt: & quia diu* &c.

*b* 2. Marc. *regno laborare studuerunt.*

*c* Corb. *a percipiendo regno.*

*d* Gemet. & Bigot. *venientis*; sc. *Mediatoris.*

*e* Belvac. Gemet. & secundus Carnot. *an non licet.*

*f* Ita legendum ex potioribus mss. Corb. Germ. altero Corb. & al. In vet. ed. corrupta est lectio: in recent. impedita & perplexa; *conquerendum quippe esset, non si non daret quod non deberet, sed.*

*g* C. Germ. Corb. Turon. Belvac. Bigot. & Longip. *otiosa est*; contra Græci textus & Vulgatæ fidem, ubi legitur, *mortua est*: νεκρά ἐστι In Bibliis Max. hæc varia Lectio annotatur tamquam ex Vatabl.

*Psal. 39. 6. Pat. in Psf. c. 89.* *tiavi & locutus sum, multiplicati sunt super numerum.* Vocante enim Domino super numerum multiplicantur fideles; quia nonnunquam etiam hi ad fidem veniunt, qui ad electorum numerum non pertingunt. a [a] Hic enim fidelibus per confessionem admixti sunt, sed propter vitam reprobam illic numerari in sorte fidelium non merentur. Hoc ovile sanctæ Ecclesiæ hœdos cum agnis recipit: sed attestante Evangelio, cum judex venerit, bonos a malis separat, sicut pastor segregat oves ab hœdis. Neque etenim possunt qui hic carnis suæ voluptatibus serviunt, illic in ovium grege numerari. Illic eos a sorte humilium judex separat, qui se hic in superbiæ cornibus exaltant. Regnum cœlorum percipere nequeunt, qui hic & in cœlesti fide positi, toto desiderio terram quærunt.

Qui carni serviunt, Christi non sunt oves.

Non recte agentes nec imitemur, nec de ipsis desperemus.

6. Et multos tales intra Ecclesiam, fratres carissimi, cernitis: sed eos nec imitari, [b] nec desperare debetis. Quid enim sit hodie aspicimus: sed quid cras futurus sit unusquisque, nescimus. b Plerumque & c [c] qui post nos venire cernitur, per agilitatem nos boni operis antecedit: & vix eum cras sequimur, quem hodie præire videbamur. Certe cum Stephanus pro fide moreretur, Saulus lapidantium vestimenta servabat. Omnium ergo lapidantium manibus ipse lapidavit, qui ad lapidandum d [d] omnes exertos reddidit: & tamen eumdem ipsum in sancta Ecclesia laboribus antecessit, quem persequendo martyrem fecit. Duo ergo sunt quæ solicite pensare debemus. Quia enim multi vocati, sed pauci electi sunt; primum est, ut de se quisque minime præsumat: quia etsi jam ad fidem vocatus est, utrum perenni regno dignus sit nescit. Secundum vero est, ut unusquisque proximum, quem fortasse jacere in vitiis conspicit, desperare non audeat: quia divinæ misericordiæ divitias ignorat.

Quia ex eorum numero aliqui forte sunt electi.

Divinæ misericordiæ exemplum in juvene, urgente morte, converso.

*Dialog. lib. 4. cap. 38. & Hom. 38. n. 16.*

7. Rem, fratres, quæ nuper contigit refero, ut si vos peccatores ex corde esse conspicitis, omnipotentis Dei misericordiam amplius ametis. Præsenti anno in monasterio meo, quod juxta beatorum martyrum Johannis & Pauli Ecclesiam situm est, frater quidam ad conversionem venit: devote susceptus est, sed ipse devotius est conversatus. Hunc ad monasterium frater [e] suus corpore, non corde secutus est. e Nam valde conversionis vitam & habitum detestans, in monasterio ut hospes habitabat, & monachorum vitam moribus fugiens, recedere a monasterii habitatione non poterat; quia vel quid ageret, vel unde viveret, non habebat. Erat ejus pravitas cunctis onerosa, sed hunc omnes æquanimiter pro fratris ejus amore tolerabant. Nam superbus & lubricus, si qua post hoc seculum sequeretur vita nesciebat: irridebat vero si quis illi hanc prædicare voluisset. Itaque cum habitu seculari vivebat in monasterio, verbis levis, [f] motibus instabilis, mente tumidus, veste [g] compositus, actione dissipatus. Mense autem Julio nuper f g

a Vitiose in recent. *hinc enim*; ut patet ex antithesi vocum, *hic*, & *illic*; & maxime ex mss. Corb. Germ. Gemet. &c. 2. Marc. *hi*.

b Excusi, reluctantibus mss. *nec despicere*.

c C. Germ. Turon. Carnut. Belvac. *post nos venerit*.

d Corb. *exhortatos*. Excusi, *expeditos*. Sequimur C. Germ. Turon. Carn. &c. 2. Marc. *exercitos*.

e Vocatur Theodorus in Dialogis. 2. Marc. addit *carnalis*.

f C. Germ. Gemet. secundus Carn. *nutibus*. Alter Carn. *moribus*.

g Editores legendum putarunt, *incompositus*, invitis mss. Anglic. C. Germ. Gemet. &c.

per elapso, hujus quam nostis, pestilentiæ clade percussus est: qui ad extremum veniens, urgeri cœpit ut animam redderet. Et ultima jam corporis parte præmortua, vitalis virtus in solo pectore & lingua remanserat. Fratres aderant, ejusque exitum, in quantum Deo largiente poterant, oratione tuebantur. At ille subito ad devorandum se draconem venire conspiciens, magnis vocibus cœpit clamare, dicens: Ecce, draconi ad devorandum datus sum,
a [a] qui propter vestram præsentiam devorare me non potest. Quid mihi moras facitis? Date locum ut ei devorare me liceat. Cumque hunc fratres ut signum sibi crucis imprimeret admonerent, respondebat virtute qua poterat, dicens: Volo me signare, sed non possum, quia a dracone premor. Spumæ oris ejus faciem meam liniunt, guttur meum ejus ore suffocatur. Ecce ab eo brachia mea comprimuntur, qui jam & caput meum in suo ore absorbuit. Cumque hoc ille pallens & tremens & moriens diceret, cœperunt fratres vehementius orationibus insistere, & oppressum draconis præsentia suis precibus adjuvare. Tunc repente liberatus, magnis cœpit vocibus clamare, dicens: Deo gratias: ecce discessit, ecce exiit, ante orationes vestras fugit draco qui me acceperat.
b [b] Mox autem serviturum se Deo & esse monachum devovit; atque a tempore illo nuncusque febribus premitur, doloribus fatigatur. Morti quidem subtractus est, sed adhuc plenius vitæ restitutus non est. Quia enim longis & diuturnis iniquitatibus pressus est, longo languore fatigatur, & durum cor ignis purgationis durior concremat: quia divina dispensatione agitur, ut prolixiora vitia ægritudo prolixior exurat. Quis illum unquam servari ad conversionem crederet? Quis tantam Dei misericordiam considerare sufficiat? Ecce juvenis pravus draconem vidit in morte, cui servivit in vita: nec vidit ut vitam funditus perderet, sed ut cui servierat sciret, sciendo resisteret, ipsumque resistendo superaret: & cum a quo prius non videns tenebatur, vidit postea ne teneretur. Quæ ergo lingua narrare viscera divinæ misericordiæ sufficiat? Quis spiritus tantæ pietatis divitias non obstupescat? Has divinæ pietatis divitias consideravit Psalmista, cum diceret: *Adjutor meus tibi psallam, quia tu Deus susceptor meus es, Deus meus misericordia mea.* Ps. 58. 19. Ecce perpendens in quibus laboribus humana sit vita constituta, Deum appellavit adjutorem: & Pater. in Psal. c.127. quia a tribulatione præsenti in requiem æternam nos suscipit, appellat etiam susceptorem. Sed considerans quod mala nostra aspicit & portat, culpas nostras tolerat, & tamen nos per [c] pœnitentiam ad c præmia reservat, noluit Deum misericordem dicere, sed hunc ipsam misericordiam vocavit, dicens: *Deus meus misericordia mea.* Revocemus ergo ante oculos mala quæ fecimus: pensemus ex quanta Dei benignitate toleramur: consideremus quæ sunt pietatis ejus viscera, ut non solum culpas indulgeat, sed cœleste regnum pœnitentibus etiam post culpas promittat. Atque ex omnibus medullis cordis dicamus singuli, dicamus omnes: *Deus meus misericordia mea:* [d] qui vivis & d regnas trinus in unitate, & unus in trinitate, per infinita secula seculorum. Amen:

Lectio

*a* Al. *sed propter.*

*b* In primo Carn. post, *acceperat*, subjicitur: *pro peccatis meis modo intercedite, quia converti paratus sum, & secularem vitam funditus relinquere. Mox.*

*c* Secundus Carn *patientiam.*

*d* In Corb. Germ. *qui cum patre & Spiritu sancto vivit.* In priore Gemet. *cui in unitate & trinitate honor & imperium in secula seculorum. Amen.* Desunt in 2. Marc.

Lectio sancti Evangelii secundum Lucam.

*Lucæ* Cap. III. ℣. 1. —— 11.

ANNO *qnintodecimo imperii Tiberii Cæsaris, procurante Pontio Pilato Judæam, tetrarcha autem Galilææ Herode, Philippo autem fratre ejus tetrarcha Iturææ & Thrachonitidis regionis, & Lysania Abilinæ tetrarcha, sub principibus sacerdotum Anna & Caipha, factum est verbum Domini super Johannem, Zachariæ filium, in deserto. Et venit in omnem regionem Jordanis, prædicans baptismum pœnitentiæ in remissionem peccatorum, sicut scriptum est in libro sermonum Isaiæ Prophetæ: Vox clamantis in deserto: Parate viam Domini, rectas facite semitas ejus. Omnis vallis implebitur, & omnis mons & collis humiliabitur. Et erunt prava in directa, & aspera in vias planas. Et videbit omnis caro salutare Dei. Dicebat ergo ad turbas, quæ exibant ut baptizarentur ab ipso: Genimina viperarum, quis ostendit vobis fugere a ventura ira? Facite ergo fructus dignos pœnitentiæ: & ne cœperitis dicere, Patrem habemus Abraham. Dico enim vobis, quia potens est Deus de lapidibus istis suscitare filios Abrahæ. Jam enim securis ad radicem arboris posita est. Omnis ergo arbor non faciens fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur. Et interrogabant eum turbæ, dicentes: Quid ergo faciemus? Respondens autem dicebat illis: Qui habet duas tunicas, det non habenti: & qui habet escas, similiter faciat.*

a
# [a] HOMILIA XX.

b
c
Habita ad populum in [b] basilica sancti Johannis Baptistæ, [c] Sabbato Quatuor temporum ante Natalem Christi.

Christus ex Judæis & Gentilibus unam congregavit Ecclesiam.

1. REdemtoris nostri Præcursor quo tempore prædicationis verbum acceperit, memorato Romanæ Reipublicæ principe, & Judææ regibus, designatur, cum dicitur: *Anno quintodecimo imperii Tiberii Cæsaris, procurante Pontio Pilato Judæam, tetrarcha autem Galilææ Herode, Philippo autem fratre ejus tetrarcha* [d] *Iturææ & Thrachonitidis regionis, & Lysania Abilinæ tetrarcha, sub principibus sacerdotum Anna & Caipha, factum est verbum Domini super Johannem, Za-* d

 cha-

*a* In Corb. est tertia. In cod. Reg. Suec. decima sexta. In Later. quarta.

*b* In Later. habes, *in basilica S. Salvatoris quæ appellatur Constantiniana*. In Kalendario Roman. statio est ad S. Petrum.

*c* Hæc non leguntur in Later. cod. Reg. Suec. C. Germ. & Bigot.

*d* C. Germ. & Gemet. *Ituriæ*.

*chariæ filium, in deserto*. Quia enim illum prædicare veniebat, qui & ex Judæa quosdam, & multos ex Gentibus redemturus erat, per regem Gentium & principes Judæorum prædicationis ejus tempora designantur. Quia autem Gentilitas colligenda erat, & Judæa pro culpa perfidiæ dispergenda, ipsa quoque descriptio terreni principatus ostendit, quoniam & in Romana Republica unus præfuisse describitur, & in Judææ regno per quartam partem plurimi principabantur. Voce etenim Redemtoris nostri dicitur: *Omne regnum in seipsum divisum desolabitur*. Liquet ergo quod ad finem regni Judæa pervenerat, quæ tot regibus divisa subjacebat. Apte quoque non solum quibus regibus, sed etiam quibus sacerdotibus actum sit, demonstratur: quia illum Johannes Baptista prædicaret, qui simul rex & sacerdos exsisteret, Lucas Evangelista prædicationis ejus tempora per regnum & sacerdotium designavit.

*Luc. 11. 17.*

Johannis baptismate non remittebantur peccata.

2. *Et venit in omnem regionem Jordanis, prædicans baptismum pœnitentiæ in remissionem peccatorum*. Cunctis legentibus liquet, quia Johannes non solum baptismum pœnitentiæ prædicavit, verum etiam quibusdam dedit: sed tamen baptismum suum in remissionem peccatorum dare non potuit. Remissio etenim peccatorum in solo nobis baptismo Christi tribuitur. Notandum itaque quod dicitur: *Prædicans baptismum pœnitentiæ in remissionem peccatorum*: quoniam baptismum quod peccata solveret, quia dare non poterat, prædicabat: ut sicut incarnatum Verbum Patris præcurrebat verbo prædicationis, ita baptismum pœnitentiæ quo peccata solvuntur, præcurreret suo baptismate quo peccata solvi non possunt: ut quia ejus sermo præcurrebat præsentiam Redemtoris, ipsum quoque ejus baptisma [a] præcedendo fieret umbra veritatis. Sequitur: a

Quid Johannes prædicarit. *Isai. 40. 3.*

3. *Sicut scriptum est in libro sermonum Isaiæ Prophetæ: Vox clamantis in deserto, Parate viam Domini, rectas facite semitas ejus*. Idem vero Johannes Baptista requisitus quis esset, respondit, dicens: *Ego vox clamantis in deserto*. Qui, [b] sicut ante per nos dictum est, ideo vox a Propheta vocatus est, quia verbum præibat. Quid autem clamaret, aperitur cum subditur: *Parate viam Domini, rectas facite semitas ejus*. Omnis qui fidem rectam & bona opera prædicat, quid aliud quam venienti Domino ad corda audientium viam parat? ut hæc vis gratiæ penetret, ut lumen veritatis illustret, ut rectas Deo semitas faciat, dum mundas in animo cogitationes per sermonem bonæ prædicationis format. *Omnis vallis implebitur, & omnis mons & collis humiliabitur*. [c] Quid hoc loco vallium nomine, nisi humiles? quid montium & collium, nisi superbi homines designantur? In adventu ergo Redemtoris, valles impletæ, montes vero & colles humiliati sunt; quia juxta ejus vocem: *Omnis qui se exaltat, humiliabitur; & omnis qui se humiliat, exaltabitur*. Vallis etenim impleta crescit, mons autem & collis humiliatus decrescit: quia nimirum in fide Mediatoris Dei & hominum hominis Christi Jesu, & Gentilitas [d] plenitudinem gratiæ accepit, & Judæa per errorem perfidiæ hoc unde tumebat, perdidit. Omnis enim vallis implebitur; quia corda humilium sacræ doctrinæ eloquio virtutum gratia reple-

b

*Pater. in Isai. c. 50.*

c

*Luc. 14. 11. & 18. 14.*

d

*a* Bigot. *præcurrendo*.
*b* Belvac. C. Germ. Longip. & duo posterior. Gemet. *sicut ante nos dictum est*.
*c* Belvac. *qui hoc loco . . . qui montium*.
*d* 2. Marc. *per fidem plen.*

plebuntur, juxta hoc quod scriptum est: *Qui emitit fontes in convallibus*. Et unde rursum dicitur: *Et convalles abundabunt frumento*. A montibus namque aqua dilabitur; quia superbas mentes [a] veritatis doctrina deserit. Sed fontes in convallibus surgunt; quia mentes humilium verbum prædicationis accipiunt. Jam videmus, jam convalles frumento abundare conspicimus: quia illorum ora pabulo veritatis impleta sunt, qui mites ac simplices huic mundo despicabiles esse videbantur.

Psal. 103. 10. Psal. 64. 14. Pater. in Ps. c. 135.

a Superbos veritas deserit, & humilibus lucet.

Johannis humilitas. b

4. Ipsum quoque Johannem Baptistam, quia [b] mira sanctitate præditum populus viderat, illum hunc esse singulariter celsum ac solidum montem credebat, de quo scriptum est: *In novissimo dierum erit mons domus Domini præparatus in vertice montium*. Nam hunc esse Christum putabat, sicut per Evangelium dicitur: *Æstimante autem populo & cogitantibus omnibus in cordibus suis de Johanne, ne forte ipse esset Christus, quem & requirebant dicentes: Numquid Christus es tu?* Sed nisi idem Johannes apud se vallis esset, repletus [c] gratiæ spiritu non fuisset. Qui ut hoc quod erat [d] ostenderet, dixit: *Venit fortior me post me, cujus non sum dignus solvere corrigiam calceamenti ejus*. Et rursum ait: *Qui habet sponsam, sponsus est: amicus autem sponsi qui stat & audit eum, gaudio gaudet propter vocem sponsi. Hoc autem gaudium meum impletum est. Illum oportet crescere, me autem minui*. Ecce cum [e] pro mira operatione virtutum talis esset, ut Christus esse crederetur, non solum Christum non esse se respondit, sed etiam corrigiam calceamenti ejus solvere, id est incarnationis ejus mysterium perscrutari non se dignum esse perhibuit. Ejus esse sponsam Ecclesiam credebant. Sed ait: *Qui habet sponsam, sponsus est*. Ac si diceret: Ego sponsus non sum, sed amicus sponsi sum. Nec propter vocem suam, sed in voce sponsi se gaudere perhibebat: quia non ideo lætabatur in corde, quoniam a populis humiliter audiebatur loquens: sed quia ipse veritatis vocem audiebat intus, ut loqueretur foris. Quod bene gaudium impletum dicit: quia quisquis de sua voce gaudet, plenum gaudium non habet. A quo & subditur: *Illum oportet crescere, me autem minui*.

Is. 2. 2. & Micchæ. 4. 1. Luc. 3. 15. c d Marc. 1. 7. Johan. 3. v. 29. & 30. e

Qua ratione Christo crescente sit imminutus.

5. Qua in re quærendum est in quo crevit Christus, in quo imminutus est Johannes: nisi quod populus Johannis abstinentiam videns, remotum hunc ab hominibus esse conspiciens, eum esse Christum putabat: Christum vero cum publicanis comedentem, inter peccatores ambulantem intuens, eum non Christum, sed esse prophetam credebat. Sed dum per accessum temporis & Christus qui propheta esse putabatur, Christus est agnitus; & Johannes qui Christus esse credebatur, propheta esse innotuit, impletum est quod de Christo suus præcursor prædixit: *Illum oportet crescere, me autem minui*. In æstimatione quippe populi & Christus crevit, quia [f] agnitus est quod erat: & Johannes decrevit, quia cessavit dici quod non erat. Igitur quoniam & idem Johannes ideo in sanctitate perstitit, quia in cordis humilitate perduravit: & multi idcirco ceciderunt, quia apud semetipsos elata cogitatione f

a Belvac. & Corb. *veritas doctrinæ deserit*.
b Iidem cod. cum Carnut. & tertio Gemet. *mira claritate*. Sic & 2. Marc.
c Belvac. & Corb. Germ. *gratia spiritus*.
d Primus Cern. *absconderet*. Paulo post Belvac. Corb. Longip. *venit fortior me, cujus*.
e Belvac. Corb. C. Germ. *præmissa operatione*. Ita & 2. Marc.
f 2. Marc. *agnitus, quod erat innotuit*.

Pater. in Isai c. 50. tione tumuerunt, dicatur recte: *Omnis vallis implebitur, & omnis mons & collis humiliabitur*: quia donum humiles accipiunt, quod a se corda superbientium repellunt.

Iniquorum & iracundorum conversio promittitur. Isai. 40. 4. 6. Sequitur: *Et erunt prava in directa, & aspera in vias planas*. Prava directa fiunt, cum malorum corda per injustitiam detorta, ad justitiæ regulam diriguntur. Et aspera in vias planas immutantur, cum immites atque iracundæ mentes per infusionem supernæ gratiæ ad lenitatem mansuetudinis redeunt. Quando enim verbum veritatis ab iracunda mente non recipitur, quasi asperitas itineris gressum pergentis repellit. Sed cum mens iracunda per acceptam mansuetudinis gratiam, correptionis vel exhortationis verbum recipit, ibi planam viam prædicator invenit, ubi prius præ asperitate itineris pergere, id est prædicationis gressum ponere non valebat.

Christum non videbit omnis caro, nisi in judicii die. 7. Sequitur: *Et videbit omnis caro salutare Dei*. Quia omnis caro accipitur omnis homo, salutare Dei, videlicet Christum in hac vita omnis homo videre non potuit. Ubi ergo in hac sententia Propheta
a prophetiæ oculum nisi [a] ad extremi judicii diem tendit? Ubi cum apertis cœlis, ministrantibus angelis, consedentibus Apostolis, in sede majestatis suæ Christus apparuerit, omnes hunc & electi & reprobi pariter videbunt: ut & justi de munere retributionis fine fine gaudeant, & injusti in ultione supplicii in perpetuum gemant. Nam quia ad hoc ista sententia intendit, quod in extremo examine ab omni carne videbitur, recte subjungitur: *Dicebat autem ad turbas, quæ exibant ut baptizarentur ab eo: Genimina viperarum, quis ostendit vobis fugere a ventura ira?* Ventura enim ira, est animadversio ultionis extremæ: quam tunc fugere peccator non valet, qui nunc ad lamenta pœnitentiæ non recurrit. Et notandum, quod malæ soboles malorum parentum actiones imitantes, genimina viperarum vocantur: quia per hoc quod bonis invident, eosque persequuntur, quod quibusdam mala retribuunt, quod læsiones proximis exquirunt, quoniam in [b] his omnibus priorum suorum carnalium vias sequuntur, quasi venenati filii de venenatis parentibus nati sunt. b

Judæi cur genimina viperarum dicti.

Non sufficit pœnitentia, nisi digni pœnitentiæ fructus fiant. 8. Sed quia jam peccavimus, quia usu malæ consuetudinis involuti sumus; dicat quid nobis faciendum sit, ut fugere a ventura ira valeamus. Sequitur: *Facite ergo fructus dignos pœnitentiæ*. In quibus verbis notandum est, quod amicus sponsi non solum fructus pœnitentiæ, sed dignos pœnitentiæ admonet esse faciendos. Aliud namque est pœnitentiæ fructum facere, aliud dignum pœnitentiæ fructum facere. Ut enim secundum dignos pœnitentiæ fructus loquamur, sciendum est, quia quisquis illicita nulla commisit, huic jure conceditur ut licitis utatur: sicque pietatis opera faciat, ut tamen si noluerit, ea quæ mundi sunt, non relinquat. At si quis in fornicationis culpam, vel fortasse quod est gravius, in adulterium lapsus est, tanto a se licita debet abscindere, quanto se meminit & illicita perpetrasse. Neque enim par fructus boni operis esse debet ejus qui minus, & ejus qui amplius deliquit: aut ejus qui in nullis, & ejus qui in quibusdam facinoribus cecidit, [c] & ejus qui in multis est lapsus. Per hoc ergo quod dicitur: *Facite* di- c

*a* Belvac, *ad extremum judicis diem*. Longip. *ad extremum judicii diem*.

*b* Ita mss. & ed. In recent. *patrum suorum*.

*c* In Belvac. & novem aliis mss. antiquis desideratur hoc membrum, *& ejus qui in multis est lapsus*. Requiri tamen videtur ad perfectam divisionem.

*dignos fructus pœnitentiæ*; uniuscujusque conscientia convenitur: ut a tanto majora [a] quærat bonorum operum lucra per pœnitentiam, quanto graviora sibi intulit damna per culpam.

Judæorum impœnitentia, propter superbiam.

9. Sed Judæi de generis nobilitate gloriantes, idcirco se agnoscere peccatores nolebant, quia de Abrahæ stirpe descenderant. Quibus recte dicitur: *Et ne cœperitis dicere, Patrem habemus Abraham: dico enim vobis, quia potens est Deus de lapidibus istis suscitare filios Abrahæ.* [b] b Quid enim lapides, nisi corda Gentilium fuerunt, ad intellectum Dei omnipotentis insensibilia? sicut etiam quibusdam ex Judæis dicitur: *Auferam cor lapideum de carne vestra.* (Ezech. 11. 10.) Nec immerito lapidum nomine gentes significatæ sunt, quia lapides coluerunt. Unde scriptum est: *Similes illis fiant qui faciunt ea, & omnes qui confidunt in eis.* (Psal. 113.3.) De quibus nimirum lapidibus filii Abrahæ suscitati sunt: quia dum dura corda Gentilium in Abrahæ semine, id est in Christo crediderunt, ejus filii facti sunt, cujus semini sunt uniti. Unde & eisdem Gentibus per egregium prædicatorem dicitur: *Si autem vos Christi, ergo Abrahæ semen estis.* (Galat. 3. 29.) Si igitur nos per fidem Christi, Abrahæ jam semen exsistimus, Judæi propter perfidiam Abrahæ filii esse desierunt. Quia vero in illo tremendi examinis die, parentes boni malis filiis prodesse non possint, testatur Propheta qui dicit: *Noe, Daniel & Job si fuerint in* [c] *medio eorum, vivo ego,* (Ezech. 14. 14.) c *dicit Dominus Deus, quia filium & filiam non liberabunt: sed ipsi justitia sua liberabunt animas suas.* Et rursum, quia boni filii nihil malis parentibus prosint, sed ad reatum potius malorum parentum proficiat bonitas filiorum, ipsa per se Veritas non credentibus Judæis dicit: *Si ego in Beelzebub ejicio dæmonia, filii vestri in quo ejicunt? Ideo ipsi judices vestri erunt.* (Luc. 11. 19.)

Fructus pœnitentiæ non ferentium pœna.

10. Sequitur: *Jam enim securis ad radicem arboris posita est. Omnis enim arbor non faciens fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur.* Arbor hujus mundi est universum genus humanum. Securis vero est Redemtor noster, qui velut ex manubrio & ferro tenetur ex humanitate, sed incidit ex divinitate. Quæ videlicet securis jam ad radicem arboris posita est: quia etsi per patientiam exspectat, videtur tamen quid factura est. *Omnis enim arbor non faciens fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur:* quia unusquisque perversus paratam citius Gehennæ concremationem invenit, qui hic fructum boni operis facere contemnit. Et notandum, quod securim non juxta ramos positam, sed ad radicem dicit. Cum enim malorum filii tolluntur, quid aliud quam rami infructuosæ arboris absciduntur? Cum vero tota simul progenies cum parente tollitur, infructuosa arbor a radice abscissa est, ne jam remaneat unde prava iterum soboles succrescat. In quibus Johannis Baptistæ verbis constat quod audientium corda turbata sunt, cum protinus subinfertur: *Et interrogabant eum turbæ, dicentes: Quid ergo faciemus?* Perculsæ enim terrore fuerant, quæ consilium quærebant.

Ad fructus pœnitentiæ pertinent opera misericordiæ.

11. Sequitur: *Respondens autem dicebat illis: Qui habet duas tunicas, det non habenti: & qui habet escas, similiter faciat.* Per hoc quod tunica plus est necessaria usui nostro, quam pallium, ad fructum dignum pœnitentiæ pertinet, ut non solum exte-

*a* In duobus poster. Gemet. *acquirat.*
*b* Vice versa in Val-cl. & tertio Gemet. *quid enim corda gentilium nisi lapides.*
*c* C. Germ. & pler. *in medio ejus.*

exteriora quæque & minus necessaria, sed ipsa valde nobis necessaria dividere cum proximis debeamus, scilicet vel escam qua carnaliter vivimus, vel tunicam qua vestimur. Quia enim in Lege scriptum est: *Diliges proximum tuum sicut teipsum*: minus proximum amare convincitur, qui non cum eo in necessitate illius etiam ea quæ sibi sunt necessaria partitur. Idcirco ergo de dividendis cum proximo duabus tunicis datur præceptum, quia hoc de una dici non potuit; quoniam si una dividatur, nemo vestitur. In dimidia quippe tunica & nudus remanet qui accipit, & nudus qui dedit. Inter hæc autem sciendum est quantum misericordiæ opera valeant, cum ad fructus dignos pœnitentiæ ipsa præ ceteris præcipiuntur. Hinc etiam per semetipsam Veritas dicit: *Date eleemosynam, & ecce omnia munda sunt vobis*. Hinc rursus ait: *Date, & dabitur vobis*. Hinc scriptum est: *ignem ardentem exstinguit aqua, & eleemosyna* [a] *resistit peccatis*. Hinc iterum dicitur: *Conclude eleemosynam* [b] *in sinu pauperis, & hæc pro te exorabit*. Hinc bonus pater innocentem filium admonet, dicens: *Si multum tibi fuerit, abundanter tribue: si exiguum fuerit, etiam exiguum libenter stude impartiri*.

Etiam ex necessariis eleemosyna eroganda. *Matth. 22. 39. ex Lev. 19. 18.* Eleemosynæ virtus. *Luc. 11.41.* *Ibid. 6. 38.* *Eccli. 3.33.* *Ibid. 29.15.* *Tob. 4. 9.*

12. Ut autem quanta esset virtus in continentia, & susceptione indigentium Redemtor noster ostenderet, dicit: *Qui recipit prophetam in nomine prophetæ, mercedem prophetæ accipiet: & qui recipit justum in nomine justi, mercedem justi accipiet*. In quibus verbis notandum est, quia non ait: mercedem de propheta, vel mercedem de justo, sed mercedem prophetæ, atque mercedem justi accipiet. Aliud est enim merces de propheta, aliud merces prophetæ: atque aliud merces de justo, aliud merces justi. Quid est enim dicere, *Mercedem prophetæ accipiet*, nisi quia is qui prophetam sua largitate sustentat, quamvis ipse prophetiam non habeat, apud omnipotentem tamen Dominum prophetiæ præmia habebit? Iste enim fortasse justus est, & quanto in hoc mundo nihil possidet, tanto loquendi pro justitia fiduciam majorem habet. Hunc dum ille sustentat qui in hoc mundo aliquid possidet, & fortasse adhuc pro justitia loqui libere non præsumit, justitiæ illius libertatem sibi participem facit: ut cum eo pariter justitiæ præmia recipiat, quem sustentando adjuvit, quatenus eamdem justitiam libere loqui potuisset. Ille prophetiæ spiritu plenus est, sed tamen corporeo eget alimento. Et si corpus non reficitur, certum est quod vox ipsa subtrahatur. Qui ergo alimentum prophetæ propter hoc quod propheta est, tribuit, prophetiæ illius vires ad loquendum dedit. Cum propheta ergo mercedem prophetæ recipiet; quia etsi spiritu prophetiæ plenus non fuit, hoc tamen ante Dei oculos exhibuit, quod adjuvit. Hinc est quod de quibusdam peregrinantibus fratribus [c] Caio per Johannem dicitur: *Pro nomine enim Christi profecti sunt, nihil accipientes a Gentilibus. Nos ergo debemus suscipere hujusmodi, ut cooperatores simus veritatis*. Qui enim spiritalia dona habentibus, temporalia subsidia tribuit, in ipsis donis spiritalibus cooperator exsistit. Nam cum pauci sint qui spiritalia dona percipiunt, & multi qui rebus temporalibus abundant; per hoc se divites virtutibus pauperum inserunt, quo eisdem sanctis pauperibus de suis divitiis solatiantur. Unde cum per Isaiæ vocem, derelictæ Dominus Gentilitati, id est sanctæ Ecclesiæ

Maxime si fiat justis & div. verbi præconibus. *Matth. 10. 41.* *Pater. in Matth. c. 53.* *Pater. in 3. Joh. c. 1.* *3. Joh. v. 7. 8.* *Pater. in Isai. c. 54.*

*a* 2. Marc. *extinguit peccatum*.
*b* C. Germ. & Belvac. *in corde*.
*c* C. Germ. duo priores Gemet. ac Longip. *Gaio*.

clesiæ, spiritalium virtutum merita, tamquam deserto arbusta promitteret, ulmum quoque pariter promisit, dicens: *Ponam desertum in stagna aquarum; & terram inviam in rivos aquarum: dabo in solitudine cedrum & spinam, myrtum & lignum olivæ: ponam in deserto abietem ulmum, & buxum simul, ut videant, & sciant, & recogitent & intelligant pariter.*

Isai. 41. v. 19. & 20.

In Ecclesiæ solitudine quid sint cedrus, spina, myrtus &c.

13. Desertum quippe Dominus in stagna aquarum posuit, & terram inviam in rivos aquarum; quia Gentilitati, quæ prius per ariditatem mentis nullos bonorum operum fructus ferebat, fluenta sanctæ prædicationis dedit: & ipsa, ad quam prius pro asperitate suæ siccitatis, via prædicatoribus non patebat, doctrinæ postmodum rivos emanavit. Cui adhuc ex magno munere promittitur: *Dabo in solitudine cedrum & spinam*. Cedrum, quia magni odoris est, atque imputribilis naturæ, jure accipimus in promissione. De spina vero, cum peccanti homini dictum sit: *Terra tua spinas & tribulos germinabit tibi*; quid mirum si sanctæ Ecclesiæ illud promittitur, quod peccanti homini pro pœna multiplicatur? Sed cedri signantur nomine hi qui virtutes & signa exhibent in sua operatione, qui dicere cum Paulo valent: *Christi bonus odor sumus Deo*. Quorum corda ita [a] in æterno amore solidata sunt, ut eadem jam terreni amoris putredo nulla corrumpat. Per spinam vero signati sunt doctrinæ spiritalis viri, qui dum de peccatis ac virtutibus disserunt, & modo æterna supplicia minantur, modo cœlestis regni gaudia promittunt, corda audientium pungunt. Sicque mentem dolore compunctionis perforant, ut ab eorum oculis quasi quidam sanguis animæ, lacrymæ decurrant. Myrtus vero temperativæ virtutis est, ita ut dissoluta membra temperando restringat. Quid itaque per myrtum, nisi hi signati sunt, qui afflictionibus proximorum compati sciunt, eorumque tribulationem per compassionem temperant? juxta hoc quod scriptum est: [b] *Gratias autem Deo, qui consolatur nos in omni tribulatione nostra, ut possimus & ipsi consolari eos qui in omni pressura sunt*. Qui dum afflictis proximis verbum vel opem consolationis ferunt, eos proculdubio ad statum rectitudinis restringunt, ne immoderata tribulatione in desperationem solvantur. Quos autem per olivam, nisi misericordes accipimus? quia & Græce [c] ἔλεος misericordia vocatur, & quasi olivæ liquor, ante omnipotentis Dei oculos, misericordiæ fructus lucet. Cui adhuc in promissione subjungitur: *Ponam in deserto abietem, ulmum & buxum simul*. Qui per abietem, quæ valde crescendo ad aeris alta sustollitur, nisi hi designati sunt, qui intra sanctam Ecclesiam adhuc in terrenis corporibus positi, jam cœlestia contemplantur? Et quamvis nascendo de terra exierunt, contemplando tamen jam juxta æthera verticem mentis extollunt. Et quid per ulmum, nisi secularium mentes expressæ sunt? Quæ dum terrenis adhuc curis inserviunt, nullum virtutum spiritalium fructum ferunt. Sed etsi fructum proprium ulmus non habet, portare tamen vitem cum fructu solet: quia & seculares viri intra sanctam Ecclesiam, quamvis spiritalium virtutum dona non habeant, dum tamen sanctos viros donis spiritalibus plenos sua largitate sustentant, quid aliud quam vitem

Genes. 3. 18.

2. Cor. 2. 15.

2. Cor. 1. 4.

a Duo priores Gemet. Longip. & Val-cl. *interno*.

b Longip. *gratias ago Deo*.

c 2. Marc. *oleos*. Vitiose.

vitem cum botris portant? Buxus autem quos alios deſignat, quæ in altum non proficit, & quamvis fructum non habeat, viriditatem tamen habet, niſi eos qui intra ſanctam Eccleſiam adhuc ex ætatis infirmitate bona opera ferre non valent, ſed tamen parentum fidelium credulitatem ſequentes, fidem perpetuæ viriditatis tenent? Poſt quæ omnia apte ſubjungitur: *Ut videant & ſciant, & recogitent & intelligant pariter*. Ad hoc enim cedrus in Eccleſia ponitur, ut quiſquis a proximo odorem virtutum ſpiritalium trahit, [a] ipſe quoque in æternæ vitæ [b] dilectione non torpeat, [c] ſed ad bonorum cœleſtium deſideria igneſcat. Ad hoc ſpina ponitur, ut qui prædicationis ejus verbo compunctus fuerit, ipſe quoque exemplo illius diſcat corda ſequentium prædicationis verbo compungere. Ad hoc myrtus ponitur, ut qui in ardore tribulationis ab ore vel opere proximi compatientis, temperamentum conſolationis acceperit, ipſe etiam diſcat quemadmodum afflictis proximis ſuæ conſolationis temperamentum proferat. Ad hoc oliva ponitur, ut qui alienæ miſericordiæ opera cognoſcit, diſcat quemadmodum debeat indigenti proximo & ipſe miſereri. Ad hoc abies ponitur, ut quiſquis vim contemplationis ejus agnoverit, ipſe quoque ad contemplanda æterna præmia ſuccendatur. Ad hoc ulmus ponitur, ut quiſquis intuitus fuerit eum qui habere virtutum fructum ſpiritalium non valet, ſed tamen eos qui ſpiritalibus donis pleni ſunt, ſuſtentat, ipſe quoque ſanctorum vitæ quanta valet largitate inſerviat, & cœleſtium bonorum botros quos gignendo non valet, ſuſtentando ferat. Ad hoc buxus ponitur, ut qui habere multos adhuc [d] in infirmitate poſitos veræ fidei viriditatem conſiderat, etiam eſſe ipſe infidelis erubeſcat. Bene ergo deſcriptis prius arboribus dicitur: *Ut videant & ſciant, & recogitent & intelligant*. Ubi & apte ſubjungitur, *Pariter*: quia cum intra ſanctam Eccleſiam diverſi hominum mores, diverſi ſunt ordines, neceſſe eſt ut omnes ſimul diſcant, dum in ea ſpiritales viri diverſæ qualitatis, ætatis, & ordinis ad imitandum, ſimul videntur. Sed ecce nos dum monſtrare ulmum quærimus, per multa arbuſta longius evagati ſumus. Ad hoc itaque propter quod Prophetæ teſtimonium protulimus, revertamur. *Qui recipit prophetam in nomine prophetæ, mercedem prophetæ accipiet*: quia etſi fructum ulmus non habet, vitem tamen cum fructibus portans, hæc ipſa ſua efficit, [e] quæ bene ſuſtentat aliena.

Quid ſit regnum cœlorum vim pati.

14. Quia vero ad magna nos opera Johannes admonet, dicens: *Facite ergo fructus dignos pœnitentiæ*. (Matt. 3. 8.) Et rurſus: *Qui habet duas tunicas, det non habenti: & qui habet eſcas, ſimiliter faciat*: (Luc. 3. 11.) jam patenter datur intelligi quid eſt quod Veritas dicit: *A diebus Johannis Baptiſtæ uſque nunc regnum cœlorum vim patitur, & violenti rapiunt illud*. (Matth. 11. 12.) Quæ ſupernæ verba ſententiæ nobis ſunt magnopere perſcrutanda. (Pater. in Matth. c. 56.) Nam quærendum eſt, quomodo vim perpeti regnum cœlorum poſſit. Quis enim cœlo violentiam irrogat? Et rurſum quærendum eſt, ſi pati vim regnum cœlorum poteſt,

[a] Hic inter ſe pugnant codices tum manu exarati, tum editi. In Gemet. quos ſequuntur excuſi omnes, ſi Guſſanv. excipias, *ipſe quoque in terrenæ*. Ceteri tam Anglic. quam noſtri habent; *ipſe quoque internæ*, vel, *ab internæ*. 2. Marc. *internæ*.

[b] Belvac. & quatuor alii, *delectatione*.

[c] Ita Corb. Germ. cum pl. & poſterioribus MSS. quibus concinunt vet.

[d] C. Germ. *in infirma ætate poſitos*.

[e] Duo priores Gemet. *quæ bona ſuſtentat*.

test, [a] cur eamdem vim a diebus Johannis Baptiſtæ, & non etiam ante pertulerit? Sed cum Lex dicat: Si quis hæc vel illa fecerit, morte moriatur; cunctis legentibus liquet, quia peccatores quosque pœna ſuæ ſeveritatis perculit, non autem per pœnitentiam ad vitam reduxit. Cum vero Johannes Baptiſta, Redemtoris gratiam præcurrens, pœnitentiam prædicat, ut peccator qui ex culpa mortuus eſt, [b] per converſionem vivat, profecto a diebus Johannis Baptiſtæ regnum cœlorum vim patitur. Quid eſt autem regnum cœlorum, niſi locus juſtorum? Solis enim juſtis cœleſtis patriæ præmia debentur, ut humiles, caſti, mites, atque miſericordes ad gaudia ſuperna perveniant. Cum vero quis vel ſuperbia tumidus, vel carnis facinore pollutus, vel iracundia accenſus, vel crudelitate impius, poſt culpas ad pœnitentiam redit, & vitam æternam percipit, quaſi in locum peccator intrat alienum. A diebus ergo Johannis Baptiſtæ regnum cœlorum vim patitur, & violenti rapiunt illud: quia qui pœnitentiam peccatoribus indixit, quid aliud quam regno cœlorum fieri violentiam docuit?

Pœnitentiæ vis. 15. Recogitemus ergo, fratres cariſſimi, mala quæ fecimus, & noſmetipſos aſſiduis lamentis atteramus. Hereditatem juſtorum, quam non tenuimus per vitam, rapiamus per pœnitentiam. Vult a nobis omnipotens Deus talem violentiam perpeti. Nam regnum cœlorum rapi vult noſtris fletibus, quod noſtris meritis non debetur. Ab ſpei ergo certitudine nulla nos malorum noſtrorum qualitas, nulla quantitas frangat. Præſtat magnam veniæ fiduciam latro ille venerabilis, qui non inde venerabilis, unde latro: nam latro ex crudelitate, venerabilis ex confeſſione. Cogitate ergo, cogitate quam ſint incomprehenſibilia in omnipotenti Deo miſericordiæ viſcera. Latro iſte cruentis manibus abſtractus [c] a fauce itineris, ſuſpenſus eſt in patibulo crucis: ibi confeſſus, ibi ſanatus eſt, ibi audire meruit: *Hodie mecum eris in paradiſo*. Luc. 23.43. Quid eſt hoc? Quis tantam bonitatem Dei dicere, quis æſtimare ſufficiat? De ipſa pœna criminis pervenit ad præmia virtutis. Idcirco autem omnipotens Deus electos ſuos in quibuſdam lapſibus cadere permiſit, ut aliis in culpa jacentibus, ſi toto ad eum corde conſurgant, ſpem veniæ reddat, & eis per lamenta pœnitentiæ [d] viam pietatis aperiat. Exerceamus ergo noſmetipſos in lamentis, exſtinguamus fletibus & dignis pœnitentiæ fructibus culpas quas fecimus: [e] ad indulgentiam nobis tempora indulta non pereant: quia qui multos a ſuis iniquitatibus jam ſanatos aſpicimus, quid aliud quam ſupernæ miſericordiæ pignus [f] tenemus?

*a* 2. Marc. *& violenti rapiunt illud.*

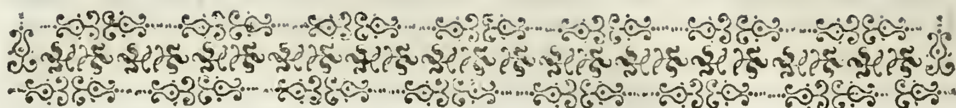
*b* Turon. *per converſationem.*

*c* C. Germ. & tertius Gemet. *a facie itineris.*

*d* Editi, *jam cœleſtem patriam aperiret.* Sequimur MSS. pene omnes. In duobus tamen Gemet. pro, *pietatis*, legitur, *veritatis*.

*e* Turon. cum Longip. Val-cl. tribus Gemet. & Bigot. ita habet, pro *veniam*, quod legitur in excuſis. Hæc autem deſunt in C. Germ. Belvac. & primo Carn. ubi ſolum legitur: *Extinguamus . . . . culpas. Tempora indulta non pereant.*

*f* Poſt, *tenemus*, in duobus prior. Gemet. ita concluditur hom. *ſit itaque Jeſu Chriſto Domino noſtro cum Patre & Spiritu ſancto honor & imp. per omnia ſecula ſeculorum. Amen.* In tertio Gem. *Adjuvet ipſe quem amamus J. C. D. noſter qui cum Patre & Spiritu ſancto vivit & regnat in ſecula ſeculorum. Amen.*



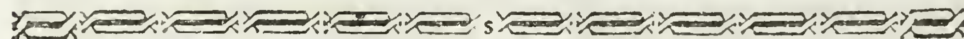
# HOMILIARUM IN EVANGELIA LIBER SECUNDUS.



Lectio Sancti Evangelii secundum Marcum.

*Marc. Cap. XVI. ℣. 1. —— 7.*

*IN illo tempore: Maria Magdelene, & Maria Jacobi, & Salo-*
a *me* [a] *emerunt aromata, ut venientes ungerent Jesum. Et valde mane una sabbatorum veniunt ad monumentum, orto jam sole. Et dicebant ad invicem: Quis revolvet nobis lapidem ab ostio monumen-*
b *ti?* [b] *Et respicientes, viderunt revolutum lapidem. Erat quippe magnus valde. Et introeuntes in monumentum, viderunt juvenem sedentem in dextris, coopertum stola candida, & obstupuerunt. Qui dixit illis: Nolite expavescere. Jesum quæritis Nazarenum crucifixum: surrexit, non est hic. Ecce locus ubi posuerunt eum. Sed ite, dicite discipulis ejus & Petro, quia præcedet vos in Galilæam. Ibi eum videbitis, sicut dixit vobis.*



## c [c] HOMILIA XXI.

### Habita ad populum in basilica Beatæ Mariæ Virginis die sancto Paschæ.

Ex homiliis aliæ ad populum dictæ, aliæ lectæ.

1. MUltis vobis lectionibus fratres carissimi, per dictatum loqui consuevi: sed quia lascessente stomacho, ea quæ dictavero, legere ipse non possum, quosdam vestrum minus libenter audientes intueor. Unde nunc a memetipso exigere contra morem volo, ut inter sacra Missarum solemnia, lectionem sancti Evangelii non dictando, sed colloquen-

*a* Belvac. & C. Germ. *abeuntes emerunt*.

*b* In eisdem cod. sequitur immediate: *erat quippe magna valde. Et respicientes* &c. Sicque tollitur hyperbaton Vulgatæ; immo & textus Greci. Iidem MSS. *pracedit*.

*c* Est in Later. decima quarta. In cod. Reg. Succ. decima-septima. In Corb. duodecima.

quendo edisseram. Sicque excipiatur ut loquimur: quia collocutionis vox corda torpentia plus quam sermo lectionis excitat, & quasi quadam manu solicitudinis ut evigilent pulsat. Et quidem ad hoc opus me sufficere posse non video: sed tamen vires quas imperitia denegat, caritas ministrat. Scio namque qui dixit: *Aperi os tuum, & ego adimplebo illud*. Bonum ergo opus nobis in voluntate sit: nam ex divino adjutorio erit in perfectione. Dat loquendi ausum ipsa etiam resurrectionis Dominicæ tanta solemnitas: quia & indignum valde est, ut eo die laudes debitas taceat lingua carnis, quo videlicet die caro resurrexit auctoris.

Psal. 80. 11.

Brevis Evangelicæ lectionis expositio.

2. Audistis, fratres carissimi, quod sanctæ mulieres quæ Dominum fuerant secutæ, cum aromatibus ad monumentum venerunt, & ei quem viventem dilexerant, etiam mortuo, studio humanitatis obsequuntur. Sed res gesta, aliquid in sancta Ecclesia signat gerendum. Sic quippe necesse est ut audiamus quæ facta sunt, quatenus cogitemus etiam quæ nobis sint ex eorum imitatione facienda. Et nos ergo in eum qui est mortuus credentes, si odore virtutum referti, cum opinione bonorum operum Dominum quærimus, ad monumentum profecto illius cum aromatibus venimus. Illæ autem mulieres Angelos vident, quæ cum aromatibus venerunt: quia videlicet illæ mentes supernos cives aspiciunt, quæ cum virtutum odoribus [a] ad Dominum per sancta desideria proficiscuntur. Notandum vero nobis est quidnam sit quod in dextris sedere Angelus cernitur. Quid namque per sinistram, nisi vita præsens; quid vero per dextram, nisi perpetua vita designatur? Unde in Canticis canticorum scriptum est: *Læva ejus sub capite meo, & dextera illius amplexabitur me*. Quia ergo Redemtor noster jam præsentis vitæ corruptionem transierat, recte Angelus qui nuntiare perennem ejus vitam venerat, in dextera sedebat. Qui stola candida coopertus apparuit; quia festivitatis nostræ gaudia nuntiavit. Candor etenim vestis, splendorem nostræ denuntiat solemnitatis. Nostræ dicamus, an suæ? Sed ut fateamur verius, & suæ dicamus & nostræ. Illa quippe Redemtoris nostri resurrectio & nostra festivitas fuit, quia nos ad immortalitatem reduxit; & Angelorum festivitas exstitit, quia nos revocando ad cœlestia, eorum numerum implevit. In sua ergo ac nostra festivitate Angelus in albis vestibus apparuit: quia dum nos per resurrectionem Dominicam ad superna reducimur, cœlestis patriæ damna reparantur.

Ad Christum cum aromatibus accedendum.

a

Cant. 2. 6.

Qui eum non amant, ad ejus gloriam quantum pavere debeant.

3. Sed quid advenientes feminas affatur, audiamus: *Nolite expavescere*. Ac si aperte dicat: Paveant illi qui non amant adventum supernorum civium: pertimescant qui carnalibus desideriis pressi, ad eorum se societatem pertingere posse desperant. Vos autem cur pertimescitis, quæ vestros concives videtis? unde & Matthæus Angelum apparuisse describens, ait: *Erat aspectus ejus sicut fulgur, & vestimenta ejus sicut nix*. In [b] fulgure etenim terror timoris est, in nive autem blandimentum candoris. Quia vero omnipotens Deus & terribilis peccatoribus, & blandus est justis: recte testis resurrectionis ejus Angelus & in fulgure vultus, & in candore habitus demonstratur; ut de ipsa sua specie & terreret reprobos, & mulceret pios. Unde recte quoque populum per deserta gradientem, columna ignis in nocte, & columna nubis præi-

Matth. 28. 3.

b

Pet r. in Exod. c. 22.

a C. Germ. & duo priores Gemet. *ad Deum*.

b C. Germ. Belvac. Longip. tertius Gemet. *in fulgore*.

præibat in die. In igne enim terror est, in nube autem visionis lene blandimentum: dies vero vita justi, & nox accipitur vita peccatoris. Unde & conversis peccatoribus Paulus dicit: *Fuistis aliquando tenebræ, nunc autem lux in Domino*. In die ergo per nubem columna monstrata est, & in nocte per ignem: quia omnipotens Deus & blandus justis, & terribilis apparebit injustis. Istos in judicio veniens per lenitatis mansuetudinem demulcet, illos vero per justitiæ districtionem terret.

Ephes. 5. 8.

Jesus quærendus, & hic crucifixus.

4. Sed jam quid Angelus subjungat, audiamus: *J sum quæritis Nazarenum*. Jesus Latino eloquio Salutaris, id est salvator interpretatur. At vero multi tunc Jesus dici poterant, non tamen substantialiter, sed nuncupative. Ideo & locus subjungitur, ut de quo Jesu dictum sit manifestetur: *Nazarenum*. Et causam protinus subdidit: *Crucifixum*. Atque addidit: *Surrexit, non est hic*. Non est hic, dicitur, [a] per præsentiam carnis, qui tamen nusquam [b] deerit per præsentiam majestatis. *Sed ite, dicite discipulis ejus & Petro, quia præcedet vos in Galilæam*. Quærendum nobis est cur nominatis discipulis, Petrus designatur ex nomine. Sed si hunc Angelus nominatim non exprimeret, qui magistrum negaverat, venire inter discipulos non auderet. Vocatur ergo ex nomine, ne desperaret ex negatione. Qua in re [c] considerandum nobis est, cur omnipotens Deus eum quem cunctæ Ecclesiæ præferre disposuerat, ancillæ vocem pertimescere, & seipsum negare permisit. Quod nimirum magnæ actum esse pietatis dispensatione cognoscimus: ut is qui futurus erat Pastor Ecclesiæ, in sua culpa disceret qualiter aliis misereri debuisset. Prius itaque eum ostendit sibi, & tunc præposuit ceteris, ut ex sua infirmitate cognosceret, quam misericorditer aliena infirma toleraret.

Petrus post lapsum a Christo ad spem veniæ erigitur.

Dist. 50. c. 43. Considerandum.

Cur labi permissus.

Galilæa quid significet.

5. Bene autem de Redemtore nostro dicitur: *Præcedet vos in Galilæam, ibi eum videbitis, sicut dixit vobis*. Galilæa namque Transmigratio facta interpretatur. Jam quippe Redemtor noster a passione ad resurrectionem, a morte ad vitam, a pœna ad gloriam, a corruptione ad incorruptionem transmigraverat. Et prius post resurrectionem in Galilæa a discipulis videtur: quia resurrectionis ejus gloriam post læti videbimus, si modo a vitiis ad virtutum celsitudinem transmigramus. Qui ergo in sepulcro nuntiatur, in transmigratione ostenditur: quia is qui in mortificatione carnis agnoscitur, in transmigratione mentis videtur. Hæc, fratres carissimi, pro tanta diei solemnitate, de lectionis Evangelicæ expositione transcurrimus: sed libet, ut de hac eadem solemnitate aliquid subtilius loquamur.

Futuræ resurrectionis pignora in Sanctis qui cum Christo resurrexerunt.

6. Duæ etenim vitæ erant, quarum unam novimus, alteram nesciebamus. Una quippe mortalis est, altera immortalis: una corruptionis, altera incorruptionis: [d] una mortis, altera resurrectionis. Sed venit Mediator Dei & hominum homo Christus Jesus, suscepit unam, & ostendit alteram. Unam pertulit moriendo, & ostendit alteram resurgendo. Si ergo nobis mortalem vitam scientibus resurrectionem promitteret carnis, & tamen hanc visibiliter non exhiberet, quis ejus promissionibus crederet? Factus itaque homo apparuit in carne, mori dignatus est ex voluntate, resurrexit ex potestate, &

*a* Hic restituimus multa quæ in plerisque ed. desunt; leguntur autem in C. Germ. duobus Carn. tertio Gemet. &c. necnon in edit. Antuerp. Corruptam autem ac mutilam esse aliam lectionem: *non est hic per præsentiam majestatis. Sed*, manifestum est.

*b* 1. Marc. *deerat*.

*c* Belvac. & C. Germ. *quærendum*.

*d* Duo priores Gemet. *una mortalis*.

& ostendit exemplo quod nobis promisit in præmio. Sed fortasse aliquis dicat: Jure ille surrexit, qui cum Deus esset, teneri a morte non potuit. Ad instruendam ergo ignorantiam nostram, ad roborandam infirmitatem nostram, suæ resurrectionis exemplum nobis sufficere noluit. Solus in illo tempore mortuus est, & tamen solus minime resurrexit. Nam scriptum est: *Multa corpora Sanctorum qui dormierant, surrexerunt.* Ablata ergo sunt omnia argumenta perfidiæ. Ne quis enim dicat: Sperare de se non debet [a] homo quod in carne sua exhibuit Deus homo: ecce cum Deo homines resurrexisse cognoscimus, & quos puros homines fuisse non dubitamus. Si ergo membra nostri Redemtoris sumus, præsumamus in nobis quod gestum constat in capite. Si multum nos abjicimus, sperare in nobis debemus nos membra ultima, quod de membris ejus superioribus audivimus.

Mat. 27. 52.

a

Majus fuit miraculum Christum e sepulcro surgere, quam a cruce descendere. Ibid. v. 42.

7. Ecce vero ad memoriam redit quod crucifixo Dei filio Judæi insultantes dicebant: *Si rex Israel est, descendat de cruce, & credimus ei.* Qui si de cruce tunc descenderet, nimirum insultantibus cedens, virtutem nobis patientiæ non demonstraret. Sed exspectavit paululum, toleravit opprobria, irrisiones sustinuit, servavit patientiam, distulit admirationem: & qui de cruce descendere noluit, de sepulcro surrexit. Plus igitur fuit de sepulcro surgere, quam de cruce descendere. Plus fuit mortem resurgendo destruere, quam vitam descendendo servare. Sed cum Judæi hunc ad insultationes suas de cruce descendere minime cernerent, cum morientem viderent, cum se vicisse crediderunt, nomen illius se quasi exstinxisse gavisi sunt. Sed ecce de morte nomen ejus per mundum crevit, [b] ex qua hoc infidelis turba exstinxisse se credidit; [c] & quem gaudebat occisum, dolet mortuum; quia hunc ad suam gloriam cognoscit pervenisse per pœnam. Quod bene in libro Judicum Samson illius facta significant: qui cum Gazam civitatem Philisthinorum fuisset ingressus, Philisthæi ingressum ejus protinus cognoscentes, civitatem repente obsidionibus circumdederunt, custodes [d] deputaverunt, & Samson fortissimum se jam comprehendisse gavisi sunt. Sed quid Samson fecit agnovimus. Media nocte portas civitatis abstulit, & montis verticem ascendit. Quem, fratres carissimi, hoc in facto, quem nisi Redemtorem nostrum Samson ille significat? Quid Gaza civitas, nisi infernum designat? Quid per Philisthæos, nisi Judæorum perfidia demonstratur? Qui cum mortuum Dominum viderent, ejusque corpus in sepulcro jam positum, custodes illico deputaverunt, & eum qui auctor vitæ claruerat, in inferni claustris retentum, quasi Samsonem in Gaza se deprehendisse læstati sunt. Samson vero media nocte non solum exiit, sed etiam portas tulit: quia videlicet Redemtor noster ante lucem resurgens, [e] non solum liber de inferno exiit, sed & ipsa etiam inferni claustra destruxit. Portas tulit, & montis verticem subiit: quia resurgendo claustra inferni abstulit, & ascendendo cœlorum regna penetravit. Hanc ergo resurrectionis ejus gloriam, fratres ca-

b c d Pater. in Jud. c. 4. e

*a* Belvac. *debet homo Deus.*
*b* Primus Carn. *ex qua hunc.* Val-cl. & Gemet. *ex qua hæc infidelis.*
*c* C. Germ. & Bigot. *& qua gaudebat.* 1. Marc. *& qua gaudebat occiso.*
*d* Secundus Carn. *deportaverunt.*
*e* His refellitur impietas Johan. Calvini, asserentis lib. 2. Instit. cap. 16. §. 10. Christum in inferno divinæ ultionis severitatem expertum esse. Recole quæ in admonitione jam sunt dicta. Certe docet hic non obscure noster Greg. Dominum, etsi ad inferos, secundum animam, descenderit, nullos tamen ibi dolores perpessum.

cariſſimi, quæ & prius demonſtra-
a batur ex ſigno, & poſt [a] patuit fa-
cto, tota mente diligamus, pro e-
jus amore moriamur. Ecce in re-
ſurrectione auctoris noſtri miniſtros
ejus Angelos concives noſtros agno-
vimus. Ad horum ergo civium il-
lam frequentem ſolemnitatem feſti-
nemus. His, cum necdum viſione
poſſumus, deſiderio & mente jun-
gamur. Tranſmigremus a vitiis ad
virtutes, ut in Galilæa Redemtorem
noſtrum videre mereamur. Adjuvet
omnipotens Deus ad vitam deſide-
rium noſtrum, qui pro nobis in
mortem dedit unicum filium ſuum,
[b] Dominum noſtrum Jeſum Chri- b
ſtum, qui cum eo vivit & regnat
Deus in unitate Spiritus ſancti, per
omnia ſecula ſeculorum. Amen.

*a* In recentioribus ed. *paruit*. 1. Marc. *patuit ex facto.*

*b* 1. Marc. *Per e. J. C. D. n. qui &c.*



Lectio

## Lectio Sancti Evangelii secundum Joannem.

*Joan. Cap. XX. ℣. 1. —— 9.*

*IN illo tempore: Una sabbati Maria Magdalene venit mane, cum adhuc tenebræ essent, ad monumentum, & vidit lapidem sublatum a monumento. Cucurrit ergo & venit ad Simonem Petrum,*
a *& ad alium discipulum* [a] *quem diligebat Jesus, & dixit eis: Tu-*
b *lerunt Dominum de monumento, &* [b] *nescimus ubi posuerunt eum. Exiit ergo Petrus & ille alius discipulus, & venerunt ad monumentum. Currebant autem duo simul: & ille alius discipulus præcucur-*
c *rit citius Petro, & venit* [c] *primus ad monumentum. Et cum se inclinasset, vidit linteamina posita: non tamen introivit. Venit ergo Simon Petrus sequens eum, & introivit in monumentum. Et vidit linteamina posita, & sudarium quod fuerat super caput ejus, non cum linteaminibus positum, sed separatim involutum in unum locum. Tunc ergo introivit &* [d] *ille discipulus qui venerat prior ad monu-*
d *mentum, & vidit, & credidit. Nondum enim* [e] *sciebant Scriptu-*
e *ras: quia oporteret eum a mortuis resurgere.*

f
# [f] HOMILIA XXII.

## Habita ad populum in basilica beati Johannis, quæ appellatur Constantiniana, Sabbato post Pascha.

*Paucis saltem prodesse studeat qui multis non potest.*

1. FRACTUS longa molestia stomachus, diu me caritati vestræ de lectionis Evangelicæ expositione loqui prohibuit. Vox namque ipsa a clamoris [g] virtute suc-
g cumbit: & quia a multis audiri non valeo; loqui, fateor, inter multos erubesco. Sed hanc in me verecundiam & ipse reprehendo. Quid enim? Numquid si multis prodesse nequeo, nec paucis curabo? Et si ex messe portare manipulos multos non possum, numquidnam debeo ad aream vacuus redire? Quamvis enim quantos debeo ferre non valeo, certe vel paucos, certe vel duos, certe vel unum feram. Habet namque ipsa infirmitatis intentio mercedis suæ certitudinem: quia supernus arbiter noster, etsi pondus considerat in retributione, tamen vires pensat in pondere.

2. Le-

*a* C. Germ. Belvac. Bigot. & tertius Gemet. *quem amabat*.
*b* Bigot. *nescio*.
*c* C. Germ. & Bigot. *venit prius*.
*d* Belvac. & C. Germ. *& ille alius discipulus qui venerat primus*.
*e* Bigot. & C. Germ. *sciebat*.
*f* In Later. est decima septima. Ubi legitur habita in Basil. S. Salvat. quæ appell. Const. In cod. Reg. Suec. est decima octava. In Corb. decima-sexta.
*g* 1. Marc. *magnitudine*.

Historia Evangelica multa mysteria involvit.

2. Lectio sancti Evangelii, quam modo, fratres, audistis, valde in superficie historica est aperta, sed ejus nobis sunt mysteria sub brevitate requirenda. *Maria Magdalene cum adhuc tenebræ essent, venit ad monumentum*. Juxta historiam notatur hora: juxta intellectum vero mysticum requirentis signatur intelligentia. Maria etenim auctorem omnium, quem carne viderat mortuum, quærebat in monumento; & quia hunc minime invenit, [a] furatum credidit. Adhuc ergo erant tenebræ cum venit ad monumentum. Cucurrit citius, discipulisque nuntiavit. Sed illi præ ceteris cucurrerunt, qui præ ceteris amaverunt, videlicet Petrus & Johannes. *Currebant autem duo simul, sed Johannes præcucurrit citius Petro, & venit prior ad monumentum*, sed ingredi non præsumsit. Venit vero posterior Petrus, *Et intravit*. Quid, fratres, quid cursus iste significat? Numquid hæc tam subtilis Evangelistæ descriptio a mysteriis vacare credenda est? Minime. Neque enim se Johannes & præisse & non intrasse diceret, si in ipsa sua trepidatione mysterium defuisse credidisset. Quid ergo per Johannem nisi Synagoga; quid per Petrum nisi Ecclesia designatur? Nec mirum esse videatur quod per juniorem Synagoga, per seniorem vero Ecclesia signari perhibetur: quia etsi ad Dei cultum prior est Synagoga quam Ecclesia Gentium, ad usum tamen seculi prior est multitudo Gentium, quam Synagoga, Paulo attestante, qui ait: *Quia non prius quod spiritale est, sed quod animale*. Per seniorem ergo Petrum significatur Ecclesia Gentium: per juniorem vero Johannem Synagoga Judæorum. Cucurrerunt ambo simul: quia ab ortus sui tempore usque ad occasum, pari & communi [b] via, etsi non pari & communi sensu, Gentilitas cum Synagoga cucurrit.

Per Johannem Synagoga, per Petrum Ecclesia designatur.

1. Cor. 15. 46.

Ad Christi monumentum venit prior Synagoga, sed non intravit.

3. Venit Synagoga prior ad monumentum, sed minime intravit: quia Legis quidem mandata percepit, prophetias de incarnatione ac passione Dominica audivit, sed credere in mortuum noluit. Vidit enim Johannes posita linteamina, non tamen introivit: quia videlicet Synagoga & Scripturæ sacræ sacramenta cognovit, & tamen ad fidem passionis Dominicæ credendo intrare distulit. Quem diu longeque prophetavit, præsentem vidit, [c] & renuit: hominem esse despexit, Deum carne mortalem factum credere noluit. Quid ergo est, nisi quia & citius cucurrit, & tamen ante monumentum vacua stetit: *Venit autem Simon Petrus sequens eum, & introivit in monumentum*: quia secuta posterior Ecclesia Gentium, Mediatorem Dei & hominum hominem Jesum Christum & cognovit carne mortuum, & viventem credidit Deum. *Vidit linteamina posita, & sudarium quod fuerat super caput ejus, non cum linteaminibus positum, sed separatim involutum in unum locum*. Quid esse, fratres, credimus, quod sudarium capitis Domini cum linteaminibus non invenitur in monumento, nisi quia Paulo attestante, caput Christi Deus, & divinitatis incomprehensibilia sacramenta ab infirmitatis nostræ cognitione disjuncta sunt, ejusque potentia creaturæ transcendit naturam? Et notandum quod non solum separatim, [d] sed etiam involutum inveniri dicitur in unum locum. Linteum quippe quod involvitur, ejus nec initium nec finis aspicitur. Recte

*a* Duo priores Gemet. *furto ablatum*.
*b* Bigot. *vita*.
*c* In excusis, *recipere renuit*.
*d* Quædam hic supplevimus omissa in recent. excusis.

cte ergo sudarium capitis involutum inventum est: quia celsitudo divinitatis nec cœpit esse, nec desinit: nec per initium nascitur, nec termino coangustatur.

Deus in unitate est, non in divisione mentium.

4. Bene autem additur: *In unum locum*; quia in scissura mentium Deus non est. Deus quippe in unitate est, & illi ejus habere gratiam merentur, qui se ab invicem per sectarum scandala non dividunt. Sed quia solet per sudarium, laborantium sudor detergi, potest etiam sudarii nomine exprimi labor Dei: qui in se quidem semper quietus atque incommutabilis permanet, sed tamen laborare se denuntiat, cum duras hominum pravitates portat. Unde & per Prophetam dicit: *Laboravi sustinens*. Deus autem apparuit in carne, laboravit ex nostra infirmitate. Quem laborem passionis ejus dum increduli viderunt, eum venerari noluerunt. Quem enim videbant carne mortalem, dedignati sunt credere immortalem esse divinitate. Unde etiam Jeremias ait: *Reddes eis vicem, Domine, juxta opera manum suarum: dabis eis scutum cordis laborem tuum*. Ne enim prædicationis spicula eorum corda penetrarent, dum passionis ejus laborem dedignati sunt, quasi eumdem laborem illius pro scuto tenuerunt, ut eo ad se transire ejus verba non permitterent, quo eum laborare usque ad mortem [a] viderunt. Quid autem nos nisi nostri capitis, id est Dei membra sumus? Per linteamina itaque corporis, laborum ligamenta signantur, quæ nunc electos omnes, id est ejus membra constringunt. Sudarium ergo quod super caput ejus fuerat, seorsum invenitur: quia ipsa Redemtoris nostri passio longe a nostra passione disjuncta est: quoniam ipse sine culpa pertulit, quod nos cum culpa toleramus. Ipse sponte morti succumbere voluit, ad quam nos venimus, inviti.

Jerem. 6. 11.

Thren. 3. 64. & 65.

Pater. in Jerem. c. 55.

a Christi membra ejus labores ac passionem experiri debent.

Ad Christi fidem Judæi aliquando colligendi.

5. Sequitur: *Tunc ergo introivit & ille discipulus qui venerat prior ad monumentum*. Postquam intravit Petrus, ingressus est & Johannes. Posterior intravit, qui prior venerat. [b] Notandum, fratres, est, quod in fine mundi ad Redemtoris fidem etiam Judæa colligetur, Paulo attestante qui ait: *Donec plenitudo Gentium* [c] *intraret, & sic omnis Israel salvus fieret*. Et *vidit & credidit*. Quid fratres, quid æstimandus est credidisse? Numquid quia Dominus resurrexerat, [d] quem quærebat? Non utique: quia adhuc [e] tenebræ erant ad monumentum, & subjuncta quoque verba contradicunt, cum dicitur: *Nondum enim* [f] *sciebant Scripturas, quia oporteret eum a mortuis resurgere*. Quid ergo vidit, & quid credidit? Vidit linteamina posita, & credidit quod mulier dixerat, de monumento Dominum fuisse sublatum. Qua in re divinæ dispensationis magnitudo pensanda est: quod discipulorum corda & accenduntur ut quærant, & differuntur ne inveniant: quatenus infirmitas animi ipso suo mœrore cruciata, & purgatior ad inveniendum fiat, & tanto validius teneat, cum invenerit, quanto tardius invenerit quod quærebat.

b

Rom. 11. v. 25. & 26.

c

d

e

f

Solemnitas paschalis quantum ceteris præstet.

6. Hæc sub brevitate, fratres carissimi, de Evangelica lectione transcurrimus: nunc restat, ut de ipsa tantæ solemnitatis nobilitate aliquid loquamur. Hanc enim recte nobilitatem solemnitatis dicam; quia so-

 le-

a In C. Germ. duobus prior. Gemet. ac Bigot. non legitur quidquid hic extat inter, *viderunt*, &, *sudarium ergo*.

b Belvac. primus Carn. & duo priores Gemet. *notum, fratres*.

c 1. Marc. *intreeat ... salvus fiat*.

d Corb. & Belvac. *quem quærebant*.

e Bigot. *tenebræ erant cum venit ad monumentum*.

f Corb. & Longip. *sciebat*.

lemnitates ceteras antecedit. Sicut enim in sacro eloquio, Sancta sanctorum, vel Cantica canticorum, pro sui magnitudine dicuntur: ita hæc festivitas recte dici potest solemnitas solemnitatum. Ex hac quippe solemnitate exemplum nobis resurrectionis datum est, spes cœlestis patriæ aperta, & facta superni regni jam præsumtibilis gloria. Per hanc electi, qui quamvis in tranquillitatis sinu, tamen apud inferni claustra tenebantur, ad paradisi amœna reducti sunt. Quod ante passionem dixit, in resurrectione sua
Johan. 12. 32. Dominus implevit: *Si exaltatus fuero*, inquit, *a terra, omnia traham ad me*. Omnia etenim traxit,
a [a] qui de electis suis apud inferos nullum reliquit. Omnia abstulit,
Pater. in Osee c. ult. utique electa. Neque etenim infideles quosque, & pro suis criminibus æternis suppliciis deditos, ad veniam Dominus resurgendo reparavit; sed illos ex inferni claustris rapuit, quos suos in fide & actibus recognovit. Unde recte etiam
Osee 13. 14. per Osee dicit: *Ero mors tua, o mors: ero morsus tuus inferne*. Id namque quod occidimus, agimus ut penitus non sit. Ex eo etenim quod mordemus, partem abstrahimus, partemque relinquimus. Quia ergo in electis suis funditus occidit mortem, mors mortis exstitit. Quia vero ex inferno partem abstulit, & partem reliquit, non occidit funditus, sed momordit infernum. Ait ergo: *Ero mors tua, o mors*. Ac si aperte dicat: Quia in electis meis te funditus perimo, ero mors tua: ero morsus tuus inferne, quia sublatis eis, te ex parte transfigo. Quæ est ergo ista solemnitas, quæ inferni claustra destruxit & januas nobis regni cœlestis aperuit? Inquiratur subtilius nomen ejus. Requiratur egregius prædicator.

7. Videamus quid de ejus æstimatione denuntiet. Ait enim: *Etenim pascha nostrum immolatus est Christus*. Si ergo pascha Christus, pensandum nobis est quid de pascha Lex loquitur: ut indagemus subtilius an de Christo dicta videantur. Moyses quippe ait: *Sument de sanguine agni, ac ponent super utrumque postem, & in superliminaribus domorum in quibus comedent illum: & edent carnes nocte illa assas igni, & azymos panes cum lactucis agrestibus. Non comedetis ex eo crudum quid, nec coctum aqua, sed assum tantum igni. Caput cum pedibus ejus & intestinis vorabitis, nec remanebit ex eo quidquam usque mane. Si quid residuum fuerit, igne comburetis*. Ubi & additur: *Sic autem* [b] *comedetis illum. Renes vestros accingetis, & calceamenta habebitis in pedibus vestris, tenentes baculos in manibus, & comedetis festinantes*. Quæ videlicet cuncta magnam nobis ædificationem pariunt, si fuerint mystica interpretatione discussa. Quis namque sit sanguis agni, non jam audiendo, sed bibendo didicistis. Qui sanguis super utrumque postem ponitur, quando non solum ore corporis, sed etiam [c] ore cordis hauritur. In utroque etenim poste sanguis agni est positus, quando sacramentum passionis illius cum ore ad Redemtionem sumitur, ad imitationem quoque intenta mente cogitatur. Nam qui sic Redemtoris sui sanguinem accipit, ut imitari passionem illius necdum velit, in uno poste sanguinem posuit, qui etiam insuper liminaribus domorum ponendus est. Quid enim spiritaliter domos, nisi mentes nostras accipimus, in quibus per cogitationem inhabitamus? Cujus domus superliminare est ipsa intentio, quæ præeminet actioni. Qui ergo in-

Quid de illa nos doceat Paulus. 1. Cor. 5. 7.
Quid Moyses. Exod. 12. v. 7. &c. Pater. in Exod. c. 39.
Ibid. v. 11. b
De consecr. dist. 2. cap. 73.
Quid sit sanguis.
c

a Belvac. *quia de*.
b C. Germ. Bigot. *comedetis illud*.
c Primus Carnot. & Bigot. *amore cordis*.

intentionem cogitationis suæ ad imitationem Dominicæ passionis dirigit, in superliminari domus, agni sanguinem ponit. Vel certe domus nostræ, ipsa sunt corpora, in quibus quousque vivimus, habitamus. Et in superliminari domus agni sanguinem ponimus; quia crucem passionis illius in fronte portamus. De quo adhuc agno subditur: *Et edent carnes nocte illa assas igni.* In nocte quippe agnum comedimus; quia in sacramento modo Dominicum corpus accipimus, quando adhuc adinvicem nostras conscientias non videmus. Quæ tamen [a] carnes igni assandæ sunt: quia nimirum dissolvit ignis carnes, quas aqua coxerit: quas vero ignis sine aqua excoquit, roborat: Carnes itaque agni nostri ignis excoxit; quia cum ipsa vis passionis illius ad resurrectionem valentiorem reddidit, atque ad incorruptionem roboravit. Qui enim ex morte convaluit, videlicet carnes illius ab igne duruerunt. Unde etiam per Psalmistam dicit: *Exaruit velut testa virtus mea.* Quid namque est testa ante ignem, nisi molle lutum? Sed ei ex igne agitur ut solidetur. Virtus ergo humanitatis ejus velut testa exaruit; quia ab igne passionis ad virtutem incorruptionis crevit.

Christi corpus accipimus in sacramento.

Psal. 21. 16.

Communionem paschalem bona opera comitentur.

8. Sed sola Redemtoris nostri percepta sacramenta ad veram solemnitatem mentis non sufficiunt, nisi eis quoque & bona opera jungantur. Quid enim prodest corpus & sanguinem illius ore percipere, & ei perversis moribus contraire? Unde bene adhuc ad comedendum subditur? *Et azymos panes cum lactucis agrestibus.* Panes quippe sine fermento comedit, qui recta opera sine corruptione vanæ gloriæ exercet, qui mandata misericordiæ sine admixtione peccati exhibet: ne perverse diripiat, quod quasi recte dispensat. Hoc quoque peccati fermentum bonæ suæ actioni miscuerant, quibus Prophetæ voce per increpationem Dominus dicebat: *Venite ad Bethel, & impie agite.* Atque post pauca: *Et sacrificate de fermentato laudem.* De fermentato namque laudem immolat, qui Deo sacrificium de rapina parat. Lactucæ vero agrestes valde amaræ sunt. Carnes ergo agni cum lactucis agrestibus sunt edendæ, ut cum corpus Redemtoris accipimus, nos pro peccatis nostris in fletibus affligamus, quatenus ipsa amaritudo pœnitentiæ abstergat a mentis stomacho perversæ humorem vitæ. Ubi & subditur: *Non comedetis ex eo crudum quid, nec coctum aqua.* Ecce jam nos ipsa verba historiæ ab intellectu historico repellunt. Numquid, fratres carissimi, Israeliticus ille populus in Ægypto constitutus, comedere agnum crudum consueverat, ut ei Lex dicat: *Non comedetis ex eo crudum quid?* Ubi & additur: *Nec coctum aqua.* Sed quid aqua, nisi humanam scientiam designat, juxta hoc quod per Salomonem sub hæreticorum voce dicitur: *Aquæ furtivæ dulciores sunt.* Quid crudæ agni carnes, nisi inconsideratam ac sine reverentia cogitationis relictam illius humanitatem significant? Omne enim quod subtiliter cogitamus, quasi mente coquimus. Sed agni caro nec cruda edenda est, nec aqua cocta: quia Redemtor noster nec purus homo æstimandus est, neque per humanam sapientiam, qualiter incarnari Deus potuit, cogitandus. Omnis enim qui Redemtorem nostrum purum hominem credit, quid iste aliud quam agni carnes crudas comedit, quas videlicet coquere per divinitatis ejus intelligentiam noluit? Omnis vero qui incarnationis ejus mysteria juxta humanam sapientiam discutere conatur, carnes agni aqua vult coquere,

Eleemosyna.

Amos 4. 4.

Ibid. v. 5.

Compunctio.

Prov. 9. 17.

Summa erga Christum Deum reverentia.

a C. Germ. tres Gemet. Belvac. Longip. carnes agni assandæ.

re, id est dispensationis ejus mysterium per dissolutam vult scientiam penetrare. Qui ergo Paschalis gaudii solemnitatem celebrare desiderat, agnum nec aqua coquat, nec crudum comedat: ut neque per humanam sapientiam, profunditatem illius incarnationis penetrare appetat, neque in eum tamquam in hominem purum credat: sed assas igni carnes comedat, [a] ut dispensari omnia per sancti Spiritus potentiam sciat. De quo adhuc recte subjungitur: *Caput cum pedibus & intestinis vorabitis:* [b] quia Redemtor noster est *α* & *ω*, Deus videlicet ante secula, & homo in fine seculorum. [c] Et sicut jam prædiximus, fratres, Paulo attestante didicimus, quod *caput Christi Deus est*. Caput ergo agni vorare, est divinitatem illius fide percipere. Pedes vero agni vorare, est vestigia humanitatis ejus amando & imitando perquirere. Quid vero sunt intestina, nisi verborum illius occulta & mystica mandata? Quæ tunc voramus, cum verba vitæ cum aviditate sumimus. In quo devorationis verbo quid aliud quam pigritiæ nostræ torpor reprehenditur? Qui ejus verba ac mysteria & per nosmetipsos non requirimus, & dicta ab aliis audimus inviti. *Non remanebit ex eo quidquam usque mane:* quia ejus dicta magna sunt solicitudine discutienda, quatenus priusquam dies resurrectionis appareat, in hac præsentis [d] vitæ nocte omnia illius mandata intelligendo & operando penetrentur. Sed quia valde difficile est, ut omne sacrum eloquium possit intelligi, & omne ejus mysterium penetrari, recte subjungitur: *Si quid autem remanserit, igne comburetis.* Quod ex agno remanet, igne comburimus, quando hoc quod de mysterio incarnationis ejus intelligere & penetrare non possumus, potestati sancti Spiritus humiliter reservamus: ut non superbe quis audeat vel contemnere, vel denuntiare quod non intelligit: sed hoc igni tradit, cum sancto Spiritui reservat.

1. Cor. 11. 3.

Curiositas in rimandis fidei mysteriis devitanda.

A qualibus Pascha edi debeat.

9. Quia igitur qualiter edendum sit pascha cognovimus, nunc [c] a qualibus edi debeat, agnoscamus. Sequitur: *Sic autem comedetis illum. Renes vestros accingetis.* Quid in renibus, nisi delectatio carnis accipitur? Unde & Psalmista postulat, dicens: *Ure renes meos.* Si enim voluptatem libidinis in renibus esse nesciret, eos uri minime petisset. Unde quia potestas diaboli in humano genere maxime per luxuriam prævaluit, de illo voce dominica dicitur: *Potestas ejus in lumbis ejus.* Qui ergo pascha comedit, habere renes accinctos debet: ut qui solemnitatem resurrectionis atque incorruptionis agit, [f] corruptioni jam per vitia nulli subjaceat, voluptates edomet, [g] carnem a luxuria restringat. Neque enim cognovit quæ sit solemnitas incorruptionis, qui adhuc per incontinentiam corruptioni subjacet. Hæc quibusdam dura sunt; sed angusta porta est, quæ ducit ad vitam. Et habemus jam multa exempla continentium. Unde & bene adhuc subditur: *Calceamenta habebitis in pedibus.* Quid sunt enim pedes nostri, nisi opera? Quid vero calceamenta, nisi pelles mortuorum animalium? Calceamenta autem pedes

Psal. 25. 2.

Job 40. 11.

*a* Belvac. *dispensare*.

*b* Hæc verba: *quia Red. . . . . . in fine seculorum*, absunt a Bigot. & a tertio Gemet.

*c* Hæc etiam usque ad, *caput ergo*, non leguntur in C. Germ. Belvac. & duobus prioribus Gemet.

*d* Belvac. *vita vocatione*.

*e* Tres Gemet. *a quibus*.

*f* In excusis, *corruptioni . . . nulla subjaceat*, quod emendavimus, præsertim ope MSS. C. Germ. trium Gemet. duorum Carn. Bigot. Corb. &c.

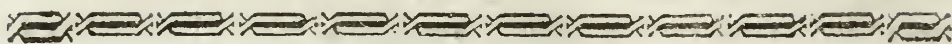
*g* Longip. & Val-cl. *carnis luxuriam restringat*.

des muniunt. Quæ vero sunt mortua animalia, ex quorum pellibus nostri muniuntur pedes, nisi antiqui patres, qui nos ad æternam patriam præcesserunt? Quorum dum exempla conspicimus, nostri operis pedes munimus. Calceamenta ergo in pedibus habere, est mortuorum vitam conspicere, & nostra vestigia a peccati vulnere custodire. *Tenentes baculos in manibus*. Quid Lex per baculum, nisi [a] pastoralem custodiam designat? Et notandum, quod prius præcipimur renes accingere, postmodum baculos tenere: quia illi debent curam pastoralem suscipere, qui jam in suo corpore sciunt fluxa luxuriæ edomare: ut cum aliis fortia prædicant, ipsi desideriis mollibus enerviter non succumbant. Bene autem subditur: *Et comedetis festinantes*. Notate, carissimi fratres, notate quod dicitur, *festinantes*. Mandata Dei, mysteria Redemtoris, cœlestis patriæ gaudia, cum festinatione cognoscite, & præcepta vitæ cum festinatione implere curate. Quia enim adhuc hodie licet bene agere, scimus: utrum cras liceat, ignoramus. Festinantes ergo pascha comedite, id est ad solemnitatem patriæ cœlestis anhelate. Nemo in hujus vitæ itinere torpeat, ne in patria locum perdat. Nemo moras [b] ad appetenda studia innectat, sed cœpta perficiat, ne minime liceat implere [c] quod incoat. Si ad amorem Dei pigri non sumus, adjuvat ipse quem amamus, Jesus Christus Dominus noster: [d] qui vivit & regnat cum Patre in unitate Spiritus sancti Deus, per omnia secula seculorum. Amen.

a Duo priores Gemet. *pastoralem curam*.
b Duo priores Gemet. *ad appetenda bona studia*.
c C. Germ. duo priores Gemet. ac Bigot. *quod male incoat*.
d Duo priores Gemet. *cui cum Patre & Spiritu sancto honor & imp. per omnia* &c.



Lectio



## Lectio sancti Evangelii secundum Lucam.

*Luc. Cap.* XXIV. ℣. 13. —— 35.

a *IN illo tempore: Duo ex discipulis Jesu ibant* [a] *ipsa die in castel-*
*lum, quod erat in spatio stadiorum sexaginta ab Jerusalem, no-*
*mine Emmaus, & ipsi loquebantur adinvicem de his omnibus quæ*
*acciderant. Et factum est, dum fabularentur, & secum quærerent,*
*& ipse Jesus appropinquans, ibat cum illis. Oculi autem illorum te-*
*nebantur, ne eum agnoscerent. Et ait ad illos: Qui sunt hi sermo-*
*nes, quos confertis adinvicem ambulantes, & estis tristes? Et re-*
*spondens unus, cui nomen Cleophas, dixit ei: Tu solus peregrinus*
*es in Jerusalem, & non cognovisti quæ facta sunt in illa his die-*
*bus? Quibus ille dixit: Quæ? & dixerunt: de Jesu Nazareno, qui*
*fuit vir Propheta, potens in opere & sermone coram Deo & omni*
*populo. Et quomodo tradiderunt eum summi sacerdotes & principes*
*nostri in damnationem mortis, & crucifixerunt eum. Nos autem spe-*
*rabamus, quia ipse esset redemturus Israel. Et nunc super hæc o-*
b *mnia, tertia dies est hodie* [b] *quod hæc facta sunt. Sed & mulieres*
*quædam ex nostris terruerunt nos, quæ ante lucem fuerunt ad mo-*
*numentum: & non invento corpore ejus, venerunt dicentes se etiam*
*visionem Angelorum vidisse, qui dicunt eum vivere. Et abierunt*
*quidam ex nostris ad monumentum, & ita invenerunt sicut mulie-*
c *res dixerunt, ipsum vero* [c] *non invenerunt. Et ipse dixit ad illos:*
*O stulti & tardi corde ad credendum in omnibus quæ locuti sunt*
d *Prophetæ!* [d] *Nonne hæc oportuit pati Christum, & intrare in gloriam*
*suam? Et incipiens a Moyse, & omnibus Prophetis, interpretabatur*
*illis in omnibus scripturis, quæ de ipso erant. Et appropinquaverunt*
*castello, quo ibant. Et ipse finxit se longius ire. Et coegerunt illum,*
*dicentes: Mane nobiscum, quoniam advesperascit, & inclinata est*
*jam dies. Et intravit cum illis. Et factum est dum recumberet cum*
*illis, accepit panem, & benedixit ac fregit, & porrigebat illis. Et*
*aperti sunt oculi eorum, & cognoverunt eum: & ipse evanuit ab*
*oculis eorum. Et dixerunt adinvicem: Nonne cor nostrum ardens erat*
*in nobis dum loqueretur in via, & aperiret nobis scripturas? Et*
*surgentes eadem hora regressi sunt in Jerusalem: & invenerunt con-*
*gregatos undecim, & eos qui cum ipsis erant, dicentes: quia sur-*
*rexit Dominus vere, & apparuit Simoni. Et ipsi narrabant quæ ge-*
*sta erant in via: & quomodo cognoverunt eum in fractione panis.*

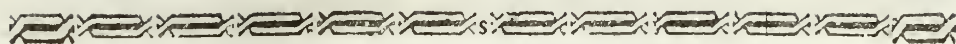
*a* Abest a C. Germ. & tribus Gemet. *ipsa die*. Et a 1. Marc.

*b* Belvac. & C. Germ. *quo hæc facta sunt*.

*c* Iidem, *non viderunt*.

*d* Belvac. *nonne sic oportuit*.

HO-



a

# [a] HOMILIA XXII.

b

## Habita ad populum in basilica beati Petri Apostoli, [b] in crastino Paschæ.

Christus duobus discipulis pro peregrino visus, nihil finxit.

1. IN quotidiana vobis solemnitate laborantibus pauca loquenda sunt: & fortasse hæc utilius proderunt; quia sæpe & alimenta quæ minus sufficiunt, avidius sumuntur. Lectionis ergo Evangelicæ summatim sensum statui non per singula verba discutere, ne dilectionem vestram valeat sermo prolixior expositionis onerare. Ecce audistis, fratres carissimi, quia duobus discipulis ambulantibus in via, non quidem credentibus, sed tamen de se loquentibus Dominus apparuit, sed eis speciem quam recognoscerent, non ostendit. Hoc ergo egit foris Dominus in oculis corporis, quod apud ipsos agebatur intus in oculis cordis. Ipsi namque apud semetipsos intus & amabant & dubitabant: eis autem Dominus foris & præsens aderat, & quis esset, non ostendebat. De se ergo loquentibus præsentiam exhibuit, sed de se dubitantibus cognitionis suæ speciem abscondit. Verba quidem contulit, duritiam intellectus increpavit: sacræ Scripturæ mysteria, quæ de seipso erant, aperuit: & tamen quia adhuc in eorum cordibus peregrinus erat a fide, se ire longius finxit. Fingere namque componere dicimus: unde & compositores luti, figulos vocamus. Nihil ergo simplex veritas per duplicitatem fecit: sed talem se eis exhibuit in corpore, qualis apud illos erat in mente. Probandi autem erant, si hi qui eum etsi necdum ut Deum diligerent, saltem ut peregrinum amare potuissent. Sed quia esse extranei a caritate non poterant hi, cum quibus Veritas gradiebatur, eum ad hospitium quasi peregrinum vocant. Cur autem dicimus, vocant, cum illic scriptum sit: *Et coegerunt eum?* Ex quo nimirum exemplo colligitur, quia peregrini ad hospitium non solum invitandi sunt, sed etiam trahendi. Mensam ponunt, cibos offerunt, & Deum quem in Scripturæ sacræ expositione non cognoverant, in panis fractione cognoscunt.

Non audiendo præcepta, sed exsequendo illuminamur. Rom. 12. 13.

2. Audiendo ergo præcepta Dei illuminati non sunt, faciendo illuminati sunt: quia scriptum est: *Non auditores legis justi sunt apud Deum, sed factores legis justificabuntur.* Quisquis ergo vult audita intelligere, festinet ea quæ [c] jam intelligere potuit, opere implere. Ecce c
Dominus non est cognitus dum loqueretur, & dignatus est cognosci dum pascitur. Hospitalitatem ergo, fratres carissimi, diligite, caritatis opera amate. Hinc enim per Paulum dicitur. *Caritas fraternitatis maneat in vobis, & hospitaltatem nolite oblivisci. Per hanc enim placuerunt quidam, Angelis hospitio receptis.* Hinc Petrus ait: *Hospitales invicem* [d] *sine murmuratione.* Hinc ipsa Veritas dicit: *Hospes fui, & su-* d

Hebr. 13. 1. Hospitalitas commendatur. 1. Pet. 4. 9. Mat. 25. 35.

*a* Est decima-quinta in Later. decima-nona in cod. Reg. Suec. & decima tertia in Corb.

*b* Hæc non habent Belvac. Corb. Germ. tres Gemet. Lateran. & cod. Reg. Suec.

*c* Excusi, *audire*.

*d* C. Germ. & tres Gemet. *sine murmurationibus*.

*suscepistis me*. Opinata res est valde, & seniorum nostrorum nobis relatione tradita: Quidam paterfamilias cum tota domo sua magno hospitalitatis studio serviebat: cumque quotidie ad mensam suam peregrinos susciperet, quodam die peregrinus quidam inter alios venit, ad mensam ductus est. Dumque paterfamilias ex humilitatis consuetudine aquam vellet in ejus manibus fundere, conversus urceum accepit: sed repente eum, in cujus manibus aquam fundere voluerat, non invenit. Cumque hoc factum secum ipse miraretur, eadem nocte ei Dominus per visionem dixit: Ceteris diebus me in membris meis, hesterno autem die me in memetipso suscepisti. Ecce in judicium veniens, dicet: *Quod uni ex minimis meis fecistis, mihi fecistis*. Ecce ante judicium cum per membra sua suscipitur, susceptores suos etiam per semetipsum requirit; & tamen nos ad hospitalitatis gratiam pigri sumus. Pensate, fratres, quanta hospitalitatis virtus sit. Ad mensas vestras Christum suscipite, ut vos ab eo suscipi [a] ad convivia æterna valeatis. Præbete modo peregrino Christo hospitium, [b] ut vos in judicio non quasi peregrinos nesciat: sed ut proprios recipiat ad regnum, [c] ipso adjuvante qui vivit & regnat Deus in secula seculorum. Amen.

Peregrini habitu Christus hospicio exceptus.

Mat. 25. 40.

a b c

*a* Belvac. *in convivio æterno*.
*b* Bigot. Longip. Val-cl. *ut proprios servulos*.
*c* Absunt de more a 1. Marc.



Lectio

## Lectio sancti Evangelii secundum Joannem.

*Johan. Cap.* XXI. ℣. 1. —— 14.

*IN illo tempore: Manifestavit se iterum Jesus discipulis suis ad
mare Tiberiadis. Manifestavit autem sic. Erant simul Simon
Petrus, & Thomas qui dicitur Didymus, & Nathanael, qui erat
a Cana Galilææ, & filii Zebedæi, & alii ex discipulis ejus duo.
Dicit eis Simon Petrus: Vado piscari. Dicunt ei: Venimus & nos
tecum. Et exierunt, & ascenderunt in navim: & illa nocte nihil*
a [a] *prendiderunt. Mane autem facto, stetit Jesus in littore: non tamen
cognoverunt discipuli quia Jesus est. Dicit ergo eis Jesus: Pueri,
numquid pulmentarium habetis? Responderunt ei: Non. Et dixit
eis: Mittite in dexteram navigii rete, & invenietis. Miserunt
ergo, & jam non valebant illud trahere præ multitudine piscium.
Dicit ergo discipulus ille, quem diligebat Jesus, Petro: Dominus
est. Simon ergo Petrus cum audisset quia Dominus est, tunica succinxit
se, (erat enim nudus) & misit se in mare. Alii autem
discipuli navigio venerunt, (non enim longe erant a terra, sed
quasi cubitis ducentis) trahentes rete piscium. Ut ergo descenderunt
in terram, viderunt prunas positas, & piscem superpositum,
& panem. Dicit eis Jesus: Afferte de piscibus quos prendidistis
nunc. Ascendit Simon Petrus, & traxit rete in terram, plenum
magnis piscibus centum quinquaginta tribus. Et cum tanti essent,
non est scissum rete. Dicit eis Jesus: Venite, prandete. Et nemo*
b *audebat discumbentium interrogare eum: Tu quis es? scientes* [b]
*quia Dominus est. Et venit Jesus, & accepit panem, & dedit eis,
& piscem similiter. Hoc jam tertio manifestatus est Jesus discipulis
suis, cum resurrexisset a mortuis.*

*a* Belvac. & C. Germ. *nihil ceperunt*. Et paulo infra, ubi legitur, *quos prendidistis*, laudati codices habent, *quos nunc cepistis*.

*b* Iidem mss. *quia Dominus esset*.



a

# [a] HOMILIA XXIV.

b

## Habita ad populum in basilica beati Laurentii martyris, [b] foris muros Urbis, Feria quarta Paschæ.

*Artes quæ vix absque peccato exerceri possunt, relinquendæ.*

1. Lectio sancti Evangelii, quæ modo in auribus vestris lecta est, fratres mei, quæstione animum pulsat, sed pulsatione sua vim discretionis indicat. Quæri etenim potest, cur Petrus, qui piscator ante conversionem fuit, post conversionem ad piscationem rediit; & cum Veritas dicat, *Nemo mittens manum suam ad aratrum, & aspiciens retro, aptus est regno Dei*; (*Luc. 9. 62.*) cur repetiit quod dereliquit? Sed si virtus discretionis inspicitur, citius videtur, quia nimirum negotium quod ante conversionem sine peccato exstitit, hoc etiam post conversionem repetere culpa non fuit. Nam piscatorem Petrum, Matthæum vero telonearium scimus: & post conversionem suam ad piscationem Petrus rediit, Matthæus vero ad telonei negotium non resedit: (*De pœn. dist. 5. c. 7.* Negotium.) quia aliud est victum per piscationem quærere, aliud autem telonei lucris pecunias augere. Sunt enim pleraque negotia, quæ sine peccatis exhiberi aut vix aut nullatenus possunt. Quæ ergo ad peccatum implicant, ad hæc necesse est ut post conversionem animus non recurrat.

*Status post resurrectionem.*

2. Quæri etiam potest, cur discipulis in mari laborantibus, post resurrectionem suam Dominus in littore stetit, qui ante resurrectionem suam coram discipulis in fluctibus maris ambulavit. Cujus rei ratio festine cognoscitur, si ipsa quæ tunc inerat, causa pensetur. Quid enim mare, nisi præsens seculum signat, quod se [c] causarum tumultibus & undis vitæ corruptibilis illidit? c Quid per soliditatem littoris, nisi illa perpetuitas quietis æternæ figuratur? Quia ergo discipuli adhuc fluctibus mortalis vitæ inerant, in mari laborabant. Quia autem Redemtor noster jam corruptionem carnis excesserat, post resurrectionem suam in littore stabat. Ac si ipsum resurrectionis suæ mysterium rebus discipulis loqueretur, dicens: Jam vobis in mari non appareo, quia vobiscum in perturbationis fluctibus non sum. Hinc est quod alio in loco post resurrectionem suam eisdem discipulis dicit: *Hæc sunt verba, quæ locutus sum ad vos cum adhuc essem vobiscum.* (*Luc. 24. 44.*) Neque enim cum ipsis non erat, quibus præsens corporaliter apparebat: sed tamen jam se esse cum ipsis denegat, a quorum mortali corpore, carnis immortalitate distabat. Quod illic cum ipsis positus, fatetur non se esse cum ipsis, hoc quoque hic situ corporis indicat, cum adhuc eis navigantibus, esse se jam in littore demonstrat.

*Ab electorum Ecclesia, quanrum præsens discrepet.*

3. Facta est autem discipulis piscationis magna difficultas, ut magistro veniente fieret admirationis magna sublimitas. Qui protinus dixit: *Mittite in dexteram navigii rete, & invenietis.* Bis in sancto Evangelio legitur, quia Dominus jussit

*a* In cod. Reg. Suec. est vigesima-prima. In Corb. decima-quarta.

*b* Hæc leguntur tantum in recent. mss. quales sunt duo posteriores Gemet.

*c* In ed. *casuum*; quod in nostris mss. non legitur. S. Gregorius solet negotiorum tumultum, causarum nomine significare.

jussit ut ad piscandum retia mitterentur, ante passionem videlicet, & post resurrectionem. Sed priusquam Redemtor noster pateretur & resurgeret, mitti quidem rete ad piscandum jubet, sed utrum in dexteram, an in sinistram mitti debuisset, non jubet: post resurrectionem vero discipulis apparens, mitti rete in dexteram jubet. In illa piscatione tanti capti sunt, ut retia rumperentur: in ista autem & multi capti sunt, & retia rupta non sunt. Quis vero nesciat bonos dextera, & malos sinistra figurari? Illa ergo piscatio in qua specialiter in quam partem mitti rete debeat non jubetur, præsentem Ecclesiam designat, quæ bonos simul ac malos colligit; nec eligit quos trahat, quia & quos eligere possit ignorat. Hæc autem piscatio post Domini resurrectionem facta, in solam dexteram missa est: quia ad videndam claritatis ejus gloriam, sola electorum Ecclesia pertingit, quæ de sinistro opere nihil habebit. In illa piscatione præ multitudine piscium rete rumpitur: quia nunc ad confessionem fidei etiam cum electis reprobi tanti intrant, qui ipsam quoque Ecclesiam hæresibus scindant. In ista vero piscatione & multi pisces & magni capiuntur, & rete non rumpitur: quia sancta electorum Ecclesia in continua auctoris sui pace requiescens, nullis jam dissensionibus dilaniatur.

Petro specialiter commissa est Ecclesia.

4. Captis autem tam magnis piscibus, *Ascendit Simon Petrus, & traxit rete in terram*. Jam credo quod vestra caritas advertat, quid est quod Petrus rete ad terram trahit. Ipsi quippe sancta Ecclesia est commissa, ipsi specialiter dicitur; *Simon Iohannis amas me? Pasce oves meas*. Quod ergo postmodum aperitur in voce, hoc nunc signatur in opere. Quia ergo prædicator Ecclesiæ nos a mundi hujus fluctibus separat, nimirum necesse est ut rete plenum piscibus Petrus ad terram ducat. Ipse enim pisces ad soliditatem littoris pertrahit: quia sanctæ prædicationis voce stabilitatem æternæ patriæ fidelibus ostendit. Hoc egit verbis, hoc epistolis, hoc agit quotidie miraculorum signis. Quoties per eum ad amorem quietis æternæ convertimur, quoties a terrenarum rerum tumultibus separamur, quid aliud quam missi intra rete fidei pisces ad littus trahimur? Sed cum rete magnis piscibus plenum dicitur, additur & quantis, scilicet centum quinquaginta tribus. A magno mysterio numerus non vacat, sed intentos vos tanti mysterii profunditas exspectat. Neque enim quantitatis summam solerter Evangelista exprimeret, nisi hanc sacramento plenam esse judicasset. Scitis namque quod in veteri Testamento omnis operatio per Decalogi mandata præcipitur: in novo autem ejusdem operationis virtus per septiformem gratiam sancti Spiritus multiplicatis fidelibus datur. Quem Propheta denuntians, dicit: *Spiritus sapientiæ & intellectus, spiritus consilii & fortitudinis, spiritus scientiæ & pietatis, & replebit eum spiritus timoris Domini*. Sed ille in hoc Spiritu [a] operationem percipit, qui fidem Trinitatis agnoscit, ut & Patrem & Filium & eumdem Spiritum sanctum unius virtutis credat, unius substantiæ esse fateatur. Quia ergo septem quæ superius diximus, per novum Testamentum latius data sunt, decem vero per vetus præcepta, omnis nostra virtus & operatio per decem & septem potest plene comprehendi. Ducamus ergo per trigonum decem & septem, [b] & ve-

Johan. 21. 17.

Isai. 11. 2.

a Primus Carn. *gratiam operationis*.

b Belvac. *veniunt quinquaginta*, duo priores Gemet. *fiunt quinquaginta*.

veniunt ad quinquaginta unum. Qui profecto numerus a magno mysterio non vacat: quia in Testamento veteri legimus quod annus quinquagesimus Jubileus vocari jussus est; in quo videlicet cunctus populus ab omni operatione quiesceret. Sed vera requies in unitate est. Dividi quippe unum non potest: ubi enim scissura divisionis est, vera requies non est. Ducamus ergo per trigonum quinquaginta & unum, ut fiant centum quinquaginta tres. Quia ergo omnis nostra operatio in fide Trinitatis exhibita, ad requiem tendit, decem & septem ter ducimus, ut ad quinquaginta & unum venire debeamus. Et vera nostra requies tunc est, cum ipsam jam claritatem Trinitatis agnoscimus, quam in unitate divinitatis esse certum tenemus. Quinquaginta & unum ter ducimus, & electorum summam in superna patria quasi centum quinquaginta trium piscium numerum tenemus. Post resurrectionem ergo Domini missum rete dignum fuit ut tot pisces caperet, quot solummodo electos cives supernæ patriæ designarent.

Cur Christus, post resurrectionem piscem assum, & favum mellis comederit.

5. Inter hæc vero, & hesterna sancti Evangelii lectio & hodierna nos admonet, ut vigilanter debeamus inspicere, cur Dominus & Redemtor noster post resurrectionem suam piscem assum legitur comedisse. Non enim vacat a mysterio, quod iteratur in facto. In hac etenim lectione panem & assum piscem: in illa vero quæ hesterno die lecta est, cum asso pisce etiam favum mellis comedit. Quid autem signare piscem assum credimus, nisi ipsum Mediatorem Dei & hominum passum? Ipse enim latere dignatus est in aquis generis humani, capi voluit, laqueo mortis nostræ, & quasi tribulatione assatus est tempore passionis suæ. Sed qui piscis assus fieri dignatus est in passione; favus mellis nobis exstitit in resurrectione. [a] An qui in pisce asso figurare voluit tribulationem passionis suæ, in favo mellis utramque naturam exprimere voluit personæ suæ? Favus quippe mel in cera est: mel vero in cera, est divinitas in humanitate. Quod ab hac quoque lectione non discrepat: nam piscem comedit & panem. Qui enim assari ut piscis potuit ex humanitate, pane nos reficit ex divinitate, qui ait: *Ego sum panis vivus qui de cœlo descendi*. Assum ergo piscem comedit & panem, ut ipso suo cibo nobis ostenderet, quia & passionem ex nostra humanitate pertulit, [b] & refectionem nostram ex sua divinitate procuravit. Quod si vigilanter inspicimus, nobis quoque qualiter ad imitandum congruat videmus. Sic enim sua Redemtor indicat, ut imitationis viam nobis sequentibus sternat. Ecce in cibo suo Dominus noster pisci asso conjungere favum voluit: quia videlicet illos in suo corpore ad æternam quietem suscipit, qui cum hic tribulationes pro Domino sentiunt, ab amore internæ dulcedinis non recedunt. Cum asso pisce favus sumitur; quia qui hic afflictionem pro veritate suscipiunt, illic dulcedine vera satiantur.

Johan. 6. v. 41. & 51.

Quid hoc exemplo nos doceat.

Ultimum Christi convivium post resurrectionem quid indicet.

6. Notandum quoque, quod ultimum convivium Dominus cum septem discipulis habuisse describitur: Petrus namque & Thomas, Nathanael, filii Zebedæi, & alii ex discipulis ejus duo, in eo fuisse memorantur. Cur cum septem discipulis ultimum convivium celebrat, nisi quod eos tantummodo qui septiformi gratia sancti Spiritus pleni

*a* Ita Corb. Germ. & potiores mss. In Gussanvil. *& qui in pisce asso figurari, voluit tribulatione*. 1. Marc. *An qui .... figurari .... tribulationes*.

*b* Duo priores Gemet. ac prior. Carn. *& resurrectionem nostram*.

pleni sunt, futuros secum [a] in æterna refectione denuntiat? Septem quoque diebus omne hoc tempus evolvitur: & sæpe septenario numero perfectio designatur. Illi ergo ultimo convivio de præsentia veritatis epulantur, qui nunc perfectionis studio terrena transcendunt: quos mundi hujus amor non ligat: quibus etsi utcumque per tentamenta obstrepit, cœpta tamen eorum desideria non retundit. De hoc extremo convivio alias per Johannem dicitur: *Beati qui ad cœnam nuptiarum Agni vocati sunt*. Idcirco enim non ad prandium, sed ad cœnam vocatos narrat, quia nimirum in fine diei convivium cœna est. Qui ergo finito præsentis vitæ tempore [b] ad refectionem supernæ contemplationis veniunt, non ad Agni prandium, sed ad cœnam vocantur. Quæ videlicet cœna hoc ultimo convivio exprimitur, cui septem discipuli adesse memorantur: qui illos, ut diximus, tunc interna refectione reparat, qui pleni nunc septiformi gratia in amore Spiritus anhelant. Hæc ergo vobiscum, fratres, hujus spiritus repleri præsentia desiderate. Quid vos sequi in futurum possit, ex præsenti perpendite. Pensate si hoc spiritu pleni estis, nostis si ad illud convivium pervenire valeatis. Quisquis namque ille est quem nunc spiritus iste non reparat, profecto ab illa æterni convivii refectione jejunat. Mementote quid de eodem spiritu Paulus dicat: *Si quis spiritum Christi non habet, hic non est ejus*. Quasi quidam titulus [c] divinæ possessionis est iste spiritus amoris. Numquidnam spiritum Christi habet is, cujus mentem [d] odia dissipant, elatio inflat, ira usque ad divisionem mentis exasperat, avaritia cruciat, luxuria enervat? Pensate quis sit spiritus Christi. Profecto ille, qui facit amicos & inimicos [e] diligi, terrena despici, pro cœlestibus æstuari, carnem propter vitia conteri, mentem a concupiscentiis frenari. Si ergo vultis [f] cognoscere jus possessionis Dei, personam perpendite possessoris vestri. Ecce enim quod diximus, voce veridica Paulus clamat: *Si quis spiritum Christi non habet, hic non est ejus*. Ac si aperte dicat: Qui nunc Deo inhabitante non regitur, de divinæ claritatis specie postmodum non lætatur. Sed nos tamen ad hæc quæ dicta sunt infirmamur, necdum culmen perfectionis attingimus; in via Dei quotidie sancti desiderii gressus ponamus. Consolatur nos veritas, quæ per Psalmistam dicit: *Imperfectum meum viderunt oculi tui, & in libro tuo omnes scribentur*. Non omnino erit nobis [g] noxia nostra imperfectio, si in Dei itinere constituti, & ad transacta non respicimus, & ad ea quæ restant, transire festinamus. Nam qui imperfectorum desideria dignanter inflammat, [h] hæc quandoque ad perfectionem [i] roborat. Per Dominum nostrum Jesum Christum, qui cum eo vivit & regnat in unitate Spiritus sancti Deus, per omnia secula seculorum. Amen.

Non ad prandium, sed ad cœnam vocati sumus.

*Pater. in Apoc. c. 39.*

*Apoc. 19. 9.*

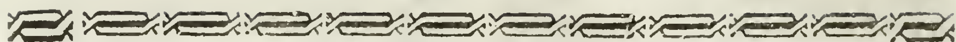
*Rom. 8. 9.*

Amor Dei titulus est divinæ possessionis.

*Psal. 138. 16.*

*a* Primus Carn. *in æterna resurrectione*.
*b* Longip. *ad refectionis supernæ contemplationem*.
*c* Primus Carn. *divinæ passionis*.
*d* Idem codex, *odia superant*.
*e* 1. Marc. *diligere*.
*f* Ita mss. & vet. ed. In recent. legitur. *cognoscere possessiones Dei*.
*g* 1. Marc. *inutilis*.
*h* Longip. duo priores Gemet. ac Bigot. *hic quandoque*. Sic & 1. Marc.
*i* Duo priores Gemet. *roborat Jesus C. D. N. cui cum P. & Sp. S. honor & imp. per omnia &c.*

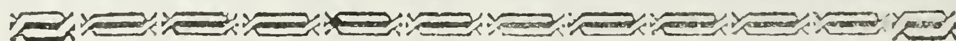
Lectio



## Lectio sancti Evangelii secundum Joannem.

*Johann. Cap.* XX. ℣. 11. — 18.

IN *illo tempore: Maria stabat ad monumentum foris plorans. Dum ergo fleret, inclinavit se, & prospexit in monumentum: & vidit duos Angelos in albis, sedentes, unum ad caput, & unum ad pedes, ubi positum fuerat corpus Jesu. Dicunt ei illi: Mulier, quid ploras? Dicit eis, Quia tulerunt Dominum meum, & nescio ubi posuerunt eum. Hæc cum dixisset, conversa est retrorsum, & vidit Jesum stantem: & non sciebat quia Jesus est. Dicit ei Jesus: Mulier, quid ploras? Quem quæris? Illa existimans quia hortulanus esset, dicit ei: Domine, si tu sustulisti eum, dicito mihi ubi posuisti eum: & ego eum tollam. Dicit ei Jesus: Maria. Conversa illa, dicit ei: Rabboni, quod dicitur magister. Dicit ei Jesus: Noli me tangere: nondum enim ascendi ad Patrem meum. Vade autem ad fratres meos, & dic eis: Ascendo ad Patrem meum, & Patrem vestrum: Deum meum, & Deum vestrum. Venit Maria Magdalene annuntians discipulis, quia vidi Dominum, & hæc dixit mihi.*



a

# [a] HOMILIA XXV.

b Habita ad populum in basilica [b] sancti Johannis, quæ ap-
c pellatur Constantiniana, [c] Feria quinta Paschæ.

Mariæ Magdalenæ amor & lacrymæ.

1. MARIA Magdalene, quæ fuerat in civitate peccatrix, amando veritatem, lavit lacrymis maculas criminis: & vox Veritatis impletur, qua dicitur: *Dimissa sunt ei peccata multa, quoniam dilexit multum.* (Luc. 7. 47.) Quæ enim prius frigida peccando remanserat, postmodum amando fortiter ardebat. Nam postquam venit ad monumentum, ibique corpus Dominicum non invenit, sublatum credidit, atque discipulis nuntiavit. Qui venientes viderunt, atque ita esse ut mulier dixerat, crediderunt. Et de eis protinus scriptum est; *Abierunt ergo discipuli ad semetipsos.* (Johan. 20. 10.) Ac deinde subjungitur: *Maria autem stabat ad monumentum foris plorans.* Qua in re pensandum est, hujus mulieris mentem quanta vis amoris accenderat, quæ a monumento Domini, etiam discipulis recedentibus, non recedebat. Exquirebat quem non

*a* Est in Corb. decima-quinta. In Later. decima-sexta. In cod. Reg. Suec. vigesima.
*b* In Later. *in Basil. S. Salvatoris qua appellatur.*
*c* Hæc in vet. mss. minime leguntur, sed tantum in duobus post. Gemet. ac aliis ejusdem ætatis aut inferioris.

non invenerat, flebat inquirendo, & amoris sui igne succensa, ejus quem ablatum credidit, ardebat desiderio. Unde contigit, ut cum sola tunc videret, quæ remansit ut quæreret: quia nimirum virtus boni operis, perseverantia est: & voce Veritatis dicitur: *Qui autem perseveraverit usque in finem, hic salvus erit.* [a] Et præcepto Legis cauda hostiæ in sacrificio jubetur offerri. In cauda quippe finis est corporis: & ille bene immolat, qui sacrificium boni operis usque ad finem debitæ perducit actionis. Hinc Joseph inter reliquos fratres talarem tunicam habuisse describitur. Tunica quippe usque ad talum, est opus bonum usque ad consummationem.

Virtus boni operis, perseverantia.

Mat. 10. 22.

a Pater. in Lev. cap. 7.

2. Sed Maria cum fleret, inclinavit se, & prospexit in monumentum. Certe jam monumentum vacuum viderat, jam sublatum [b] Dominum nuntiaverat: quid est quod se iterum inclinat, iterum videre desiderat? Sed amanti semel aspexisse non sufficit: quia vis amoris intentionem multiplicat inquisitionis. Quæsivit ergo prius, & minime invenit: perseveravit ut quæreret, unde & contigit ut inveniret: actumque est ut desideria dilata crescerent, & crescentia caperent quod invenissent. Hinc est enim quod de eodem sponso Ecclesia in Canticis canticorum dicit: *In lectulo meo per noctes quæsivi quem diligit anima mea: quæsivi illum, & non inveni. Surgam, & circuibo civitatem, per vicos & plateas quæram quem diligit anima mea.* Quæ defectum quoque inventionis ingeminat, dicens: *Quæsivi illum, & non inveni.* Sed quia diu inventio se non elongat, si inquisitio non desistat, adjungit: *Invenerunt me vigiles qui custodiunt civitatem. Num quem [c] diligit anima mea, vidistis? Paululum cum pertransissem eos, inveni quem diligit anima mea.* Dilectum namque in lectulo quærimus, quando in præsentis vitæ aliquantula requie Redemtoris nostri desiderio suspiramus. Per noctem quærimus; quia etsi jam in illo mens vigilat, tamen adhuc oculus caligat. Sed qui dilectum suum non invenit, restat ut surgat, & civitatem circumeat, id est sanctam electorum Ecclesiam mente & inquisitione percurrat: per vicos eum & plateas quærat, id est per angusta & lata gradientes aspiciat, ut si qua in eis valeat invenire ejus vestigia, exquirat: quia sunt nonnulli etiam vitæ secularis, qui imitandum aliquid habeant de actione virtutis. Quærentes autem nos vigiles inveniunt, qui custodiunt civitatem: quia sancti patres, qui Ecclesiæ statum custodiunt, bonis nostris studiis occurrunt, ut suo vel verbo, vel scripto nos doceant. Quos cum paululum pertransimus, invenimus quem diligimus: quia Redemtor noster [d] etsi humilitate homo inter homines, divinitate tamen super homines fuit. Cum ergo [e] transeuntur vigiles, dilectus invenitur: quia cum Prophetas & Apostolos infra ipsum esse conspicimus, illum qui natura Deus est, esse supra

Hæc virtus quantum eluceat in Maria Magdal.

b

Cant. 3. 1.

Ibidem.

Ibid. v. 3. & 4.

c

Christus quam solicite quærendus.

Pater. in Cant. c. 15.

d

e

*a* Eodem sensu locus hic usurpatur lib. 1. Moral. num. 56. olim cap. 20. Ad quem locum alludens quoque Bernardus in ep. 78. ad Sugerium Abbatem, scribit: *hostiæ caudam junge capiti, ac tum cum Dei gratia jam polymitam, cura facere & talarem.*

*b* Belvac. *Dominum discipulis nuntiaverat.*

*c* Tres Gemet. ac Bigot. *dilexit*. Sic & 1. Marc.

*d* Duo priores Gemet. ac secundus Carn. *etsi humanitate*; quam lectionem præferendam duceremus propter antithesim, *humanitatis & divinitatis*, nisi obstarent alii MSS. non solum plures, sed potiores, editorumque consensus.

*e* Longip. *transeunt.*

Sancta desideria dilatione crescunt.

pra homines consideramus. Prius ergo non inveniendus quæritur, ut post inventus strictius teneatur. Sancta enim desideria, ut prædiximus, dilatione crescunt. Si autem dilatione deficiunt, desideria non fuerunt. Hoc amore arsit, quisquis ad veritatem pertingere potuit. Hinc namque David ait: *Sitivit anima mea ad Deum vivum, quando veniam & apparebo ante faciem Dei?* Hinc nos admonet, dicens: *Quærite faciem ejus semper*. Hinc Propheta ait: *Anima mea desideravit te in nocte, sed & spiritu meo in præcordiis meis de mane vigilabo ad te*. Hinc iterum Ecclesia in Canticis canticorum dicit: *Vulnerata caritate ego sum*. Justum quippe est, ut ex visione medici pertingat ad salutem, quæ per æstum ejus desiderii vulnus amoris portat in pectore. Hinc rursus ait: *Anima mea liquefacta est, ut dilectus locutus est*. Mens namque hominis, Conditoris sui speciem non quærentis, male dura est, quia in semetipsa remanet frigida. At si ardere jam ex desiderio cœperit ad sequendum quem diligit, liquefacta per ignem amoris currit. [a] Fit desiderio anxia, vilescunt in seculo cuncta quæ placebant, nihil est quod extra Conditorem libeat, & quæ prius delectabant animum, fiunt postmodum vehementer onerosa. Nihil ejus mœstitiam consolatur, quousque adhuc qui desideratur non aspicitur. Mœret mens, lux ipsa fastidio est: talique igne in mente decoquitur rubigo culpæ, & succensus animus quasi auri more, quia per usum speciem perdidit, per incendium clarescit.

Psal. 41. 3.
Ps. 104. 4.
Isai. 26. 9.
Cant. 5. 8.
Ibid. 5. 6.
Pater. in Cant. c. 35.

Divini amoris effectus.

a

Christus in utraque natura est prædicandus.

3. Ista itaque quæ sic amat, quæ se ad monumentum quod perspexerat, iterum inclinat; videamus quo fructu vis amoris in ea ingeminat opus inquisitionis. Sequitur: *Vidit duos Angelos in albis, sedentes, unum ad caput, & unum ad pedes, ubi positum fuerat corpus Jesu*. Quid est quod in loco Dominici corporis duo Angeli videntur, unus ad caput, atque alius ad pedes sedens; nisi quia Latina lingua Angelus Nuntius dicitur: & ille ex passione sua nuntiandus erat, qui & Deus est ante secula, & homo in fine seculorum? Quasi ad caput sedet Angelus, [b] cum per Apostolum Johannem prædicatur: Quia *in principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum*: Et quasi ad pedes sedet Angelus, cum dicit: *Verbum caro factum est, & habitavit in nobis*. Possumus etiam per duos Angelos duo testamenta cognoscere, unum prius, & aliud sequens. Qui videlicet Angeli per locum Dominici corporis sibimet sunt conjuncti: quia nimirum utraque testamenta, dum pari sensu incarnatum & mortuum, ac resurrexisse Dominum nuntiant, quasi Testamentum prius ad caput, & Testamentum posterius ad pedes sedet. Unde & duo Cherubim quæ propitiatorium tegunt, sese invicem aspiciunt versis vultibus in propitiatorium. Cherubim quippe Plenitudo scientiæ dicitur. Et quid per duo Cherubim, nisi utraque Testamenta signantur? Quid vero per propitiatorium, nisi incarnatus Dominus figuratur? De quo Johannes ait: *Ipse est enim propitiatio pro peccatis nostris*. Et dum Testamentum vetus hoc faciendum denuntiat, quod Testamentum novum de Domino factum clamat, quasi utraque Cherubim se invicem aspiciunt, dum vultus in propitiatorium vertunt: quia dum inter se positum incarnatum Dominum vident, a suo aspectu non discre-

b
Johan. 1. 1.
Ibid. v. 14.
Pater. in Exod. c. 37.
1. Joha. 2. 2.

*a* Tertius Gemet. *& cum sit desiderio anxia*.

*b* Belvac. Germ. & duo Carn. *cum per Apostolos prædicatur*. Tres Gemet. *cum per Apostolum præd*. 1. Marc. *per Apostolos*.

screpant, quæ dispensationis ejus mysterium concorditer narrant.

Sacra Scriptura tum ad lacrymas provocat, tum consolatur.

4. Requirunt Mariam Angeli, dicentes: *Mulier, quid ploras? Et dicit eis: Quia tulerunt Dominum meum, & nescio ubi posuerunt eum.* Ipsa namque sacra eloquia, quæ in nobis lacrymas amoris excitant, easdem lacrymas consolantur, dum nobis Redemtoris nostri speciem promittunt. Sed notandum juxta historiam est, quod mulier non ait: Tulerunt corpus Domini mei: sed, *Tulerunt Dominum meum.* Usus namque sacri eloquii est, ut aliquando ex parte totum, aliquando vero ex toto partem significet. Ex parte etenim totum signat, sicut de Jacob filiis scriptum est: *Quia descendit Jacob in Ægyptum in animabus septuaginta.* Neque enim in Ægyptum animæ sine corporibus descenderunt; sed per solam animam totus homo significatur, quia ex parte totum exprimitur. Et solum Dominicum corpus in monumento jacuerat, & Maria non corpus Domini, sed sublatum Dominum quærebat, videlicet ex toto designans partem. *Hæc cum dixisset, conversa retrorsum, vidit Jesum stantem, & nesciebat quia Jesus esset.* Notandum, quod Maria quæ adhuc de Domini resurrectione dubitabat, retrorsum conversa est ut videret Jesum: quia videlicet per eamdem dubitationem suam, quasi tergum in Domini faciem miserat: quem resurrexisse minime credebat. Sed quia amabat & dubitabat, videbat & non agnoscebat, [a] eumque illi & amor ostendebat, & dubietas abscondebat. Cujus adhuc ignorantia exprimitur, cum subinfertur: *Et nesciebat quia Jesus esset. Qui dixit ei: Mulier quid ploras? Quem quæris?* Interrogatur doloris causa, ut augeatur

In sacris litteris aliquando pars pro toto sumitur.

Genes. 46. 27.

desiderium, quatenus cum nominaret quem quæreret, in amore ejus ardentius æstuaret. *Illa existimans quia hortulanus esset, dicit ei. Domine, si tu sustulisti eum, dicito mihi ubi posuisti eum, & ego eum tollam.* Forsitan nec errando hæc mulier erravit, quæ Jesum hortulanum credidit. An non ei spiritaliter hortulanus erat, qui in ejus pectore per amoris sui semina, virtutum virentia plantabat?

Christus optime creditus hortulanus.

5. Sed quid est quod viso eo quem hortulanum credidit, cui necdum dixerat quem quærebat, ait: *Domine, si tu sustulisti eum?* Quasi enim jam dixisset ex cujus desiderio plangeret, eum dicit quem non dixerat. Sed vis amoris hoc agere solet in animo, ut quem ipse semper cogitat, nullum alium ignorare credat. Recte & hæc mulier quem quærit non dicit, & tamen dicit: *Si tu sustulisti eum:* quia alteri non putat incognitum, quem sic ipsa continuo [b] plangit desiderio. *Dicit ei Jesus: Maria.* Postquam eam communi vocabulo appellavit ex sexu, & agnitus non est, vocat ex nomine. Ac si ei aperte dicat: Recognosce eum, a quo recognosceris. Perfecto quoque viro dicitur: *Novi te ex nomine:* quia homo commune omnium nostrum vocabulum est, Moyses vero proprium, cui recte dicitur, quia ex nomine scitur: ac si ei aperte Dominus dicat: Non te generaliter ut ceteros, sed specialiter scio. Maria ergo quia vocatur ex nomine, recognoscit auctorem: atque eum protinus *Rabboni*, id est magistrum vocat: quia & ipse erat qui quærebatur exterius, & ipse qui eam interius ut quæreret, docebat. Jam vero ab Evangelista non subditur quid mulier fecit, sed ex

In Mariæ colloquio cum Domino mutuus amor probatur.

Exod. 33. 12.



a Val cl. & Longip. *cum quem illi.* Sic olim scriptum fuisse in C. Germ. suspicamur ex abrasis hic quibusdam litteris. b Bigot. *plangit desideratum.*

a eo [a] innuitur quod audivit. Cui dicitur: *Noli me tangere: nondum enim ascendi ad Patrem meum*. In his namque verbis ostenditur quod Maria amplecti voluit ejus vestigia, quem recognovit. Sed ei magister dicit: *Noli me tangere*. Non quia post resurrectionem Dominus tactum renuit feminarum, cum de
b duabus ad sepulcrum ejus [b] venientibus scriptum sit: *Accesserunt, & tenuerunt pedes ejus*. (Mat. 28. 9.)

(Christus Patri æqualis & coæternus.)

6. Sed cur tangi non debeat, ratio quoque additur, cum subinfertur: *Nondum enim ascendi ad Patrem meum*. In corde etenim nostro tunc Jesus ad Patrem ascendit, cum æqualis creditur Patri. Nam quisquis eum æqualem Patri non credit, adhuc in ejus pectore ad Patrem Dominus non ascendit. Ille ergo Jesum veraciter tangit, qui Patri Filium coæternum credit. In corde etenim Pauli jam ad Patrem Jesus ascenderat, cum idem Paulus dicebat: *Qui cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est esse se æqualem Deo*. (Philip. 2. 6.) Unde Johannes quoque Redemtorem nostrum manu fidei tetigit, qui ait: *In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum. Hoc erat in principio apud Deum. Omnia per ipsum facta sunt*. (Joh. 1. v. 1. & 2.) Tangit ergo Dominum, qui eum Patri æternitate substantiæ æqualem credit. Sed fortasse aliquis tacita quæstione pulsatur, quomodo Filius Patri esse æqualis possit. Qua in re humana natura quod admirando comprehendere non valet, restat ut hoc sibi esse credibile ex admiratione alia sciat. Habet namque quod ad hæc sibi sub brevitate respondeat. Constat enim quia ipse creavit matrem, in cujus virgineo utero ex humanitate crearetur. (Matrem ex qua natus est, ipse creavit.) Quid ergo mirum si æqualis est Patri, qui prior est matre? Paulo quoque attestante didicimus, *Christum Dei virtutem, & Dei sapientiam*. (1. Cor 1.24.) Qui ergo Filium minorem putat, Patri specialiter derogat, cujus sapientiam ei esse inæqualem fatetur. Quis etenim homo potens æquanimiter ferret, si quis ei diceret: Magnus quidem es, sed tamen sapientia tua te minor est? Ipse quoque Dominus dicit: *Ego & Pater unum sumus*. (Joh. 10. 30.) Et rursus ait: *Pater major me est*. (Ibid. 14. 28.) De quo etiam scriptum est, quia *subditus erat parentibus suis*. (Luc. 2. 51.) Quid ergo mirum si ex humanitate sua minorem se Patre asserit in cœlo, ex qua subjectus erat etiam parentibus in terra? Ex qua humanitate nunc Mariæ dicitur: *Vade ad fratres meos, & dic eis: Ascendo ad Patrem meum & Patrem vestrum*; [c] *Deum meum, & Deum vestrum*. c
Cum *meum* dicat & *vestrum*, cur non communiter dicit nostrum? Sed distincte loquens, indicat quia eumdem Patrem & Deum [d] dissimiliter habeat ipse quam nos. d
*Ascendo ad Patrem meum*, videlicet per naturam: *Et Patrem vestrum*, [e] per gratiam. e
*Ad Deum meum*, quia descendi; *Ad Deum vestrum* [f] quia ascendetis. f
Quia enim & ego homo, Deus mihi est: quia vos ab errore liberat, Deus est vobis. Distincte ergo mihi Pater & Deus est, quia quem ante secula Deum genuit, hominem in fine seculorum [g] mecum creavit. g
*Venit Maria Magdalene annuntians discipulis, quia vidi Dominum, & hæc dixit mihi*. Ecce humani generis culpa ibi absciditur, unde processit. (Mulier viro propinavit mortem, mulier viris annuntiat vitam.) Quia enim in paradiso

*a* Primus Carn. *invenitur*.
*b* Bigot. *currentibus*. Consentit tertius Gemet.
*c* In C. Germ. Belvac. & tertius Gemet. *ad Deum meum*.
*d* Secundus Carn. *similiter*.
*e* Bigot. *id est, per gratiam*.
*f* Tres Gemet. ac Bigot. *quia ascendistis*.
*g* Corb. Germ. & duo priores Gemet. *me creavit*. 1. Marc. *me mecum*.

diso mulier viro propinavit mortem, a sepulcro mulier viris annuntiat vitam: & dicta sui vivificatoris narrat, quæ mortiferi serpentis verba narraverat. Ac si humano generi non verbis Dominus, sed rebus dicat: De qua manu vobis illatus est potus mortis, de ipsa suscipite poculum vitæ.

In resurrectione Christi, pietatis ejus viscera nobis patent.

7. Hæc de expositione lectionis Evangelicæ succincte transcurrimus: nunc opitulante eodem, de quo loquimur, Domino, & resurrectionis ejus gloriam, & pietatis viscera consideremus. Citius enim a morte voluit resurgere, ne nostra diu anima in infidelitatis morte remaneret. Unde bene quoque per Psalmistam dicitur: *De torrente in* [a] *via bibet, propterea exaltabit caput*. In humano quippe genere ab ipso mundi initio torrens mortis effluxerat: sed de hoc torrente Dominus in via bibit, quia mortem in transitu gustavit. Atque ideo exaltavit caput; quia hoc quod moriendo in sepulcro posuit, resurgendo super angelos elevavit: & inde antiquum hostem in æternum perculit, unde sævire contra se manus persequentium temporaliter permisit. Quod aperte Dominus beato Job indicat, dicens: *Numquid capies Leviathan hamo?*

*Pater. in Psal. c. 229.* — *Ps. 109. 7.* a — *Job. 41. 20.*

Ab ipso diabolus quasi hamo captus, ex hoc interiit quod momordit. b

8. Per Leviathan quippe, quod Additamentum eorum dicitur, cetus ille devorator humani generis designatur. Qui dum se divinitatem [b] homini addere spopondit, immortalitatem sustulit. Qui prævaricationis quoque culpam, quam primo homini propinavit, dum se sequentibus pessima persuasione multiplicat, pœnas eis sine cessatione coacervat. In hamo autem esca ostenditur, aculeus occultatur. Hunc ergo Pater omnipotens hamo cepit, quia ad mortem illius unigenitum Filium incarnatum misit, in quo & caro passibilis videri posset, & divinitas impassibilis videri non posset. Cumque in eo serpens iste per manus persequentium escam corporis momordit, divinitatis illum aculeus perforavit. Prius vero eum in miraculis Deum cognoverat, sed de cognitione sua ad dubitationem cecidit, quando hunc passibilem vidit. Quasi hamus ergo fauces glutientis tenuit, dum in illo esca carnis patuit, quam devorator appeteret; & divinitas passionis tempore latuit, quæ necaret. In hamo ejus incarnationis captus est; quia dum in illo appetit escam corporis, transfixus est aculeo divinitatis. Ibi quippe inerat humanitas, quæ ad se devoratorem duceret; ibi divinitas, quæ perforaret: ibi aperta infirmitas, quæ provocaret; ibi occulta virtus, quæ raptoris faucem transfigeret. In hamo igitur captus est, quia inde interiit, unde momordit. Et quos jure tenebat mortales perdidit: quia eum, in quo jus non habuit, morte appetere immortalem præsumsit.

Diabolus Christum nihil sibi debentem invadens, jus in peccatores amisit.

9. Hinc est etiam quod hæc ipsa, de qua loquimur, Maria vivit; quia ille pro humano genere qui morti nihil debebat, occubit. Hinc est quod nos quotidie ad vitam post culpas revertimur; quia [c] ad pœnam nostram Conditor sine culpa descendit. Ecce jam antiquus hostis ea quæ de humano genere cœperat spolia amisit, supplantationis suæ victoriam perdidit. Quotidie peccatores [d] ad vitam redeunt: quotidie de ejus faucibus Redemtoris manu rapiuntur. Unde bene quoque ad beatum Job voce Dominica iterum

a Longip. Val cl. tres Gemet. Bigot. *bibit . . . exaltavit*.

b Primus Carn. *divinitatem Domini*.

c Val-cl. Longip. & Bigot. *ad pœnam noster Conditor*.

d Ed. Rotomag. Antuerp. & aliæ vet. *ad veniam veniendo a sua potestate recedunt*.

Job. 40. 21. rum dicitur: *Aut armilla perforabis maxillam ejus?* Armilla ubi ponitur, ambiendo constringit. Quid ergo per armillam, nisi circumplectens nos divina misericordia designatur? Quæ Leviathan istius maxillam perforat, dum nobis post perpetrata quæ prohibuit, adhuc pœnitentiæ remedium ostendit. Armilla Dominus maxillam Leviathan perforat; quia ipse ineffabili misericordiæ suæ potentia, sic malitiæ antiqui hostis obviat, ut aliquando eos etiam quos jam cœpit, amittat. Et quasi ab ore illius cadunt, qui post perpetratas culpas ad innocentiam redeunt. Quis enim ore illius semel raptus, maxillam ejus evaderet, si perforata non esset? An non in ore Petrum tenuit, cum negavit? An non in ore David tenuit, cum in tantam se luxuriæ voraginem mersit? Sed dum ad vitam uterque per pœnitentiam rediit, Leviathan iste eos aliquo modo quasi per maxillæ suæ foramen amisit. Per foramen ergo maxillæ ab ejus ore subtracti sunt, qui post perpetrationem tantæ nequitiæ, pœnitendo redierunt. Quis autem hominum Leviathan istius os evadat, ut illicita nulla committat? Sed hinc cognoscimus, quantum Redemtori humani generis debitores sumus, qui non solum nos in ore Leviathan ire prohibuit, sed ab ore etiam ejus redire concessit. Qui spem peccatori non abstulit; quia maxillam ejus ut evadendi viam tribueret, perforavit, ut saltem post morsum fugiat, qui incautus prius cavere noluit ne morderetur. Ubique ergo nobis occurrit superna medicina: quia & dedit homini præcepta, ne peccet; & tamen peccanti dedit remedia, ne desperet. Unde cavendum summopere est, ne quis delectatione peccati Leviathan istius ore rapiatur: & tamen si raptus fuerit, non desperet: quia si peccatum perfecte lugeat, adhuc foramen in maxilla ejus invenit, per quod evadat.

Ubique nobis occurrit divina medicina.

10. Adest testis divinæ misericordiæ, hæc ipsa de qua loquimur [a] Maria, de qua Pharisæus dum pietatis fontem vellet obstruere, dicebat: *Hic si esset propheta, sciret utique quæ & qualis est mulier quæ tangit eum, quia peccatrix est.* Sed lavit lacrymis maculas cordis & corporis, & Redemtoris sui [b] vestigia tetigit, quæ sua itinera prava dereliquit. Sedebat ad pedes Jesu, verbumque de ore illius audiebat. Viventi adhæserat, mortuum quærebat. Viventem reperit, quem mortuum quæsivit. Tantumque apud eum locum gratiæ invenit, ut hunc ipsis quoque Apostolis, ejus videlicet nuntiis, ipsa nuntiaret. Quid itaque, fratres, quid in hac re debemus aspicere, nisi immensam misericordiam Conditoris nostri? qui nobis velut in signo ad exemplum pœnitentiæ posuit eos, quos per pœnitentiam vivere post lapsum fecit. Perpendo enim Petrum, considero Latronem, aspicio Zacchæum, intueor Mariam, & nihil in his aliud video, nisi ante oculos nostros posita spei & pœnitentiæ exempla. Fortasse enim in fide lapsus est aliquis; aspiciat Petrum, qui amare flevit, quod timide negaverat. Alius contra proximum suum in malitia crudelitatis exarsit; aspiciat latronem, qui & in ipso mortis articulo ad vitæ præmia pœnitendo pervenit. Alius avaritiæ æstibus anhelans aliena diripuit; aspiciat Zacchæum,

Maria Magdalene divinæ misericordiæ est testis. a

Luc. 7. 39.

b

*a* In tota hac Homilia Gregorius ex tribus sanctis feminis, sc. Maria sorore Lazari, Maria Magdalene, & muliere peccatrice cui dimissa sunt peccata, quia dilexit multum, unicam conflavit. De hac Quæstione plurimæ extant dissertationes. Vide præsertim quæ de hoc argumento scripsit doctissimus Tillemontius, in commentariis de Historia Ecclesiastica Tom. 1.

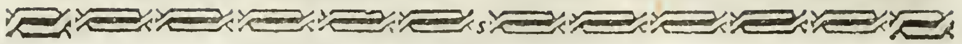
*b* In vet. ed. Antuerp. Rotomag. &c. *vestigia tersit*.

chæum, qui si quid alicui abstulit, quadruplum reddidit. Alius libidinis igne succensus, carnis munditiam perdidit; aspiciat Mariam, quæ in se amorem carnis, igne divini amoris excoxit. Ecce omnipotens Deus ubique oculis nostris quos imitari debeamus objicit, ubique exempla suæ misericordiæ opponit. Mala ergo jam displiceant, vel experta. Libenter obliviscitur omnipotens Deus quod nocentes fuimus, paratus est pœnitentiam nostram nobis ad innocentiam deputare. Inquinati post aquas salutis, renascamur ex lacrymis. Itaque juxta primi Pastoris vocem, *sicut modo geniti infantes lac concupiscite*. 1. Petr. 2. 2. Redite parvuli filii ad sinum matris vestræ æternæ Sapientiæ; sugite larga ubera pietatis Dei; transacta plangite, imminentia vitate. Redemtor noster momentaneos fletus nostros æterno consolabitur gaudio: [a] qui vivit & regnat cum Deo Patre in unitate Spiritus sancti Deus, per omnia secula seculorum.

a In duobus prioribus Gemet. *cui cum Patre & Spir. sancto honor & imp. per &c.*



Lectio



## Lectio Sancti Evangelii secundum Joannem.

*Johann. Cap. XX. ℣. 19. —— 31.*

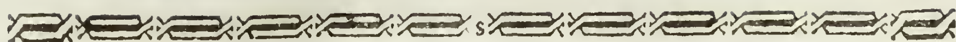
a *IN illo tempore. [a] Cum esset sero die illa una sabbatorum, & fores essent clausæ, ubi erant discipuli congregati propter me-*
b *tum Judæorum: venit Jesus, & stetit [b] in medio eorum, & dixit eis: Pax vobis. Et cum hoc dixisset, ostendit eis manus & latus; Gavisi sunt ergo discipuli viso Domino. Dixit ergo eis iterum: Pax vobis. Sicut misit me Pater, & ego mitto vos. Hæc cum dixisset, insufflavit, & dixit eis: Accipite Spiritum sanctum: quorum remiseritis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis retenta sunt. Thomas autem unus de duodecim, qui dicitur Didymus, non erat cum eis quando venit Jesus. Dixerunt ergo ei alii discipuli: Vidimus Dominum. Ille autem dixit eis: Nisi videro in manibus ejus fixuram clavorum, & mittam digitum meum in locum clavorum, & mittam manum meam in latus ejus, non credam. Et post dies octo iterum erant discipuli ejus intus & Thomas cum eis. Venit Jesus januis clausis, & stetit in medio, & dixit: Pax vobis. Deinde dicit Thomæ: Infer digitum tuum huc, & vide manus meas: & affer manum tuam, & mitte in latus meum: & noli esse incredulus, sed fidelis. Respondit Thomas, & dixit ei: Dominus meus, & Deus meus. Dicit ei Jesus; Quia vidisti me, Thoma, credidisti: beati qui non viderunt, & crediderunt. Multa quidem & alia signa fecit Jesus in conspectu discipulorum suorum, quæ non sunt scripta in libro hoc. Hæc autem scripta sunt, ut*
c *credatis quia Jesus est Christus filius Dei, & ut credentes [c] vitam habeatis in nomine ejus.*

a Bigot. *cum sero factum esset*. Sic & 1. Marc.

b In multis mss. & excusis deest, *eorum*.

c C. Germ. & Belvac. *vitam æternam*

HO-



# [a] HOMILIA XXVI.

## Habita ad populum in basilica [b] beati Johannis, quæ dicitur Constantiniana, [c] in octavis Paschæ.

*Quomodo Christi corpus post resurrectionem januis clausis ad discipulos intrare potuerit.*

1. PRima lectionis hujus Evangelicæ quæstio animum pulsat, quomodo post resurrectionem corpus Dominicum verum fuit, quod clausis januis ad discipulos ingredi potuit. Sed sciendum nobis est, quod divina operatio si ratione comprehenditur, non est admirabilis: nec fides habet meritum, cui humana ratio præbet experimentum. Sed hæc ipsa nostri Redemtoris opera, quæ ex semetipsis comprehendi nequaquam possunt, ex alia ejus operatione pensanda sunt: ut rebus mirabilibus fidem præbeant facta mirabiliora. Illud enim corpus Domini intravit ad discipulos januis clausis, quod videlicet ad humanos oculos per nativitatem suam clauso exiit utero Virginis. Quid ergo mirum, si clausis januis post resurrectionem suam in æternum jam victurus intravit, qui moriturus veniens non aperto utero Virginis exivit? Sed quia ad illud corpus quod videri poterat, fides intuentium dubitabat, ostendit eis protinus manus & latus: palpandam carnem præbuit, quam clausis januis introduxit. Qua in re duo mira, & juxta humanam rationem sibi valde contraria ostendit: dum post resurrectionem suam corpus suum & incorruptibile, & tamen palpabile demonstravit. Nam & corrumpi necesse est quod palpatur: & palpari non potest quod non corrumpitur. Sed miro modo atque inæstimabili Redemtor noster & incorruptibile post resurrectionem, & palpabile corpus exhibuit: ut monstrando incorruptibile, invitaret ad præmium; & præbendo palpabile, [d] firmaret ad fidem. Et incorruptibilem se ergo, & palpabilem demonstravit: ut profecto esse post resurrectionem ostenderet corpus suum & ejusdem naturæ, & alterius gloriæ.

*Et incorruptibile simul, & palpabile fuit.*

*Ejusdem naturæ, sed alterius gloriæ.*

*Ad quid missi fuerint in mundum Christi discipuli.*

2. Dixit eis: *Pax vobis. Sicut misit me Pater, & ego mitto vos.* [e] Id est, sicut misit me Pater Deus Deum, & ego mitto vos homo homines. Pater Filium misit, qui hunc pro redemtione generis humani incarnari constituit. Quem videlicet in mundum venire ad passionem voluit: sed tamen amavit filium, quem [f] ad passionem misit. Electos vero Apostolos Dominus non ad mundi gaudia, sed sicut ipse missus est, ad passiones in mundum mittit. Quia ergo & Filius amatur a Patre, & tamen ad passionem mittitur: ita & discipuli a Domino amantur, qui tamen ad passionem mittuntur in mundum. Itaque dicitur: *Sicut misit me Pater, & ego mitto vos*: id est, ea vos caritate di-

*a* In Corb. est decima septima. In Lateran. decima octava. In cod. Reg. vigesime-prima.

*b* In hoc cod. *beati Johan. Baptistæ*.

*c* Hæc non habent cod. Later. Reg. Suec. & duo Carn. In Kalendario Rom. Johan. Front. legitur, *Die sabbati ad Lateranis*. *Maur.* Vide quæ dixi in Præfatione. E.V.

*d* Duo Carn. & Longip. *formaret*. Ita & 1. Marc.

*e* 1. Marc. *mitto vos. Pater Filium* &c. deficientibus intermediis.

*f* Corb. Germ. & Bigot. *ad passiones*.

diligo cum inter scandala persecutorum mitto, qua me caritate Pater diligit, quem venire ad tolerandas passiones fecit. Quamvis mitti etiam juxta naturam divinitatis possit intelligi. Eo enim ipso a Patre Filius mitti dicitur, quo a Patre generatur. Nam sanctum quoque Spiritum, qui cum sit coæqualis Patri & Filio, non tamen incarnatus est, idem se Filius mittere perhibet, dicens: *Cum venerit Paraclitus, quem ego mittam vobis a Patre.* (Johan. 15. 26.) Si enim mitti solummodo incarnari deberet intelligi, sanctus proculdubio Spiritus nullo modo diceretur mitti, qui nequaquam incarnatus est. Sed ejus missio ipsa processio est, [a] qua de Patre procedit & Filio. Sicut itaque Spiritus mitti dicitur quia procedit; ita & Filius non incongrue mitti dicitur quia generatur.

a

Processio Spiritus sancti a Patre & a Filio.

Cur Spiritus sanctus ipsis semel & iterum datus.

3. *Hæc autem cum dixisset, insufflavit & dixit eis: Accipite Spiritum sanctum.* Quærendum nobis est, quid est quod Spiritum sanctum Dominus noster & semel dedit in terra consistens, & semel cœlo præsidens? Neque enim alio in loco datus Spiritus sanctus aperte monstratur, nisi nunc cum per insufflationem percipitur, & postmodum cum de cœlo veniens, in linguis variis demonstratur. Cur ergo prius in terra discipulis datur, postmodum de cœlo mittitur, nisi quod duo sunt præcepta caritatis, dilectio videlicet Dei, & dilectio proximi? In terra datur Spiritus, ut diligatur Deus. Sicut ergo una est caritas, & duo præcepta: ita unus Spiritus, [b] & duo data. Prius a consistente Domino in terra, postmodum e cœlo: quia in proximi amore discitur, qualiter perveniri debeat ad amorem Dei. Unde & idem Johannes dicit: *Qui non diligit fratrem suum quem videt, Deum quem non videt, quomodo potest diligere?* (1. Johan. 4. 20.) Et ante quidem discipulorum mentibus idem Spiritus sanctus inerat ad fidem, sed tamen manifesta datione non nisi post resurrectionem datus est. Unde & scriptum est: *Nondum erat spiritus datus, quia Jesus nondum fuerat glorificatus.* (Johan. 7. 39.) Unde etiam per Moysen dicitur: *Suxerunt mel de petra, & oleum de firma petra.* (Deut. 32. 13. Pater. in Deut. c. 21.) Neque enim quidquam tale juxta historiam legitur, si tota Testamenti veteris series [c] recenseatur. Nusquam de petra mel, nusquam oleum ille populus suxit. Sed quia juxta Pauli vocem: *Petra erat Christus;* (1. Cor. 10. 4.) mel de petra suxerunt, qui ejusdem Redemtoris nostri facta & miracula viderunt. Oleum vero de firma petra suxerunt; quia effusione sancti Spiritus post resurrectionem ejus ungi meruerunt. Quasi ergo infirma petra mel dedit, quando adhuc mortalis Dominus miraculorum suorum dulcedinem discipulis ostendit. Sed firma petra oleum fudit; quia post resurrectionem suam factus jam impassibilis, per afflationem spiritus donum sanctæ unctionis emanavit.

b

c

Qui sint ejus infusionis effectus.

4. De hoc oleo per Prohetam dicitur: [d] *Computrescet jugum a facie olei.* (Isai. 10. 27. Pater. in Isai. c. 19.) Sub jugo quippe tenebamur [e] dæmoniacæ dominationis, sed uncti sumus oleo Spiritus sancti. Et quia nos gratia libertatis unxit, dominationis dæmoniacæ jugum putruit, Paulo attestante, qui ait: *Ubi spiritus Domini, ibi libertas.* (2. Cor. 3. 17.) Sciendum vero est, quod hi qui prius Spiritum sanctum habuerunt, ut & ipsi innocenter viverent, & in prædicatione

d

e

*a* Hæc a Theodulfo Aurelianensi in medium adducuntur, ad probandam Spiritus sancti processionem a Filio, lib. de Spiritu sancto ad Carol. M. *Maur.* Vide præfationem. E. V.

*b* Belvac. & Bigot. *& duo data Testamenta.*

*c* Secundus Carn. *retexatur.*

*d* Plurimi mss. *computrescit.*

*e* Bigot. *dæmoniaca damnationis.*

tione quibusdam prodessent; idcirco hunc post resurrectionem Domini patenter acceperunt, ut prodesse non paucis, sed pluribus possent. Unde & in hac ipsa datione Spiritus dicitur: *Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis, retenta sunt*. Libet intueri, illi discipuli ad tanta onera humilitatis vocati, ad quantum culmen gloriæ sint perducti. Ecce non solum de semetipsis securi fiunt, sed etiam alienæ obligationis potestatem [a] relaxationis accipiunt: principatumque superni judicii sortiuntur, ut vice Dei quibusdam peccata retineant, quibusdam relaxent. Sic sic eos a Deo decebat erigi, qui tantum pro Deo consenserant humiliari. Ecce qui districtum Dei judicium metuunt, animarum judices fiunt: & alios damnant vel liberant, qui semetipsos damnari metuebant.

Apostolorum locum tenent Episcopi. *Peter. in Ezech. c. 18.*

5. Horum profecto nunc in Ecclesia Episcopi locum tenent. Ligandi atque solvendi auctoritatem suscipiunt, qui gradum regiminis sortiuntur. Grandis honor, sed grave pondus istius est honoris. Durum quippe est, ut qui nescit tenere moderamina vitæ suæ, judex vitæ fiat alienæ. Et plerumque contingit, [b] ut hic judicii locum teneat, cui ad locum vita minime concordat. Ac sæpe agitur, ut vel damnet immeritos, vel alios ipse ligatus solvat. Sæpe in solvendis ac ligendis subditis suæ voluntatis motus, non autem causarum merita sequitur. Unde fit, ut ipsa hac ligandi & solvendi potestate se privet, qui hanc pro suis voluntatibus, & non pro subjectorum moribus exercet. Sæpe fit, ut erga quemlibet proximum odio vel gratia moveatur Pastor: judicare autem de subditis digne nequeunt, qui in subditorum causis sua vel odia vel gratiam sequuntur. Unde recte per Prophetam dicitur: *Mortificabant animas quæ non moriuntur; & vivificabant animas quæ non vivunt*. Non morientem quippe mortificat, qui justum damnat. Et non victurum vivificare nititur, qui reum a supplicio absolvere conatur.

*11. q. 3. c. 88.* Plerumque. — Ipse. — *Ibid. c. 61.* Judicare. — *Ezech. 13. 19.*

Quomodo ligandi & solvendi potestate uti debeant.

6. Causæ ergo pensandæ sunt, & tunc ligandi atque solvendi potestas [c] exercenda. Videndum est [d] quæ culpa præcessit, aut quæ sit pœnitentia secuta post culpam: ut quos omnipotens Deus per compunctionis gratiam visitat, illos Pastoris sententia absolvat. Tunc enim vera est absolutio præsidentis, [e] cum interni arbitrium sequitur judicis. Quod bene quatriduani mortui resuscitatio illa significat, quæ videlicet demonstrat, quia prius mortuum Dominus vocavit & vivificavit, dicens: *Lazare, veni foras*: & postmodum is qui vivens egressus fuerat a discipulis est solutus, sicut scriptum est: *Cumque egressus esset qui fuerat ligatus institis, tunc dixit discipulis: Solvite eum, & sinite abire*. Ecce illum discipuli jam viventem solvunt, quem magister resuscitaverat mortuum. Si enim discipuli Lazarum mortuum solverent, fœtorem magis ostenderent, quam virtutem. Ex qua consideratione intuendum est, quod illos nos debemus per pastoralem auctoritatem solvere, quos auctorem nostrum cognoscimus per suscitantem gratiam vivificare. [f] Quæ ni-

*Ibid. c. 62.* Tunc vera. — *Johan. 11. 43.* Absolutionis sacerdotalis ordo. — *Johan. 11. 43.*



*a* Idem codex, *& relaxationis*.

*b* Belvac. & Bigot. *ut hunc judicii locus teneat*. C. Germ. & duo priores Gemet. *ut hunc judici locum teneat*. 1. Marc. *hunc judicii locus teneat*.

*c* Duo priores Gemet. *exerenda*.

*d* Abest, *præcessit*, a Belv. & tribus Gemet. Bigot. *quæ causa*.

*e* In vulgatis, *cum æterni*.

*f* Integrum hunc locum olim protulimus in Tractatu Gallico de Confess. 1. Parte, cap. 12. & contra Dallæi cavillationes vindicavimus.

Spontaneæ confessionis necessitas.

nimirum vivificatio ante operationem rectitudinis in ipsa jam cognoscitur confessione peccati. Unde & huic ipsi mortuo Lazaro nequaquam dicitur, Reviviscе: sed, *Veni foras*. Omnis quippe peccator dum culpam suam intra conscientiam abscondit, introrsum latet, in suis penetralibus occultatur. Sed mortuus venit foras, cum peccator nequitias suas sponte confitetur. Lazaro ergo dicitur, *Veni foras*. Ac si aperte cuilibet mortuo in culpa diceretur: Cur reatum tuum intra conscientiam abscondis? Foras jam per confessionem egredere, qui apud te interius per negationem lates. Veniat itaque foras mortuus, id est culpam confiteatur peccator. Venientem vero foras solvant discipuli; ut Pastores Ecclesiæ ei pœnam debeant amovere, quam meruit qui non erubuit confiteri quod fecit. Hæc [a] de solutionis ordine breviter dixerim: ut sub magno moderamine Pastores Ecclesiæ vel solvere studeant, vel ligare. Sed utrum juste, an injuste obliget Pastor, Pastoris tamen sententia gregi timenda est: ne is qui subest, & cum injuste forsitan ligatur, ipsam obligationis suæ sententiam ex alia culpa mereatur. Pastor ergo vel absolvere indiscrete timeat, vel ligare. Is autem qui sub manu Pastoris est, ligari timeat vel injuste; nec Pastoris sui judicium temere reprehendat: ne etsi injuste ligatus est, ex ipsa tumidæ reprehensionis superbia, culpa quæ non erat, fiat. Sed quia hæc breviter per excessum diximus, ad expositionis ordinem redeamus.

Sententia Sacerdotis etiam injuste prolata metuenda.

Incredulitatis Thomæ utilitas.

7. *Thomas autem unus ex duodecim, qui dicitur Didymus, non erat cum eis quando venit Jesus*. Iste unus discipulus defuit, reversus quod gestum est audivit, audita credere renuit. Venit iterum Dominus, & non credenti discipulo latus palpandum præbuit, manus ostendit, & ostensa suorum cicatrice vulnerum, infidelitatis illius vulnus sanavit. Quid, fratres carissimi, quid inter hæc animadvertitis? Numquid casu gestum creditis, ut electus ille discipulus tunc deesset, post autem veniens audiret, audiens dubitaret, dubitans palparet, palpans crederet? Non hoc casu, sed divina dispensatione gestum est. Egit namque miro modo superna clementia, ut discipulus ille dubitans, dum in magistro suo vulnera palparet carnis, in nobis vulnera sanaret infidelitatis. Plus enim nobis Thomæ infidelitas ad fidem, quam fides credentium discipulorum profuit: quia dum ille ad fidem palpando reducitur, nostra mens omni dubitatione postposita, in fide solidatur. Sic quippe discipulum Dominus post resurrectionem suam dubitare permisit, nec tamen in dubitatione deseruit, sicut ante nativitatem suam habere Mariam sponsum voluit, qui tamen ad ejus nuptias non pervenit. Nam ita factus est discipulus dubitans & palpans, testis veræ resurrectionis, sicut sponsus matris fuerat custos integerrimæ virginitatis.

27. q. 2. c. 45. Sic quippe discipulum.

Thomas vidit hominem, credidit Deum.

8. Palpavit autem, & exclamavit: *Dominus meus, & Deus meus. Dicit ei Jesus: Quia vidisti me, Thoma, credidisti*. Cum Paulus Apostolus dicat: *Est autem fides sperandarum substantia rerum, argumentum non apparentium*: profecto liquet, quia fides illarum rerum argumentum est quæ apparere non possunt. Quæ etenim apparent, jam fidem non habent, sed agnitionem. Dum ergo vidit Thomas, dum palpavit, cur ei dicitur: *Quia vidisti me, credidisti*? Sed aliud vidit, aliud credidit. A mortali quippe homine divinitas videri non potuit. Hominem

Hebr. 11. 1.

a Primus Carn. *hujus dissolutionis ordinem breviter dixerim*.

nem ergo vidit, & Deum confessus est, dicens: *Dominus meus, & Deus meus*. Videndo ergo credidit, qui considerando verum hominem, hunc Deum quem videre non poterat, exclamavit.

Veræ fidei meritum.

9. Lætificat valde quod sequitur: *Beati qui non viderunt, & crediderunt*. In qua nimirum sententia nos specialiter signati sumus, qui eum quem carne non vidimus, mente retinemus. Nos signati sumus: sed si fidem nostram operibus sequimur. Ille etenim vere credit, qui exercet operando quod credit. Quo contra, de his qui fidem nomine tenus retinent, Paulus dicit: *Confitentur se nosse Deum, factis autem negant*. Hinc Jacobus ait: *Fides sine operibus mortua est*. Hinc ad beatum Job de antiquo hoste generis humani Dominus dicit: *Absorbebit fluvium, & non mirabitur*, [a] *& habet fiduciam quod influat Jordanis in os ejus*. Quis etenim per fluvium designatur, nisi humani generis fluxus? Quod videlicet genus ab ortu ad finem defluit: & quasi aquæ more, usque ad competentem terminum ex carnis liquore percurrit. Quid per Jordanem, nisi baptizatorum forma signatur? Quia enim in [b] Jordane flumine ipse auctor redemtionis nostræ baptizari dignatus est, recte Jordanis nomine, eorum multitudo exprimitur, qui intra sacramentum baptismatis tenentur. Antiquus ergo hostis generis humani fluvium absorbuit; quia a mundi origine usque ad Redemtoris adventum, vix paucis electis evadentibus, in ventrem suæ malitiæ genus humanum traxit. De quo recte dicitur: *Absorbebit fluvium, & non mirabitur*: quia pro magno non habet [c] cum infideles rapit. Sed grave est valde quod subditur: *Et habet fiduciam quod influat Jordanis in os ejus*: quia postquam infideles quosque a mundi origine rapuit, adhuc [d] se posse suscipere etiam fideles præsumit. Nam ore pestiferæ persuasionis eos quotidie devorat, [e] in quibus a confessione fidei reproba vita discordat.

Tit. 1. 16.

Jacob. 2. 26.

Job 40. 18.

Festa quomodo celebranda.

10. Hoc ergo, fratres carissimi, tota intentione pertimescite: hoc apud vos solicita mente cogitate. Ecce Paschalia solemnia agimus: sed ita vivendum est nobis, ut pervenire ad æterna festa mereamur. Transeunt cuncta quæ temporaliter festiva celebrantur. Curate, qui his solemnitatibus interestis, ne ab æterna solemnitate separemini. Quid prodest interesse festis hominum, si deesse contingat festis angelorum? Umbra venturæ solemnitatis est solemnitas præsens. Idcirco hanc annue agimus, ut ad illam quæ non est annua, sed continua, perducamur. Cum hæc statuto tempore geritur, ad illius desiderium memoria nostra [f] refricatur. Frequentatione ergo gaudii temporalis, ad æterna gaudia mens incalescat & ferveat: ut ex veritate lætitiæ perfruatur in patria, quod de umbra gaudii meditatur in via. Vitam ergo vestram, fratres, moresque componite. Is qui mitis resurrexit ex morte, quam districtus in judicio veniat, prævidete. Certe in die tremendi examinis sui, cum Angelis, cum Archangelis, cum Thronis, cum Do-

*a* C. Germ. Belvac. & duo priores Gemet. *& habebit*.

*b* Ita Belv. C. Germ. & alii mss. ubi excusi habent, *in Jordanis flumine*.

*c* Bigot. *quod infideles*.

*d* Ita Belvac. C. Germ. Carnot. Gemet. &c. Editoribus etiam antiquissimis placuit mutare, *suscipere*, in *accipere*.

*e* Bigot. & Longip. *quos a confessione fidei reprobat ac discordat*. 1. Marc. *ad confessionem*.

*f* C. Germ. prior Carn. & duo priores Gemet. *referatur*. In tertio Gemet. quem sequuntur ed. Antuerp. & aliæ antiq. *figatur*.

a Dominationibus, cum [a] Principatibus & Potestatibus apparebit: cœlis ac terris ardentibus, cunctis videlicet elementis in sui obsequii terrore commotis. Hunc ergo tanti pavoris judicem ante oculos ponite: hunc venturum timete, ut hunc, cum venerit, non timidi, sed securi videatis. Timendus ergo est, ne timeatur. Terror ejus nos ad usum bonæ operationis exerceat: metus illius vitam nostram a pravitate compescat. Mihi, fratres, credite quia tanto tunc erimus securi de ejus præsentia, quanto nunc esse satagimus suspecti de culpa.

Ex litigantium solicitudine discamus quantum de salutis negotio debeamus esse soliciti.

11. Certe si aliquis vestrum cum suo adversario causam dicturus in meo judicio die crastino esset exhibendus, totam fortasse noctem insomnem duceret, quid sibi dici posset, quid objectionibus responderet, secum solicita & æstuante mente versaret: ne me inveniret asperum, vehementer metueret: ne apud me appareret noxius, formidaret. Et quis ego? aut quid ego? nimirum non longe post futurus post hominem vermis, atque post vermem pulvis. Si ergo tanta cura pertimescitur judicium pulveris; qua intentione cogitandum est,
b qua formidine [b] prævidendum tantæ judicium majestatis?

Probatur carnis resurrectio, de qua tempore S. Gregorii dubitatum.

12. Sed quia sunt nonnulli, qui de resurrectione carnis incerti sunt, & hanc tunc rectius docemus, si etiam cordium vestrorum quæstionibus occultis occurrimus: pauca nobis de ipsa resurrectionis fide loquenda sunt. Multi etenim [c] de re-
c surrectione dubitant, sicut & nos aliquando fuimus, qui dum carnem in putredinem, ossaque in pulverem redigi per sepulcra conspiciunt, reparari ex pulvere carnem & ossa diffidunt; sicque apud se quasi ratiocinantes dicunt: Quando ex pulvere homo reducitur? quando agitur ut cinis animetur? Quibus breviter respondemus: quia longe minus est Deo reparare quod fuit, quam creasse quod non fuit. Aut quid mirum si hominem ex pulvere reficit, qui simul omnia ex nihilo creavit? Mirabilius namque est cœlum & terram ex nullis exsistentibus condidisse, quam ipsum hominem ex terra reparare. Sed cinis attenditur, & in carnem redire posse desperatur: & divinæ operationis virtus comprehendi quasi ex ratione quæritur. Qui scilicet hæc idcirco in suis cogitationibus dicunt, quia eis quotidiana Dei miracula ex assiduitate viluerunt. Nam ecce in uno grano parvissimi seminis latet tota quæ nascitura est arboris moles. Constituamus namque ante oculos cujuslibet arboris miram magnitudinem: cogitemus unde oriendo cœpit, quæ ad tantam molem crescendo pervenit. Invenimus proculdubio ejus originem, parvissimum semen. Consideremus nunc ubi in illo parvo grano seminis latet fortitudo ligni, asperitas corticis, saporis odorisque magnitudo, ubertas fructuum, viriditas foliorum. Contrectatum namque seminis granum non est validum: unde ergo processit ligni duritia? non est asperum, unde asperitas corticis erupit? non est saporum, unde sapor in fructibus? olfactum nil redolet, unde odor in fructibus fragat? nil in se viride ostendit, unde foliorum viriditas exivit? Cuncta ergo in semine simul latent, quæ tamen non simul ex semine prodeunt. Ex semine

*a* Belvac. *cum principibus*.

*b* In Belvac. C. Germ. & Gemet. *providendum*.

*c* Ita Corb. Germ. & potiores. In excusis, consentientibus nonnullis mss. *dubitantes, sicut & nos aliquando fuimus, dum carnem*. 1. Marc. *Multi etenim, sicut & nos aliquando fuimus, dum* &c. Ceterum consule indicem voce *Eutychius* & *Resurrectio*.

mine quippe producitur radix, ex radice prodit virgultum, ex virgulto oritur fructus, in fructu etiam producitur semen. Addamus ergo quia & semen latet in semine. Quid igitur mirum, si ossa, nervos, carnem, capillosque reducat ex pulvere, qui lignum, fructus, folia, in magna mole arboris ex parvo quotidie semine restaurat? Cum ergo dubitans animus de resurrectionis potentia rationem quærit, earum rerum ei quæstiones inferendæ sunt, & quæ incessanter fiunt, & tamen ratione comprehendi nequaquam possunt: ut dum non valet ex visione rei penetrare quod conspicit, de promissione divinæ potentiæ credat quod audit. Illa ergo vobiscum, fratres carissimi promissa cogitate quæ permanent: quæ vero cum tempore transeunt, velut jam dimissa despicite. Ad hujus resurrectionis gloriam quam in se Veritas ostendit, tota intentione festinate. Terrena desideria quæ ab auctore separant, fugite: quia tanto altius ad conspectum Dei omnipotentis pertingitis, quanto Mediatorem Dei & hominum singularius amatis. Qui vivit & regnat cum Patre in unitate Spiritus sancti Deus, per omnia secula seculorum. Amen.



Lectio

## Lectio Sancti Evangelii ſecundum Johannem.

*Joahn. Cap.* XV. ℣. 12. —— 16.

*IN illo tempore: Dixit Jeſus diſcipulis ſuis: Hoc eſt præceptum meum, ut diligatis invicem, ſicut dilexi vos. Majorem hac di-*
a *lectionem nemo habet,* [a] *quam ut animam ſuam ponat quis pro amicis ſuis. Vos amici mei eſtis ſi feceritis quæ ego præcipio vobis. Jam non dicam vos ſervos: quia ſervus neſcit quid faciat dominus ejus. Vos autem dixi amicos: quia omnia quæcumque audivi a Patre meo, nota feci vobis. Non vos me elegiſtis, ſed ego elegi vos, & poſui vos ut eatis, & fructum afferatis, & fructus veſter maneat: ut quodcumque petieritis Patrem in nomine meo, det vobis.*

b # [b] HOMILIA XXVII.

c Habita ad populum in baſilica ſancti Pancratii martyris, [c] die natalis ejus.

Ad dilectionem, quæ Chriſti proprie præceptum eſt, cætera pertinent.

1. CUm cuncta ſacra eloquia Dominicis plena ſint præceptis, quid eſt quod de dilectione, quaſi de ſingulari mandato Dominus dicit: *Hoc eſt præceptum meum, ut diligatis invicem*; niſi quia omne mandatum de ſola dilectione eſt, & omnia unum præceptum ſunt? quia quidquid præcipitur, in ſola caritate ſolidatur. Ut enim multi arboris rami ex una radice prodeunt, ſic multæ virtutes ex una caritate generantur. Nec habet aliquid viriditatis ramus boni operis, ſi non manet in radice caritatis. Præcepta ergo Dominica & multa ſunt, & unum: multa per diverſitatem operis, unum in radice dilectionis. Qualiter autem iſta dilectio tenenda ſit, ipſe inſinuat, qui in pleriſque Scripturæ ſuæ ſententiis & amicos jubet diligi in ſe, & inimicos diligi propter ſe. Ille enim veraciter caritatem habet, qui & amicum diligit in Deo, & inimicum diligit propter Deum. Nam ſunt nonnulli qui diligunt proximos, ſed per affectum cognationis & carnis; quibus tamen in hac dilectione ſacra eloquia non contradicunt. Sed aliud eſt quod ſponte impenditur naturæ, aliud quod præceptis Dominicis ex caritate debetur obedientiæ. Hi nimirum & proximum diligunt, & tamen illa ſublimia dilectionis præmia non aſſequuntur: quia amorem ſuum non ſpiritaliter, ſed carnaliter impendunt. Proinde cum Dominus diceret: *Hoc eſt præceptum meum, ut di-*

*a* In Bigot. & Corb. Germ. *ut animam*, omiſſo, *quam*.

*b* Eſt trigeſima-ſeptima in Corb. & trigeſima-ſecunda tum in Later. tum in Reg. Suec.

*c* Hæc in tribus Gemet. deſiderantur & in Later. At in cod. Reg. Suec. in Corb. Germ. & in aliis extant.

*diligatis invicem*; protinus addidit: *Sicut delexi vos*. Ac si aperte dicat: Ad hoc amate, ad quod amavi vos.

Diaboli artes ut ad odium nos excitet.

2. Qua in re, fratres carissimi, solerter intuendum est, quod antiquus hostis dum mentem nostram ad rerum temporalium [a] delectationem trahit, infirmiorem contra nos proximum excitat, qui ea ipsa quæ diligimus, auferre moliatur. Nec curat antiquus hostis, hæc faciens, ut terrena tollat: sed ut caritatem in nobis feriat. Nam in odium repente exardescimus: & dum foris invicti esse cupimus, intus graviter ferimur: dum parva foris defendimus, intus amittimus maxima: quia dum rem diligimus temporalem, veram amittimus dilectionem. Omnis quippe qui nostra tollit, inimicus est. Sed si odio habere cœperimus inimicum, intus est quod perdimus. Cum ergo aliquid exterius a proximo patimur, contra occultum raptorem interius vigilemus, qui nunquam melius vincitur, nisi cum raptor exterior amatur. Una quippe & summa est probatio caritatis, si & ipse diligitur, qui adversatur. Hinc est quod ipsa Veritas & crucis patibulum sustinet, & tamen ipsis suis persecutoribus affectum dilectionis impendit, dicens: *Pater ignosce illis, quia nesciunt quid faciunt*. Quid ergo mirum si inimicos diligant discipuli dum vivunt, quando & tunc inimicos diligit magister cum occiditur? Cujus dilectionis summam exprimit, cum subjungitur: *Majorem hac dilectionem nemo habet, quam ut animam suam ponat quis pro amicis suis*. Mori etiam pro inimicis Dominus venerat, & tamen positurum se animam pro amicis dicebat: ut profecto nobis ostenderet, quia dum diligendo, lucrum facere de inimicis possumus, etiam ipsi amici sunt qui persequuntur.

Luc. 23. 34.

Caritatis perfectio.

Utrum inimicos diligamus, qui possimus explorare. Pater. in 1. Johan. c. 9.

3. Sed ecce nos usque ad mortem nemo persequitur. Unde ergo probare possumus an diligamus inimicos? Sed est quod in pace sanctæ Ecclesiæ fieri debeat, unde clarescat si persecutionis tempore mori pro dilectione valeamus. Certe idem Johannes dicit: *Qui habuerit substantiam mundi* [b] *hujus, & viderit fratrem suum necessitatem habere, & clauserit viscera sua ab eo: quomodo caritas Dei manet in eo?* Hinc etiam Johannes Baptista ait: *Qui habet duas tunicas det non habenti*. Qui ergo tranquillitatis tempore non dat pro Deo tunicam suam, quando in persecutione daturus est animam suam? Virtus ergo caritatis ut invicta sit in perturbatione, nutriatur per misericordiam in tranquillitate: quatenus omnipotenti Deo primum discat sua impendere, postmodum semetipsum.

1. Johan. 3. 17.

Luc. 3. 11.

Qua conditione amici Christi efficimur.

4. Sequitur: *Vos amici mei estis*. O quanta est misericordia Conditoris nostri! Servi digni non sumus, & amici vocamur. Quanta est dignitas hominum, esse amicos Dei? Sed audistis gloriam dignitatis: audite & laborem certaminis. *Si feceritis quæ ego præcipio vobis*. Amici mei estis, si ea quæ præcipio vobis, facitis. Ac si aperte dicat: Gaudetis de culmine: pensate quibus laboribus pervenitur ad culmen. Certe dum filii Zebedæi interveniente matre quærerent, ut unus a dextris Dei, & alius a sinistris sedere debuissent, audierunt: *Potestis bibere calicem, quem ego bibiturus sum?* Jam locum celsitudinis quærebant: ad viam illos Veritas revocat, per quam ad celsitudinem venirent. Ac si dicatur: Jam vos locus delectat celsi-

Pater. in Matth. c. 90.

Matth. 20. 22.

*a* Ita mss. Belvac. C. Germ. Gemet. Carn. &c. sed editi, *dilectionem*, habent.

*b* Abest, *hujus*, a tribus Gemet. & C. Germ.

celsitudinis, sed prius via exerceat laboris. Per calicem [a] pertingitur ad majestatem. Si mens vestra appetit quod demulcet, prius bibite quod dolet. Sic sic per amarum poculum [b] confectionis, pervenitur ad gaudium salutis. *Jam non dicam vos servos: quia servus nescit quid faciat dominus ejus. Vos autem dixi amicos: quia omnia quæcumque audivi a Patre meo, nota feci vobis.* Quæ sunt omnia quæ audivit a Patre suo, quæ nota fieri voluit servis suis, ut eos efficeret amicos suos; nisi gaudia [c] internæ caritatis, nisi illa festa supernæ patriæ, quæ nostris quotidie mentibus per aspirationem sui amoris imprimit? Dum enim audita [d] super cœlestia amamus, amata jam novimus; quia amor ipse notitia est. Omnia ergo eis nota fecerat, qui a terrenis desideriis immutati, [e] amoris summi facibus ardebant. Istos vero amicos Dei aspexerat Propheta, cum dicebat: *Mihi autem nimis honorificati sunt amici tui Deus.* Amicus enim quasi animi custos vocatur. Quia ergo Psalmista prospexit electos Dei a mundi hujus amore separatos, custodire in mandatis cœlestibus voluntatem Dei, miratus est amicos Dei, dicens: *Mihi autem nimis honorificati sunt amici tui Deus.* Et tamquam si ab eo protinus causas honoris tanti nobis insinuari quæreremus, illico adjunxit: *Nimis confortatus est principatus eorum.* Ecce electi Dei carnem domant, spiritum roborant, dæmonibus imperant, virtutibus coruscant, præsentia despiciunt, æternam patriam cum voce moribus prædicant: eam etiam moriendo diligunt, atque ad illam per tormenta pertingunt. Occidi possunt, & flecti nequeunt. Nimis ergo confortatus est principatus eorum. In ista ipsa passione, qua ceciderunt in morte carnis, videte quantum fuerit culmen mentis. Unde hoc, nisi quia confortatus est principatus eorum? [f] Sed sic magni forsitan pauci sunt? Subjunxit: *Dinumerabo eos, & super arenam multiplicabuntur.* Totum mundum, fratres, aspicite, martyribus plenus est. [g] Jam pene tot qui videamus non sumus, quot veritatis testes habemus. Deo ergo numerabiles nobis super arenam multiplicati sunt; quia quanti sint, a nobis comprehendi non possunt.

*Psal. 138. 17.*

Amicus quasi animi custos.

*Peter. in Ps. c. 265.*

*Ibidem.*

Amici Dei occidi possunt, non vinci.

*Ibid. v. 18.*

5. Sed quisquis ad hanc pervenit dignitatem, ut amicus vocetur Dei, sese in se conspiciat, dona autem quæ percipit, super se. Nihil suis meritis tribuat, ne ad inimicitias erumpat. Unde & subditur: *Non vos me elegistis, sed ego elegi vos, & posui vos, ut eatis, & fructum afferatis.* [h] Posui ad gratiam, plantavi ut eatis volendo, fructum afferatis operando. Eatis enim volendo, dixi; quia velle aliquid facere, jam mente ire est. Qualem vero fructum afferre debeant, subditur, *Et fructus vester maneat.* Omne quod secundum præsens seculum laboramus, vix usque ad mortem sufficit. Mors namque interveniens, fructum nostri laboris abscidit. Quod vero

Dei amicitiam consecuti, nihil inde sibi tribuant.

*a* 3. Marc. *quippe*.

*b* Edit. Antuerp. & aliæ tum vet. tum recent. *confessionis*, pro *confectionis*, quod legitur in mss. Anglic. & nostris.

*c* Duo priores Gemet. *internæ claritatis*.

*d* Corb. Germ. & duo priores Gemet. *superna cœlestia*. Tertius Gemet. *semper cœlestia*. 3. Marc. *audita cœlestia*.

*e* Primus Gemet. *amoris sui*.

*f* Ita Corb. Germ. Belvac. Gemet. Longip. Val-cl. & vet. edit. In recent. *sed ne putes quod sic magni*, &c. Suffragari videntur tres Anglic. nisi quod pro, *sic*, in Anglic. mss. extat, *si*. 3. Marc. *si sic*.

*g* Primus Carn. *jam pene tot videre non possumus*. Secundus, *jam pene tot qui videamus, non possumus videre*.

*h* Primus Carn. *Elegi per gratiam, posui ut eatis*.

Et fructum qui maneat in æternum, ferant.

verò pro æterna vita agitur, etiam post mortem servatur: & tunc apparere incipit, cum laborum carnalium fructus cœperit non videri. Ibi ergo illa retributio incoat, ubi ista terminatur. Quisquis ergo jam æterna cognovit, apud ejus animum temporales fructus vilescant. Tales fructus operemur qui maneant: tales fructus operemur, qui cum mors cuncta interimat, ipsi exordium a morte sumant. Nam quod a morte incipiat fructus Dei, testatur Propheta, qui dicit: *Cum dederit dilectis suis somnum, hæc est hereditas Domini*. Omnis qui dormit in morte, perdit hereditatem: sed cum dederit dilectis suis somnum, hæc est hereditas Domini: [a] quia electi Dei postquam pervenerint ad mortem, tunc invenient hereditatem.

Pater. in Ps. c. 251.

Psal. 126. 3.

Utrum quidquid petimus in nomine Christi, consequamur.

6. Sequitur: *Ut quodcumque petieritis Patrem in nomine meo, det vobis*. Ecce hic dicit. *Quodcumque petieritis Patrem in nomine meo, det vobis*. Rursum alibi per eumdem Evangelistam dicit: *Si quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis. Usque modo non petistis quidquam in nomine meo*. Si omne quod petimus in nomine Filii, dat nobis Pater: quid ergo est quod Paulus ter Dominum rogavit, & exaudiri non meruit, sed dictum est illi: *Sufficit tibi gratia mea: nam virtus in infirmitate perficitur?* Numquid ille tam egregius prædicator [b] in Filii nomine non petiit? Quare autem non accepit quod petiit? Quomodo ergo verum est, quia quidquid petierimus Patrem in nomine Filii, dat nobis Pater, si auferri a se angelum satanæ petiit Apostolus in nomine Filii, & tamen quod petiit non accepit? Sed quia nomen filii Jesus est, Jesus autem Salvator, vel etiam salutaris dicitur: ille ergo in nomine salvatoris petit, qui illud petit, quod ad veram salutem pertinet. Nam si id quod non expedit petitur, non in nomine Jesu petitur Pater. Unde & eisdem Apostolis adhuc infirmantibus Dominus dicit: *Usque modo non petistis quidquam in nomine meo*. Ac si aperte diceretur: Non petistis in [c] nomine Salvatoris, quia nescitis quærere æternam salutem. Hinc est quod & Paulus non exauditur: quia si liberaretur a tentatione, ei non proderat ad salutem.

Johan. 16. v. 23. & 24.

2. Cor. 12. 9.

Quam pauci orent, ut oportet.

7. Ecce videmus, fratres carissimi, quam multi ad solemnitatem Martyris convenistis, genua flectitis, pectus tunditis, voces orationis ac confessionis emittitis, faciem lacrymis rigatis. Sed pensate, quæso, petitiones vestras; videte si in nomine Jesu petitis, id est si gaudia salutis æternæ postulatis. In domo enim Jesu, Jesum non quæritis, si in æternitatis templo importune pro temporalibus oratis. Ecce alius in oratione quærit uxorem, alius petit villam, alius postulat vestem, alius dari sibi deprecatur alimentum. Et quidem cum hæc desunt, ab omnipotenti Deo petenda sunt. Sed meminisse continuo debemus quod ex mandato ejusdem nostri Redemtoris accepimus, *Quærite primum regnum Dei, & justitiam ejus, & hæc omnia adjicientur vobis*. Et hæc itaque a Jesu petere, non est errare, si tamen non nimie petantur. Sed adhuc, quod est gravius, alius postulat mortem inimici, eumque quem gladio non potest persequi, persequitur oratione. Et vivit adhuc qui ma-

Matth. 6. 33.



a Longip. *quia dilecti*.

b 3. Marc. *In Filii nomine non petiit, quod petiit? Et si in Filii nomine petiit, quare non &c.*

c Belv. & C. Germ. *in nomine salutaris*. Paulo post duo priores Gemet. *quia nescistis*.

maledicitur, & tamen is qui maledicit, jam de morte illius reus tenetur. Jubet autem Deus ut diligatur inimicus, & tamen rogatur Deus ut occidat inimicum. Quisquis itaque sic orat, in ipsis suis precibus contra Conditorem pugnat. Unde & sub Judæ specie dicitur: *Fiat oratio ejus in peccatum.* Oratio quippe in peccatum, est illa petere quæ prohibet ipse qui petitur.

*Psal. 108. 7.* Quæ oratio fiat in peccatum.

8. Hinc Veritas dicit: *Cum statis ad orandum, remittite si quid habetis in cordibus vestris.* Quam virtutem remissionis apertius ostendimus, si unum testimonium Testamenti veteris proferamus. Certe cum Judæa Conditoris sui justitiam culpis exigentibus offendisset, Prophetam suum ab oratione Dominus prohibens, dicit: *Non assumes laudem & orationem pro eis. Si Moyses & Samuel steterint coram me, non est anima mea ad populum istum.* Quid est quod intermissis relictisque tot patribus, soli Moyses & Samuel ad medium deducuntur, quorum mira obtinendi virtus ostenditur, dum nec ipsi posse intercedere dicuntur? Ac si aperte Dominus dicat: Nec illos audio, quos propter magnum petitionis suæ meritum minime contemno. Quid ergo est quod Moyses & Samuel cæteris patribus in postulatione præferuntur, nisi quod hi duo tantummodo in cuncta Testamenti veteris serie etiam pro inimicis suis leguntur exorasse? Unus a populo lapidibus impetitur, & tamen [a] pro lapidatore suo Dominum deprecatur: alter ex principatu dejicitur, & tamen petitus ut exoraret, fatetur dicens: *Absit a me hoc peccatum in Domino, quo minus cessem orare pro vobis. Si Moyses & Samuel steterint coram me, non est anima mea ad populum istum.* Ac si aperte dicat: Nec illos modo pro amicis audio, quos magnæ virtutis merito, orare etiam pro inimicis scio. Virtus ergo veræ orationis, est celsitudo caritatis. Et tunc quisque quod recte petit, adipiscitur, cum ejus animus in petitione nec inimici odio fuscatur. Sed plerumque reluctantem animum vincimus, [b] si etiam pro inimicis oramus. Effundit os pro adversariis precem, sed utinam cor teneat amorem. Nam sæpe & orationem pro inimicis nostris impendimus, sed hanc ex præceptione potius fundimus, quam ex caritate. Nam & vitam inimicorum petimus, & tamen ne exaudiamur, timemus. Sed quia internus judex mentem potius quam verba considerat, [c] pro inimico nil postulat, qui pro eo ex caritate non orat.

*Marc. 11. 25.* Ante orationem debitoribus nostris dimittendum.
*Jerem. 7. 16.*
*Ibid. 15. 1.*
*1. Reg. 12. 23.*
*Pater. in Jerem. c. 11.*
Pro inimicis orandum ex corde.

9. Sed ecce in nos graviter inimicus deliquit, damna intulit, juvantes læsit, amantes persecutus est. Retinenda hæc essent, si remittenda nobis delicta non essent. Advocatus etenim noster precem nobis in causa nostra composuit: & ipse ejusdem causæ judex est, qui advocatus. Preci autem quam composuit, conditionem inseruit, dicens: *Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris.* Quia ergo ipse judex venit, qui advocatus exstitit, ipse precem exaudit, qui fecit. Aut ergo non facientes dicimus, *Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris;* & nosmetipsos hoc dicendo am-

Etiamsi gravia damna intulerint.
*Matth. 6. 12.*

*a* Excusi, (& 3. Marc.) *pro lapidatoribus suis.* At mss. magno consensu, *pro lapidat. suo,* scilicet populo Israel. Alludit Greg. ad hunc locum Exod. 17. *Adhuc paululum, & lapidabit me,* scilicet populus. Ceterum nullibi legimus Moysen lapidibus fuisse impetitum?

*b* Bigot. Longip. Val-cl. *etiam cum pro inimicis.* Sequimur C. Germ. & alios antiq. 3. Marc. *etiam cum . . . fundimus.*

c Bigot. *pro amico nihil postulat qui pro inimico ex caritate veraciter non orat.*

a amplius [a] ligamus: aut fortasse conditionem hanc in oratione intermittimus, & advocatus noster precem quam composuit, non recognoscit, atque apud se protinus dicit: Scio quid monui, non est ipsa oratio quam feci. Quid ergo nobis agendum est, nisi ut veræ caritatis affectum impendamus fratribus? Nulla in corde malitia maneat. Consideret omnipotens Deus erga proximum
b caritatem nostram, [b] ut nostris impendat iniquitatibus pietatem suam.
Luc. 6. 37. Mementote quod monemur: *Dimittite, & dimittetur vobis*. Ecce debetur nobis, & debemus. Dimittamus ergo quod debetur nobis, ut dimittatur quod debetur a nobis. Sed ad hæc mens renititur, & vult implere quod audit, & tamen reluctatur.

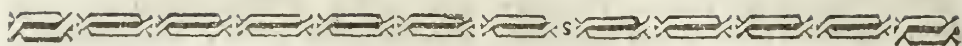
Ad Martyris tumbam consistimus, qui ad cœleste regnum ex qua morte pervenerit scimus. Nos si pro Christo corpus non ponimus, saltem animum vincamus. Placatur Deus isto sacrificio: approbat in judicio pietatis suæ victoriam pacis nostræ. Certamen enim nostri cordis aspicit: & qui post vincentes remunerat, nunc decertantes juvat, per Dominum nostrum Jesum Christum filium [c] suum, qui cum eo vivit & c
regnat in unitate Spiritus sancti Deus, per omnia secula seculorum. Amen.

*a* 5. Marc. *affligimus* . . . . . *scio quid novi*.
*b* Excusi, *& nostris*.

*c* Duo priores Gemet. *cui laus & gloria per &c.*



Lectio



## Lectio Sancti Evangelii secundum Johannem.

*Joh. Cap.* IV. ℣. 46. — 53.

*IN illo tempore: Erat quidam regulus, cujus filius infirmabatur Capharnaum. Hic cum audisset quia Jesus veniret a Judæa in Galilæam, abiit ad eum, & rogabat eum ut descenderet, & sanaret filium ejus. Incipiebat enim mori. Dixit ergo Jesus ad eum: Nisi signa & prodigia videritis, non creditis. Dicit ad eum regulus: Domine, descende priusquam moriatur filius meus. Dicit ei Jesus: Vade, filius tuus vivit. Credidit homo sermoni quem dixit ei Jesus: & ibat. Jam autem eo descendente, servi occurrerunt ei, & nuntiaverunt dicentes, quia filius viveret. Interrogabat ergo horam ab eis, in qua* [a] *melius habuerit. Et dixerunt ei, quia heri hora septima reliquit eum febris. Cognovit ergo pater quia illa hora erat, in qua dixerat ei Jesus: Filius tuus vivit. Et credidit ipse, & domus ejus tota.*



# [b] HOMILIA XXVIII.

## Habita ad populum in basilica sanctorum Nerei & Achilei, die Natalis eorum.

Digne de Christo non sentibant qui ejus præsentiam corporalem ad miracula facienda requirebant.

1. LECTIO sancti Evangelii, quam modo, fratres, audistis, expositione non indiget. Sed ne hanc taciti præterisse videamur, exhortando potius, quam exponendo in ea aliquid loquamur. Hoc autem nobis solummodo de expositione video esse requirendum, cur is qui ad salutem filio petendam venerat, audivit: *Nisi signa & prodigia videritis, non creditis*. Qui enim salutem filio quærebat, proculdubio credebat. Neque enim ab eo quæreret salutem, quem non crederet salvatorem. Quare ergo dicitur: *Nisi signa & prodigia videritis, non creditis*, qui ante credidit, quam signum videret? Sed mementote quid petiit, & aperte cognoscetis quia in fide dubitavit. Poposcit namque ut descenderet, & sanaret filium ejus. Corporalem ergo præsentiam Domini quærebat, qui per spiritum nusquam deerat. Minus itaque in illum credidit, quem non putavit posse salutem dare, nisi præsens esset & corpore. Si enim perfecte credidisset, proculdubio sciret, quia non esset locus ubi non esset Deus. Ex magna ergo parte dif-

*a* Belvac. & Corb. Germ. *melius habuerat*.

*b* In cod. Reg. Suec. est vigesima tertia, ubi legitur habita, *in cemiterio sanctorum Nerei & Achillei*. Est in cod. Later. vigesima nona, in Corb. vigesima sexta.

diffiſus eſt: [a] quia honorem non dedit majeſtati, ſed præſentiæ corporali. Salutem itaque filio petiit, & tamen in fide dubitavit: quia eum ad quem venerat, & potentem ad curandum credidit, & tamen morienti filio eſſe abſentem putavit. Sed Dominus, qui rogatur ut vadat, quia non deſit ubi invitatur, indicat: [b] ſolo juſſu ſalutem reddidit, qui voluntate omnia creavit.

Chriſtus humilitatem docet, ſuperbiam retundit. *Matth. 8. v. 6. & 7.*

2. Qua in re hoc eſt nobis ſolerter intuendum, quod ſicut Evangeliſta alio teſtante didicimus, Centurio ad Dominum venit dicens: *Domine, puer meus jacet paralyticus in* [c] *domo mea, & male torquetur.* Cui a Jeſu protinus reſpondetur: *Ego veniam & curabo eum.* Quid eſt quod regulus rogat ut ad ejus filium veniat, & tamen ire corporaliter recuſat; ad ſervum vero Centurionis non invitatur, & tamen ſe corporaliter ire pollicetur? Reguli filio per corporalem præſentiam non dignatur adeſſe. Centurionis ſervo non dedignatur occurrere. Quid eſt hoc, niſi quod ſuperbia noſtra retunditur, qui in hominibus non naturam qua ad imaginem Dei facti ſunt, ſed honores & divitias veneramur? Cumque penſamus quæ circa eos ſunt, profecto interiora minime providemus, dum ea conſideramus quæ in corporibus deſpecta ſunt, negligimus penſare quod ſunt. Redemtor vero noſter ut oſtenderet quia quæ alta ſunt hominum, [d] deſpicienda ſunt; & quæ deſpecta ſunt hominum, ſanctis deſpicienda non ſunt: ad filium reguli ire noluit, ad ſervum Centurionis ire paratus fuit. Increpata eſt ergo ſuperbia noſtra, quæ neſcit penſare homines propter homines. Sola, ut diximus, quæ circumſtant hominibus penſat, naturam non aſpicit, honorem Dei in hominibus non agnoſcit. Ecce ire non vult filius Dei ad filium reguli: & tamen venire paratus eſt ad ſalutem ſervi. Certe ſi nos cujuſpiam ſervus rogaret ut ad eum ire deberemus, protinus nobis noſtra ſuperbia in cogitatione tacita reſponderet, dicens: Non eas, quia temetipſum degeneras, honor tuus deſpicitur, locus vileſcit. Ecce de cœlo venit qui ſervo in terra occurrere non deſpicit: & tamen humiliari in terra contemnimus, qui de terra ſumus. Quid vero apud Deum vilius, quid deſpectius eſſe poteſt, quam [e] ſervare honorem apud homines, & interni teſtis oculos non timere? Unde & in ſacro Evangelio ad Phariſæos Dominus ait: *Vos eſtis qui juſtificatis vos coram hominibus, Deus autem novit corda veſtra: quia quod hominibus altum eſt abominabile eſt apud Deum.* Notate, fratres, notate quod dicitur. Si enim quod hominibus altum eſt, abominabile eſt apud Deum; cordis noſtri cogitatio tanto apud Deum in imo eſt, quanto hominibus in alto: & humilitas cordis noſtri tanto apud Deum in alto eſt, quanto hominibus in imo.

In homine naturam attendamus, non divitias & honores.

*Pat... Pſal. ... 4.* *Luc. 16. 14. & 15.*

Exhortatio ad humilitatem.

3. [f] Deſpiciamus ergo ſi quid boni gerimus: nulla nos noſtra inflet operatio, non rerum abundantia, non gloria extollat. Si quibuslibet ex bonis affluentibus intus intumeſcimus, Deo deſpecti ſumus. Quo contra de [g] humilibus Pſalmiſta dicit: *Cuſtodiens parvulos Dominus.* *Pſal. 114. 6.*

Quia

*a* Ita C. Germ. & fere omnes mſſ. Unde miror vet. ed. ac recentiores prætuliſſe: *quia virtutem non dedit.* Occaſionem præbere potuit Longip. in quo legitur, *qui virtutem honoris.* 1. Marc. *qui virtutem non dedit.*

*b* 1. Marc. *ſolo juſſu omnia creavit, qui voluntate ſalutem reddidit.*

*c* Abeſt, *mea*, a C. Germ. tribus Gemet. ac al. Et a 1. Marc.

*d* Duo Carn. & Corb. Germ. *ſanctis deſpicienda ſunt.* 1. Marc. *alta ſunt hominibus, ſanctis.*

*e* 1. Marc. *ſuperbire apud.*

*f* Secundus Carn. *reſpiciamus.*

*g* Corb. non habet, *de humilibus.*

Quia parvulos humiles appellat, postquam sententiam protulit, consilium subjungit: nam quasi quæreremus quid ipse ad hæc faceret, adjunxit: *Humiliatus sum, & liberavit me*. Hæc ergo cogitate, fratres, hæc tota intentione pensate. Nolite in proximis vestris mundi hujus bona venerari. Hoc propter Deum honorate in hominibus, quibus tamen commissi non estis, quod facti sunt ad imaginem Dei. Quod tunc proximis vere servatis, si apud vosmetipsos prius in corde non intumescitis. Nam qui se adhuc pro [a] rebus transitoriis extollit, nescit in proximo venerari quod maneat. Nolite ergo in vobismetipsis pensare quod habetis, sed quid estis. Ecce mundus qui diligitur, fugit. Sancti isti, ad quorum tumbam consistimus, florentem mundum mentis despectu calcaverunt. Erat vita longa, salus continua, opulentia in rebus, fecunditas in propagine, tranquillitas in diuturna pace: & tamen cum in seipso floreret, jam in eorum cordibus mundus aruerat. Ecce jam mundus in seipso aruit, & adhuc in cordibus nostris floret. Ubique mors, ubique luctus, ubique desolatio, undique percutimur, undique amaritudinibus replemur: & tamen cæca mente carnalis concupiscentiæ ipsas ejus amaritudines amamus, fugientem sequimur, labenti inhæremus. Et quia labentem retinere non possumus, cum ipso labimur, quem cadentem tenemus. Aliquando [b] nos mundus delectatione sibi tenuit: nunc tantis plagis plenus est, ut ipse nos jam mundus mittat ad Deum. Pensate ergo [c] quia nulla sunt quæ temporaliter currunt. Finis temporalium ostendit, quam nihil sit quod transire potuit. Casus rerum indicat, quia res transiens & tunc prope nihil fuit cum stare videretur. Hæc ergo, fratres carissimi, solicita consideratione pensate, in æternitatis amore cor figite: ut dum terrena culmina adipisci contemnitis, perveniatis ad gloriam, quam per fidem tenetis, per Jesum Christum Dominum nostrum, qui vivit & regnat Deus cum Patre in unitate Spiritus sancti, per omnia secula seculorum. Amen.

*Ibidem.*

2 Pensanda sunt non quæ habemus, sed quæ sumus.

Mundo ruenti inhærentes cum ipso gravi lapsu cadimus.

b

c

*a* Duo priores Gemet. *rebus temporalibus*.
*b* Ita Corb. Belvac. Corb. Germ. & potiores. In secundo Carnut. ( & 1. Marc. ) legitur, *mundus delect. retraxit a Deo*, quem sequuntur omnes excusi, nisi quod Gussanvil. omisit, *delectatione*. Quæ vox in 1. Mar. non occurrit.
*c* Belvac. & alii, *quam nulla sunt*. Sic & 1. Marc.

## Lectio ſancti Evangelii ſecundum Marcum.

*Marc. Cap.* XVI. ℣. 14. —— 20.

a *IN illo tempore: Recumbentibus undecim diſcipulis, apparuit illis [a] Jeſus, & exprobravit incredulitatem eorum, & duritiam cordis: quia his qui viderant eum reſurrexiſſe, non crediderunt. Et dixit eis: Euntes in mundum univerſum, prædicate Evangelium omni creaturæ. Qui crediderit, & baptizatus fuerit, ſalvus erit: qui vero non crediderit, condemnabitur. Signa autem eos qui crediderint, hæc ſequentur. In nomine meo dæmonia ejicient, linguis loquentur novis, ſerpentes tollent: & ſi mortiferum quid biberint, non eis nocebit. Super ægros manus imponent, & bene habebunt. Et Dominus quidem Jeſus poſtquam locutus eſt eis, aſſumtus eſt in cœlum, & ſedet a dextris Dei. Illi autem profecti prædicaverunt ubique, Domino cooperante, & ſermonem confirmante, ſequentibus ſignis.*

b # [b] HOMILIA XXIX.

c ### Habita ad populum in baſilica beati Petri Apoſtoli, [c] in Aſcenſione Domini.

Ex diſcipulorum Chriſti dubitatione fides reſurrectionis roboratur.

1. QUOD reſurrectionem Dominicam diſcipuli tarde crediderunt, non tam illorum infirmitas, quam noſtra, ut ita dicam, futura firmitas fuit. Ipſa namque reſurrectio illis dubitantibus per multa argumenta monſtrata eſt: quæ dum nos legentes agnoſcimus, quid aliud quam de illorum dubitatione ſolidamur? Minus enim mihi Maria Magdalene præſtitit quæ citius credidit, quam Thomas qui diu dubitavit. Ille etenim dubitando, vulnerum cicatrices tetigit, & de noſtro pectore [d] dubietatis vulnus amputavit. d Ad inſinuandam quoque veritatem Dominicæ reſurrectionis notandum nobis eſt quid Lucas referat, dicens: *Conveſcens præcepit eis, ab Jeroſolymis ne diſcederent.* Et poſt pauca; *Videntibus illis elevatus eſt, & nubes ſuſcepit eum ab oculis eorum.* Notate verba, ſignate myſteria. *Conveſcens elevatus eſt.* Comedit, aſcendit: ut videlicet per effectum comeſtionis veritas pateſceret carnis. Marcus vero, priuſquam cœlum Dominus aſcendat, eum

*Pater. in Act. c. 1.*

*Act. 1. 4.*

*Ibid. v. 9.*

*a* C. Germ. *Dominus Jeſus.*

*b* In Lateran. eſt vigeſima-prima. In cod. Reg. Suec. vigeſima ſecunda. In Corb. decima-nona.

*c* Hæc deſiderantur in Later. & primo Gemet. Leguntur in C. Germ. in cod. Reg. Suec. & aliis. In lib. Sacram. ed. Pamelii & Menardi, ac in Calend. Rom. Joh. Frontonis legitur *Aſcenſa*, non *Aſcenſio.*

*d* Gemet. & C. Garn. *dubitationis.*

eum de cordis atque infidelitatis duritia increpasse discipulos memorat. Qua in re quid considerandum est, nisi quod idcirco Dominus tunc discipulos increpavit, cum eos corporaliter reliquit, ut verba quæ recedens diceret, in corde audientium arctius impressa remanerent? Increpata igitur eorum duritia, quid admonendo dicat, audiamus: *Euntes in mundum universum, prædicate Evangelium omni creaturæ.*

Omnis creaturæ nomine homo recte intelligitur.

2. Numquid, fratres mei, sanctum Evangelium vel insensatis rebus, vel brutis animalibus fuerat prædicandum, ut de eo discipulis dicatur: [a] *Prædicate omni creaturæ?* Sed omnis creaturæ nomine signatur homo. Sunt namque lapides, sed nec vivunt, nec sentiunt. Sunt herbæ & arbusta; vivunt quidem, sed non sentiunt. Vivunt dico, non per animam, sed per viriditatem; quia & Paulus dicit: *Insipiens, tu quod seminas, non vivificatur, nisi prius moriatur.* Vivit ergo quod moritur, ut vivificetur. Lapides itaque sunt, sed non vivunt. Arbusta autem sunt, & vivunt, sed non sentiunt. Bruta vero animalia sunt, vivunt, sentiunt, sed non discernunt. Angeli etenim sunt, vivunt, sentiunt, & discernunt. Omnis autem creaturæ aliquid habet homo. Habet namque commune esse cum lapidibus, vivere cum arboribus, sentire cum animalibus, intelligere cum Angelis. Si ergo commune habet aliquid cum omni creatura homo, juxta aliquid omnis creatura est homo. Omni ergo creaturæ prædicatur Evangelium, cum soli homini prædicatur: quia ille videlicet docetur, propter quem in terra cuncta creata sunt, & a quo omnia per quamdam similitudinem aliena sunt. Potest etiam omnis creaturæ nomine omnis natio Gentium designari. Ante etenim dictum fuerat: *In viam Gentium ne abieritis.* Nunc autem dicitur, *Prædicate omni creaturæ:* ut scilicet prius a Judæa Apostolorum repulsa prædicatio, tunc nobis in adjutorium fieret, cum hanc illa ad damnationis suæ testimonium, superba repulisset. Sed cum Discipulos ad prædicandum Veritas mittit, quid aliud in mundo facit, nisi grana seminis spargit? Et pauca grana mittit in semina, ut multarum messium fruges recipiat ex nostra fide. Neque enim in universo mundo tanta fidelium messis exsurgeret, si de manu Domini super rationalem terram illa electa grana prædicantium non venissent. Sequitur.

a Moral. l. 6. c. 16. n. 20.

1. Cor. 15. 36.

Matth. 10. 5.

Quæ qualisve fides ad salutem necessaria.

3. *Qui crediderit, & baptizatus fuerit salvus erit: qui vero non crediderit, condemnabitur.* Fortasse unusquisque apud semetipsum dicat: Ego jam credidi, salvus ero. Verum dicit, si fidem operibus tenet. Vera etenim fides est, quæ in hoc quod verbis dicit, moribus non contradicit. Hinc est enim quod de quibusdam falsis fidelibus Paulus dicit: *Qui confitentur se nosse Deum, factis autem negant:* Hinc Johannes ait: *Qui dicit se nosse Deum, & mandata ejus non custodit, mendax est.* Quod cum ita sit, fidei nostræ veritatem in vitæ nostræ consideratione debemus agnoscere. Tunc enim veraciter fideles sumus, si quod verbis promittimus, operibus implemus. In die quippe baptismatis omnibus nos antiqui hostis operibus atque omnibus pompis abrenuntiare promisimus. Itaque unusquisque vestrum ad considerationem suam mentis oculos reducat: [b] & si servat post baptismum, quod ante baptismum spopondit, certus jam quia fidelis est, gaudeat. Sed ecce

Tit. 1. 16.

1. Johan. 2. 4.

b

*a* Duo priores Gemet. *prædicate Evang. omni.*

*b* Secundus Carn. *consideret si servat.*

a ecce quod promisit, minime [a] servavit: si ad exercenda prava opera, ad concupiscendas mundi pompas dilapsus est: videamus si jam scit plangere quod erravit. Apud misericordem namque judicem nec ille fallax habebitur, qui ad veritatem revertitur, etiam postquam mentitur: quia omnipotens Deus dum libenter nostram pœnitentiam suscipit, ipse suo judicio hoc quod erravimus, [b] abscondit. Sequitur:

3. q. 1. c. 10. Apud misericordem.

b

Quæ signa verum fidem comitari debeant.

4. *Signa autem eos qui credituri sunt, hæc sequentur. In nomine meo dæmonia ejicient, linguis loquentur novis, serpentes tollent: & si mortiferum quid biberint, non eis nocebit: super ægros manus imponent, & bene habebunt.* Numquidnam, fratres mei, quia ista signa non facitis, minime creditis? Sed hæc necessaria in exordio Ecclesiæ fuerunt.
c Ut enim [c] fides cresceret, miraculis fuerat nutrienda: quia & nos cum arbusta plantamus, tamdiu eis
d aquam infundimus, quousque ea in
e terra [d] jam convaluisse videamus: & si semel radicem fixerint, [e] in rigando cessamus. Hinc est enim quod Paulus dicit. *Linguæ in signum sunt non fidelibus sed infidelibus.* Habemus de his signis atque virtutibus quæ adhuc subtilius considerare debeamus. Sancta quippe Ecclesia quotidie spiritaliter facit quod tunc per Apostolos corporaliter faciebat. Nam sacerdotes ejus cum per exorcismi gratiam manum credentibus imponunt, & habitare malignos spiritus in eorum mente contradicunt, quid aliud faciunt, nisi dæmonia ejiciunt? Et fideles quique qui jam vitæ veteris secularia verba derelinquunt, sancta autem mysteria insonant, Conditoris sui laudes & potentiam, quantum prævalent, narrant, quid aliud faciunt, nisi novis linguis loquuntur? Qui dum bonis suis exhortationibus malitiam de alienis cordibus auferunt, serpentes tollunt. Et dum pestiferas suasiones audiunt, sed tamen ad operationem pravam minime pertrahuntur, mortiferum quidem est quod bibunt, sed non eis nocebit. Qui quoties proximos suos in bono opere infirmari conspiciunt, dum eis tota virtute concurrunt, & exemplo suæ operationis illorum vitam roborant qui in propria actione titubant; quid aliud faciunt, nisi super ægros manus imponunt, ut bene habeant? Quæ nimirum miracula tanto majora sunt, quanto spiritalia: tanto majora sunt, quanto per hæc non corpora, sed animæ suscitantur: hæc itaque signa, fratres carissimi, auctore Deo si vultis vos facitis. Ex illis enim exterioribus signis obtineri vita ab hæc operantibus non valet. Nam corporalia illa miracula ostendunt aliquando sanctitatem, non autem faciunt: hæc vero spiritalia, quæ aguntur in mente, virtutem vitæ non ostendunt, sed faciunt. Illa habere & mali possunt: istis autem perfrui nisi boni non possunt. Unde de quibusdam Veritas dicit; *Multi mihi dicent in die illa: Domine, Domine, nonne in nomine tuo prophetavimus, & in nomine tuo dæmonia ejecimus, & in nomine tuo virtutes multas fecimus? Et tunc confitebor illis, [f] quia* f

1. Cor. 14. 22.

De consecr. dist. 4. c. 67. Sacerdotes.

Miracula sanctitatem aliquando probant, non faciunt.

Matth. 7. v. 22. & 23.

Nn 2 non

[a] Belvac. & duo Carn. *servavit, ad exercenda* &c.

[b] Bigot. post *abscondit*, addit; *quia Deus pro peccato pœnitentiam suscipit, signa autem* &c.

[c] Sic legendum ex Corb. Belvac. C. Germ. Carnut. Gemet. &c. & ex vet. ed. In recentioribus habetur: *ut enim ad fidem cresceret*, &c. Sic in 1. Marcian. *ad fidem*.

[d] Ita quoque habent mss. cod. & vet. excusi, cum recentiores maluerint scribere, *jam coaluisse*.

[e] Vulgati, *irrigatio cessabit*. Cedendum judicavimus mss. Corb. Belvac. C. Germ. &c. auctoritati, quæ nostræ lectioni suffragatur.

[f] Longip. & Val-cl. *quia nunquam novi vos*. Concordat 1. Marc.

*non novi vos: discedite a me* [a] *qui operamini iniquitatem*. Nolite ergo, fratres carissimi, amare signa [b] quæ possunt cum reprobis haberi communia: sed hæc quæ modo diximus, caritatis atque pietatis miracula amate: quæ tanto securiora sunt, quanto & occulta; & de quibus apud Dominum eo major sit retributio, quo apud homines minor est gloria. Sequitur:

Christi in cœlum ascendentis, & Eliæ rapti in aera, discrimen.

5. *Et Dominus quidem Jesus postquam locutus est eis, assumtus est in cœlum, & sedet a dextris Dei*. In veteri Testamento cognovimus quod Elias sit raptus in cœlum. Sed aliud est cœlum aereum, aliud æthereum. Cœlum quippe aereum terræ est proximum: unde & aves cœli dicimus, quia eas volitare in aere videmus. In cœlum itaque aereum Elias sublevatus est, ut in secretam quamdam terræ regionem repente duceretur, ubi in magna jam carnis & spiritus quiete viveret, quousque ad finem mundi redeat, & mortis debitum solvat. Ille etenim mortem distulit, non evasit. Redemtor autem noster quia non distulit, superavit, eamque resurgendo consumsit, & resurrectionis suæ gloriam ascendendo declaravit. Notandum quoque est, quod Elias in curru legitur ascendisse: ut videlicet aperte demonstraretur, quia homo purus adjutorio indigebat alieno. Per Angelos quippe facta illa & ostensa sunt adjumenta: quia nec in cœlum quidem aereum per se ascendere poterat: quem naturæ suæ infirmitas gravabat. Redemtor autem noster non curru, non angelis sublevatus legitur: quia is qui fecerat omnia, nimirum super omnia sua virtute ferebatur. Illo etenim revertebatur, ubi erat; & inde redibat, ubi remanebat: quia cum per humanitatem ascenderet in cœlum, per divinitatem suam & terram pariter continebat & cœlum.

*Pater. in q. Reg. c. 1.*

Enoch translatus, & Elias subvectus, Ascensionis Christi typus fuerunt.

6. Sicut autem Joseph a fratribus venditus, venditionem Redemtoris nostri figuravit: sic Enoch translatus, atque ad cœlum aereum Elias sublevatus, Ascensionem Dominicam designavit. Ascensionis ergo suæ Dominus prænuntios & testes habuit, unum ante Legem, alium sub Lege: ut quandoque veniret ipse, qui veraciter cœlos penetrare potuisset. Unde & ipse ordo in eorum quoque utrorumque sublevatione per quædam incrementa distinguitur. Nam Enoch translatus, Elias vero ad cœlum subvectus esse memoratur: ut veniret postmodum qui nec translatus, nec subvectus, cœlum æthereum sua virtute penetraret. Qui nobis in se credentibus, [c] quia carnis quoque munditiam largiretur, & sub eo per incrementa temporum virtus castitatis excresceret, in ipsa quoque eorum translatione qui Ascensionem Dominicam ut videlicet famuli designaverunt, & in seipso qui ad cœlum ascendit, Dominus ostendit. Nam Enoch quidem uxorem & filios habuit: Elias vero neque uxorem, neque filios legitur habuisse. Pensate ergo, quomodo per incrementa creverit munditia sanctitatis: quod & per translatos famulos, [d] & per ascendentis Domini personam patenter ostenditur. Translatus namque est Enoch & per coitum genitus, & per coitum generans. Raptus est Elias per coitum genitus, sed non jam per coitum generans. Assumtus vero est Dominus neque per coitum generans, neque per coitum generatus.

7. Con-

*a* Expunximus, *omnes*, quod in recent. ed. irrepserat, contra mss. fidem.

*b* Duo Carnut. *quæ possunt boni cum reprobis habere*.

*c* Editi etiam veteres, invitis mss. ac reluctante sensu, *quia carnis suæ munditiam*.

*d* Primus Carnut. *per Ascensionem Domini*.

Christus in cœlis regnans qui simul stet, & sedeat. *Act.* 7. 55.

7. Considerandum vero nobis est, quid est quod Marcus ait: *Sedet a dextris Dei*; & Stephanus dicit: *Video cœlos apertos, & Filium hominis stantem a dextris Dei*. Quid est quod hunc Marcus sedentem, Stephanus vero stantem se videre testatur? Sed scitis, fratres, quia sedere judicantis est, stare vero pugnantis vel adjuvantis. Quia ergo Redemtor noster assumtus in cœlum, & nunc omnia judicat, & ad extremum judex omnium venit: hunc post assumtionem Marcus sedere describit, quia [a] post Ascensionis suæ gloriam judex in fine videbitur. Stephanus vero in labore certaminis positus stantem vidit, quem adjutorem habuit: quia ut iste in terra persecutorum infidelitatem vinceret, pro illo de cœlo illius gratia pugnavit.

Signa & miracula obedientiam sequuntur.

8. Sequitur: *Illi autem profecti prædicaverunt ubique, Domino cooperante, & sermonem confirmante sequentibus signis*. Quid in his considerandum est, quid memoriæ commendandum: nisi quod præceptum obedientia, obedientiam vero signa secuta sunt? Sed quia, auctore Deo, breviter lectionem Evangelicam exponendo transcurrimus, restat, ut aliquid de ipsa tantæ solemnitatis [b] consideratione dicamus.

Albæ Angelorum vestes lætitiæ indicia. *Pat. in Act.* 9. 2.

9. Hoc autem nobis primum quærendum est, quidnam sit quod nato Domino apparuerunt Angeli, & tamen non leguntur in albis vestibus apparuisse: ascendente autem Domino missi angeli in albis leguntur vestibus apparuisse. Sic etenim scriptum est: *Videntibus illis elevatus est, & nubes suscepit eum ab oculis eorum. Cumque intuerentur in cœlum euntem illum, ecce duo viri steterunt juxta illos in vestibus albis*. (*Act.* 1. 9.) In albis autem vestibus gaudium & solemnitas mentis [c] ostenditur. Quid est ergo quod nato Domino, non in albis vestibus; ascendente autem Domino, in albis vestibus angeli apparent: nisi quod tunc magna solemnitas angelis facta est, cum cœlum Deus homo penetravit? Quia nascente Domino videbatur divinitas humiliata: ascendente vero Domino, est humanitas exaltata. Albæ etenim vestes exaltationi magis congruunt quam humiliationi. [d] In assumtione ergo ejus Angeli in albis vestibus videri debuerunt: quia qui in nativitate sua apparuit Deus humilis, in Ascensione sua ostensus est homo sublimis.

Ex Ascensione Christi quid proficiamus.

10. Sed hoc nobis magnopere, fratres carissimi, in hac solemnitate pensandum est: quia deletum est hodierna die chirographum damnationis nostræ, mutata est sententia corruptionis nostræ. Illa enim natura cui dictum est: *Terra es, & in terram ibis*, (*Genes.* 3. 19.) hodie in cœlum ivit. Pro hac ipsa namque carnis nostræ sublevatione per figuram beatus Job Dominum avem vocat. Quia enim Ascensionis ejus mysterium Judæam non intelligere conspexit, de infidelitate ejus sententiam protulit, dicens: *Semitam ignoravit avis*. (*Job.* 28. 7.) Avis enim recte appellatus est Dominus; quia corpus carneum ad æthera libravit. Cujus avis semitam ignoravit quisquis eum ad cœlum ascendisse non credidit. De hac solemnitate per Psalmistam dicitur: *Elevata est magnificentia tua super cælos*: (*Psal.* 8. 3.) De hac rursus ait: *Ascendit Deus in jubilatione, & Dominus in voce tubæ*. (*Psal.* 46. 6.) De hac iterum dicit: *Ascendens in altum, captivam duxit captivitatem, dedit dona hominibus*. (*Psal.* 67. 19.) Ascendens quippe in altum, (*Pater. in Ps.* c. 140.) captivam duxit captivitatem: quia corruptionem nostram virtute suæ in-

*a* Duo priores Gemet. & Bigot. *post assumtionis*. Sic & 1. Marc.
*b* Duo priores Gemet. *nobilitate*.
*c* Belvac. & secundus Carn. *adtenditur*.
*d* Ita C. Germ. Belvac. Gemet. Longip. Bigot. In excusis habes *in ascensione*.

incorruptionis absorbuit. Dedit vero dona hominibus; quia misso desuper spiritu, alii sermonem sapientiæ, alii sermonem scientiæ, alii gratiam virtutum, alii gratiam curationum, alii genera linguarum, alii interpretationem tribuit sermonum. Dedit ergo dona hominibus. [a] De hac Ascensionis ejus gloria etiam Habacuc ait: *Elevatus est sol, & luna stetit in ordine suo.* Quis enim solis nomine nisi Dominus, & quæ lunæ nomine nisi Ecclesia designatur? Quousque enim Dominus ascendit ad cœlos, sancta ejus Ecclesia adversa mundi omnimodo formidavit: at postquam ejus Ascensione roborata est, aperte prædicavit, quod occulte credidit. Elevatus est ergo sol, & luna stetit in ordine suo: quia cum Dominus cœlum petiit, sancta ejus Ecclesia in auctoritate prædicationis excrevit. Hinc ejusdem Ecclesiæ voce per Salomonem dicitur: *Ecce iste venit saliens in montibus, & transiliens colles.* Consideravit namque tantorum operum culmina, & ait: *Ecce iste venit saliens in montibus.* Veniendo quippe ad redemtionem nostram, quosdam, ut ita dixerim, saltus dedit. Vultis, fratres carissimi, ipsos ejus saltus agnoscere? De cœlo venit in uterum, de utero venit in præsepe, de præsepe venit in crucem, de cruce venit in sepulcrum, de sepulcro rediit in cœlum. Ecce ut nos post ipse currere faceret, quosdam pro nobis saltus manifestata per carnem veritas dedit: quia *exsultavit ut gigas ad currendam viam suam*, ut nos ei diceremus ex corde. [b] *Trahe nos post te, curremus in odorem unguentorum tuorum.*

a Pater. in Habac. c. 6. Habac. 3. 11. Sec. lxx.

Cant. 2. 8.

Pater. in Cant. c. 11.

Ps. 18. 6.

b Cant. 1. 3.

11. Unde, fratres carissimi, oportet ut illuc sequamur corde, ubi eum corpore ascendisse credimus. Desideria terrena fugiamus, nihil nos jam delectet in infimis, qui patrem habemus in cœlis. Et hoc nobis est magnopere perpendendum: quia is qui placidus ascendit, terribilis redibit: & quidquid nobis cum mansuetudine præcepit, hoc a nobis cum districtione exiget. Nemo ergo indulta pœnitentiæ tempora parvipendat: nemo curam sui, dum valet, agere negligat: quia Redemtor noster tanto tunc in judicium districtior veniet, quanto nobis ante judicium magnam patientiam prærogavit. Hæc itaque vobiscum, fratre, agite: hæc in mente sedula cogitatione versate. Quamvis adhuc rerum perturbationibus animus fluctuet: jam tamen spei vestræ anchoram in æternam patriam figite, intentionem mentis in vera luce solidate. Ecce ad cœlum ascendisse Dominum audivimus. Hoc ergo servemus in meditatione, quod credimus. Et si adhuc hic tenemur infirmitate corporis, sequamur tamen eum passibus amoris. Non autem deserit desiderium nostrum ipse qui dedit, Jesus Christus Dominus noster, qui vivit & regnat cum Deo Patre in unitate Spiritus sancti Deus, per omnia secula seculorum.

Dominum ascendentem in cœlum sequi festinemus.

*a* In recent. ed. post vocem, *hominibus*, irrepsit: *dum per hujus spiritus gratiam eorum virtus in mundum excrevit. De hac* &c. Quæ nec in mss. nec in vet. excusis inventa, resecanda duximus.

*b* Corb. & C. Germ. *trahe me post te.* Sic & 1. Marc.

## Lectio sancti Evangelii secundum Johannem.

*Johann. Cap.* XIV. ℣. 23. — 31.

a IN illo tempore: [a] *Dicebat Jesus discipulis suis: Si quis diligit me, sermonem meum servabit: & Pater meus diliget eum: & ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus. Qui non diligit me, sermones meos non servat. Et sermonem quem audistis, non est meus: sed ejus qui misit me Patris. Hæc locutus sum vobis, apud vos manens. Paraclitus autem Spiritus sanctus, quem mittet Pater in nomine meo, ille vos docebit omnia, & suggeret vobis omnia quæcumque dixero vobis. Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis. Non quomodo mundus dat, ego do vobis. Non turbetur cor vestrum, neque formidet. Audistis quia ego dixi vobis: Vado & venio ad*
b *vos: Si diligeretis me, gauderetis utique, quia vado* [b] *ad Patrem: quia Pater major me est. Et nunc dixi vobis priusquam fiat: ut cum factum fuerit, credatis. Jam non multa loquar vobiscum. Venit enim princeps mundi hujus, & in me non habet quidquam. Sed ut cognoscat mundus quia diligo Patrem: & sicut mandatum dedit mihi Pater, sic facio.*

# c [c] HOMILIA XXX.

d Habita ad populum in basilica beati Petri Apostoli, [d] die sancto Pentecostes.

Divini amoris effectus in mentibus, & argumenta.

1. LIbet, fratres carissimi, Evangelicæ verba lectionis sub brevitate transcurrere, ut post diutius liceat in contemplatione tantæ solemnitatis immorari. Hodie namque Spiritus sanctus repentino sonitu super discipulos venit, mentesque carnalium in sui amorem permutavit: & foris apparentibus linguis igneis, intus facta sunt corda flammantia: quia dum Deum in ignis visione suscipiunt, per amorem suaviter arserunt. Ipse namque Spiritus sanctus amor est. Unde & Johannes dicit: *Deus caritas est.* Qui ergo mente integra Deum desiderat, profecto jam habet quem [e] amat. Neque enim quisquam posset Deum diligere, si eum quem diligit, non haberet. Sed ecce, si unusquisque vestrum requiratur, an diligat Deum: tota fiducia & secura mente respondet, Diligo. In ipso autem lectionis exordio audistis quid

*Pater. in 1. Joh. c. 14.*

*1. Johan. 4. v. 8. & 16.*

e

*a* In Belvac. & plur. *dicebat Dom. Jesus.* Excusi, *dixit Jesus.* 1. Marc. *dixit.*
*b* Belvac. *ad Patrem meum.*
*c* In Corb. est vigesima. In cod. Reg. Suec. vigesima quarta. In Lateran. vigesima-secunda.
*d* Abest hoc a Later. & a primo Gemet.
*e* Primus Carn. *quod amat.*

Pater. in 1. Joh. c. 2. quid Veritas dicat: *Si quis diligit me, sermonem meum servabit*. Probatio ergo dilectioni, exhibitio est operis. Hinc in epistola sua idem Ibid. v. 20. Johannes dicit: *Qui dicit, Diligo Deum, & mandata ejus non custodit, mendax est*. Vere etenim Deum a diligimus, [a] si ad mandata ejus nos a nostris voluptatibus coarctamus. Nam qui adhuc per illicita desideria diffluit, profecto Deum non amat; quia ei in sua voluntate contradicit.

Deum inhabitantem habere quanta sit dignitas. b

2. *Et Pater meus diliget eum: & ad eum veniemus & mansionem apud eum faciemus*. Pensate, fratres carissimi, quanta sit ista [b] solemnitas, habere in cordis hospitio adventum Dei. Certe si domum vestram quisquam dives ac præpotens amicus intraret, omni festinantia domus tota mundaretur, ne quid fortasse esset quod oculos amici intrantis offenderet. Tergat ergo sordes pravi operis, qui Deo præparat domum mentis. Sed videte quid Veritas dicat: *Veniemus, & mansionem apud eum faciemus*. In quorumdam etenim corda venit, & mansionem non facit: quia per compunctionem quidem Dei respectum percipiunt, sed tentationis tempore hoc ipsum quod compuncti fuerant, obliviscuntur; sicque ad perpetranda peccata redeunt, ac si hæc minime planxissent. Qui ergo Deum vere diligit, qui ejus mandata custodit, in ejus corde Dominus & venit & mansionem facit: quia sic eum divinitatis amor penetrat, ut ab hoc amore, tentationis tempore non recedat. Ille ergo vere amat, cujus videlicet mentem delectatio prava ex consensu non superat. Nam tanto quisque a superno amore disjungitur, quanto inferius delectatur. Unde & adhuc subditur: *Qui non diligit me, sermones meos non servat*. Ad vosmetipsos ergo, fratres carissimi, introrsus redite; si Deum vere amatis, exquirite: nec tamen sibi aliquis credat, quidquid sibi animus sine operis attestatione responderit. De dilectione Conditoris, lingua, mens, & vita requiratur. Nunquam est Dei amor otiosus. Operatur etenim magna, si est: si vero operari renuit, amor non est.

In nonnullorum corda venit, sed non manet.

De amore Dei vita est interroganda. Amor nunquam est otiosus.

*Et sermonem quem audistis, non est meus, sed ejus qui misit me Patris*. Scitis, fratres carissimi, quia ipse qui loquitur unigenitus Filius, Verbum Patris est, & ideo sermo quem loquitur Filius, non est Filii, sed Patris; quia ipse Filius Verbum est Patris. *Hæc locutus sum vobis apud vos manens*. Quando non maneret apud eos, qui ascensurus cœlum promittit, dicens: *Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem seculi*? Matt. 28. 20. Sed Verbum incarnatum & manet & recedit: recedit corpore, manet divinitate. Apud eos ergo tunc se mansisse perhibet; quia qui invisibili semper potestate [c] præsens erat, c corporali jam visione recedebat.

3. *Paraclitus autem Spiritus sanctus, quem mittet Pater in nomine meo, ille vos docebit omnia, & suggeret vobis omnia quæcumque dixero vobis*. Nostis plurimi, fratres mei, quod Græca locutione Paraclitus, Latina Advocatus dicitur, vel consolator. Qui idcirco advocatus dicitur, quia pro errore delinquentium apud justitiam Patris intervenit. Qui unius substantiæ cum Patre & Filio, exorare pro delinquentibus per-

Paraclitus, idem est ac advocatus, aut consolator.

*a* Ita C. Germ. Belvac. secundus Gemet. primus; Carn. Bigot. & potiores; quibus consentiunt vet. ed. In aliis legitur, *& mandata ejus custodimus, si nos a nostris*. In Longip. Val cl. & primo Gemet. habes, *si mandata ejus servamus, vere eum diligimus, si a nostris*, &c.

*b* Recentioribus edit. magis placuit, *dignitas*, quam, *solemnitas*, quæ tamen vox legitur in antiquis MSS. & excusis.

*c* Belvac. & C. Germ. *præerat*. Sic & 1. Marc.

perhibetur; quia eos quos repleverit, exorantes facit. Unde & Paulus dicit: *Ipse enim Spiritus postulat pro nobis, gemitibus inenarrabilibus.* (Rom. 8. 26.) Minor vero est qui postulat, quam qui postulatur: quomodo ergo Spiritus postulare dicitur, qui minor non est? Sed ipse Spiritus postulat; quia ad postulandum eos quos repleverit, inflammat. (Quo sensu Spiritus sanctus pro nobis postulet.) Consolator autem idem Spiritus vocatur: quia de peccati perpetratione mœrentibus, dum spem veniæ præparat, ab afflictione tristitiæ mentem levat. De quo recte promittitur: *Ipse vos docebit omnia.* (Quomodo intus nos doceat.) Quia nisi idem Spiritus cordi adsit audientis, otiosus est sermo doctoris. Nemo ergo docenti homini tribuat quod ex ore docentis intelligit: quia nisi intus sit qui doceat, doctoris lingua exterius in vacuum laborat. Ecce unam loquentis vocem omnes pariter auditis, nec tamen pariter sensum auditæ vocis percipitis. Cum ergo vox dispar non sit, cur in cordibus vestris dispar est vocis intelligentia: (Pater. in 1. Joh. cap. 6.) nisi quia per hoc quod vox loquentis communiter admonet, est magister interior qui de vocis intelligentia quosdam specialiter docet? De hac unctione Spiritus rursus per Johannem dicitur: *Sicut unctio ejus docet vos de omnibus.* (1. Joh. 2. 27.) Per vocem ergo non instruitur, quando mens per Spiritum non ungitur. Sed cur ista de doctrina hominum loquimur, quando & ipse Conditor non ad eruditionem hominis loquitur, si eidem homini per unctionem Spiritus non loquatur? Certe Cain priusquam fratricidium opere perpetraret, audivit: *Peccasti, quiesce.* (Genes. 4. 7. juxta lxx.) Sed quia culpis suis exigentibus, voce est admonitus, non unctione Spiritus; audire verba Dei potuit, sed servare contemsit. Requirendum vero nobis est, cur de eodem Spiritu dicatur: *Suggeret vobis omnia,* (Et omnia suggerat.) cum suggerere, soleat esse minoris? Sed quia suggerere aliquando dicimus subministrare, invisibilis Spiritus suggerere dicitur, non quod nobis scientiam ab imo inferat, sed ab occulto. *Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis.* Hic relinquo, pervenientibus do.

4. Ecce, fratres carissimi, verba sacræ lectionis sub brevitate discussimus: nunc in contemplationem tantæ festivitatis animum transferamus. (Superbia linguarum confusionem, humilitas unitatem meruit.) Sed quia cum lectione Evangelica vobis est etiam Actuum Apostolorum lectio recitata, ex ea ergo aliquid in usum nostræ contemplationis trahamus. Audistis etenim quia Spiritus sanctus super discipulos igneis linguis apparuit, (Pater. in Act. cap. 9.) omniumque linguarum scientiam dedit. Quid scilicet hoc miraculo designans, nisi quod sancta Ecclesia eodem Spiritu repleta, omnium gentium erat voce locutura? Qui vero contra Deum turrim ædificare conati sunt, communionem unius linguæ perdiderunt: in his autem qui Deum humiliter metuebant, linguæ omnes unitæ sunt. Hic ergo humilitas virtutem meruit, illic superbia confusionem.

5. Sed quærendum nobis est, cur sanctus Spiritus Patri & Filio coæternus, in igne apparuit, cur in igne simul & linguis, cur aliquando in columba, aliquando vero in igne monstratur, cur super unigenitum Filium apparuit in columbæ speciem, & super discipulos in igne; (Cur Spiritus sanctus qui olim in columbæ specie apparuit, ignearum linguarum similitudinem sumserit.) ita ut neque super Dominum veniret in igne, neque super discipulos monstraretur in columba. Per quatuor itaque hæc quæ proposuimus, solvendo redeamus. Patri namque & Filio coæternus Spiritus in igne monstratur: quia incorporeus, ineffabilis, atque invisibilis ignis est Deus, attestante Paulo: *Deus noster ignis consumens est.* (Heb. 12. 29.) Deus quippe ignis dicitur; (Cur Deus ignis dicatur.) quia per hunc peccatorum rubigo consumitur.

tur. De hoc igne Veritas dicit: *Ignem veni mittere in terram: & quid volo, nisi ut ardeat?* Terra enim vocata sunt corda terrena, quæ dum semper infimas in se cogitationes congerunt, a malignis spiritibus conculcantur. Sed ignem Dominus in terram mittit, cum afflatu sancti spiritus [a] corda carnalium incendit. Et terra ardet, cum cor carnale in suis pravis voluptatibus frigidum, relinquit concupiscentias præsentis seculi, & inceditur ad amorem Dei. Bene ergo in igne apparuit Spiritus: quia ab omni corde quod replet, torporem frigoris excutit, & hoc in desiderium suæ æternitatis accendit. In igneis autem linguis monstratus est; quia idem Spiritus coæternus est Filio; & habet cognationem maximam lingua cum verbo. Verbum quippe Patris est Filius. Et quia una est Spiritus [b] & Verbi substantia, idem Spiritus monstrari debuit in lingua. Vel certe quia per linguam procedit verbum, in linguis apparuit Spiritus, quia quisquis sancto Spiritu tangitur, Dei Verbum, id est unigenitum Filium confitetur; & negare Dei Verbum non valet, quia jam sancti Spiritus linguam habet. Vel certe in linguis igneis apparuit Spiritus, quia omnes quos repleverit, ardentes pariter & loquentes facit. Linguas igneas doctores habent: quia dum Deum amandum prædicant, corda audientium inflammant. Nam & otiosus est sermo docentis, si præbere non valet incendium amoris. Hoc doctrinæ incendium ab ipso Veritatis ore conceperant, qui dicebant: *Nonne cor nostrum ardens erat in nobis, cum loqueretur in via, & aperiret nobis Scripturas?* Ex audito quippe sermone inardescit animus, corporis frigus recedit, fit mens in superno desiderio anxia, a concupiscentiis terrenis aliena. Amor verus qui hanc repleverit, in fletibus cruciat; sed dum tali ardore cruciatur, ipsis suis cruciatibus pascitur. Audire ei libet præcepta cœlestia; & quot mandatis instruitur, quasi tot facibus inflammatur: & quæ torpebat prius per desideria, ardet postmodum per verba. Unde bene per Moysen dicitur: *In dextera ejus ignea lex.* Sinistra quippe, reprobi, qui & ad sinistram ponendi sunt: dextera autem Dei appellantur electi. In dextera ergo Dei lex ignea est; quia electi mandata cœlestia nequaquam frigido corde audiunt, sed ad hæc amoris intimi facibus inardescunt. Sermo ad aurem ducitur, & mens eorum sibimet irata, ex internæ dulcedinis flamma concrematur. In columba vero Spiritus sanctus & in igne monstratus est: quia omnes quos repleverit simplices & ardentes facit: simplices puritate, ardentes æmulatione. Neque enim placere Deo potest aut simplicitas sine zelo, aut zelus sine simplicitate. Hinc ipsa Veritas dicit: *Estote prudentes sicut serpentes, & simplices sicut columbæ.* Qua in re notandum est, quod discipulos suos nec de columba sine serpente, nec de serpente sine columba voluit Dominus admonere: quatenus & columbæ simplicitatem astutia serpentis accenderet, & serpentis astutiam [c] columbæ simplicitas temperaret. Hinc Paulus ait: *Nolite pueri effici sensibus.* Ecce prudentiam serpentis audivimus, nunc de simplicitate columbæ [d] moneamur: *Sed malitia parvuli estote.* Hinc de beato Job dicitur: *Erat vir simplex & rectus.* Quæ est autem rectitudo sine simplicitate,

Marginal notes: *Luc. 12. 49.* — *Pater. in Luc. cap. 35.* — Ut Filius est verbum, ita Spiritus sanctus lingua est. — *Pater. in Luc. c. 66.* — *Luc. 24. 32.* — *Deut. 33. 2.* — *Pater. in Deut. c. 26.* — *Pater. in Matth. c. 49.* Deo non placent aut simplicitas sine zelo, aut zelus sine simplicitate. — *Mat. 10. 16.* — *1. Cor. 14. 20.* — *Ibidem.* — *Job 1. 1.*

*a* Belvac. *mentes carn.* C. Germ. & Gemet. *cor carnalium.*
*b* Belvac. *& verbi filii.*
*c* Corb. *columbina simplicitas.*
*d* Secundus Carn. *muniamur.*

te, aut quæ ſimplicitas ſine rectitudine? Quia ergo & rectitudinem docet iſte Spiritus & ſimplicitatem, & in igne monſtrari debuit & in columba; quatenus [a] omne cor quod ejus gratia tangitur, & manſuetudinis lenitate tranquillum, & zelo juſtitiæ accenſum fiat.

Cur super Christum Spiritus sanctus, ut columba sederit, super Apostolos, ut ignis.

6. Ad extremum vero quærendum eſt, cur in ipſo Redemtore noſtro Mediatore Dei & hominum per columbam apparuit, in diſcipulis vero per ignem? Certe unigenitus Dei Filius, judex eſt generis humani. Sed quis ejus juſtitiam ferret, ſi priuſquam nos per manſuetudinem colligeret, culpas noſtras per zelum rectitudinis examinare voluiſſet? Homo ergo pro hominibus factus, mitem ſe hominibus præbuit. Noluit peccatores ferire, ſed colligere. Prius voluit manſuete [b] corripere, ut haberet quos poſtmodum in judicio ſalvaret. In columba ergo ſuper eum apparere debuit Spiritus, qui non veniebat ut peccata jam per zelum percuteret, ſed adhuc per manſuetudinem toleraret. At contra ſuper diſcipulos in igne debuit Spiritus ſanctus demonſtrari; ut hi qui erant ſimpliciter homines, atque ideo peccatores, eos contra ſemetipſos ſpiritalis fervor accenderet; & peccata, quibus Deus per manſuetudinem parceret, ipſi in ſe per pœnitentiam punirent. Nec ipſi quippe eſſe poterant ſine peccato qui adhærebant [c] cœleſti magiſterio, Johanne atteſtante, qui ait: *Si dixerimus quia peccatum non habemus, noſmetipſos ſeducimus, & veritas in nobis non eſt.* In igne ergo venit in hominibus, in columba vero apparuit in Domino: quia peccata noſtra, quæ pie Dominus per manſuetudinem tolerat, nos per zelum rectitudinis debemus caute conſpicere, & ardore ſemper pœnitentiæ cremare. Igitur per columbam Spiritus in Redemtore monſtratus eſt, per ignem vero in hominibus: quia quanto nobis noſtri judicis facta eſt ſeveritas temperata, tanto erga ſe debet fieri noſtra infirmitas accenſa. Quatuor itaque propoſitionum expleta ratione, ad dona ejuſdem Spiritus contemplanda tranſeamus.

Ipsi Apostoli sine peccato esse non poterant. 1. Joh. 1. 8.

Dona sancti Spiritus enumerantur. Job. 26. 13.

7. De iſto quippe Spiritu ſcriptum eſt: *Spiritus ejus ornavit cœlos.* Ornamenta enim cœlorum, ſunt virtutes prædicantium. Quæ videlicet ornamenta Paulus enumerat, dicens: *Alii datur per Spiritum ſermo ſapientiæ, alii ſermo ſcientiæ ſecundum eumdem Spiritum, alteri fides in eodem Spiritu, alii gratia ſanitatum in uno Spiritu, alii operatio virtutum, alii prophetia, alii diſcretio ſpirituum, alii genera linguarum, alii interpretatio ſermonum. Hæc autem omnia operatur unus atque idem Spiritus, dividens ſingulis prout vult.* Quot ergo ſunt bona prædicantium, tot ſunt ornamenta cœlorum. Hinc rurſus ſcriptum eſt: *Verbo Domini cœli firmati ſunt.* [d] Verbum enim Domini, Filius eſt Patris. Sed eoſdem cœlos, videlicet ſanctos Apoſtolos, ut tota ſimul ſancta Trinitas oſtendatur operata, repente de ſancti Spiritus divinitate adjungitur: *Et ſpiritus oris ejus omnis virtus eorum.* Cœlorum ergo virtus de ſpiritu ſumta eſt; quia mundi hujus poteſtatibus contraire non præſumerent, niſi eos ſancti Spiritus fortitudo ſolidaſſet. Quales namque Doctores ſanctæ Eccleſiæ ante adventum hujus Spiritus fuerint ſcimus, & poſt ad-

1. Cor. 12. v. 8. 11.

Psal. 32. 6.

Eorum participes fuerunt præsertim Apostoli.

Ibidem.



*a* Omittitur *cor*, in ed. Guſſanv. quod revocavimus ex mſſ. & antiquis editis.

*b* Bigot. Longip. Val-cl. *corrigere*. Sic & 1. Marc.

*c* Duo priores Gemet. Longip. & Val-cl. *cœleſti magiſtro*.

*d* 1. Marc. addit *& ſpiritus oris*. &c.

adventum illius, cujus fortitudinis facti sint, conspicimus.

Petri prius infirmi ac formidolosi mira fortitudo.

8. Certe iste ipse Pastor Ecclesiæ, ad cujus sacratissimum corpus se demus, [a] quantæ debilitatis,
a quantæque formidinis ante adventum Spiritus fuerit, ancilla ostiaria requisita dicat. Una enim mulieris voce perculsus, dum mori timuit, Vitam negavit.
b [b] Et tunc Petrus negavit in terra, cum latro confiteretur in cruce. Sed vir iste tantæ formidinis, qualis post adventum Spiritus exsistat, audiamus. Fit conventus magistratus atque seniorum, cæsis denuntiatur Apostolis ne in nomine Jesu loqui debeant: Petrus magna auctoritate respondit: *Obedire oportet Deo magis quam hominibus*. Et rursus: *Si justum est in conspectu Dei vos potius audire quam Deum, judicate. Non enim possumus quæ vidimus & audivimus, non loqui. Et illi quidem ibant gaudentes a conspectu concilii, quoniam digni habiti sunt pro nomine Jesu [c] contumelias pati*. Ecce gaudet Petrus in verberibus, qui ante in verbis timebat. Et qui prius ancillæ voce requisitus timuit, post adventum sancti Spiritus vires principum cæsus premit. Libet oculos fidei in virtutem opificis hujus attollere, atque sparsim Patres Testamenti novi ac veteris considerare. Ecce apertis eisdem oculis fidei, David, Amos, Danielem, Petrum, Paulum, Matthæum intueor, & sanctus iste Spiritus qualis sit artifex, considerare volo, sed in ipsa mea consideratione deficio. Implet namque citharœdum puerum, & psalmistam facit. Implet pastorem armentarium sycomoros vellicantem, & Prophetam facit. Implet abstinentem puerum, & judicem senum facit. Implet piscatorem, & prædicatorem facit. Implet persecutorem, & doctorem Gentium facit. Implet publicanum, & Evangelistam facit. O qualis est artifex iste Spiritus! Nulla ad discendum mora agitur in omne quod voluerit. Mox ut tetigerit mentem docet: solumque tetigisse, docuisse est. Nam humanum animum subito ut illustrat, immutat: [d] abnegat hunc repente quod erat, exhibet repente quod non erat. d

Act. 3. 29. Ibid. 4. 19. & 20. Ibid. 5. 41.

c Qui prius ad verba, post ad verbera non expavescit.

Spiritus sanctus quam peritus artifex.

Stupenda ejus opera in Apostolis.

9. Pensemus, sanctos prædicatores nostros quales [e] hodierna die reperit, quales fecit. Certe qui in uno conclavi pro Judæorum metu residebant, nativitatis suæ singuli linguam noverant, & tamen nec ea ipsa lingua quam noverant, aperte Christum loqui præsumebant. Venit Spiritus, & in ore eos per diversitatem linguarum docuit, in mente autem ex auctoritate roboravit. Cœperunt & in aliena Christum eloqui, qui de illo prius & in sua lingua loqui metuebant. Inflammatum etenim cor despexit tormenta corporis, quæ ante metuebat: vicit vim carnalis formidinis [f] præ amore Conditoris. Et qui prius suis adversariis succumbebant formidine, eis jam præerant auctoritate. Qui ergo in tantæ eos celsitudinis culmen erexit, quid aliud dixerim, nisi quod mentes terrenorum hominum cœlos fecit? Pensate, fratres carissimi, post incarnationem unigeniti Filii Dei qualis sit hodierna solemnitas de adventu Spiritus sancti. Sicut enim illa, ita quoque & hæc est honorabilis. In illa quippe Deus in

e f

Incarnationis, & missionis Spiritus sancti comparatio.

*a* Secundus Carn. *quantæ dubietatis*.

*b* Sequimur hic Belvac. C. Germ. Gemet. Bigot. &c. potius quam excusos ubi legitur, *& pensandum quia eum comprehensum Petrus negavit in terra, quem suspensum latro confessus est in cruce*. In Longip. & Val.cl. *quem suspensus latro*.

*c* Excusi, *contumeliam*.

*d* Despectis mss. editi habent, *abnegat hoc*. Adhæremus Belvac. G. Germ. Gemet. Carn. &c.

*e* Longip. *hodierna dies*.

*f* Bigot. *amor Conditoris*.

in se permanens suscepit hominem: in ista vero homines venientem desuper susceperunt Deum. In illa Deus naturaliter factus est homo: in ista homines facti sunt per adoptionem dii. Si ergo remanere carnales in morte nolumus, hunc, fratres carissimi, vivificantem Spiritum amemus.

Deum quem in seipso contemplari non possumus, in Apostolis & in aliis sanctis intueamur.

10. Sed quia caro spiritum nescit, dicat fortasse carnali cogitatione apud se aliquis: Quomodo diligere valeo, quem ignoro? Hoc & nos concedimus: quia mens visibilibus intenta, videre nescit invisibilem. [a] Nulla enim nisi visibilia cogitat, eaque & cum non agit, eorum imagines introrsus trahit: dumque in imaginibus corporeis jacet, surgere ad incorporea non valet. Unde fit, ut tanto deterius Creatorem nesciat, quanto in cogitatione sua familiarius corpoream creaturam portat. Sed cum Deum videre non possumus, habemus aliquid quod agamus, unde iter fiat, quo ad eum nostræ intelligentiæ oculus veniat. Certe quem in se videre nullo modo valemus, hunc in servis suis videre jam possumus. Quos dum mira conspicimus agere, certum nobis fit in eorum mentibus Deum habitare. In re autem incorporea a rebus corporalibus usum trahamus. Nemo etenim nostrum orientem clare solem, in sphæram illius intendendo, valet conspicere; quia tensi in ejus radiis oculi reverberantur: sed sole illustratos montes aspicimus, & quia jam sol ortus est videmus. Quia ergo solem justitiæ in seipso videre non possumus: illustratos montes claritate illius videamus, sanctos videlicet Apostolos, qui virtutibus emicant, miraculis coruscant: quos nati solis claritas perfudit, & cum in seipso sit invisibilis, per eos nobis quasi per illustratos montes se visibilem præbuit. Virtus enim divinitatis in se, quasi sol in cœlo est: virtus divinitatis in hominibus, sol in terra. Solem ergo justitiæ intueamur in terra, quem videre non possumus in cœlo: ut dum inoffenso pede operis per hunc in terra gradimur, ad intuendum illum quandoque oculos in cœlum levemus. Sed inoffenso pede iter nostrum in terra agitur, si Deus ac proximus integra mente diligatur. Nec enim Deus vere sine proximo, nec proximus vere diligitur sine Deo. Hinc est, quod sicut in alio sermone jam diximus, idem Spiritus secundo legitur discipulis datus, prius a Domino in terra degente, postmodum a Domino cœlo præsidente. In terra quippe datur ut diligatur proximus, e cœlo vero ut diligatur Deus. Sed cur prius in terra, postmodum e cœlo, nisi quod patenter datur intelligi, quia juxta Johannis vocem, *Qui fratrem suum non diligit quem videt, Deum quem non videt, quomodo potest diligere?* Diligamus ergo proximum, fratres, amemus eum qui juxta nos est, pervenire valeamus ad amorem illius, qui super nos est. Meditetur mens in proximo, quod exhibeat Deo; ut perfecte mereatur in Deo gaudere cum proximo. Tunc ad illam supernæ frequentiæ lætitiam perveniemus, de qua nunc sancti Spiritus pignus accepimus. Ad istum finem tuto amore tendamus, in quo sine fine lætabimur. Ibi supernorum civium societas sancta; ibi solemnitas certa: ibi requies secura: ibi pax vera, quæ nobis jam non relinquitur, sed datur [b] per Dominum nostrum Jesum Christum, qui cum Patre vivit & regnat in unitate Spiritus sancti Deus, per omnia secula seculorum. Amen.

Sancti sunt a Christo, illustrati, velut montes a sole.

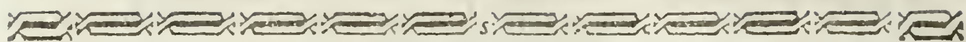
*Supra hom. 26. num. 3.*

*1. Joh. 4. 20.*

Lectio

a Bigot. *nulla enim visibilis, nisi visibilia cogitat*. Primus Carn. *nullus enim visibilis nisi* &c.

b Duo priores Gemet. *præstante Dom. nostro Jesu Christo cui cum Patre & Spiritu sancto honor & imperium, per omn.* &c.

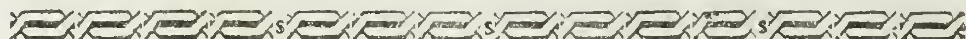


## Lectio Sancti Evangelii ſecundum Lucam.

*Luc. Cap.* XIII. ℣. 6. —— 13.

*IN illo tempore: Dicebat Jeſus turbis ſimilitudinem hanc: Arborem fici habebat quidam plantatam in vinea ſua, & venit quærens fructum in illa, & non invenit. Dixit autem ad cultorem vineæ: Ecce anni tres ſunt, ex quo venio quærens fructum in ficulnea hac, & non invenio. Succide ergo illam: ut quid etiam terram occupat? At ille reſpondens, dicit illi: Domine, dimitte illam & hoc anno, uſque dum fodiam circa illam, & mittam cophinum ſtercoris. Et ſi quidem fecerit fructum: ſin autem, in futurum ſuccides eam. Erat autem docens in ſynagoga eorum ſabbatis. Et ecce mulier, quæ habebat ſpiritum infirmitatis annis decem & octo: & erat inclinata, nec omnino poterat ſurſum reſpicere. Quam cum videret Jeſus, vocavit ad ſe, & ait illi: Mulier, dimiſſa es ab infirmitate tua. Et impoſuit illi manus: & confeſtim erecta eſt, & glorificabat* [a] *Deum. &c.*

a



b

# [b] HOMILIA XXXI.

c
d

### Habita ad populum in baſilica [c] ſancti Laurentii martyris, [d] Sabbato Quatuor temporum Septembris.

Chriſtus non verbis tantum, ſed etiam rebus loquitur.

1. DOminus & Redemtor noſter per Evangelium ſuum aliquando verbis, aliquando rebus loquitur: aliquando aliud verbis, atque aliud rebus: aliquando autem hoc verbis, quod rebus. Duas etenim res ex Evangelio, fratres audiſtis, ficulneam infructuoſam, & mulierem curvam: & utrique rei eſt pietas impenſa. Illud autem dixit per ſimilitudinem, illud egit per exhibitionem. Sed hoc ſignificat ficulnea infructuoſa, quod mulier inclinata: & hoc ficulnea reſervata, quod mulier erecta. Dominus vineæ tertio venit ad ficulneam, & fructum minime invenit: & mulier quæ erecta eſt, decem & octo annis fuerat curva. Hoc autem decem & octo annorum numero ſignatur, quod tertio dominus vineæ ad ficulneam infructuoſam

*a* Hic deſinit lectio Evangelii in mſſ. Belvac. C. Germ. Bigot. & aliis ſaltem antiquioribus. In excuſis autem continuatur uſque ad verſum decimum-ſeptimum incluſive.

*b* In cod. Reg. Suec. eſt vigeſima-quinta. In Lateran. vigeſimaſeptima. In Corb. vigeſima-octava.

*c* Sic legitur in cod. Reg. Suec. in Corb. Germ. & in plur. In Lateranenſi tamen hæc homilia habita dicitur *in baſilica S. Petri*.

*d* Hæc minime ſunt antiquorum mſſ. C. Germ. Belvac. prioris Gemet.

a sam venisse perhibetur. [a] Quia ergo præmittendo summatim tota perstrinximus, jam per lectionis ordinem singula differamus.

Per peccatum lapsi, fructu caremus, & incurvamur. Ante Legem, sub Lege, & sub Gratia.

2. *Arborem fici habebat quidam plantatam in vinea sua, & venit quærens fructum in illa, & non invenit.* Quid arbor fici, nisi humanam naturam designat? Quid mulier inclinata, nisi eamdem naturam significando denuntiat? Quæ & bene

b plantata est sicut ficus, & bene [b] creata sicut mulier: sed in culpam propria sponte lapsa neque fructum servat operationis, neque statum rectitudinis. Ad peccatum quippe ex voluntate corruens, quia fructum obedientiæ ferre noluit, statum rectitudinis amisit. Quæ ad Dei similitudinem condita, dum in sua dignitate non perstitit, quod plantata vel creata fuerat, servare contemsit. Tertio dominus vineæ ad ficulneam venit: quia naturam generis humani ante Legem, sub Lege, sub Gratia, exspectando, admonendo, visitando requisivit.

3. *Dixit autem ad cultorem vineæ: Ecce anni tres sunt, ex quo venio fructum quærens in ficulnea*

c *hac, & non invenio.* Venit [c] ante

Deus ad nos venit fructum quærens.

Legem; quia per naturalem intellectum quid unusquisque exemplo sui, qualiter erga proximum agere debuisset, innotuit. Venit in Lege; quia præcipiendo docuit. Venit post Legem per gratiam, quia pietatis suæ præsentiam exhibendo monstravit. Sed tamen in tribus annis fructum se non invenisse conqueritur: quia quorumdam pravorum mentes nec inspirata Lex naturalis corrigit, nec præcepta erudiunt, nec incarnationis ejus miracula convertunt. Quid vero [d] per cultorem vineæ, nisi præpositorum ordo exprimitur? d Qui dum præsunt Ecclesiæ, nimirum Dominicæ vineæ curam gerunt. Hujus enim vineæ primus cultor Petrus Apostolus exstitit. Hunc nos indigni sequimur, in quantum pro eruditione vestra, docendo, [e] deprecando, increpando laboramus. e

Arbori infructuosæ quam juste Dominus succisionem comminetur.

4. Sed cum magno jam timore audiendum est quod cultori vineæ de infructuosa arbore dicitur: *Succide illam, ut quid etiam terram occupat?* Unusquisque juxta modum suum, in quantum locum vitæ præsentis tenet, si fructum bonæ operationis non exhibet, velut infructuosa arbor terram occupat: quia in eo loco in quo ipse est, & aliis operandi occasionem negat. Sed in hoc seculo potens quilibet si fructum non habet operationis bonæ, etiam impedimentum præstat ceteris: quia quicumque sub ipso sunt, exemplo pravitatis illius, quasi umbra perversitatis ejus premuntur. Stat desuper arbor infructuosa, & subtus terra sterilis jacet. Infructuosæ arboris desuper umbra densatur, & solis radius ad terram descendere nequaquam permittitur: quia dum subjecti quilibet, patroni perversi perversa exempla conspiciunt, ipsi quoque infructuosi remanentes, veritatis lumine privantur. Et pressi umbra, calorem solis non accipiunt: quia inde remanent a Deo frigidi, unde in hoc seculo male proteguntur. Sed de hoc perverso quolibet & potente pene jam requisitio Deo non est. Postquam enim se perdidit, quærendum solummodo est, cur & alios premat. Unde bene ejusdem vi-

a Corb. & Germ. *quia igitur hæc præmittendo summatim perstrinximus.*

b In Val-cl. & Longip. *bene erecta.* Hanc lectionem eligeremus, nisi vet. mss. Corb. Germ. Corb. Belvac. Carn. &c. obstaret auctoritas & pondus.

c Longip. & Val-cl. *ante legem, quia parcendo sustinuit; quia per naturalem.* Eadem leguntur in Bigot. & duobus post. Gemet. hoc solo discrimine quod in his exstet, *qui parc.*

d In Belv. Corb. Germ. & duobus post. Gem. *per cultorem ficulneæ.*

e Bigot. & duo post. Gemet. *prædicando.*

vineæ dominus dicit: *Ut quid etiam terram occupat?* Terram quippe occupat, qui mentes alienas gravat: terram occupat, qui locum quem tenet, in bonis operibus non exercet.

Pro illa arbore deprecari deber vineæ cultor.

5. Sed tamen nostrum est pro talibus deprecari. Nam cultor vineæ quid dicat, audiamus: *Domine, dimitte illam & hoc anno, usque dum fodiam circa illam.* Quid est circa ficulneam fodere, nisi infructuosas mentes increpare? Omnis quippe fossa in imo est. Et nimirum increpatio dum mentem sibi demonstrat, humiliat. Quoties ergo aliquem de peccato suo corripimus, quasi ex culturæ debito circa infructuosam arborem fodimus. Post fossionem vero quid dicatur, audiamus. *Et mittam cophinum stercoris.* Quid est cophinus stercoris, nisi memoria peccatorum? Peccata etenim carnis, stercora vocantur. Unde & per Prophetam dicitur: *Computruerunt jumenta in stercore suo.* Jumenta quippe in stercore suo computrescere, est carnales quosque in fœtore luxuriæ vitam finire. Nos itaque quoties carnalem mentem de suis peccatis increpamus, quoties ad ejus memoriam vitia anteacta reducimus, quasi infructuosæ arbori cophinum stercoris versamus: ut malorum quæ egit, [a] memoriam recolat, & ad compunctionis gratiam quasi de fœtore pinguescat. Mittitur ergo cophinus stercoris ad radicem arboris, quando pravitatis suæ conscientia tangitur memoria cogitationis. Cumque se per pœnitentiam ad lamenta mens excitat, & ad bonæ operationis gratiam reformat, quasi per tactum stercoris redit ad fecunditatem operis radix cordis: plangit quod fecisse se meminit: displicet sibi qualem fuisse se recolit: intentionem contra se dirigit, atque ad meliora animum accendit. Ex fœtore ergo ad fructum reviviscit arbor: quia de consideratione peccati ad bona se opera resuscitat animus. Et sunt plerique qui increpationes audiunt, & tamen ad pœnitentiam redire contemnunt, & infructuosi Deo, in hoc seculo virides stant. Sed audiamus quid ficulneæ cultor adjungat: *Si quidem fecerit fructum: sin autem, in futuro succides eam.* Quia profecto qui hic non vult ad fecunditatem pinguescere per increpationem, illic cadet unde jam resurgere per pœnitentiam non valet: & in futuro succidetur, quamvis hic sine fructu viridis stare videatur.

Et ad fructus procurandos assidue laborare.

Joel. 1. 17.

Infirmitas & sterilitas hominis post peccatum.

6. *Erat autem docens in synagoga eorum sabbatis. Et ecce mulier, quæ habebat spiritum infirmitatis annis decem & octo.* Paulo ante jam diximus, quia hoc erat trinus adventus domini ad infructuosam ficulneam, quod decem & octo annorum numerus ad curvam mulierem signat. Sexto enim die homo factus est, atque eodem sexto die opera Domini cuncta perfecta sunt. Senarius autem numerus in trigonum ductus, decem & octo facit. Quia ergo homo qui sexta die factus est, perfecta opera habere noluit, sed ante Legem, sub Lege, atque in exordio incoantis gratiæ infirmus exstitit, decem & octo annis curva mulier fuit. *Et erat inclinata, nec omnino poterat sursum respicere.* Omnis peccator terrena cogitans, cœlestia non requirens, sursum respicere non valet: quia dum desideria inferiora sequitur, a mentis suæ rectitudine curvatur: & hoc semper videt, quod sine cessatione cogitat. Ad corda vestra, fratres carissimi, redite: quid horis omnibus in cogitationibus vestris volvatis semper aspicite. Alius de honoribus, alius de pecuniis, alius

Terrena cogitans incurvatur.

a Omittunt, *memoriam*, tres Gem.

alius de prædiorum ambitu cogitat. Hæc cuncta in imo sunt, & quando mens [a] talibus implicatur, ab status sui rectitudine flectitur. Et quia ad cœleste desiderium non assurgit, quasi mulier inclinata sursum respicere nequaquam potest.

Hanc vocat Christus & illuminat, erigit & adjuvat.

7. Sequitur: *Hanc cum vidisset Jesus, vocavit ad se, & ait illi: Mulier dimissa es ab infirmitate tua. Et imposuit illi manum, & confestim erecta est*. Vocavit, & erexit; quia illuminavit & adjuvit. Vocat, sed non erigit, quando quidem per ejus gratiam illuminamur, sed exigentibus nostris meritis adjuvari non possumus. Plerumque enim videmus quæ agenda sunt, sed hæc opere non implemus. Nitimur, & infirmamur. Mentis judicium rectitudinem conspicit, sed ad hanc operis fortitudo succumbit: quia nimirum jam de pœna peccati est, ut ex dono quidem possit bonum conspici, sed tamen ab eo quod aspicitur, contingat per meritum repelli. Usitata etenim culpa obligat mentem, ut nequaquam surgere possit ad rectitudinem. Conatur, & labitur: quia ubi sponte diu perstitit, ibi & cum noluerit, coacta cadit. Bene de hac nostra incurvatione ex typo humani generis per Psalmistam dicitur: *Incurvatus sum & humiliatus sum usquequaque*. Contemplatus namque, quod ad supernam lucem intuendam homo conditus fuerat, sed peccatis exigentibus foras missus, mentis suæ tenebras portat, superna non appetit, [b] infimis intendit, cœlestia nequaquam desiderat, terrena semper in animo versat: & hoc quod de suo genere doluit, in seipso exclamavit, dicens: *Incurvatus sum & humiliatus sum usquequaque*. Contemplationem namque cœlestium perdens, si sola carnis necessaria homo cogitaret, incurvatus & humiliatus esset, sed tamen usquequaque non esset. Quem ergo a supernis cogitationibus non solum necessitas dejicit, sed etiam voluptas illicita sternit, non solum incurvatus; sed usquequaque incurvatus est. Hinc alius Propheta de immundis spiritibus dicit: *Qui dixerunt animæ tuæ, incurvare ut transeamus*. Recta quippe stat anima cum superna desiderat, & nequaquam flectitur ad ima. Sed maligni spiritus cum hanc in sua rectitudine stare conspiciunt, per eam transire non possunt. Transire namque eorum, est immunda illi desideria spargere. Dicunt ergo, *Incurvare ut transeamus*: quia si ipsa se ad ima appetenda non dejicit, contra hanc illorum perversitas nullatenus convalescit: & transire per eam nequeunt, quam contra se rigidam in superna intentione pertimescunt.

(Pater. in Is. c. 81. — Pravæ consuetudinis dura necessitas. — Psal. 37. 7. — Isai. 51. 23. — Pater. in Isai. 51. 23.)

Terrena concupiscendo, malignis spiritibus viam in nobis præbemus.

8. Nos ergo, fratres carissimi, nos viam malignis in nobis spiritibus damus, cum terrena concupiscimus, cum ad temporalia appetenda curvamur. Pudeat ergo terrena concupiscere, & dorsa mentium ascendentibus adversariis præbere. Terram semper intuetur qui curvus est: & quo præmio sit redemtus, non meminit qui ima quærit. Hinc etiam per Moysen dicitur, ut [c] qui gibbo premitur nequaquam ad sacerdotium provehatur. Et quotquot Christi sanguine redemti sumus, membra ejusdem summi sacerdotis efficimur. Unde & nobis per Petrum dicitur: *Vos autem genus electum, regale sacerdotium*. Sed qui gibbum tolerat, ima semper intuetur. A sacerdotio ergo repellitur: quia quisquis solis ter-

(Pater. in Isai. c. 64. — 1. Petr. 2. 9.)

a Corb. *implectitur*.
b Belvac. & nonnulli, *in infimis tendet*
c Bigot. *qui gibba*; & infra, *qui gibbam tolerat*.

terrenis intentus est, ipse sibi testis est quod membrum summi sacerdotis non est. Hinc rursus pisces qui pennulas non habent, ab esu fidelis populi prohibentur. Pisces quippe qui pennulas squamarum habent, dare etiam saltus super aquas solent. Quid ergo pennatis piscibus nisi electæ animæ figurantur? Quæ profecto solæ in cœlestis Ecclesiæ corpus transeunt, quæ modo virtutum pennulis fultæ, saltus dare per cœleste desiderium sciunt, ut superna per contemplationem appetant, quamvis in seipsis iterum ex mortali carne relabantur. Si ergo jam bona cœlestis patriæ agnovimus, displiceat nobis, fratres carissimi, quod curvi sumus. Ponatur ante oculos [a] mulier curva, & arbor infructuosa. Reminiscamur malorum quæ fecimus, mittamus ad radicem cordis cophinum stercoris, ut tunc in retributionis fructu pinguescat, quod nobis hic per pœnitentiam fœtebat. Et si virtutum summa operari non possumus, ipse Deus nostro gaudet lamento. Ex ipsa enim justitiæ incoatione ei placebimus, qui injusta quæ fecimus, punimus. Nec mora erit in fletibus: quia tergent citius transeuntes lacrymas mansura gaudia. [b] Per Dominum nostrum Jesum Christum, qui vivit & regnat cum Patre in unitate Spiritus sancti Deus, per omnia secula seculorum. Amen.

a

Vel sola justitiæ incoatione Deo placemus.

b

*a* 1. Marc. *mentis*.
*b* Duo priores Gemet. *præstante Dom. N. J. C. cui cum P. & Sp. sancto honor & imp. per.*



Lectio



a Lectio sancti Evangelii secundum [a] Lucam.

*Luc. Cap. IX. ℣. 23. —— 27.*

*IN illo tempore: Dixit Jesus discipulis suis: Si quis vult post me venire, abneget semetipsum, & tollat crucem suam quotidie, & sequatur me. Qui enim voluerit animam suam salvam facere, perdet eam: & qui perdiderit animam suam propter me, salvam eam faciet. Quid enim prodest homini, si totum mundum lucretur, se autem perdat, & detrimentum sui faciat? Nam qui me erubuerit & meos sermones, hunc filius hominis erubescet cum venerit in majestate sua, & Patris, & sanctorum Angelorum. Dico autem vobis vere: Sunt aliqui hic stantes, qui non gustabunt mortem, donec videant regnum Dei.*



b [b] HOMILIA XXXII.

Habita ad populum in basilica sanctorum Processi & Martiniani, [c] die natalis eorum.
c

Nostris morbis quæ remedia Christus attulerit.

1. QUia Dominus ac Redemtor noster novus homo venit in mundum, nova præcepta dedit mundo. Vitæ etenim nostræ veteri in vitiis enutritæ, contrarietatem opposuit novitatis suæ. Quid enim vetus, quid carnalis homo noverat, nisi sua retinere, aliena rapere, si posset; concupiscere, si non posset? Sed cœlestis medicus singulis quibusque vitiis obviantia adhibet medicamenta. Nam sicut arte medicinæ calida frigidis, frigida calidis curantur: ita Dominus noster contraria opposuit
d [d] prædicamenta peccatis; ut lubricis continentiam, tenacibus largitatem, iracundis mansuetudinem, elatis præciperet humilitatem. Certe cum se sequentibus nova mandata proponeret, dixit: *Nisi quis renuntiaverit omnibus quæ possidet, non potest meus esse discipulus.* Luc. 14. 33. Ac si aperte dicat: Qui per vitam veterem aliena concupiscitis, per novæ conversationis [e] studium & vestra largimini. Quid vero in hac lectione dicat, audiamus: *Qui vult post me venire, abneget semetipsum.* Ibi dicitur ut abnegemus nostra, hic dicitur ut abnegemus nos. Et fortasse laboriosum
e

Non solum sua, sed etiam se relinquere debent Christi discipuli.



*a* In 3. Marc. occurrit hæc Hom. p. 49. & 192. & utrinque Evang. est secundum Matthæum usque ad *& sequatur me*.

*b* Est trigesimatertia in cod. Reg. Suec. trigesima-quinta in Lateran. & trigesima sexta in Corb.

*c* Hæc minime leguntur in C. Germ. & in tribus Gemet. Sunt in cod. Reg. Suec. & in aliis.

*d* Ita Belvac. C. Germ. Gemet. Carn. Editores autem mutarunt, *prædicamenta*, in *medicamenta*. Primam tamen lectionem optimam esse, ex sequentibus liquet: *ut lubricis continentiam . . . . elatis præciperet humilitatem*. 3. Marc. utrinque habet *prædicamenta*.

*e* Primus Carn. *studium, nec aliena diripiatis, & vestra largimini.*

non est homini relinquere sua, sed valde laboriosum est relinquere semetipsum. Minus quippe est abnegere quod habet: valde autem multum est, abnegare quod est.

Cur nostra abnegare teneamur. 2. Ad se autem nobis venientibus Dominus præcepit, ut renuntiemus nostris: quia quicumque ad fidei agonem venimus, luctamen contra malignos spiritus sumimus. Nihil autem maligni spiritus in hoc mundo proprium possident. Nudi ergo cum nudis luctari debemus. Nam si vestitus quisquam cum nudo luctatur, citius ad terram dejicitur, quia habet unde teneatur. Quid enim sunt terrena omnia, nisi quædam corporis indumenta? Qui ergo contra diabolum ad certamen properat, vestimenta abjiciat, ne succumbat. Nihil in hoc mundo amando possideat, nullas rerum labentium delectationes requirat, ne unde ad votum tegitur, ad casum inde teneatur. Nec tamen sufficit nostra relinquere, nisi relinquamus & nos. (Cur nosmetipsos.) Quid est quod dicimus, Relinquamus & nos? Si enim nosmetipsos relinquimus, quo ibimus extra nos? Vel [a] quis est qui vadit, si se deseruit? Sed aliud sumus per peccatum lapsi, aliud per naturam conditi: aliud quod fecimus, aliud quod facti sumus. (Qua ratione id fiat.) Relinquamus nosmetipsos quales peccando nos fecimus, & maneamus nosmetipsi quales per gratiam facti sumus. Ecce etenim qui superbus fuit, si conversus ad Christum humilis factus est, semetipsum relinquit. Si luxuriosus quisque ad continentiam vitam mutavit, abnegavit utique quod fuit. Si avarus quisque ambire jam desiit, & largiri didicit propria qui prius aliena rapiebat, proculdubio semetipsum reliquit. Ipse quidem est per naturam, sed non est ipse per malitiam. Hinc enim scriptum est: *Verte impios, & non erunt*. (Prov. 12. 7. Pater. in Prov. c. 30.) Conversi namque impii non erunt, non quia non erunt omnino in essentia, sed scilicet non erunt in impietatis culpa. Tunc ergo nosmetipsos relinquimus, tunc nos ipsos abnegamus, [b] cum vitamus quod per vetustatem fuimus, & ad hoc nitimur [c] quod per novitatem vocamur. Pensemus quomodo se Paulus abnegaverat, qui dicebat: *Vivo autem jam non ego*. (Gal. 2. 20.) Exstinctus quippe fuerat sævus ille persecutor, & vivere cœperat pius prædicator. Si enim ipse esset, pius profecto non esset. Sed qui se videre denegat, [d] dicat unde est quod sancta verba per doctrinam veritatis clamat. Protinus subdit: *Vivit vero in me Christus*. (Ibidem.) Ac si aperte dicat: Ego quidem a memetipso exstinctus sum, quia carnaliter non vivo: sed tamen essentialiter mortuus non sum, quia in Christo spiritaliter vivo. Dicat ergo veritas, dicat: *Si quis vult post me venire, abneget semetipsum*. Quia nisi quis a semetipso deficiat, ad eum qui super ipsum est, non appropinquat: nec valet apprehendere quod ultra ipsum est, si nescierit mactare quod est. Sic olerum plantæ transponuntur ut proficiant, atque ut ita dixerim, eradicantur ut crescant. Sic rerum semina in terræ admixtione deficiunt, ut in reparatione sui generis uberius assurgant. Unde enim videntur perdidisse quod erant, [e] inde accipiunt hoc apparere quod non erant.

Repudiatis vitiis, exquirendæ sunt virtutes. 3. Sed qui jam se a vitiis abnegat, exquirendæ ei virtutes sunt in quibus crescat. Nam cum dictum est:

*a* Idem codex, *vel quid est quo vadit qui se deserunt*.

*b* Recent. pro, *vitamus*, quod legitur in C. Germ. & al. mss. ac excusis, habent, *mutamus*.

*c* Belvac. & primus Gemet. *quo per novitatem*.

*d* Primus Carn. *dicat: vivo ego*; ceteris omissis.

*e* Primus Gemet. ac Longip. *inde incipiunt*.

est: *Qui vult post me venire, abneget semetipsum*, protinus additur: *Et tollat crucem suam quotidie, & sequatur me*. Duobus etenim modis crux tollitur, cum aut per abstinentiam afficitur corpus, aut per compassionem proximi affligitur animus. Pensemus qualiter utroque modo Paulus crucem suam tulerat, qui dicebat: *Castigo corpus meum, & in servitutem* [a] *redigo, ne forte aliis prædicans, ipse reprobus efficiar*. Ecce in afflictione corporis audivimus crucem carnis: audiamus nunc in compassione proximi crucem mentis. Ait enim: *Quis infirmatur, & ego non infirmor? Quis scandalizatur, & ego non uror?* Perfectus quippe prædicator ut exemplum daret abstinentiæ, crucem portabat in corpore. Et quia in se trahebat damna infirmitatis alienæ, crucem portabat in corde.

Crux duobus modis ferenda.

1. Cor 9. 27.

a

2. Cor. 11. 29.

4. Sed quia ipsis virtutibus quædam vitia juxta sunt, dicendum nobis est, quod vitium abstinentiam carnis, & quod obsideat compassionem mentis. E vicino namque abstinentiam carnis nonnunquam vana gloria obsidet: quia dum tenuitas in corpore, dum pallor in vultu respicitur, virtus patefacta laudatur: & tanto se celerius foras fundit, quanto ad humanos oculos per ostensum pallorem exit. Et plerumque fit, ut hoc quod causa Dei agi creditur, pro solis humanis favoribus agatur. Quod bene Simon ille significat, qui inventus in itinere, crucem Dominicam in angaria portat. Aliena quippe onera in angaria portantur, quando per vanitatis studium aliquid geritur. Qui ergo per Simonem designantur, nisi abstinentes & arrogantes? Qui per abstinentiam quidem carnem afficiunt, sed fructum abstinentiæ interius non requirunt. Crucem ergo Domini in angaria Simon portat: quia cum ad opus bonum ex bona voluntate non ducitur, rem justi sine fructu peccator operatur. Unde idem Simon crucem portat, sed non moritur: quia abstinentes & arrogantes, per abstinentiam quidem corpus afficiunt, sed per desiderium gloriæ mundo vivunt. Compassionem vero animi plerumque latenter obsidet pietas falsa; ut hanc nonnunquam usque ad condescendendum vitiis pertrahat, cum ad culpas quisque non debeat compassionem exercere, sed zelum. Compassio quippe homini, & rectitudo vitiis debetur, ut in uno eodemque homine & diligamus bonum quod factus est, & persequamur mala quæ fecit: ne dum culpas incaute remittimus, [b] non jam per caritatem compati, sed per negligentiam [c] concidisse videamur.

Abstinentiam carnis a vicino vana gloria obsidet.

Pater. in Matt. c. 116.

Et animi compassionem pietas falsa.

b

c

5. Sequitur: *Qui enim voluerit animam suam salvam facere, perdet eam: & qui perdiderit animam suam propter me, salvam eam faciet*. Sic dicitur fideli: *Qui voluerit animam suam salvam facere, perdet eam: & qui perdiderit animam suam propter me, salvam eam faciet*. Ac si agricolæ dicatur: Frumentum si servas, perdis: si seminas, renovas. Quis enim nesciat quod frumentum cum in semine mittitur, perit ab oculis, in terra [d] deficit? Sed unde putrescit in pulvere, inde virescit in renovatione. Quia vero sancta Ecclesia aliud tempus habet persecutionis, atque aliud pacis; Redemtor noster ipsa ejus tempora distinguit in præceptis. Nam persecutionis tempore ponenda est anima: pacis autem tempore ea quæ amplius dominari possunt, frangenda sunt

Quomodo tum persecutionis tum pacis tempore, perdenda anima.

d

*a* Bigot. *subjicio*.
*b* Belvac. *non tam per caritatem*.
*c* Hic in varia abeunt mss. Corb. habet, *consensisse*, primus Carn. Bigot. Val-cl. Longip. *conscendisse*. Duo priores Gemet. *concessisse*. Secundus Carnot. *descendisse*.
*d* Additur in Longip. & Val-cl. *in renovatione crescit, in pulvere moritur, sed*.

sunt desideria terrena. Unde & nunc dicitur; *Quid enim prodest homini, si lucretur totum mundum, se autem perdat, & detrimentum sui faciat?* Cum persecutio ab adversariis deest, valde vigilantius cor custodiendum est. Nam pacis tempore quia licet vivere, [a] libet etiam ambire. Quæ profecto avaritia bene compescitur, si ipse status ambientis solicite consideretur. Nam cur instet ad colligendum, quando stare non potest ipse qui colligit? Cursum ergo suum quisque consideret, & agnoscet sibi posse sufficere parva quæ habet. Sed fortasse metuit ne in hujus vitæ itinere sumtus desit.

Longa nostra desideria increpat via brevis.

Longa nostra desideria increpat [b] via brevis: incassum multa portantur, cum juxta est quo pergitur. Plerumque autem & avaritiam vincimus, sed adhuc obstat quod vias rectitudinis minori tenemus custodia perfectionis. Nam sæpe labentia cuncta despicimus, sed tamen adhuc humanæ verecundiæ usu præpedimur, ut rectitudinem quam servamus in mente, nondum exprimere valeamus in voce: & tanto Dei faciem ad justitiæ defensionem negligimus, quanto humanas facies contra justitiam veremur. Sed huic quoque vulneri congruum subjungitur medicamentum, cum Dominus dicit: *Qui me erubuerit* [c] *& meos sermones, hunc filius hominis erubescet cum venerit in majestate sua, & Patris, & sanctorum Angelorum.*

Unde, quiescente persecutione, nostram in Christum fidem explorare possumus.

6. Sed ecce nunc apud se homines dicunt: Nos jam Dominum & sermones ejus non erubescimus; quia aperta eum voce profitemur. Quibus ego respondeo, quod in hac plebe Christiana sunt nonnulli, qui Christum ideo confitentur; quia cunctos Christianos esse conspiciunt. Nam si nomen Christi in tanta hodie gloria non esset, tot professores Christi sancta Ecclesia non haberet. Non ergo ad probationem fidei vox sufficit professionis, quam defendit a verecundia professio generalitatis. Est tamen ubi se quisque interroget, ut in confessione Christi se [d] veraciter probet, si non jam nomen ejus erubescit, si [e] plena virtute mentis humanum pudorem subdidit. Certe enim persecutionis tempore erubescere poterant fideles, substantiis nudari, de dignitatibus dejici, verberibus affligi. Pacis autem tempore quia hæc a nostris persecutionibus desunt, est aliud ubi ostendamur nobis.

Et nos nobis ostendere ac denudare.

Veremur sæpe a proximis despici, dedignamur injurias verbi tolerare: si contingat jurgium fortasse cum proximo, erubescimus priores satisfacere. Cor quippe carnale dum hujus vitæ gloriam quærit, humilitatem respuit. Et plerumque ipse homo qui irascitur, [f] discordanti sibi reconciliari appetit, sed ire ad satisfaciendum prior erubescit. Pensemus facta Veritatis, ut videamus quo jacent nostræ pravitatis actiones. Si enim membra summi capitis sumus, imitari eum cui connectimur, debemus. Quid namque ad nostræ eruditionis exemplum Paulus egregius prædicator dicit? *Pro Christo legatione fungimur, tamquam Deo exhortante per nos: obsecramus pro Christo reconciliamini Deo.* 2.Cor. 5. 20. Ecce inter nos & Deum discordiam peccando fecimus, & tamen ad nos Deus suos legatos prior misit, ut nos ipsi qui peccavimus, ad pacem Dei [g] rogati veniamus. Erubescat ergo

Deus pro reconciliatione legatos ad nos mittens, nos docet inimicos nostros reconciliationis gratia priores adire.

*a* Male mutarunt editores *libet*, in *licet*. Primum legitur in C. Germ. Gemet. Corb. &c.

*b* Tertius Gemet. *vita bervis*.

*c* Longip. & Val-cl. *erubuerit coram hominibus*.

*d* Bigot. *se velociter*.

*e* Duo priores Gemet. *plene virtuti mentis*.

*f* Secundus Carn. *discordantes sibi*.

*g* Primus Carn. *revocati ad pacem*.

ergo humana ſuperbia, confundatur quiſque ſi non ſatisfaciat prior proximo, quando poſt culpam noſtram ut ei reconciliari debeamus, & ipſe qui offenſus eſt, legatis intervenientibus obſecrat Deus.

Regnum Dei aliquando præſens Eccleſia dicitur.

7. Sequitur: *Dico autem vobis: vere ſunt aliqui hic ſtantes, qui non guſtabunt mortem, donec videant regnum Dei*. Regnum Dei, fratres cariſſimi, non ſemper in ſacro eloquio venturum regnum dicitur, ſed nonnunquam præſens Eccleſia vocatur. Unde ſcriptum eſt: *Mittet filius hominis angelos ſuos, & colligent de regno ejus omnia ſcandala*. (Matth. 13. 41.) In illo quippe regno ſcandala non erunt, ubi profecto reprobi non admittuntur. Quo videlicet exemplo colligitur, quod hoc loco regnum Dei præſens Eccleſia vocatur. Et quia nonnulli ex diſcipulis uſque adeo in corpore victuri erant, ut Eccleſiam Dei [a] conſtructam conſpicerent, & contra mundi hujus gloriam erectam, conſolatoria promiſſione nunc dicitur: *Sunt quidam de hic ſtantibus, qui non guſtabunt mortem, donec videant regnum Dei*. Sed cum tanta Dominus ſubeundæ mortis [b] præcepta ederet; quid neceſſarium fuit ut ad hanc ſubito promiſſionem veniret? Quod ſi ſubtiliter attendamus, quanta diſpenſatione pietatis agatur agnoſcimus. Diſcipulis enim rudibus etiam de præſenti vita aliquid promittendum fuit, ut poſſent robuſtius in futura ſolidari. Sic Iſraelitico populo ex Ægypti terra liberando, repromiſſionis terra promittitur, & cum vocandus eſſet ad dona cœleſtia, terrenis promiſſionibus ſuadetur. [c] Cur hoc? Ut dum eſſet aliquid quod de vicino perciperet, illud jam fidelius crederet quod de longinquo audire potuiſſet? Carnalis etenim populus ſi parva non acciperet, magna non crederet. Omnipotens ergo Deus largiendo terrena, ſuadet ad cœleſtia, ut percipiens quod videret, ſperare diſceret quod minime videbat: & tanto ſolidior de inviſibilibus fieret, quanto eum ad ſpei certitudinem viſibilia promiſſa fulcirent. Unde recte quoque per Pſalmiſtam dicitur: *Dedit eis regiones gentium, & labores populorum poſſederunt: ut cuſtodiant juſtificationes ejus, & Legem ejus requirant*. (Pſalm. 104. v. 44. 45.) Sic ergo hoc loco rudibus diſcipulis Veritas loquens, videndum regnum Dei promittit in terra, ut hoc ab eis fidelibus in cœlo præſumatur. Ex ipſo itaque regno, quod jam videmus in mundo eſſe ſublimatum, ſperemus regnum quod in cœlo credimus percipiendum. Nam ſunt nonnulli, qui Chriſtianitatis nomine cenſentur, ſed Chriſtianitatis non habent fidem. Sola eſſe viſibilia æſtimant, inviſibilia non appetunt; quia nec eſſe ſuſpicantur. Ad ſanctorum Martyrum corpora conſiſtimus, fratres mei. Numquid iſti carnem ſuam in mortem darent, niſi eis certiſſime conſtitiſſet eſſe vitam pro qua mori debuiſſent? Et ecce qui ita crediderunt, miraculis coruſcant. Ad exſtincta namque eorum corpora, viventes ægri veniunt, & ſanantur: [d] perjuri veniunt, & a dæmonio vexantur: dæmo-

Diſcipulis rudibus etiam de præſenti vita aliquid promittendum fuit. Pater. in Exod. c. 6.

Martyrum certamina vitæ futuræ argumenta ſunt.

Quot miraculis eorum ſepulcra illuſtrentur.

*a* Duo priores Gemet. *conſtitutam*.

*b* Bigot. *præcepta dederit*.

*c* Gullanvil. adverſantibus omnibus excuſis & manu exaratis, *cur hoc, niſi ut .... jam fidelibus crederet?* & infra æque corrupte, *ab eis fidelibus*, pro, *fidelius*.

*d* Obſerva hic conſuetudinem jam tunc receptam ſeſe purgandi & ab occultorum criminum ſuſpicione liberandi, præſtito ad ſepulcra martyrum ſacramento. Hinc S. Doctor ſcribit Caſtorio: *ſi Maximus Salonitanus præſtito ſacramento firmaverit ſe ſimoniaca hæreſi non teneri, atque de aliis ante corpus S. Apollinaris*, &c. l. al. 7. ind. 2. epiſt. olim 82. nunc l. 9. ep. 81. Eadem leguntur in ſuperiori ad Marinianum, nunc ejuſdem libri 79.

moniaci veniunt, & liberantur. Quomodo ergo vivunt illic ubi vivunt, si in tot miraculis vivunt hic, ubi mortui sunt?

Suam opem rogantibus adsunt.

8. Rem, fratres, dico brevem verbo, sed non parvam merito, quam religiosis quibusdam senioribus narrantibus agnovi. Gothorum tempore matrona quædam fuit valde religiosa, quæ ad horum Martyrum Ecclesiam crebro veniebat. Quadam die dum ex more ad orandum venisset, egrediens, duos stantes sub peregrino habitu monachos invenit, peregrinos credidit, dari eis aliquid eleemosynæ præcepit. Sed priusquam [a] ejus erogator eis ad largiendam eleemosynam propinquasset, astiterunt illi vicinius, & dixerunt: Tu nos modo visitas, nos te in die judicii requiremus, & quidquid possumus, præstabimus tibi. Quo dicto, ab oculis ejus ablati sunt. Territa illa ad orandum rediit, sesequé in lacrymis prolixius effudit. Et facta est post hoc tanto instantior in prece, quanto certior de promissione. Si autem juxta Pauli vocem, *Fides est sperandarum substantia rerum, argumentum non apparentium*: nequaquam jam dicimus ut venturam vitam credatis; quia ecce ipsi qui in illa vivunt, humanis obtutibus visibiliter præsentantur. Quod enim videri potest, melius dicitur sciri, quam credi. Venturam ergo vitam nos Dominus magis voluit scire, quam credere, qui eos quos invisibiliter recipit, apud se vivere nobis etiam visibiliter ostendit.

Matronæ miraculum.

a

Hebr. 11. 1.

Eos patronos adhibere curemus.

9. Hos ergo, fratres carissimi, in causa vestri examinis quam cum districto judice habetis, patronos facite: hos in die tanti terroris illius defensores adhibete. Certe si apud quemdam magnum judicem causa quælibet vestra esset die crastino ventilanda, totus hodiernus dies in cogitatione duceretur, patronum vestra fraternitas quæreret, magnis precibus ageret ut apud tantum judicem sibi defensor veniret. Ecce districtus judex Jesus venturus est: tanti illius Angelorum Archangelorumque concilii terror adhibetur. In illo conventu causa nostra discutitur, & tamen nos patronos modo non quærimus, quos tunc defensores habeamus. Adsunt defensores nostri sancti Martyres, rogari volunt, atque, ut ita dixerim, quærunt, ut quærantur. Hos ergo adjutores vestræ orationis quærite: hos protectores vestri reatus invenite: quia ne punire peccatores debeat, rogari vult & ipse qui judicat. Unde & tam longo tempore comminatur iram, & tamen misericorditer exspectat. Sic autem nos & misericordia ejus refoveat, ut nullo modo negligentes reddat. Sic peccata nostra perturbent, ut mens in desperationem non proruat: quia & si præsumentes metuimus, & metuentes speramus, æternum regnum citius adepturi sumus, [b] per eum qui vivit & regnat cum Patre in unitate Spiritus sancti Deus, per omnia secula seculorum. Amen.

b

*a* Primus Carn. *servus erogaturus.*

*b* Duo priores Gemet. consueta clausula, *præst. Domino N. J. C. cui cum Patre & Spiritu sancto honor & imp. per omnia.*

Lectio

## Lectio Sancti Evangelii secundum Lucam.

*Lucæ Cap.* VII. ℣. 36. —— 50.

*IN illo tempore: Rogabat Jesum quidam Pharisæus, ut manduca-
ret cum illo. Et ingressus domum Pharisæi, discubuit. Et ecce
a mulier, quæ erat in civitate peccatrix, ut cognovit quod Jesus* [a] *ac-
cubuisset in domo Pharisæi, attulit alabastrum unguenti, & stans
retro secus pedes ejus, lacrymis cœpit rigare pedes ejus, & capillis
capitis sui tergebat, & osculabatur pedes ejus, & unguento unge-
bat. Videns autem Pharisæus qui vocaverat eum, ait intra se, di-
cens: Hic si esset propheta, sciret utique, quæ & qualis est mulier
quæ tangit eum: quia peccatrix est. Et respondens Jesus, dixit ad
illum: Simon, habeo tibi aliquid dicere. At ille ait: Magister,
b dic.* [b] *Duo debitores erant cuidam feneratori: unus debebat denarios
quingentos, & alius quinquaginta. Non habentibus illis unde red-
c derent, donavit utrisque. Quis ergo eum* [c] *plus diligit? Respondens
d Simon, dixit:* [d] *Æstimo quia is cui plus donavit. At ille dixit
ei: Recte judicasti. Et conversus ad mulierem, dixit Simoni: Vides
hanc mulierem? Intravi in domum tuam, aquam pedibus meis non
dedisti: hæc autem lacrymis suis rigavit pedes meos, & capillis suis
tersit. Osculum mihi non dedisti: hæc autem ex quo intravit, non
cessavit osculari pedes meos. Oleo caput meum non unxisti: hæc au-
tem unguento unxit pedes meos. Propter quod dico tibi: Remittun-
tur ei peccata multa, quoniam dilexit multum. Cui autem minus
e dimittitur, minus diligit. Dixit autem* [e] *ad illam: Remittuntur ti-
bi peccata tua. Et cœperunt qui simul accumbebant, dicere intra
se: Quis est hic, qui etiam peccata dimittit? Dixit autem ad mu-
lierem: Fides tua te salvam fecit: vade in pace.*

*a* Belvac. C. Germ. & nonnulli, *quod recubuisset.*

*b* Iidem cod. *& respondens Jesus ait: Duo.* Bigot. *& respondit Jesus: Duo.*

*c* C. Germ. Belvac. & al. *plus dilexit.*

*d* Bigot. *dixit: cui plus dimissum est.*

*e* Belvac. & C. Germ. *ad illam Jesus, remittuntur tibi peccata. Et cœperunt quidam qui simul discumbebant.*



a

# [a] HOMILIA XXXIII.

b

## Habita ad populum in basilica sancti Clementis, [b] feria sexta Quatuor temporum Septembris.

*Ad lacrymas provocat Mariæ pœnitentia.*

c

1. COgitanti mihi [c] de Mariæ pœnitentia, flere magis libet, quam aliquid dicere. Cujus enim vel saxeum pectus illæ hujus peccatricis lacrymæ ad exemplum pœnitendi non emolliant? Consideravit namque quid fecit, & noluit moderari quid faceret. Super convivantes ingressa est, non jussa venit, inter epulas lacrymas obtulit. Discite quo dolore ardet, quæ flere & inter epulas non erubescit. Hanc vero quam Lucas peccatricem mulierem, Johannes Mariam nominat, illam esse Mariam credimus,

d

de qua [d] Marcus septem dæmonia ejecta fuisse testatur. Et quid per septem dæmonia, nisi universa vitia designantur? Quia enim septem diebus omne tempus comprehenditur, recte septenario numero universitas figuratur. Septem ergo dæmonia Maria habuit, quæ universis vitiis plena fuit. Sed ecce, quia turpitudinis suæ maculas aspexit, lavanda ad fontem misericordiæ cucurrit, convivantes non erubuit. Nam quia semetipsam graviter erubescebat intus, nihil esse credidit quod verecundaretur foris. Quid ergo miramur, fratres, Mariam venientem, an Dominum suscipientem? Suscipientem dicam, an trahentem? dicam melius, trahentem & suscipientem: quia nimirum ipse eam per misericordiam traxit intus, qui per mansuetudinem suscepit foris. Sed jam textum sancti Evangelii percurrentes, ipsum quoque ordinem quo venerit sananda, videamus.

*Gratia eam trahente ad Christum venit.*

*Quot habuit oblectamenta, tot obtulit holocausta.*

2. *Attulit alabastrum unguenti, & stans retro secus pedes Jesu, lacrymis cœpit rigare pedes ejus, & capillis capitis sui tergebat, & osculabatur pedes ejus, & unguento ungebat.* Liquet, fratres, quod illicitis actibus prius mulier intenta, unguentum sibi pro odore suæ carnis adhibuit. Quod ergo sibi turpiter exhibuerat, hoc jam Deo laudabiliter offerebat. Oculis terrena concupierat: sed hos jam per pœnitentiam conterens flebat. Capillos ad compositionem vultus exhibuerat: sed jam capillis lacrymas tergebat. Ore superba dixerat: sed pedes Domini osculans, hoc in Redemtoris sui vestigia figebat. Quot ergo in se habuit oblectamenta, tot de se invenit holocausta. [e] Convertit ad virtutum numerum, numerum criminum: ut totum serviret Deo in pœnitentia, quidquid ex se Deum contemserat in culpa. e

*Ægram hanc ejusque medicum despiciens Pharisæus, quam periculose ægrotarit.*

3. Sed hoc Pharisæus intuens despicit, & non solum venientem peccatricem mulierem, sed etiam su-

*a* Est decima-tertia in Later. vigesima sexta in cod. Reg. Suec. & vigesima-septima in Corb.

*b* Hæc desunt in Bigot. duobus Gemet. Corb. Germ. & pler. In C. Germ. legitur, *in basilica sancti Clementis die natali ejus.*

*c* In editis, *de Maria Magdalene.* Abest *Magd.* a mss. saltem antiquioribus Corb. C. Germ. Gemet. &c. Constat tamen tum ex hac Homilia, tum ex octava in Ezechielem num 2. S. Doctorem non distinxisse mulierem peccatricem, a Maria Magdalene.

*d* Primus Carnot. *Matthæus.*

*e* Primus Carn. *convertit ad virtutem numerum criminum.* Ita olim in C. Germ.

suscipientem Dominum reprehendit, dicens intra se: *Hic si esset propheta sciret utique, quæ & qualis est mulier quæ tangit eum: quia peccatrix est*. Ecce Pharisæus veraciter apud se superbus, & fallaciter justus, ægram reprehendit de ægritudine, medicum de subventione, qui ipse quoque de elationis vulnere ægrotabat, & ignorabat. Inter duos autem ægros medicus aderat: sed unus æger in febre integrum
a sensum [a] tenebat, alter vero in febre carnis & sensum perdiderat mentis. Illa quippe flebat quod fecerat: Pharisæus autem de falsa justitia elatus, vim suæ invalitudinis exaggerabat. In ægritudine ergo & sensum perdiderat, qui hoc ipsum quoque quod a salute longe esset, ignorabat. Sed inter hæc nos gemitus cogit, quosdam nostri ordinis viros intueri, qui sacerdotali officio præditi, si quid fortasse juste exterius vel tenuiter egerint, protinus subjectos despiciunt, & peccatores quosque in plebe positos dedignantur, eisque compati culpam suam confitentibus nolunt, ac velut Pharisæi more, a peccatrice muliere tangi despiciunt. Quæ profecto mulier si ad Pharisæi pedes venisset, nimirum calcibus repulsa discederet. Inquinari enim se alieno peccato crederet. Sed quia hunc vera justitia non replebat, de alieno vulnere ægrotabat. Unde semper necesse est, ut cum peccatores quosque conspicimus, nosmetipsos prius in illorum calamitate defleamus: quia fortasse in similibus aut lapsi sumus, aut labi possumus, si lapsi non sumus. Et si censura magisterii debet semper virtute disciplinæ vitia persequi, oportet tamen ut solicite discernamus, quia distri-

Ejus superbiam nonnulli sacerdotes imitantur.

Erga peccatores quomodo se gerere debeant.

ctionem debemus vitiis, compassionem naturæ. Si enim feriendus est peccator, nutriendus est proximus. Cum vero jam per pœnitentiam percutit ipse quod fecit, jam noster proximus peccator non est: [b] quia cum Dei se justitia contra se dirigit, & hoc in se punit, quod justitia divina reprehendit. b

4. Sed jam iste superbus & arrogans qua sententia convincatur audiamus. De duobus quippe ei debitoribus paradigma opponitur, quorum unus minus, & alius amplius debet: utrorumque debito dimisso, quis amplius largitorem debiti diligat, interrogatur. Quibus verbis protinus ille respondit: *Ille plus diligit, cui plus dimittitur*. Qua in re notandum est, quia dum sua sententia Pharisæus convincitur, quasi phreneticus funem portat ex quo ligetur. Enumerantur ei bona peccatricis: enumerantur mala falsi justi, cum dicitur: *Intravi in domum tuam, aquam pedibus meis non dedisti: hæc autem lacrymis rigavit pedes meos, & capillis suis tersit. Osculum mihi non dedisti: hæc autem [c] ex quo intravit, non cessavit osculari pedes meos. Oleo caput meum non unxisti: hæc autem unguento unxit pedes meos*. Post enumerationem vero subinfertur sententia: *Propter quod dico tibi: Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum*. Quid, fratres mei, esse dilectionem credimus, nisi ignem? & quid culpam, nisi rubiginem? Unde nunc dicitur: *Remittuntur ei peccata multa, quia dilexit multum*. Ac si aperte diceretur: Incendit plene peccati rubiginem, [d] quia ardet valide per amoris ignem. Tanto namque amplius peccati rubigo consumitur, quanto pec-

Pharisæus proprio ore condemnatur.

c

Peccati rubigo caritatis igne consumitur.

d



*a* Duo priores Gemet. *habuit*.

*b* Excusi, *qui cum Dei justitiam contra se dirigit*; quam lectionem probaremus, nisi a potioribus mss. C. Germ. Belvac. Gemet. & pene omnibus reprobaretur.

*c* Gemet. *ex quo intravi*.

*d* Belvac. & Corb. *qui ardet*. Longip. Val-cl. Bigot. *quæ ardet*.

peccatoris cor magno caritatis igne concrematur. Ecce ea quæ ad medicum venerat ægra, sanata est, sed de salute ejus adhuc alii ægrotant. Nam simul discumbentes conquesti sunt, intra se dicentes: *Quis est hic qui etiam peccata dimittit?* Sed cœlestis medicus ægros non despicit, quos etiam de medicamento fieri deteriores videt. Eam autem quam sanaverat, per pietatis suæ sententiam confirmat, dicens: *Fides tua te salvam fecit, vade in pace.* Fides etenim salvam fecit; quia hoc quod petiit, posse se accipere non dubitavit. Sed ipsam quoque spei certitudinem jam ab illo acceperat, a quo per spem etiam salutem quærebat. In pace autem ire præcipitur, ut a veritatis itinere in viam
a scandali ulterius non [a] derivetur. Unde & per Zachariam dicitur. *Ad dirigendos pedes nostros in viam pacis.* Tunc enim gressus nostros in viam pacis dirigimus, quando per illud actionum iter pergimus, in quo ab auctoris nostri gratia non discordamus.

*Pater. in Luc. c. 7.*
*Luc. 1, 79.*

*Pharisæus Judaicum populum, mulier ad Christum veniens Gentilitatem conversam significat.*

5. Hæc, fratres carissimi, historica expositione transcurrimus: nunc vero si placet, ea quæ dicta sunt, mystico intellectu differamus. Quem namque Pharisæus de falsa justitia præsumens, nisi Judaicum populum: quem peccatrix mulier, sed ad vestigia Domini veniens & plorans, nisi conversam Gentilitatem designat? Quæ cum alabastro venit, unguentum fudit, retro secus pedes Domini stetit, lacrymis pedes rigavit, capillis tersit, eosdemque quos infundebat & tergebat, pedes osculari non desiit. Nos ergo, nos illa mulier expressit, si toto corde ad Dominum post peccata redeamus,
b si ejus [b] pœnitentiæ luctus imitemur.
c Quid namque unguento, [c] nisi bonæ odor opinionis exprimitur? Unde & Paulus dicit: *Christi bonus odor sumus Deo in omni loco.* Si igitur recta opera agimus, quibus opinionis bonæ odore Ecclesiam respergamus, quid in Domini corpore nisi unguentum fundimus? Sed secus pedes Jesu mulier stetit. Contra pedes enim Domini stetimus, cum in peccatis positi, ejus itineribus renitebamur. Sed si ad veram pœnitentiam post peccata convertimur, jam retro secus pedes stamus: quia ejus vestigia sequimur, quem impugnabamus. Lacrymis mulier pedes ejus rigat. Quod nos quoque veraciter agimus, si quibuslibet ultimis membris Domini per compassionis affectum inclinamur, si sanctis ejus in tribulatione compatimur, si eorum tristitiam, nostram putamus. Capillis mulier pedes quos rigaverat, tersit. Capilli quippe superfluunt corpori. Et quid abundans terrena substantia, nisi capillorum speciem tenet? Quæ dum ad usum necessitatis superfluit, etiam abscissa [d] non sentit. Capillis ergo pedes Domini tergimus, quando d sanctis ejus, quibus ex caritate compatimur, etiam ex his quæ nobis superfluunt, miseremur: quatenus sic mens per compassionem doleat, ut etiam larga manus affectum doloris ostendat. Rigat namque lacrymis Redemtoris pedes, sed capillis suis non tergit, qui utcumque proximorum dolori compatitur, sed tamen eis ex his quæ sibi superfluunt, non miseretur. Plorat & non tergit, qui verba quidem doloris tribuit, sed non ministrando quæ desunt, vim doloris minime abscidit. Osculatur mulier pedes quos tergit. Quod nos quoque plene agimus, si studiose diligimus quos ex largitate continemus, ne gravis nobis sit necessi-

*2. Cor. 2. 15.*

*Christi pedes capillis tergere, est pauperibus ex superfluis ministrare.*

*Gravis non sit nobis pauper.*

*a* 1. Marc. *dirigatur.*
*b* Primus Carn. *pœnitentiæ fructus.*
*c* Gemet. Bigor. Val. cl. Longip. *nisi bonus odor opinionis.*
*d* Ita Belvac. C. Germ. & plurimi. Excusi, *non sentitur.*

cessitas proximi, ne ipsa nobis ejus indigentia quæ sustentatur, fiat onerosa: & cum manus necessaria tribuit, animus a dilectione torpescat.

Per Christi pedes intelligi potest incarnationis mysterium.

6. Potest quoque per pedes, ipsum mysterium incarnationis ejus intelligi, quo divinitas terram tetigit, quia carnem sumpsit. *Verbum enim caro factum est, & habitavit in nobis*. Johan. 1.14. Osculamur ergo Redemtoris pedes, cum mysterium incarnationis ejus ex toto corde diligimus. Unguento pedes ungimus, cum ipsam humanitatis ejus potentiam sacri eloquii bona opinione prædicamus. Sed hoc Pharisæus videt, & invidet: quia cum Judaicus populus Gentilitatem Deum prædicare conspicit, sua apud se malitia tabescit. Sed Redemtor noster facta ejusdem mulieris, quasi bona Gentilitatis enumerat, ut in quo malo Judaicus populus jaceat, agnoscat. Nam sic Pharisæus retunditur, ut per eum, sicut diximus, perfidus ille populus ostendatur. *Intravi in domum tuam, aquam pedibus meis non dedisti: hæc autem lacrymis rigavit pedes meos*. Aqua quippe extra nos est, lacrymarum humor intra nos: quia videlicet infidelis ille populus nec ea quæ extra se erant, unquam pro Domino tribuit: conversa autem Gentilitas pro eo non solum rerum substantiam, sed etiam sanguinem fudit. *Osculum mihi non dedisti: hæc autem ex quo intravit, non cessavit osculari pedes meos*. Osculum quippe, dilectionis est signum. Et infidelis ille populus Deo osculum non dedit; quia ex caritate eum amare noluit, cui ex timore servivit. Vocata autem Gentilitas Redemtoris sui vestigia osculari non cessat: quia in ejus amore continuo suspirat. Unde & sponsæ voce de eodem Redemtore suo in Canticis canticorum dicitur: *Osculetur me* [a] *osculo oris sui*. Cant. 1. 1. Osculum recte Conditoris sui desiderat, quæ se ei obsequi per amorem parat. *Oleo caput meum non unxisti*. Si pedes Domini, mysterium incarnationis ejus accipimus, congrue per caput illius ipsa divinitas designatur. Unde & per Paulum dicitur: *Caput Christi, Deus*. 1. Cor. 11. 3. In Deo quippe, & non in se quasi in homine, credere Judaicus populus fatebatur. Sed Pharisæo dicitur, *Oleo caput meum non unxisti*; quia ipsam quoque divinitatis ejus potentiam, in qua se Judaicus populus credere spopondit, digna laude prædicare neglexit. *Hæc autem unguento unxit pedes meos*: quia dum incarnationis ejus mysterium Gentilitas credidit, summa laude etiam ejus ima prædicavit. Sed jam Redemtor noster enumerata bona concludit, cum per sententiam subdit: *Propter quod dico tibi: Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum*. Ac si aperte dicat: Et si durum est valde quod coquitur, abundat tamen amoris ignis quo etiam dura consumantur.

Pœnitentis lacrymæ quam suaves Christo epulæ.

7. Libet inter hæc considerationem tantæ pietatis intueri. Peccatricis mulieris opera, sed pœnitentis, qua æstimatione Veritas apud se servat, quæ ejus adversario sub tanta distributione enumerat. Ad Pharisæi prandium Dominus discumbebat, sed ad pœnitentem mulierem mentis epulis delectabatur. Apud Pharisæum Veritas pascebatur foris, apud peccatricem mulierem, sed tamen conversam, pascebatur intus. Unde & ei sancta Ecclesia, quem sub specie hinnuli cervorum quærit, in Canticis canticorum dicit: *Indica mihi quem diligit anima mea, ubi pascas, ubi cubes in meridie*. Cant. 1. 6. Cervorum quippe hinnulus, Pater. in Cant. c. 4. Dominus appellatur, juxta assumtam carnem antiquorum filius patrum.

[a] Belvac. *osculis oris sui*.

trum. Ferventior vero in meridie æstus ardescit, & umbrosum locum hinnulus quærit, quem æstus igne non afficit. In illis ergo cordibus Dominus requiescit, quæ amor præsentis seculi non incendit, quæ carnis desideria non exurunt, quæ incensa suis anxietatibus in hujus mundi concupiscentiis non arescunt. Unde & Mariæ dicitur: *Spiritus sanctus superveniet in te, & virtus Altissimi obumbrabit tibi.* Umbrosa ergo loca in meridie ad pascendum hinnulus quærit: quia talibus mentibus Dominus pascitur, quæ per respectum gratiæ temperatæ, [a] corporalibus desideriis non uruntur. Plus ergo pœnitens mulier pascebat intus, quam Pharisæus Dominum pascebat foris, quia ab æstu carnalium quasi hinnulus Redemtor noster ad illius mentem fugerat, quam post vitiorum ignem, pœnitentiæ umbra temperabat.

Luc. 1. 35.

Christi pietas & misericordia in peccatores.

8. Pensemus quantæ pietatis fuerit, peccatricem mulierem non solum ad se admittere, sed ei etiam ad tangendum pedes præbere. Consideremus gratiam misericordis Dei, & damnemus multitudinem reatus nostri. Ecce peccatores videt & sustinet, resistentes tolerat, & tamen quotidie per Evangelium clementer vocat. Confessionem nostram ex puro corde desiderat, & cuncta quæ deliquimus, relaxavit. Temperavit nobis districtionem Legis, misericordia Redemtoris. In illa quippe scriptum est: *Si quis hoc vel illud fecerit, morte moriatur. Si quis hæc vel illa fecerit, lapidibus obruatur.* Apparuit Conditor & Redemtor noster in carne, confessioni peccatorum non pœnam, sed vitam promittit: mulierem sua vulnera confitentem suscipit, & sanam dimittit. Inflexit ergo ad misericordiam duritiam Legis: quia quos juste illa damnat, ipse misericorditer liberat. Unde bene quoque in Lege scriptum est: quia *manus Moysi erant graves: sumentes ergo lapidem, posuerunt subter, in quo sedit: Aaron autem & Hur sustentabant manus ejus.* Moyses quippe sedit in lapide, cum Lex requievit in Ecclesia. Sed hæc eadem Lex manus graves habuit: quia peccantes quosque non misericorditer pertulit, sed severa districtione percussit. Aaron vero Mons fortitudinis, Hur autem Ignis interpretatur. Quem itaque mons iste fortitudinis signat, nisi Redemtorem nostrum, de quo per Prophetam dicitur: *Erit in novissimis diebus præparatus mons domus Domini in vertice montium?* Aut quis per ignem, nisi Spiritus sanctus figuratur, de quo idem Redemtor dicit: *Ignem veni mittere in terram?* Aaron ergo & Hur graves manus Moysi sustinent, atque sustentando leviores reddunt: quia Mediator Dei & hominum cum igne sancti Spiritus veniens, mandata Legis gravia, quæ dum carnaliter tenerentur, portari non poterant, tolerabilia nobis per spiritalem intelligentiam ostendit. Quasi enim manus Moysi leves reddidit: quia pondus mandatorum Legis [b] ad virtutem confessionis retorsit. Hanc nobis [c] sequentibus misericordiæ promissionem innuit, cum per Prophetam dicit: *Nolo mortem peccatoris, sed ut convertatur & vivat.* Hinc iterum sub Judææ specie unicuique peccatrici animæ dicitur: *Si dereliquerit vir uxorem suam, & illa recedens duxerit virum alterum, numquid revertetur ad eam ultra? numquid non polluta & contaminata erit mulier illa? Tu autem fornicata es cum amatoribus multis: verumtamen re-*

*ver-*

Exod. 19. 12. Lev. c. 20. &c.

Exod. 17. 12. Pater. in Exod. c. 25.

Isai. 2. 2.

Luc. 12. 49.

Ezec. 33. 11. Pater. in Jer. c. 7.

Jerem 3. 1.

a Bigot. *temporalibus desideriis.*
b Secundus Carn. *ad fidem conversionis.*
c C. Germ. duo priores Gemet. & secundus Carn. *nobis sequentis.* Tertius Gemet. *nobis sequentem.*

*vertere ad me, dicit Dominus*. Ecce paradigma turpis mulieris dedit. Ostendit quod post turpitudinem recipi non possit. Sed hoc ipsum paradigma quod protulit, per misericordiam vincit, cum dicit fornicantem mulierem recipi nequaquam posse, & tamen ipse fornicantem animam ut recipiat exspectat. Pensate, fratres, pondus tantæ pietatis. Dicit quod fieri non potest, & demonstrat quia hoc ipse facere etiam contra morem potest. Ecce vocat, & quos inquinatos denuntiat, hos etiam amplecti quærit, a quibus desertum esse se queritur. Nemo ergo tantæ misericordiæ tempus perdat, nemo oblata remedia divinæ pietatis abjiciat. Ecce superna benignitas aversos nos revocat, & nobis revertentibus, suæ clementiæ [a] sinum parat. Unusquisque ergo penset quo debito constringitur, [b] quando illum Deus exspectat, nec contemtus exasperatur. Qui ergo permanere noluit, redeat: qui stare contemsit, saltem post lapsum surgat. Quanto nos amore Conditor noster exspectat, insinuat, cum per Prophetam dicit: *Attendi, & auscultavi; nemo, quod bonum est loquitur: non est qui recogitet in corde suo & dicat, Quid feci?* Certe nunquam cogitare mala debuimus. Sed quia cogitare recta noluimus, ecce adhuc sustinet, ut recogitemus. Videte tantæ [c] pietatis sinum, considerate apertum vobis misericordiæ gremium: quos male cogitantes perdidit, bene recogitantes quærit. Ad vos ergo fratres carissimi, ad vos oculos mentis reducite, & pœnitentem peccatricem mulierem in exemplum vobis imitationis anteferte: quæque vos in adolescentia, quæque in juventute deliquisse meministis, deflete; morum operumque maculas lacrymis tergite. Amemus jam Redemtoris nostri vestigia, quæ peccando contemsimus. Ecce, ut diximus, ad recipiendos nos supernæ pietatis sinus aperitur, nec maculosa in nobis vita contemnitur. Per hoc quod inquinationem nostram perhorrescimus, internæ jam munditiæ concordamus. Revertentes nos Dominus clementer amplectitur; quia peccatorum vita ei esse indigna jam non potest, quæ fletibus lavatur in Christo Jesu Domino nostro: qui vivit & regnat cum Patre Deus in unitate Spiritus sancti, per omnia secula seculorum. Amen.

Divinæ misericordiæ tempus nemo perdat.

Jerem. 8. 6.

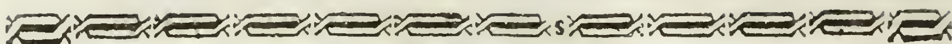
*a* Excusi, invitis mss. *sinum aperit*, Primus Carn. ab aliis recedens habet, *signum parat*.

*b* Corb. *quando illum Deus nec contemtus aspernatur*. Belvac. & duo priores Gemet. *quando . . . . nec contemtus exasperat*. Secuti sumus C. Germ. & alios.

*c* Primus Carn. *pietatis signum*.



Lectio



## Lectio Sancti Evangelii ſecundum Lucam.

*Lucæ Cap.* XV. ℣. 1. — 10.

a IN *illo tempore:* [a] *Erant appropinquantes ad Jeſum publicani & peccatores, ut audirent illum. Et murmurabant Phariſæi & Scribæ, dicentes: Quia hic peccatores recipit, & manducat cum illis. Et ait ad illos parabolam iſtam, dicens: Quis ex vobis homo, qui habet centum oves, & ſi perdiderit unam ex illis, nonne dimittit nonaginta novem in deſerto, & vadit ad illam quæ perierat, donec inveniat illam? Et cum invenerit eam, imponit in humeros ſuos gaudens: & veniens domum, convocat amicos & vicinos, dicens illis: Congratulamini mihi, quia inveni ovem meam* [b] *quæ*
b *perierat. Dico vobis, quod ita gaudium erit in cœlo ſuper uno pec-*
c *catore pœnitentiam agente,* [c] *quam ſuper nonagintanovem juſtis* [d]
d *qui non indigent pœnitentia. Aut quæ mulier habens drachmas decem, & ſi perdiderit drachmam unam, nonne accendit lucernam, & everrit domum, & quærit diligenter donec inveniat eam? Et cum invenerit, convocat amicas & vicinas ſuas, dicens: Congratulamini mihi, quia inveni drachmam quam perdideram. Ita dico vobis: Gaudium erit coram Angelis Dei ſuper uno peccatore pœnitentiam agente.*

*a* C. Germ. Lateran. Belvac. & tres Gemet. *accurrunt ad Jeſum.*

*b* Bigot. *quam perdideram.*

*c* Subintelligitur, *magis.*

*d* Corb. Germ. *qui non erraverunt.*

HO-



a
# [a] HOMILIA XXXIV.

b
## Habita ad populum [b] in basilica beatorum Johannis & Pauli, Dominica tertia post Pentecosten.

Lingua licet tacente ardebat Gregorii caritas.

1. ÆStivum tempus quod corpori meo valde contrarium est, loqui me de expositione Evangelii longa mora interveniente prohibuit. [c] Sed numquid quia lingua tacuit, ardere caritas cessavit? Hoc etenim dico, quod apud se vestrum unusquisque recognoscit. Plerumque caritas quibusdam occupationibus præpedita, [d] & integra flagrat in corde, & tamen non monstratur in opere; quia & sol cum nube tegitur, non videtur in terra, & tamen ardet in cœlo. Sic sic esse occupata caritas solet, & intus vim sui ardoris exserit, & foris flammas operis non ostendit. Sed quia nunc ad loquendum tempus rediit, vestra me studia accendunt, ut mihi tanto amplius loqui libeat, quanto hoc vestræ mentes desiderabilius exspectant.

Vera justitia compatitur, falsa dedignatur & despicit.

2. Audistis in lectione Evangelica, fratres mei, quia peccatores & publicani accesserunt ad Redemtorem nostrum: & non solum ad colloquendum, sed etiam ad convescendum recepti sunt. Quod videntes Pharisæi, dedignati sunt. Ex qua re colligite, quia vera justitia compassionem habet, falsa justitia dedignationem, quamvis & justi soleant recte peccatoribus [e] indignari. Sed aliud est quod agitur typho superbiæ, aliud quod zelo disciplinæ. Dedignantur etenim, sed non dedignantes; [f] desperant, sed non desperantes; persecutionem commovent, sed amantes; quia etsi foris increpationes per disciplinam exaggerant, intus tamen dulcedinem per caritatem servant. Præponunt sibi in animo ipsos plerumque quos corrigunt: meliores existimant eos quoque quos judicant. Quod videlicet agentes, & per disciplinam subditos, & per humilitatem custodiunt semetipsos. At contra hi qui de falsa justitia superbire solent, ceteros quosque despiciunt, nulla infirmantibus misericordia condescendunt: & quo se peccatores esse non credunt, eo deterius peccatores fiunt. De quorum profecto numero Pharisæi exstiterant, qui dijudicantes Dominum quod peccatores susciperet, arenti corde ipsum fontem misericordiæ reprehendebant.

Dest. 45. c. 15 Vera justitia.

Peccatores contemnentibus, exemplum misericordiæ Christus proponit.

3. Sed quia ægri erant itaut ægros se esse nescirent; quatenus quod erant agnoscerent, cœlestis eos medicus blandis fomentis curat, benignum paradigma objicit, & in eorum corde vulneris tumorem premit. Ait namque: *Quis ex vobis homo, qui habet centum oves, & si perdiderit unam ex illis, nonne dimit-*

*a* In Lateran. est vigesima-quarta. In cod. Reg. Suec. vigesima-septima. In Corb. vigesima-tertia.

*b* Secundus Carn. *in basilica beati Johannis Apostoli die Dominico*. Abest a plerisque mss. *Dominica tertia post Pentecosten*.

*c* Gussanvil. *sed non quia lingua tacuit*, &c. Unde hanc lectionem descripserit, mss. & aliis editis contrariam, nescimus.

*d* Ita C. Germ. Carn. Gemet. Bigot. &c. Ubi editi habent, *& intus flagrat*.

*e* Excusi, *dedignari*. Mss. Corb. Carn. Germ. Gemet. &c. habent, *indignari*, etsi superius legatur, *dedignationem*.

*f* Duo priores Gemet. *despiciunt*, *sed non despicientes*.

*dimittit nonagintanovem in deserto, & vadit ad illam quæ perierat?* Ecce mira dispensatione pietatis, similitudinem Veritas dedit, quam & in se ipso homo recognosceret, & tamen hæc specialiter ad ipsum auctorem hominum pertineret. Quia enim centenarius perfectus est numerus, ipse centum oves habuit, cum angelorum substantiam & hominum creavit. Sed una ovis tunc periit, quando peccando homo pascua vitæ dereliquit. Dimisit autem nonagintanovem oves in deserto: quia illos summos angelorum choros reliquit in cœlo. Cur autem cœlum desertum vocatur, nisi quod desertum dicitur derelictum? Tunc autem cœlum homo deseruit, cum peccavit. In deserto autem nonagintanovem oves remanserant, quando in terra Dominus unam quærebat: quia rationalis creaturæ numerus, angelorum videlicet & hominum, quæ ad videndum Deum condita fuerat, pereunte homine erat imminutus: & ut perfecta summa ovium integraretur in cœlo, homo perditus quærebatur in terra. Nam quod hic Evangelista dicit, in deserto; alius dicit, in montibus, ut significet in excelsis: quia nimirum oves quæ non perierant, in sublimibus stabant. Mat. 18. 12. *Et cum invenerit ovem, imponit in humeros suos gaudens.* Ovem in humeris suis imposuit, quia humanam naturam suscipiens, peccata nostra ipse portavit. *Et veniens domum, convocat amicos & vicinos, dicens illis: Congratulamini mihi, quia inveni ovem meam quæ perierat.* a Inventa ove ad domum redit, [a] quia Pastor noster reparato homine ad regnum cœleste rediit. Ibi amicos & vicinos invenit, illos videlicet Angelorum choros, qui amici ejus sunt, quia voluntatem ejus continue in sua stabilitate custodiunt. Vicini quoque ejus sunt; quia claritate visionis illius sua assiduitate perfruuntur. Et notandum, quod non dicit, Congratulamini inventæ ovi, sed mihi: quia videlicet ejus gaudium est vita nostra: & cum nos ad cœlum reducimur, solemnitatem lætitiæ ejus implemus. Dei gaudium est vita nostra.

4. *Dico vobis, quod ita gaudium erit in cœlo super uno peccatore pœnitentiam agente, quam super nonagintanovem justis qui non indigent pœnitentia.* Considerandum nobis est, fratres mei, cur Dominus plus de conversis peccatoribus, quam de stantibus justis in cœlo gaudium esse fateatur: nisi hoc quod ipsi per quotidianum visionis experimentum novimus, quia plerumque hi qui nullis se oppressos peccatorum molibus sciunt, stant quidem in via justitiæ, nulla illicita perpetrant, sed tamen ad cœlestem patriam anxie non anhelant, tantoque sibi in rebus licitis usum præbent, quanto se perpetrasse nulla illicita meminerunt. Et plerumque pigri remanent ad exercenda bona præcipua, quia valde sibi securi sunt quod nulla commiserint mala graviora. At contra nonnunquam hi qui se aliqua illicita egisse meminerunt, ex ipso suo dolore compuncti, inardescunt in amorem Dei, sesque in magnis virtutibus exercent, cuncta difficilia sancti certaminis appetunt, omnia mundi derelinquunt, honores fugiunt, acceptis contumeliis lætantur, flagrant desiderio, ad cœlestem patriam anhelant: & quia se errasse a Deo considerant, damna præcedentia lucris sequentibus recompensant. Majus ergo de peccatore converso, quam de stante justo gaudium fit in cœlo, quia & dux in prælio plus eum militem diligit, qui post fugam reversus, hostem fortiter premit, quam illum qui numquam terga

Cur in cœlo majus gaudium de peccatoribus conversis, quam de justis stantibus.

a Duo priores Gemet. *quia Redemtor noster.*

terga præbuit, & numquam aliquid fortiter gessit. Sic agricola illam amplius terram amat, quæ post spinas, uberes fruges profert, quam eam quæ nunquam spinas habuit & nunquam fertilem messem producit.

Sunt tamen justi, de quibus Deus magis gaudet, quam de pœnitentibus.

5. Sed inter hæc sciendum est, quia sunt plerique justi, in quorum vita tantum est gaudium, ut eis quælibet peccatorum pœnitentia præponi nullatenus possit. Nam multi & nullorum sibi malorum sunt conscii, & tamen in tanti ardoris afflictione [a] se exserunt, ac si peccatis omnibus coangustentur. Cuncta etiam licita respuunt, ad despectum mundi sublimiter accinguntur, licere sibi nolunt omne quodlibet, bona sibi amputant etiam concessa, contemnunt visibilia, invisibilibus accenduntur, lamentis gaudent, in cunctis semetipsos humiliant; & sicut nonnulli peccata operum, sic ipsi cogitationum peccata deplorant. Quid itaque istos dixerim, nisi & justos & pœnitentes, qui se & in pœnitentia de peccato cogitationis humiliant, & recti semper in opere perseverant? Hinc ergo colligendum est, quantum Deo gaudium faciat quando humiliter plangit justus: si facit in cœlo gaudium quando hoc quod male gessit, & per pœnitentiam damnat injustus.

Deus ipse per Pastorem & per mulierem hic significatur.

6. Sequitur: *Aut quæ mulier habens drachmas decem, & si perdiderit drachmam unam, nonne accendit lucernam, & evertit domum, & quærit diligenter donec inveniat drachmam quam perdiderat?* Qui signatur per Pastorem, ipse & per mulierem. Ipse etenim Deus, ipse & Dei sapientia. Et quia imago exprimitur in drachma, mulier drachmam perdidit: quando homo qui conditus ad imaginem Dei fuerat, peccando a similitudine sui Conditoris recessit. Sed accendit mulier lucernam; quia Dei sapientia apparuit in humanitate. Lucerna quippe lumen in testa est: lumen vero in testa, est divinitas in carne. De qua videlicet testa sui corporis dicit ipsa Sapientia: *Exaruit velut testa virtus mea.* (Psal. 21.16.) Quia enim testa igne solidatur, ejus virtus sicut testa exaruit; quia assumtam carnem ad resurrectionis gloriam ex passionis tribulatione roboravit. Accensa autem lucerna evertit domum; quia mox ut ejus divinitas per carnem claruit, omnis se nostra conscientia concussit. Domus namque evertitur, cum consideratione reatus sui humana conscientia perturbatur. Qui eversionis sermo non discrepat ab eo quod in aliis codicibus legitur, *emundat:* quia nimirum prava mens si non prius per timorem evertitur, ab assuetis vitiis non emundatur. Eversa ergo domo invenitur drachma: quia dum perturbatur conscientia hominis, reparatur in homine similitudo Conditoris. *Et cum invenerit, convocat amicas & vicinas suas dicens: Congratulamini mihi, quia inveni drachmam quam perdideram.* Quæ amicæ vel vicinæ, nisi illæ potestates cœlestes sunt, jam superius dictæ? Quæ tanto supernæ sapientiæ juxta sunt, quanto ei per gratiam continuæ visionis appropinquant. Sed inter hæc nequaquam relinquere negligenter debemus, cur ista mulier, per quam Dei sapientia figuratur, decem drachmas habuisse perhibetur, ex quibus unam perdidit, quam cum quæreret, invenit. [b] Angelorum quippe & hominum naturam ad cognoscendum se Dominus condidit: quam dum consistere ad æternitatem voluit, eam

Conscientia prævie ad pœnitentiam excutienda & turbanda.



*a* Excusi mutarunt in *exercent*, verbum *exerunt*, quod est omnium vet. mss. & præsertim Corb. Germ.

*b* In 1. Marc. rubrica scribitur *in S. Michaelis archangeli*, quod innuit in Ducali Eccl. hoc fragmentum eo die fuisse lectum.

proculdubio ad suam similitudinem creavit. Decem vero drachmas habuit mulier: quia novem sunt ordines angelorum. Sed ut compleretur electorum numerus, homo decimus est creatus: qui a Conditore suo nec post culpam periit, quia hunc æterna sapientia per carnem miraculis coruscans ex lumine testæ reparavit.

Novem sunt Angelorum ordines.

7. Novem vero Angelorum ordinem diximus: quia videlicet esse, testante sacro eloquio, scimus Angelos, Archangelos, Virtutes, Potestates, Principatus, Dominationes, Thronos, Cherubim, atque Seraphim. Esse namque Angelos & Archangelos, pene omnes sacri eloquii paginæ testantur. Cherubim vero atque Seraphim sæpe, ut notum est, libri Prophetarum loquuntur. Quatuor quoque ordinum nomina Paulus apostolus ad Ephesios enumerat, dicens: *Supra omnem Principatum, & Potestatem, & Virtutem, & Dominationem*. Qui rursus ad Colossenses scribens, ait: *Sive Throni, sive Potestates, sive Principatus, sive Dominationes*. Dominationes vero & Principatus ac Potestates jam ad Ephesios loquens descripserat: sed ea quoque Colossensibus dicturus, præmisit Thronos, de quibus necdum quidquam fuerat Ephesiis locutus. Dum ergo illis quatuor quæ ad Ephesios dixit, id est Principatibus, Potestatibus, Virtutibus, atque Dominationibus conjunguntur Throni, quinque sunt ordines qui specialiter exprimuntur. Quibus dum Angeli & Archangeli, Cherubim atque Seraphim adjuncta sunt, proculdubio novem esse Angelorum ordines inveniuntur. Unde & ipsi Angelo, qui primus est conditus, per Prophetam dicitur: *Tu signaculum similitudinis, plenus sapientia, & perfectus decore, in deliciis paradisi Dei fuisti*. [a] Ubi notandum, quod non ad similitudinem Dei factus, sed signaculum similitudinis dicitur: [b] ut quo in eo subtilior est natura, eo in illo imago Dei [c] similius insinuetur expressa. Quo in loco mox subditur. *Omnis lapis pretiosus operimentum tuum: sardius, topazius, & jaspis, chrysolithus, onyx, & beryllus, sapphirus, carbunculus, & smaragdus*. Ecce novem dixit nomina lapidum: quia profecto novem sunt ordines Angelorum. Quibus nimirum ordinibus ille primus Angelus ideo ornatus & opertus exstitit, quia dum cunctis agminibus Angelorum prælatus est, ex eorum comparatione clarior fuit.

Eph. 1. 21. Coloss. 1. 16. Ezech. 28. 12. Ad expressiorem Dei similitudinem sunt creati. Ibid. v. 13. Novem lapidibus pretiosis comparantur.

Angelorum ministeria.

8. Sed cur istos persistentium Angelorum choros enumerando perstrinximus, si non eorum quoque ministeria subtiliter exprimamus? Græca etenim lingua Angeli nuntii, Archangeli vero summi nuntii vocantur. Sciendum quoque, quod Angelorum vocabulum, nomen est officii, non naturæ. Nam sancti illi cœlestis patriæ spiritus, semper quidem sunt spiritus, sed semper vocari angeli nequaquam possunt: quia tunc solum sunt angeli, cum per eos aliqua nuntiantur: unde & per Psalmistam dicitur: *Qui facit angelos suos spiritus*. Ac si patenter dicat: Qui eos, quos semper habet spiritus, etiam cum voluerit, angelos facit. Hi autem qui minima nuntiant, angeli: qui vero summa annuntiant, archangeli vocantur. Hinc est enim quod ad Mariam virginem non quilibet angelus, sed Gabriel archangelus mittitur. Ad hoc quippe ministerium summum angelum venire dignum fuerat, qui summum omnium nuntiabat. Qui id-

Pater. in Ps. c. 212. Ps. 103. 4.

*a* Belvac. C. Germ. & duo priores Gemet. *qui notandum*. 1. Marc. *quia*.
*b* Belvac. *ut quia subtilior*. 1. Marc. *quia*.
*c* Duo priores Gemet. ac secundus Carn. *subtilius*.

idcircò etiam privatis nominibus censentur, ut signetur per vocabula etiam in operatione quid valeant. Neque enim in illa sancta civitate, quam de visione omnipotentis Dei plena scientia perficit, idcirco propria nomina sortiuntur, ne eorum personæ sine nominibus sciri non possint: sed cum ad nos aliquid ministraturi veniunt, apud nos etiam nomina a ministeriis trahunt.

Præcipuorum Angelorum nomina explicantur.

9. Michael namque, Quis ut Deus: Gabriel autem, Fortitudo Dei: Raphael vero dicitur Medicina Dei: Et quoties miræ virtutis aliquid agitur Michael mitti perhibetur; ut ex ipso actu & nomine detur intelligi, quia nullus potest facere quod facere prævalet Deus. Unde & ille antiquus hostis, qui Deo esse per superbiam similis concupivit, dicens: *In cœlum conscendam, super astra cœli exaltabo solium meum, sedebo in monte testamenti, in lateribus Aquilonis, ascendam super altitudinem nubium, similis ero Altissimo:* dum in fine mundi in sua virtute relinquetur extremo supplicio perimendus, cum Michaele archangelo præliaturus esse perhibetur, sicut per Johannem dicitur: *Factum est prælium cum Michaele Archangelo*: ut qui se ad Dei similitudinem superbus extulerat, per Michaelem peremtus discat, quia ad Dei similitudinem per superbiam nullus exsurgat. Ad Mariam quoque Gabriel mittitur, qui Dei fortitudo nominatur. Illum quippe nuntiare veniebat, qui ad debellandas aereas potestates humilis apparere dignatus est. De quo per Psalmistam dicitur: *Tollite portas principes vestras, & elevamini portæ æternales, & introibit Rex gloriæ. Quis est iste Rex gloriæ? Dominus fortis & potens, Dominus potens in prælio. Et rursum: Dominus virtutum ipse est Rex gloriæ.* Per Dei ergo fortitudinem nuntiandus erat, qui virtutum Dominus, & potens in prælio, [a] contra potestates aereas ad bella veniebat. Raphael quoque interpretatur, ut diximus, medicina Dei: quia videlicet dum Tobiæ oculos quasi per officium curationis tetigit, cæcitatis ejus tenebras tersit. Qui ergo ad curandum mittitur, dignum videlicet fuit ut Dei medicina vocaretur. Sed quia angelorum nomina interpretando perstrinximus, nunc superest ut ipsa officiorum vocabula breviter exsequamur.

Pater. in Apoc. c. 27. — Isai. 14. 13. — Apoc. 12, 7. — Pater. in Luc. c. 3. — Ps. 23. v. 9. & 10. — Ibidem.

Nomina & officia singulorum ordinum. Virtutes & Potestates.

10. Virtutes etenim vocantur illi nimirum spiritus, per quos signa & miracula frequentius fiunt. Potestates etiam vocantur hi, qui hoc potentius ceteris in suo ordine perceperunt, ut eorum ditioni virtutes adversæ subjectæ sint, quorum potestate refrenantur, ne corda hominum tantum tentare prævaleant, quantum volunt. Principatus etiam vocantur, qui ipsis quoque bonis angelorum spiritibus præsunt, qui subjectis aliis dum quæque sunt agenda disponunt, eis ad explenda divina ministeria principantur. Dominationes autem vocantur, qui etiam Potestates principatuum dissimilitudine alta transcendunt. [b] Nam principari, est inter reliquos priorem exsistere: dominari vero, est etiam subjectos quosque possidere. Ea ergo angelorum agmina, quæ mira potentia præeminent, pro eo quod eis cetera ad obediendum subjecta sunt, Dominationes vocantur. Throni quoque illa agmina sunt vocata, quibus ad exercendum judicium semper Deus omnipotens præsidet. Quia enim thronos Latino

Principatus. — Dominationes. — Throni.

*a* Ita cum C. Germ. Carn. Gemet vet. ed. &c. At in excusis recent. *ad debellandas potestates aereas*. ita & 1. Marc.

*b* Hæc usque ad: *ea ergo Angelorum*, non sunt in mss. Corb. Belvac. C. Germ. Leguntur in Gemet. Bigot. & al. Non sunt in 1. Marc.

no eloquio sedes dicimus; Throni Dei dicti sunt hi, qui tanta divinitatis gratia replentur, ut in eis Dominus sedeat, & per eos sua judicia decernat. Unde & per Psalmistam dicitur: *Sedes super thronum, qui judicas* [a] *æquitatem*. Cherubim quoque Plenitudo scientiæ dicitur. Et sublimiora illa agmina idcirco Cherubim vocata sunt, quia tanto perfectiori scientia plena sunt, quanto claritatem Dei vicinius contemplantur: ut secundum creaturæ modum, eo plene omnia sciant, quo visioni Conditoris sui per meritum dignitatis appropinquant. Seraphim etiam vocantur illa spirituum sanctorum agmina, quæ ex singulari propinquitate Conditoris sui incomparabili ardent amore. Seraphim namque Ardentes, vel incendentes vocantur. Quæ, quia ita Deo conjuncta sunt, ut inter hæc & Deum nulli alii spiritus intersint, tanto magis ardent, quanto hunc vicinius vident. Quorum profecto flamma amor est: quia quo subtilius claritatem divinitatis ejus aspiciunt, eo validius in ejus amore flammescunt.

Psalm. 9. 5. a Cherubim. Seraphim.

Quomodo ex Angelorum imitatione proficere debeamus.

11. Sed quid prodest nos de angelicis spiritibus ista perstringere, si non studeamus hæc etiam ad nostros profectus congrua consideratione derivare? Quia enim superna illa civitas ex angelis & hominibus constat, ad quam tantum credimus humanum genus ascendere, quantos illic contigit electos angelos remansisse, sicut scriptum est: *Statuit terminos gentium secundum numerum angelorum Dei*: debemus & nos aliquid ex illis distinctionibus supernorum civium ad usum nostræ conversationis trahere, nosque ipsos ad incrementa virtutum bonis studiis inflammare. Quia enim tanta illuc ascensura creditur multitudo hominum, quanta multitudo remansit angelorum: superest ut ipsi quoque homines qui ad cœlestem patriam redeunt, ex eis agminibus aliquid illuc revertentes imitentur. Distincte namque conversationes hominum, singulorum agminum ordinibus congruunt, & in eorum sortem per conversationis similitudinem deputantur. Nam sunt plerique qui parva capiunt, sed tamen hæc eadem parva pie annuntiare fratribus non desistunt. Isti itaque in Angelorum numerum currunt. Et sunt nonnulli, qui divinæ largitatis munere [b] refecti, secretorum cœlestium summa & capere prævalent, & nuntiare. Quo ergo isti, nisi inter Archangelorum numerum deputantur? Et sunt alii, qui mira faciunt, signa valenter operantur. Quo ergo isti, nisi ad supernarum Virtutum sortem & numerum congruunt? Et sunt nonnulli, qui etiam de obsessis corporibus malignos spiritus fugant, eosque virtute orationis, [c] & vi acceptæ potestatis ejiciunt. Quo itaque isti meritum suum, nisi inter Potestatum cœlestium numerum sortiuntur? Et sunt nonnulli, qui acceptis virtutibus etiam electorum hominum merita transcendunt; cumque & bonis meliores sunt, electis quoque fratribus principantur. Quo ergo isti sortem suam, nisi inter Principatuum numeros acceperunt? Et sunt nonnulli, qui sic in semetipsis cunctis vitiis, omnibusque desideriis dominantur, ut ipso jure munditiæ, dii inter homines vocentur: unde & ad Moysen dicitur: *Ecce constitui te deum Pharaonis*. Exod. 7. 1.
Quo [d] ergo isti, nisi inter numeros Dominationum currunt? Et sunt

Deut. 32. 8.

b c d

*a* Bigot. *justitiam*.
*b* Longip. & Val-cl. *referti*.
*c* 1. Marc. *velut* pro *&* *vi*.
*d* Duo priores Gemet. *quo ergo etsi, quorum comparatione ceteri homines, ut ita dicam, servi sunt, nisi inter numeros*. 1. Marc. *Quo ergo isti iniquorum comparatione ceteri omnes, ut ita dixerim, servi sunt, nisi &c.*

sunt nonnulli, qui dum sibimetipsis vigilanti cura dominantur, dumque se solicita intentione discutiunt, divino timori semper inhærentes, hoc in munere virtutis accipiunt, ut judicare recte & alios possint. Quorum profecto mentibus dum divina contemplatio præsto est, in his velut in throno suo Dominus præsidens, aliorum facta examinat, & cuncta mirabiliter de sua sede dispensat. Quid ergo isti, nisi Throni sui Conditoris sunt? vel quo nisi ad supernarum sedium numeros adscribuntur? Per quos dum sancta Ecclesia regitur, plerumque de quibusdam suis infirmis actibus etiam electi judicantur. Et sunt nonnulli, qui tanta Dei ac proximi dilectione pleni sunt, ut Cherubim jure nominentur. Quia enim, ut præfati sumus, Cherubim plenitudo scientiæ dicitur, & Paulo dicen-
Rom. 13.10. te didicimus, quia *plenitudo legis est caritas*: omnes qui Dei & proximi caritate ceteris amplius pleni sunt, meritorum suorum sortem inter Cherubim numeros perceperunt. Et sunt nonnulli, qui super-
a næ [a] contemplationis facibus accensi, in solo Conditoris sui desiderio anhelant, nihil jam in hoc mundo cupiunt, solo æternitatis amore pascuntur, terrena quæque abjiciunt, cuncta temporalia mente transcendunt, amant & ardent, atque in ipso suo ardore requiescunt, amando ardent, loquendo & alios accendunt, & quos verbo tangunt,
ardere [b] protinus in Dei amore faciunt. b
Quid ergo istos nisi Seraphim dixerim? quorum cor in igne conversum lucet & urit; quia & mentium oculos ad superna illuminant,
[c] & compungendo in fletibus, vi- c
tiorum rubiginem purgant. Qui ergo ita ad amorem sui Conditoris inflammati sunt, quo nisi inter Seraphim numerum sortem suæ vocationis acceperunt?

12. Sed hæc, fratres carissimi, me loquente introrsus vos ad vosmetipsos reducite, secretorum vestrorum merita cogitationesque discutite. Videte si quid jam boni vobiscum intus agitis, videte si in numero horum agminum, quæ breviter tangendo perstrinximus, sortem vestræ vocationis invenitis. Væ autem animæ, quæ in se de his bonis quæ enumeravimus, minime aliquid recognoscit: eique adhuc væ deterius imminet, si & privatam se donis intelligit, & nequaquam gemit. Quisquis ergo talis est, fratres mei, gemendus est valde, quia non gemit. Pensemus ergo accepta electorum munera, & virtute qua possumus, ad amorem tantæ sortis anhelemus. Qui in se donorum gratiam minime recognoscit, gemat. Qui vero in se minora cognoscit, aliis majora non invideat: quia & supernæ illæ distinctiones beatorum spirituum ita sunt conditæ, ut aliæ aliis sint prælatæ. [d] Fertur vero Dio- d

*Qui sese ad nullum ex Angelorum ordinibus pertinere cognoscit gemat.*

*Sancti Dionysii Areopagitæ scripta a Gregorio laudata.*

*a* Gemet. & Bigot. *contemplationis igne.*
*b* Primus Carn. *potius.*
*c* Belvac. *& eos pungendo.*
*d* Utrum hæc scripta sint Dionysii Areop. hic non inquirimus, cum hæc quæstio jam toties retractata & ad incudem revocata sit. Legi possunt de hoc argum. Natalis Alexander Tom. 2. Ludovicus Ellies du Pin in Bibliotheca Script. Eccl. noster Nicolaus le Nourry in Apparatu ad Bibliot. Patrum, Guilielmus Cave in Hist. Litteraria Script. Eccl. noster Claud. David in sua Dissert. Gall. de scriptis Dionys. Areop. anno 1702. edita, & alii plures. Gregorius hæc scripta Dionysio Areopag. non assertive tribuit, sed cum aliqua dubitatione, ut ex his verbis colligitur: *fertur Dionysius Areop... dicere* Dubitationem & hæsitationem aliquam significat verbum, *fertur*. Hæc autem non videtur fuisse de doctrina libri cœlestis hierarch. qui in omnium manibus versabatur; unde legendo dubium facile solvi potuisset. Ergo, *fertur*, ad auctorem libri potius spectat, sicque loquendo S. Doctor innuere videtur non propriam sententiam sequi se; sed vulgarem opinionem. Hæc tamen, prudens Lector, judicio tuo permitto. *Maur.* Instar omnium consule &c. *Zatta* E. V. supremam ejus Editionem Venetam per *Zatta*.

Dionysius Areopagita, antiquus videlicet & venerabilis pater, dicere quod ex minoribus angelorum agminibus foras ad explendum ministerium vel visibiliter, vel invisibiliter mittuntur: scilicet quia ad humana solatia aut Angeli, aut Archangeli veniunt. Nam superiora illa agmina ab intimis nunquam recedunt: quoniam ea quæ præeminent, usum exterioris ministerii nequaquam habent. Cui rei illud videtur esse contrarium quod Isaias dicit: *Et volavit ad me unus de Seraphim, & in manu ejus calculus, quem forcipe tulerat de altari, & tetigit os meum*. Sed in hac Prophetæ sententia [a] vult intelligi, quia ii spiritus qui mittuntur, eorum vocabulum percipiunt, quorum officium gerunt. Qui enim ut peccata locutionis incendat, de altari angelus carbonem portat, Seraphim vocatur, quod incendium dicitur. Huic autem sensui & illud creditur non inconvenienter opitulari, quod per Danielem dicitur: *Millia millium ministrabant ei, & decies millies centena millia assistebant ei*. Aliud namque est ministrare, aliud assistere: quia hi administrant Deo, qui & ad nos nuntiando exeunt: assistunt vero, qui sic contemplatione intima perfruuntur, ut ad explenda foras opera minime mittantur.

Isai. 6. v. 6. & 7.

Dan. 7. 10.

Superiorum ordinum Angeli inferiores mittunt.

13. Sed quia in quibusdam Scripturæ locis quædam per Cherubim, quædam vero per Seraphim agi didicimus: utrum per se hæc faciant, an per subjecta agmina agantur, quæ sicut dicitur, in eo quod a majoribus veniunt, [b] majorum vocabula sortiuntur; nos affirmare nolumus, quod apertis testimoniis non approbamus. Hoc tamen certissime scimus, quia ad explendum de supernis ministerium, alii spiritus alios mittunt; Zacharia scilicet Propheta testante qui ait. *Ecce Angelus qui loquebatur in me, egrediebatur: ecce alius angelus egrediebatur in occursum ejus, & dixit ad eum: Curre & loquere ad puerum istum, dicens: Absque muro habitabitur Jerusalem*. Dum enim angelus ad angelum dicit: *Curre & loquere*, dubium non est quia alius alium mittit. Minora vero sunt quæ mittuntur, majora quæ mittunt. Sed hoc quoque de ipsis agminibus quæ mittuntur, certum tenemus; quia & cum ad nos veniunt, sic exterius implent ministerium, ut tamen nunquam desint interius per contemplationem. Et mittuntur igitur, & assistunt: quia etsi circumscriptus est angelicus spiritus, summus tamen spiritus ipse, qui Deus est, circumscriptus non est. Angeli itaque & missi, & ante ipsum sunt; quia quolibet missi veniant, intra ipsum currunt.

Pater. in Zech. c. 1.

Zach. 2. v. 3. & 4.

Quædam certis angelicis ordinibus specialia, ceteris sunt communia.

14. Sciendum quoque est, quia plerumque ipsi beatorum spirituum ordines vicinorum sibi ordinum vocabula sortiuntur. Thronos etenim, scilicet sedes Dei, specialem beatorum spirituum ordinem diximus, & tamen per Psalmistam dicitur: *Qui sedes super Cherubim appare*: quia videlicet, dum in ipsis distinctionibus agminum Cherubim Thronis junguntur, sedere etiam super Cherubim Dominus ex vicini agminis æqualitate perhibetur. Sic quippe in illa summa civitate specialia quædam singulorum sunt, ut tamen sint communia omnium: & quod in se ex parte quisque habet, hoc in alio ordine totum possidet. Sed idcirco uno eodemque vocabulo communiter non censentur, ut ille ordo vocari privato uniuscujusque rei nomine debeat, qui hanc in munere plenius accepit. Seraphim namque incendium diximus; & tamen amore Conditoris simul omnes ardent. Cherubim vero pleni-

Ps. 79. 3.

[a] Primus Car. *volet intelligi.*

[b] Bigot. *majora vocabula.*

a nitudinem [a] scientiæ; & tamen quis ibi aliquid nesciat, ubi ipsum omnes simul fontem scientiæ Deum vident? Throni quoque illa agmina quibus Conditor præsidet, vocantur: sed beatus esse quis potest, nisi Creator suus ejus menti præsideat? Quæ ergo ex parte ab omnibus habentur, eis in privato nomine data sunt, qui hæc in munere plenius acceperunt. Nam & si qua illic sic alii habent, ut haberi ab aliis nequaquam possint, sicut speciali nomine Dominationes & Principatus vocantur, cuncta ibi singulorum sunt: quia per caritatem spiritus ab alio in aliis habentur.

Pœnitentiæ modus.

b 15. Sed ecce dum cœlestium [b] civium secreta rimamur, ab expositionis nostræ ordine longe digressi sumus. Suspiremus ergo ad eos, de quibus loquimur, sed redeamus ad nos. Meminisse etenim debemus, quia caro sumus. Taceamus interim de secretis cœli, sed ante Conditoris oculos manu pœnitentiæ tergamus maculas pulveris nostri. Ecce ipsa divina misericordia pollicetur, dicens: *Gaudium erit in cœlo super uno peccatore pœnitentiam agente*. Et tamen per Prophetam Dominus dicit; *Quia quacumque die justus peccaverit, omnes justitiæ ejus in oblivione erunt coram me*. Pensemus, [c] si possumus, dispensationem supernæ pietatis. Stantibus, si ceciderint, minatur pœnam: lapsis vero ut surgere appetant, promittit misericordiam. Illos terret, ne præsumant in bonis: istos refovet, ne desperent in malis. Justus es? iram pertimesce, ne corruas: peccator es? præsume de misericordia, ut surgas. Ecce autem jam lapsi sumus, stare nequaquam valuimus, in pravis nostris desideriis jacemus. Sed qui nos condidit rectos, adhuc exspectat, & provocat ut surgamus. Sinum suæ pietatis aperit, nosque ad se recipere per pœnitentiam quærit. Sed pœnitentiam agere digne non possumus, nisi modum quoque ejusdem pœnitentiæ cognoscamus. Pœnitentiam quippe agere, est & perpetrata mala plangere, & plangenda non perpetrare. Nam qui sic alia deplorat, ut tamen alia committat, adhuc pœnitentiam agere, aut dissimulat, aut ignorat. Quid enim prodest si peccata quis luxuriæ defleat, & tamen adhuc avaritiæ æstibus anhelat? Aut quid prodest, si iræ culpas jam lugeat, & tamen adhuc invidiæ facibus tabescat? Sed minus est valde quod dicimus, ut qui peccata deplorat, ploranda minime committat: & qui plangit vitia, perpetrare vitia timeat.

Ezec. 33.13

c

*De pœn. Dist. 3. cap. Pœnitentiam.*

Est perpetrata mala plangere, & plangenda non perpetrare.

16. Nam cogitandum summopere est, ut qui se illicita meminit commisisse, a quibusdam etiam licitis studeat abstinere: quatenus per hoc Conditori suo satisfaciat, ut qui commisit prohibita, sibimetipsi abscindere debeat etiam concessa: & se reprehendat in minimis, qui se meminit in maximis deliquisse. [d] d
Nimia sunt quæ loquor, si hæc ex sacri eloquii testimoniis non affirmo. Lex certe veteris Testamenti alienam uxorem concupisci prohibet: a Rege vero fortia juberi militibus, vel desiderari aquam, non pœnaliter vetat. Et cuncti novimus quod David concupiscentiæ mucrone transfixus, alienam conjugem & concupivit & abstulit. Cujus culpam digna verbera sunt secuta, & malum quod perpetravit, per pœnitentiæ la-

Qui illicita fecit, a licitis abstineat.

*Pater. in 2. Reg. c. 14.*

a Idem, *scientia, Deum vident; & tamen*. 1. Marc. *plenitudine sc. D. v.*

b Duo priores Gemet. *cælestium ordinum*.

c Primus Carn. *si possumus dispensationem supernæ pietatis agnoscere*.

d Hic sequimur vet. mss. Belvac. C. Germ. & al. In ed. quibus etiam favent nonnulli mss. legitur, *minima sunt*.

lamenta correxit. Qui cum longe post contra hostium cuncos sederet, aquam bibere de Bethlehemitica cisterna ex desiderio voluit. Cujus electi milites inter catervas adversantium medias erumpentes, aquam quam Rex desideraverat, illæsi detulerunt. Sed vir flagellis eruditus, semetipsum protinus cum periculo militum aquam desiderasse reprehendit, eamque Domino fundens libavit,
2. Reg. 23. 16. 1. Par. 11. 18. sicut illic scriptum est: *Libavit eam Domino*. In sacrificium quippe Domini effusa aqua conversa est, quia
a culpam concupiscentiæ [a] mactavit per pœnitentiam reprehensionis suæ. Qui ergo quondam concupiscere alienam conjugem nequaquam timuit, post etiam quia aquam concupisset expavit. Quia enim se illicita perpetrasse meminerat, contra semetipsum jam rigidus, etiam a licitis abstinebat. Sic sic agimus pœnitentiam, si ea quæ commisimus, perfecte deploramus.
Pater. in Isai. c. 37. Pensemus supernas divitias Conditoris nostri. Peccare nos vidit, & pertulit.

Dei nostram pœnitentiam exspectantis longanimitas.

17. Qui nos ante culpam peccare prohibuit, etiam post culpam exspectare ad veniam non desistit. Ecce ipse nos, quem despeximus, vocat. Aversi ab illo sumus, & tamen non avertitur. Unde bene per Isaiam dicitur:
Isai. 30. v. 20. & 21. *Et erunt oculi tui videntes præceptorem tuum, & aures tuæ audient vocem post tergum monentis*. Quasi in faciem homo monitus est, quando ad justitiam conditus, præcepta rectitudinis accepit. Sed cum hæc eadem præcepta contemsit, quasi Conditori suo dorsum mentis in faciem dedit. Sed ecce adhuc post tergum sequitur, & monet: quia jam & a nobis contemtus est, & tamen nos adhuc vocare non cessat. Quasi dorsum ei in faciem dedimus, cujus verba despicimus, cujus præcepta calcamus, sed stans post tergum nos aversos revocat, qui & videt quod despicitur, & tamen per præcepta clamat, [b] per patientiam exspectat. b
Pensate ergo, fratres carissimi, si cuilibet vestrum loquenti famulus suus subito superbiret, terga in faciem mitteret, numquid non contemtus dominus, ejus superbiam feriret, vulnera districtæ animadversionis infligeret? Ecce nos peccando auctori nostro terga in faciem dedimus, & tamen sustinemur. Pater. in Isai. c. 37.
Superbe aversos benigne revocat, & qui ferire nos adversantes potuit, ut revertamur munera promittit. Tanta ergo Conditoris nostri misericordia duritiam nostri reatus emolliat, & homo qui malum quod fecit experiri percussus poterat, saltem exspectatus erubescat.

Victorini aspera & salubris pœnitentia.

18. Rem, fratres, breviter refero, quam viro venerabili Maximiano tunc patre monasterii mei atque presbytero, nunc autem Syracusano Episcopo narrante cognovi. Hanc itaque si solerter auditis, caritati vestræ non breviter suffragari credo. Nostris modo temporibus Victorinus quidam exstitit, qui alio quoque nomine Æmilianus appellatus est, [c] non inops substantiæ juxta mediocritatem vitæ: sed c
quia plerumque regnat in rerum opulentia carnis culpa, in quodam facinore lapsus est, quod debuisset valde pertimescere, ac de suæ mortis immanitate cogitare. Reatus ergo sui consideratione compunctus erexit se contra se, mundi hujus omnia dereliquit, monasterium petiit. In quo nimirum monasterio tantæ humilitatis tantæque sibi districtionis exstitit, ut cuncti fratres, qui illic ad amorem divinitatis excreverant, suam cogerentur vitam despicere, dum illius pœnitentiam viderent. Studuit namque toto

a Bigot. *mandavit*.
b Idem, *per pœnitentim*.

c In excusis, faventibus inferioris ævi mss. *non inopis substantiæ*. Sic & 1. Marc.

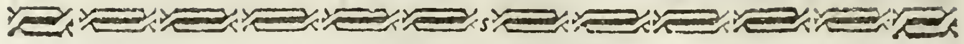
toto mentis adnisu cruciare carnem, voluntates proprias frangere, furtivas orationes quærere, quotidianis se lacrymis lavare, despectum sui appetere, oblatam a fratribus venerationem timere. Hic itaque nocturnas fratrum vigilias prævenire consueverat: & quia mons, in quo monasterium situm est, ex uno latere in secretiore parte prominebat, illuc consuetudinem fecerat ante vigilias egredi, ut se quotidie in fletu pœnitentiæ quanto secretius, tanto liberius mactaret. Contemplabatur namque districtionem venturi judicis sui, & jam eidem judici concordans, puniebat in lacrymis reatum facinoris sui. Quadam vero nocte Abbas monasterii vigilans, hunc latenter egredientem intuitus, lento foras pede secutus est. Quem cum in secreto
a montis [a] latere cerneret in oratione prostratum, exspectare voluit quando surgeret, ut ipsam quoque longanimitatem orationis ejus exploraret; cum subito cœlitus lux emissa super eum fusa est, qui in oratione prostratus jacebat: tantaque se illo in loco claritas sparsit, ut tota pars regionis illius ex eadem luce candesceret: quam Abbas ut vidit, intremuit, & fugit. Cumque post longum horæ spatium idem frater ad monasterium rediisset, Abbas ejus ut disceret an super se effusionem tanti luminis agnovisset, requirere eum studuit, dicens: Ubi fuisti, frater? At ille latere posse se credens, in monasterio se fuisse respondit. Quo negante Abbas compulsus est dicere quid vidisset. At ille videns se esse deprehensum, hoc quoque quod Abbatem latebat, aperuit adjungens: Quando super me vidisti lucem de cœlo descendere, vox etiam pariter venit, dicens; Dimissum est peccatum tuum. Et quidem omnipotens Deus peccatum ejus potuit tacendo laxare: sed loquendo per vocem, radiando per lumen, exemplo suæ misericordiæ nostra ad pœnitentiam voluit [b] corda concutere. b Miramur, fratres carissimi, quod persecutorem suum Saulum Dominus de cœlo prostravit, de cœlo allocutus est. Ecce nostris quoque temporibus peccator & pœnitens vocem de cœlestibus audivit. Illi dictum est; *Quid me persequeris?* Act. 9. 4. Iste vero audire meruit: *Dimissum est peccatum tuum*. Longe est inferior meritis peccator iste pœnitens, quam Paulus. Sed quia adhuc in hac re de Saulo loquimur crudelitatem necis anhelante, liceat audenter dicere, quia Saulus propter superbiam, vocem increpationis, iste vero propter humilitatem, vocem consolationis audivit. Hunc quia humilitas straverat, divina pietas erigebat; illum quia superbia erexerat, divina severitas humiliabat. Habete ergo fiduciam, fratres mei, de misericordia Conditoris nostri: cogitate quæ facitis, recogitate quæ fecistis. Largitatem supernæ pietatis aspicite, & ad misericordem judicem dum adhuc exspectat, cum lacrymis venite. Considerantes namque quod justus sit, peccata vestra nolite negligere: considerantes vero quod pius sit, nolite desperare. Præbet apud Deum homini fiduciam Deus homo. Est nobis spes magna pœnitentibus, quia advocatus noster factus est judex noster. [c] Qui vivit & regnat cum Patre & Spiritu c sancto Deus in secula seculorum. Amen.

S s 2 Le-

*a* Secundus Carn. *in secreto montis jacere*; nec pravo sensu.

*b* Ita Belvac. C. Germ. Gemet. &c. In excusis tamen legitur, *convertere*. Sic & in 1. Marc. *convertere*.

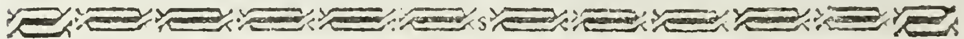
*c* In duobus prioribus Gemet. *cui cum Patre* &c. ut in superiorum hom. clausula.



## Lectio Sancti Evangelii secundum Lucam.

*Luc. Cap.* XXI. ℣. 9. —— 19.

a IN illo tempore: [a] *Dixit Jesus discipulis suis: Cum audieritis prælia & seditiones, nolite terreri: oportet primum hæc fieri, sed nondum statim finis. Tunc dicebat illis: Surget gens contra gentem, & regnum adversus regnum: & terræmotus magni erunt per loca, & pestilentiæ & fames, terroresque de cœlo, & signa magna erunt.*
b *Sed* [b] *ante hæc omnia injicient vobis manus suas, & persequentur, tradentes in synagogas & custodias, trahentes ad reges & præsides propter nomen meum. Contingent autem hæc vobis in testimonium. Ponite ergo in cordibus vestris non præmeditari quemadmodum respondeatis. Ego enim dabo vobis os & sapientiam, cui non poterunt resistere & contradicere omnes adversarii vestri. Trademini autem a parentibus & fratribus & cognatis & amicis, & morte afficient ex vobis. Et eritis odio omnibus hominibus propter nomen meum: & pilus de capite vestro non peribit. In patientia vestras possidebitis animas vestras.*



c # [c] HOMILIA XXXV.

d ### Habita ad populum in basilica sancti Mennæ martyris, [d] die natalis ejus.

De imminentibus malis cur præmonuerit Christus.

1. QUia longius ab urbe digressi sumus, ne ad revertendum nos tardior hora præpediat, necesse est expositionem sancti Evangelii brevior sermo transcurrat. Dominus ac Redemtor noster perituri mundi præcurrentia mala denuntiat, ut eo minus perturbent venientia, quo fuerint præscita. Minus enim jacula feriunt quæ prævidentur: & nos tolerabilius mundi mala suscipimus, si contra hæc per præscientiæ clypeum munimur. Ecce enim dicit: *Cum audieritis prælia & seditiones, nolite terreri: oportet enim primum hæc fieri, sed nondum statim finis.* Pensanda sunt verba Redemtoris nostri, per quæ nos

*a* C. Germ. Bigot. & tertius Gemet. *dicebat:* In duobus prioribus Gemet. *dixit Dominus Jesus.* In Sacrament. Gallic. quod edidit D. J. Mabillon Musei Ital. T. 1. part. 2. semper nomini *Jesus* præmittitur *Dominus.*

*b* Gussanvil. *ante hæc omnia incipient vobis manus suas injicere.* Et paulo post, *& tradent vos*, &c. contradicentibus aliis mss. etsi postea num. 2. locus hic evangelicus ita legatur in mss. Tandem in fine, nulla ratione omittitur, *& cognatis & amicis.*

*c* Est trigesima-quinta in cod. Reg. Suec. ubi legitur, *sancti Menni.* trigesima-sexta in Later. & trigesima nona in Corb.

*d* Later. & primus Gemet. hæc non habent: leguntur in cod. Reg. Suec. Corb. Germ.

nos aliud interius, aliud exterius passuros esse denuntiat. Bella quippe ad hostes pertinent, seditiones ad cives. Ut ergo nos indicet interius exteriusque turbari, aliud nos fatetur ab hostibus, aliud a fratribus perpeti. Sed his malis prævenientibus, quia non statim finis sequatur, adjungit: *Surget gens contra gentem, & regnum adversus regnum: & terræ motus magni erunt per loca, & pestilentiæ & fames, terroresque de cælo, & signa magna erunt.* Vel sicut in quibusdam codicibus invenitur, *Terroresque de cælo & tempestates:* Atque post subditur: *Et signa magna erunt.* Ultima tribulatio multis tribulationibus prævenitur; & per crebra mala quæ præveniunt, indicantur mala perpetua quæ subsequentur. Et ideo post bella & seditiones non statim finis; quia multa debent mala præcurrere, ut malum valeant sine fine nuntiare. Sed cum tot signa perturbationis dicta sint, oportet ut eorum considerationem breviter per singula perstringamus: quia necesse est ut alia e cœlo, alia e terra, alia ab elementis, alia ab hominibus patiamur. Ait enim: *Surget gens contra gentem:* ecce perturbatio hominum: *Erunt terræ motus magni per loca;* ecce respectus iræ desuper: *Erunt pestilentiæ;* ecce inæqualitas corporum: *Erit fames;* ecce sterilitas terræ: *Terroresque de cælo & tempestates;* ecce inæqualitas aeris. Quia ergo omnia consummanda sunt, ante consummationem omnia perturbantur: & qui in cunctis deliquimus, in cunctis ferimur, ut impleatur quod dicitur: *Et pugnabit pro eo orbis terrarum contra insensatos.* Omnia namque quæ ad usum vitæ accepimus, ad usum convertimus culpæ: sed cuncta quæ ad usum pravitatis infleximus, ad usum nobis vertuntur ultionis. Tranquillitatem quippe humanæ pacis, ad usum vertimus vanæ securitatis: peregrinationem terræ pro habitatione deleximus patriæ: salutem corporum redegimus in usum vitiorum: ubertatis abundantiam non ad necessitatem carnis, sed ad perversitatem intorsimus voluptatis: ipsa serena blandimenta aeris, ad amorem nobis servire coegimus terrenæ delectationis. Jure ergo restat, ut simul nos omnia feriant, quæ simul omnia vitiis nostris male subacta serviebant: ut quot prius in mundo incolumes habuimus gaudia, tot de ipso postmodum cogamur sentire tormenta. Notandum vero quod dicitur. *Terrores de cælo & tempestates.* Cum tempestates hiemales venire ex ordine soleant temporum, cur hoc loco tempestates venire in perditionis signum prædicuntur, nisi quod eas tempestates Dominus venire denuntiat, quæ nequaquam ordinem temporum servant? Quæ enim ordinate veniunt, signum non sunt: sed tempestates in signum sunt, quæ ipsa quoque temporum statuta confundunt. Quod nos quoque nuper experti sumus, quia æstivum tempus omne conversum in pluvias hiemales vidimus.

*In cunctis deliquimus; in cunctis ferimur.*

*Sap. 5. 21. Pater. in Sap. c. 3.*

*Exsilium pro patria diligimus.*

*Perturbationem & confusionem cordium, sequetur elementorum turbatio & inordinatio.*

2. Quia autem cuncta hæc non de injustitia ferientis sunt, sed de merito mundi patientis, facta pravorum hominum præmittuntur, cum dicitur: *Sed ante hæc omnia incipient vobis manus suas injicere, & persequentur, & tradent vos in synagogas, ducentes ad reges & præsides propter nomen meum.* Ac si aperte dicat: Prius corda hominum, & post elementa turbantur: ut cum rerum ordo confunditur, ex qua jam retributione veniat, demonstretur. Nam quamvis finis mundi ex ipso suo ordine pendeat, perversiores tamen quosque inveniens, qui digne ruinis illius opprimantur, innotescit, cum subditur: *Ducentes ad reges & præsides propter nomen meum.*

a meum. [a] *Contingent autem hæc vobis in testimonium*. In testimonium videlicet quorum, nisi eorum qui aut persequendo mortes inferunt, aut
b videndo [b] non imitantur? Mors quippe justorum bonis in adjutorium est, malis in testimonium: ut inde perversi sine excusatione pe-
c reant, unde electi exemplum [c] capiunt ut vivant.

Infirmorum corda consolatione contra ventura mala muniuntur.

3. Sed auditis tot terroribus turbari poterant infirmorum corda, atque ideo consolatio adjungitur, cum protinus subinfertur: *Ponite ergo in cordibus vestris non præmeditari quemadmodum respondeatis. Ego enim dabo vobis os & sapientiam, cui non poterunt resistere & contradicere omnes adversarii vestri*. Ac si aperte membris suis infirmantibus dicat: Nolite terreri, nolite pertimescere: vos ad certamen acceditis, sed ego prælior: vos verba editis, sed ego sum qui loquor. Sequitur: *Trademini autem a parentibus & fratribus, & cognatis & amicis, & morte afficient ex vobis*. Minorem dolorem mala ingerunt quæ ab extraneis inferuntur. Plus vero in nobis ea tormenta sæviunt, quæ ab illis patimur de quorum mentibus præsumebamus: quia cum damno corporis, mala nos cruciant amissæ caritatis. Hinc est enim quod de Juda traditore suo per Psalmi-

Vulnera, ab amicis inflicta graviora.

Ps. 54. v. 13. &c. stam Dominus dicit: *Et quidem si*
d *inimicus meus maledixisset mihi*, [d] *supportassem utique: & si is qui oderat me, super me magna locutus fuisset, abscondissem me utique ab eo. Tu vero homo unanimis, dux meus & notus meus, qui simul mecum dulces capiebas cibos, in domo Dei ambulavimus cum consensu*. Et rursum: *Homo pacis meæ in quo* Ps. 40. 10.
*sperabam, & qui edebat panes* e
*meos*, [e] *ampliavit adversum me supplantationem*. Ac si de traditore suo apertis vocibus dicat: Transgressionem ejus tanto gravius pertuli, quanto hanc ab eo qui meus esse videbatur, sensi. Omnes ergo electi quia summi capitis membra sunt, caput quoque suum in passionibus sequuntur, ut ipsos adversarios in sua morte sentiant, de quorum via præsumebant, & tanto f
eis crescat [f] merces operis, quanto eis virtutis lucrum proficit ex alienæ damno caritatis.

Spes resurrectionis omnia lenit.

4. Sed quia dura sunt quæ prædicuntur de afflictione mortis, protinus consolatio subditur de gaudio resurrectionis, cum dicitur: *Capillus de capite vestro non peribit*. Scimus, fratres, quia caro incisa dolet, capillus incisus non dolet. Ait ergo martyribus suis: *Capillus de capite vestro non peribit*: videlicet aperte dicens: Cur timetis ne pereat quod incisum dolet, quando & illud in vobis perire non potest quod incisum non dolet? Sequitur: *In patientia vestra possidebitis animas vestras*. Idcirco possessio animæ in virtute patientiæ g
ponitur, quia [g] radix omnium custosque virtutum patientia est. Per patientiam vero possidemus animas nostras; quia dum nobis ipsis dominari nescimus, hoc ipsum incipimus possidere quod sumus. [h] Pa- h
tientia vero est, aliena mala æquanimiter perpeti, contra eum quoque qui mala irrogat, nullo dolore morderi. Nam qui sic proximi mala portat, ut tamen tacitus doleat, & tempus dignæ retributionis quærat, patientiam non exhibet, sed ostendit.

Et custos omnium virtutum patientia.

*a* Corb. *continget autem vobis*.

*b* Excusi, reluctantibus mss. *non mutantur*.

*c* Secundus Carn. *capiunt salutis, ut vivant*.

*d* Duo priores Gemet. *sustinuissem*, & paulo post, *forsitan ab eo*; consentiente Bigot.

*e* Bigot. *multiplicavit*.

*f* Belvac. *lucrum operis*.

*g* Secundus Carn. *radix bonorum omnium*

*h* Bigot. *patientia vera*.

dit. Scriptum quippe est: *Caritas*
1. Cor. 13. 4. *patiens est, benigna est*. Patiens namque est, ut aliena mala toleret; benigna vero est, ut ipsos etiam quos portat, [a] amet. Hinc
a namque per semetipsam Veritas dicit: *Diligite inimicos vestros, bene-*
Matt. 5. 44. Luc. 6. 27. *facite his qui oderunt vos, orate pro persequentibus & calumniantibus vos*. Virtus itaque est coram hominibus,
Pater. in Matth. c. 17. adversarios tolerare; sed virtus coram Deo, diligere: quia hoc solum Deus sacrificium accipit, quod ante ejus oculos in altari boni operis flamma caritatis incendit.

Veræ & falsæ patientiæ signa. 5. Sciendum vero quod plerumque ideo patientes esse videmur, quia retribuere mala non possumus. Sed qui idcirco malum non retribuit quia nequaquam valet, proculdubio, ut prædiximus, patiens non est: quia patientia non in ostensione inquiritur, sed in corde. Per impatientiæ autem vitium, ipsa virtutum nutrix doctrina dissipatur. Scriptum namque est: *Doctrina viri*
Prov. 19. 11. *per patientiam noscitur*. Tanto ergo quisque minus ostenditur doctus, quanto convincitur minus patiens. Neque enim potest veraciter bona docendo impendere, si vivendo nesciat æquanimiter aliena mala tolerare. Quanto enim culmine virtus patientiæ polleat, rursus Salomon indicat, dicens: *Melior est*
Prov. 16. 32. *patiens viro forti; & qui dominatur animo suo, expugnatore urbium*. Minor est ergo victoria, urbes expugnare: quia extra sunt quæ vincuntur. Majus autem est quod per patientiam vincitur; quia ipse a se animus superatur, & semetipsum sibimetipsi subjicit, quando eum patientia in humilitate tolerantiæ sternit. Sciendum vero est, quod plerumque evenire patientibus solet, ut eo quidem tempore quo adversa patiuntur vel contumelias audiunt, nullo dolore pulsentur: & sic patientiam exhibeant, ut custodire etiam cordis innocentiam curent. Sed cum post paululum hæc ipsa quæ pertulerint, ad memoriam revocant, igne vehementissimi doloris instigantur: argumenta ultionis inquirunt, & mansuetudinem quam tolerantes habuerunt, in retractatione sua semetipsos dijudicantes perdunt. Sæpe patientia, statim exhibita, postmodum amittitur.

Diaboli artes ut ad impatientiam nos accendat 6. Callidus namque adversarius bellum contra duos movet, unum videlicet inflammans, ut contumelias prior inferat: alterum vero provocans, ut contumelias læsus reddat. Sed quia ejus jam victor exstitit quem ad proferendas contumelias commovit: contra illum acrius dolet, quem ad reddendas injurias commovere non potuit: unde fit, ut tota se virtute contra eum erigat, quem contumelias fortiter pertulisse considerat. Quem quia commovere in ipsa [b] injuriarum jacu-
latione non potuit, ab aperto certamine interim recedens, in secreta b
cogitatione, deceptionis tempus inquirit: & qui publico bello [c] per- c
didit, ad exhibendas occulte insidias exardescit. Quietis namque jam tempore ad victoris animum redit, & vel damna rerum, vel injuriarum jacula ad memoriam reducit: cunctaque quæ sibi illata sunt, vehementer exagerans, fuisse intolerabilia ostendit, & quiescentis animum tanto furore conturbat, ut plerumque vir patiens illa se æquanimiter tolerasse, etiam post victoriam captivus erubescat: seque non reddidisse contumelias doleat, & deteriora re-

*a* Additur in Bigot. *& ut sua bona largius præstet. Hinc.*

*b* Val-cl. & Longip. *injuriarum contumelia.*

*c* Solet Greg. hoc verbum absolute usurpare, ut in Præf. Moral. cap. 5. num. 6. *Quid aliud quam Deum, qui pro illo proposuerat, perdidisse reprehendit.*

Aliquando in campo victores, intra muros capiuntur.

rependere si occasio præbeatur, quærat. Quibus ergo isti sunt similes, nisi his qui per fortitudinem in campo victores sunt, sed per negligentiam postmodum intra urbis claustra capiuntur? Quibus isti sunt similes, nisi his quos irruens gravis languor a vita non subtrahit, [a] sed leviter veniens recidiva febris occidit? Ille ergo veraciter patientiam servat, qui & ad tempus aliena mala sine dolore tolerat, & hæc eadem retractans, pertulisse se talia exsultat: ne bonum patientiæ quietis tempore pereat, quod in perturbationibus custoditur.

In Ecclesiæ pace Martyrum præmia possumus consequi.

7. Sed quia natalem Martyris hodierna die colimus, fratres mei, nequaquam nos a virtute ejus patientiæ existimare extraneos debemus. Si enim adjuvante nos Domino virtutem patientiæ servare contendimus, & in pace Ecclesiæ vivimus, & tamen martyrii palmam tenemus. Duo quippe sunt martyrii genera, [b] unum in mente, aliud in mente simul & actione. Itaque esse martyres possumus, etiam si nullo percutientium ferro trucidemur. Mori quippe a persequente, martyrium in aperto opere est: ferre vero contumelias, odientem diligere, martyrium est in occulta cogitatione. Nam quia duo sunt martyrii genera, unum in occulto opere, aliud in publico, testatur Veritas, quæ Zebedæi filios requirit, dicens: *Potestis bibere calicem, quem ego bibiturus sum?* Cui cum protinus responderent: *Possumus*; illico Dominus respondit, dicens: *Calicem quidem meum bibetis*. Quid enim per calicem, nisi dolorem passionis accipimus? De quo alias dicit: *Pater, si fieri potest, transeat a me calix iste*. Et Zebedæi filii, id est Jacobus & Johannes, non uterque per martyrium occubuit, & tamen quod uterque calicem biberet, audivit. Johannes namque nequaquam per martyrium vitam finivit, sed tamen martyr exstitit; quia passionem, quam non suscepit in corpore, servavit in mente. Et nos ergo hoc exemplo sine ferro esse possumus martyres, si patientiam in animo custodimus. Non abs re arbitror, fratres carissimi, si unum vobis exemplum servandæ patientiæ ad ædificationem loquar.

*Pater. in Matth. c. 91.*

*Mat. 20. 22.*

*Ibid. 26. 39.*

Patientiæ exemplum in Stephano Abbate.

8. Fuit quidam diebus nostris Stephanus nomine, pater monasterii juxta Reatinæ urbis mœnia constituti, vir valde sanctus, virtute patientiæ singularis. Et supersunt multi qui illum noverunt, ejusque vel vitam vel obitum narrant. Erat autem hujus lingua rustica, sed docta vita. Hic pro amore cœlestis patriæ cuncta despexerat, possidere aliquid in hoc mundo fugiebat: tumultus devitabat hominum, crebris ac prolixioribus orationibus intentus erat. Virtus tamen patientiæ in eo vehementer excreverat, ita ut eum sibi amicum crederet, qui sibi molestiæ aliquid irrogasset: reddebat contumeliis gratias: si quod in ipsa sua inopia damnum ei fuisset illatum, hoc maximum lucrum putabat: omnes suos adversarios nihil aliud quam adjutores æstimabat. Hunc cum dies mortis egredi de corpore urgeret, convenerunt multi, ut tam sanctæ animæ de hoc mundo recedenti suas animas commendarent. Cumque circa lectum illius hi qui convenerant, omnes assisterent: alii corporis oculis ingredientes angelos viderunt, sed dicere aliquid nullo modo potuerunt, alii omnino nihil viderunt: sed omnes qui aderant ita

Stephani felix obitus.

a Belevac. Longip. Val-cl. *sed leniter*. Secundus Carn. habet, *rediviva* pro *recidiva*.

b In Corb. Germ. *unum in publico; aliud in mente simul & actione*. In Bigot. & secundo Carn. *unum in publico, aliud in occulto: unum in mente, aliud in mente simul* &c.

ita vehementiſſimus timor perculit, ut nullus, egrediente illa ſancta anima, illic ſtare potuiſſet. Et hi ergo qui viderant, & hi qui omnino nihil viderant, uno omnes timore perculſi & territi fugerunt, nullusque illic aſſiſtere illo moriente potuit. Penſate ergo, fratres, omnipotens Deus qualiter terreat quando diſtrictus judex venturus eſt, ſi ſic aſſiſtentes terruit quando gratus & remunerans venit: aut qualiter timeri poteſt cum videri potuerit, ſi ſic mentes præſentium ſtravit & quando videri non potuit. Ecce, fratres cariſſimi, ſervata illa in Eccleſiaſtica pace patientia, ad quantum hunc retributionis culmen evexit. Quid huic ſuus Conditor intus dedit, de quo nobis tantum in die ejus exitus & foris innotuit? Quibus hunc credamus niſi ſanctis Martyribus ſociatum, quem atteſtantibus corporeis quoque oculis, a beatis ſpiritibus conſtat eſſe ſuſceptum? Nullo iſte gladio percuſſus occubuit, & tamen coronam patientiæ quam in mente tenuit, in egreſſione percepit. Probamus quotidie verum eſſe quod ante nos
a dictum eſt: [a] quia ſancta Eccleſia electorum floribus plena, habet in pace lilia, in bello roſas.

Quot modis patientia exerceatur.

9. Sciendum præterea eſt, quod tribus modis virtus patientiæ exerceri ſolet. Alia namque ſunt quæ a Deo, alia quæ ab antiquo adverſario, alia quæ a proximo ſuſtinemus. A proximo namque perſecutiones, damna, & contumelias: ab antiquo vero adverſario tentamenta: a Deo autem flagella toleramus. Sed in his omnibus tribus modis vigilanti oculo ſemetipſam debet mens circumſpicere, ne contra mala proximi pertrahatur ad retributionem mali: ne contra tentamenta adverſarii [b] ſeducatur ad delectationem vel conſenſum delicti: ne contra flagella opificis ad exceſſum proruat murmurationis. Perfecte enim adverſarius vincitur, quando mens noſtra & inter tentamenta ejus a delectatione atque conſenſu [c] non trahitur: & inter contumelias proximi cuſtoditur ab odio: & inter flagella Dei compeſcitur a murmuratione. Nec hæc agentes, retribui nobis bona præſentia requiramus: nam pro labore patientiæ bona ſperanda ſunt ſequentis vitæ; ut tunc præmium noſtri laboris incipiat, quando omnis jam labor funditus ceſſat. Unde per Pſalmiſtam dicitur: *Non in finem oblivio erit pauperis: patientia pauperum non peribit in finem*. Quaſi enim periſſe patientia pauperum cernitur, cum nihil pro illa in hac vita humilibus recompenſatur. Sed patientia pauperum in finem non peribit: quia tunc ejus gloria percipitur, cum ſimul omnia laborioſa terminantur. Servate ergo, fratres, in mente patientiam, eamque cum res exigit, exercete in operatione. Nullum veſtrum ad odium proximi, contumelioſa verba commoveant, nulla periturarum rerum damna perturbent. Si enim fixa mente manſura damna pertimeſcitis, damna rerum tranſeuntium gravia non putatis: ſi æternæ retributionis gloriam [d] conſpicitis, de temporali injuria non doletis. Tolerate ergo adverſarios veſtros: ſed ut fratres diligite, quos toleratis. Æterna præmia pro damnis temporalibus quærite. Nec quiſ-

b

c

*Pat. in Pſ. cap. 21.*

*Pſ. 9. 19.*

*Pater. in Excerpt. in Pſ. 9. 19.*

d

A quibus premimur, ut fratres diligendi.

*a* Hæc ſunt verba Cypr. loco aſſignato; *floribus ejus nec lilia, nec roſa deſunt*. In noviſſima edit. eſt nunc ep. 10. ſine ulla librorum diſtinctione.

*b* Duo priores Gemet. ac Bigot. *delectationem ac conſenſum*.

*c* Primus Carn. *reſtringitur*.

*d* Ita MSS. & vet. ed. In recent. *concupiſcitis*.

quisquam vestrum suis se viribus [a] hanc implere posse confidat: sed obtinete precibus, ut ipse hanc qui imperat, præstet. Et scimus quia petentes libenter audit, quando hoc petitur largiri quod jubet. Cum continue pulsatur in prece, concite opitulatur in tentatione, per Jesum Christum Dominum nostrum, qui cum eo vivit & regnat Deus in unitate Spiritus sancti, in secula seculorum. Amen.

*b* Bigot. *hac implere*. Quod præferendum duceremus, nisi legeretur in aliis pene omnibus & excusis, *hanc*, nimirum *patientiam*.



Lectio

## Lectio sancti Evangelii secundum Lucam.

*Luc. Cap.* XIV. ℣. 16. —— 24.

a *IN illo tempore: Dixit Jesus* [a] *Pharisæis similitudinem hanc: Homo quidam fecit cœnam magnam, & vocavit multos: Et misit servum suum hora cœnæ dicere invitatis ut venirent: quia jam parata sunt omnia. Et cœperunt omnes simul excusare. Primus dixit ei: Villam emi, & necesse habeo exire, & videre illam: rogo te, habe me excusatum. Et alter dixit: Juga boum emi quinque, & eo probare illa: rogo te, habe me excusatum. Et alius dixit: Uxorem duxi, & ideo non possum venire. Et reversus servus nuntiavit hæc domino suo. Tunc iratus paterfamilias dixit servo suo. Exi cito in plateas & vicos civitatis, & pauperes ac debiles, & cæcos & claudos introduc huc. Et ait servus: Domine, factum est ut imperasti, & adhuc locus est. Et ait dominus servo. Exi in vias, & sepes, & compelle intrare, ut impleatur domus mea. Dico autem vobis, quod nemo virorum illorum qui vocati sunt, gustabit cœnam meam.*

b

# [b] HOMILIA XXXVI.

c

## Habita ad populum in basilica beatorum Apostolorum [c] Philippi & Jacobi: Dominica secunda post Pentecosten.

Carnalium & spiritualium deliciarum differentia.

1. HOC distare, fratres carissimi, inter delicias corporis & cordis solet, quod corporales deliciæ cum non habentur, grave in se desiderium accendunt: cum vero habitæ eduntur, comedentem protinus in fastidium per satietatem vertunt. At contra spiritales deliciæ cum non habentur, in fastidio sunt: cum vero habentur, in desiderio; tantoque a comedente amplius esuriuntur, quanto & ab esuriente amplius comeduntur. In illis appetitus placet, experientia displicet: in istis appetitus vilis est, & experientia magis placet. In illis appetitus saturitatem, saturitas fastidium generat: in istis autem appetitus saturitatem, saturitas appetitum parit. Augent enim spiritales deliciæ desiderium in mente, dum satiant: quia quanto magis earum sapor percipitur, eo amplius cognoscitur quod avidius ametur. Et idcirco non habitæ amari non possunt, quia earum sapor igno-

Pater. in Psal. c. 70.



*a* 1. Marc. *discipulis suis.*
*b* In Lateran. est vigesima tertia. In C. Reg. Suec. est vigesima-octava. In Corb. vigesima-secunda.
*c* In Lateran. legitur tantum, *in basilica SS. Apostolorum*. In C. Reg. Suec. nulla quoque fit mentio dominicæ secundæ, nec in priori Gemet.

ignoratur. Quis enim amare valeat quod ignorat? Proinde Psalmista nos admonet, dicens: *Gustate, & videte quoniam suavis est Dominus*. Ac si aperte dicat: Suavitatem ejus non cognoscitis, si hanc minime gustatis. Sed cibum vitæ ex palato cordis tangite, ut probantes ejus dulcedinem amare valeatis. Has autem homo delicias tunc amisit, cum in paradiso peccavit: extra exiit, cum os a cibo [a] æternæ dulcedinis clausit. Unde nos quoque nati in hujus peregrinationis ærumna, huc fastidiosi jam venimus, nec scimus quid desiderare debeamus: tantoque se amplius fastidii nostri morbus exaggerat, quanto magis [b] ab esu illius dulcedinis animus elongat: & eo jam internas delicias non appetit, quo eas comedere diu longeque [c] desuevit. Fastidio ergo nostro tabescimus, & longa inediæ peste fatigamur. Et quia gustare intus nolumus paratam dulcedinem, amamus foris miseri famem nostram. Sed superna nos pietas nec deserentes se [d] deserit.

Psal. 33. 9. — Carnalis homo famem suam amat.

Ad cœlestes delicias invitat nos Christus.

2. Contemtas enim illas delicias ad memoriæ nostræ oculos revocat, easque nobis proponit: in promissione torporem excutit, atque ut fastidium nostrum repellere debeamus invitat. [e] Ait namque: *Homo quidam fecit cœnam magnam, & vocavit multos*. Quis est iste homo, nisi ille de quo per Prophetam dicitur: *Et homo est, & quis cognovit eum?* Qui fecit cœnam magnam; quia satietatem nobis dulcedinis internæ præparavit. Qui vocavit multos, sed pauci veniunt: quia nonnunquam ipsi qui ei per fidem subjecti sunt, æterno ejus convivio male vivendo contradicunt. Sequitur: *Misit autem servum suum hora cœnæ dicere invitatis ut venirent*. Quid hora cœnæ, nisi finis est mundi? In quo nimirum nos sumus, sicut jamdudum Paulus testatur, dicens: *Nos sumus in quos fines seculorum devenerunt*. Si ergo jam hora cœnæ est cum vocamur, tanto minus nos debemus excusare convivio Dei, quanto propinquasse jam cernimus finem seculi. Quo enim pensamus quia nihil est quod restat, eo debemus pertimescere, ne tempus gratiæ quod præsto est, pereat. Idcirco autem hoc convivium Dei non prandium, sed cœna vocatur: quia post prandium cœna restat, post cœnam vero convivium nullum restat. Et quia æternum Dei convivium nobis in extremo præparabitur, rectum fuit ut hoc non prandium, sed cœna vocaretur. Sed quis per hunc servum, qui a patrefamilias ad invitandum mittitur, nisi prædicatorum ordo designatur? De quo videlicet ordine quamvis [f] adhuc indigni exsistimus, quamvis peccatorum nostrorum pondere gravamur: & nos tamen in istis diebus sumus, & cum de ædificatione vestra aliquid vobis loquor, hoc est quod ago: servus enim sum summi patrisfamilias. Cum vos admoneo ad contemtum seculi, invitare vos venio ad cœnam Dei. Nemo me propter me hoc in loco despiciat. Et si ad invitandum nequaquam dignus appareo, sed tamen magnæ sunt deliciæ quas promitto. Sæpe fratres mei, solet evenire quod dico, ut persona potens famulum habeat despectum: cumque per eum suis forte vel extraneis aliquod responsum mandat, non despicitur persona loquentis servi, quia servatur in corde reverentia mitten-

Jerem. 17. 9. — 1. Cor. 10. 11. — Cur cœlestes epulæ, cœna non prandium vocatur.

a Gemet. *internæ dulcedinis*.
b 1. Marc. *ab esus voluptate dulced. se an. el.*
c Bigot. *desivit*.
d Additur in secundo Carn. *nec bona sua fastidientes relinquit. Contemtas*.
e In Belvac. C. Germ. & Bigot. *invitat: nam homo quidam &c.* Sic & 1. Marc.
f Belvac. *ad hunc indigni*.

tentis domini. Nec pensant qui audiunt per quem, sed quid vel a quo audiant. Ita ergo, fratres, ita vos agite, & si nos forsitan digne despicitis, in mente tamen vestra [a] vocantis Domini reverentiam servate. Convivæ fieri summi patrisfamilias libenter obedite. Corda vestra discutite, atque ex eis mortale fastidium pellite. Ad repellendum namque fastidium vestrum jam parata sunt omnia. Sed si adhuc carnales estis, fortasse epulas carnales inquiritis. Ecce ipsæ carnales epulæ in spiritale vobis alimentum conversæ sunt. Ad abstergendum namque mentis vestræ fastidium, in cœna Domini ille vobis singularis agnus est occisus.

In cœna Dominus ipse nobis ministratur.

Hominum oblatas delicias respuentium dementia.

3. Sed quid agimus, qui hoc quod subjungitur, adhuc fieri a multis videmus? *Et cœperunt omnes simul excusare*. Offert Deus quod rogari debuit; non rogatus dare vult quod vix sperari poterat, [b] quia dignaretur largiri postulatus, contemnitur. Paratas vero delicias refectionis æternæ denuntiat, & tamen simul omnes excusant. Ponamus ante oculos mentis minima, ut possimus digne pensare majora. Si quispiam potens ad invitandum quemlibet pauperem mitteret, quid, fratres, rogo, quid pauper ille faceret, nisi de eadem sua invitatione gauderet, responsum humile redderet, vestem mutaret, ire quantocius festinaret, ne prior se ad potentis convivium alter occurreret? Homo ergo dives invitat, & pauper occurrere festinat: ad Dei invitamur convivium, & excusamus. Sed ecce inter hæc æstimare possum quid sibi corda vestra respondeant. Occultis enim fortasse sibimet cogitationibus dicunt: Excusare nolumus. Ad illud enim supernæ refectionis convivium & vocari & pervenire gratulamur?

Futiles eorum excusationes explicantur.

4. Loquentes vobis talia mentes vestræ verum dicunt, si non plus terrena quam cœlestia diligunt; si non amplius rebus corporalibus, quam spiritalibus occupantur. Unde hic quoque ipsa excusantium causa subjungitur, cum protinus subinfertur: *Primus dixit: Villam emi, & necesse habeo exire, & videre illam, rogo te, habe me excusatum*. Quid per villam, nisi terrena substantia designatur? Exiit ergo videre villam, qui sola exteriora cogitat propter substantiam. *Alter dixit: Juga boum emi quinque, & eo probare illa: rogo te, habe me excusatum*. Quid in quinque jugis boum, nisi quinque corporis sensus accipimus? Qui recte quoque juga vocati sunt; quia in utroque sexu geminantur. Qui videlicet corporales sensus, quia interna comprehendere nesciunt, sed sola exteriora cognoscunt, & deserentes intima, ea quæ extra sunt tangunt, recte per eos curiositas designatur. Quæ dum alienam quærit vitam discutere, semper sua intima nesciens, studet exteriora cogitare. Grave namque curiositatis est vitium, quæ dum cujuslibet mentem ad investigandam vitam proximi exterius ducit, semper ei sua intima abscondit, ut aliena sciens, se nesciat: & curiosi animus quanto peritus fuerit alieni meriti, tanto fiat ignarus sui. Propter hoc namque & de eisdem quinque jugis boum dicitur: *Eo probare illa: rogo te, habe me excusatum*. Ipsa enim excusantis verba a vitii sui significatione non discrepant, dum dicit: *Eo probare illa*, quia videlicet aliquando pertinere probatio ad curiositatem solet. Sed notandum est, quod & is qui propter vil-

Curiosus aliena sciens se nescit.

Excusantium se responsio superba humilitatem fingit.

*a* Bigot. *mittentis Domini*.

*b* Locum hunc vitiatum & interpolatum restituimus ex C. Germ. Belvac. Carnut. In editis legitur: *quia dignaretur largiri postulatus, & tamen contemnitur: contemtoribus vero paratas* &c. 1. Marc. *& tamen cent.*

villam, & is qui propter probanda juga boum a cœna sui invitatoris
a excusat, humilitatis [a] verba permiscet, dicens: *Rogo te, habe me excusatum*. Dum enim dicit, *Rogo te*, & tamen venire contemnit, humilitas sonat in voce, superbia in actione. Et ecce hæc dijudicat pravus quisque cum audit: nec tamen ea quæ dijudicat, agere desistit. Nam dum cuilibet perverse agenti dicimus, Convertere, Deum sequere, mundum relinque: ubi hunc nisi ad Dominicam cœnam vocamus? Sed cum respondet: Ora pro me, quia peccator sum; hoc facere non possum: quid aliud agit, nisi & rogat & excusat? Dicens namque, Peccator sum, humilitatem insinuat: subjungens autem, Converti non possum, superbiam demonstrat. Rogando ergo excusat, qui & humilitatem superinducit in voce, & superbiam exercet in actione.

Prima responsio est avarorum; secunda, curiosorum; tertia, eorum qui carnis voluptatibus sunt dediti.

5. *Alius autem dixit: Uxorem duxi, & ideo non possum venire*. Quid per uxorem, nisi voluptas carnis accipitur? Nam quamvis bonum sit conjugium, atque ad propagandam sobolem providentia divina constitutum: nonnulli tamen non per hoc fecunditatem prolis, sed desideria expetunt voluptatis, & idcirco per rem justam significari potest non incongrue res injusta. Ad cœnam ergo vos æterni convivii summus paterfamilias invitat; sed dum alius avaritiæ, alius curiositati, alius voluptati carnis est deditus, nimirum reprobi simul omnes excusant. Dum
b [b] hunc terrena cura occupat, illum alieni actus sagax cogitatio devastat, alterius etiam mentem voluptas carnalis inquinat, fastidiosus quisque ad æternæ vitæ epulas non festinat.

Repudiatis superbis, humiles eliguntur & pauperes.

6. Sequitur: *Reversus servus nuntiavit hæc domino suo. Tunc iratus paterfamilias dixit servo suo: Exi cito in plateas & vicos civitatis, & pauperes ac debiles, & cæcos & claudos introduc huc*. Ecce qui terrenæ substantiæ plus justo incubat, venire ad Dominicam cœnam recusat: qui labori curiositatis insudat, præparata vitæ alimenta fastidit: qui carnalibus desideriis inservit, spiritalis convivii epulas respuit. Quia ergo venire superbi renuunt, pauperes eliguntur. [c] Cur c
hoc? Quia juxta Pauli vocem, *Infirma mundi eligit Deus, ut confundat fortia*. Sed notandum est 1. Cor. 1. 27.
quomodo describantur qui ad cœnam vocantur, & veniunt, *Pauperes ac debiles*. [d] Pauperes & debi- d
les dicuntur, qui judicio suo apud semetipsos infirmi sunt. Nam pauperes & quasi fortes sunt, qui & positi in paupertate superbiunt. Cæci vero sunt, qui nullum ingenii lumen habent. Claudi quoque sunt, qui rectos gressus in operatione non habent. Sed dum morum vitia in membrorum debilitate signantur, profecto liquet, quia sicut illi peccatores fuerunt qui vocati venire noluerunt: Ita hi quoque peccatores sunt qui invitantur & veniunt. Sed peccatores superbi respuuntur, ut peccatores humiles eligantur.

Despectus revocat hominem ad seipsum, & ad Deum. Pat. in 1. Reg. c. 15. & in Luc. c. 43.

7. Hos itaque elegit Deus, quos despicit mundus: quia plerumque ipsa despectio hominem revocat ad semetipsum. Is enim qui patrem reliquit, & partem substantiæ quam perceperat, prodige expendit, postquam esurire cœpit, in se rever- Luc. 15. 17.
sus dixit: *Quanti [e] mercenarii in* e
*domo patris mei abundant panibus?* Longe quippe a se discesserat, quando peccabat. Et si non esurisset, in semetipsum minime rediisset: quia

*a* Belvac. *præmisit dicens*.
*b* Idem, *terrena occupant*.
*c* Bigot. Val-cl. Longip. *cur hoc nisi quia*.
*d* In Carn. Bigot. & 4. Anglic. omittitur, *pauperes*.
*e* Bigot. *mercenarii patris mei*.

quia postquam terrenis rebus indiguit, tunc cogitare cœpit quid de spiritalibus amisit. Pauperes ergo & debiles, cæci & claudi vocantur, & veniunt: quia infirmi quique, atque in hoc mundo despecti, plerumque tanto celerius vocem Dei audiunt, quanto & in hoc mundo non habent ubi delectentur. Quod bene Amalecitarum puer ille Ægyptius designat, qui Amalecitis prædantibus atque currentibus æger remansit in via, & fame sitique aruit. Quem tamen David invenit, ei cibum potumque præbuit: qui illico convalescens dux David factus est. Convivantes Amalecitas reperit, & eos qui se debilem reliquerant, cum magna fortitudine prostravit. Amalecita quippe Populus [a] lambens vocatur. Et quid per lambentem populum, nisi mentes secularium designantur? Quæ terrena cuncta ambiendo quasi lambunt, dum solis temporalibus delectantur. Quasi enim populus lambens, prædam facit, dum terrena diligentes, lucra de alienis damnis exaggerant. Sed puer Ægyptius æger in via relinquitur: quia peccator quisque dum infirmari ab hujus mundi statu cœperit, mox secularibus mentibus in despectum venit. Quem tamen David invenit, eique cibum & potum præbet: quia manu fortis Dominus abjecta mundi non despicit, & plerumque eos qui sequi mundum minime valentes, quasi in via remanent, ad amoris sui gratiam convertit, eisque verbi sui cibum potumque porrigit; & quasi duces sibi in via eligit, dum suos etiam prædicatores facit. Dum enim Christum peccatorum cordibus inferunt, quasi David super hostes ducunt. Qui convivantes Amalecitas velut David gladio feriunt: quia superbos quosque qui se in mundo despexerant, Domini virtute prosternunt. Puer ergo Ægyptius qui in via remanserat, Amalecitas interficit: quia plerumque ipsi mentes secularium prædicando superant, qui prius cum secularibus in hoc mundo currere non valebant.

a

*Judæis Jocum cœnæ non replentibus, intrarunt Gentiles.*

8. Sed deductis ad cœnam pauperibus, quid puer subjungat audiamus: *Domine, factum est* [b] *ut imperasti, & adhuc locus est.* Multi tales ad cœnam Dominicam ex Judæa collecti sunt, sed multitudo quæ ex Israelitico populo credidit, locum superni convivii non implevit. Intravit jam frequentia Judæorum: sed adhuc locus vacat in regno, ubi suscipi debeat numerositas Gentium. Unde & eidem servo dicitur: *Exi in vias & sepes, & compelle intrare, ut impleatur domus mea.* Cum de vicis & plateis ad cœnam quosdam Dominus invitat, illum videlicet populum designat, qui tenere Legem sub urbana conversatione noverat: [c] cum vero convivas suos colligi ex viis & sepibus præcipit, nimirum agrestem populum colligere, id est Gentilem quærit, de cujus significatione per Psalmistam dicitur: *Tunc exsultabunt omnia ligna silvarum ante faciem Domini, quoniam venit.* Ligna enim silvæ Gentes vocatæ sunt: qua in infidelitate sua tortæ & infructuosæ semper fuerunt. Qui ergo ex illo agresti usu conversi sunt, ad cœnam Dominicam quasi ex sepibus venerunt.

b

c

*Psal. 95. 12.*

*Gentes a Propheta ligna silvæ vocantur.*

*Pater. in Ps. c. 197.*

*Aliqui non invitantur ad convivium, sed compelluntur.*

9. Notandum vero est quod in hac invitatione tertia non dicitur, Invita; sed, *Compelle intrare.* Alii enim vocantur, & venire contemnunt: alii vocantur & veniunt: alii

a Belvac. & C. Germ. *lambiens.* Paulo post, *lambiunt, lambientem.*

b Belvac. *quod imperasti.*

c 1. Marc. *Cum vero convivas suis exhibet, & renuunt; de sepibus præcipit nimirum agrestem populum colligere: id est, gentiles quærit.*

alii autem nequaquam dicitur quia vocantur, sed compelluntur ut intrent. Vocantur & venire contemnunt, qui donum quidem intellectus accipiunt, sed eumdem intellectum operibus non sequuntur: vocantur & veniunt, qui acceptam intellectus gratiam operando perficiunt: quidam vero sic vocantur, ut etiam compellantur. Nam sunt nonnulli, qui bona facienda intelligunt, sed hæc facere desistunt: vident quæ agere debeant, sed hæc ex desiderio non sequuntur. His plerumque, ut superius diximus, contingit, ut eos in carnalibus desideriis suis mundi hujus adversitas feriat, [a] apprehendere temporalem gloriam conentur, & nequeant: & dum per alta pelagi quasi ad grandiores curas hujus seculi navigare proponunt, semper adversis flatibus ad dejectionis suæ littora repellantur. Cumque se frangi in desideriis suis, adversante mundo conspiciunt, [b] quod de se auctori suo debeant, commemorantur: itaut ad eum erubescentes redeant, qui cum superbientes pro mundi amore deserebant. Sæpe namque nonnulli ad temporalem gloriam proficere volentes, aut longa ægritudine tabescunt, aut afflicti injuriis [c] concidunt, aut percussi gravibus damnis affliguntur, & in mundi dolore vident quia nihil confidere de ejus voluptate debuerunt, seque ipsos in suis desideriis reprehendentes, ad Deum corda convertunt. De his quippe Dominus per Prophetam dicit: *Ecce ego sepiam viam tuam spinis, & sepiam eam maceria, & semitas suas non inveniet, & sequetur amatores suos, & non apprehendet eos: quæret, & non inveniet eos, & dicet: Vadam & revertar ad virum meum priorem, quia bene mihi erat tunc magis quam nunc.* Vir uniuscujusque fidelis animæ Deus est: quia hæc videlicet ei est conjuncta per fidem. Sed illa, quæ conjuncta Deo fuerat anima, amatores suos sequitur, quando mens quæ jam per fidem credidit, adhuc se immundis spiritibus in operatione substernit, mundi gloriam quærit, carnali delectatione pascitur, exquisitis voluptatibus nutritur. Sed plerumque omnipotens Deus talem animam misericorditer respicit, & ejus voluptatibus amaritudines permiscet. Unde dicit: *Ecce ego sepiam vias tuas spinis.* Viæ etenim nostræ spinis septæ sunt, quando in hoc quod male cupimus, dolorum punctiones invenimus. *Et sepiam eas maceria, & semitas suas non inveniet.* Viæ nostræ maceria sepiuntur, cum desideriis nostris duræ in hoc mundo objectiones resistunt. Et semitas nostras invenire non possumus: quia hoc quod male quærimus, adipisci prohibemur. *Et sequetur amatores suos, & non apprehendet eos; quæret, & non inveniet eos:* quia malignos spiritus, quibus se in suis desideriis anima subdidit, ad desideriorum suorum effectum minime comprehendit. Sed ex hac salubri adversitate quanta utilitas nascatur, adjungit cum subditur: *Et dicet, Vadam & revertar ad virum meum priorem, quia bene mihi erat tunc magis quam nunc.* Postquam ergo vias suas spinis septas invenit, postquam amatores suos apprehendere non valet, ad amorem viri prioris redit: quia plerumque postquam in hoc mundo non possumus obtinere quæ volumus, postquam in terrenis desideriis de impossibilitate lassamur, tunc ad mentem Deum reducimus, tunc placere incipit

*Osee 2. v. 6. & 7.* Quot modis Deus nos ad se redire cogat.

*Pater. in Ose. c. 1.*

Adversitatum utilitas, ad procurandam peccatorum conversionem.

*a* Primus Carnot. *ut apprehendere.*
*b* Ita Corb. Germ. & pene omnes mss. In vet. autem edit. *quid debeant, commemorant.* In recent. *commonentur.* Idem est sensus verbi, *commemorantur.*
*c* 1. Marc. *conticescunt.*

a pit qui [a] displicebat; & is cujus nobis amara fuerant præcepta, repente dulcescit in memoria; & peccatrix anima quæ adultera conata est esse, nec tamen aperto opere potuit, decernit esse fidelis conjux. Qui ergo hujus mundi adversitatibus fracti ad Dei amorem redeunt, atque a præsentis vitæ desideriis corriguntur, quid isti, fratres mei, nisi compelluntur ut intrent?

Deo vocanti non obsequentium reprobatio.

10. Sed valde est tremenda sententia quæ protinus subinfertur. Intenta hanc cordis aure percipite, fratres & domini mei: in quantum peccatores, fratres mei; inquantum justi, domini mei. Intenta [b] hanc aure percipite, ut tanto eam minus sentiatis [c] in examine, quanto nunc auditis formidolosius in prædicatione. Ait enim: *Dico autem vobis, quod nemo virorum illorum qui vocati sunt, gustabit cœnam meam.* Ecce vocat per se, vocat per Angelos, vocat per Patres, vocat per Prophetas, vocat per Apostolos, vocat per Pastores, vocat etiam per nos, vocat plerumque per miracula, vocat plerumque per flagella, vocat aliquando per hujus mundi prospera, vocat aliquando per adversa. Nemo contemnat, ne dum vocatus excusat, cum voluerit intrare non valeat. Audite quid Sapientia per Salomonem dicat: *Tunc invocabunt me, & non exaudiam, mane consurgent, & non invenient me.* Hinc est quod fatuæ virgines tarde venientes clamant, dicentes: *Domine, domine, aperi nobis.* Sed jam tunc aditum quærentibus dicitur: *Amen amen dico vobis, nescio vos.* Quid inter hæc, fratres carissimi, nisi relinquere omnia debemus, curas mundi postponere, solis desideriis æternis inhiare? Sed hæc paucis data sunt.

Cum voluerint intrare, non valebunt.

Prov. 1. 28.

Matth. 25. 11.

Ibidem.

Sic mundi bona possidenda, ut non possideant.

11. Admonere vos volo, ut relinquatis omnia, sed non præsumo. Si ergo cuncta mundi relinquere non potestis, sic tenete quæ hujus mundi sunt, ut tamen per ea non teneamini in mundo, ut terrena res possideatur, non possideat; ut sub mentis vestræ sit dominio quod habetis: ne si mens vestra terrenarum rerum amore vincitur, a rebus suis ipsa magis possideatur. Sit ergo res temporalis in usu, æterna in desiderio: sit res temporalis in itinere, desideretur æterna in perventione. Quasi ex latere respiciatur quidquid [d] in hoc mundo agitur. Ante nos autem tendant mentis oculi, dum tota intentione illa conspiciunt, ad quæ pervenimus. Extirpentur funditus vitia, non solum ab actu operis, sed etiam a cogitatione cordis evulsa. Non nos voluptas carnis, non solicitudo curiositatis, non æstus ambitionis a Dominica cœna præpediat: sed ipsa quoque quæ honesta in mundo agimus, quasi ex quodam mentis latere tangamus; ut [e] terrena quæ libent sic nostro corpori serviant, quatenus cordi minime obsistant. Non ergo, fratres, audemus vobis dicere ut omnia relinquatis: sed tamen si vultis, omnia etiam retinendo relinquitis, si sic temporalia geritis, ut tamen tota mente ad æterna tendatis.

Sit res temporalis in usu, æterna in desiderio.

Quomodo rebus temporalibus utendum, ex Apostolo. 1. Cor. 7. v. 29. &c.

12. Hinc etenim Paulus Apostolus dicit: *Tempus breve est; reliquum est ut qui habent uxores, tamquam non habentes sint: qui flent, tam-*

a Editi, contemtis mss. *quod displicebat.*
b Bigot. *hanc aure cordis percipite.*
c Primus Carn. *extremo in exam.*
d C. Germ. Belv. & tres Gemet. *in hunc mundum.*
e Ita C. Germ. Gemet. & alii; ubi in editis legitur, *terrena qualibet*. Legitur *qualibet* in 1. Marc.

*tamquam non flentes : & qui gaudent, tamquam non gaudentes : & qui emunt, tamquam non possidentes : & qui utuntur hoc mundo, tamquam non utantur : præterit enim figura hujus mundi.* Uxorem namque habet, sed quasi non habens, qui sic scit debita carnis exsolvere, ut tamen per eam mundo tota mente non cogatur inhærere. Nam cum idem rursum egregius prædicator dicat : *Qui habet uxorem, cogitat quæ sunt hujus mundi, quomodo placeat uxori :* (*Ibid. v. 33.*) ille uxorem habens quasi non habet, qui sic studet placere conjugi, ut tamen non displiceat Conditori. Flet quoque, sed tamquam non defleat; qui sic temporalibus damnis affligitur, ut tamen de æternis lucris semper animum consoletur. Gaudet vero, sed tamquam non gaudeat, qui sic de temporalibus bonis hilarescit, ut tamen semper tormenta perpetua consideret, & in hoc quod mentem gaudio sublevat, hanc continuo pondere providi timoris premat. Emit autem, sed quasi non possidens, qui & ad usum terrena præparat, & tamen cauta cogitatione prævidet quod hæc citius relinquat. Mundo quoque utitur, sed quasi non utatur, qui & necessaria cuncta exterius ad vitæ suæ ministerium redigit, & tamen hæc eadem non sinit suæ menti dominari, ut subjecta foris serviant, & nunquam intentionem animi [a] ad alta tendentis frangant. Quicumque ergo tales sunt, eis profecto terrena omnia non ad desiderium, sed ad usum adsunt : quia rebus quidem necessariis utuntur, sed nihil habere cum peccato cupiunt. De ipsis quoque rebus habitis quotidie [b] mercedes acquirunt, & plus gaudent bono opere, quam bona possessione.

13. Ac ne aliquibus ista difficilia esse videantur, rem de persona refero, quam multi [c] vestrum noverunt : quam videlicet rem ipse ante triennium in Centumcellensi urbe a personis fidelibus didici. Nuper namque in eadem civitate Theophanius comes fuit, vir misericordiæ actibus deditus, bonis operibus intentus, hospitalitati præcipue studens. Exercendi comitatus actibus occupatus, agebat terrena & temporalia; [d] sed ut plus ex fine ejus claruit, magis ex debito quam ex intentione. Nam cum appropinquante mortis ejus tempore, gravissima aeris tempestas obsisteret ne ad sepeliendum duci potuisset, eumque conjux sua cum fletu vehementissimo requireret, dicens : Quid faciam? quomodo te ad sepeliendum ejicio, quæ ostium domus hujus egredi præ nimia tempestate non possum? Tunc ille respondit : Noli, mulier, flere, quia mox ut ego defunctus fuero, aeris serenitas redibit. Cujus protinus & vocem mors, & mortem serenitas est secuta. Cujus manus ac pedes podagræ humore tumescentes, & versi in vulneribus fuerant, & profluente sanie [e] patebant. Sed cum corpus illius ex more ad lavandum fuisset detectum, ita manus pedesque illius sani reperti sunt, ac si unquam vulneris nihil habuissent. Ductus itaque ac sepultus est, ejusque conjugi visum est ut quarto die in sepulcro illius marmor quod superpositum fuerat mutari debuisset. Quod videlicet marmor corpori ejus superpositum dum fuisset ablatum, tanta ex ejus corpore fragrantia odoris emanavit, ac si ex

Nonnulli secularia tractant, non animo seculari.

*Lib. 4. Dialog. cap. 27.*

Theophanii virtuosa vita.

Mos lavandi cadavera.

*a* Bigot. *ad alia*. Et 1. Marc.
*b* Bigot. duo priores Gemet. Longip. Val cl. *mercedes quærunt*.
*c* Carn. Gemet. & alii, *mecum noverunt*.
*d* Excusi, *sed, ut post ex.* Restituimus, *plus* pro *post*, cogentibus mss. C. Germ. Belvac. Gemet. Carn. &c.
*e* Sic etiam legendum ex mss. non, *putebant*, ut habent vulgati.

ex putrescenti carne illius pro vermibus aromata ferbuissent. Hæc igitur dixi, ut e vicino exemplo[a] ostendere possem, nonnullos & secularem habitum gerere, & secularem animum non habere. Quos enim tales in mundo necessitas ligat, ut ex omni parte exui a mundo non possint, sic debent ea quæ mundi sunt tenere, ut tamen eis nesciant ex mentis fractione succumbere. Hoc ergo cogitate, & cum relinquere cuncta quæ mundi sunt non potestis, exteriora bene exterius agite, sed ardenter interius ad æterna festinate. Nihil sit quod desiderium vestræ mentis retardet: nullius vos rei in hoc mundo[b] delectatio implicet. Si bonum diligitur, mens in bonis melioribus, id est in cœlestibus delectetur. Si malum metuitur, mala animo æterna proponantur: ut dum illic esse conspicit & amplius quod diligat, & amplius quod pertimescat, hic omnino non hæreat. Ad hæc agenda habemus Mediatorem Dei & hominum adjutorem nostrum, per quem citius cuncta obtinebimus, si ad illum vero amore flagramus: qui vivit & regnat cum Patre & Spiritu sancto Deus, in secula seculorum. Amen.

a Corb. Germ. Bigot. *ostenderem*.

b Duo priores Gemet. *dilectio*.

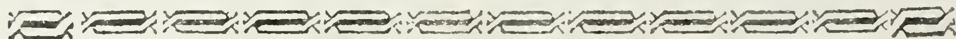




## Lectio Sancti Evangelii secundum Lucam.

*Lucæ Cap.* XIV. ℣. 26. —— 33.

*In illo tempore: Dixit Jesus turbis: Si quis venit ad me, & non odit patrem suum & matrem, & uxorem & filios, & fratres & sorores, adhuc autem & animam suam, non potest meus esse discipulus. Et qui non bajulat crucem suam, & venit post me, non potest meus esse discipulus. Quis enim ex vobis volens turrim ædificare, non prius sedens computat sumtus, qui necessarii sunt, si habeat ad perficiendum: ne posteaquam posuerit fundamentum, & non potuerit perficere, omnes qui viderint, incipiant illudere ei, dicentes: Quia hic homo cœpit ædificare, & non potuit consumare?*
a *Aut quis rex iturus committere bellum adversus alium regem,* [a] *non sedens prius cogitat si possit cum decem millibus occurrere ei, qui cum viginti millibus venit ad se? Alioquin adhuc illo longe agente, legationem mittens rogat ea quæ pacis sunt. Sic ergo omnis ex vobis, qui non renuntiat omnibus quæ possidet, non potest meus esse discipulus.*



b [b] HOMILIA XXXVII.

### Habita ad populum in basilica beati Sebastiani martyris, die natalis ejus.

Cœlestia consideranti, cetera vilescunt.

1. Si consideremus, fratres carissimi, quæ & quanta sunt quæ nobis promittuntur in cœlis, vilescunt animo omnia quæ habentur in terris. Terrena namque substantia supernæ felicitati comparata, pondus est, non subsidium. Temporalis vita æternæ vitæ comparata, mors est potius dicenda, quam vita. Ipse enim quotidianus defectus corruptionis quid est aliud, quam quædam prolixitas mortis? Quæ autem lingua dicere, vel quis intellectus capere sufficit, illa supernæ civitatis quanta sint gaudia, Angelorum choris interesse, cum beatissimis spiritibus gloriæ Conditoris assistere, præsentem Dei vultum cernere, incircumscriptum lumen videre: nullo mortis metu affici, incorruptionis perpetuæ munere lætari? Sed ad hæc audita inardescit animus, jamque illic cupit assistere, ubi se sperat sine fine gaudere. Sed ad magna præmia perveniri non potest, nisi per magnos labores. Unde & Paulus egregius prædicator dicit: [c] *Non coronabitur,*

Ad magna præmia per magnos labores perveniendum.

c 2. Tim. 2. 5.

*a* Belvac. *nonne sedens prius.*
*b* In Corb. est quadragesima. In Later. & cod. Reg. Suec. trigesima-quarta.
*c* Gemet. & Bigot. *non coronabitur quis, nisi.*

*tur, nisi qui legitime certaverit*. Delectet ergo mentem magnitudo præmiorum, sed non deterreat certamen laborum. Unde ad se venientibus Veritas dicit: *Si quis venit ad me, & non odit patrem suum, & matrem, & uxorem & filios, & fratres & sorores, adhuc autem & animam suam, non potest meus esse discipulus*.

Qua discretione propinquos & parentes diligere & odisse debemus.

2. Sed percontari libet quomodo parentes, & carnaliter propinquos præcipimur odisse, qui jubemur & inimicos diligere? Et certe Veritas de uxore dicit: *Quod Deus conjunxit, homo non separet*. Et Paulus ait: *Viri, diligite uxores vestras, sicut & Christus Ecclesiam*. Ecce discipulus uxorem diligendam prædicat, cum magister dicat: *Qui uxorem non odit, non potest meus esse discipulus*. Numquid aliud judex nuntiat, aliud præco clamat? An simul & odisse possumus, & diligere? Sed si vim præcepti perpendimus, utrumque agere per discretionem valemus: ut eos qui nobis carnis cognatione conjuncti sunt, [a] & quos proximos novimus, diligamus, & quos adversarios in via Dei patimur, odiendo & fugiendo nesciamus. Quasi enim per odium diligitur, qui carnaliter sapiens, dum prava nobis ingerit, non auditur. Ut autem Dominus demonstraret hoc erga proximos odium [b] non de inaffectione procedere, sed de caritate, addidit protinus, dicens: *Adhuc autem & animam suam*. Odisse itaque præcipimur proximos, odisse & animam nostram. Constat ergo, quia amando debet odisse proximum, qui sic eum odit sicut semetipsum. Tunc etenim bene nostram animam odimus, cum ejus carnalibus desideriis non acquiescimus, cum ejus appetitum frangimus, ejus voluptatibus reluctamur. Quæ ergo contemta ad melius ducitur, quasi per odium amatur. Sic sic nimirum exhibere proximis nostris odii discretionem debemus, ut in eis & diligamus quod sunt, & habeamus odio quod in Dei nobis itinere obsistunt.

Matth. 19. 6. Eph. 5. 25.

Odii in se exemplum præbuit Paulus.

3. Certe cum Paulus Jerosolymam pergeret, propheta Agabus zonam illius apprehendit, [c] suisque pedibus alligavit, dicens: *Virum cujus hæc zona est, sic alligabunt* [d] *in Jerusalem*. Sed is qui animam suam perfecte oderat, quid dicebat? *Ego non solum alligari, sed & mori in Jerusalem paratus sum pro nomine Domini Jesu Christi: nec facio animam meam pretiosiorem quam me*. Ecce quomodo animam suam amando oderat, immo odiens amabat, quam cupiebat pro Jesu morti tradere, ut hanc ad vitam de peccati morte suscitaret. Ab hac ergo discretione odii nostri trahamus formam ad odium proximi. Ametur quilibet in hoc mundo etiam adversarius, sed in via Dei contrarius non ametur etiam propinquus. Quisquis enim jam æterna concupiscit, in ea quam aggreditur, causa Dei, extra patrem, extra matrem, extra uxorem, extra filios, extra cognatos, extra semetipsum fieri debet, ut eo verius cognoscat Deum, quo in ejus causa neminem recognoscit. Multum namque est quod carnales affectus intentionem mentis diverberant, ejusque aciem obscurant: quos tamen nequaquam noxios patimur, si eos premendo teneamus. Amandi ergo sunt proximi, impendenda est caritas omnibus & propinquis & extraneis: nec tamen pro eadem caritate a Dei amore flectendum.

Act. 21. 11.

Ibid. v. 13. Act. 20. 24.

Unde sumere possumus formam in odio proximi.

4. Sci-

[a] Belvac. *& quo prox.... & quo adversarios*.

[b] Sic suadent legere C. Germ. Belvac. Corb. Primus Gemet. &c. cum in editis legatur, *non de affectione*.

[c] Bigot. *suosque pedes alligavit*.

[d] Hic ed. inseruerunt, *judæi*, renitentibus mss. C. Germ. Gemet. &c.

A Dei itinere pro carnalibus affectibus non declinandum.

4. Scimus autem quia cum de terra Philisthiim Arca Domini ad terram Israelitarum rediret, plaustro super imposita est, & vaccæ plaustro subjunctæ sunt, quæ fetæ fuisse memorantur, quarum filios clauserunt domi. Et scriptum est: *Ibant autem in directum vaccæ per viam quæ* [a] *ducit Bethsames, & uno itinere gradiebantur, pergentes & mugientes, & non declinabant neque ad dexteram, neque ad sinistram.* Quid ergo vaccæ, nisi fideles quosque in Ecclesia designant? qui dum sacri eloquii præcepta considerant, quasi superimpositam Domini Arcam portant. De quibus hoc etiam est notandum, quod fuisse fetæ memorantur: quia sunt plerique, qui in via Dei intrinsecus positi, foris carnalibus affectibus ligantur: sed non declinant a recto itinere, qui Arcam Dei portant in mente. Ecce enim vaccæ Bethsames pergunt. Bethsames quippe dicitur Domus solis: & Propheta ait: *Vobis autem* [b] *qui timetis Dominum, orietur sol justitiæ.* Si ergo ad æterni solis habitationem tendimus, dignum profecto est ut de Dei itinere pro carnalibus affectibus non declinemus. Tota enim virtute pensandum est, quod vaccæ Dei plaustro suppositæ pergunt & gemunt: dant ab intimis mugitus, & tamen ab itinere non deflectunt gressus. Sic nimirum prædicatores Dei, sic fideles quique esse intra sanctam Ecclesiam debent, ut compatiantur proximis per caritatem, & tamen de via Dei non exorbitent per compassionem.

1. Reg. 6. 12.

Pater. in 1. Reg. c. 3.

Malach. 4. 2.

Duobus modis crux portatur.

5. Hoc ipsum vero animæ odium qualiter exhiberi debeat, Veritas subdendo manifestat, dicens: *Qui non bajulat crucem suam,* [c] *& venit post me, non potest meus esse discipulus.* Crux quippe a cruciatu dicitur. Et duobus modis crucem Domini bajulamus, cum aut per abstinentiam, carnem afficimus, aut per compassionem proximi, necessitatem illius nostram putamus. Qui enim dolorem exhibet in aliena necessitate, crucem portat in mente. Sciendum vero est, quod sunt nonnulli qui carnis abstinentiam non pro Deo, sed pro inani gloria exhibent. Et sunt plerique qui compassionem proximo non spiritaliter, sed carnaliter impendunt: ut ei non ad virtutem, sed quasi miserendo ad culpas [d] faveant. Hi itaque crucem quidem videntur ferre, sed Dominum non sequuntur. Unde recte hæc eadem Veritas dicit: *Qui non bajulat crucem suam, & venit post me, non potest meus esse discipulus.* Bajulare etenim crucem & post Dominum ire, est vel carnis abstinentiam, vel compassionem proximo pro studio æternæ intentionis exhibere. Nam quisquis hæc pro temporali intentione exhibet, crucem quidem bajulat, sed ire post Dominum recusat.

Non sufficit crucem portare, nisi Christum sequamur.

Omne quod agimus provide præparandum.

6. Quia vero sublimia præcepta data sunt, protinus comparatio ædificandæ sublimitatis adjungitur, cum dicitur: *Quis enim ex vobis volens turrim ædificare, non prius sedens computat sumtus qui necessarii sunt, si habeat ad perficiendum: ne postea quam posuerit fundamentum, & non potuerit perficere, omnes qui viderint, incipiant ei illudere dicentes: Quia hic homo cœpit ædificare, & non potuit consummare?* Omne quod agimus, prævenire per studium considerationis debemus. Ecce enim juxta Veritatis vocem, qui turrim ædificat, prius ædificii sumtus parat. Si igitur humilitatis turrim construere cupimus, prius nos præparare contra adversa hujus seculi debemus. Hoc enim inter terrenum & cœleste ædificium distat, quod ter-

a Gemet. C. Germ. & plur. *Bethsamis.*
b Bigot. *qui timetis nomen Domini.*
c Idem, *& sequitur me.*
d Primus Carn. *foveant.*

terrenum ædificium expensas colligendo construitur, cœleste vero ædificium expensas dispergendo. [a] Ad illud sumtus facimus, si non habita colligamus: ad istud sumtus facimus, si & habita relinquamus. Istos sumtus dives ille habere non potuit, qui multas possessiones possidens, magistrum requisivit, dicens: *Magister bone, quid faciens vitam æternam possidebo?* Qui cum præceptum relinquendi omnia audisset, tristis abscessit, & inde est angustatus in mente, unde foris fuit latior in possessione. Quia enim in hac vita amabat sumtus celsitudinis, tendendo ad æternam patriam habere noluit sumtus humilitatis. Considerandum vero est quod dicitur: *Omnes qui viderint, incipiant illudere ei*: quia juxta Pauli vocem, *Spectaculum facti sumus mundo, Angelis, & hominibus*. Et in omne quod agimus, considerare occultos nostros adversarios debemus: qui semper nostris operibus insistunt, semper ex nostro defectu gratulantur. Quos Propheta intuens, ait: *Deus meus in te confido, non erubescam, neque irrideant me inimici mei*. In bonis enim operibus intenti, nisi contra malignos spiritus [b] solicite vigilemus, ipsos irrisores patimur, quos ad malum persuasores habemus. Sed quia de construendo ædificio comparatio data est, nunc ex minori ad majus similitudo subditur; ut ex rebus minimis majora pensentur. Nam sequitur: *Aut quis rex iturus committere bellum adversus alium regem, [c] non sedens prius cogitat si possit cum decem millibus occurrere ei, qui cum viginti millibus venit ad se? Alioquin adhuc illo longe agente, legationem mittens rogat ea quæ pacis sunt*. Rex contra regem ex æquo venit ad prælium, & tamen si se perpendit non posse sufficere, legationem mittit, & ea quæ pacis sunt, postulat. Quibus ergo nos lacrymis veniam sperare debemus, qui in illo tremendo examine cum Rege nostro ex æquo ad judicium non venimus? quos nimirum [d] conditio, infirmitas, & causa inferiores exhibet.

Mat. 19. 16.

2. Cor. 4. 9.

Psal. 24. v. 2. 3.

Pravæ cogitationes solicite cavendæ.

7. Sed fortasse jam mali operis culpas abscidimus, jam prava quæque exterius declinamus: numquid ad reddendam rationem cogitationis nostræ sufficimus? Nam cum viginti millibus venire dicitur is, contra quem minime sufficit iste qui cum decem millibus venit. Decem millia quippe ad viginti millia, simplum ad duplum sunt. Nos autem si multum proficimus, vix exteriora nostra opera in rectitudine servamus. Nam & si jam luxuria carnis abscissa est, tamen adhuc a corde funditus abscissa non est. Ille autem qui judicaturus venit, exteriora simul & interiora judicat, facta pariter & cogitationes pensat. Cum duplo ergo exercitu contra simplum venit, qui nos vix in solo opere præparatos, simul de opere & cogitatione discutit. Quid ergo agendum est, fratres, nisi ut dum nos cum simplo exercitu contra duplum illius sufficere non posse conspicimus, dum adhuc longe est, legationem mittamus, & rogemus ea quæ pacis sunt? Longe enim esse dicitur, qui adhuc præsens per judicium non videtur. Mittamus ad hunc legationem lacrymas nostras, mittamus misericordiæ opera, mactemus in ara ejus hostias placationis, cognoscamus nos cum eo in judicio non posse contendere: pense-

*a* Additur in Bigot. *colligimus*. Et paulo post, *habere noluit*, pro, *habere non potuit*.

*b* Interseritur in primo Carn. *atque contra contemtores ipsos solicite*, &c.

*c* Belvac. *nonne sedens*.

*d* Gemet. & primus Carn. *conditio infirmitatis*. Bigot. Longip. Val cl. secundus Carn. *conditionis infirmitas*.

Quam ad Deum legationem mittere debeamus.

ſcemus virtutem ejus fortitudinis, rogemus ea quæ pacis ſunt. Hæc eſt noſtra legatio, quæ regem venientem placat. Penſate, fratres, quam benignum ſit, quod is qui ſuo adventu valet opprimere, tardat venire. Mittamus ad hunc, ut diximus, legationem noſtram, flendo, tribuendo, ſacras hoſtias offerendo. Singulariter namque ad abſolutionem noſtram, oblata cum lacrymis & benignitate mentis ſacri altaris hoſtia ſuffragatur: quia is qui in ſe reſurgens a mortuis jam non moritur, adhuc per hanc in ſuo myſterio pro nobis iterum patitur. Nam quoties ei hoſtiam ſuæ paſſionis offerimus, toties nobis ad abſolutionem noſtram, paſſionem illius reparamus.

Ad peccati ſolutionem quid ſacrum præſtet ſacrificium.

8. Multos, ut arbitror, veſtrum, fratres cariſſimi, contigit noſſe hoc quod volo ad memoriam veſtram narrando revocare. Non longe a noſtris fertur temporibus factum, quod quidam ab hoſtibus captus longe transductus eſt: cumque diu teneretur in vinculis, eum uxor ſua cum ex eadem captivitate non reciperet, exſtinctum putavit. Pro quo jam velut mortuo hoſtias hebdomadibus ſingulis curabat offerre. Cujus toties vincula ſolvebantur in captivitate, quoties ab ejus conjuge oblatæ fuiſſent hoſtiæ pro animæ ejus abſolutione. Nam longa poſt tempora reverſus, admirans valde ſuæ indicavit uxori, quod diebus certis, hebdomadibus ſingulis, ejus vincula ſolvebantur. Quos videlicet dies ejus uxor atque horas diſcutiens, tunc eum recognovit abſolutum, cum pro eo ſacrificium meminerat oblatum. Hinc ergo, fratres cariſſimi, hinc certa conſideratione [a] colligite, oblata a nobis hoſtia ſacra quantum in nobis ſolvere valeat ligaturam cordis, ſi oblata ab altero potuit in altero ſolvere vincula corporis.

Caſſii Epiſcopi conſuetudo offerendi quotidie ſacrificii. *Lib. 4. Dial. cap. 56.*

9. Multi veſtrum, fratres cariſſimi, Caſſium Narnienſis urbis Epiſcopum noverunt: cui mos erat quotidianas Deo hoſtias offerre, ita ut pene nullus dies vitæ ejus abſcederet, quo non omnipotenti Deo hoſtiam placationis immolaret. Cui cum ſacrificio valde etiam concordabat vita. Nam cuncta quæ habebat, in eleemoſynis tribuens, cum ad horam offerendi ſacrificii veniſſet, velut totus in lacrymis defluens, ſemetipſum cum magna cordis contritione mactabat. Cujus & vitam & exitum quodam venerabilis vitæ Diacono, qui fuerat ab eo nutritus, referente cognovi. Ajebat enim quod quadam nocte ejus Presbytero per viſum Dominus adſtitit, dicens: Vade & dic Epiſcopo: Age quod agis, operare quod operaris, non ceſſet pes tuus, non ceſſet manus tua: natali Apoſtolorum venies ad me, & retribuam tibi mercedem tuam. Surrexit Presbyter, ſed quia e vicino Apoſtolorum natalitius dies imminebat, tam propinqui exitus diem Epiſcopo nuntiare pertimuit. Alia nocte Dominus rediit, ejuſque inobedientiam vehementer increpavit, atque eadem juſſionis ſuæ verba retexuit. Tunc Presbyter ſurrexit ut pergeret, ſed rurſus infirmitas cordis impedimento facta eſt indicandæ revelationis: & ad admonitionem quoque iteratæ juſſionis obduruit pergere, & quæ viderat, manifeſtare neglexit. Sed quia magnam manſuetudinem contemtæ gratiæ major ſequi ſolet ira vindictæ, [b] viſione tertia Dominus apparens, jam verbis addidit verbera, & tam diſtricta cæde mactatus eſt, ut in eo duritiam cordis emollirent vulnera corporis. Sur-

Ejuſdem eleemoſynæ, & piæ lacrymæ.

a Bigot. *colligitur.*

b Primus Carn. *viſione tertia vice.*

Surrexit ergo eruditus ex verbere, perrexit ad Episcopum, cumque jam ex more juxta beati Juvenalis martyris sepulcrum ad offerendum sacrificium consistentem reperit, secretum a circumstantibus petiit, seque ejus pedibus prostravit. Cumque eum ubertim flentem Episcopus vix ad se levare potuisset, lacrymarum causas cognoscere studuit.
a Ille vero [a] relaturus ordinem visionis, prius vestimento ex humeris devoluto, detexit plagas corporis, ut ita dicam, testes veritatis & culpæ, monstravit quanta animadversione districtionis membra il-
b lius [b] accepta verbera, livore inflicto, sulcaverant. Quæ mox ut Episcopus vidit, exhorruit, & quis sibi talia facere præsumsisset, cum magnæ obstupefactionis vocibus inquisivit. At ille respondit, hæc se pro ipso fuisse perpessum. Excrevit cum terrore admiratio: sed nullas jam presbyter inquisitioni ejus moras adjiciens, secretum revelationis aperuit, eique jussionis Dominicæ, per ea quæ audierat, verba narravit, dicens: Age quod agis, operare quod operaris, non cesset manus tua, non cesset pes tuus: natali Apostolorum venies ad me, & retribuam tibi mercedem tuam. Quibus auditis, Episcopus se in orationem cum magna cordis contritione prostravit, & qui oblaturus sacrificium ad horam tertiam venerat, hoc pro extensæ orationis magnitudine ad horam nonam usque protelavit. Atque ex illo jam die magis magisque aucta sunt ei lucra pietatis: factusque est tam fortis in opere, quam certus ex munere: quippe qui eum, cui ipse debitor fuerat, ex ea promissione jam cœperat habere debitorem. Huic autem consuetudo fuerat, annis singulis natalitio Apostolorum die Romam venire: jamque ex hac revelatione suspectus, venire juxta morem noluit. Eodem ergo tempore solicitus fuit: secundo quoque anno vel tertio in mortis suæ exspectatione suspensus, quarto, quintoque, & sexto similiter. Qui desperare jam de veritate revelationis poterat, si verbis fidem verbera non fecissent. Cum ecce anno septimo usque ad exspectati natalis sacras vigilias incolumis pervenit: sed le-
nis hunc in vigiliis [c] calor attigit, c
atque ipso die natalitio filiis suis se exspectantibus, Missarum solemnia implere se posse recusavit. Illi vero quia de ejus erant pariter egressione suspecti, simul ad eum omnes venerunt, sese unanimiter adstringentes, ut die eodem nequaquam ac-
quiescerent Missarum [d] solemnia ce- d
lebrari, nisi pro eis apud Dominum idem Antistes suus intercessor accederet. Tunc ille compulsus, in Episcopii oratorio Missas fecit, & manu sua corpus Dominicum pacemque omnibus tribuit. Qui cuncto ministerio oblati sacrificii peracto, ad lectulum rediit, ibique jacens, dum sacerdotes suos ac ministros circumstetisse cerneret, quasi vale ultimum dicens, de servando eos vinculo caritatis admonebat, & quanta debuissent concordia inter se uniri prædicabat. Cum subito inter ipsa sanctæ exhortationis verba, voce terribili clamavit, dicens: Hora est. Moxque assistentibus ipse suis manibus linteum dedit, quod ex more morientium, sibi contra faciem tenderetur. Quo tenso, spiritum emisit, sicque sancta illa anima ad gaudia æterna perveniens, a carnis corruptione soluta est. Quem, fratres carissimi, quem vir iste in morte sua imitatus est, nisi eum quem

De die mortis divinitus præmonetur.

Annis singulis Romam in SS. Apostolorum natali venire consueverat.

In Episcopio missas celebrat & moritur.

a Idem, *revelaturus*.
b Duo priores Gemet. *accepta vulnera*.
c Duo Carnot. & Bigot. *dolor attigit*.
d Primus Carn. *solemnia implere*.

quem in vita sua fuerat contemplatus? Dicens enim, Hora est, de corpore exiit: quia & Jesus peractis omnibus cum dixisset: *Consummatum est, inclinato capite tradidit spiritum*. Quod ergo Dominus ex potestate, hoc egit famulus ex vocatione.

*Johan. 19. 30.*

Christus judex venire procrastinat, quia quos puniat non vult invenire.

10. Ecce quotidianæ hostiæ illa cum eleemosynis & lacrymis missa legatio, quantam cum Rege veniente gratiæ pacem fecit. Relinquat ergo omnia, qui potest. Qui autem relinquere omnia non potest, cum adhuc longe est rex, legationem mittat, lacrymarum, eleemosynarum, hostiarum munera offerat. Vult enim placari precibus, qui scit quia portari non possit iratus. Quod adhuc moram facit venire, legationem pacis sustinet. Venisset jam namque si vellet, & cunctos suos adversarios trucidasset. Sed & quam terribilis veniet indicat, & tamen ad veniendum tardat, quia non vult invenire quos puniat. Reatum nobis contemtus nostri denuntiat: dicens: *Sic ergo omnis ex vobis, qui non renuntiat omnibus quæ possidet, non potest meus esse discipulus*: & tamen sperandæ salutis remedium confert; quia qui per iram non potest ferri, per postulatæ pacis vult legationem placari. Lavate ergo, fratres carissimi, lacrymis maculas peccatorum, eleemosynis tergite, sacris hostiis expiate. Nolite possidere per desiderium, quæ adhuc per usum minime reliquistis. Spem in solo Redemtore figite, ad æternam patriam mente transite. Si enim nil in hoc mundo jam amando possidetis, etiam possidendo cuncta reliquistis. Ipse nobis gaudia desiderata concedat, qui nobis æternæ pacis remedia contulit, Jesus Christus Dominus noster: [a] qui vivit & regnat cum Patre in unitate Spiritus sancti Deus, per omnia secula seculorum. Amen.

a Duo priores Gemet. *cui cum Patre & Spiritu sancto honor & imp. per* &c.



Lectio

Lectio sancti Evangelii secundum Matthæum.

*Matth. Cap.* XXII. ℣. 1. —— 13.

a IN illo tempore: [a] *Loquebatur Jesus principibus sacerdotum & Pharisæis in parabolis, dicens: Simile est regnum cælorum homini regi, qui fecit nuptias filio suo: & misit servos suos vocare invitatos ad nuptias, & nolebant venire. Iterum misit alios servos, dicens: Dicite invitatis, Ecce prandium meum paravi, tauri mei & altilia occisa sunt, & omnia parata, venite ad nuptias. Illi autem neglexerunt, & abierunt, alius in villam suam, alius vero ad negotiationem suam: reliqui vero tenuerunt servos ejus, & contumeliis affectos occiderunt. Rex autem cum audisset, iratus est; & missis exercitibus suis, perdidit homicidas illos, & civitatem illorum succendit. Tunc ait servis suis. Nuptiæ quidem paratæ sunt: sed qui invitati erant, non fuerunt digni. Ite ergo ad exitus viarum; & quoscumque inveneritis, vocate ad nuptias. Et egressi servi ejus in vias, congregaverunt omnes quos invenerunt, malos & bonos, & impletæ sunt nuptiæ discumbentium. Intravit autem rex ut videret discumbentes: & vidit ibi hominem non vestitum veste nuptiali, & ait illi. Amice, quomodo huc intravisti non habens vestem nuptialem? At ille obmutuit. Tunc dixit rex ministris: Ligatis manibus ejus & pedibus, mittite eum in tenebras exteriores. Ibi erit fletus & stridor dentium. Multi enim sunt vocati, pauci vero electi.*

# b [b] HOMILIA XXXVIII.

## c Habita ad populum in basilica beati Clementis [c] martyris.

Matthæus & Lucas conciliantur.

1. TExtum lectionis Evangelicæ, fratres carissimi, volo, si possum, sub brevitate transcurrere, ut in fine ejus valeam ad loquendum largius vacare. Sed quærendum prius est, an hæc apud Matthæum ipsa sit lectio, quæ apud Lucam sub appellatione cœnæ describitur. Et quidem sunt nonnulla quæ sibi dissona esse videntur: quia hic prandium, illic cœna memoratur: hic qui ad nuptias non dignis vestibus intravit, repulsus est; illic nullus qui intrasse dicitur, repulsus esse per-



*a* Belvac. *dicebat Jesus turbis: Simile est*, &c. 1. Marc. *Dicebat Jesus turbis parabolam hanc.*

*b* Est vigesima-quinta in Corb. vigesima octava in Later. & vigesima nona in cod. Reg. Suec.

*c* In Corb. Germ. Lateran. cod. Reg. Suec. priori Gemet. & nonnullis non legitur, *martyris*.

perhibetur. Qua ex re recte colligitur, quod & hic per nuptias præsens Ecclesia, & illic per cœnam æternum & ultimum convivium designatur: quia & hanc nonnulli exituri intrant, & ad illud quisquis semel intraverit, ulterius non exibit. At si quis forte contendat, hanc eamdem esse lectionem, ego melius puto, salva fide, alieno intellectui cedere, quam contentionibus deservire: quoniam & intelligi congrue forsitan potest, quia de projecto eo qui cum nuptiali veste non venerat, quod Lucas tacuit, Matthæus dixit. Quod vero per illum cœna, per hunc autem prandium dicitur, nequaquam vel hoc nostræ intelligentiæ obsistit: quia cum ad horam nonam apud antiquos quotidie prandium fieret, ipsum quoque prandium cœna vocabatur.

Regno cœlorum Ecclesia justorum maxime intelligitur.

2. Sæpe autem jam me dixisse memini, quod plerumque in sancto Evangelio regnum cœlorum præsens Ecclesia nominatur. Congregatio quippe justorum, regnum cœlorum dicitur. Quia enim per Prophetam Dominus dicit: *Cœlum mihi sedes est*: & Salomon ait: [a] *Anima justi sedes est sapientiæ*; Paulus etiam dicit: *Christum Dei virtutem & Dei sapientiam*: liquido colligere debemus, quia si Deus sapientia, anima autem justi sedes sapientiæ, dum cœlum dicitur sedes Dei, cœlum ergo est anima justi. Hinc per Psalmistam de sanctis prædicatoribus dicitur: *Cœli enarrant gloriam Dei*. Regnum ergo cœlorum est Ecclesia justorum: quia dum eorum corda in terra nil ambiunt, per hoc quod ad superna suspirant, jam in eis Dominus quasi in cœlestibus regnat. Dicatur ergo: *Simile est regnum cœlorum homini regi, qui fecit nuptias filio suo*.

*Isai. 66. 1.* [a] *Sap. 7. 27.* *1. Cor. 1. 24.* *Ps. 18. 2.*

Nuptiæ filii Dei, ejus incarnatio.

*Ps. 71. 1.*

3. Jam intelligit caritas vestra, quis est iste rex, regis filii pater: ille nimirum, cui Psalmista ait: *Deus judicium tuum regi da, & justitiam tuam filio regis*. Qui *fecit nuptias filio suo*. Tunc enim Deus pater Deo filio suo nuptias fecit quando hunc in utero Virginis humanæ naturæ conjunxit, quando Deum ante secula, fieri voluit hominem in fine seculorum. Sed quia ex duabus personis fieri solet ista conjunctio, absit hoc ab intellectibus nostris, ut personam Dei & hominis Redemtoris nostri Jesu Christi ex duabus personis credamus unitam. Ex duabus quippe atque in duabus hunc naturis exsistere dicimus: sed ex duabus personis compositum credi, ut nefas, vitamus. Apertius ergo atque securius dici potest, quia in hoc Pater regi Filio nuptias fecit, quo ei per incarnationis mysterium sanctam Ecclesiam sociavit. Uterus autem genitricis Virginis, hujus sponsi thalamus fuit. Unde & Psalmista dicit: *In sole posuit tabernaculum suum, & ipse tamquam sponsus procedens de thalamo suo*. Tamquam sponsus quippe de thalamo suo processit, quia ad conjungendam sibi Ecclesiam incarnatus Deus de incorrupto utero Virginis exivit. Misit ergo servos suos ut ad istas

Christus ex duabus naturis & in duabus naturis exsistit, non personis.

*Ps. 18. 6.*

*Pater. in Ps. c. 46. & Excerpt. in Ps. 18. 6.*

a Locus hic jam laudatus est a S. Doctore lib. 29. Moral. num. 55. ubi nostras conjecturas ex parte jam protulimus. Eadem sententia, tamquam ad sacram Scripturam pertineat, adducitur ab Augustino in Ps.46. ad Vers. 9. & frequentius a Bernardo, scilicet Serm. 1. in Purificatione, serm. 5. de verbis Isaiæ, & serm. 27. in Cant. Vide in notis ad eumdem Bernardum ex novissima recensione nostri Mabillonii, notam 289, ubi ea, de qua quæritur sententia, eruitur ex lib. Sap. cap. 7. vers. 7. Felicius forsitan invenitur in versu 27. ubi de sapientia dicitur: *in animas sanctas se transfert*. Multis in locis leguntur, quæ huic sententiæ valde sunt proxima, ut Levit. 26. v. 11. & 12. 2.Cor. 6. 16. & 1. Cor. 3. Sed hic Gregorius indicat Salomonem, cui Sapientiæ liber adscribi solet, licet a Gregorio diserte non tribuatur. Si conjectura hæc tibi minus sapiat, Lector, aliam lib. 29. Moral. n. 55. prolatam fortasse magis probabis. *Maurin.* Potius fuerit v. 28. c. 7. Sap. E. V.

iſtas nuptias amicos invitarent. Miſit ſemel, miſit iterum; quia incarnationis Dominicæ prædicatores, & prius Prophetas, & poſtmodum Apoſtolos fecit. Bis itaque ſervos ad invitandum miſit: quia incarnationem Unigeniti & per Prophetas dixit futuram, & per Apoſtolos nuntiavit factam. Sed quia hi qui prius invitati ſunt, ad nuptiarum convivium venire noluerunt, in ſecunda invitatione jam dicitur: *Ecce prandium meum paravi, tauri mei & altilia occiſa ſunt, & omnia parata.*

Ex veteris & novi Teſtamenti patribus nobis paratum convivium.

4. Quid in tauris vel altilibus, fratres cariſſimi, niſi novi ac veteris Teſtamenti Patres accipimus? Quia enim vulgo loquor, etiam ipſa me neceſſe eſt verba Evangelicæ lectionis explanare. Altilia enim ſaginata dicimus: ab eo enim quod eſt alere, altilia quaſi alitilia vocamus. Cum vero in Lege ſcriptum ſit: *Diliges amicum tuum, & odio habebis inimicum tuum*: accepta tunc juſtis licentia fuerat, ut Dei ſuoſque adverſarios quanta poſſent virtute comprimerent, eoſque [a] jure gladii ferirent. Quod in novo proculdubio Teſtamento compeſcitur, cum per ſemetipſam Veritas prædicat, dicens: *Diligite inimicos veſtros, benefacite his qui oderunt vos.* [b] Qui ergo per tauros, niſi Patres Teſtamenti veteris ſignificantur? Nam dum [c] ex permiſſione Legis acceperant quatenus adverſarios ſuos odii retributione percuterent, ut ita dicam, quid aliud quam tauri erant, qui inimicos ſuos virtutis corporeæ cornu feriebant? Quid vero per altilia, niſi Patres Teſtamenti novi figurantur? Qui dum gratiam pinguedinis internæ percipiunt, a terrenis [d] deſideriis enitentes, ad ſublimia contemplationis ſuæ pennis ſublevantur. In imo quippe cogitationem ponere, quid eſt aliud quam quædam ariditas mentis? Qui autem intellectu cœleſtium, jam per ſancta deſideria de ſupernis delectationis intimæ cibo paſcuntur, quaſi largiori alimento pingueſcunt. Hac enim pinguedine ſaginari Propheta concupierat, cum dicebat: *Sicut adipe & pinguedine repleatur anima mea.* Quia ergo prædicatores Dominicæ incarnationis miſſi, perſecutionem ab infidelibus, & prius Prophetæ, & poſtmodum ſancti Apoſtoli pertulerunt, invitatis & venire nolentibus dicitur: *Tauri mei & altilia occiſa ſunt, & omnia parata.* Ac ſi apertius dicatur: Patrum præcedentium mortes aſpicite, & remedia vitæ veſtræ cogitate. Notandum vero quod in priori invitatione nil de tauris & altilibus dicitur, in ſecunda autem jam tauri & altilia mactata eſſe memorantur: quia omnipotens Deus cum verba ejus audire nolumus, adjungit exempla, ut omne quod impoſſibile credimus, tanto nobis ad ſperandum fiat facilius, quanto per hoc tranſiſſe jam & alios audimus.

*Matt.* 5. 43. *Levit.* 19. 18. 23. *q.* 4. *c.* 16. Cum in Lege.

*Mat.* 5. 44.

*Pſ.* 62. 6.

Oblatam vocationis gratiam aliqui non ſolum reſpuunt, ſed etiam perſequuntur.

5. Sequitur: *Illi autem neglexerunt, & abierunt, alius in villam ſuam, alius vero in negotiationem ſuam.* In villam quippe ire, eſt labori terreno immoderate incumbere; in negotiationem vero ire, eſt actionum ſecularium lucris inhiare. Quia enim alius intentus labori terreno, alius vero mundi hujus actionibus deditus, myſterium incarnationis Dominicæ penſare, & ſecundum illud vivere diſſimulat, quaſi ad villam vel negotium pergens, venire ad regis nuptias recuſat. Et plerumque, quod eſt gravius, nonnulli vocantis gratiam non

*a* Gratianus loco ad marginem indicato legit, *in ore gladii.*

*b* Duo Carnut. & Bigot. *quid ergo per.* Et 1. Marc.

*c* Corrupte in excuſis, & contra mſſ. Anglic. Gallic. & al. fidem, *ex promiſſione.*

*d* Ita C. Germ. Corb. Belvac. & cet. mſſ. quod ſic legerunt editores: *æternis deſideriis innitentes.*

non solum respuunt, sed etiam persequuntur. Unde & subditur: *Reliqui vero tenuerunt servos ejus, & contumeliis affectos occiderunt. Sed rex ista cognoscens, missis exercitibus suis, perdidit homicidas illos, & civitatem illorum succendit.* Homicidas perdit; quia persequentes interimit. Civitatem eorum igni succendit; quia illorum non solum animæ, sed & caro quoque in qua habitaverant, æterna Gehennæ flamma cruciatur. Missis vero exercitibus exstinxisse homicidas dicitur; quia in hominibus omne judicium per angelos exhibetur. Quid namque sunt illa angelorum agmina, nisi exercitus Regis nostri? Unde & idem rex Dominus Sabaoth dicitur. Sabaoth quippe [a] Exercituum interpretatur. Ad perdendos ergo adversarios suos exercitum mittit; quia nimirum vindictam Dominus per angelos exercet. Cujus vindictæ potentiam tunc nostri patres audiebant, nos autem jam cernimus. Ubi sunt enim superbi illi Martyrum persecutores? Ubi illi qui contra Conditorem suum cervicem cordis erexerant; & de hujus mundi gloria [b] mortifera tumebant? Ecce jam mors Martyrum floret in fide viventium, & hi qui contra illos de crudelitate sua gloriati sunt, nequaquam ad memoriam nostram veniunt vel in numero mortuorum. Rebus ergo cognoscimus, quod in parabolis audimus.

Ideo in anima & corpore suppliciis æternis puniendi.

a

b

6. Sed is qui invitantem se contemni conspicit, regis filii sui nuptias vacuas non habebit. Ad alios mittit: quia etsi apud aliquos laborat, quandoque tamen sermo Dei inventurus est ubi requiescat. Unde & subditur: *Tunc ait servis suis: Nuptiæ quidem paratæ sunt, sed qui invitati erant, non fuerunt digni. Ite ergo ad exitus viarum, & quoscumque inveneritis, vocate ad nuptias.* Si in Scriptura sacra vias actiones accipimus, exitus viarum intelligimus defectus actionum: quia illi plerumque facile ad Deum veniunt, quos in terrenis actibus prospera nulla comitantur. [c] Sequitur: *Et egressi servi ejus in vias, congregaverunt omnes quos invenerunt, malos & bonos, & impletæ sunt nuptiæ discumbentium.*

His rejectis alii subintrant.

c

7. Ecce jam ipsa qualitate convivantium aperte ostenditur, quia per has regis nuptias præsens Ecclesia designatur, in qua cum bonis & mali conveniunt. Permixta quippe est diversitate filiorum: quia sic omnes ad fidem generat, ut tamen omnes per immutationem vitæ ad libertatem spiritalis gratiæ culpis exigentibus non perducat. Quousque namque hic vivimus, necesse est [d] ut viam præsentis seculi permixti pergamus. Tunc autem discernimur, cum pervenimus. Boni enim soli nusquam sunt, nisi in cœlo: & mali soli nusquam sunt, nisi in inferno. Hæc autem vita quæ inter cœlum & infernum sita est, sicut in medio subsistit, ita utrarumque partium cives communiter recipit: quos tamen sancta Ecclesia & nunc indiscrete suscipit, & postmodum in egressione discernit. Si ergo boni estis, quamdiu in hac vita subsistitis, æquanimiter tolerate malos. Nam quisquis malos non tolerat, ipse sibi per intolerantiam suam testis est, quia bonus non est. Abel enim esse renuit, quem Cain malitia non exercet. Sic in tritura areæ grana sub paleis pre-

In Ecclesia boni mali admixti.

d

23. q. 4. c. 15. Hæc autem vita.

Mali a bonis patienter tolerandi.

*a* Maluerunt recent. edit. *exercitus*, invitis mss. & vet. ed.

*b* Belvac. & duo priores Gemet. *mortiferum*, quod olim lectum in C. Germ.

*c* 1. Marc. *Unde & sequitur.*

*d* Excusi *vitam præsentis seculi*; cum in mss. magno consensu legatur, *viam*.

premuntur: sic flores inter spinas oriuntur, & rosa quæ redolet, crescit cum spina quæ pungit. Duos quippe filios habuit primus homo: sed unus horum electus est, alter reprobus fuit. Tres filios Noe arca continuit: sed duo ex his electi sunt, & unus reprobus fuit: Duos Abraham filios habuit: sed unus electus est, alter reprobus fuit. Duos Isaac filios habuit: sed unus electus est, alter reprobatus. Duodecim filios habuit Jacob: sed ex his unus per innocentiam venditus est, alii vero per malitiam venditores fratris fuerunt. Duodecim Apostoli sunt electi: sed unus in his admixtus est qui probaret, undecim qui probarentur. Septem sunt diacones ab Apostolis ordinati: sed sex in fide recta permanentibus, [a] unus exstitit auctor erroris. In hac ergo Ecclesia nec mali sine bonis, nec boni sine malis esse possunt. Anteacta itaque tempora, fratres carissimi, ad mentem reducite, & vos ad malorum tolerantiam roborate. Si enim electorum filii sumus, restat necesse est ut per eorum exempla gradiamur. Bonus enim non fuit, qui malos tolerare recusavit. Hinc namque est quod de semetipso beatus Job asserit, dicens: *Frater fui draconum, & socius struthionum*. (Job. 30. 29.) Hinc per Salomonem sponsi voce sanctæ Ecclesiæ dicitur: *Sicut lilium inter spinas, sic amica mea inter filias*. (Cant. 2. 2.) Hinc ad Ezechielem Dominus dicit: *Fili hominis, increduli & subversores sunt tecum, & cum scorpionibus habitas*. (Ezech. 2. 6.) Hinc Petrus beati Lot vitam glorificat, dicens: *Et justum Lot oppressum a [b] nefandorum injuria conversatione eruit: aspectu enim & auditu justus erat, habitans [c] inter eos qui de die in diem animam justam iniquis operibus cruciabant*. (2. Pet. 2. v 7. & 8.) Hinc Paulus discipulorum vitam & laudat & roborat, dicens: *In medio nationis pravæ & perversæ, inter quos lucetis sicut luminaria in mundo, verbum vitæ continentes*. (Phil. 2. 15.) Hinc Johannes Pergami Ecclesiæ attestatur, dicens: *Scio ubi habitas, ubi sedes est satanæ, & tenes nomen meum, & non negasti fidem meam*. (Apoc. 2. 13.) Ecce, fratres carissimi, pene omnia percurrendo cognoscimus, quia bonus non fuit, quem malorum pravitas non probavit. Ut enim ita loquar, ferrum animæ nostræ nequaquam perducitur ad subtilitatem acuminis, si hoc non eraserit alienæ lima pravitatis.

*Nemo bonus antequam a malis probatus fuerit.*

*Terrere nos non debet, quod in Ecclesia multi mali sint, & pauci boni.*

8. Terrere autem vos non debet, quod in Ecclesia & multi mali, & pauci sunt boni: quia arca in undis diluvii, quæ hujus Ecclesiæ typum gessit, & ampla in inferioribus, & angusta in superioribus fuit; quæ in summitate etiam sua ad unius mensuram cubiti excrevit. Inferius quippe quadrupedia atque reptilia, superius vero aves & homines habuisse credenda est. Ibi lata exstitit, ubi bestias habuit; ibi angusta, ubi homines servavit: quia nimirum sancta Ecclesia in carnalibus ampla est, in spiritalibus angusta. Ubi enim bestiales hominum mores tolerat, illic latius sinum laxat. Ubi autem eos habet qui spiritali ratione suffulti sunt, illic quidem ad summum ducitur, sed tamen quia pauci sunt, angustatur. *Lata quippe via est quæ ducit ad perditionem, & multi sunt qui vadunt per eam: & [d] angusta est quæ ducit ad vitam, & pauci sunt qui inveniunt eam*. (Matth. 7. 13.) Eo autem usque arca angustatur in summis, quousque ad mensuram unius cubiti perducatur: quia in

a Nicolaum intelligit, quem turpium Nicolaitarum parentem multi e sanctis Patribus existimarunt.

b Hic sequimur mss. non excusos ubi legitur, *a nefandorum injusta*.

c Gemet. ac Bigot. *apud eos*.

d Bigot. *angusta est porta*. 1. Marc. *porta est*.

in sancta Ecclesia quanto sanctiores quique sunt, tanto pauciores. Quæ in summo ad illum perducitur, qui solus homo in hominibus, & sine alterius comparatione natus est sanctus. Qui juxta Psalmistæ vocem, *Factus est sicut passer unicus in ædificio*. Tanto ergo magis mali tolerandi sunt, quanto & amplius abundant, quia & in areæ tritura pauca sunt grana quæ servantur horreis, & grandes acervi palearum qui ignibus comburuntur.

Cavendum ne ad convivium nuptiale, sine veste nuptiali veniamus.

9. Sed quia jam largiente Domino, nuptiarum domum, id est sanctam Ecclesiam intrastis, solerter, fratres, aspicite, ne aliquid de mentis vestræ habitu rex ingrediens reprehendat. Cum magno enim cordis timore pensandum est quod protinus subditur: *Intravit autem rex ut videret discumbentes: & vidit ibi hominem non vestitum veste nuptiali*. Quid, fratres carissimi, exprimi per nuptialem vestem putamus? Si enim vestem nuptialem, baptisma vel fidem dicimus, quis sine baptismate & fide has nuptias intravit? Eo enim ipso foris est, quo necdum credidit. Quid ergo debemus intelligere nuptialem vestem, nisi caritatem? Intrat enim ad nuptias, sed cum nuptiali veste non intrat, qui in sancta Ecclesia [a] assistens, fidem habet, sed caritatem non habet. Recte enim caritas, nuptialis vestis vocatur: quia hanc in se Conditor noster [b] habuit, dum ad sociandæ sibi Ecclesiæ nuptias venit. Sola quippe dilectione Dei actum est, ut eis Unigenitus mentes sibi electorum hominum uniret. Unde & Johannes dicit. *Sic enim dilexit Deus mundum, ut Filium suum unigenitum daret pro nobis*. Qui ergo per caritatem venit ad homines, eamdem caritatem innotuit vestem esse nuptialem. Omnis ergo vestrum, qui in Ecclesia positus Deo credidit, jam ad nuptias intravit: sed cum nuptiali veste non venit, si caritatis gratiam non custodit. Et certe, fratres, si quis ad carnales nuptias esset invitatus, vestem mutaret, congaudere se sponso & sponsæ ex ipso sui habitus decore ostenderet, inter gaudentes & festa celebrantes despectis vestibus apparere erubesceret. Nos ad Dei nuptias venimus, & cordis vestem mutare dissimulamus. Congaudent Angeli, cum ad cœlum assumuntur electi. Qua ergo mente hæc spiritalia festa conspicimus, qui nuptialem vestem, id est caritatem, quæ sola nos speciosos exhibet, non habemus?

Id est, sine caritate.

a

Cur nuptialis vestis dicatur.

b

Johan. 3. 16.

In duobus præceptis caritas comprehenditur.

10. Sciendum vero est quia sicut in duobus lignis, superiore videlicet & inferiore vestis texitur: ita in duobus præceptis caritas habetur, in dilectione scilicet Dei, & proximi. Scriptum quippe est: *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota virtute tua; & proximum tuum sicut teipsum*. Qua in re notandum est, quia in dilectione proximi mensura amoris ponitur, cum dicitur: *Diliges proximum tuum sicut teipsum*: Dei autem dilectio nulla mensura constringitur, cum dicitur: *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota virtute tua*. Non enim jubetur quisque quantum diligat, sed ex quanto, cum dicitur, *Ex toto*: quia ille veraciter Deum diligit, qui sibi de se nihil relinquit. Duo ergo hæc necesse est ut caritatis præcepta custodiat, quisquis habere in nuptiis vestem nuptialem curat. Hinc est enim, quod apud Ezechielem Prophetam, portæ ipsius civitatis in monte constitutæ vestibulum duobus cubitis mensuratur: quia nimirum accessus nobis cœlestis civitatis non panditur, si in hac Ecclesia, quæ pro eo quod adhuc foris

Marc. 12. 30.

Modus amandi Deum, amare sine modo.

a Duo priores Gemet. *consistens*.

b Belvac. *exhibuit*.

foris est, vestibulum dicitur, Dei & proximi dilectio non tenetur: Pater. in Exod. c. 42. Hinc est quod cortinis tabernaculi intexi coccus bis tinctus jubetur. Vos estis, fratres, vos estis cortinæ tabernaculi, qui per fidem in cordibus vestris secreta cœlestia velatis. Sed cortinis tabernaculi bis tinctus coccus debet inesse. Coccus quippe ignis speciem habet. Quid vero est caritas, nisi ignis? Sed ista caritas esse bis tincta debet, ut tingatur & per amorem Dei, tingatur & per amorem proximi. Qui enim sic amat Deum, [a] ut per contemplationem illius negligat proximum, coccus quidem est, sed bis tinctus non est. Rursum qui sic amat proximum, ut tamen contemplationem Dei per ejus amorem relinquat, coccus est, sed bis tinctus non est. Ut ergo caritas vestra bis tinctus coccus esse valeat, & ad amorem se Dei, & ad amorem proximi accendat: quatenus nec ex compassione proximi contemplationem relinquat Dei, nec plusquam debet inhærens contemplationi Dei, compassionem abjiciat proximi. Omnis itaque homo inter homines vivens, sic ad eum anhelet quem desiderat, ut tamen hunc non deserat cum quo currebat: & sic huic adjutorium ferat, ut ab illo nullatenus torpeat, ad quem festinabat.

Amoris proximi duo sunt præcepta.

11. Sciendum quoque est, quod ipsa dilectio proximi in duobus præceptis subdividitur, cum quidam sapiens dicat: Tob. 4. 16. *Omne quod tibi odis fieri, vide ne ipse alteri facias*. Et per semetipsam Veritas prædicat, Matt. 7.12. dicens: *Quæ vultis ut faciant vobis homines, & vos eadem facite illis*. Si enim & quod impendi nobis recta volumus, hoc aliis impartimur, & quod nobis fieri nolumus, hoc aliis facere ipsi devitamus, caritatis jura illæsa servamus. Sed nemo cum quempiam diligit, habere se protinus caritatem putet, nisi prius ipsam vim suæ dilectionis examinet. Nam si quis quemlibet amat, sed propter Deum non amat, caritatem non habet, sed habere se putat. Caritas autem vera est, cum & in Deo diligitur amicus, & propter Deum diligitur inimicus. Ille enim propter Deum diligit eos quos diligit, qui jam & eos diligere a quibus non diligitur, scit. Probari enim caritas per solam odii adversitatem solet. Unde & per semetipsum Dominus dicit: *Diligite inimicos vestros, benefacite his qui oderunt vos*. Luc. 6. 27. Ille ergo securus amat, qui propter Deum illum amat a quo se intelligit non amari. Magna sunt hæc, alta sunt hæc, & multis ad exhibendum difficilia: sed tamen ista est vestis nuptialis. Quisquis autem hanc recumbens in nuptiis non habet, jam solicitus metuat, ingrediente rege quando mittatur foras. Ecce enim dicitur: *Intravit rex ad nuptias ut videret discumbentes: & vidit ibi hominem non vestitum veste nuptiali*. Nos sumus, fratres carissimi, qui in nuptiis Verbi discumbimus, qui jam fidem in Ecclesia habemus, qui Scripturæ sacræ epulis pascimur, qui conjunctam Deo Ecclesiam esse gaudemus. Considerate, rogo, si cum nuptiali veste ad has nuptias venistis, cogitationes vestras solicita inquisitione discutite. De rebus singulis corda vestra trutinate, si jam contra nullum odium habetis, si contra felicitatem alienam nulla vos invidiæ face succenditis, si per occultam malitiam nemini nocere festinatis.

Quam solicite se explorare debent, qui ad sacrum convivium accedunt.

Alioquin a Christo curiose investigandi, & severe puniendi.

12. Ecce rex ad nuptias ingreditur, & cordis nostri habitum contemplatur, atque ei quem caritate vestitum non invenit, protinus iratus dicit: *Amice, quomodo huc intrasti*

[a] Belvac. *ut præ contemplatione illius*.

*trasti non habens vestem nuptialem?* Mirandum valde est, fratres carissimi, quod hunc & amicum vocat, & reprobat: ac si ei apertius dicat, Amice, & non amice: amice per fidem, sed non amice per operationem. *At ille obmutuit*: quia quod dici sine gemitu non potest, in illa districtione ultimæ increpationis omne argumentum cessat excusationis: quippe quia ille foris increpat, qui testis conscientiæ intus animum accusat. Sed inter hæc sciendum est, quia quisquis hanc vestem virtutis habet, sed tamen adhuc perfecte non habet, ad pii regis ingressum desperare veniam non debet: quia ipse quoque spem nobis per Psalmistam tribuens, dicit: *Imperfectum meum viderunt oculi tui, & in libro tuo omnes scribentur.* (Ps. 138. 16.) Sed quia pauca hæc in [a] consolatione habentis & infirmantis diximus, nunc ad eum qui hanc omnimodo non habet, verba vertamus. Sequitur:

Prolata in eo sententia explicatur.

13. *Tunc dixit rex ministris: Ligatis manibus ejus & pedibus, mittite eum in tenebras exteriores; ibi erit fletus & stridor dentium.* Ligantur tunc pedes & manus per districtionem sententiæ, qui modo a pravis operibus ligari noluerunt per meliorationem vitæ. Vel certe tunc ligat pœna, quos modo a bonis operibus ligavit culpa. Pedes enim qui visitare ægrum negligunt, manus quæ nihil indigentibus tribuunt, a bono opere jam ex voluntate ligatæ sunt. [b] Qui ergo nunc sponte ligantur in vitio, tunc in supplicio ligantur invite. Bene autem dicitur quod in exteriores tenebras projiciatur. Interiores quippe tenebras dicimus cæcitatem cordis, exteriores vero tenebras æternam noctem damnationis. Tunc ergo damnatus quisque non in interiores, sed in exteriores tenebras mittitur: quia illic invitus projicitur in noctem damnationis, qui hic sponte cecidit in cæcitatem cordis. Ubi fletus quoque & stridor dentium esse perhibetur: ut illic dentes strideant, qui hic de edacitate gaudebant: illic oculi defleant, qui hic per illicitas concupiscentias versabantur, [c] quatenus singula quæque membra supplicio subjaceant, quæ hic singulis quibusque vitiis subjecta serviebant.

Ex electorum paucitate quid inferre debeamus.

14. Sed repulso uno, in quo videlicet omne malorum corpus exprimitur, generalis protinus sententia subinfertur, qua dicitur: *Multi enim sunt vocati, pauci vero electi.* Tremendum valde est, fratres carissimi, quod audivimus. Ecce nos omnes jam vocati per fidem ad cœlestis regis nuptias venimus, incarnationis ejus mysterium & credimus & confitemur, divini Verbi epulas sumimus; sed futuro die judicii rex intraturus est. Quia vocati sumus, novimus: si sumus electi, nescimus. Tanto ergo necesse est ut unusquisque nostrum in humilitate se deprimat, quanto si sit electus ignorat. Nonnulli enim bona nec incipiunt, nonnulli vero in bonis, quæ incœperunt, minime persistunt. Alter pene totam vitam ducere in pravitate conspicitur, sed juxta finem vitæ a pravitate sua per districtæ pœnitentiæ [d] lamenta revocatur: alter electam videtur vitam ducere, & tamen hunc contingit ad erroris nequitiam juxta finem vitæ declinare. Alius bonum bene incoat, melius consummat: alius in malis actibus a primæva ætate [e] se dejicit, & in eisdem operibus semper seipso deterior consummatur. Tan-

a Tertius Gemet. *in consolatione labentis*.

b Longip. Val cl. & duo prior. Gemet. *qua ergo nunc* &c. manus. Sic & 1. Marc.

c Additur, *in mundo*, in tribus Gemet.

d Bigot. *lamenta renovantur*.

e Excusi, *se exercet*, reluctantibus MSS. omnibus.

Tanto ergo sibi unusquisque solicite metuat, quanto ignorat quod restat: quia, quod sæpe dicendum est, & sine oblivione retinendum: *Multi sunt vocati, pauci vero electi*.

Jam dicta exemplis confirmantur.

15. Sed quia nonnunquam mentes audientium plus exempla fidelium, quam docentium verba convertunt, volo vobis aliquid de proximo dicere, quod corda vestra tanto formidolosius audiant, quanto eis hoc de propinquo sonat. Neque enim res longe ante gestas dicimus, sed eas de quibus testes existunt, eisque interfuisse se referunt, memoramus.

Ex duabus sancti Gregorii amitis quæ sanctissime vixerunt. *lib. 4. Dial. c. 16. Joh. Diac. l. 3. c. 38.*

Tres pater meus sorores habuit, quæ cunctæ tres sacræ virgines fuerunt: quarum una Tharsilla, alia [a] Gordiana, alia Æmiliana dicebatur. Uno omnes ardore conversæ, uno eodemque tempore sacratæ, sub districtione regulari degentes, in domo propria socialem vitam ducebant. Cumque essent diutius in eadem conversatione, cœperunt quotidianis incrementis in amorem Conditoris sui Tharsilla & Æmiliana succrescere, & cum solo hic essent corpore, quotidie animo ad æterna transire. At contra Gordianæ animus cœpit a calore amoris intimi per quotidiana [b] detrimenta tepescere, & paulisper ad hujus seculi amorem redire. Crebro autem Tharsilla dicere Æmilianæ sorori suæ cum magno gemitu solebat: Video Gordianam sororem nostram de nostra sorte non esse: perpendo enim quia foras defluit, & cor ad quod proposuit non custodit. Quam curabant blanda quotidie redargutione corripere, atque a levitate morum ad gravitatem sui habitus reformare. Quæ quidem [c] resumebat vultum subito gravitatis inter verba correptionis, sed cum ejusdem correptionis hora transisset, transibat protinus & superducta gravitas honestatis, moxque ad levia verba redibat. Puellarum gaudebat societate laicarum, eique persona valde onerosa erat quæcumque huic mundo dedita non erat. Quadam vero nocte huic Tharsillæ amitæ meæ, quæ inter sorores suas virtute continuæ orationis, afflictionis studiosæ, abstinentiæ singularis, gravitate vitæ venerabilis in honore & culmine sanctitatis excreverat, sicut ipsa narravit, per visionem atavus meus Felix hujus Romanæ Ecclesiæ antistes apparuit, eique mansionem perpetuæ claritatis ostendit, dicens: Veni, quia in hac te lucis mansione suscipio. Quæ [d] subsequenti mox febre correpta, ad diem pervenit extremum. Et sicut nobilibus feminis virisque morientibus multi conveniunt, qui eorum proximos consolentur, eadem hora ejus exitus multi viri ac feminæ ejus lectulum circumsteterunt, inter quas mater mea quoque adfuit: cum subito sursum illa respiciens, Jesum venientem vidit, & cum magna animadversione cœpit circumstantibus clamare, dicens: Recedite, recedite, Jesus venit. Cumque in eum intenderet quem videbat, sancta illa anima a carne soluta est: tantaque subito fragrantia miri odoris aspersa est, ut ipsa quoque suavitas cunctis ostenderet illic auctorem suavitatis venisse. Cumque corpus ejus ex more mortuorum ad lavandum esset nudatum, longo orationis usu in cubitis ejus & genibus, camelorum more, inventa est obdurata cutis excrevisse, & quid vivens ejus spi-

Tertiæ tepor & lapsus.

Tharsillæ felix transitus.



a In Corb. semper legitur, *Gardiana*, & in C. Germ. *Æmeliana*.

b Recent. ed. *decrementa*.

c 1. Marc. *resumto vultu subito gravitatis, cum inter verba correptionis hora transisset, transibat protinus &c.*

d Bigot. Val-cl. Longip. *subsequenti nocte*.

spiritus semper egerit, caro mortua testabatur. Hæc autem gesta sunt ante Dominici Natalis diem. Quo transacto, mox Æmilianæ sorori suæ per visionem nocturnæ visionis apparuit, dicens: Veni, ut quia Natalem Dominicum sine te feci, sanctum Theophaniæ diem jam tecum faciam. Cui illa protinus de sororis suæ Gordianæ salute solicita respondit: Et si sola venio, sororem nostram Gordianam cui dimitto? Cui, sicut asserebat, tristis vultu iterum dixit: Veni, Gordiana etenim soror nostra [a] inter laicas deputata est. Quam visionem mox molestia corporis secuta est, atque ita ut dictum fuerat, ante Dominicæ apparitionis diem, eadem molestia ingravescente, defuncta est. Gordiana autem mox ut solam remansisse se reperit, ejus pravitas excrevit: & quod prius latuit in desiderio cogitationis, hoc [b] post affectu pravæ actionis exercuit. Nam oblita Dominici timoris, oblita pudoris & reverentiæ, oblita [c] consecrationis, conductorem agrorum suorum postmodum maritum duxit. Ecce omnes tres uno prius ardore conversæ sunt, sed non in uno eodemque studio permanserunt: quia juxta Dominicam vocem, *Multi sunt vocati, pauci vero electi*. Hæc ergo dixi, ne quis in bono jam opere positus, sibi vires boni operis tribuat, ne quis de propria actione confidat: quia etsi jam novit hodie qualis sit, adhuc cras quid futurus sit nescit. Nemo ergo de suis jam operibus securus gaudeat, quando adhuc in hujus vitæ incertitudine [d] qui finis sequatur ignorat. Sed quia rem retuli, quæ vos ex divina districtione perterruit, aliud adhuc e vicino refero, quod ex divina misericordia, perterrita vestra corda consoletur: quod tamen in sermone alio jam me dixisse memini, sed vos nequaquam adfuistis.

Et Æmilianæ.

Gordiana nubit, suæ consecrationis oblita, & a sanctitatis statu corruit.

16. Ante biennium frater quidam in monasterium meum, quod juxta beatorum martyrum Johannis & Pauli Ecclesiam situm est: gratia conversationis venit: qui diu regulariter protractus, quandoque susceptus est. Quem frater suus ad monasterium non conversationis studio, sed carnali amore secutus est. Is autem qui ad conversationem venerat, valde fratribus placebat, at contra, frater illius longe a vita ejus ac moribus discrepabat. Vivebat tamen in monasterio necessitate potius, quam voluntate. Et cum in cunctis actibus perversus exsisteret, pro fratre suo ab omnibus æquanimiter tolerabatur. Erat enim levis eloquio, pravus actione, cultus vestibus, moribus incultus: ferre vero non poterat si quisquam illi de sancti habitus conversatione loqueretur. Pacta autem fuerat vita illius cunctis fratribus visu gravis, sed tamen, ut dictum est, pro fratris sui gratia erat cunctis tolerabilis. Aspernabatur valde si quis sibi aliquid de pravitatis suæ correctione loqueretur. Bona non solum facere, sed etiam audire non poterat. Nunquam se ad sanctæ conversationis habitum venire, jurando, irascendo, deridendo, testabatur. In hac autem pestilentia, quæ nuper hujus urbis populum magna ex parte consumsit, percussus in inguine, perductus est ad mortem. Cumque extremum spiritum ageret, convenerunt fratres ut egressum illius orando protegerent. Jam corpus ejus ab extrema fuerat parte præmortuum,

Et Theodorus ex ipsis diaboli faucibus eripitur. Lib. 4. Dialog. c. 38. & Hom. 19. n. 7.

a Per *laicas*, hic intelligo seculo servientes; quod in virginibus Deo dicatis magnum nefas. Ceterum Laicorum sæpe mentio fit apud Tertull. Cyprianum, & alios patres antiquiores.

b Longip. & Val-cl. *per effectum*.

c 1. Marc. *congregationis*.

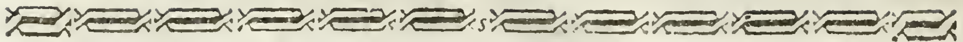
d Idem cum Gemet. & Bigot. *quis se finis sequatur*.

tuum; in solo tantummodo pectore vitalis adhuc calor anhelabat. Cuncti autem fratres tanto pro eo cœperunt enixius orare, quanto eum jam videbant sub celeritate discedere. Cum repente cœpit eisdem fratribus assistentibus adnisu quo poterat, clamare, & orationes eorum interrumpere, dicens: Recedite, recedite: ecce draconi ad devorandum datus sum, qui propter vestram præsentiam devorare me non potest. Caput meum jam in suo ore absorbuit; date locum ut me amplius non cruciet, sed faciat quod facturus est. Si ei ad devorandum datus sum, quare propter vos moras patior? Tunc fratres cœperunt ei dicere: Quid est quod loqueris, frater? Signum tibi sanctæ crucis imprime. Respondebat ille ut poterat, dicens: Volo me signare, sed non possum, quia a dracone premor. Cumque hoc fratres audirent, prostrati in terra cum lacrymis cœperunt pro ereptione illius vehementius orare. Et ecce subito cœpit melioratus æger quibus valebat vocibus exsultare, dicens: Gratias Deo, ecce draco qui me ad devorandum acceperat, fugit: orationibus vestris expulsus, stare non potuit. Pro peccatis meis modo intercedite, quia converti paratus sum; & secularem vitam funditus relinquere. Homo ergo, qui, sicut jam dictum est, ab extrema corporis fuerat parte præmortuus, reservatus ad vitam, toto ad Deum corde conversus est. Longis & continuis in conversatione eadem flagellis eruditus, atque ante paucos dies excrescente corporis molestia defunctus est. Qui jam moriens draconem non vidit, quia illum per cordis immutationem vicit. Ecce, fratres mei, Gordiana, quam superius dixi, a sanctimonialis habitus excellentia corruit ad pœnam, & frater hic, de quo ista narravi, [a] ab ipso mortis articulo rediit ad æternam vitam. Nemo ergo scit quid de se in occultis Dei judiciis agatur; quia *multi sunt vocati, pauci vero electi*. Quia ergo nulli de se certum est electum se esse, restat ut omnes trepident, omnes de sua actione formident, omnes in sola divina misericordia gaudeant, nullus de suis viribus præsumat. Est qui perficiat fiduciam nostram, ille scilicet qui in se dignatus est [b] assumere naturam nostram, Jesus Christus, qui cum Patre vivit & regnat in unitate Spiritus sancti Deus, per omnia secula seculorum. Amen.

a Primus Carn. *ab ipso mortis periculo.*

b Bigot. *suscipere naturam.*

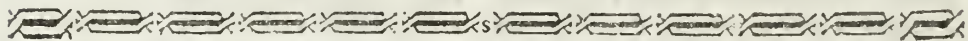
Lectio



## Lectio Sancti Evangelii secundum Lucam.

*Luc. Cap.* XIX. ℣. 41. —— 47.

*IN illo tempore: Cum appropinquaret Jesus Jerusalem, videns civitatem, flevit super illam, dicens: Quia si cognovisses, & tu, & quidem in hac die tua, quæ ad pacem tibi, nunc autem abscondita sunt ab oculis tuis: Quia venient dies in te, & circumdabunt te inimici tui vallo: & circumdabunt te, & coangustabunt te undique, & ad terram* [a] *prosternent te, & filios tuos qui in te sunt: & non relinquent in te lapidem super lapidem, eo quod non cognoveris tempus visitationis tuæ. Et ingressus templum, cœpit ejicere vendentes in illo & ementes, dicens illis: Scriptum est, quia domus mea domus orationis est. Vos autem fecistis illam speluncam latronum. Et erat docens quotidie in templo.*



# [b] HOMILIA XXXIX.

## Habita ad populum [c] in basilica beati Johannis, quæ dicitur Constantiniana.

Destructio Jerusalem a Christo prænuntiata.

1. LEctionem brevem sancti Evangelii, brevi, si possum, volo sermone percurrere: ut illis in ea prolixior detur intentio, qui sciunt ex paucis multa cogitare. [d] Quod flente Domino illa Jerosolymorum subversio describatur, quæ a Vespasiano & Tito Romanis Principibus facta est, nullus qui historiam eversionis ejusdem legit, ignorat. Romani enim Principes denuntiantur, cum dicitur: *Quia venient dies in te, & circumdabunt te inimici tui vallo: & circumdabunt te, & coangustabunt te undique, & ad terram* [e] *prosternent te, & filios tuos qui in te sunt.* Hoc quoque quod additur: *Non relinquent in te lapidem super lapidem*, etiam ipsa jam ejusdem civitatis transmigratio testatur: quia dum nunc in eo loco constructa est, ubi extra portam fuerat Dominus crucifixus, prior illa Jerusalem, ut dicitur, funditus est eversa. Cui ex qua culpa eversionis suæ pœna fuerit illata, subjungitur: *Eo quod non cognoveris tempus visitationis tuæ.* Creator quippe omnium per incarnationis suæ mysterium hanc visitare dignatus est: sed ipsa timoris & amoris illius recordata non est. Unde etiam per Prophetam in increpatione cordis humani, aves cœli ad testimonium deducuntur, dum dicitur: *Milvus in cœlo cognovit tempus suum;* Jerem. 8. 7.

tur-

*a* Belvac. & C. Germ. *consternent te.*
*b* Est vigesima quarta in Corb. In Lateran. vigesima-sexta, in cod. Reg. Succ. trigesima.
*c* In Later. *in basilica S. Salvatoris.*
*d* Sic legendum ex MSS. & vet. ed. Excusi habent, *quod a flente.*
*e* 1. Marc. *consternent.* sic & infra.

*turtur & hirundo & ciconia custodierunt tempus adventus sui, populus autem meus non cognovit judicium Domini*. Sed quærendum prius est quid sit quod dicitur: *Videns civitatem, flevit super illam, dicens: Quia si cognovisses, & tu*. Flevit etenim prius Redemtor ruinam perfidæ civitatis, quam ipsa sibi civitas non cognoscebat esse venturam. Cui a flente Domino recte dicitur: *Quia si cognovisses, & tu*, [a] subaudi, fleres, quæ modo quia nescis quod imminet, exsultas. Unde & subditur: *Et quidem in hac die tua, quæ ad pacem tibi*. Cum enim carnis se voluptatibus daret, & ventura mala non prospiceret, in die sua quæ ad pacem esse ei poterant, habebat. Cur vero bona præsentia ad pacem habuerit, manifestatur cum dicitur: *Nunc autem abscondita sunt ab oculis tuis*. Si enim cordis ejus oculis mala quæ imminerent, abscondita non essent, læta in præsentibus prosperis non fuisset. Cujus mox etiam pœna quæ de Romanis, sicut prædixi, Principibus imminebat, adjuncta est.

Ruina populi, maxime ex culpa sacerdotum. *Is. 56. 7.*

2. Qua descripta, quid Dominus fecerit, subditur: quia, *ingressus templum, cœpit ejicere vendentes in illo & ementes, dicens illis: Scriptum est, quia domus mea domus orationis est: vos autem fecistis illam speluncam latronum*. Qui enim narravit mala ventura, & protinus templum ingressus est ut de illo vendentes & ementes ejiceret, profecto innotuit, quia ruina populi maxime ex culpa sacerdotum fuit. Eversionem quippe describens, sed vendentes & ementes in templo feriens, in ipso effectu sui operis ostendit, unde radix prodiit perditionis. Sicut autem Evangelista alio teste didicimus, in templo columbæ vendebantur. Et quid per columbas, nisi sancti Spiritus donum accipitur? Sed vendentes & ementes e templo eliminat: quia vel eos qui pro munere impositionem manuum tribuunt, vel eos qui donum Spiritus emere nituntur, damnat. De quo templo mox subditur: *Domus mea, domus orationis est: vos autem fecistis illam speluncam latronum*. Qui enim ad accipienda munera in templo residebant, profecto quia quibusdam non dantibus læsionem exquirerent, dubium non erat. Domus ergo orationis, spelunca latronum facta fuerat: quia ad hoc in templo assistere noverant, ut aut non donantes munera studerent corporaliter persequi, aut dantes spiritaliter necare. Quia vero Redemtor noster prædicationis verba nec indignis & ingratis subtrahit, postquam disciplinæ [b] vigorem ejiciendo perversos tenuit, donum mox gratiæ ostendit. Nam subditur: *Et erat docens quotidie in templo*. Hæc juxta historiam breviter tractando transcurrimus.

Vendentes.

Christus etiam ingratis prædicationis verbum non subtrahit.

Quid per destructionem Jerusalem, sit moraliter intelligendum.

3. Sed quia eversam jam Jerusalem novimus, atque eversione sua in melius commutatam, quia expulsos latrones a templo, atque ipsum jam templum dirutum scimus: debemus ex rebus exterioribus introrsus aliquam similitudinem trahere, atque ex eversis ædificiis parietum, morum ruinam timere. *Videns enim civitatem, flevit super illam, dicens: Quia si cognovisses, & tu.* Hoc semel egit, cum perituram civitatem esse nuntiavit. Hoc quotidie Redemtor noster per electos suos agere nullatenus cessat, cum quosdam ex bona vita ad mores reprobos pervenisse considerat. Plangit enim eos qui nesciunt cur plangantur, quia juxta Salomonis verba: *Lætantur cum male fecerint, &* *Prov. 2. 14.*

a C. Germ. *subaudis, fleveras*. In Corb. quoque & in Gemet. legitur, *subaudis*.

b Belvac. *rigorem*.

*& exsultant in rebus pessimis*. Qui si damnationem suam quæ eis imminet agnovissent, semetipsos cum lacrymis electorum plangerent. Bene autem perituræ animæ sententia quæ subditur, convenit: *Et quidem in hac die tua, quæ ad pacem tibi, nunc autem abscondita sunt ab oculis tuis*. Suam hic diem habet anima perversa, quæ transitorio gaudet in tempore. Cui ea quæ adsunt, ad pacem sunt; quia dum ex rebus temporalibus lætatur, dum honoribus extollitur, dum in carnis voluptate resolvitur, dum nulla venturæ pœnæ formidine terretur, pacem habet in die sua, quæ grave damnationis suæ scandalum in die habebit aliena. Ibi enim affligenda est, ubi justi lætabuntur: & cuncta quæ modo ei ad pacem sunt, tunc in amaritudinem rixæ vertentur: quia rixari secum incipiet, cur damnationem quam patitur, non expavit, cur a prospiciendis malis sequentibus oculos mentis clausit. Unde ei dicitur: *Nunc autem abscondita sunt ab oculis tuis*.
Anima præsentibus dedita, abscondit sibi mala futura. Perversa quippe anima rebus præsentibus dedita, in terrenis voluptatibus resoluta, abscondit sibi mala sequentia [a] quia [b] prævidere futura refugit, quæ præsentem lætitiam perturbant: dumque in præsentis vitæ oblectationibus se deserit, quid aliud quam clausis oculis ad ignem vadit? Unde bene scri-
Eccli. 11. 27. ptum est: *In die bonorum ne immemor sis malorum*. Et inde per
1. Cor. 7. 30. Paulum dicitur: *Qui gaudent, tamquam non gaudentes sint*: quia & si qua est præsentis temporis, ita est agenda lætitia, ut nunquam amaritudo sequentis judicii recedat a memoria: quatenus dum mens pavida extremæ ultionis timore transfigitur, quantum nunc præsens lætitia, tantum post ira subsequens temperetur. Hinc namque scriptum
est: *Beatus homo, qui semper est pavidus: qui vero mentis est duræ, corruet in malum*. Prov. 28. 14. Sequentis enim ira judicii tanto tunc districtior portabitur, quanto nunc & inter culpas minime timetur.

Illam e corpore migrantem maligni Spiritus obsessuri sunt & arctaturi.
4. Sequitur: *Quia venient dies in te, & circumdabunt te inimici tui vallo*. Qui unquam sunt humanæ animæ majores inimici, quam maligni spiritus, qui hanc a corpore exeuntem obsident, quam in carnis amore positam, deceptoriis delectationibus fovent? Quam vallo circumdant: quia ante mentis ejus oculos reductis iniquitatibus quas perpetravit, hanc ad societatem suæ damnationis trahentes coarctant, ut in ipsa jam extremitate vitæ deprehensa, & a quibus hostibus circumclusa sit, videat, & tamen evadendi aditum invenire non possit: quia operari jam bona non licet, quæ cum licuit agere, contemsit. De quibus adhuc apte quod sequitur, intelligi valet: *Circumdabunt te, & coangustabunt te undique*. Maligni quippe spiritus undique animam angustant, quando ei non solum operis, verum etiam locutionis, atque insuper cogitationis iniquitates replicant, ut quæ prius se per multa dilatavit in scelere, ad extremum de omnibus angustetur in retributione. Sequitur. *Et ad terram prosternent te, & filios tuos qui in te sunt*. Tunc anima per cogitationem reatus sui ad terram [c] consternitur, cum caro [d] quam vitam suam credidit, redire ad pulverem urgetur. Tunc in mortem filii illius cadunt, cum cogitationes illicitæ quæ modo ex illa prodeunt,

*a* 1. Marc. *ne præsentem lætitiam perturbent*.
*b* Longip. *prævidere mala futura*.
*c* In plerisque MSS. habetur tum in lectione Evangelii, tum in homilia & expositione, *ad terram consternent te*. Sic lectum a Gregorio suadere videtur locus hic, *ad terram consternitur*.
*d* Ita C. Germ. Gemet. Longip. ubi excusi habent, *cum caro cui vitam*.

deunt, in extrema vitæ ultione dissipantur, sicut scriptum est: *In illa die peribunt omnes cogitationes eorum.* (Ps. 145. 4.) Quæ scilicet duræ cogitationes intelligi etiam per lapidum significationem valent. Nam sequitur: *Et non relinquent in te lapidem super lapidem.* Perversa etenim mens, cum perversæ cogitationi adhuc perversiorem adjicit, quid aliud quam lapidem super lapidem ponit? Sed in destructa civitate super lapidem lapis non relinquitur: quia cum ad ultionem suam anima ducitur, omnis ab illa cogitationum suarum constructio dissipatur.

Tantæ calamitatis causa tempus visitationis div. non cognitum.

5. Quæ cur hoc patiatur, adjungitur: *Eo quod non cognoveris tempus visitationis tuæ.* [a] Pravam quamque animam omnipotens Deus multis modis visitare consuevit. Nam assidue hanc visitat præcepto, aliquando autem flagello, aliquando vero miraculo: ut & vera, quæ nesciebat, audiat, & tamen adhuc superbiens atque contemnes, aut dolore compuncta redeat, aut beneficiis devicta, malum quod fecit erubescat. Sed quia visitationis suæ tempus minime cognoscit, illis in extremo vitæ inimicis traditur, cum quibus in æterno judicio damnationis perpetuæ societate colligatur, sicut scriptum est: (Luc. 12. 58.) *Cum vadis cum adversario tuo ad principem in via, da operam liberari ab illo: ne forte* [b] *trahat te ad judicem, & judex tradat te exactori, & exactor mittat te in carcerem.* (Pater. in Luc. cap. 36.) Adversarius quippe noster in via, est sermo Dei, contrarius nostris carnalibus desideriis in præsenti vita. A quo ipse liberatur, qui præceptis ejus humiliter subditur. Alioquin adversarius judici, & judex tradet exactori: quia ex sermone Domini contemto reus peccator tenebitur in examine judicis. Quem judex exactori tradit: quia hunc maligno spiritui ad ultionem trahere permittit, ut compulsam animam ipse ad pœnam de corpore exigat, quæ ei ad culpam sponte consensit. Exactor mittit in carcerem: quia per malignum spiritum in inferno retruditur, quousque dies judicii veniat, ex quo jam in inferni ignibus simul & ipse crucietur.

Ad sacros ordines provecti aliquando religionem in commercium terrenæ negotiationis trahunt.

6. Expleta ergo perditione civitatis, quam nos ad pereuntis animæ similitudinem traximus, protinus subditur: *Et ingressus templum, cœpit ejicere vendentes & ementes de illo.* Sicut templum Dei in civitate est, ita & in plebe fideli vita religiosorum. Et sæpe nonnulli religionis habitum sumunt, & dum sacrorum ordinum locum percipiunt, sanctæ religionis officium in commercium terrenæ negotiationis trahunt. Vendentes quippe in templo sunt, (1. q. 3. c. 10. Vendentes.) qui hoc quod quibusdam jure competit, ad præmium largiuntur. Justitiam enim vendere, est hanc pro præmii acceptione servare. Ementes vero in templo sunt, qui dum hoc persolvere proximo quod justum est nolunt, dumque rem jure debitam facere contemnunt, dato patronis præmio emunt peccatum. Quibus bene dicitur. *Domus mea, domus orationis est: vos autem fecistis illam speluncam latronum:* quia dum [c] nonnunquam perversi homines [d] locum religionis tenent, ibi malitiæ suæ gladiis occidunt, ubi vivificare proximos orationis suæ intercessione debuerunt.

Mentes fidelium domus orationis esse debent.

7. Templum quoque & domus Dei est ipsa mens atque conscientia

*a* Bigot. *pravam namque.*
*b* Belvac. C. Germ. Longip. *tradat te ad judicem.* Bigot. & primus Carn. *tradat te judici.* Ex textu Græco legendum, *trahat*, vel *pertrahat.*
*c* Big. *nonnulli perversi.*
*d* Duo priores Gemet. *locum regiminis.*

tia fidelium. Quæ si quando in læsione proximi perversas cogitationes profert, quasi in spelunca latrones resident, & simpliciter gradientes interficiunt, [a] quando in eos qui in nullo rei sunt, læsionis gladios defigunt. Mens enim fidelium jam non domus orationis, sed spelunca latronum est, quando relicta innocentia & simplicitate sanctitatis illud conatur agere, unde valeat proximis nocere. Sed quia contra perversa hæc omnia verbis Redemtoris nostri per sacras paginas indesinenter instruimur, nuncusque hoc agitur, quod factum fuisse perhibetur, cum dicitur: *Et erat docens quotidie in templo*. Cum enim mentem fidelium ad cavenda mala subtiliter erudit, quotidie Veritas in templo docet. Sed sciendum nobis est, quia veritatis verbis veraciter erudimur, si extrema mala nostra formidolose & indesinenter aspicimus: juxta hoc quod per quemdam sapientem dicitur: *In omnibus operibus tuis memorare novissima tua, & in æternum non peccabis*. Pensare quippe quotidie debemus, quod ex ejusdem voce nostri Redemtoris audivimus: *Et quidem in hac die tua quæ ad pacem tibi; nunc autem abscondita sunt ab oculis tuis*. Dum enim districtus judex sustinet, & adhuc manum non exserit in percussionem, dum a retributione ultionis ultimæ esse quædam [b] temporis securitas videtur, debemus pensare malum quod sequitur, pensantes gemere, gementes vitare: & quæ commisimus peccata indesinenter aspicere, aspicientes flere, & flentes abstergere. Nulla nos [c] prosperitatis transitoriæ lætitia dissolvat, nec mentis nostræ oculos ea quæ sunt transitoria obstruant, [d] nec cæcos ad ignem ducant. Si enim districte pensetur, cujus sit ponderis improperium, ex ore veritatis agnoscitur, cum negligenti & futura non prospicienti dicitur: *Et quidem in hac die tua, quæ ad pacem tibi: nunc autem abscondita sunt ab oculis tuis*.

Aliquando fiunt latronum speluncæ.

Quid in his templis Christus doceat.

Eccli. 7. 40.

Ejus doctrina & monitis quomodo utendum.

8. Nam cogitandum valde est, quantum nobis erit terribilis hora nostræ resolutionis, qui pavor mentis, quanta tunc omnium malorum memoria, quæ oblivio transactæ felicitatis, quæ formido & consideratio judicis. Quid ergo esse nobis de præsentibus ad delectationem debet, quando cunctis simul transeuntibus, non valet transire quod imminet? quando & hoc funditus finitur, quod diligitur: & illud incipitur, ubi dolor numquam finitur? Tunc maligni spiritus in egrediente anima, sua opera requirunt; tunc mala quæ suaserunt, replicant, ut sociam ad tormenta trahant. Sed cur hoc de perversa solummodo anima dicimus, cum ad electos quoque egredientes veniant, & suum in illis, si prævaleant, aliquid requirant? Unus autem [e] in hominibus exstitit, qui ante passionem suam libera voce dixit: *Jam non multa loquar vobiscum: venit enim princeps mundi hujus, & in me non habet quidquam*. Quia enim hunc mortalem hominem vidit, suum in illo mundi princeps aliquid invenire se posse credidit. Sed sine ullo peccato a mundi corruptione exiit, qui sine peccato in mundum venit. Hoc de se contra mundi principem nec Petrus dicere præsumsit, qui audire meruit: *Quæcumque ligaveris super terram, ligata erunt & in cælis: & quodcumque solveris super terram, solutum erit & in cælis*.

Hora mortis solicite ante oculos ponenda.

Pater. in Jo. cap. 29.

Joh. 14. 30.

An solus sit Christus, in quo diabolus nihil habuerit.

Mat. 16. 19.

a Longip. & Val-cl. *quando eos . . . . gladio defigunt*.

b Gemet. Val-cl. Longip. *temporis dilatio*.

c C. Germ. *nos prosperitas transitoriæ laudis, lætitiaque dissolvat*. Concinit Bigot.

d Corb. *nec ceci ad ignem ducantur*.

e Primus Carn. *in omnibus*.

*cœlis*. Hoc nec Paulus dicere præsumpsit, qui priusquam mortis debitum solveret, ad cœli tertii secreta pervenit. Hoc nec Johannes dicere ausus est, qui pro amore præcipuo, in Redemtoris sui pectore in cœna recubuit. Nam cum
Ps. 50. 7. Propheta dicat; *Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum, & in delictis peperit me mater mea*: sine culpa in mundo esse non potuit, qui in mundum cum culpa venit. Hinc namque idem Propheta ait:
Ps. 142. 2. *Non justificabitur in conspectu tuo*
Eccl. 7. 21. *omnis vivens*. Hinc Salomon ait: *Non est homo justus in terra qui faciat bonum, & non peccet*. Hinc
1. Joh. 1. 8. Johannes dicit: *Si dixerimus quia peccatum non habemus, ipsi nos seducimus, & veritas in nobis non est*.
Jac. 3. 2. Hinc Jacobus ait: *In multis enim offendimus omnes*. Constat enim, quia omnes qui de carnis delectatione concepti sunt, in eorum proculdubio vel actione, vel locutione, vel cogitatione aliquid suum princeps hujus mundi habuit. Sed idcirco illos vel post rapere, vel prius tenere non potuit, quia eos ille a debitis suis eripuit, qui pro nobis
a [a] sine debito, mortis debitum solvit; ut nos ideo sub jure hostis nostri debita nostra non teneant, quia pro nobis Mediator Dei, & hominum homo Christus [b] Jesus gratui-
b to reddidit quod non debebat. Qui enim pro nobis mortem carnis indebitam reddidit, nos a debita animæ morte liberavit. Ait ergo: *Venit enim princeps mundi hujus, & in me non habet quidquam*. Unde curandum nobis est, & cum magnis
c quotidie fletibus cogitandum, [c] quam rabidus, quam terribilis sua in nobis opera requirens in die nostri exitus princeps hujus mundi veniat, si etiam ad Deum carne morientem venit, & in illo aliquid quæsivit, in quo invenire nihil potuit.

9. Quid itaque nos miseri dicturi, quid acturi sumus, qui innumera mala commisimus? Quid requirenti adversario, & multa sua in nobis invenienti dicemus, nisi solum quod nobis est certum refugium, & solida spes: quia unum cum illo facti sumus, in quo princeps hujus mundi & suum aliquid requisivit, & invenire minime potuit? quoniam solus est *inter mortuos liber*. Et a Psal. 87. 5. peccati jam servitio veraci libertate solvimur: quia ei qui vere liber est, unimur. Constat enim, nec negare possumus, sed veraciter fatemur, quia princeps hujus mundi habet in nobis multa: sed tamen mortis nostræ tempore jam nos rapere non valet, quia ejus membra effecti sumus, in quo non habet quidquam. Sed quid prodest quod eidem Redemtori nostro per fidem jungimur, si ab eo moribus disjungamur? Ipse etenim dicit: *Non* Matth. 7. 21. *omnis qui dicit mihi, Domine, Domine, intrabit in regnum cœlorum*. Recta ergo opera rectæ fidei jungenda sunt. Mala quæ fecimus, per quotidiana lamenta diluamus, transactas nostras nequitias surgentia ab amore Dei & proximi recta opera superent, nulla quæ possumus fratribus impendere bona recusemus. Neque enim aliter Redemtoris nostri membra efficimur, nisi inhærendo Deo, & compatiendo proximo.

Ne nos rapiat, Christo per fidem & bona opera adhæreamus.

10. Sed quia ad amorem Dei & proximi plerumque corda audientium plus exempla quam verba excitant, caritati vestræ indicare studeo, quod is qui præsto est filius meus Epiphanius diaconus, Isauria provincia exortus, in vicina factum terra Lycaoniæ solet narrare miraculum. Ait

Christo quam grata sint misericordiæ opera, exemplo Martyrii probatur.



a Duo priores Gemet. *sine dubio*.
b Nonnulli, *Jesus velut ex debito gratis reddidit*.
c C. Germ, *quam rapidus*, Carnut. & plerique, *quam sævus*.

a Ait enim quod in ea quidam [a] Martyrius nomine, vitæ valde venerabilis monachus fuit, [b] qui ex suo monasterio visitationis gratia ad aliud monastrium tendebat, cui spiritualis pater præerat. Pergens itaque, leprosum quemdam, quem densis vulneribus elephantinus morbus per membra fœdaverat, invenit in via, volentem ad suum hospitium redire, sed præ lassitudine non valentem. In ipso vero itinere se habere perhibebat hospitium, quo idem Martyrius monachus ire festinabat. Vir autem Dei ejusdem leprosi lassitudinem misertus, pallium quo vestiebatur, in terram protinus projecit & expandit, ac desuper leprosum posuit, eumque suo pallio undique constrictum super humerum levavit, secumque revertens detulit. Cumque jam monasterii foribus propiaret, spiritualis pater ejusdem monasterii magnis vocibus clamare cœpit: Currite, januas monasterii citius aperite, quia frater Martyrius venit Dominum portans. Statim vero ut Martyrius ad monasterii aditum pervenit, is qui leprosus esse putabatur, de collo ejus exsiliens, & in ea specie apparens, qua recognosci ab hominibus solet Redemtor humani generis, Deus & homo Christus Jesus, ad cœlum Martyrio aspiciente rediit, eique ascendens dixit: Martyri, tu me non erubuisti super terram, ego te non erubescam super cœlos. Qui sanctus vir mox ut est monasterium ingressus, ei pater monasterii dixit: Frater Martyri, ubi est quem portabas? Cui ille respondit, dicens: Ego si scivissem quis esset, pedes illius tenuissem. Tunc idem Martyrius narrabat, quia cum eum portasset, pondus ejus minime sensisset. Nec mirum, quomodo enim pondus sentire poterat, qui portantem portabat? Qua in re pensandum est nobis, quantum fraterna compassio valeat, quantum nos omnipotenti Deo misericordiæ viscera conjungant. Inde enim ei, qui est super omnia, propinquamus, unde nos per compassionem proximi, etiam sub nosmetipsos deponimus. In rebus corporalibus nemo alta tangit, nisi qui tenditur: in rebus vero spiritalibus certum est, quia quanto plus per compassionem attrahimur, tanto altis verius appropinquamus. Ecce autem Redemtori generis humani ad ædificationem nostram minime sufficit quod in extremo judicio dicturum se esse perhibuit: *Quamdiu fecistis uni de his fratribus meis minimis, mihi fecistis*: Matt. 25. 45. nisi & ante judicium hoc in se ostenderet quod dixisset, ut videlicet demonstraret, quia quisquis nunc bona opera indigentibus exhibet, ei hæc specialiter impendit, cujus hæc amore exhibuerit. Et tanto plus quisque majorem mercedem recipit, quanto nec eum despicit, qui amplius despiciendus videtur. Quid enim in humana carne sublimius carne Christi, quæ est super angelos exaltata? Et quid in humana carne abjectius carne leprosi, quæ tumescentibus vulneribus scinditur, & exhalantibus fœtoribus impletur? Sed ecce in specie leprosi apparuit: & is qui est reverendus super omnia, videri despectus infra omnia dedignatus non est. Cur hoc, nisi ut sensu nos tardiores admoneret, quatenus quisquis ei qui in cœlo est, festinat assistere, humiliari in terra & compati etiam abjectis & despicabilibus fratribus non recuset? Loqui caritati vestræ sub brevitate decreveram: sed quia

*a* Male Guitmundus l. 2. de Euch. hunc Martyrium confundit, cum alio Valeriæ monacho, de quo Dial. l. 1. cap. 11. E. V.

*b* 1. Marc. *Qui quadam die ex itinere ad monasterium proprium remeabat, cui pater spiritualis præerat &c.*

quia non est in homine via ejus; decurrens sermo retineri non potest, quem disponit ipse de quo loquimur: qui vivit & regnat cum Patre in unitate Spiritus sancti Deus, per omnia secula seculorum. Amen.



Lectio



## Lectio sancti Evangelii secundum Lucam.

*Luc. Cap.* XVI. ℣. 19. — 31.

IN *illo tempore: Dixit Jesus discipulis suis: Homo quidam erat dives,*
a [a] *qui induebatur purpura & bysso, & epulabatur quotidie splendide. Et erat quidam mendicus, nomine Lazarus, qui jacebat ad januam ejus, ulceribus plenus, cupiens saturari de micis, quæ cadebant de mensa divitis, & nemo illi dabat. Sed & canes veniebant, & lingebant ulcera ejus. Factum est autem ut moreretur mendicus, & portaretur ab angelis in sinum Abrahæ. Mortuus est autem & dives, & sepultus est in inferno. Elevans autem oculos suos cum esset in tormentis, vidit Abraham a longe, & Lazarum in sinu ejus. Et ipse clamans dixit: Pater Abraham miserere mei, & mitte Lazarum ut intingat extremum digiti sui in aquam, ut refrigeret linguam meam, quia crucior in hac flamma. Et dixit illi Abraham: Fili, recordare quia recepisti bona in vita tua, & Lazarus similiter mala. Nunc autem hic consolatur, tu vero cruciaris. Et in his omnibus inter nos & vos chaos magnum firmatum est: ut hi qui volunt hinc transire ad vos, non possint, neque inde huc transmeare. Et ait: Rogo ergo te pater, ut mittas eum in domum patris mei: habeo enim quinque fratres, ut testetur illis, ne & ipsi veniant in hunc locum tormentorum. Et ait illi Abraham: Habent Moysen & Prophetas; audiant illos. At ille dixit: Non, pater Abraham: sed si quis ex mortuis ierit ad eos, pœnitentiam agent. Ait autem illi: Si Moysen & Prophetas non audiunt, neque si quis ex mortuis resurrexerit, credent.*

[a] Belvac. & Corb. Germ. sic & infra, *& induebatur*, Sic & 1. Marc.

HO-



# [a] HOMILIA XL.

## Habita ad populum in basilica [b] sancti Laurentii martyris, Dominica secunda post Pentecosten.

*In Sacra Scriptura prius statuenda historiæ veritas, postea quærendus allegoriæ fructus.*

1. IN verbis sacri eloquii, fratres carissimi, prius servanda est veritas historiæ, & postmodum requirenda spiritalis intelligentia allegoriæ. Tunc namque allegoriæ fructus suaviter carpitur, cum prius per historiam in veritatis radice solidatur. Sed quia nonnunquam allegoria fidem ædificat, & historia moralitatem: nos qui auctore Deo jam fidelibus loquimur, non ab re credimus, si ipsum loquendi ordinem postponamus: quatenus qui fidem jam firmam tenetis, prius de allegoria aliquid breviter audire debeatis: & quod vobis de moralitate historiæ valde est necessarium, hoc in expositionis nostræ ordine servetur extremum: quia ea plerumque solent melius recoli, quæ contingit postmodum audiri.

*Lect. Evangelicæ allegoricus sensus. Dives epulo, Judaici populi typus.*

2. Sensus ergo allegoricos sub brevitate transcurrimus, ut ad moralitatis latitudinem citius venire valeamus. *Homo quidam erat dives, qui induebatur purpura & bysso, & epulabatur quotidie splendide.* Quem, fratres carissimi, quem dives iste qui induebatur purpura & bysso, & epulabatur quotidie splendide, nisi Judaicum populum significat: qui cultum vitæ exterius habuit, qui acceptæ Legis deliciis ad nitorem usus est, non ad utilitatem? Quem vero Lazarus ulceribus plenus, nisi Gentilem populum figuraliter exprimit?

*Gentilis, Lazarus.*

Qui dum conversus ad Deum, peccata sua confiteri non erubuit, huic vulnus in cute fuit. In cutis quippe vulnere virus a visceribus trahitur, & foras erumpit. Quid est ergo peccatorum confessio, nisi quædam vulnerum ruptio? Quia peccati virus salubriter aperitur in confessione, quod pestifere latebat in mente. Vulnera etenim cutis in superficiem trahunt humorem putredinis. Et confitendo peccata quid aliud agimus, nisi malum quod in nobis latebat, aperimus? Sed Lazarus vulneratus cupiebat saturari de micis, quæ cadebant de mensa divitis, & nemo illi dabat: quia Gentilem quemque ad cognitionem Legis admittere superbus ille populus despiciebat. Qui dum doctrinam Legis non ad caritatem habuit, sed ad elationem, quasi de acceptis opibus tumuit. Et quia ei verba defluebant de scientia, quasi micæ cadebant de mensa. At contra jacentis pauperis vulnera lingebant canes. Nonnunquam solent in sacro eloquio per canes prædicatores intelligi. Canum etenim lingua vulnus dum lingit, curat: quia & doctores sancti dum in confessione peccati nostri nos instruunt, quasi vulnus mentis per linguam tangunt: & quia nos loquendo a peccatis eripiunt, quasi tangendo vulnera ad salutem reducunt. [c] Quia enim canum nomine, prædicatorum lin-

*Confessio peccatorum, est vulnerum ruptio.*

*Nostra vulnera sanat prædicatorum & doctorum lingua.*

*Pater. in Ps. c. 141.*

*a* In Corb. est vigesima prima, in Lateran. undecima, in cod. Reg. Suec. trigesima prima.

*b* Hæc non sunt C. Germ. nec aliorum plur. In duobus prioribus Gemet. hæc hom, legitur habita in basil. S. Salvat. secus in Later. in cod. Reg. Suec. Corb. Germ. &c.

*c* Primus Carn. *quasi enim . . ; signatur, dum.*

lingua ſignatur. Domino per Pſalmiſtam dicitur: *Lingua canum tuorum ex inimicis ab ipſo.* (Pſ. 67. 24.) Ex Judæis quippe infidelibus ſancti prædicatores electi ſunt, qui in aſſertione veritatis contra ſures latroneſque venientes, magnos pro Domino, ut ita dicam, latratus dederunt. Quo contra de quorumdam reprobatione dicitur: *Canes muti, non valentes latrare.* (Iſai. 56. 10.) Quia ergo prædicatores ſancti peccata damnant, confeſſionem vero peccatorum approbant, dicentes: *Confitemini alterutrum peccata veſtra, & orate pro invicem, ut ſalvemini,* (Jacob. 5. 16.) ulcera Lazari canes lingunt. Sancti etenim doctores dum Gentilium confeſſiones accipiunt, mentium vulnera ſaluti reſtituunt. Unde & Lazarus bene interpretatur Adjutus: quia ipſi hunc ad ereptionem juvant, quia ejus vulnera per linguæ correptionem curant. Poteſt etiam per linctionem canum, lata adulantium lingua ſignari. Adulantibus etenim, vulnera noſtra lingere eſt: quod plerumque ſolent etiam ipſa mala quæ nos in nobis reprehendimus, improbo favore laudare. Contigit vero, ut uterque moreretur. Dives qui induebatur purpura & byſſo, ſepultus eſt in inferno: in ſinum vero Abrahæ Lazarus ab angelis ductus eſt. Quid Abrahæ ſinus, niſi ſecretam requiem [a] ſignificat patrum? (Quid Abrahæ ſinus.) De qua Veritas dicit: *Multi, inquit, venient ab Oriente & Occidente, & recumbent cum Abraham & Iſaac & Jacob in regno cœlorum: filii autem regni ejicientur in tenebras exteriores.* (Matt. 8. 11.) Qui enim purpura & byſſo indutus dicitur, recte regni filius vocatur. Qui de longinquo ad videndum Lazarum oculos levat: quia dum per damnationis ſuæ ſupplicia infideles in imo ſunt, fideles quoſque ante diem extremi judicii ſuper ſe in requie attendunt, quorum poſt gaudia contemplari nullatenus poſſunt. Longe vero eſt quod conſpiciunt; quia illuc per meritum non attingunt. In lingua autem amplius ardere oſtenditur, (Cur ignis inferni præcipuus ardor in lingua.) cum dicit: *Mitte Lazarum, ut intingat extremum digiti ſui in aquam,* (Luc. 16. 24.) [b] *ut refrigeret linguam meam, quia crucior in hac flamma.* Infidelis populus verba Legis in ore tenuit, quæ opere ſervare contemſit. Ibi ergo amplius ardebit, ubi ſe oſtendit ſcire quod facere noluit. Quapropter bene de doctis & negligentibus per Salomonem dicitur: *Omnis labor hominis in ore ejus, ſed anima illius non implebitur:* (Eccle. 6. 7.) quia quiſquis hoc ſolummodo laborat, ut ſciat quid loqui debeat, [c] ab ipſa refectione ſuæ ſcientiæ mente vacua jejunat. Ab extremo digiti ſe tangi deſiderat: quia æternis ſuppliciis datus, optat operatione juſtorum, vel ultima participari. Cui reſpondetur, quod in hac vita bona receperit: quia omne ſuum gaudium felicitatem tranſitoriam putavit. (Non nocet hoc in ſeculo habere bona; modo Deo adhæreamus.) Habere hic etenim poſſunt & juſti bona, nec tamen hæc in recompenſatione recipere: quia dum meliora, id eſt æterna, appetunt, eorum judicio quælibet bona adfuerint, cum ſanctis deſideriis æſtuant, bona minime videntur. Unde David propheta, qui regni divitiis, [d] multiſque obſequiis fulciebatur, quamvis & hæc ad neceſſitatem bona eſſe conſpiceret, uni tamen ſingulariter bono inhianter æſtuabat, dicens: *Mihi autem adhærere Deo bonum eſt.* (Pſal. 72. 28.) Inter hæc vero notandum eſt, quod ei dicitur: *Memento fili.* Ecce enim Abraham filium vocat, quem tamen

[a] C. Germ. Gemet. Belvac. *ſignificat patris.*

[b] Belvac. *& refrigeret.*

[c] Duo priores Gemet. ac Bigot. *ab ipſa refectionis ſuæ ſcientia.*

[d] Secundus Carn. *multiſque honoribus.* Per obſequia intelligit miniſtros obſequentes ut l. 2. Dial. c. 4. *cui alia quoque obſequia atque ſpatharios præbuit.*

men a tormento non liberat: quoniam hujus infidelis populi præcedentes patres fideles, quia multos a sua fide deviasse considerant, eos nulla compassione a tormentis eripiunt, quos tamen per carnem filios recognoscunt. In tormentis autem dives positus, quinque fratres habere se perhibet: quia superbus idem Judaicus populus, qui ex magna jam parte damnatus est, sectaces suos quos super terram [a] reliquit, quinque sensibus corporis deditos novit. Quinario ergo numero, fratres quos reliquerat, exprimit: quia quos ad spiritalem intelligentiam non assurgere in inferno positus gemit, petit ut ad eos Lazarus mittatur. Cui quia Moysen & Prophetas habeant, dicitur. Sed ait: *Quia non credent*, [b] *nisi quis ex mortuis resurrexerit*. Cui protinus respondetur: *Si Moysen & Prophetas non audiunt, neque si quis ex mortuis resurrexerit, credent ei.* Certe de Moyse Veritas dicit: *Si crederetis Moysi, crederetis utique & mihi. De me enim ille scripsit.* Impletur ergo quod per Abrahæ responsionem dicitur. Ex mortuis enim Dominus resurrexit, sed Judaicus ille populus, quia Moysi credere noluit: ei etiam, qui resurrexit ex mortuis, credere contemsit. Cumque Moysi verba spiritaliter intelligere contemsit, ad eum de quo Moyses locutus fuerat, non pervenit.

a

b

Johan. 5. 46.

Lect. Evangelicæ sensus moralis.

c

3. Hæc nos, fratres carissimi, [c] pro indagandis allegoriæ mysteriis succincte transcurrisse sufficiat: nunc ad intuendam latius rei gestæ moralitatem animus recurrat: *Homo quidam erat dives, & induebatur purpura & bysso, & epulabatur quotidie splendide. Et erat quidam mendicus, nomine Lazarus, qui jacebat ante januam divitis, ulceribus plenus.* Nonnulli putant præcepta veteris Testamenti districtiora esse, quam novi: sed hi nimirum improvida consideratione falluntur. In illo enim non tenacia, sed rapina mulctatur. Ibi res injuste sublata, restitutione quadrupli punitur. Hic autem dives iste non abstulisse aliena reprehenditur, sed propria non dedisse. Nec dicitur, quia vi quempiam oppressit, sed quia in acceptis rebus se extulit. Hinc ergo summopere colligendum est, qua pœna mulctandus sit qui aliena diripit, [d] si inferni damnatione percutitur qui propria non largitur. Nemo ergo securum se æstimet, dicens: Ecce aliena non rapio, sed concessis licite [e] rebus fruor: quia dives iste non idcirco punitus est, quoniam aliena abstulit: sed quia acceptis rebus semetipsum [f] male dereliquit. Hoc quoque fuit quod hunc inferno tradidit: quia in sua felicitate timidus non fuit, quia accepta dona ad usum arrogantiæ inflexit, quia viscera pietatis ignoravit, quia peccata sua redimere etiam cum sibi abundaret pretium, noluit. Et sunt nonnulli qui cultum subtilium pretiosarumque vestium non putant esse peccatum. Quod si videlicet culpa non esset, nequaquam sermo Dei tam vigilanter exprimeret, quod dives qui torquetur apud inferos, bysso & purpura

Non solum qui aliena rapiunt, sed etiam qui sua non tribuunt, æterna pœna digni.

d

e

f

Pretiosarum vestium cultus peccatum quandoque est.

pura

*a* Hic inter mss. codices dissidium est. Sequimur antiq. Belvac. Corb. C. Germ. & Bigot. in quo tamen (quod ab aliis abest) additur, *novit, dum quinque libros Moysi carnaliter intellexit*. In primo Carnut. *reliquit, quinque libros Moysi carnaliter intellexisse quinque sensibus corporis deditos novit.*

*b* Belvac. *nisi si quis ex mortuis.*

*c* Excusi, *pro indicandis.*

*d* Primus Carn. *si in imis inferni damnatione per.*

*e* Duo priores Gemet. *rebus utor.*

*f* 1. Marc. *malitia reliquit.*

pura indutus fuisset. Nemo quippe
a [a] vestimenta præcipua nisi ad inanem gloriam quærit, videlicet, ut honorabilior ceteris esse videatur. Nam quia pro sola inani gloria, vestimentum pretiosius quæritur, res ipsa testatur, quod nemo vult ibi pretiosis vestibus indui, ubi ab aliis non possit videri. Quam culpam possumus melius etiam ex diverso colligere: quia si abjectio vilis indumenti virtus non esset, Evangelista vigilanter de Johanne non diceret: *Erat indutus pilis camelorum*. (*Matth. 3. 4.*)

*Cur pauperis nomen in Evangelio profertur, non divitis.*

Sed notandum nobis est magnopere, in ore Veritatis de superbo divite & humili paupere quantus sit ordo narrationis. Ecce enim dicitur: *Homo quidam erat dives*; & protinus subinfertur: *Et erat quidam mendicus nomine Lazarus*. Certe
b [b] in populo plus solent nomina divitum, quam pauperum sciri. Quid est ergo quod Dominus de paupere & divite verbum faciens, nomen pauperis dicit, & nomen divitis non dicit, nisi quod Deus humiles novit atque approbat; & superbos ignorat? Unde & quibusdam de miraculorum virtute superbientibus in fine dicturus est: *Nescio vos unde sitis: discedite a me omnes* (*Matt. 7. 23.*)
c [c] *operarii iniquitatis*. At contra Moysi dicitur: *Novi te ex nomine*. (*Exod. 33. 12.*) Ait ergo de divite: *Homo quidam*. Ait de paupere: *Egenus, nomine Lazarus*. Ac si aperte dicat: Pauperem humilem scio, superbum divitem nescio. Illum cognitum per approbationem habeo, hunc per judicium reprobationis ignoro.

*Deus, pauperem tentando, exercebat ad gloriam: divitem tolerando, exspectabat ad pœnam.*

4. Pensandum nobis est etiam, Conditor noster quanta omnia consideratione dispensat. Una etenim res non pro una re agitur. Nam ecce plenus ulceribus mendicus Lazarus ante januam divitis jacet. Qua de re una Dominus duo judicia explevit. Habuisset enim fortasse aliquam excusationem dives, si Lazarus pauper & ulcerosus ante ejus januam non jacuisset, si remotus fuisset, si ejus inopia non esset oculis importuna. Rursum si longe esset dives ab oculis ulcerosi pauperis, minorem tolerasset in animo tentationem pauper. Sed dum egenum & ulceratum ante januam divitis & deliciis affluentis posuit, in una eademque re & ex visione pauperis non miserenti diviti cumulum damnationis intulit, & rursum ex visione divitis tentatum quotidie pauperem probavit. Quantas namque hunc egenum & vulneribus obsessum tentationes creditis in sua cogitatione tolerasse, cum ipse egeret pane, & non haberet etiam
[d] salutem, atque ante se divitem d
cerneret salutem & [e] delicias habe- e
re cum voluptate: se dolore & frigore affici, illum gaudere conspiceret, bysso & purpura vestiri: se deprimi vulneribus, illum diffluere acceptis rebus: se egere, illum nolle largiri? Quantus putamus, fratres mei, tunc in corde pauperis tumultus tentationis fuit, cui certe poterat ad pœnam sufficere paupertas, etiamsi sanus fuisset: & rursum suffecisset ægritudo, etiamsi subsidium adesset? Sed ut probaretur amplius pauper, simul hunc & paupertas & ægritudo tabefecit. Atque insuper videbat procedentem divitem obsequentibus cuneis circumfulciri, & se in infirmitate & inopia a nullo visitari. Nam quia nemo ei ad visitandum aderat, testantur canes, qui licenter ejus vulnera

*a* Ita omnes mss. nostri, quibus vet. edit. concinunt. Recentiores pro, *præcipua*, sumserunt, *pretiosa*.

*b* Bigot, *in publico*. Ibid. pro, *sciri* Belvac. & duo priores Gemet. habent, *scire*.

*c* Bigot. *qui operamini iniquitatem*.

*d* Sic legendum ex mss. Belvac. Corb. C. Germ. Gemet. &c. Ubi, *salutem*, significat, *sanitatem*, quod excusi habent.

*e* Belvac. *divitias*.

nera lingebant ? Ex una ergo re omnipotens Deus duo judicia [a] exhibuit, dum Lazarum pauperem ante januam divitis jacere permisit, ut & dives impius damnationis sibi augeret ultionem, & tentatus pauper cresceret ad remunerationem. Conspiciebat ille quotidie cui non misereretur, videbat iste de quo probaretur. Duo inferius corda, sed unus desuper inspector, qui & hunc tentando exercebat ad gloriam, & illum tolerando exspectabat ad pœnam. Nam sequitur:

Æquitas & severitas judiciorum Dei.

5. *Factum est autem ut moreretur mendicus, & portaretur ab angelis in sinum Abrahæ. Mortuus est autem & dives, & sepultus est in inferno.* Qui nimirum dives eum cui in hac vita misereri noluit, in suo jam supplicio positus patronum quærit. Nam ecce subjungitur: *Qui elevans oculos, cum esset in tormentis, vidit Abraham a longe, & Lazarum in sinu ejus. Et ipse clamans dixit: Pater Abraham miserere mei, & mitte Lazarum ut intingat extremum digiti sui in aquam, ut refrigeret linguam meam, quia crucior in hac flamma.* O quanta est subtilitas judiciorum Dei! O quam districte agitur bonorum actuum malorumque retributio! Certe superius dictum fuit, quia in hac vita Lazarus cadentes micas de mensa divitis quærebat, & nemo illi dabat: nunc de supplicio divitis dicitur, quia de extremo digito Lazari distillari aquam in ore suo concupiscit. Hinc ergo, hinc fratres, colligite quanta sit districtio severitatis Dei. Dives enim iste qui vulnerato pauperi mensæ suæ vel minima dare noluit, in inferno positus, usque ad minima quærenda pervenit. Nam guttam aquæ petivit, qui micas panis negavit. Sed notandum valde est quid sit quod dives in igne positus, linguam suam refrigerari petit. Mos quippe est sacri eloquii, ut aliquando aliud dicat, sed ex eodem dicto aliud innuat. Superius autem hunc superbum divitem Dominus non loquacitati vacantem dixerat, sed superflue convivantem. Neque hunc de [b] loquacitate narravit, sed cum elatione & tenacia de edacitate peccasse. Sed quia abundare in conviviis loquacitas solet, is qui male hic convivatus dicitur, apud infernum gravius in lingua ardere perhibetur. Prima namque male convivantibus famulatur culpa loquacitatis, post loquacitatem vero ludendi etiam levitas sequitur. Nam quia edacitatem lusus sequatur, testatur sacra Scriptura, quæ ait: *Sedit populus manducare & bibere, & surrexerunt ludere.* Sed priusquam ad lusum moveatur corpus, ad jocos ac verba inania movetur lingua. Quid ergo est quod innuitur, quia in tormentis positus dives linguam suam refrigerari postulat, nisi quod is qui convivando magis de loquacitate peccaverat, per retributionis justitiam in lingua atrocius ardebat?

Convivia sequuntur loquacitas & lusus.

*Exod. 32. 6.*

6. Sed cum gravi valde est pavore pensandum hoc quod ei per Abrahæ responsionem dicitur: *Fili, recordare quia recepisti bona in vita tua, & Lazarus similiter mala. Nunc autem hic consolatur, tu vero cruciaris.* Ista, [c] fratres mei, sententia pavore potius indiget, quam expositione. Nam si qui estis qui in hoc mundo exterioris boni aliquid accepistis, ipsum, ut ita dicam, donum exterius pertimescere debetis: ne vobis pro quorumdam vestrorum actuum recompensatione sit datum: ne judex qui hic bona exte-

De bonis quæ hic accipimus quam metuendum.

*De pœnit. dist. 3. can.* Cavendum.

Aaa 2

a 1. Marc. *exposuit . . . divitis posuit*

b Sic legitur in mss. Editoribus placuit ponere, *notavit*; pro *narravit*.

c Non verba ipsa referuntur a Gratiano loco indicato; sed sensus tantum, & quidem solum ex parte.

exteriora restituit, a retributione boni intimi repellat: ne honor hic vel divitiæ, non adjumentum virtutis, sed remuneratio sint laboris. Ecce enim dum dicitur: *Recepisti bona in vita tua*; indicatur & dives iste boni aliquid habuisse, ex quo in hac vita bona reciperet. Rursumque dum de Lazaro dicitur, quia recepit mala, profecto monstratur & Lazarus habuisse malum aliquod, quod purgaretur. Sed mala Lazari purgavit ignis inopiæ, & bona divitis remuneravit felicitas transeuntis vitæ. Illum paupertas afflixit & tersit, istum abundantia remuneravit & repulit. Quicumque ergo bene in hoc seculo habetis, cum vos bona egisse recolitis, valde de ipsis pertimescite, ne concessa vobis prosperitas eorumdem remuneratio sit bonorum. Et cum quoslibet pauperes nonnulla reprehensibilia perpetrare conspicitis, nolite despicere, nolite desperare: quia fortasse [a] quod superfluitas tenuissimæ pravitatis inquinat, caminus paupertatis purgat. De vobis omnimodo pertimescite: quia nonnulla etiam male acta, prospera vita secuta est. De illis vero solicite pensate, quia eorum vitam etiam magistra paupertas cruciat, quousque ad rectitudinem perducat.

Utrum beati aliquo misericordiæ sensu erga reprobos moveantur.

7. Sequitur: *Et in his omnibus inter nos & vos chaos magnum firmatum est; ut hi qui volunt hinc ad vos transire, non possint, neque inde huc transmeare*. Qua in re valde quærendum est, quomodo dicatur, *Hi qui volunt hinc ad vos transire, non possunt*. Quia enim hi qui in inferno sunt, ad beatorum sortem transire cupiant, dubium non est. Qui vero jam in beatitudinis sorte suscepti sunt, quo pacto dicitur quia transire ad eos qui in inferno cruciantur, volunt? Sed sicut transire reprobi ad electos cupiunt, id est a suppliciorum suorum afflictione migrare: ita ad afflictos atque in tormentis positos transire justorum, est mente ire per misericordiam, eosque velle liberare. Sed qui volunt de beatorum sede ad afflictos atque in tormentis positos transire, non possunt: quia justorum animæ quamvis in suæ naturæ bonitate misericordiam habeant, jam tunc auctoris sui justitiæ conjunctæ, tanta rectitudine constringuntur, ut nulla ad reprobos compassione [b] moveantur. Ipsi quippe judici concordant, cui inhærent, & eis quos eripere non possunt, nec ex misericordia condescendunt: quia tantum illos tunc a se videbunt extraneos, quantum ab eo quem diligunt auctore suo [c] conspiciunt esse repulsos. Nec injusti ergo ad beatorum sortem transeunt, quia damnatione perpetua constringuntur: nec justi transire ad reprobos possunt, quia erecti jam per justitiam [d] judicii, eis nullo modo ex aliqua compassione miserentur.

Ad pœnæ cumulum damnati vident eorum gloriam quos despexerunt, & de eorum quos dilexerunt periculo torquentur.

8. Sed postquam ardenti diviti de se spes tollitur, ejus animus ad propinquos quos reliquerat, recurrit: quia reproborum mentem pœna sua quandoque inutiliter erudit ad caritatem, ut jam tunc etiam suos spiritaliter diligant, [e] qui hic dum peccata diligerent, nec se amabant. Unde nunc subditur: *Rogo ergo te, pater, ut mittas eum in domum patris mei: habeo enim quinque fratres, [f] ut testetur illis, ne & ipsi ve-*

a Excusi, *quos superfluitas*.

b In Longip. post, *moveantur*; additum; *etiamsi misereri vellent, jam tunc omnino non possent. Ipsi quippe*.

c Duo priores Gemet. *conspiciunt se nullatenus esse repulsos*.

d Carnut. *judicis*.

e Primus Carn. *quos hic dum .... nec secum amabant*.

f Belvac. C. Germ. & duo priores Gemet. *ut testificetur illis Lazarus*. C. Germ. tamen in lectione Evang. habet, *ut testetur*.

*veniant in hunc locum tormentorum*. Qua in re notandum est, ardenti diviti quanta ad supplicium cumulantur. Ad pœnam namque suam ei & cognitio servatur & memoria. Cognoscit enim Lazarum quem despexit: fratrum quoque suorum meminit, quos reliquit. Perfecta quippe ei ultio de paupere non esset, si hunc in retributione non recognosceret. Et perfecta pœna in igne non
a esset, si non hoc [a] quod ipse patitur, etiam in suis, timeret. Ut ergo peccatores in supplicio amplius puniantur, & eorum vident gloriam quos contemserunt, & de illorum etiam pœna torquentur quos inutiliter amaverunt. Credendum vero est, quod ante retributionem extremi judicii, injusti in requie quosdam justos conspiciunt, ut eos videntes in gaudio, non solum de suo supplicio, sed etiam de illorum bono crucientur. Justi vero in tormentis semper intuentur injustos, ut hinc eorum gaudium crescat, quia malum conspiciunt quod misericorditer evaserunt: tantoque majores ereptori suo gratias referunt, quanto vident in aliis quod ipsi perpeti, si essent relicti, potuerunt. Nec illam tantæ beatitudinis claritatem apud justorum animum fuscat spectata pœna reproborum: quia ubi jam compassio miseriæ non erit, minuere proculdubio beatorum lætitiam non valebit. Quid autem mirum, si dum justi injustorum tormenta conspiciunt, hoc eis veniat in obsequium gaudiorum, quando & in pictura niger color substernitur, ut albus vel rubeus clarior videatur? Nam sicut dictum est, tanto bonis sua gaudia excrescunt, quanto eorum oculis damnatorum mala subterjacent, quæ evaserunt. Et quamvis eis sua gaudia ad perfruendum plene sufficiant, mala tamen reproborum absque dubio semper aspiciunt: quia qui Creatoris sui claritatem vident, nihil in creatura agitur quod videre non possint.

Sancti quoque reproborum tormenta norunt quæ misericordia Dei evaserunt.

Hinc gaudii fit accessio.

9. Petenti autem diviti ut Lazarus mittatur, ab Abraham protinus respondetur: *Habent Moysen & Prophetas; audiant illos*. Sed qui Dei verba despexerat, hæc audire non posse suos sequaces existimabat. Unde & respondit dives: *Non pater mi: sed si quis ex mortuis ierit ad eos*, [b] *credent*. Cui mox veraci sententia dicitur: *Si Moysen & Prophetas non audiunt, neque si quis ex mortuis resurrexerit, credent ei*, quia nimirum qui verba Legis despiciunt, Redemtoris præcepta qui ex mortuis resurrexit, quanto subtiliora sunt, tanto hæc difficilius implebunt. Minus est enim quidquid per Legem dicitur, quam hoc quod per Dominum jubetur. Illa enim dari decimas præcipit; Redemtor vero noster ab his qui perfectionem sequuntur, omnia dimitti jubet. Illa peccata carnis resecat; Redemtor vero noster illicitas cogitationes etiam damnat. *Si ergo Moysen & Prophetas non audiunt, neque si quis ex mortuis resurrexerit, credent*: quia hi qui viliora Legis præcepta implere negligunt, Salvatoris nostri mandatis altioribus obedire quando convalescunt? Et nimirum constat, quia cujus implere dicta renuunt, ei proculdubio credere recusant. Hæc nos de ipsa rei gestæ consideratione dixisse sufficiat. b

Cur qui Moysen & Prophetas non audiunt, mortuos resurgentes non sint audituri.

10. Sed vos, fratres, & requiem Lazari, & pœnam divitis cognoscentes, solerter agite, culparum vestrarum intercessores quærite, atque advocatos vobis in die judicii pauperes procurate. Multos etenim nunc Lazaros habetis; ante januas vestras jacent, atque his indigent, quæ vobis jam satiatis quotidie de men-

Apud Deum quærendi sunt intercessores, pauperes.

*a* Bigot. *quod in se*.
*b* Editi pro, *credent*, habent, *pœnitentiam agent*; quod in mss. minime legimus.

mensa cadunt. Verba sacræ lectionis debent nos instruere ad implenda mandata pietatis. Quotidie Lazarum, si quærimus, invenimus: quotidie Lazarum, etsi non quærimus, cernimus. Ecce importune se pauperes offerunt, rogant nos, qui tunc pro nobis intercessores venient. Certe nos omnino rogare debuimus, sed tamen rogamur. Videte si negare debemus quod petimur, quando patroni sunt qui petunt. Nolite ergo misericordiæ tempora perdere, nolite accepta remedia dissimulare. Ante supplicium cogitate de supplicio. Cum quoslibet in hoc mundo abjectos aspicitis; etiam si qua reprehensibilia eorum esse videantur, nolite despicere: quia fortasse quos morum infirmitas vulnerat, medicina paupertatis curat. Quorum si qua sunt talia quæ debeant jure reprehendi; hæc si vultis, ad usum vestræ mercedis inflectite, ut ex ipsis eorum vitiis cumulentur vobis incrementa pietatis: quatenus panem pariter detis & verbum; panem refectionis cum verbo correptionis: & duo a vobis alimenta percipiant, qui unum quærebant, dum & exterius cibo, & interius satiantur eloquio. Pauper ergo cum reprehensibilis cernitur, moneri debet, despici non debet. Si vero reprehensionis nihil

a habet, [a] venerari summopere sicut intercessor debet. Sed ecce multos cernimus: quis cujus sit meriti, nescimus. Omnes ergo venerandi sunt, tantoque necesse est ut omnibus te

b humiliare debeas, quanto [b] quis eorum sit Christus ignoras.

*Ipsi patroni sunt quos rogare deberemus.*

*Vitiosi pauperes corripiendi, & tamen cibandi.*

11. Rem, fratres, refero, quam bene is qui præsto est, frater & compresbyter meus Speciosus novit. Eodem tempore quo monasterium petii, anus quædam Redemta nomine, in sanctimoniali habitu constituta, in urbe hac juxta beatæ

Mariæ [c] semper virginis Ecclesiam manebat. Hæc illius Herundinis discipula fuerat, quæ magnis virtutibus pollens, super Prænestinos montes vitam eremiticam duxisse ferebatur. Huic duæ in eodem habitu discipulæ adhærebant: una nomine Romula, & altera, quæ nunc adhuc superest, quam quidem facie scio, sed nomine nescio. Tres itaque hæ in uno habitaculo commanentes, morum quidem divitiis plenam, sed tamen rebus pauperem vitam ducebant. Hæc autem, quam præfatus sum, Romula, aliam quam prædixi condiscipulam suam magnis vitæ meritis anteibat. Erat quippe mirae patientiæ, summæ obedientiæ, custos oris sui ad silentium, studiosa valde ad continuæ orationis usum. Sed quia plerumque hi, quos jam perfectos homines æstimant, adhuc in oculis summi opificis aliquid imperfectionis habent: sicut sæpe imperiti homines necdum [d] perfecte sculpta sigilla conspicimus, & jam quasi perfecta laudamus, quæ adhuc artifex considerat & limat, laudari jam audit, & tamen ea tundere meliorando non desinit: hæc quam prædiximus Romula, ea quam Græco vocabulo medici paralysin vocant, molestia corporali percussa est, multisque annis in lectulo decubans, [e] pene omnium jacebat membrorum officio destituta: nec tamen hæc eadem ejus mentem ad impatientiam flagella perduxerant. Nam ipsa ei detrimenta membrorum facta fuerant incrementa virtutum: quia tanto solicitius ad usum orationis succreverat, quanto & aliud quodlibet agere

*Honor pauperibus debitus exemplo demonstratur. Lib. 4. Dialog. cap. 15.*

*Romulæ virtutes.*

*Aliter de perfectione Deus judicat, aliter homines.*

*Detrimenta membrorum, Romulæ facta virtutum incrementa.*

a Hoc verbo in passiva significatione sæpe utitur Gregorius, ut lib. 18. Moral. n. 13. lib. 19. num. 36. in fine lib. 22. n. 6. & alibi sæpe.

b Corb. *quis sit Christi*.

c Omissum in excusis adverbium, *semper*, revocavimus ex mss. C. Germ. Gemet. Bigot. &c.

d Corb. & duo priores Gemet. *perfecta sculpentis sigilla*.

e Al. *pene omni jacebat membrorum officio*. Sic & 1. Marc.

agere nequaquam valebat. Nocte ergo quadam eamdem Redemtam quam præfatus sum, quæ utrasque discipulas suas [a] filiarum loco nutriebat, vocavit dicens: Mater veni, mater veni. Quæ mox cum alia ejus discipula surrexit, sicut utrisque referentibus, & multis res eadem claruit, & ego quoque eodem tempore agnovi. Cumque noctis medio, lectulo jacentis assisterent, subito cœlitus lux emissa, omne illius cellulæ spatium implevit: & splendor tantæ claritatis emicuit, ut corda assistentium inæstimabili pavore perstringeret, atque, ut post ipsæ referebant, omne in eis corpus obrigesceret, & in subito stupore remanerent. Cœpit namque quasi cujusdam magnæ multitudinis ingredientis sonitus audiri, ostium cellulæ concuti, ac si ingredientium turba premeretur. Atque, ut dicebant, intrantium multitudinem sentiebant, sed nimietate timoris & luminis, videre nil poterant: quia earum oculos & pavor depresserat, & ipsa tanti luminis claritas reverberabat. Quam lucem protinus miri odoris est fragrantia subsecuta: itaut earum animum, quia lux emissa terruerat, odoris suavitas refoveret. Sed cum vim claritatis illius ferre non possent, cœpit eadem Romula assistentem sibi & trementem Redemtam, suorum morum magistram, blanda voce consolari, dicens: noli timere, mater, non morior modo. Cumque hoc illa crebro diceret, paulatim lux quæ fuerat immissa, subtracta est: sed is qui subsecutus est odor remansit. Sicque dies secundus & tertius transiit, ut aspersi fragrantia odoris remaneret. Nocte ergo quarta eamdem magistram suam iterum vocavit. Qua veniente [b] viaticum petiit, & accepit. Necdum vero eadem Redemta & alia ejus discipula a lectulo jacentis abscesserant, & ecce subito in platea ante ejusdem cellulæ ostium duo chori psallentium constiterunt, & sicut ipsæ se dicebant sexus ex vocibus discrevisse, psalmodiæ cantus dicebant viri, & feminæ respondebant. Cumque ante fores cellulæ exhiberentur cœlestes exsequiæ, sancta illa anima carne soluta est. Qua ad cœlum ducta, quanto chori psallentium altius ascendebant, tanto cœpit psalmodia lenius audiri, quousque & ejusdem psalmodiæ sonitus & odoris suavitas elongata finiretur.

Romulæ mors & cœlestes exsequiæ.

Exhortatio ad colendos & sublevandos pauperes.

12. Hæc ergo quamdiu vixit in corpore, quis illam haberet in honore? Indigna cunctis, despecta omnibus videbatur. Quis ad illam accedere, quis illam videre dignaretur? Sed latebat in sterquilinio margarita Dei. [c] Sterquilinium, fratres, hanc ipsam corruptibilitatem corporis appello, sterquilinium abjectionem paupertatis nomino. Assumta est ergo margarita quæ jacebat in sterquilinio, & posita in cœlestis Regis ornamento, jam inter supernos cives emicat, jam inter ignitos illos lapides æterni diadematis coruscat. O vos qui in hoc mundo divites aut esse creditis, aut estis, conferte, si potestis falsas divitias vestras veris divitiis Romulæ. Vos in hujus mundi via omnia amissuri possidetis: illa nihil quæsivit in itinere, & omnia invenit in perventione. Vos lætam vitam ducitis, tristem mortem timetis: illa tristem vitam pertulit, ad lætam mortem per-

*a* Ridicule apud Gussanvil. *silvarum loco*; typographico haud dubie lapsu crassissimo; cui tamen in indice expurgatorio denegatus locus.

*b* Etsi, *viaticum*, non semper significet Eucharistiam, quæ ab hac vita profecturis ex Christiano more datur; hic tamen, pro ipsa est accipiendum. De hoc argumento diximus in notis ad Dialogos lib. 4. c. 15.

*c* Abest a Belvac. *sterquilinium, fratres, hanc ipsam corruptibiliatem corporis appello*. Legitur tamen in al. præsertim in Corb. Germ. antiquissimo.

pervenit. Vos ad tempus quæritis obsequium hominum: illa despecta ab hominibus, invenit socios choros angelorum. Discite ergo, fratres, temporalia cuncta despicere: discite honorem transeuntem contemnere, æternam gloriam amare. Honorate quos pauperes videtis, & quos foris conspicitis despectos seculi, intus arbitramini amicos Dei. Cum his participamini quod habetis, ut hoc quandoque dignentur vobiscum participari quod habent. Pensate quod ore magistri Gentium
2.Cor. 14. dicitur: *In hoc tempore vestra abundantia illorum inopiam suppleat, ut & illorum abundantia vestræ inopiæ sit supplementum*. Pensate quod ipsa per se Veritas dicit: *Quamdiu* Matt. 25. 40. *fecistis uni de his fratribus meis minimis, mihi fecistis*. Ad tribuendum pigri cur estis, quando hoc quod jacenti in terra porrigitis, sedenti in cœlo datis? Sed hæc omnipotens Deus [a] quæ per me in vestris auribus loquitur, per se in vestris mentibus loquatur: qui vivit & regnat cum Patre in unitate Spiritus sancti Deus, per omnia secula seculorum. Amen.

a 1. Marc. *qui*.



ORA-

# ORATIO S. GREGORII AD PLEBEM,

## a de Mortalitate [a].

1. OPORTET, fratres cariſſimi,
ut flagella Dei quæ metuere
ventura debuimus, ſaltem præſentia
b & experta timeamus. [b] Converſio-
nis nobis aditum dolor aperiat, &
cordis noſtri duritiam ipſa jam quam
patimur pœna diſſolvat. Ut enim
Jer. 4. 10. Propheta teſte prædictum eſt: *Per-*
c *venit gladius uſque* [c] *ad animam*.
Ecce enim cuncta plebs cœle-
ſtis iræ mucrone percutitur, & re-
pentina ſinguli cæde vaſtantur. Nec
languor mortem prævenit, ſed &
languoris moras, ut cernitis, mors
ipſa præcurrit. Percuſſus quiſque
ante rapitur, quam ad lamenta pœ-
nitentiæ convertatur. Penſate ergo
d qualis ad conſpectum diſtricti judi-
cis pervenit, [d] cui non vacat flere
quod fecit. Habitatores quippe non
ex parte ſubtrahuntur, ſed pariter
corruunt. Domus vacuæ relinquun-
tur, filiorum funera parentes aſpi-
ciunt, & ſui eos ad interitum here-
des præcedunt. Unuſquiſque ergo
noſtrum ad pœnitentiæ lamenta con-
fugiat, dum flere ante percuſſionem
vacat. Revocemus ante oculos men-
tis quidquid errando commiſimus:
& quod nequiter egimus, flendo
Pſ. 94. 2. puniamus: *Præveniamus faciem ejus*
*in confeſſione*; & ſicut Propheta ad-
Thren. 3. 41. monet: *Levemus corda noſtra cum*
*manibus ad Deum*. Ad Deum quip-
pe corda cum manibus levare, eſt
orationis noſtræ ſtudium cum meri-
to bonæ operationis erigere. Dat
profecto, dat tremori noſtro fiduci-
am, qui per Prophetam clamat: *No-* Ezec. 33. 11.
*lo mortem peccatoris, ſed ut con-*
*vertatur, & vivat*. Nullus autem
de iniquitatum ſuarum immanitate
deſperet. Veternoſas namque Nini-
vitarum culpas triduana pœnitentia
abſterſit, & converſus latro vitæ
præmia etiam in ipſa ſententia ſuæ
mortis emeruit. Mutemus igitur
corda, & præſumamus nos jam per-
cepiſſe quod petimus. Citius ad
precem judex flectitur, ſi a pravitate
ſua petitor corrigatur. Imminente
ergo tantæ animadverſionis gladio,
nos importunis precibus inſiſtamus.
Ea namque quæ ingrata eſſe homi-
nibus importunitas ſolet, [e] judi- e
cio veritatis placet: quia pius ac
miſericors Deus a ſe vult veniam
precibus exigi, qui quantum me-
remur, non vult iraſci. Hinc etenim
per Pſalmiſtam dicitur: *Invoca me* Pſal. 49. 15.
*in die tribultionis tuæ*, [f] *eripiam* f
*te, & magnificabis me*. Ipſe ergo
ſibi teſtis eſt, quia invocantibus mi-
ſereri deſiderat, qui monet ut in-
vocetur. Proinde, fratres cariſſimi,
contrito corde, & correctis operibus
craſtina [g] die ab ipſo feriæ quartæ g
diluculo, [h] ad Litaniam ſeptiformem, h
juxta

*a* Vid. Johan. Diacon. lib. 1. num. 31. & Paulum Diaconum numer. XI. E. V.

*b* Germ. *Converſationis*.

*c* Bigot. *uſque ad an. noſtras*.

*d* Duo Bigot. & Utic. *cui non licet*.

*e* Excuſi, *judici verit*. contra mſſ. noſtrorum fidem ne uno quidem excepto. Legitur etiam in Greg. Turon. *judicio*.

*f* Unus Bigot. *eruam te*.

*g* Sic reſtituimus ex Corb. Germ. Bigot. & aliis; necnon ex Greg. Turon.

*h* Primus Bigot. *Septiformi letania ... devota ad lacrymas mente veniamus*. Hic abſolvitur Sermo in C. Germ. & Primo Big.

juxta diſtributionem inferius deſignatam, devota mente cum lacrymis veniamus. Nullus veſtrum ad terrena opera in agros exeat, nullus quodlibet negotium agere præſumat: quatenus ad ſanctæ genitricis Domini Eccleſiam convenientes, qui ſimul omnes peccavimus, ſimul omnes mala quæ fecimus deploremus: ut diſtrictus judex dum culpas noſtras nos punire conſiderat, ipſe a ſententia propoſitæ damnationis parcat. a [a] Litania Clericorum exeat ab Eccleſia beati Johannis Baptiſtæ. Litania virorum, ab Eccleſia beati martyris Marcelli. Litania Monachorum, ab Eccleſia martyrum Johannis & Pauli. Litania ancillarum Dei, ab Eccleſia beatorum martyrum Coſmæ & Damiani. Litania feminarum conjugatarum, ab Eccleſia beati primi martyris Stephani. Litania viduarum, ab Eccleſia beati martyris Vitalis. Litania pauperum & infantium, ab Eccleſia beatæ martyris [b] Cæciliæ. b

*a* Perſonarum & locorum ordo diverſus eſt apud Greg. Turon. l. 10. Hiſt. cap. 1. & apud Paulum Diac. l. 3. de geſtis Langob. c. 25. Lege quæ obſervavimus ad cap. 42. lib. 1. vitæ S. Greg. auct. Johan. Diac.

*b* In excuſis legitur poſt *Cæciliæ*, *facta ſunt hæc in baſil. S. Sabinæ ſub die quarto Kal. Sept. Indictione* VI. quæ unus habet Colb. codex. Certe in Ind. VI. eſt manifeſtus error, hæc enim neceſſario referenda ſunt ad Indict. VIII. Nota autem Indictioni VI. quæ eſt in codice Colb. partem Regiſtri Epiſtolarum continente, aptari non debet Sermoni ſed Epiſtolæ ſubſequenti quæ eſt prima omnium ad Ind. VI. pertinentium.



# INDEX HOMILIARUM

## IN EVANGELIA.

*FINIS.*

